აჭარის დაბებისა და სოფლების წყალმომარაგებისა და წყალარინების პროგრამა

ლოტი 1 & ლოტი 2

პროექტის ნომერი 610-1433

BMZ ნომერი 2013 66 921

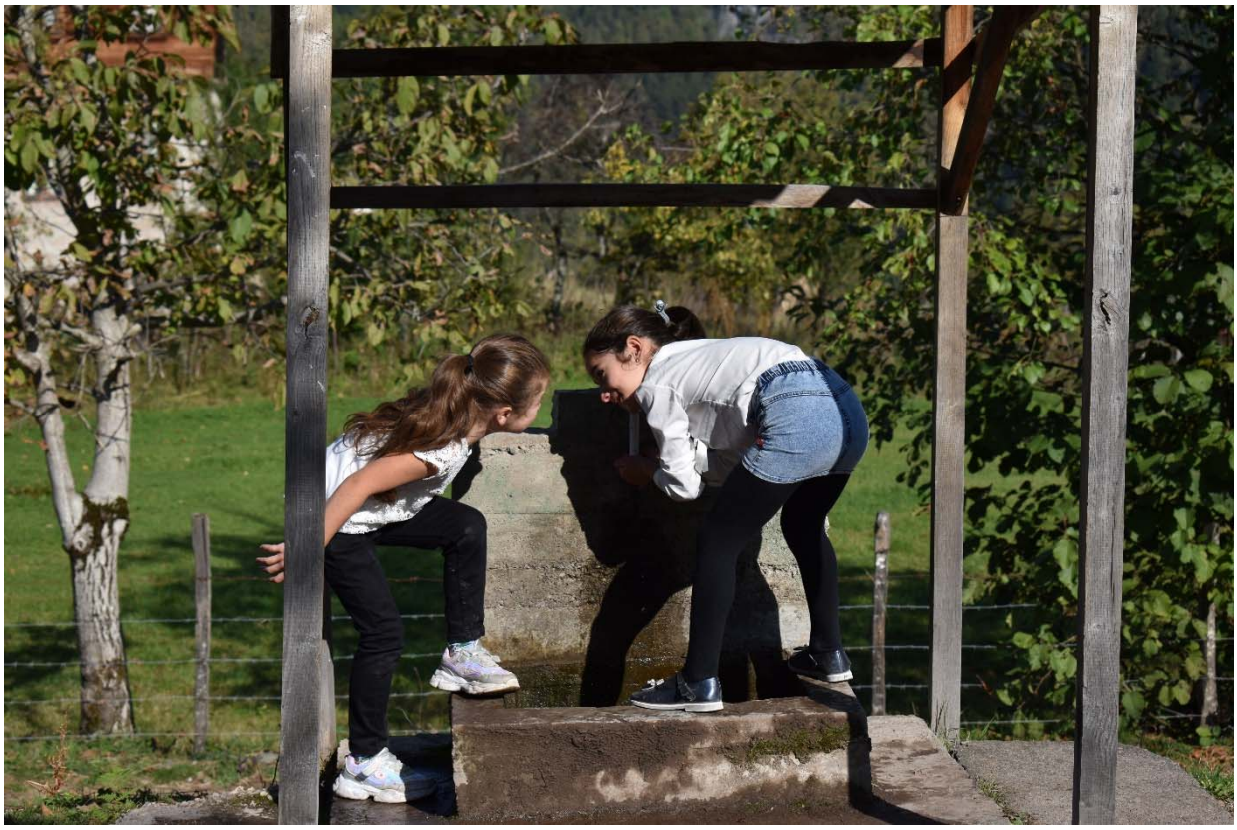

პროექტი

გარემოსდაცვითი და სოციალური შეფასება (ESIA)

06/2020

აჭარის დაბებისა და სოფლების წყალმომარაგებისა და წყალარინების პროგრამა

/ლოტი 1 და ლოტი 2: განმახორციელებელი კონსულტანტი

გაცემისა და გადახედვის დოკუმენტი

ნომერი	თარიღი	ავტორი	შემმოწმებელი პირი	აღწერა
1	31/05/2020	შეტეფენ შულაინი ლაზლო ცუცორი ისიდორა ვრვაბაკი გურანდა მახარაძე	ფრედერიკ კოელი მატიას ჰიტცელი	პროექტის ვერსია

შეზღუდული პასუხიხმგებლობის მქონე საზოგადოება და შეზღუდული პარტნიორობა ფიხნერი

მთავარი ოფისი:

გერმანიის ფედერალური რესპუბლიკა,
შტუტგარტი, 70191
ზარვეიშტრასე 3.

მობილური: +49-711-8995-0
ფაქსი: +49-711-8995-459
ელ.ფოსტა: info@fichtner.de

საქართველოს ოფისი:

საქართელო, თბილისი
ვაშლიჯვარი 13 ა, ბინა 2

მობილური: + 995 593 241915
ელ.ფოსტა: office.tbilisi@fichtner.de

შეზღუდული პასუხისმგებლობის მქონე საზოგადოება მაქსი

მთავარი ოფისი:

გერმანიის ფედერალური რესპუბლიკა,
ფრანკფურტ-ამ-მაინი, 60385
არნსბურგერ შტრასე 64,

მობილური: +49-69-943-188-0
ფაქსი: +49-69-943-188-18
ელ.ფოსტა info@macsonline.de

საქართველოს ოფისი:

საქართელო, ბათუმი
კონსტანტინე გამსახურდიას ქუჩა 6

მობილური: +995 593 403 185
ელ.ფოსტა: matthias.hitzel@macsonline.de

პასუხისმგებლობის შეზღუდვის განაცხადი

ამ დოკუმენტის შინაარსი განკუთვნილია კლიენტისა და სხვა კონტრაქტით შეთანხმებული მიმღების ექსკლუზიური გამოყენებისთვის. დოკუმენტი მესამე მხარისათვის შეიძლება მთლიანად ან ნაწილობრივ ხელმისაწვდომი გახდეს კლიენტის თანხმობის და ინფორმაციის გაცემაზე უარის გამოცხადების საფუძველზე. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე

საზოგადოება& შეზღუდული პარტნიორობა ფიხნერი და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე კომპანია MACS არ არიან პასუხისმგებელნი მესამე მხარისათვის დოკუმენტში მოწოდებული ინფორმაციის სისრულესა და სისწორეზე.

სარჩევი

აჭარის დაბებისა და სოფლების წყალმომარაგებისა და წყალარინების პროგრამა I

აჭარის დაბებისა და სოფლების წყალმომარაგებისა და წყალარინების პროგრამა I

შემაჯამებელი მიმოხილვა 2-1

გარემოს დაცვის და სოციალური სფეროს საწყისი მონაცემები 2-1

გარემოს დაცვისა და სოციალური გავლენის შეფასება.....2-6

დამატებითი გეგმების მოკლე მიმოხილვა.....2-9

ეროვნული მოთხოვნები 2-12

1. შესავალი.....2-13

1.1 ლოტ 1 დავალების აღწერა 2-13

1.2 ლოტ 2 დავალების აღწერა 2-14

1.3 ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების მიზანი.....2-14

1.4 კოორდინაცია ლოტი 1/ლოტი 2 კონსულტანტებს შორის გარემოსდაცვით შესწავლასთან მიმართებაში 2-16

2. ინსტიტუციური ჩარჩო 2-7

2.1 აჭარის წყლის ალიანსი (AWA).....2-8

2.2 მარეგულირებელი ორგანოები.....2-8

2.3 დამფინანსებელი სააგენტოები 2-10

2.4 ხელმძღვანელი კომიტეტი 2-10

2.5 მუნიციპალიტეტები.....2-10

2.6 მუნიციპალიტეტის წყალკანალი 2-11

2.7 ბათუმი წყალი.....2-11

2.8 ინსტიტუციები გარემოსდაცვითი და სოციალური პასუხისმგებლობები.....2-12

3. ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩო და საერთაშორისო მოთხოვნები 3-14

3.1 ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩო.....3-14

3.2 ეროვნული სანებართვო მოთხოვნები 3-17

3.3 საერთაშორისო რეგულაციები და გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტები.....3-20

3.4 შეუსაბამობის ანალიზი.....3-21

4. პროექტის აღწერა 4-35

4.2 ლოტი 2-ის დაგეგმილი ქვეპროექტები 4-42

5. გარემოსდაცვითი და სოციალური მდგომარეობა.....5-47

5.1 პროექტის ზემოქმედების ფართობი (AoI)....5-47

5.2 სოციალური მდგომარეობა....5-3

6. გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების ფარგლების დადგენა (სკოუპინგი) ..6-13

6.1 მიზნები და მიდგომები....6-13

6.2 ზემოქმედების შეფასება და ზემოქმედების შეფასების ზომები (სკოუპინგი)....6-15

6.4 გარემოსდაცვითი მართვის და მონიტორინგის გეგმა (EMMP)....6-53

6.5 გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის ჩარჩო დოკუმენტის რეზიუმე და დამატებით საჭირო გეგმები....6-65

7. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტი 7-66

7.1 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტის მიზნები და პრინციპები 7-66

7.2 განსახლება/გარიგების მასშტაბები....7-67

7.3 სამართლებრივი ჩარჩოს განხილვა....7-69

7.4 უფლებამოსილების ჩარჩო....7-69

7.5 დეტალური აზომვა, მოსახლეობის აღწერა და დანაკარგების ინვენტარიზაცია....7-76

7.6 მოლაპარაკებების შეწყვეტის თარიღი და კომუნიკაცია მუნიციპალიტეტში....7-76

7.7 ქონების შეფასება....7-76

7.8 მიწის შეძენა და განსახლება/გარიგების გეგმა (LARP)....7-77

7.9 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის გრაფიკი....7-93

7.10 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის (LARP) განხორციელების ღონისძიებები. 7-93

7.11 მუნიციპალიტეტის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახურის (MLARO) სწავლება 7-95

7.12 საჯარო კონსულტაციები, გასაჯაროვება, საჩივრები და საჩივრების მართვის მექანიზმი 7-99

7.13 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის LARP განხორციელების მონიტორინგი. 7-100

7.14 განსახლება/გარიგების ბიჯეტი და დაფინანსების საკითხი....7-101

8. დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა 8-102

8.1 შესავალი და მიზანი....8-102

8.2 დაინტერესებულ მხარეთა განსაზღვრა....8-103

8.3 ინფორმაციის გამოქვეყნება....8-111

8.4 ჩართულობის მეთოდები....8-113

8.5 ჩართულობის გეგმა....8-119

8.6 საჯარო კონსულტაციების შედეგი....8-130

8.7 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის მონიტორინგი....8-133

8.8 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა....8-133

9. საექსპლუატაციო უზრუნველყოფის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმა/ჩარჩო ..9-134

9.1 შრომის უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა სამუშაო ადგილზე....9-134

9.2 ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმა....9-137

9.3 რისკის შეფასება – სამუშაო ტერიტორიაზე საფრთხეების დადგენა....9-139

10. შესაძლებლობების განვითარების ზომები 10-143

10.1 აჭარის წყლის ალიანსი (AWA)....10-143

10.2 მუნიციპალური საწარმოები 10-148

11. საჩივრების განხილვის მექანიზმი 11-149

12. Annexes....12-153

Annex 1: Bibliography....12-154

Annex 2: Photo Documentation (All Municipalities)....12-157

Annex 3: Protected Flora Species per Municipality....12-158

Annex 4: Protected Fauna Species per Municipality 12-162

Annex 5: Daba/Village Level Data on Vulnerable Population....12-168

Annex 6: List of Cultural Sites....12-200

Annex 7: ESHS Checklist....12-213

დანართი 8: რეკომენდირებული გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის ქვე-პროექტის საინფორმაციო ფურცლის სტრუქტურა (ლოტი 2)....12-214

Annex 9: Planned Capacity Building Measures for Municipal Utilities....12-215

ცხრილების სია

Table 1 საწყისი გარემოსდაცვითი მონაცემების მიმოხილვა 2-1

Table 2 Impact significance/....Error! Bookmark not defined.

Table 3 E&S Screening Summary Table....Error! Bookmark not defined.

Table 4 გარემოსდაცვა, სოციალური, ჯანდაცვა და უსაფრთხოება ინტერფეისი ლოტ 1 / ლოტ 2....2-17

Table 5 ეროვნული მარეგულირებელი და მაკონტროლებელი ორგანოები და მათი უფლებამოსილების სფეროები....2-9

Table 6 ინსტიტუციონალური პასუხისმგებლობა გარემოსდაცვისა და სოციალური საკითხებთან მიმართებით:....2-12

Table 7 ყველაზე მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი რეგულაციები....3-14

Table 8.სანებართვო მოთხოვნები 3-17

Table 9 მსოფლიო ბანკის გარემოსა და სოციალური საკითხთა სტანდარტები (ESS)..... 3-20

Table 10 შეუსაბამობის ანალიზი: საქართველოს კანონმდებლობა და მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტები წყლის სექტორისთვის..... 3-22

Table 11 შეუსაბამობის ანალიზი: წყალმომარაგება და წყალარინება 3-33

Table 12 ლოტ-1-ის დაგეგმილი ქვეპროექტები: ხულოს მუნიციპალიტეტი..... 4-35

Table 13 ლოტ-1-ის დაგეგმილი ქვეპროექტები: შუახევის მუნიციპალიტეტი 4-37

Table 14 ლოტ-1-ის დაგეგმილი ქვეპროექტები: ქედის მუნიციპალიტეტი 4-38

Table 15 ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები: ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი 4-39

Table 16 ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები: ქობულეთის მუნიციპალიტეტი 4-41

ცხრილი 17 მუნიციპალიტეტის მიხედვით სამარაგე ავზების მოსალოდნელი რაოდენობა და მოცულობა 4-43

ცხრილი 18 გადამცემი მაგისტრალის საშუალო სიგრძე მუნიციპალიტეტების მიხედვით..... 4-44

ცხრილი 19 გადამცემი მაგისტრალის საშუალო სიგრძე მუნიციპალიტეტის მიხედვით..... 4-44

ცხრილი 20 სეპტიკური ავზების სავარაუდო რიცხვი და ზომა მუნიციპალიტეტების მიხედვით..... 4-45

ცხრილი 21 მოთხოვნები საშრობ-საწრეტი მოედნების ფართობისთვის..... **Error! Bookmark not defined.**

ცხრილი 22 გადამცემი მაგისტრალის საშუალო სიგრძე მუნიციპალიტეტების მიხედვით..... 4-46

ცხრილი 23 Overview of Soil Categories (5)/ გრუნტის კატეგორიები 5-50

ცხრილი 24 Coefficients of Soil Permeability in the Ajara Area/გრუნტის წყალგამტარობის კოეფიციენტი აჭარის ფართობებზე 5-50

ცხრილი 25 2014(2019) Population per Municipality (19)/ 2019 მოსახლეობა მუნიციპალიტეტების მიხედვით 5-3

ცხრილი 26 2001 – 2014 Population Trends per Municipality (19)/ 2001 – 2014 მოსახლეობის რაოდენობის ცვლილება თითოეულ მუნიციპალიტეტში 5-3

ცხრილი 27 შემოსავლების წყაროები მუნიციპალიტეტების მიხედვით 5-7

ცხრილი 28 მიღებული წყლის ხარისხი ..... **Error! Bookmark not defined.**

ცხრილი 29.სახლების არსებული დაერთებებით წყალმომარაგების დღიული ხანგრძლივობა ..... **Error! Bookmark not defined.**

ცხრილი 30 დაბებსა და სოფლებში არსებული სანიტარული მდგომარეობა**Error! Bookmark not defined.**

ცხრილი 31 ზემოქმედების მნიშვნელობის კრიტერიუმები..... 6-15

ცხრილი 32 პოტენციური ფიზიკური ზემოქმედება 6-17

ცხრილი 33 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური ფიზიკური ზემოქმედება 6-19

ცხრილი 34 ბიომრავალფეროვნებაზე პოტენციური ზემოქმედება 6-22

ცხრილი 35 / ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური ზემოქმედება ბიომრავალფეროვნებაზე(B) 6-24

ცხრილი 36 პოტენციური სოციალური ზემოქმედება (S) 6-26

ცხრილი 37 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური სოციალური ზემოქმედება 6-28

ცხრილი 38 საზოგადოების და მუშახელის ჯანდაცვასა და უსაფრთხოებაზე პოტენციური ზემოქმედება 6-31

ცხრილი 39 რეკომენდირებული შემარბილებელი ზომები საზოგადოების და მუშახელის ჯანდაცვასა და უსაფრთხოებაზე პოტენციური ზემოქმედება 6-33

ცხრილი 40 პოტენციური ზემოქმედება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე 6-36

ცხრილი 41.ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური ზემოქმედება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე 6-36

ცხრილი 42 კლიმატის ცვლილების პოტენციური ზემოქმედება 6-37

ცხრილი 43 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: კლიმატის ცვლილების პოტენციური გავლენები (CC) 6-38

ცხრილი44 გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის ზოგადი შემარბილებელი ზომების სია 6-43

ცხრილი 45 გარემოსდაცვითი მართვის და მონიტორინგის გეგმის მონიტორინგის ზომების ჩამონათვალი 6-53

ცხრილი 46 გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის ღონისძიებების ჩამონათვალი 6-65

ცხრილი 47 მიწის შეძენისა და განსახლების გავლენების მასშტაბები 7-67

ცხრილი 48 კომპენსაციის მიღების უფლების მატრიცა 7-71

ცხრილი 49 მიწის შეძენისა და განსახლების გეგმის მომზადების პროცესი 7-79

ცხრილი 50 იურიდიული ფორმების შეფასება და შერჩევა 7-85

ცხრილი 51 კერძო მიწის პროცედურებისა და შესაბამისი აქტივობების შინაარსი, საფუძველი და აღწერა 7-95

ცხრილი 52 დაინტერესებულ მხარეთა მონაცემების აღწერა 8-104

ცხრილი 53 დაინტერესებული მხარეების მონაცემების აღწერა“მარეგულირებელი ორგანოები“ 8-107

ცხრილი 54 დაინტერესებულ მხარეთა მონაცემების ჩაწერა: არასამთავრობო ორგანიაციები 8-108

ცხრილი 55 პრესა და მედია ორგანიზაციები აჭარაში 8-111

ცხრილი 56 ინფორმაციის მიწოდებისა და გაცვლის წყაროები 8-113

ცხრილი 57 გამოყენებული ჩართულობის მეთოდების მიმოხილვა 8-114

ცხრილი 58 კონსულტაციის მეთოდი მოწყვლადი ჯგუფებისთვის 8-115

ცხრილი 59 გენდერული მეინსტრიმინგის აქტივობები პროგრამის ფარგლებში 8-116

ცხრილი 60 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა 8-119

ცხრილი 61 კვარტალისა და 2020 წლის პირველი კვარტალის საჯარო კონსულტაციების შედეგები 8-131

ცხრილი 62 ევროკავშირის მნიშვნელოვანი დირექტივებისა და შრომისა და უსაფრთხოების ქართული კანონების ამონარიდი. 9-134

ცხრილი 63 ჯანმრთელობასა და უსაფრთოებასთან დაკავშირებული აქტივობები პროექტის სხვადასხვა ეტაპზე 9-138

ცხრილი 64 საფრთხეების აღმოჩენა წყალმომარაგებისა და წყალარინების ჩაშვებისთვის განკუთვნილ სამუშაო სივრცეში. 9-140

ცხრილი 65 აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) პერსონალი: მიმდინარე და მომავალი დამატებითი პერსონალის მიმოხილვა, 2019 წლის დეკემბრის მდგომარეობით (5) 10-143

ცხრილი 66 აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) მიმდინარე და მომავალი პერსონალი და სწავლების საჭიროება 10-145

Table 67 Protected Flora: Kobuleti Municipality 12-158

Table 68 Protected Flora: Khelvachauri Municipality 12-158

Table 69 Protected Flora: Keda Municipality 12-159

Table 70 Protected Flora: Shuakhevi Municipality 12-160

Table 71 Protected Flora: Khulo Municipality 12-160

Table 72 Protected Fauna: Kobuleti Municipality 12-162

Table 73 Protected Fauna: Khelvachauri Municipality 12-163

Table 74 Protected Fauna: Keda Municipality 12-164

Table 75 Protected Fauna: Shuakhevi Municipality 12-165

Table 76 Protected Fauna: Khulo Municipality 12-166

Table 77 Number of beneficiaries of the state program - "Social Package" based on the status of “missing breadwinner” and “disadvantaged family” as of 2020 12-168

Table 78 Number of beneficiaries receiving "subsistence allowance" as of May 2020 12-182

Table 79 Number of single unemployed pensioners (recipients of social package) as of May 2020 12-190

Table 80 Number of beneficiaries receiving state funding- "Social Package" (3 benefits) based on the status of the receivers of "subsistence allowance" and the status of disadvantaged as of May 2020 12-199

Table 81 List of Cultural and Historical Sites and Monuments in Ajara, Source: Ajara Cultural Heritage Protection Agency 12-200

Table 82 Current Status and Training Needs for the Municipal Utility of Shuakhevi 12-215

Table 83 NLE Kobuleti Municipality – Operation Activities and Training Demand 12-217

Table 84 NLE Khulo Tskalkanal - Operation Activities and Training Demand 12-220

Table 85 Keda Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand 12-223

Table 86 Khelvachauri Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand 12-226

List of Figures/გამოსახულებების ჩამონათვალი

გამოსახულება 1 გსზშ დოკუმენტის სტრუქტურა 2-17

გამოსახულება 2 ძირითადი ჩართული ორგანიზაციები და მხარეები 2-7

გამოსახულება 3 აჭარის წყლის ალიანსის საპროცესო სქემა 2-8

გამოსახულება 4 დამტკიცების პროცესის სქემა (5) 3-18

გამოსახულება 5 ეტაპობრივი ეროვნული გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურა 3-19

გამოსახულება 6 ხულოს მუნიციპალიტეტში დაგეგმილი წყალმომარაგების სისტემები და ჩამდინარე წყლების წმენდის ნაგებობები 4-36

გამოსახულება 7 შუახევის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილი წყალმომარაგების სისტემები და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები 4-38

გამოსახულება 8 ქედის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილი წყალმომარაგების სისტემები და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები 4-39

გამოსახულება 9 ხელვაჩაურის (ერგე და ჯოჭო) წყალმომარაგება და შიდასანიტარული ობიექტები 4-41

გამოსახულება 10 ქობულეთის (ოჩხამურის) წყალმომარაგება და ჩამდინარე წყლების წმენდა 4-42

გამოსახულება 11 ლოტი 1-ის პროექტის ზემოქმედების ფართობი 5-47

გამოსახულება 12 აჭარის ზოგადი გეოლოგიური რუკა 5-49

გამოსახულება 13 დაცული ტერიტორიები და კანდიდატი ზურმუხტის ადგილები აჭარაში ..... **Error! Bookmark not defined.**

გამოსახულება 14 Mtirala National Park ..... **Error! Bookmark not defined.**

გამოსახულება 15 Machakhela National Park ..... **Error! Bookmark not defined.**

გამოსახულება 16 Kobuleti Nature Reserve, Kobuleti Managed Reserve ..... **Error! Bookmark not defined.**

გამოსახულება 17 მაკროსეისმური ინტენსივობის რუკა , მოცემული დონის 5%-ით (a), 2%-ით (b) და 1%-ით (c) გადამეტების ალბათობით 50 წლიანი პერიოდისთვის 5-2

გამოსახულება 18 ოჯახების სიმჭიდროვის რუკა აჭარაში (20) 5-4

გამოსახულება 19 აჭარის მოსახლეობა ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით (19) 5-5

გამოსახულება 20 15 წელზე უფროსი ასაკის მაცხოვრებელთა დასაქმების მიმოხილვა (19) 5-6

გამოსახულება 21 სხვადასხვა სოციალური დახმარების ბენეფიციარი მოსახლეობის პროცენტული ოდენობა

(შენიშვნა: ერთ პირს რამდენიმე სხვადასხვა დახმარების მიღების უფლება აქვს)) 5-8

გამოსახულება 22 შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსახლეობა (19) 5-11

გამოსახულება 23 მიწის შესყიდვის საფეხურეობრივი კონცეფცია 7-99

გამოსახულება 24 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობა და კონსულტაციის პროცესი;..... 8-103

გამოსახულება 25 დაინტერესებულ მხარეთა აღნიშნვა სქემაზე..... 8-104

გამოსახულება 26 შრომითი უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის პასუხისმგებლობები პროექტირების ფაზის განმავლობაში 9-137

გამოსახულება 28 საჩივრების განხილვის მექანიზმი..... 11-150

გამოსახულება 29 საჩივრების განხილვა, ჩანაწერების არრიცხვა და მონიტორინგი 11-151

რიცხვების ფორმატი

მძიმე გამოიყენება როგორც ათობითი თანრიგის გამყოფი და წერტილი გამოიყენება როგორც ათასობითი სისტემის გამყოფი კონსულტანტის ყველა დოკუმენტში.

ფულის ერთეულის ევივალენტები

1 EUR = 3,2 GEL

(/წყარო: https://ec.europa.eu/budget/graphs/inforeuro.html, იანვარი 2020)

აბრევიატურები

AP	დაზარალებული პირი
AU	ადმინისტრაციული ერთეული
AMC	თანმხლები ზომების კონსულტანტი
AoI	გავლენის არეალი
ARA	აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა
AWA	აჭარის წყლის ალიანსი
BAP	ბიომრავალფეროვნების მოქმედების გეგმა
BMZ	გერმანიის განვითარების სამინისტრო
CENN	კავკასიის გარემოს დაცვის არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელი
CHPP	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის გეგმა

DENR	აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამმართველო
DMS	დეტალური გაზომვითი კვლევა
DN	გამანაწილებელი ქსელი
EIA	არემოს ზეგავლენის შეფასება(ეროვნული)
ESHS	გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა
ESIA	გარემოსდაცვითი და სოციალური გავლენის შეფასება
EMMP	გარემოს დაცვის მართვისა და მონიტორინგის გეგმა
ESMF	გარემოს დაცვის და სოციალური მართვის ჩარჩო
ESMP	გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმა
ESS	გარემოს დაცვისა და სოციალური სტანდარტები(მსოფლიო ბანკი)
EU	ევროკავშირი
EUR or €	ევრო
FGD	სამიზნე ჯგუფის განხილვა
FS	''ტექნიკური განხორციელებადობის ანალიზი'' ან ''ფეკალური შლამი''
FSTF	ფეკალური შლამის გამწმენდი ობიექტი
FTE	სრულ განაკვეთზე ექვივალენტით დასაქმება
FWT	ფიხნერი წყალი&ტრანსპორტირება/ლოტი 1
GEC	გენდერული თანასწორობის საბჭო
GEL	ქართული ლარი
GHG	სათბურის გაზები
GII	გენდერული უთანასწორობის ინდექსი(გაეროს განვითარების გეგმა)
GN	სახელმძღვანელო შენიშვნა(მსოფლიო ბანკი)
GNEWRC	საქართველოს ენერგეტიკული და წყალმომარაგების მმართველი ეროვნული კომისია
GoG	საქართელოს მთავრობა
GRM	საჩივრების გამოსწორების მექანიზმი
HH	ოჯახი
IPP	მკვიდრი მოსახლეობის გეგმა
KfW	გერმანიის განვითარების ბანკი
LARF	მიწის შესყიდვისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო
LARP	მიწის შესყიდვისა და განსახლება/გარიგების დაგეგმვა
LCD	მოსახლე ლიტრი/დღე-ღამე

LEPL	საჯარო სამართლის იურიდიული პირი
MLARO	მიწის შესყიდვისა და განსახლების/გარიგების მუნიციპალური ოფისი
MOEPA	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
MOF	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო
MOFEA	აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო
MRDI	რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
NACHP	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო
NAPR	საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო
NEA	გარემოს ეროვნული სააგენტო
NGO	არასამთავრობო ორგანიზაცია
NSPA	სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო
OHS	შრომის უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა
O&M	ექსპლუატაცია და უზრუნველყოფა
PA	დაცული ტერიტორია
PAP	პროექტისგან დაზარალებული პირი
PEA	პროექტის აღმასრულებელი სააგენტო
PMx	მატერიის ნაწილაკები
PPE	პირადი დაცვის აღჭურვილობა
RAP	განსახლება/გარიგების სამოქმედო გეგმა
SC	მმართველი კომიტეტი
SEP	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა
ST	სეპტიკური ავზი
TM	გადამცემი მაგისტრალი
TS	მყარი ნაწილაკების საერთო რაოდენობა
TSA	მიზნობრივი სოციალური დახმარება
UNFCCC	გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენცია
WB	მსოფლიო ბანკი
WS	წყალმომარაგება
WTP	წყლის გამწმენდი ნაგებობა
WWTP	წყალარინების გამწმენდი ნაგებობა

შემაჯამებელი მიმოხილვა

პროექტი ითვალისწინებს საქართველოში, აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში, წყლის სექტორში კომუნალური ინფრასტუქტურის (წყალმომარაგება და წყალარინება) რეაბილიტაციას, ახალი ობიექტების მშენებლობას და განხორციელებას. პროექტის მიზანია აჭარის რეგიონის დაბებსა (ლოტი 1) და სოფლებში (ლოტი2) წყალმომარაგების სისტემის მომსახურებისა და ჩამდინარე წყლების ჩაშვებისა და გაწმენდის პროცესის გაუმჯობესება განსაკუთრებული აქცენტით მომსახურებაზე წვდომით, მდგრადობაზე და უწყვეტ განვითარებაზე.

ლოტი 1-ის კონსულტანტის სამუშაოების მოცულობა ითვალისწინებს დაბებში ცენტრალიზებული წყალმომარაგებისა და წყალარინების ინფრასტრუქტურის სამშენებლო სამუშაოებს (გარდა ორი სოფლისა, სადაც გათვალისწინებულია დეცენტრალიზებული ინფრასტრუქტურის აშენება).

ლოტი 2-ის კონსულტანტის სამუშაო მოიცავს განხორციელების, თანმხლები ზომებისა და ტექნიკური მხარდაჭერის კომპონენტებს. განმახორციელებელი კონსულტანტის კომპონენტი ითვალისწინებს დეცენტრალიზებული წყალმომარაგებისა და წყალარინების ინფრასტურქტურის სამშენებლო სამუშაოებს სოფლებში. მთლიანად საპროექტო ტერიტორიაზე, ლოტი 2-ის კონსულნატის აქტივობები ასევე მოიცავს თანმხლები ზომების განხორციელებას, რისი მიზანიც აჭარის წყლის ალიანსის, მუნიციპალიტეტებისა და მათი კომუნალური საწარმოების გაძლიერებაა. ასევე გათვალისწნებულია სხვა დაინტერესებული მხარეებისთვის მხარდაჭერა.

გარემოს დაცვისა და სოციალური კვლევა არის გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენის შეფასების/გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის ჩარჩოს საერთაშორისო დოკუმენტი, რომელიც შემუშავებულ იქნა ერთობლივად ლოტი1 და ლოტი 2 -ის კონსულტანტების მიერ. დოკუმენტი შეესაბამება KfW ბანკის მდგრადობის 2019 წლის სახელმძღვანელოს მოთხოვნებს, აგრეთვე ევროკავშირის სტანდარტებს და მსოფლიო ბანკის გარემოს დაცვისა და სოციალური სტანდარტების ჩარჩოს. წინამდებარე დოკუმენტი მოიცავს შემდგომ ქვე-დოკუმენტებს: გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენის შეფასება; გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის ჩარჩო; დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა, საჩივრის განხილვის მექანიზმი, მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო, გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმა; ლოტი 1 /ლოტი 2-ის კონსულტანტის ქვეპროექტის გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმები/საინფორმაციო ფურცლები ცალკეულად მოიცავს თითოეულ დაბას/სოფელს.

გარემოს დაცვის და სოციალური სფეროს საწყისი მონაცემები

ცხრილი 1 საწყისი გარემოსდაცვითი მონაცემების მიმოხილვა

საკითხი	საწყისი მონაცემების მოკლე აღწერა
ტოპოგრაფია	• ძირითადად მთაგორიანია, ზღვის დონიდან სიმაღლის დიაპაზონია 0მ-დან 2600მ ზემოთ.

საკითხი	საწყისი მონაცემების მოკლე აღწერა
გეოლოგია	• >90 % ვულკანური წარმონაქმნისაა, განსაკუთრებით იკვეთება ბაზალტის ქანი და ბაზალტური წარმონაქმნები;
ნიადაგის მახასიათებლები	• ყველაზე გავრცელებულია ალუვიური და წითელი ნიადაგი (სანაპირო ზოლი), ნაცრისფერი (მთაგორიანი ზონა) და მთა-მდელოს კორდიანი (ალპური ზონა) ნიადაგი; • სოფლის მეურნეობის მიწის ნაკვეთები შეადგენს ტერიტორიის 25%-ს,ძირითადად > 10% ფერდობზე; • წყლის ეროზიის ზრდა, გავლენას ახდენს სახნავი მიწების 30-35%-ზე.
ატმოსფერული ჰაერის ხარისხი	• აჭარის რეგიონში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების მონაცემები არ მოიპოვება;
ხმაური	პროგრამით გათვალისწინებულ ტერიტორიებზე ხმაურის საწყისი დონის შესახებ მონაცემები არ იყო ხელმისაწვდომი;
მეტეოროლოგია და კლიმატი	• აჭარის სანაპირო ზოლში წლიური საშუალო ტემპერატურაა 13-14,5°C. • გაზაფხულზე/ზაფხულში ჰაერის ტემპერატურა მატულობს, შემოდგომა/ზამთარში ჰაერი გრილდება. • ნალექების ყოველწლიური რაოდენობა: 2.600მმ(დაბლობები), 1.300მმ(მთის ზონა) და 1.500მმ(ალპური ზონა)
კლიმატის ცვლილება	• საქართველო კლიმატის ცვლილების მხრივ ყველაზე მოწყვლადი ქვეყანაა ევროპასა და ცენტრალურ აზიაში(5-ე ადგილი უჭირავს), და შედარებით დაბალი ადაპტაციის უნარი გააჩნია. • 24 საათის განმავლობაში წარმოქმნილი ნალექების მაქსიმალური რაოდენობა გაიზარდა; • 2100 წლისთვის მოსალოდნელია ჰაერის ტემპერატურის 3,5 °C - 4,2°C-ით ზრდა და ნალექების რაოდენობის 6%-ით შემცირება;
წყლის წყაროები	• აჭარის მდინარეთა უმეტესობა პატარაა, მხოლოდ მდინარეების აჭარისწყალისა და კინტრიშის სიგრძეები აღემატება 40 კმ-ს. მდინარეთა უმეტესობა წვიმის წყლით იკვებება; • მდინარეთა ძირითადი ნაწილი ჭოროხის შენაკადია, დანარჩენები კი პირდაპირ შავ ზღვაში ჩაედინება; • /ხასიათდება გაზაფხულის წყალდიდობით, შემოდგომის მოულოდნელი წყალდიდობებითა და ზაფხულში-შემოდგომაზე წყლის დეფიციტით. • ზედაპირული წყალი გამოიყენება: ელექტროენერგიისთვის(94%), დასალევად(4%), სამეწარმეო მიზნებისთვის(1,6%), დანარჩენი გამოიყენება ირიგაციისთვის.

საკითხი	საწყისი მონაცემების მოკლე აღწერა
	• ბოლო წლებში მიწისქვეშა წყლების მონიტორინგი არ განხორციელებულა.
წყლის ხარისხი	• აჭარაში არ არსებობს წყლის ხარისხის პირველადი მონაცემები • გადაუმუშევებელი მუნიციპალური ჩამდინარე წყლები იწვევს საქართველოს ზედაპირული წყლების 67%-ის დაბინძურებას.
ფლორა და ფაუნა	• კავკასია ერთ-ერთია ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის 200 ეკო-რეგიონს, 34 მსოფლიოს ბიოლოგიურად ყველაზე მდიდარ და გადაშენების საფრთხის ქვეშ მყოფი ხმელეთის ეკოსისტემებს, მსოფლიოს 221 ენდემური ფრინველების ტერიტორიებს შორის; • რეგიონის ტყის 60% გადაგვარებულია ან გადაგვარების პროცესშია; • თევზების პოპულაცია მრავალფეროვანია თუმცა შედარებით ნაკლები სიუხვით გამოირჩევა; • ენდემური ამფიბიების და რეპტილიების რიცხვი საგრძნობლად შემცირებულია.
დაცული ტერიტორიები	• 39.036ჰა,რეგიონის საერთო ტერიტორიის 13%-ზე მეტი: o მკაცრი ბუნებრივი რეზერვატი(კინტრიში -13.893ჰა) o ორი ეროვნული პარკი(მტირალა-15.893ჰა და მაჭახელა -8.733ჰა); o ბუნებრივი ნაკრძალი(ქობულეთი-331, 25 ჰა) და o აღკვეთილი(ქობულეთი-438, 75ჰა)
ბუნებრივი საფრთხეები და რისკები	• საქართველოს ერთ-ერთი რეგიონი ხასიათდება ბუნებრივი კატასტროფების მაღალი ინტენსიურობით. • საფრთხის ყველაზე მაღალი ალბათობა დიდ ნალექებთან არის დაკავშირებული. • ღვარცოფების წარმოქმნა წვიმიანობის პერიოდს ემთხვევა. • მთიან რეგიონებში, მოულოდნელი წყალდიდობები, მეწყერები და ღვარცოფები ბევრად უფრო ხშირი გახდა, კავკასიის მყინვარების უკანდახევის გამო. • არსებული რუკები აჩვენებენ მიწისძვრის დაბალ ან საშუალო რისკს.

ცხრილი 2 საწყისი სოციალური მონაცემების მიმოხილვა

საკითხი	საწყისი მონაცემების მოკლე აღწერილობა			
დემოგრაფია	მუნიციპალიტეტი	დაბის მოსახლეობა.	სოფლის მოსახლეობა.	სულ
	ქედა	1.510	15.250	16.760

საკითხი	საწყისი მონაცემების მოკლე აღწერილობა			
	ქობულეთი	5.355	69.439	74.794
	შუახევი	797	14.247	15.044
	ხელვაჩაური	0	51.189	51.189
	ხულო	1.007	22.320	23.327
	ჯამში	8.669	172.445	181.114
სოციო-ეკონომიკური სიტუაცია	• ყველაზე გავრცელებული საქმიანობა:ქალაქი-დასაქმებულები(32%), სოფელი-თვითდასაქმება საკუთარ ფერმაში(40%) • უმუშევრობის პროცენტული მაჩვენებლები: 14 %(დაბა) და 5%(სოფლები) • ოჯახის საშუალო თვიური შემოსავლის დიაპაზონია 1,500დან და 1,800 ლარამდე, რაც ეროვნულ საშუალო მაჩვენებელზე დაბალია.			
სიღარიბე და სოციალურად დაუცველი ადამიანები	• მიზნობრივი სოციალური მხარდაჭერა და პენსია/სოციალური პაკეტი. • ორჯერ მეტი სოციალური პაკეტის მიმღები ქალი. • 2019 წლის მარტის მდგომარეობით, აჭარაში დაფიქსირდა 2.078 ეკო-მიგრანტი ოჯახი.			
სქესი	• ჭარბობს ოჯახთან ურთიერთობის, ქორწინების, უფროსების პატივისცემის, ბავშვის განათლების, საოჯახო საქმეების და აღმზრდელობითი მოვალეობების შემსრულებლის ტრადიციული გენდერული როლები; მამაკაცებთან შედარებით ქალებს ორმაგად და სამმაგად მეტი დატვირთვა აქვთ. • არსებობს გენდერული თანასწორობის მუნიციპალურ საბჭოში ჩართულობის შესაძლებლობა;			
ჯანმრთელობა და ქმედითუუნაროობა	• მთიან ტერიტორიებზე ჯანდაცვაზე წვდომა შეზღუდულია. ყველა სოფელში არსებობს პირველადი სამედიცინო დახმარების ექიმი, რომელიც წამლის შესაძენად ქალაქში მიემგზავრება;			
ეთნიკურობა, რელიგია და ენა	• ქართველები(დაახლ.96%), სომხები(3%) და რუსები (1%). აჭარის სოფლის მოსახლეობა თითქმის მხოლოდ ქართველებია. (99%)			

საკითხი	საწყისი მონაცემების მოკლე აღწერილობა
	• ქალაქი: მართლმადიდებელი ქრისტიანები: 68%, მუსლიმები 26%; სოფლები:მუსლიმი 56%, მართლმადიდებელი ქრისტიანი 38%. მუსლიმი მოსახლეობა ძირითადად ხულოს მუნიციპალიტეტში ცხოვრობს. • აჭარის თითქმის მთელი მოსახლეობა თავისუფლად საუბრობს ქართულად ;(96%)
მიწის ნაკვეთის მფლობელობა და გამოყენება	• განსაკუთრებით მაღალმთიანეთში, მიწის ნაკვეთი ოფიციალურად არ არის რეგისტრირებული. ხშირ შემთხვევაში საარქივო ჩანაწერებს შეუძლიათ ისტორიული მიწის ნაკვეთის მფლობელობის შესახებ ინფორმაციის დადასტურება. • ოჯახების საკუთრებაში მყოფი სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთების მასიური დანაწევრება.
ტურიზმი	• მსოფლიოში ცნობილი ფრინველთა დაკვირვების ადგილის გარდა, აქ წინა პლანზე არის წამოწეული კულინარიული და აგრო-ტურიზმი, სეზონური ნადირობა, თევზაობა, კენკრის კრეფა; • აჭარაში აქტიურ სეზონად მიჩნეულია ივლისი-სექტემბრის თვეები;
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები	• ეროვნული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები: o გონიო-აფსაროსის არქეოლოგიურ-არქიტექტურული მუზეუმ-ნაკრძალი; o პეტრა-ციხისძირის არქეოლოგიურ-არქიტექტურული მუზეუმ-ნაკრძალი; o IX-XII საუკუნეების რამდენიმე ხიდი(ეგრეთწოდებული ''თამარის ხიდები'') • ადგილობრივი მნიშვნელობის კულტურული ძეგლები;
წყალმომარაგების მდგომარეობა	• დაბებში არსებული წყალმომარაგების სისტემები აგებულია ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის დროს, რომლებიც ხასიათდება სისტემის მოვლა-პატრონობისა და რეაბილიტაციის ნაკლებობით, წყლის მაღალი დანაკარგით და ენერგიის მოხმარებით, შეფერხებული წყალმომარაგებითა და არასათანადო ხარისხით. • სოფლის მოსახლეობის უმრავლესობას არ აქვს წვდომა ცენტრალიზებულ ან ორგანიზებულ დეცენტრალიზებულ სისტემებთან. ხალხი პოულობს

საკითხი	საწყისი მონაცემების მოკლე აღწერილობა
	პრობლემის გადაჭრის ისეთ ინდივიდუალურ გზას, როგორიცაა კერძო წყლის წერტილი. • წყლის სავარაუდო სპეციფიური მოთხოვნა ძალიან მაღალია, 400 მოსახლე ლიტრი/დღე-ღამეში, რაც განპირობებულია სოფლებში წყლის მუდმივი დენადობის, წყლის გადაცემისას მაღალი დანაკარგის, სარწყავად გამოყენებისა და ტარიფების არ არსებობის გამო.
წყალარინების მდგომარეობა	• არსებული ცენტრალიზებული ინფრასტრუქტრა, რომელიც აგებულია საბჭოთა კავშირის პერიოდში, დიდი დოზით დანგრეული და მიტოვებულია. არ ხდება ჩამდინარე წყლების სათანადო გაწმენდა. • ინდივიდუალური და არა კონტროლირებადი სისტემები, რომლებსაც გააჩნიათ ძალიან დაბალი სტანდარტი(დაბალი ხარისხის საკანალიზაციო თხრილები და სეპტიკური ავზები). ხშირ შემთხვევებში, ნორმალურად არ ხდება სესპიტების შლამის არც დამუშავება არც ჩაშვება, რასაც მივყავართ დამატებით დაბინძურებამდე, და დაბინძურების შედეგად გამოწვეულ ჯანმრთელობის პრობლემებამდე. • წყალარინება არ ითვლება საკითხად, რომელიც საჭიროებს სათანადო ყურადღებას.

გარემოს დაცვისა და სოციალური გავლენის შეფასება

გარემოს დაცვისა და სოციალური გავლენის შეფასება, მიმღების მგრძნობელობისა და ზემოქმედების მასშტაბის შედარების საფუძველზე უზრუნველყოფს მოსალოდნელი ზეგავლენის კლასიფიკაციას და მისი შესაძლო მნიშვნელობის წინასწარ შეფასებას. წინასწარი შეფასება ხაზს უსვამს თუ სად შეიძლება გაჩნდეს გარემოს დაცვისა და სოციალურ სფეროსთან დაკავშირებული საფრთხეები და გვიჩვენებს თუ სად არის საჭირო მეტი ყურადღება უარყოფითი ზემოქმედების აღმოფხვრის მიზნით. რომლის საფუძველზეც, გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმაში გათვალისწინებული იქნება შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები. მოცემული შკალა გამოიყენება ზემოქმედების მნიშვნელობის შეფასებისათვის.

ძლიერი	საშუალო	მცირე	უმნიშვნელო	დადებითი

ცხრილი 3 ყველაზე მნიშვნელოვანი პოტენციური ზეგავლენების შეჯამება

კატეგორია	მნიშვნელობა	პროექტის ზემოქმედება	მთავარი შემარბილებელი ღონისძიებები
ფიზიკური	საშუალო	ნიადაგი, წყალი(წყალმომარაგებისა და წყალარინების ღონისძიებების საშუალებით), ნარჩენი	ახალი მისასვლელი გზების დიზაინის შემცირება, ნიადაგის სტაბილიზაცია, მომუშავე პირებისთვის გარემოს დაცვითი მეთოდების სწავლება, ჩამდინარე წყლის სინჯის აღება და ანალიზი წყალარინების გამწმენდი ნაგებობისთვის, სეპტიკური ავზის თავდაპირველი მონიტორინგი.
ზემოქმედება ბიომრავალფეროვნებაზე	საშუალო	ლანდშაფტი, ფლორა &ფაუნა/ბუნებრივი გარემო &ეკოსისტემა	მისასვლელი გზების სათანადო დაგეგმვა; მილების დაგებით გამოწვეული ზემოქმედების მინიმუმამდე დაყვანა, მინიმალური ეკოლოგიური დინების უზრუნველყოფა, ბიომრავალფეროვნების სპეციალური შესწავლა(ბუნებრივი გარემოს ანალიზი, ფლორა/ფაუნა)ახალი წყლის სათავე ნაგებობებისა და მისასვლელი გზებისთვის, დაბინძურების პრევენცია, ინფრასტრუქტურის უზრუნველყოფა;
	დადებით	ეკოსისტემის სერვისები	არ არის ხელმისაწვდომი
სოციალური ზემოქმედება	ძლიერი	მიწის შეძენა, ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის კონცეფციის სუსტი განხორციელებადობა	მიწის შეძენასთან დაკავშირებული აქტივობების დაწყება რაც შეიძლება მალე, კომპენსაციები მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის შესაბამისად, აჭარის წყლის ალიანსისა და მუნიციპალიტეტების ინტენსიური მოწოდება გამოიყენონ მიწასთან დაკავშირებული საერთაშორისო პრაქტიკები, სამიზნე გუნდის დაარსება, დახმარება სწავლების საკითხებში, საწარმოსა და ავას შესაძლებლობების გაძლიერება.

კატეგორია	მნიშვნელობა	პროექტის ზემოქმედება	მთავარი შემარბილებელი ღონისძიებები
	საშუალო	რესურსების ხელმისაწვდომობა/ წყლის განაწილების გამორიცხვა/ მოწყვლადი ადამიანების გამორიცხვის საფრთხე, ჯგუფური კონფლიქტის მოგვარების მექანიზმი	ფიზიკური გადაადგილების თავიდან არიდება, მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის და საჩივრების გამოსწორების მექანიზმის დანერგვა, კონფლიქტების მოგვარების მექანიზმების საზოგადოებრივ დონეზე განხორციელება, სისტემის ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის კონცეფცია, მოწყვლადი ადამიანების ჩართულობის კონცეფცია, ყველა კონსულტაციაში ქალთა სისტემატიური ჩართულობა, ადეკვატური ტარიფები, კონტრაქტორის მიერ მშენებლობის დროს ზარალის სრული აღდგენა ან კომპენსაცია .
	დადებითი	წვდომა უსაფრთხო წყალზე, წვდომა გაუმჯობესებულ წყალარინების სიტემაზე, შემოსავლის წარმოება და დასაქმება, სქესი	არ არის ხელმისაწვდომი
საზოგადოებისა და მომუშავე პირის ჯანმრთელობა &უსაფრთხოება	საშუალო	მომუშავე პირის ჯანმრთელობა&უსაფრთხოება	კონტრაქტორს შეუძლია დაგეგმოს და განახორციელოს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ღონისძიებები, კონკრეტული ობიექტის მშენებლობა და ექსპლუატაციის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის გეგმა, მომუშავე პირებისთვის სათანდო ჰიგიენური პირობების/საკანალიზაციო ობიექტების შექმნა, ხის საჭრელად პროფესიონალი თანამშრომლების აყვანა, თხრილის სათანადო გამაგრება, სათანადო პირადი დაცვის აღჭურვილობის უზრუნველყოფა, ტყის ხანძრის რისკის

კატეგორია	მნიშვნელობა	პროექტის ზემოქმედება	მთავარი შემარბილებელი ღონისძიებები
			შემცირების მიზნით, ხანძარსაწინააღმდეგო სახელმძღვანელოს უზრუნველყოფა.
კლიმატის ცვლილება	საშუალო	პროექტის დაუცველობა კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული საფრთხეების მიმართ	მეწყერ და ზვავსაშიშ ზონებში მისასვლელი გზების და გადამცემი მაგისტრალის გატარების თავიდან არიდება, ისეთი წყლის წყაროების შერჩევა, რომლებსაც გააჩნიათ მუდმივი ნაკადი(ეკოლოგიური ნაკადის უზრუნველყოფა) და ნაკლებად ექვემდებარებიან კლიმატის ცვლილებას, ფერდობის სტაბილიზაცია.
	დადებით	პროექტის ზეგავლენა მოსახლეობის კლიმატის მიმართ მოწყვლადობაზე	არ არის ხელმისაწვდომი

მოპოვებული ინფორმაციის თანახმად, მოსალოდნელია რომ პროექტით განხორციელებული ინვესტიციების უმრავლესობა "ბ" კატეგორიას განეკუთვნება(არ მოგვეპოვება" ა" კატეგორიის ქვეპროექტები, ზოგიერთი კი " გ" კატეგორიის ქვეპროექტია). გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმის და გარემოს დაცვის მართვისა და მონიტორინგის გეგმების შემარბილებელი მოთხოვნები გათვალისწინებულია პროექტირების ანგარიშში და ასევე განხორციელების ხელშეკრულებითვის საჭირო ტენდერის დოკუმენტების ნაწილს წარმოადგენს. კონტრაქტორების მიერ ამ პირობებისა და მოთხოვნების დაცვას კონტროლი გაეწევა სამშენებლო პროცესის ზედამხედველობის დროს.

დამატებითი გეგმების მოკლე მიმოხილვა

ცხრილი 4 დამატებით საჭირო გეგმების მოკლე მიმოხილვა

გეგმა	საჭიროა (დიახ/არა)	შეჯამება

დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა	დიახ(თავი 8)	დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმის თანახმად, დადგინდა შემდგომი საკითხები: • დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის მთავარი მიზნები; • ძირითადი დაინტერესებული მხარეების და ჩართულობის ყველაზე ხელსაყრელი მეთოდები; • მთავარი საკომუნიკაციო არხები; • საჯაროდ ხელმისაწვდომი ინფორმაცია და დოკუმენტები; • მონაწილეობის მიღების დამაბრკოლებელი ფაქტორების აღმოსაფხვრელი ღონისძიებები; • საზოგადოებრივი წარმომადგენლობის მაკონტროლებელი საშუალებები; • დეტალური ჩართულობის კონცეფცია პროექტის თითოეულ ფაზაზე; • დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის მონიტორინგის საშუალებები;
საჩივრის გამოსწორების მექანიზმი	დიახ (თავი 11)	საჩივრის გამოსწორების მექანიზის თანახმად დადგინდა შემდგომი საკითხები: • აჭარის წყლის ალიანსის პასუხიმგებლობები საჩივრების მართვის პროცესში; • საჩივრების მიმართვისა და ჩაბარების მექანიზმი; • დაზარალებული პირების უფლებები; • საჩივრების დოკუმენტის ნაკადი, ჩანაწერების წარმოება და მონიტორინგი
მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმები	დიახ	მომზადდება მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩოს საფუძველზე.(თავი 7)მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩოს თანახმად დადგინდა შემდგომი საკითხები: • განსახლება/გარიგების მასშტაბი(ძალიან შეზღუდული, ფიზიკური გადაადგილება სრულიად შეზღუდულია); • მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგებაზე ზემოქმედი ფაქტორების მასშტაბი; • სამართლებრივი ჩარჩოს გათვალისწინება; • უფლების მინიჭების ჩარჩო; • აქტივების შეფასება; • მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების პროცესი(მომზადება და განხორციელება); • მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის პერიოდი;

		• მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის განმახორციელებელი ღონისძიებები; • განსახლება/გარიგების ბიუჯეტი და დაფინანსება;
კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის გეგმა	არა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე არანაირი ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი, თუმცა კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის გეგმის თანახმად, თითოეული პროცედურის ეროვნულ დონეზე ჩატარებისას, საჭირო იქნება დაბრკოლებების მოხსნა. ასევე გათვალისწინებული იქნება ძიების პროცედურის სტანდარტული შესაძლებლობა, თუმცა საფრთხის დონე დაბალია;
ბიომრავალფეროვნების სამოქმედო გეგმა	არა	მგრძნობიარე ბუნებრივ გარემოზე პოტენციური ზემოქმედების ფაქტორებს ატ გააჩნიათ დიდი მნიშვნელობა და მათი შემცირება შეიძლება შესაბამისი ზომებით, რომლებიც დეტალურადაა აღწერილი ქვეპროექტის გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმებში. დაგეგმილია ბიომრავალფეროვნების / ბუნებრივი გარემოს სპეციალური შესწავლა იმ ქვეპროექტებისთვის, რომლებიც ითვალისწინებს ახალი წყლის სათავე ნაგებობების ადგილებისა და ახალი მისასვლელი გზების მშენებლობას,
ადგილობირივი მოსახლეობის გეგმა	არა	არ არის ხელმისაწვდომი
გარემოს დაცვის და სოციალური გეგმა	დიახ	სპეციფიური ქვეპროექტებისთვის მომზადდება და განხორციელდება გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის ჩარჩოს საფუძველზე, წინასწარი სტრუქტურა მოცემულია მერვე დანართში: გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმის შემოთავაზებული ქვეპროექტის საინფორმაციო სტრუქტურა; (ლოტი 2)
სამშენებლო ნარჩენის მართვის გეგმა	დიახ	მომზადდება სამშენებლო კონტრაქტორის მიერ და განხორციელდება კონკრეტული ქვეპროექტებისთვის.
ტრასნპორტის მოძრაობის მართვის გეგმა	დიახ	მომზადდება სამშენებლო კონტრაქტორის მიერ და განხორციელდება კონკრეტული ქვეპროექტებისთვის.

შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მართვის გეგმა	დიახ	მომზადდება სამშნებლო კონტრაქტორის მიერ და განხორციელდება კონკრეტული ქვეპროექტებისთვის, მოწოდებული შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის ჩარჩოს შესაბამისად; (თავი 9)

ეროვნული მოთხოვნები

გარემოს დაცვის შეფასების კოდექსის(2017) დანართიII/9.6-ის თანახმად, გარემოს დაცვის სკრინინგს(გარემოს შეფასების კოდექსი, მუხლი 7.1) ექვემდებარება 2კმ-ის ან მეტი სიგრძის მქონე საკანალიზაციო სისტემების მშენებლობის და 5 ჰექტარი ფართობის მქონე განვითარებად არეალში საკანალიზაციო სისტემების მშენებლობის შემთხვევები. იგივე ეხება დანართ II/10.6-ს, წყალარინების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობისა და ექსპლუატაციის შესახებ, და დანართ II 10.7-ს, შლამის ჩამშვები ობიექტების ორგანიზებისა და ექსპლუატაციის შესახებ. ამ ინვესტივიებისთვის საჭიროა საქართელოს ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ მიიღოს გარემოს დაცვითი გადაწყვეტილება. გარდა ამისა, დამტკიცებულ უნდა იქნეს მიწის ამოღების/რეკულტივაციის გეგმაც;

პროექტისათვის საჭიროა შემდგომი ეროვნული ნებართვისა და ლიცენზიის დოკუმენტები: ზედაპირული წყლების აბსტრაქციის და ჩაშვების ნებართვა, მიწისქვეშა წყლების აბსტრაქციის ნებართვა, ტყის მოხმარების ნებართვა, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების გაწმენდის, წყალმომარაგების ლიცენზია და მშენებლობის ნებართვა.

ეროვნულ და საერთაშორისო მოთხოვნებს შორის ყველაზე მნიშვნელოვან სამართლებრივ სხვაობას წარმოადგენს წყალარინების გამწენდი ნაგებობის ჩამდინარე წყლების სტანდარტები; ამჟამად, საქართველოში მიმდინარეობს ევროკავშირის სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის პროცესი. ჩამდინარე წყლების სტანდარტების შესახებ ხელმძღვანელ პირებთან თანამშრომლობა ხორციელდება KfW ბანკის და საქართველოს ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ჩართულობით;

1. შესავალი

წინამდებარე პროექტი (BMZ-No. 201366921 investment, BMZ-No. 201570282 accompanying measures ID-No. 30200263 EU NIF component for TA and ent, , EU Project Number: ENI/2018/404-227) ეხება აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის წყლის სექტორში (წყალმომარაგება და წყალარინება) კომუნალური მომსახურების ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციასა და მშენებლობას.

პროექტი განხორციელდება შემდეგი მუნიციპალიტეტების დაბებსა და სოფლებში:

- მაღალმთიანი ზონები:
  - ხულო
  - შუახევი
    ქედა
- დაბლობი ზონები:
  - ხელვაჩაური
  - ქობულეთი

პროექტის მიზანია წყალმომარაგების, წყალარინების და წყლის გაწმენდის გაუმჯობესებას აჭარის დაბებსა და სოფლებში, განსაკუთრებით მომსახურების ხელმისაწვდომობის, მდგრადობისა და საიმედოობის თვალსაზრისით. ამით გაუმჯობესდება დაბებისა და სოფლების მოსახლეობის საცხოვრებელი პირობები, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს სიღარიბის შემცირებას, ისევე როგორც გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების უკეთ დაცვას. პროექტი დაემატება პროგრამას "საქართველოს კომუნალური ინფრასტრუქტურა", რომელიც აქამდე მხოლოდ ბათუმითა და მიმდებარე მუნიციპალიტეტებით შემოისაზღვრებოდა.პროექტის ეს მიზანი მიღწეული იქნება არსებულ ინფრასტრუქტურაში ინვესტიციებით, ასევე ახალი ეფექტური, გარემოსა და კლიმატთან თავსებადი, მდგრადი და მომხმარებელზე ორიენტირებული წყალმომარაგებისა და წყალარინების ინფრასტრუქტურის შექმნით.

წყლის რესურსების მართვის ორგანიზება ბათუმის ზონის გარეთ წარმოადგენს "აჭარის წყლის ალიანსის"(AWA) პასუხისმგებლობას. ''აჭარის წყლის ალიანსი'' აერთიანებს წარმომადგენლებს პროექტში ჩართული მუნიციპალიტეტებიდან, ბათუმიდან და აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროდან. (MOFEA).

საინვესტიციო კომპონენტების განხორციელებისას, აჭარის წყლის ალიანსს (და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს, საჭიროების შემთხვევაში) ექნება ორი საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანიის მხარდაჭერა (ლოტი 1 და ლოტი 2 პროექტების განმახორციელებელი საკონსულტაციო კომპანიები).

მიმდინარე ანაგრიში ეყრდნობა ინფორმაციას მოპოვებულს 2020 წლის 31 მაისამდე.

1.1 ლოტ 1 დავალების აღწერა

ლოტ 1 მოიცავს მხოლოდ წყლის მომარაგებისა და წყალარინების ინფრასტრუქტურის სამშენებლო სამუშაოებს დაბებში. ლოტ 1 კონსულტანტი პასუხისმგებელია ხსენებული სამშენებლო სამუშაობის დიზაინზე, მასთან დაკავშირებული სატენდერო დოკუმენტების მომზადებაზე და სამშენებლო სამუშაოების ზედამხედველობაზე დეფექტების

შეტყობინების პერიოდის ჩათვლით. გარდა ამისა, კონსულტანტი აჭარის წყლის ალიანს გაუწევს ტექნიკურ დახმარებას ტენდერში მონაწილეობასთან და კონტრაქტის დადების პროცესთან ასევე გარემოსდაცვის, სოციალური, ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების (ESHS) ასპექტებთან დაკავშირებით. ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლისდაგეგემარებასთან, შესაძლებლობების განვითარება და თანმდევ ღონისძიებებთან მიმართებით, ლოტ 1 დაეყრდნობა თანხმლები ღონისძიებების კონსულტანტს (იხ. ქვემოთ). ინდივიდუალური სეპტიკური ავზების მშენებლობასთან დაკავშირებით (ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის ერთერთ პროექტის ტერიტორიაზე შერჩეული მიდგომა) მიდგომა დაეფუძნება ლოტ 2 -ის მიერ შემუშავებულ კონცეპტს, რათა ორი განსხვავებული ოპერორების სისტემა არ შეიქმნას.

1.2 ლოტ 2 დავალების აღწერა

ლოტ 2 კონსულტანტის როლი სამ კომპონენტს მოიცავს: განხორციელებას, თანმხლებ ზომებს და ტექნიკური დახმარების კომპონენტს.

განხორციელების კონსულტანტ ლოტ2 -ის როლი განისაზღვრება აჭარის წყლის ალიანსის მხარდაჭერით (და სხვა შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების) საინვესტიციო კომპონენტის განხორციელებაში აჭარის დაბების მიმდებარე სოფლებისთვის. ეს მოიცავს როგორც დეტალური დიზაინის მომზადებას ასევე ტენდერის მომზადების ეტაპს, დახმარებას ტენდერის დროს, სამუშაოების განხორციელების ზედამხედველობას, ისევე როგორც ექსპლუტაციაში გაშვების, DNP და პროექტის დახურვისას. პროექტის მომზადების, განხორციელების და ოპერირების ფაზაში, კონსულტანტი მხარდაჭერას აღმოუჩენს პროექტის აღმასრულებელ სააგენტოს, ეროვნული და მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტებით, ისევე როგორც მსოფლიო ბანკის ჯგუფის ზოგადი და სექტორისადმი სპეციფიური გარემოსდაცვითი, ჯანმრთელობის და სოციალური გაიდლაინებით.

ლოტ 2 კონსულტანტი, ასვე მოქმედებს როგორც თანმხლები ზომების კონსულტანტი, პროექტის არეალში, რაც მიზნად ისახავს გააძლიეროს აჭარის წყლის ალიანსი და მუნიციპალილტეტები და მათი სამსახურები ისვე როგორც დაეხმაროს დაინტერესეულ მხარებთან ურთიერთობაში. მომსახურების ეს კომბინაცია ეხება საჭირო მონაწილეობრივ მიდგომას სოფლის ინფრასტრუქტურის ზომებისთვის და ახლო თანამშრომლობას სამიზნე ჯგუფებისთვის, რათა უზრუნველყოს მიწოდებული ობიექტების მდგარდობა.

და ბოლოს, წარმოდგენილი ტექნიკური მხარდაჭერა შესაბამისი წყლის ხარისხის შესაბამისი მონიტორინგისთვის ამ არეალში, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება წყალთან დაკავშირებულ საკითხებზე და შესაბამისი პასუხისმგებელი ორგანოების ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა-პატრონობის შესაძლებლობების გაზრდა.

1.3 ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების მიზანი

გარემოსა და სოციალური ზეგავლენის შეფასება (გსზშ) განახორციელდა შემდგომი მიზნების დასახვისთვის:

- შემოთავაზებული პროექტის პოტენციურად მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი და სოციალური ზეგავლენების დადგენა და შეფასება, და შესაბამისი შემამსუბუქებელი და გამაძლიერებელი ღონისძიებების რეკომენდაციის გაწევა;
- საინჟინრო და პროექტირების აქტივობების ზეგავლენის შესწავლა ობიექტის მომზადების, პროექტის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპების განმავლობაში;

- პროექტის შესაბამისობის გადამოწმება მითითებულ ნაციონალურ და საერთაშორისო გარემოსდაცვით და სოციალურ სტანდარტებთან თუ რეგულაციებთან;
- საბაზისო მონაცემების შექმნა, რომელიც გათვლილია პროექტის ციკლის დროს შემამსუბუქებელი ღონისძიებების გატარების მონიტორინგისა და შეფასებისთვის.
- ძირითადი პროექტის ფაზებში საზოგადოების ჩართვისა და მონაწილეობის ხელშეწყობა;
- შემოთავაზებული პროექტის მთლიანი კურსის განმავლობაში ეკოლოგიურად და სოციალურად კარგი, ნაკლებად ხარჯიანი ღონისძიებების გატარების რეკომენდაცია; და
- გარემოსდაცვითი და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (ESIA) ანგარიშის მომზადება, რომელიც შეესაბამება ნაციონალურ კანონმდებლობას, KFW და ევროპის უსაფრთხოების გარემოსდაცვითი და სოციალური პოლიტიკას და სტანდარტულ საერთაშორისო შეთანხმებებსა და კონვენციებს.

According KFW-ს ეკოლოგიურ და სოციალურ ზეგავლენის შეფასებასთან (ESIA) (1)-დაკავშირებული გაიდლაინის შესაბამისად, პროექტების A,B და C კატეგორიებად დაყოფა ხდება მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით, რომელიც არა-საბაზრო ერთეულის მიერ გადამოწმებას ექვემდებარება. კატეგორიებად დაყოფა შეფასების მასშტაბსა და სიღრმეს განსაზღვრავს.

A კატეგორიის პროექტები მოიცავს პოტენციურად მრავალფეროვან, მნიშვნელოვნად უარყოფით ან შეუქცევად ზემოქმედებას თუ რისკებს ადამიანი ჯანმრთელობაზე, გარემოზე ან კლიმატზე. პროექტის მაგალითები, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს შეუქცევადი ზეგავლენები-როგორციაა გადასახლება/განსახლება- მოიცავს ინფრასტრუქტურულ პროექტებს (მაგალითად, მაგისტრალების მშენებლობა), ძირითად ინდუსტრიულ პროექტებს (გადამამუშავებელი ქარხნების მშენებლობა) ან ენერგეტიკულ პროექტებს (როგორიცაა დიდი ჰიდროელექტროსადგურის პროექტები). მნიშვნელოვანი უარყოფითი გარემოსდაცვითი და სოციალური ზეგავლენები ან რისკები შეიძლება გამოიწვიოს B კატეგორიის პროექტებმაც, თუმცა ისინი ნაკლებად მკაცრია და ჩვეულებრივ ექვემდებრაბა თანამედროვე შემამსუბუქებელი ღონისძიებების გატარებას ან სტანდარტულ გადაწყვეტილებებს. მაგალითები მოიცავს ლითონზე მუშაობის ან ფარმაცევტული ინდუსტრიის პროექტებს არსებულ ინდუსტრიულ ზონებში. C კატეგორიის პროექტებიდან უარყოფითი ზეგავლენები არ, ან ძალინ მცირე რაოდენობითაა მოსალოდნელი. B კატეგორიის პროექტებთან დაკავშირებით, შეფასების მასშტაბი, ფოკუსირება და სიღრმე განსაზღვრულია პროექტის ან ინვესტიციის სპეციალური მახასიათებლების მიხედვით. (2).

ტექნიკურ-ეკონომიკური აღმოჩენების შესწავლის მიხედვით (3) მოსალოდნელია, **რომ წინამდებარე პროექტის ფარგლებში არსებული ინვესტიციის უმეტესი ნაწილი მოიცავს B კატეგორიას (A კატეგორია არ დადგება, ხოლო C კატეგორია- ზოგიერთ ნაწილში).** აღნიშნული კატეგორიის ღონისძიებებისთვის, საჭირო, მაშტაბი, პრიორიტეტები და ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (გსზშ) სიღრმე/ინტენსიურობა განისაზღვრება თითოეული შემთხვევის შეფასებით. ტექნიკურ-ეკონომიკურობის შეფასება ზოგადად დამტკიცებულია და მისი დამატებითი დეტალიზაცია მიმდინარე დაგეგმარების სამუშობის, მხარეების კონსულტაციებისა და ეკოლოგიურ-სოციალური ანალიზის დროს მოხდება. (წინამდებარე დოკუმენტი), რომელიც მოიცავს სპეციალურ ქვე-პროექტის ეკოლოგიური და სოციალური მეჯმენტის გეგმებს (ESMPs) და პროცედურების მომზადებას.

როდესაც საქმე ეხება ნაციონალურ გზშ მოთხოვნებს, ბოლო წლებში საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ, შესაბამისი ევროპის რეგულაციების მიხედვით, ფუნდამენტური რეფორმები გაატარა გზშ პროცედურებში. ახალმა გარემოს შეფასების კოდექსმა (2017) შემოიღო ახალი პროცედურები გარემოს ზეგავლენის შეფასებასთან (გზშ), ანგარშითან, ეკოლოგიურ შემოწმებასთან, სკრინინგთან, საზღვრების გავლებასთან და ა.შ. დაკავშირებით. კოდექსში ჩამოთვლილია აქტივობები, რომელიც გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებას ექვემდებარება და მოითხოვს გზშ-ს. ის ასევე ადგენს გარემოსდაცვის საკითხთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღებაში საზოგადოების მონაწილეობის წესებსა და პროცედურებს..

საწყისი ეტაპის შეფასების მიხედვით, რომელიც ითვალისწინებს ინვესტიციის ღონისძიებების ტიპს, ყველა ღონისძიებას არ დაჭირდება ფორმალური ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (გსზშ) ნებართვა ეროვნული მოთხოვნების შესაბამისად. მიუხედავად ამისა, ზემოთ ხსენებული სტანდარტების შესაბამისად, საჭიროა ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (გსზშ) ჩატარება, ასევე საჭიროა შესაბამისი დოკუმენტების (ეკოლოგიური და სოციალური მეჯმენტის გეგმა(ESMP და სხვ.) და პროცედურების მომზადება/განხორციელება.

1.4 კოორდინაცია ლოტი 1/ლოტი 2 კონსულტანტებს შორის გარემოსდაცვით შესწავლასთან მიმართებაში

საერთაშორისო გარემოსდაცვის, სოციალური, ჯანდაცვის და უსაფრთხოების (ESHS) კვლევებთან დაკავშირებით, გუნდი გვთავაზობს რომ შექმნის საერთაშორისო ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების/ეკოლოგიური და სოციალური მენეჯმენტის ჩარჩოს (გსზშ/ESMF) როგორც ერთობლივ დოკუმენტს, რომელიც თანაზომიერად მოიცავს პროექტის ზეგავლენებს და შეესაბამება KFW მდგრადობის გაიდლაინი 2019-ის მოთხოვნებს, ასევე ევროპულ სტანდარტებს და მსოფლიო ბანკის ეკოლოგიურ და სოციალურ სტანდარტების (ESS) ჩარჩოს. ხელშეკრულების პირობების(ToR) მიხედვით, ეკოლოგიური და სოციალური (ES) მოთხოვნები წარმოშობს შემდგომ ქვე-დოკუმენტებს: (ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასება (გსზშ), ეკოლოგიური და სოციალური მენეჯმენტის ჩარჩო (ESMF), მხარის ჩართულობის გეგმა (SEP), საჩივრის დაკმაყოფილების მექანიზმი (GRM), მიწის შესყიდვისა და განსასახლების ჩარჩო (LARF) და ეკოლოგიური და სოციალური შემსუბუქების მონიტორინგის გეგმა (ESMMP). გარდა ამისა, საჭიროების შემთხვევაში მომზადდება ქვე-პროექტის LARP დებულებები, რომელიც მიწის შეძენას მოიცავს. დუპლიკაციის თავიდან აცილების მიზნით, ასევე შიდა კავშირების ნათლად წარმოჩენისთვის, წინამდებარე ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასება (გსზშ) შემუშავდა ისე, რომ მოიცავს შესაბამის სუბ-დოკუმენტებს ეკოლოგიური და სოციალური მენეჯმენტის ჩარჩო (ESMF), მხარის ჩართულობის გეგმა (SEP), საჩივრის დაკმაყოფილების მექანიზმი (GRM), მიწის შესყიდვისა და განსასახლების ჩარჩო (LARF) და ეკოლოგიური და სოციალური შემსუბუქების მონიტორინგის გეგმა (ESMMP) და გარემოს დაცვის მართვისა და მონიტორინგის გეგმები (EMMPs). შემოთავაზებული დოკუმენტის სტრუქტურა (როგორც KFW-სთან არის შეთანხმებული) ნაჩვენებია ქვემოთ მოცემულ სქემაში:

გამოსახულება 1 გსზშ დოკუმენტის სტრუქტურა

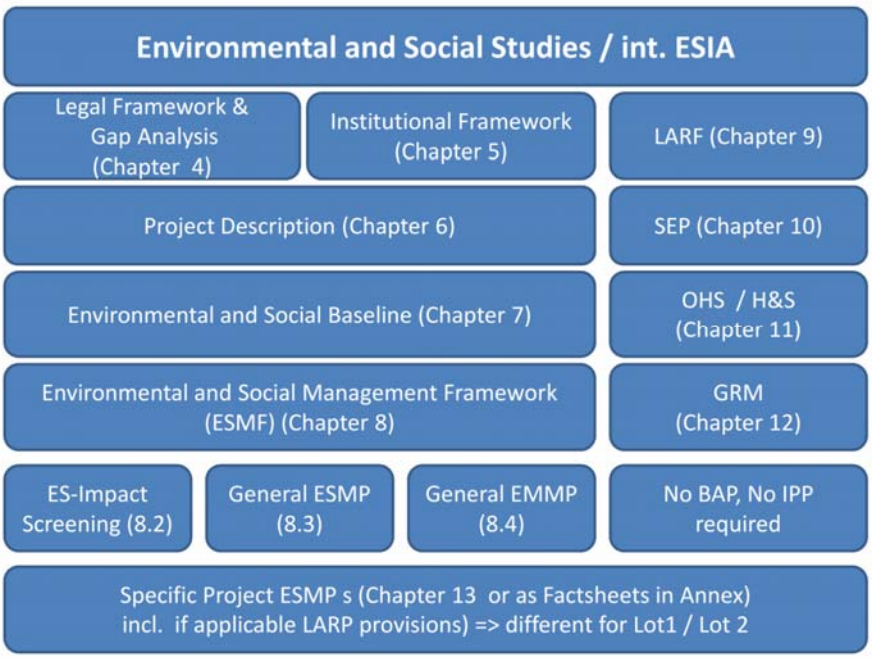

ლექსიკონი: გსზშ= ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასება; ESHS= გარემოსდაცვა, სოციალური, ჯანდაცვა და უსაფრთხოება; ESS= ეკოლოგიური და სოციალური სტანდარტები; ESMF= ეკოლოგიური და სოციალური მენეჯმენტის ჩარჩო; ESMP= ეკოლოგიური და სოციალური მეჯმენტის გეგმა; ESMMP= ეკოლოგიური და სოციალური შემსუბუქების მონიტორინგის გეგმა; LARF= მიწის შესყიდვისა და განსასახლების ჩარჩო; SEP= მხარის ჩართულობის გეგმა; GRM= საჩივრის დაკმაყოფილების მექანიზმი, BAP= ბიოდივერსიული ქმედების გეგმა; IPP= ადგილობრივი ხალხის გეგმა; OHSF = პროფესიული ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ჩარჩო.

ქვემოთ მოცემული ცხრილი აჩვენებს ლოტ 1/ლოტ 2 -ის თანამშრომლობის ინტერფეის გარემოს შესწავლის საკითხთან დაკავშირებით.

ცხრილი 5 გარემოსდაცვა, სოციალური, ჯანდაცვა და უსაფრთხოება ინტერფეისი ლოტ 1 / ლოტ 2

საკითხი	ინტერფეისის აღწერა ლოტ1 /ლოტ2	კოორდინირების ღონისძიება	მიდევნება
ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასება (გსზშ) /ეკოლოგიური და სოციალური მენეჯმენტის ჩარჩო (ESMF)	ეკოლოგიური და სოციალური შეფასება მსგავსია როგორც დაბებში ისე სოფლებში. განსხვავებები მხოლოდ კონკრეტულ ქვე - პროექტებში არსებობს.	ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების(გსზშ) ანგარიში, ეკოლოგიური და სოციალური მენეჯმენტის ჩარჩო (ESMF), ახლო ურთიერთობა და კომუნიკაცია ლოტ1/ ლოტ2 გარემოს დაცვისა და სოციალურ გუნდს შორის. დავალების გაზიარება ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასებასთან (გსზშ) დაკავშირებით განხორციელებულია. KFW-მ მოითხოვა კომენტარები სტრუქტურასთან დაკავშირებით. =>სპეციალური ეკოლოგიური და სოციალური მენეჯმენტის გეგმები (ESMPs) ლოტ-ებით განსხვავებული ქვე-პროექტებისთვის.	კოლაბორაციული პროცესი მიმდინარეობს.
დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციები	მხარეები, განსაკუთრებით მუნიციპალურ დონეზე და სხვა მთავარი მხარეები იდენტურია	ერთობლივი გარემოსდაცვითი და სოციალური მისია ლოტ 1/ ლოტ2 20 თებერვალს. მხარეთა/აქციონერთა ერთობლივი შეკრებები იმართებოდა შეძლებისდაგვარად და შედეგიანად. ხდებოდა	ერთობლივი გარემოსდაცვითი და სოციალური მისია ლოტ 1/ ლოტ2 20 თებერვალს. მხარეთა/აქციონერთა ერთობლივი

საკითხი	ინტერფეისის აღწერა ლოტ1 /ლოტ2	კოორდინირების ღონისძიება	მიდევნება
		შეხვედრის ოქმი გაზიარება; დაბისა და სოფლის მოსახლეობა/ ბენეფიციალური კონსულტაციის პროცესი წარმოადგენს ლოტ 2-ის თანმხლები ღონისძიებების ნაწილს.	შეკრებები იმართებოდა შეძლებისდაგვარად და შედეგიანად. ხდებოდა შეხვედრის ოქმი გაზიარება; დაბისა და სოფლის მოსახლეობა/ ბენეფიციალური კონსულტაციის პროცესი წარმოადგენს ლოტ 2-ის თანმხლები ღონისძიებების ნაწილს.
საჩივრის მექანიზმი	საჩივრის დაკმაყოფილების მექანიზმი (GRM) აჭარის წყლის ალიანსში უნდა ჩამოყალიბდეს/ საკორდინაციო პროცესი მუნიციპალიტეტებთან	გარემოს დაცვის-სოციალური ჯგუფის ერთობლივი გამოკითხვა და აჭარის წყლის ალიანსთან თანამშრომლობა ფუნქციური საჩივრის დაკმაყოფილების მექანიზმის (GRM) ჩამოყალიბებისთვის განხორციელებულია (ლოტ1/ლოტ2)	პრაქტიკული საჩივრის დაკმაყოფილების მექანიზმი (GRM0 მათ შორის ელ-დოკუმენტები (აღჭურვილობა აჭ.წყლის ალიანსში) და ექსელის დუპლიკატი უნდა დასრულდეს და დაერთოს ეკოლოგიური და საციალური ზეგავლენის შეფასებას (გსზშ) (ლოტ 2 კონსულტანტი

საკითხი	ინტერფეისის აღწერა ლოტ1 /ლოტ2	კოორდინირების ღონისძიება	მიდევნება
			ს აჭარის წყლის წყლის ალიანსთან თანამშრომლობით)
ნებართვის პროცედურა ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (გსზშ) სკრინინგი (MOEPA)	გარემოსდაცვითი სკრინინგის პროცედურა: მეთოდოლოგია ერთი და იგივეა, თუმცა განსხვავდება კონკრეტულ პროექტებში	შემუშავებულია სკრინინგის აპლიკაციის საერთო შაბლონი. სკრინინგის აპლიკაცია ბეტონის პროექტებისთვის დაყოფილია ლოტ2 -ის ლოტ 1/ დროის განაწილება!	აპლიკაცია ლოტ 1 პროექტებისთვის (ჩამდინარე წყლის გამწმენდი ნაგებობები და კანალიზაციის მილები 2 კმ-ზე მეტი) როდესაც პროექტები გადაწყდება/ კონცეპტუალური დიზაინი.
პროცედურების ნებართვა კულტურული ობიექტები	კულტურული ობიექტების შემოწმება მუნიციპალიტეტებში, 300მ რადიუსის რუკის გაკეთება რეგიონალურ ობიექტებზე/ 500მ ეროვნულ ობიექტებზე	კულტურული გამოკვლევა ინტეგრირებული იქნება ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასებაში (გსზშ).	შემოწმება ლოტ 1/ლოტ 2 კონსულტანტის მიერ ინდივიდუალური პროექტის საფუძველზე.
ტყის გამოყენების ნებართვა	განხორციელდეს იგივე პროცედურა მაგრამ სხვადასხვა ტერიტორიებზე ლოტ 1/ლოტ 2 (სათავეები და მისასვლელი გზები)	პროცედურა მოთხოვნილ იქნა ლოტ 2 კონსულტანტის მიერ და გაუზიარდა ლოტ 1 კონსულტანტს.	აპლიკაციები ლოტ 1/ლოტ 2-ის ტერიტორიებზე ცალკეულად, როდესაც პროექტები გადაწყდება, კონცეპტუალური დიზაინი (ლოტ 1)/ სოფლების

საკითხი	ინტერფეისის აღწერა ლოტ1 /ლოტ2	კოორდინირების ღონისძიება	მიდევნება
			არჩევანი (ლოტ 2)
ზედაპირული წყლის აბსტრაქციის ნებართვა	მსგავსი პროცედურა უნდა განხორციელდეს, ლოტ 2 შეაფასებს ჯამურ დინებას, რადგანაც დინებებთან დაკავშირებით მონაცემები არ არსებობს.	პროცედურა გამოკითხულ იქნა აჭარის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველ ოს-თან ერთობლივი კონსულტაცი ის დროს.	ცალკეული აპლიკაციები, ლოტ 2 დაადასტურებ ს მისაღებ მეთოდოლოგ იას დინების შეფასებასთან დაკავშირები თ.
ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (გსზშ) გავრცელება/განთავსება	ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (გსზშ) დოკუმენტები უნდა გავრცელდეს მუნიციპალიტეტებში/ მათ შორის ბენეფიციარებს შორის	ერთობლივი ეკოლოგიურ ი და სოციალური ზეგავლენის შეფასება (გსზშ) ინფორმაციის გავრცელების ვორქშოფები ს დაგეგმარება მუნიციპალი ტეტებში.	დროის გრაფიკის კოორდინირებ ა პროექტის აღმასრულებე ლი სააგენტო კრებაზე, KFW/EU-ს მიერ ეკოლოგიური და სოციალური ზეგავლენის შეფასების (გსზშ) დამტკიცების თანავე
თანხმლები ღონისძიებები	საზოგადოების მობილიზება, ქვე -აღმასრულებელი სააგენტო და კომუნალური სამსახურის მენეჯმენტის მხარდაჭერა. დაბებისა და სოფლების სოციალურ-ეკონომიკური შეფასება, ცნობიერებისა და	ლოტ 1/ლოტ 2 -ის კოორდინაცი ა თანმხლები ზომების საჭიროებისა მებრ	საკოორდინაც იო შეხვედრა ლოტ 2 სოციალური ჯგუფი / ლოტ 1 კონსულტანტ ი

საკითხი	ინტერფეისის აღწერა ლოტ1 /ლოტ2	კოორდინირების ღონისძიება	მიდევნება
	განათლების ღონისძიებები მაგ. WASH		
ოპერაციული ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	შრომის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების აღჭურვილობა ობიექტებზე, ჯანმთელობის&უსაფრთხოების ღონისძიებები პროექტის განხორციელებისთვის	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლისდა პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების (OHS) ტრენინგი ჩატარდა ლოტ 2-ის მიერ. გარემოს დაცვის, სოციალური, ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების (ESHS) შემოწმების ნუსხა შემუშავდა ლოტ 2-ის მიერ და დამტკიცებულია KFW-ს მიერ, რომელიც გამოყენებული იქნება ორივე კონსულტანტის მიერ. საჭიროა ლოტ1/ლოტ2 კოორდინაცია შესყიდვებთა	დამატებითი პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების ტრენინგები გათვალისწინებულია

საკითხი	ინტერფეისის აღწერა ლოტ1 /ლოტ2	კოორდინირების ღონისძიება	მიდევნება
		ნ და ოპერაციული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების (პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების) ტრენინგების განხორციელებისთვის.	

კვლევის ზოგადი ნაწილი შეიქმნა ლოტ 1 და ლოტ 2 კონსულტანტების მჭიდრო კოორდინაციის შედეგად და შემდეგ შესაბამის ქვეპროექტების დონეზე მოხდა განსხვავება..

წყალარინების კომპონენტებისტვის და მოიცავს ტექნიკურ აღწერას ყველა აქტივობების, ადგილებისთვის სპეციფიურ კვლევას და დეტალურ გარემოსდაცვიით და სოციალური მართვის გეგმა და დამატებით მიწის შესწყიდვისა და განსახლების გეგმის მიწოდება, თუკი კერძო ნაკვეთის შესყიდვა იქნება საჭირო). ლოტ -2 ის სტრუქტურა წარმოდეგენილია დანართი 8: .

და სოციალური მართვის გეგმა ხაზს გაუსვამს რისკებს და შესთავაზებს შესაბამის და განხორციელებად შემარბილებელ ზომებს, რომელსაც პროგრამის აღმასრულებელ სააგენტოს მიაწვდის (მშენებლობის წინა ფაზა) მშენებლობის კონტრაქტორებს (სამშენებლო ფაზა) და მუნიციპალურ სამსახურებს (ოპერირების ფაზა)

2. ინსტიტუციური ჩარჩო

სანიტარიისა და წყლის მენეჯმენტის ინსტიტუციური ჩარჩო შედეგება რიგი სხვადასხვა ორგანიზაციებისგან, რომლებიც არსებობს (ან საჭიროა რომ არსებობდეს) რათა განვითარდეს და იმართოს წყლის რესურსები და მიიწოდოს საზოგადოებს წყლისა და სანიტარიული რესურსები სხვადასხვა დონეზე (4). ინსტიტუციური ჩარჩოს არ არსებობა არის ძირეული მიზეზი სერვისის მიწოდების კუთხით არსებული წარუმატებლობის- და მთავარი მიზეზი წარუმატებელი წყლის და სანიტარიის მიწოდების, როგორც ეს არის წარმოდგენილი პროგრამის არეალში.

ქვემოთ წარმოდგენილი ცხრილი განიხილავს არსებულ ორგანიზაციულ სტრუქტურებს რომლებიც პროგრამისთვის რელევანტურია, შესაბამისი ინსტიტუტების პასუხისმგებლობების გამოყოფით. პროგრამის გარემოს უკეთესად გაგებისთვის, ჩართული მნიშვნელოვანი ორგანიზაციები/ მხარეები, გამოყოფილი პროგრამის მარეგულირებელი , ფინანსური, განმახორციელებელი და ოპერაციული კომპონენტის მიხედვით, წარმოდგენილია ქვემოთ მოყვანილ სქემაში და აღწერა უფრო დეტალურად მოცემულია შემდეგ ქვეთავებში.

გამოსახულება 2 ძირითადი ჩართული ორგანიზაციები და მხარეები

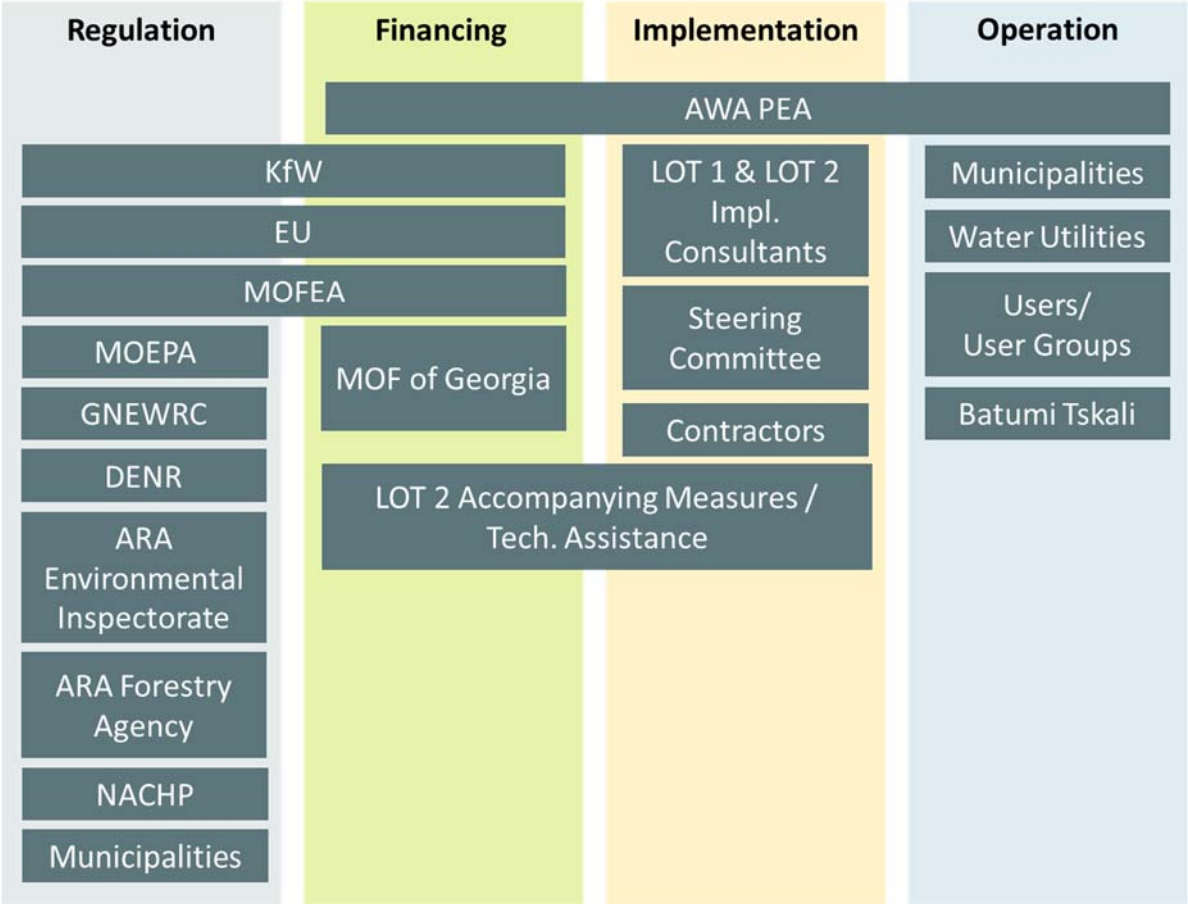

აღსანიშნავია, რომ ინსტიტუციური გაძლიერება წარმოადგენს მიმდინარე პროგრამის ნაწილს ლოტ2/ACM-ს ფარგლებში. შემდგომი მიზნები განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია ინსტიტუციური ჩარჩოს განვითარებისთვის პროგრამის მთლიანი პერიოდის განმავლობაში:

- წყალკანალი (ამჟამად ლიცენზიების გარეშე მოქმედი) ყველა ხუთივე პროგრამის ფარგლებში ჩამოყალიბდება, როგორც შპს, რაც მათ საშუალებას მისცემს შემოიღონ წყლის ტარიფი.
- შემუშავდება ქოლგა/მხარდამჭერი სტრუქტურა, რომელიც სოფლის მომხმარებელთა ჯგუფებს გაუწევს დახმარებას.

2.1 აჭარის წყლის ალიანსი (AWA)

აჭარის წყლის ალიანსი წარმოადგენს სააქციო საზოგადოებას დაფუძნებულს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის და აჭარის მუნიციპალიტეტების (ქალაქი ბათუმი, ხელვაჩაური, ხულო, ქედა და შუახევი) მიერ. აჭარის წყლის ალიანსი AWA მოქმედებს, როგორც პროექტის აღმასრულებელი საგენტო (PEA) და ექვემდებარება აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროს (MOFEA).

აჭარის წყლის ალიანსის სტრუქტურა, რაც მოიცავს აქციონერებს, ზედამხედველობითი საბჭოს და მენეჯმენტს ნაჩვენებია ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაში, მათი შესაბამისი მოვალეობების ჩათვლით:

გამოსახულება 3 აჭარის წყლის ალიანსის საპროცესო სქემა

	General Processes	Assistance Role	PEA Responsibility
AWA Shareholder Assembly	Annual and extraordinary meetings (e.g. Steering Committee), approval of AWA charter, decision on capital increase, approval of Director's proposals.	Guidance and approval of investment plans, general and political support for the municipalities in the reform process.	Guidance in project preparation, implementation and municipality covenants.
AWA Supervisory Board	Supervision of executive management activities, meetings every 3 months (or more frequently, if required), decides on Director's proposals over GEL 100.000.	Supervision of AWA Executive Team.	Supervision of AWA Executive Team.
AWA Executive Management	Day to day business, presentation of workplan, financial reporting to shareholders, accounting.	Selection of AWA executive staff, preparation of work plans and procedures, contract structure and proposals of assistance (Batumi Tskali – municipal utilities, etc.).	Management of investment projects under LOT 1/LOT 2 consultants' assistance (design, tendering, contracting, contract management).

2.2 მარეგულირებელი ორგანოები

პროგრამისთვის შესაბამისი ეროვნული მარეგულირებელი და ინსპექტირების ორგანოების უფლებამოსილებები მიმოხილულია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში:

ცხრილი 6 ეროვნული მარეგულირებელი და მაკონტროლებელი ორგანოები და მათი უფლებამოსილების სფეროები

მარეგულირებელი ორგანო	უფლებამოსილების დონე	უფლებამოსილების ტიპი	აღწერა
გარემოსა და სოფლის მეურნეობის დაცვის სამინისტრო	ეროვნული	მარეგულ.	გარემოსაცვითი გადაწყვეტილებების გაცემა
სემეკი	ეროვნული	მარეგულ.	წყლის მომარაგებისთვის ოპერაციული ლიცენზიების გაცემა, ტარიფის დამტკიცება
კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააგენტო	ეროვნული	მარეგულ.	მიწისქვეშა წყლის აბსტრაქციის ლიცენზიების გაცემა
აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო	აჭარა	მარეგულ.	მიწისქვეშა წყლის აბსტრაქციის ლიცენზიების გაცემა
აჭარის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველოს	აჭარა	მარეგულ./ კონტროლი	ზედაპირული წყლის აბსტრაქციის ნებართვები; გადაშენების პირას მდგომი სახეობების მონიტორინგი
აჭარის გარემოსდაცვითი ინსპექცია	აჭარა	კონტროლი	გარემოსდაცვითი ინსპექცია და მონიტორინგი
აჭარის ტყის სააგენტო	აჭარა	მარეგულ.	სატყეო ნებართვების გაცემა
მუნიციპალიტეტები	მუნიციპ.	მარეგულ./ კონტროლი	მშენებლობის ნებართვა

აღსანიშნავია, რომ ნაციონალურ რეგულაციებთან ერთად, პროგრამის ორი დამფინანსებელი ინსტიტუტი, KFW და EU მოითხოვს პროექტის საერთაშორისო უსაფრთხოების სტანდარტებთან შესაბამისობას, როგორც ეს დეტალურად არის აღწერილი თავში 3.3.

2.3 დამფინანსებელი სააგენტოები

პროგრამის ინვესტიციები განხორციელებულია KFW და ევროკავშირის მხარდაჭერით. KFW არის წამყვანი ფინანსური ინსტიტუტი, რომელიც უზრუნველყოფს ნახევრად ურბანული ტერიტორიების, ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობების (ნახევრად ურბანული და სასოფლო), სამუშაოებისა და მომარაგებას სოფლის არეალში,, ოპერირებისა და ტექნიკურ აღჭურვილობის (ნახევრად ურბანული და სასოფლო არეალში) ფინანსირებას, ლოტ 1 და ლოტ 2 კონსულტაციას. ევროკავშირი მხარს უჭერს ლოტ 2 კონსულტაციას და კომპონენტების ინვესტირებას სოფლის არელში. ბენეფიციარი (აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა) ხელს უწყობს პროექტის აღსრულების სააგენტოს (პროექტის აღმასრულებელი სააგენტო) ოპერირებას გადასახადებს და მიწის შესყიდვას (საჭიროების შემთხვევაში).

2.4 ხელმძღვანელი კომიტეტი

პროგრამის განხორციელების ფარგლებში, მმართველი კომიტეტი (SC) რეგულარულად, ყოველწლიურად 2 ჯერ იკრიბება. მმართველი კომიტეტი აკვირდება პროგრამის განხორციელების სტრატეგიულ დონეს, იღებს განხორციელების პროგრესთან დაკავშირებულ ინფორმაციას (ხარჯი, ხარისხი, დრო), განიხილავს გენერალური პროგრამის შექმნას შედარებით იმ შექმნილ ვერსიასთან, რომელიც ყველა მხარის მიერ ადრე იყო შეთანხმებული.

მმართველი კომიტეტი შედგება წარმომადგენლებისგან შემდგომი ორგანოებიდან:

- აჭარის ფინასთთა და ეკონომიკის სამინისტრო;
- აჭარის წყლის ალიანსი(AWA);
- KfW;
- ევროკავშირი.

აჭარის რეგიონის წყლის სექტორში ჩართული სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები მოწვეულები არიან, რათა შეუერთდნენ მმართველი კომიტეტის კრებას როგორც დამკვირვებლები. ლოტ 2-კონსულტანტი მხარს უჭერს მმართველი კომიტეტის სხდომის დოკუმენტების მომზადებას. ლოტ 1 კონსტულტანტი თავიანთ განხორციელების დავალებასთან მიმართებაში შეაქვს თავის წვლილი და უწევს დახმარებას.

2.5 მუნიციპალიტეტები

აჭარის მუნიციპალიტეტეტები წარმოადგენენ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოენს და საჯარო ინფრაქტურტურის მფლობელებს, შეზღუდული ფინანსური და ტექნიკური შესაძელბლობებით. მუნიციპალიტეტეტი სრულად არიან ჩართული პროგრამაში როგორც აჭარის წყლის ალიანსის აქციონერები. საკუთრების უზრუნველსაყოფად და შეუთანხმებლობის პრობლემების თავიდან ასაცილებლად აჭარის წყლის ალიანსის მიერ შეიქმნა სამუშაო ჯგუფები თითოეულ მუნიციპალიტეტში პროექტის განხორციელებისთვის, წყალკანალის და მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლების ჩართვით.

სამთავრობო სტრუქტურა მუნიციპალიტეტებში ეყრდნობა ადმინისტრაციულ ერთეულს . სოფლების რაოდენობისა და ზომის გათვალისწინებით- ადმინისტრაციული ერთეული იმართება - მერის წარმომადგენლის- ადმინისტრაციული ერთეულის ხელმძღვანელის მიერ, რომელსაც ეხმარებიან სხვადასხვა სპეციალისტები. ადმინისტრაციული ერთეულის ზომა შეიძლება იყოს რამოდენიმე და ათეულ სოფლამდე. ეს სტრუქტურა ცვლის ტრადიციული

გამგებლის როლს (სოფლის თავი) და რეგულირდება საქართველოს კანონით თვითმმართველობის შესახებ 2014 წ.

2.6 მუნიციპალიტეტის წყალკანალი

მუნიციპალური კომუნალური სამსახურები, პასუხისმგებელნი არიან წყლისა და წყალარინების სისტემის მართვასა და ოპერირებაზე აჭარის სოფლის დასახლებებში და წარმოდგენილი არიან ან როგორც მუნიციპალური საჯარო ინსტიტუტები-საჯარო სამართლის იურიდიული პირი.- ქობულეთი, შუახევი და ხულო, ან როგორც შპს, რომელსაც მუნიციპალიტეტი ფლობს როგორც ხელვაჩაურსა და ქედაში. ყველა წყალკანალს გაუუქმდა თავიანთი ლიცენზია სემეკის მიერ 2015 წელს.

როგორც პროექტის ნაწილი, აჭარის წყლის ალიანსი, მხარდაჭერილი ლოტ2 კონსულტანტის მიერ, მხარს დაუჭერს მუნიციპალიტეტებს ჩამოაყალიბონ შპს-ები ხუთივე მუნიციპალიტეტში და ასევე მოიპოვებენ ოპერირების ახალ ნებართვას ლიცენზიის გამცემი ორგანოსგან. წყალკანალი პასუხისმგებელი იქნება მდგადი ოპერირების და ტექნიკურ მოვლაზე პროექტის საინვესტიციო მუნიციპალურ ცენტრებში (დაბებში) .

სოფლებში, მომხმარებლები ქმნიან მომხმარებელთა ჯგუფებს, რომელიც იქნება პასუხისმგებელი წყლისა და წყალარინების მცირე პროექტების ოპერირებაზე პროგრამის ფარგლებში. სოფლებში ლოკალიზებული პროექტებისთვის ტექნიკური მოვლა განხორციელდება სოფლის მომხმარებელთა ჯგუფის მიერ, მუნიციპალური წყალკანალის დახმარებით ან ახალი მომხმარებელთა დახმარების ქოლგა ორგანიზაციის მიერ, რომელიც დაფუძნდება.

ხარჯების ზღვევინება ცენტრალიზებული წყლისა და წყალმომარაგების სისტემებში მუნიციპალურ ცენტრებში დაფუძნებული იქნება ტარიფებზე, რომელსაც მარეგულირებელი კომისია- სემეკი, სააპლიკაციო პროცესზე დაყრდნობით დაამტკიცებს. ხარჯების ზღვევინება დეცენტრალიზირებული სოფლის მომხმარებელთა ჯგუფისთვის წყალმომარაგების და წყალარინებისთვის დაეყრდნობა ხარჯების გადანაწილება (დაფუძნებული მარტიცის სისტემების ხარჯების კალკულაციაზე) და არ საჭიროებს დადასტურებას სემეკისგან.

წყალარინების პროექტები დაეყრდნობა ღირებულების განაწილება (დაფუძნებული ხარჯების კალკულაციაზე

ამჟამად, ორივე ხსენებული ალტერნატივა ძირითადი პროგრამის მხარეებთან და სექტორის მარეგულირებელ კომისიასთან სემეკთან განიხილება.

2.7 ბათუმი წყალი

ბოლოს ცამეტი წლის მანძილზე ევროკავშირისა და KfW დახმარებით ბათუმსა და მის შემოგარენში განხორციელდა მნიშვნელოვანი სარეაბილიტაციო და სამოდერნიზაციო პროგრამა, რომელიც რამდენიმე ეტაპად დაინერგა.

პროგრამა მოიცავდა შესაძლებლობების გაძლიერების კომპონენტს, რის შედეგადაც ბათუმის წყალი წარმატებით გაძლიერდა და ახლა შეუძლია სისტემის მართვა მდგადი მეთოდით. ცოდნის გაზიარება და კადრის და ინსტიტუტების გაძლიერება აჭარის წყლის ალიანსისთვის ბუნებრივად დიდწილად დაეყრდნობა ბათუმის წყალს.

2.8 ინსტიტუციები გარემოსდაცვითი და სოციალური პასუხისმგებლობები

ქვემოთ წარმოდგენილია , სპეციფიური ინსტიტუციების გარემოსდაცვითი და სოციალური პასუხისმგებლობები:

ცხრილი 7 ინსტიტუციური პასუხისმგებლობა გარემოსდაცვისა და სოციალური საკითხებთან მიმართებით:

ინსტიტუტი	გარემოსდაცვითი და სოციალური პასუხისმგებლობები
აჭარის წყლის ალიანსი(AWA)	პროგრამის საერთო პასუხისმგებლობა როგორც პროგრამის აღმასრულებელ სააგენტოს მუნიციპალური წყალკანალის მხარდაჭრა ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლის, პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების , ა.შ; მიწის შეძენა და კომპენდაცია; განაცხადები ლიცენზიებისა და ნებართვებისთვის..
KfW ევროკავშირი	გარემოსდაცვისა და სოციალური მოთხოვნების დადგენაა; მოთხოვნების შესრულების მონიტორინგი
აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო	n/a
(გარეოს და სოფლის მეურნეობის დაცვის სამინისტრო სემეკი, აჭარის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო, აჭარის გარემოსდაცვის ინსპექცია, აჭარის სატყეო სააგენტო, კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტო)	ნებართვებისა და ლიცენზიების გაცემა; ტარიფების დამტკიცება; ინსპექტირება
საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	n/a
ლოტ 1 და ლოტ 2 განხორციელების კონსულტანტები	საერთაშორისო გზსშ მომხადება; აჭარის წლის ალიანსის დახმარება საჩივრის დაკმაყოფილების მექანიზმი, დაინტერესებული მხარეების ჩართვაში, მიწის შეძენასა და კომპენსაციის საკითხებში.

ინსტიტუტი	გარემოსდაცვითი და სოციალური პასუხისმგებლობები
	აჭარის წლის ალიანსის დახმარება შესაბამისი ეროვნული ნებართვებისა და ლიცენზიების განაცხადის გაკეთებაში; განვითარებული ტექნიკური კონცეფციის დადასტურება გარემოსადაცვისა და და სოციალური საკითხების კუთხით.
ლოტ 2 თანმხლები ზომები/ ტექნიკური დახმარება	თემის მობილიზაცია; აჭარის წყლის ალიანსის მხარდაჭერა ტარიფების დანერგვისას; პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების სწავლება მუნიციპალიტეტის წყალკანალისა და მომხმარებლებისთვის
მმართველი კომიტეტი	პროგრამის მონიტორინგი გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითების ჩათვლით
კონტრაქტორები	გარემოსდაცვის, სოციალური, ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების მართვის გეგმის განხორციელება
მუნიციპალიტეტები	პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების ერთეული გენდერული თანასწორობა
მუნიციპალური წყალკანალი	გარემოსდაცვითი და სოციალური , ოპერირება& ტექნიკური მოვლა, პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების , ნარჩენების მართვა
ბათუმის წყალი	ცოდნის გაზიარება მუნიციპალიტეტის წყალკანალებისთვის. პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების, ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლის, ნარჩენების მართვა და ა.შ.

3. ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩო და საერთაშორისო მოთხოვნები

3.1 ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩო

ეს თავი ასახავს საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონენს, რომლებიც ქმნიან ეროვნულ სამართლებრივ ჩარჩოს. მოთხოვნები და პროცესი გარემოსდაცვითი ნებართვის მისაღებად ასევე თანმიმდევრობითაა აღწერილი.

ცხრილი 8 ყველაზე მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი რეგულაციები

ნომერი.	სამართლებრივი დოკუმენტი
1	საქართველოს კონსტიტუცია, 1995
2	საქართელოს სამოქალაქო კოდექსი
	რეგულაციები გარემოს დაცვის შესახებ
1	საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ(მიღებულია 1996 წელს საქართველოს პარლამენტის მიერ; საბოლოო ვერსია პარლამენტმა მიიღო 2013 წელს, ბოლო შესწორება 2019 წელს)
2	კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ(მიღებულ იქნა 1999 საქართველოს პარლამენტის მიერ, საბოლოო ვერსია - 05/02/2014)
3	საქართველოს კანონი წყლის შესახებ(მიღებულია 1997წელს საქართველოს პარლამენტის მიერ. საბოლოო ვერსია - 06/09/2013).
4	საქართელოს კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ(მიღებულია1994 წელს საქართველოს პარლამენტის მიერ. საბოლოო ვერსია - 14/06/2011)
5	ნარჩენების მართვის კოდექსი (მიღებული 2014 წელს საქართელოს პარლამენტის მიერ. საბოლოო ვერსია- 12/01/2015).
6	გარემოზე ზემოქმედების შეფასების კოდექსი(დამტკიცებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ, 2018)
7	საქართველოს კანონი “წითელი ნუსხისა და წითელი წიგნის შესახებ” (2003)
8	საქართველოს კანონი ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის შესახებ, 946, 29.12.2004 მინერალური რესურსების აბსტრაქციისთვის გადასახადის განსაზღვრა მიწისქვეშა წყლების ჩათვლით
	გარემოს დაცვის ტექნიკური რეგულაციები
	სასმელი წყალი

ნომერი.	სამართლებრივი დოკუმენტი
1	ტექნიკური რეგულაციები: "სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ". საქართველოს მთავრობის დადგენილებით№ 58 რეგ. კოდი - 300160070.10.003.017676, 2014
2	საქართველოში მოქმედებს ტექნიკური რეგლამენტები, რომლებიც გამოიყენება ევროკავშირისა და ეკონომიკური თანამშრომლობისადა განვითარების ორგანიზაციის წევრ სახელმწიფოებში. დადგენილების დანართით. დამტკიცებულია მთავრობის დადგენილებით რეგ. № 50 300.160.040.10.003.017.214, 2013
3	გსრემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ. დამტკიცებული მთავრობის დადგენილება რეგ. № 17 - 300160070.10.003.017608, 2014
	წყალარინება
1	ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლებთან ერთად ჩაშვებულ დამაბინძურებელ ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები ჩაშვები(ზდჩ) ნორმების გაანგარიშების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე. დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის მიერ, დადგენილება 414.
2	საქართველოს ზედაპირული წყლების დაბინძურებისგან დაცვის ტექნიკური რეგლამენის დამტკიცების ტაობაზე. დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის მიერ, დადგენილება 425
3	ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების გაანგარიშების ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე. დადგენილება 408, საქართველოს მთავრობა
4	წყალდაცვითი ზოლის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული დადგენილება #440
5	ნიადაგის ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის დადგენილებით #424
	გამონაბოლქვი
1	''ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების გაანგარიშების მეთოდის შესახებ'' დებულების დამტკიცების თაობაზე, მთავრობის დადგენილება #408
	საერთაშორისო ხელშეკრულებები,შესაბამისი რატიფიცირებული ან ხელმოწერილი კონვენციები
1	რამსარის კონვენცია წარბტენიანი ტერიტორიების დაცვის შესახებ (1996);

ნომერი.	სამართლებრივი დოკუმენტი
2	გარემოს ჩარჩო კონვენცია კლიმატის ცვლილებებთან დაკავშირებით (UNFCC) (1994);
3	კიოტოს პროტოკოლი(1994);
4	კიოტო პროტოკოლი (1999);
5	ბაზელის კონფერენცია ნარჩენების ტრნასსასაზღვრო გადაზიდვასა და მათ განთავსებაზე კონტროლის შესახებ(1999)
6	გარემოსდაცვის საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის გადაწყვეტილების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობსია და ამ სფეროში მართლმსაჯულების საკითხებზე ხელმისაწვდომმობის შესახებ''(ორჰუსის კონვენცია) (1999);
7	კონვენცია ბიომრავალფეროვნების შესახებ (1994);
8	გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ'' კონვენცია (CITES) (1996);
9	კონვენცია შორ მანძილებზე ჰაერის ტრანსსასაზღვრო დაბინძურების შესახებ(1999);
10	სოტკჰოლმის კონვენცია მდგრადი ორგანული დამბინძურებლების შესახებ (2006);
11	ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატის დაცვის კონვენცია (2008);
12	ვენის კონვენცია ოზონის შრის დაცვის შესახებ (1995);
13	მონრეალის პროტოკოლი ოზონის შრის დამშლელი ნივთიერებების შესახებ (1995)

გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი (2017) წარმოადგენს ახალი პროცედურებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებისთვის (გზშ), ანგარიშების, ეკოლოგიური ექსპერტული კვლევის, სკრინინგის, სკოპინგის და ა.შ. კოდექსში მოცემულია იმ აქტივობების სია, რომლებიც ექვემდებარება გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებას და საჭიროებს გზშ-ს. ის ასევე გამოყოფს წესებსა და პროცედურებს დაკავშირებულს საზოგადოებრივ ჩართულობასთან გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. კოდექსის თანახმად, განსაზღვრულია სახელმწიფო ორგანოების, აღმასრულებელი კომპანიებისა და საჯარო წარმომადგენლების უფლებები და მოვალეობები გარემოსდაცვითი საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. კოდექსის დანართი I მიხედვით, სხვა აქტივობებთან ერთად ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი სადგურები, ეკვივალენტით >50,000 ''მოსახლის ექვივალენტი'', ექვემდებარება გარემოზე ზემოქმედების (გზშ) პროცედურებს.კოდექსის დანართი II/9.6-ის მიხედვით, წყალარინების სისტემების მშენებლობა სიგრძით 2 კმ და მეტი და წყალარინების სისტემების მშენებლობა განვითრების არეალით 5 ჰექტარი ან მეტი, საჭიროებს განაცხადს გარემოსდაცითი სკრინინგსითვის (კოდექსის მუხლი7.1).იგივე ეხება ჩამდინარე წყლის გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობასა

და ოპერირებას (კოდექსის დანართი II/ 10.6) და ლამის განთავსების ადგილების მოწყობასა და ოპერირებას (კოდექსის დანართი II/ 10.7).

3.2 ეროვნული სანებართვო მოთხოვნები

ზოგადად, შემდგომი ნებართვები და ლიცენზიები განისაზღვრა როგორც პოტენციურად საჭირო ინვესტირებისთვის:

ცხრილი 9 სანებართვო მოთხოვნები

Nr	ნებართვა / ლიცენზია	მიღების ვადა (მაქს.)	პასუხისმგებელი უწყება
1	გარემოსადცვითი ნებართვა	15 დღე: სკრინინგის გადაწყვეტილება თუ პროექტი მოითხოვს გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებას 30 დღე: სკოპინგის დასკვნა 55 დღე: გარემოსდავითი გადაწყვეტილება (□პროექტების და კონცეფციების შერჩევის შემდეგ)	გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
2	მშენებლობების ნებართვა (და თანხმობა კომუნალური სამსახურებიდან)	სტანდარტული პროცედურა: 3 თვე გამარტივებული პროცედურა: 20 დღე (□დეტალური დიზაინის დამტკიცების შემდეგ)	მუნიციპალიტეტები
3	წყლის აღების ნებართვა	30 დღე (□<u>დეტალური დიზაინის შემდეგ</u>)	წიაღის სააგენტო/გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
4	მიწისქვეშა წყლის აღების ნებართვა	n/a სანებართვო პროცედურები იწყება სატენდერო პროცესის შემდეგ	აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო
5	ტყით სარგებლობის ნებართვა	20 დღე (□<u>დეტალური</u> დიზაინის შემდეგ)	აჭარის სატყეო სააგენტო
6	კულტურული მემკვიდრეობის თანხმობა	n/a	საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის

			დაცვის ეროვნული სააგენტო
7	წყალმომარაგების ლიცენზია	30 დღე (ოპერირების დაწყებამდე)	საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია

წარმოდეგენილი სქემა ასახავს სანებართვო პროცესს:

გამოსახულება 4 დამტკიცების პროცესის სქემა (5)

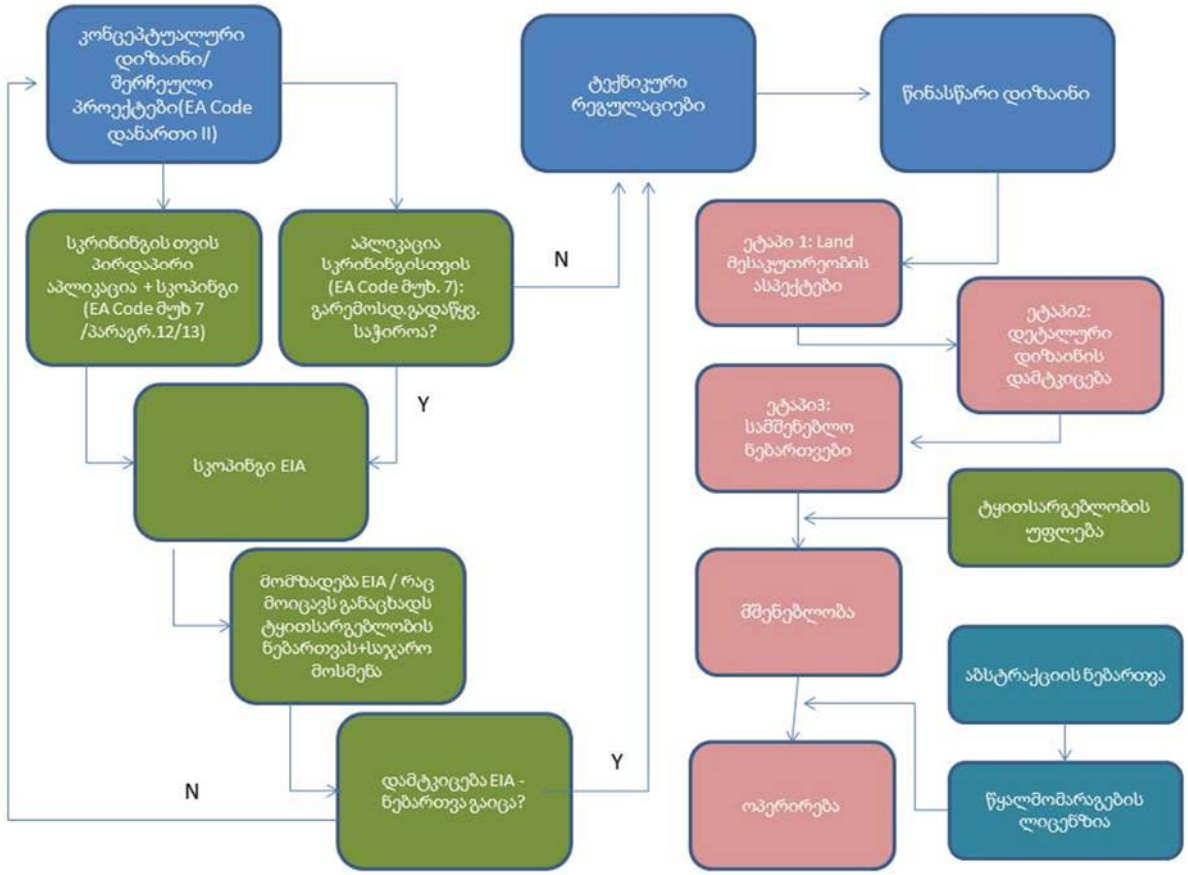

ადმინისტრაციული პროცედურა, რომელიც დაკავშირებულია გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მისაღებად უნდ მოიცავდეს : 1) ექსპერტიზას 2) საზოგადოებისა და კომპეტენტური ადმინისტრაციული ერთეულის ჩართვას. შემდეგი სქემა თვალნათელს ხდის ძირითად ნაბიჯებს.:

გამოსახულება 5 ეტაპობრივი ეროვნული გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურა

ნაბიჯი 1
- გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღება მოიცავ ა) ექსპერტის ექსპერტიზას, ბ) საზოგადოების ჩართულობას, გ)პროცედურას ტრანსსასაზღვრო ზემოდქმედების შემთხვევაში

ნაბიჯი 2
- აპლიკაცია გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მისაღებად, რეგისტრაცია საქართველსო გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში, ექსპერტთა კომისია უნდა შედგეს 3 დღეში, ექსპერტთა მოსაზრება EIA ანგარიშზე 40 დღის შემდეგ

ნაბიჯი 3
- გარემოსდაცვითი გადაწყეტილების აპლიკაციის შეტანიდან საქართელოს ადმინისტრაციული კოდექსის 83 მუხლზე დაყრდნობით სამინისტროს გადაწყვეტილება 15 დღის შემდეგ;

ნაბიჯი4
- საჯარო ინფორმირება და კომენტარები:აპლიკაციის შეტანიდან 40 დღის მანძილზე, პროცედურით მუხლი 11(3) მოსახლეობას შეუძლია შეიტანოს სამინისტროში თავისი მოსაზრებები და კომენტარები
- სამინისტრომ უნდა უზრუნველყოს კომენტარების გათვალისწინება თუკი მათ სათანადო საფუძველი გააჩნიათ

ნაბიჯი 5
- აპლიკაციის შეტანიდან არაუადრეს 26 დღისა და არაუგვიანეს 30 დღისა
- სამინისტორმ უნდა ჩაატაროს საჯარო განხილვა EIA ანგარიშისა. სამინისტრო პასუხისმგებელია მოწვევაზე განხილვამდე არაუგვიანეს 20 დღისა.

ნაბიჯი 6
- საჯარო განხილვის მოთხოვნა უნდა მოიცავდეს : ა) საკითხის ძირითად და მოკლე აღწერას და განხილვის ფორმატს;
- ბ) საჯარო განხილვის დროს, ადგილს და პროცედურას; გ)ვებ-გვერდის მისამართს, სადაც ხელმისაწვდომი იქნება განაცხადი, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიში და სხვა მნიშვნელოვანი დოკუმენტები

ნაბიჯი 7
- გარემოს დაცვითი გადაწყვეტილების მიღებისას გამოცემული სამართლებრივი დოკუმენტების მიღებისას, სამინისტრომ უნდა განიხილოს და თუ არის სათანადო საფუძველი, გაითვალისწინოს საზოგადოების და სხვა ადმინისტრაციული ერთეულების კომენტარები

ნაბიჯი 8
- გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღებამდე ან გადაწყვეტილებამდე საქმიანობაზე უარის თქმის შესახებ, სამინისტრო უზრუნველყოფს საქართველოს სპორტისა და კულტურის სამინისტროს ადმინისტრაციული ერთეულების კომენტარები

ნაბიჯი 9
- სამინისტრო გამოსცემს ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ აქტს გადაწყვეტილებაზე ან უარს საქმიანობაზე. (განაცხადის დარეგისტრირებიდან არაუადრეს 51-ე და არაუმეტეს 55-2 დღისა) გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებებისთვის შეიძლება გამოყენებული იქნას გარემოზე ზემოქმედების შეფასების სახელმძღვანელო

ნაბიჯი 10
- გადაწყვეტილების მიღებიდან 5 დღის შემდეგ სამინისტრომ უნდა უზრუნველყოს გარემოზე ზემოქმედების შესფასების ანგარიშის, ექსპერტის მოსაზრების გამოქვეყნება, გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღება ან სამართლებრივი აქტის გამოცემა საქმიანობაზე უარის თქმის შესახებ, ასევე ვებ-გვერდზე ინფორმაცია საზოგადოების მონაწილეობის შესახებ, მუნიციპალიტეტის საინფორმაციო დაფაზე და მოთხოვნის მიხედვით ბეჭდური ვერსიაც.

ნაბიჯი 11
- გარემოსდაცვითო გადაწყვეტილებები გამოცემული უნდა იყოს განუსაზღვრელი ვადით.
- საქმიანობის დაწყება 5 წლის შუალედში, წინააღმდეგ შემთხვევაში სამინისტრო გამოაცხადებს გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებას ძალადაკარგულად.

ყველა კომპონენტისტვის, რომლისთვისაც საჭიროა გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება (გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი) გარემოსდაცვითი სკრინინგ განაცხადები მომზადებული იქნა ჩასაბარებლად აჭარის წყლის ალიანსის მიერ.

3.3 საერთაშორისო რეგულაციები და გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტები

ეროვნული გზსშ პროცესის მიუხედავად საერთაშორისო გზსშ მოითხოვება KFW მიერ, რომელიც შეესაბამება საერთაშორის უსაფრთხოების სტანდარტებს რაც აღწერილია ამ თავში. პროექტის ყველა აქტივობები უნდა შეესაბამებოდეს KFW-ს მიერ გამოყენებულ სტანდარტებსა და სახელმძღვანელოებს.KFW-ს მდგრადობის სახელმძღვანელო (2016):

- KfW მდგრადობის გაიდლაინი(2019)
- მსოფლიო ბანკის გარემოსადაცვითი და სოციალურ საკითხთთა სტანდარტები (WB ESS), რომელიც თავის მხრივ წარმოდგენილია მსოფლიო ბანკის ESS სტანდარტებში (2017)
- გაიდლაინები პროგრამის წინადადებაში ადამიანის უფლებათა სტანდარტების, მათ შორის გენდერული ასპექტების ჩართვის შესახებ, ორმხრივი გერმანიის ტექნიკურ და ფინანსური თანამშრომლობისთვის.
- ინდუსტრიისთვის სპეციფიკური სახელმძღვანელოები, საჭიროებისამებრ, განსაკუთრებით მსოფლიო ბანკის ჯგუფის გარემოსდაცვითი, ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების სახელმძღვანელო წყლისა და სანიტარიის შესახებ.
- განსახლების ასპექტები. გაეროს საბაზისო პრინციპები და სახელმძღვანელოები განვითარებაზე ორიენტირებულ გამოსახლებასა და ადგილმონაცვლეობაზე.
- მოხალისეობრივი სახელმძღვანელო, მიწის მფლობელობის, მეთევზეობისა და ტყეების პასუხისმგებლიანი მართვის შესახებ (VGGT, FAO, 2012)

შესაბამისი საერთაშორისო და ეროვნული საკანონმდებლო მოთხოვნების ძირითადი შეჯამება წარმოდგენილი იქნება გარემოს დაცვისა და სოციალური ანალიზის ანგარიშში და ის აქ დეტალურად არ არის განხილული.

პროექტისთვის გამოიყენება მსოფლიო ბანკის გარემოსა და სოციალური საკითხთა შემდეგი სტანდარტები:

ცხრილი 10 მსოფლიო ბანკის გარემოსა და სოციალური საკითხთა შემდეგი სტანდარტები (ESS) (6)

გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტი	გამოყენება
ESS 1: გარემოსდაცვითი და სოციალური რისკების და ზეგავლენების შეფასება და მართვა	დიახ
ESS 2: მშრომელთა და შრომითი პირობები	დიახ
ESS 3: რესურსების ეფექტურობა და დაბინძურების პრევენცია და მართვა	დიახ
ESS 4: საზოგადოებრივი უსაფრთხოება და ჯანდაცვა	დიახ
ESS 5: მიწის შეძენა, შეზღუდვების მიწის გამოყენებაზე და არანებაყოფლობითი განსახლება	დიახ

ESS 6: ბიომრავალფეროვნების დაცვა და ცოცხალი ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა	დიახ
ESS 7: მკვიდრი მოსახლეობა/ ქვე-საჰარის აფრიკის ისტორიულად დაუცველი ტრადიციული ადგილობრივი საზოგადოებები	არა
ESS 8: კულტურული მემკვიდრეობა	დიახ
ESS 9: ფინანსური შუამავლები	არა
ESS 10: დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობისა და ინფორმაციის მიწოდება	დიახ

KfW მოითხოვს რომ ყველა მხარდაჭერილი პროექტი იყოს თანხვედრაში გარემოსდაცვით, სოციალური და კლიმატურ ხედვებთან KfW's მდგრადი განვითარების გაიდლაინთან (2019) და გამოყენებად საერთაშორისო სტანდარტებთან ადგილობრივი მიმღები ქვეყნის კანონებთან და რეგულაციებთან ერთად.

3.4 შეუსაბამობის ანალიზი

ადგილობრივ საკანონმდებლო ჩარჩოსა და საერთაშორისო მოთხოვნებს შორის შეუსაბამობის ანალიზმა უნდა განსაზღვროს სპეციფიკური საკითხები, სადაც გამოყენებული უნდა იქნას უფრო მკაცრი მოთხოვნები და ზღვრული ოდენობები.

- გარემოსდაცვითი საკითხებთან მიმართებაში ეს ნიშნავს, რომ თუ საერთაშორისო ჩარჩოები უფრო მკაცრია ვიდრე ადგილობრივი, მაშინ გამოყენებული უნდა იყოს საერთაშორისო სტანდარტები.
- განსახლების საკითხებთან მიმართებაში, გამოყენებული უნდა იქნას რეგულაცია რომელიც უფრო ხელსაყრელია დაზარალებული პირებისთის, მაშინაც კი თუ ის სცდება ეროვნულ მოთხოვნებს. საჭიროა მკაფიო და განსაზღვრული შეთანხმება პარტნიორებს შორის, თუ როგორ უნდა აღმოიფხვრას შეუსაბამობა.

ამჟამად, საქართველო ეროვნული სტანდარტების ევროკავშირის სტანდარტებთნ ჰარმონიზაციის პროცესშია. მოსალოდნელია, რომ წინამდებარე პროექტის განხორციელებამდე სტანდარტები იურიდიულად იქნება ჰარმონიზირებული. მანამდე კი, პროექტის დაგეგმვისას რეკომენდებულია გათვალისწინებული იქნას ევროკავშირის სტანდარტები. იმ შემთხვევაში, როცა რომელიმე ქართული სტანდარტი უფრო მკაცრია ვიდრე ევროკავშირის სტანდარტი და თუ მას შეუძლია საფრთხე შეუქმნას ინვესტიციების მდგრადობას (შეზღუდული რესურსები ოპერირებისა & ტექნიკური მხარდაჭერისთვის), მაშინ კონსულტანტი ამ საკითხს განიხილავს პროექტის აღმასრულებელ სააგენტოსთან და შესაბამის ორგანოებთან.

განსახლება არ არის მოსალოდნელი. უნებართვო ექსპროპრიაცია არ არის მოსალოდნელი.

მიწის შეძენის ფარგლები სავარაუდოდ არ იქნება მნიშვნელოვანი დაგეგმილი საპროექტო სამუშაოებისთვის და იგი მინიმუმამდე დაიყვანება დიზაინის დროს, მაგ. მუნიციპალური / სახელმწიფო მიწების გათვალისწინებით საპროექტო ინფრასტრუქტურისთვის, გზების / გზის მხარეებისთვის გადამცემი მაგისტრალისთვის და ა.შ. შეძლებისდაგვარად ავიცილოთ კერძო საკუთრებაზე ზეგავლება.

ცხრილი 11 შეუსაბამობის ანალიზი: საქართველოს კანონმდებლობა და მსოფლიო ბანკი გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტები / ESS/ წყლის სექტორისთვის

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
	გარემოსდაცვითი შეფასება((ESS1)		
გარემოზე ზემოქმედების შეფასება	გარემოს&სოციალური გავლენის შეფასების მომზადება დამოკიდებულია საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სკრინინგის გადაწყვეტილებაზე	უნდა მომზადდეს გსზშ. რეკომენდირებულია გამოყენებული იქნას მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვისა და სოციალური სტანდარტები.	საჭიროა მომზადდეს თანმიმდევრული გსზშ
გარემოსდაცვის მართვის გეგმის შემუშავება	გარემოსდაცვის მართვის გეგმები არ არის კონკრეტულად მოთხოვნილი პროექტებისთვის რომლებიც არ არიან გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების საგანი	გარემოსდაცვითი მართვის გეგმები მოითხოვება სამშენებლო პროექტებისთვის	პროექტისთვის მომზადდება შესაბამისი გარემოსდაცვითი მართვის გეგმები
გარემოსდაცვის და სოციალური მენეჯმენტის გეგმის დანერგვა	აკლია ზედამხედველობა და დანერგვა	უნდა დაინერგოს ESMP და თუ არა მიღებული უნდა იქნას გამოსასწორებელი ზომები	ESMP წარმოადგენს სატენდერო დოკუმენტების ნაწილს. ის უნდა განხორციელდეს და განხორციელება უნდა აისახოს დოკუმენტალურად.
ESMP მონიტორინგი	ESMP მონიტორინგი ყოველთვის სისტემატიურად არ ხორციელდება	მოითხოვება ეფექტური განხორციელების მონიტორინგი	მონიტორინგის შედეგები უნდა განხორციელდეს კონტრაქტორებისა და ქვე-კონტრაქტორების ჯარიმებისთვის გათვალისწინებული უნდა იყოს საკონტროლო

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
			ზომების შესამოწმებელი საკორექციო ზომები
		ადამიანის უფლებები/დასაქმებულის უფლებები (ESS 2)	
ადამიანის უფლებები	ადამიანის უფლებების ზოგიერთი სტანდარტის ნაწილობრივი ან სრულად არ არსებობა	ზომები ქალთა დასაცავად, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები, მიგრანტი მუშების და ბავშვების დასაცავად, ადამიანის უფლებათა შესაბამისად	KfW– ს და მსოფლიო ბანკის მოთხოვნების სრული დაცვა განხორციელდება ტენდერის, ხელშეკრულების გაფორმებისა და განხორციელების დროს
შრომის მართვა	საქართველოს შრომის კოდექსი ძირითად თანხვედრაშია ვროკავშირის დირექტივებსა და საერთაშორისო ინსტრუმენტებთან. დასაქმეულთა შრომითი გარანტიების განხორციელება საკმაოდ სუსტია.	მუშაკთა სამართლიანი პირობების გარანტიის უზრუნველყოფა ხელფასების, სამუშაო დროის, ზეგანაკვეთური ანაზღაურების, შეღავათების, მათ შორის, კონტრაქტორების, თემის მუშაკთა და პირველადი მომარაგების მუშაკთათვის.	KfW– ს და მსოფლიო ბანკის მოთხოვნების სრული დაცვა განხორციელდება ტენდერის, ხელშეკრულების გაფორმებისა და განხორციელების დროს
ბავშვთა შრომა	დასაქმებულის მინიმალური ასაკი არის 16 წელი. იძულებუთი შრომა არ არის. 14 წლის შემდეგ მოზარდი შეიძლება დასაქმდეს გარკვეული წინაპირობებით: მშობლის ან მეურვის ნებართვა, სამუშაოს ტიპი , აშ.	დაუშვებელია ბავშვების შრომა და იძულებითი შრომა	დასაქმებულის მინიმალური ასაკი იქნება 18 წელი.

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
მუშების პასუხი საშიშ სამუშაო სიტუაციებზე	საქართველოს შრომის კოდექსი ითვალისწინებს, რომ დასაქმებულს შეუძლია უარი თქვას სამუშაოეზე, დავალებაზე ან ინსტრუქციაზე, რომელიც ეწინააღმდეგება კანონს ან არ არის დაცული შრომის და უსაფრთხოების სტანდარტები და აშკარად და არსებითად აზიანებს სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას, მესამე პირის სიცოცხლეს,ჯანმრთელობას , ქონებას ან გარემოს. დასაქმებულებმა დაუყოვნებლივ უნდა აცნობონ დამსაქმებელს გარემოებების შესახებ რაც არის მიზეზი,ხელშეკრულების ფარგლებში თავიანთი მოვალეობების არ შესრულების (მუხლი. 35.3. საქართველოს შრომის კოდექსი, 03/05/2019)	დასაქმებულებს შეუძლიათ გაერიდონ საშიშ სამუშაო გარემოს, სანამ არ იქნება მიღებული მდგომარეობის გამოსასწორებელი ნაბიჯები	დამქირავებლის მხრიდან ნეგატიური მოქმედება და შურისძიება არ დაიშვება, თუ მუშები დატოვებენ საშიშ სამუშაო გარემოს
დასაქმებულთათვის პირობების შექმნა	არ ითვალისწინებს რაიმე სპეციფიურს ამ კუთხით. საქართველოს კანონმდებლობა დამსაქმებელს აკისრებს ყველა ხარჯს დაკავშირებულს დააქმებულების სანიტარულ-ჰიგიენურ მოწყობაზე (მუხლი 5,10,	სასადილოებზე წვდომის უზრუნველყოფა, ჰიგიენის საშუალებები და დასვენების შესაბამისი ადგილები.	გათვალისწინებული იქნება სამუშაოს გარემოებებთან შესაბამისი ობიექტები

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
	ორგანული კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ.[1]		
საჩივრები/სამუშაო პირობების გასაჩივრება	ინდივიდუალური დავა უნდა გადაწყდეს მხარეებს შორის შერიგების პროცედურის შესაბამისად; ეს გულისხმობს უშუალო მოლაპარაკებებს დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის.. ერთმა მხარემ წერილობით უნდა აცნობოს მეორე მხარეს მორიგების პროცედურის დაწყების ინიციატივის შესახებ. შეტყობინებაში მითითებული უნდა იყოს დავის წარმოშობის საფუძველი და მხარის მოთხოვნები. მეორე მხარემ წეირლის მიღებიდან 10 კალენდარულ დღეში უნდა აცნობოს მხარეს თავისი გადაწყვეტილება. თუკი მხარეები ვერ შეთანხმდებიან დავის შესახებ 14 კალენდარული დღის ვადაში, წერილობითი შეტყობინების მიღებიდან, მხარეს შეუძლია დავა განსახილველად სასამართლოს წარუდგინოს.(საქართველო	კონტრაქტით დასაქმებულებს ისევე როგორც თემის მუშაკებს და პირველი მომარაგები მუშაკებს უნდა ჰქონდეთ წვდომა საჩივრების მექანიზმთან.	პროექტის მფლობელის მიერ უნდა დაინერგოს საჩივრების ადეკვატური მექანიზმი

[1] საქართველოს ორგანული კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ, № 4283-IIს, 04/03/2019.

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
	ს შრომის კოდექსი,48-ე მუხლი.[2]		
	რესურსების ეფექტურობა და დაბინძურების პრევენცია (ESS 3)		
რესურსების ეფექტურობა და დაბინძურების პრევენცია	რესურსების ეფექტურ გამოყენებაზე სპეციური სამართლებრივი ბაზის არ ქონა. წყალი: ჩამდინარე წყლის ჩადინების სტანდარტებისთვის იხილე სპეციფიური ცხრილი სანიტარიისთვის. უზრუნველყოფილი უნდა იყოს გარემოს და ბუნებრივი რესურსების დაცვა შეუქცევადი რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ცვლილებებისგან. გარდა ამისა, საქმიანობის მსვლელობისას, უპირატესობა მიენიჭება ტექნოლოგიას რაც უზრუნველყოფს ნარჩენების მინიმუმადე შემცირებას (კანონი გარემოსდაცვის შესახებ, მუხლი 5.2).[3] ამასთანავე, ნარჩენების მართვის კოდექის თანახმად, ნარჩენების მართვა უნდა მოხდეს გარემოსა და ჯანმრთელობაას საფრთხე არ შეექმნას, კერძოდ, არ უნდა დაბინძურდეს წყალი, ჰაერი, ნიადაგი, ფლორა და ფაუნა,	ენერგიის, წყლისა და ნედლეულის ეფექტურად გამოყენების მოთხოვნა, დაბინძურების თავიდან აცილება და შემცირება. საშიში და არა საშიში ნარჩენების წარმოქმნის თავიდან აცილება.	პროექტი გაყვება კარგ საერთაშორისო პრაქტიკას და სამშენებლო სტანდარტებს, რაც მოიცავს რესურსების ეფექტურ გამოყენებას დაბინძურების თავიდან ასაცილებლად. კონსტრუქტორის მიერ მომზადდება ნარჩენების მართვის გეგმა.

[2] საქართველოს შრომის კოდექსი, № 4113-რს, 2, 03/05/2019.

[3] საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ, №519, 15/10/2019.

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
	სუნმა და ხმაურმა არუნდა გამოიწვიოს დაზიანება, არ უნდ მიადგეს ნეგატიური ზიანი საქართველოს მთელ ტერიტორიას. (ნარჩენების მართვის კოდექსი, მუხლი 5.1).[4]		
საზოგადოების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება (ESS 4)			
საზოგადოების ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებაზე ნეგატიური გავლენის თავიდან აცილება	გარემოს დაცვის შესახებ კანონი ითვალისწინებს, რომ პირმა უნდა მიიღოს შესაბამისი ზომები გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მავნე ზემოქმედების რისკის თავიდან აცილების ან შემცირების მიზნით (მუხლი 5.2.). თუკი აქტივობები გავლენას მოახდენენ ადამიანის ჯანმრთელობაზე და გარემოზე მოითხოვება გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება (მუხ. 35 კანონი გარემოს დაცვის შესახებ). გარემოსდაცვის სტატეგიული შეფასების პროცედურების მიზანია შეამციროს გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე ნეგატიური რისკები მინიმუმამდე (მუხლი 19 გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი).[5]	მოთხოვნა რათა თავიდან იყოს აცილებულის მოსახლეობის უსაფრთხოებაზე ნეგატიური გავლენა ინფრასტრუქტურის პროექტირებასა და აღჭურვილობაში, უსაფრთხო ეკო-სისტემის სერვისები და უზრუნველყოს კატასტროფისადმი მზაობა/ საგანგებო ვითარების დაგეგმვა და პასუხი	პროექტი გაითვალისწინებს კარგ საერთაშორისო პრაქტიკას & მშენებლობის სტანდარტებს და აიცილებს თავიდან თემის ჯანმრთელობის რისკებს

[4] საქართველოს ნარჩენის მართვის კოდექსი, № 2994-რს, 26/11/2019.

[5] გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი, № 890-IIს, 05/07/2018.

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
მიწის შეძენა და განსახლება (ESS 5)			
თავიდან აცილება ან მინიმუმამდე შემცირება გადაადგილების (იძულებითი განსახლება)	კონსტიტუცია ითვალისწინებს გარანტიებს იძულებით გადაადგილების ან ქონების მითვისების სხვა ფორმების წინააღმდეგ, სოციალური მოთხოვნილების, სასამართლოს გადაწყვეტილების და სამართლიანი კომპენსაციის გარეშე. (მუხლი.19.4).	შესაძლო ალტერნატიული პროექტის დაპროექტების განხილვა, რათა თავიდან იქნას აცილებული ან მინიმუმამდე შემცირებული ფიზიკური და/ან ეკონომიკური გადაადგილება, დაბალანსებული გარემოსდაცვით და სოციალური შეთანხმებით.	პროექტი გაუთვალისწინებს ადგილება რათა თავიდან იყოს აცილებული ან შემცირებული განსახლებები
კომპენსაციის უფლება	არ არის განსაზღვრული არაფორმალური თვითნებური მიწათსარგებლობის კომპენსაციისთვის.	დაზარალებულ პირებს, რომელთაც არ აქვთ ცნობადი სამართლებრივი უფლება ან პრეტენზია აქვთ მათ საკუთრებაში არსებულ მიწის ან ქონების შესახებ, კლასიფიცირდება, როგორც კომპენსაციის უფლება, სრული ჩანაცვლების ხარჯებით. შეწყვეტის თარიღი არის აღწერის / ზარალის ინვენტარიზაციის თარიღი.	ყველა ადამიანი, რომელიც დაზარალდება მიწის სამუდამოდ დაკარგვით მიიიღებს სრულ შეცვლის ღირებულების კომპენსაციას. უნდა დაინიშნოს ბოლო ვადა და დაზარალებულები უნდა იყვნენ ინფორმირებული

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
მიწის კომპენსაცია	მიწის ანაზღაურება მხოლოდ საკუთრების უფლებით ან ლეგალიზებადი მიწის მესაკუთრეებისთვის. პრაქტიკაში მიწების არაკანონიერი მომხმარებლები, რომლებიც საბჭოთა კავშირის დროს მოიჯარეები იყვნენ და/ან მუდმივად ამუშავებდნენ თავიანთ მიწას.	საკუთრების უფლების არქონა არ უნდა იყოს წინააღმდეგობა კომპენსაციის ან/და რეაბილიტაციის. პირები, რომელთაც არა აქვთ საკუთრების უფლება მიწის ნაკვეთების მფლობელები იღებენ სარეაბილიტაციო დახმარებას	მიწის მუდმივი დაკარგვით დაზარალებული ყველა ადამიანი მიიღებს კომპენსაციას სრული შემცვლელი ღირებულებით.
აშენებული სტრუქტურების კომპენსაცია	მხოლოდ დარეგისტრირებული სახლები/შენობები მიიღებენ ზიანის/ დანგრევის ანაზღაურებას, რომელიც გამოწვეულია პროექტიტ სბაზრო ფასით, რომელიც დადგენილი იქნება ოფიცალური შემფასებლის მიერ.	ყველა დაზარალებული სახლები/შენობები არის კომპენსირებადი იმ შენობებისთვის, რომლებიც დაზიანდა/დაინგრა პროექტისგამო, საბაზო ღირებულების ჩანაცვლების ხარჯით .	კომპენსაცია ჩანაცვლების ღირებულებით რეალურ საბაზრო ფასებში
მოსავლის დაკარგვა/ხეების დაკარგვა	მოსავლის ზარალის ანაზღაურებას მხოლოდ რეგისტრირებული მიწის მესაკუთრეები მიიღებენ.	მოსავლის ანაზღაურება გათვალისწინებულია მიწის მფლობელთათვის და წილობრი მოიჯარეებისთვის იმის მიუხედავად არის ისინი რეგისტრირებული თუ არა	ანაზღაურდება მოსავლისა და ხეების ყველა ზარალი

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
საარსებო წყაროს აღდგენა	შემოსავლის დაკარგვა კომპენსაციისთვის განიხილება, მაგრამ არ ითვასწინებს შემოსავლის გადანაწილებას, შეღავათშ სერიოზულად დაზარალებული, მოწყვლადი ან გადაადგილების ხარჯებს.	KfW– ს პოლიტიკა მოითხოვს აღდგენას ს შემოსავლის/ საარსებო პირობების, მძიმე დანაკარგების, და დაზარალებული ადამიანების მიერ გადაადგილების დროს, გადაზიდვის დროს.	სრული რეაბილიტაცია შემოსავლის წყაროს/სააარსებოს დაკარგვის, დახმარება სერიოზული ზემოქმედებისთვის, მოწყვლადი დაზარალებულების -თვის და იმ ხარჯებისთის რასაც დაზარალებულ პირებს ექნებათ რელოკაციის პროცესში
მიწის შეძენის და განსახლების პირობების გამჟღავნება	დაზარალებულ ადამიანებს უნდა ეცნობოთ პროექტის მოკლე აღწერა და მისი განხორციელების ფარგლები, ტერიტორიის აღწერა და, სავარაუდოდ,ექსპროპრიატირებული ქონება. სასამართლოს ბრძანების მიღების შემდეგ, ექსპროპრიატორმა. დამოუკიდებელი შეფასების მიღების შემდეგ წარუდგენს დაზარალებულ პირებს შესყიდვის წინადადებას და, შესაბამისად, კომპენსაციის პროცედურებს. მუხლი.4. და 6 ექსპროპრიაციის შესახებ კანონი.	დაზარალებული პირებისთვის შეფასებამდე უნდა გამჟღავნდეს ინფორმაცია რაოდენობრივი, დაზიანებული საგნების ღირებულების აქტივების, უფლებამოსილების და კომპენსაციის/ფინანსური დახმარების თანხების შესახებ.	მოითხოვება ინფორმაციის მიწოდება მიწის შესყიდვის და განსახლების შესახებ მოითხოვება დაზარალებული აქტივების შესახებ
ბიომრავალფეროვნების დაცვა და ცოცხალი ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა ((ESS 6)			

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება	საქართველოს აქვს ხელი მოწერილი ბიომრავალფეროვნების კონვენციაზე. კანონი ბიომრავალფეროვნების შესახებ საქართველოს პარლამენტში მიღების პროცესში. მანამდე ბიომრავალფეროვნების კუთხით გათვალისწინებული უნდა იყოს დაცული ტერიტორიები და სატყეო რესურსები	საცხოვრებელი არეალის ეკოლოგიური ფუნქციის შენარჩუნების მოთხოვნა.რაც მოიცავს ტყეებს და სუფთა წყლის ეკოსისტემებს. (მაგ: მდინარეები, ტბები, მდენარეები	დაზარალებული შესაბამისი ჰაბიტატები/ მნიშვნელოვანი ბიომრავალფეროვნ-ბის ზონებზე გავლენა თავიდან უნდა იქნეს აცილებული ან მინიმუმამდე დაყვანილი. დაცული უნდა იყოს ჩამდინარე წყლის სტანდარტები.
მკვიდრი მოსახლეობა (ESS 7) (არაინიცირებული)			
კულტურული მემკვიდრეობა(ESS 8)			
კულ. მემკვიდრეობის დაცვა	საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ, [6] კულტურული მემკვიდრეობის თანხმობა, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის აჭარის სააგენტო	გათვალისწინებული უნდა იყოს მოთხოვნები კულტურულ მემკვიდრეობაზე რისკებისა და ზემოქმედების შესახებს პროექტის ყველა ფაზაში.	კულტ.მემკვიდრეობის შესაბამისობა შეფასებულია გარემოსდაცვითი კვლევებით. იწარმოება კონსულტაციები აჭარის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტოსთან, თანხმობის მისაღებად .

[6] ბმული ფინალურ ვერსიასთან:: https://matsne.gov.ge/document/view/21076?publication=14

ბმული ინგლისურ ვერსიასთან(არაკონსოლიდირებული): https://matsne.gov.ge/en/document/view/21076?publication=13

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
ფინანსური შუამავლები (ESS 9) (არ არის ინიცირებული)			
დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობისა და საჩივრების მექანიზმი (ESS 10)			
საჯარო განხილვები დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა	დაზარალებულ პირებთან კონსულტაციები გათალისწინებული არ არის მაგრამ საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად არ არის გათვალისწინებული რაიმე სპეციფიური გეგმა	საზოგადოებრივი კონსულტაცია და მონაწილეობა KfW– ის პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილია, რომელიც თავის მხრივ წარმოადგენს უწყვეტს პროცესს კონცეფციის, მომზადების, განხორციელებისა და საბოლოოდ განხორციელების შემდგომ პერიოდში; პოტენციური მოწყვლადი ჯგუფების განსაზღვრა და მათი ჩართულობის და წარმომადგენლობის ხელისშემშლელი წინააღმდეგობის აღმოფხვრა დაინტერესებულ მხარეთა უკუკავშირის და შესაბამისი დოკუმენტების ჩართვა.	დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის გეგმის თანმიმდევრული გეგმა (SEP) და მოიცავს ყველა სახის საჩივარს, მათ შორის მიწის შეძენისა და ქონების ექსპროპრიაციის ასპექტებთან დაკავშირებით;
საჩივრების მექანიზმი	მეპატრონეებს ან დაინტერესებულ მფლობელებს უფლება აქვთ, შეიტანონ პრეტენზია პროცესის სხვადასხვა ეტაპზე და წერილობითი შენიშვნები წარუდგინონ ექსპროპრიატორ ორგანოს საკონსულტაციო პროცესის განმავლობაში, მაგრამ არ არის მოთხოვნა პროექტის	პროცესის რაც შეიძლება ადრეულ ეტაპზე უნდა შეიქმნას პროექტის სპეციფიკური საჩივრების მექანიზმი, რათა დროულად მიიღონ და მიმართონ სპეციფიკური საჩივარი კომპენსაციის შესახებ, რომელსაც	ყველა სამშენებლო საქმიანობის დაწყებამდე უნდა დაინერგოს საჩივრების დაკმაყოფილების პროცედურები, რაც მოიცავს პასუხისმგებელ პირს, მის ტელეფონის ნომერს

საკითხი	გათვალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობით	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები შეუსაბამობის აღმოსაფხვრელად
	სპეციფიკური საჩივრების მექანიზმისათვის.	დაზარალებულ პირები აყენებენ.	და საჩივრის ჟურნალს. საჩივრის წიგნი ექვემდებარება მონიტორინგს.

ცხრილი 12 შეუსაბამობის ანალიზი: წყალმომარაგება და წყლარინება

საკითხი	საქართველოს კანონით გათვალისწინებული	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები განსხვ/შესავსებად
		წყალმომარაგება	
სასმელი წყლის სტანდარტები (ევროკავშირის დირექტივა, 1998/ საქართველოს სასმელი წყლის სტანდარტები ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ2014)	მნიშვნელოვანი პარამეტრების კუთხით საქართველოს რეგულაციები უფრო მკაცრია ვიდრე ევროკავშირის დირექტივა მაგ: ბორი, ფტორი, e.coli, ალუმინიუმი, ნიტრიტები, ჟანგვადობა	ევროკავშირის დირექტივა უფრო მკაცრია შემდეგ პარამეტრებთან მიმართებაში PSM , რკინა, მანგანუმი, სიმღვრივე და ორივე ნორმები თანაბარია ნიტრატებზე, ქლორიდებზე, ნატრიუმსა და სულფატებზე. არის რამოდენიმე პარამეტრი რომელიც არ არის გათალისწინებული საქართველოს კანონმდებლობაში. ეს ასევე ეხება პესტიციდებს, მძმე მეტალებს, მიკრო-პლასტიკს,ტრიჰალოგენ მეთნს, ურანს, ამონიუმს, ვინილხლორიდი,საერთო ორგანული ნახშირბადი ა.შ>	ევროკავშირთან ჰარმონიზაციის თვალსაზრისით გამოყენებული უნდა იქნას უფრო მკაცრი ევრო დირექტივები
		წყალარინება	

საკითხი	საქართველოს კანონით გათვალისწინებული	KfW / EU მოთხოვნები	ზომები განსხვ/შესავსებად
ჩამდინარე წყლის ჩაშვების ნორმები	ჩაშვების სტანდარტები სრულ თანხვედრაშია ევროკავშირის სტანდარტებთნ მაგრამ, მგრძნობიარე არეალებისთვის საქართველოს მთავრობის მიერ ჯერ არ მომხდარა განსაზღვრა	ჩაშვების სტანდარტები არამგრძნობიარე არეალისთვის: ჟბმ=25მგ/ლ ქმ=125მგ/ლ SS=60მგ/ლ ჩაშვების სტანდარტები მგრძნობიარე არეალისთვის: საერთო ფოსფორი=2მგ/ლ საერთო აზოტი=15მგ/ლ	ხელისუფლებასთან კოორდინაცია მოქმედი ჩამდინარე წყლის სტანდარტებთან დაკავშირებით (მგრძნობიარე ან არა მგრძნობიარე)
ჩამდინარე წყლის ადგილზე გაწმენდის სტანდარტები, ჩაშვება მიწისქვეშა წყალში	ადგილზე არსებული სისტემებისთვის საკანონმდებლო დებულებების ნაკლებობა. არ არის მიწისქვეშა წყლის სტანდარტები	დირექტივა 80/68/EEC მიწისქვეშა წყლის დაცვის შესახებ გამოწვეული გარკვეული მავნე ნაწილაკების მიერ. დირექტივა 2006/118/EEC მიწისქვეშა წყლის დაცვის შესახებ დაბინძურების და გაუარესებისგან . წყლის ჩარჩო დირექტივა 2000/60/EC	ადგილზე სანიტარული პირობების მოწყობა ხელს შეუწყობს ევროკავშირის დირექტივებთან შესაბამისობაში მოყვანას
შლამის მართვა და გადამუშავება	არ არის მკაფიო რეგულაციები ლამის მართვასთან დაკავშირებით	ევროკავშირის დირექტივა 86/278/EEC შლამის შესახებ	ევროკავშირის შლამის მართვის პრინციპი (გადამუშავება მანამდე სანამ შესაძლებებლია) იქნება გამოყენებული

ეროვნული მიდგომა და გსზშ მოთხოვნები ასვე იქნა შეფასებული და მოიცავს:

- პროექტის კატეგორიზაცია
- დამტკიცების პროცედურა

პროცედურა აღწერილია ზემოთ. ეს პროცესი საერთაშორია მიმდინარეობს დამოუკიდებლად საერთაშორისო გარემოსდაცვისა და სოციალური ზემოქმედების შეფასება .

4. პროექტის აღწერა

პროექტის მიზნები

პროექტის მიზანია აჭარის ამ დაბებსა და სოფლებში წყალმომარაგების და ჩამდინარე წყლების არინების და წმენდის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით მომსახურების ხელმისაწვდომობის, მდგრადობის და საიმედოობის მხრივ.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, გაუმჯობესდება ნახევრად ურბანული დასახლებების და სოფლების მოსახლეობის ცხოვრების დონე, შემცირდება სიღარიბე, რაც ხელს შეუწყობს გარემოს და ბუნებრივი რესურსების დაცვას. ეს პროექტი წარმოადგენს საქართველოს კომუნალური ინფრასტრუქტურის პროგრამას, რომელიც აქამდე მხოლოდ ბათუმით და მისი მიმდებარე მუნიციპალიტეტებით შემოიფარგლებოდა.

ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები

ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები 5 მუნიციპალიტეტის (ხულოს, შუახევის, ქედის, ხელვაჩაურის და ქობულეთის) დაბებსა და სოფლებს მოიცავს. ყველა ამ მუნიციპალიტეტში წყალმომარაგების და წყალარინების ცენტრალური სისტემები რეაბილიტირებული იქნება კონკრეტული მუნიციპალიტეტის საჭიროებების შესაბამისად.

ზოგიერთ მუნიციპალიტეტში აუცილებელია სისტემების რეაბილიტაცია და გამოცვლა, ზოგიერთში საჭიროა ასევე ახალი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა. ქვემოთ მუნიციპალიტეტების მიხედვით არის აღწერილი ეს სამუშაოები და წარმოდგენილია ვიზუალური მასალა.

ლოტ-1 საწყისი ანგარიშის(7) მონაცემების მიხედვით, დაბებში წყალმომარაგების/წყალარინების და გამწმენდი ნაგებობების გასაუმჯობესებლად დაგეგმილია ქვემოთ ჩამოთვლილი სამშენებლო სამუშაოების განხორციელება.

როგორც სს „აჭარის წყლის ალიანსთან“ 2020 წლის 14 მაისს ჩატარებულ შეხვედრაზე იქნა შეთანხებული ამ ჩამონათვალში არ არის გათვალისწინებული გზების რეაბილიტაცია-მშენებლობის სამუშაოები.

4.1.1 ხულოს მუნიციპალიტეტი :

ხულოს მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია შემდეგი სამუშაოების განხორციელება:

ცხრილი 13 ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები: ხულოს მუნიციპალიტეტი

წყალმომარაგება
ა. გამანაწილებელი ქსელის (დაბაში) მშენებლობა, ჰიდრანტების, რედუქციული სარქველების და სახლების დაერთებების ჩათვლით;
ბ. სასმელი წყლის რეზერვუარების მშენებლობა და რეაბილიტაცია;
გ. წყალამღებების მშენებლობა სასმელი წყლისთვის;

დ.	გადამცემი მაგისტრალების რეაბილიტაცია ახალი რეზერვუარიდან ხულოს დაბაში;
ე.	გადამცემი მაგისტრალები წყალამღებიდან არსებული „ახალი რეზერვუარისკენ“
ვ.	ახალი წყალგამწმენდი ნაგებობა და
ზ.	წყალსაცავის მშენებლობა
წყალარინება და ჩამდინარე წყლების წმენდა	
ა.	წყალარინების მთელი ქსელის რეკონსტრუქცია და გაგრძელება დაბის ტერიტორიაზე სახლების დაერთებების ჩათვლით.
ბ.	ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა (ფეკალური შლამის წმენდის ჩათვლით).
სხვადასხვა სამუშაოები	
a.	დაბაში ახალი საწყობის მშენებლობა ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის აღჭურვილობის შესანახად (მე-2 ლოტის სპეციფიკაციების, პროექტის და ადგილის შესაბამისად).

ქვემოთ სურათზე წარმოდგენილია პროექტის ფართობი (მარცხნივ: WS, მარჯვნივ WW). კონკრეტული ქვეპროექტების გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმებში მოცემული იქნება უკეთესი რეზოლუციის და უფრო დიდი მასშტაბის რუკები.:

გამოსახულება 6 ხულოს მუნიციპალიტეტში დაგეგმილი წყალმომარაგების სისტემები და ჩამდინარე წყლების წმენდის ნაგებობები

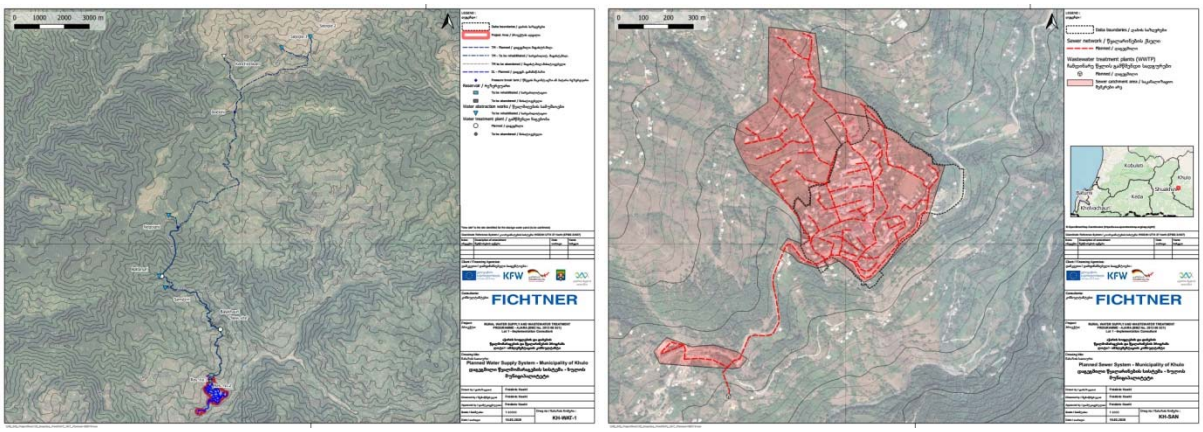

4.1.2 შუახევის მუნიციპალიტეტი:

შუახევის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია შემდეგი სამუშაოების განხორციელება:

ცხრილი 14 ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები: შუახევის მუნიციპალიტეტი

წყალმომარაგება
ა. გამანაწილებელი ქსელის (საშუალო და მაღალი დაწნევის ზონები) რეკონსტრუქცია, სახლების დაერთებების ჩათვლით.
ბ. გამანაწილებელი ქსელის (დაბალი დაწნევის ზონა) რეკონსტრუქცია, სახლების დაერთებების ჩათვლით.
გ. გამანაწილებელი ქსელის (შორეული ზონა) რეკონსტრუქცია, სახლების დაერთებების ჩათვლით.
დ. სხეფელას რეზერვუარის რეაბილიტაცია; ოთხამელის რეზერვუარის ნგრევა; მცირე სატუმბი სადგურის რეაბილიტაცია (ოთხამელის რეზერვუარის ადგილას);
ე. სასმელი წყლის ორი რეზერვუარის რეაბილიტაცია - შორეული ზონა (კოლოშნარი და გორხანაული);
ვ. დღვანის წყალამღების აღდგენა და გადამცემი მაგისტრალის რემონტი;
ზ. ღომას წყაროების რეაბილიტაცია და გადამცემი მაგისტრალის დიდი მონაკვეთების აღდგენა;
თ. შორეულ ზონაში გადამცემი მაგისტრალის აღდგენა (მდინარის გადაკვეთის ჩათვლით);
ი. დღვანის გამწმენდი ნაგებობის აღდგენა; სამოლეთის გამწმენდი ნაგებობის რეაბილიტაცია.
წყალარინება და ჩამდინარე წყლების გაწმენდა
ა. წყალარინების მთელი ქსელის აღდგენა და გაგრძელება. დაახლოებით 4კმ ქსელის მოწყობა დაბაში, სახლების დაერთებების ჩათვლით;
ბ. ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ორი მცირე ნაგებობის მშენებლობა, ფეკალური შლამის გამწმენდი ერთი სისტემის ჩათვლით..
სხვადასხვა სამუშაოები
ა. დაბაში ახალი საწყობის მშენებლობა ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის აღჭურვილობის შესანახად (მე-2 ლოტის სპეციფიკაციების, პროექტის და ადგილის შესაბამისად).

ქვემოთ სურათებზე წარმოდგენილია პროექტის ფართობი (მარცხნივ: წყალმომარაგება, მარჯვნივ წყალარინება):

გამოსახულება 7 შუახევის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილი წყალმომარაგების სისტემები და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები

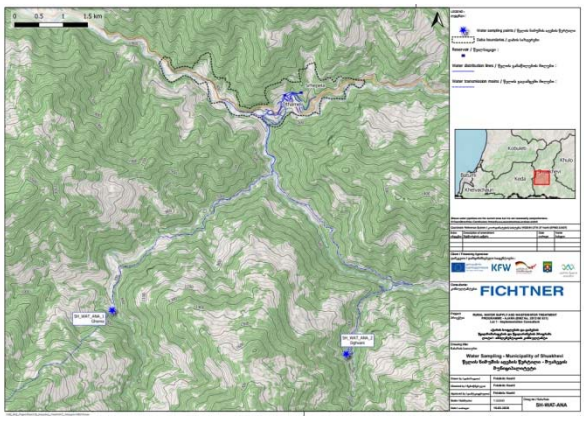

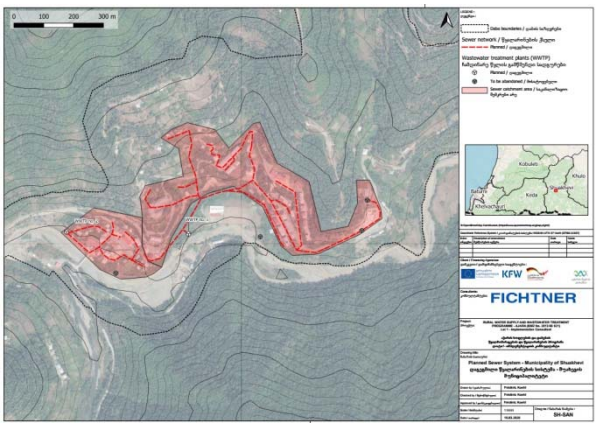

4.1.3 ქედის მუნიციპალიტეტი

ქედის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია შემდეგი სამუშაოების განხორციელება:

ცხრილი 15 ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები: ქედის მუნიციპალიტეტი

წყალმომარაგება	
ა.	გამანაწილებელი ქსელის (KE_1) აღდგენა, სახლების დაერთებების ჩათვლით
ბ.	გამანაწილებელი ქსელის (KE 2) აღდგენა, სახლების დაერთებების ჩათვლით
გ.	ღარათის რეზერვუარის რეაბილიტაცია; შევაბურის რეზერვუარის აღდგენა;
დ.	ღარათის წყალამღებების აღდგენა და გადამცემი მაგისტრალის რემონტი;
ე.	შევაბურის წყაროს რეაბილიტაცია და გადამცემი მაგისტრალის მონაკვეთების აღდგენა;
ვ.	ღარათის გამწმენდი ნაგებობის რეაბილიტაცია.
g.	ღარათის წყალმიმღებამდე მისასვლელი გზის რეაბილიტაცია (12 კმ)
წყალარინება და ჩამდინარე წყლების წმენდა	
ა.	წყალარინების მთელი ქსელის რეაბილიტაცია და გაგრძელება (სულ დაახლოებით 8კმ) დაბაში და სახლების დაერთებები;
ბ.	ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ოთხი მცირე ნაგებობის რემონტი, ფეკალური შლამის გამწმენდი ერთი სისტემის ჩათვლით.
სხვადასხვა სამუშაოები	
a.	დაბაში ახალი საწყობის მშენებლობა ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის აღჭურვილობის შესანახად.

ქვემოთ სურათებზე წარმოდგენილია პროექტის ფართობი (მარცხნივ: წყალმომარაგება, მარჯვნივ წყალარინება:

გამოსახულება 8 ქედის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილი წყალმომარაგების სისტემები და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები

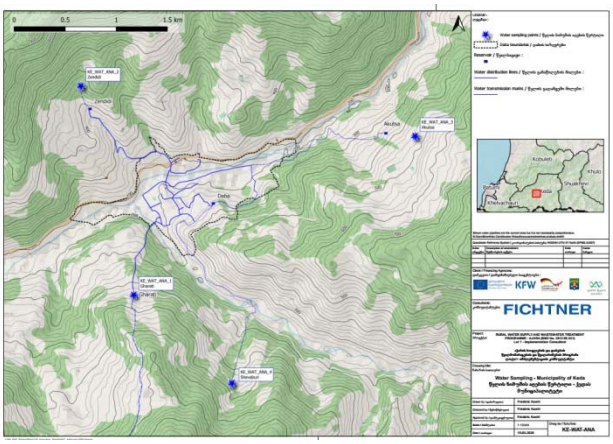

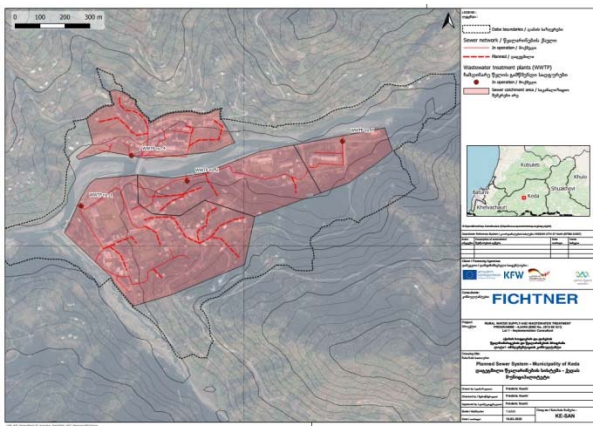

4.1.4 ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი

ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია შემდეგი სამუშაოების განხორციელება::

ცხრილი 16 ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები: ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი

წყალმომარაგება
ა. გამანაწილებელი ქსელის (KHE_1 Erge) აღდგენა, სახლების დაერთებების ჩათვლით
ბ. გამანაწილებელი ქსელის (KHE_2 Lower Jocho) აღდგენა, სახლების დაერთებების ჩათვლით
გ. ახალი გამანაწილებელი ქსელის (KHE_3 Higher Jocho) მშენებლობა, სახლების დაერთებების ჩათვლითd.
დ. სასმელი წყლის რეზერვუარების მშენებლობა: ახალი ერგეს, ბაშკო-ეკალაურის, ზემო ჯოჭოს დასავლეთის და აღმოსავლეთი და წიფნარას რეზერვუარები.
ე. ზემო ჯოჭოში ახალი წყალამღების, ახალი გამწმენდი ნაგებობის და რამდენიმე გადამცემი მაგისტრალის მშენებლობა;
ვ. ახალი გამანაწილებელი ქსელის (KHE_3 Higher Jocho) მშენებლობა, სახლების დაერთებების ჩათვლით.
ზ. სასმელი წყლის რეზერვუარების მშენებლობა: ახალი ერგეს, ბაშკო-ეკალაურის, ზემო ჯოჭოს დასავლეთის და აღმოსავლეთი და წიფნარას რეზერვუარები.
თ. ზემო ჯოჭოში ახალი წყალამღების, ახალი გამწმენდი ნაგებობის და რამდენიმე გადამცემი მაგისტრალის მშენებლობა;

ი.	ბაშკო-ეკალაურის წყალამღებების და გადამცემი მაგისტრალის მონაკვეთების აღდგენა; რეზერვუარის ტერიტორიაზე ახალი წყლის გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა;
კ.	წიფნარას და ქვემო ჯოჭოს წყაროების და წყალამღებების რეაბილიტაცია; ჯოჭოს გადამცემი მაგისტრალის აღდგენა.
წყალარინება და ჩამდინარე წყლების წმენდა	
a.	დაახლოებით 1000 შიდასანიტარული ობიექტის (სეპტიკური ავზის და ფილტრაციული ინფრასტრუქტურის) მოწყობა. დასახლების სტრუქტურიდან გამომდინარე, წყალარინების ცენტრალიზებული სისტემა არაპრაქტიკულია. იგივე კონცეფიცა იქნა გამოყენებული მე-2 ლოტისთვის
სხვადასხვა სამუშაოები	
a.	დაბაში ახალი საწყობის მშენებლობა ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის აღჭურვილობის შესანახად (მე-2 ლოტის სპეციფიკაციების, პროექტის და ადგილის შესაბამისად).

ქვემოთ სურათებზე წარმოდგენილია პროექტის ფართობი (მარცხნივ: წყალმომარაგება, მარჯვნივ წყალარინება):

გამოსახულება 9 ხელვაჩაურის (ერგე და ჯოჭო) წყალმომარაგება და შიდასანიტარული ობიექტები

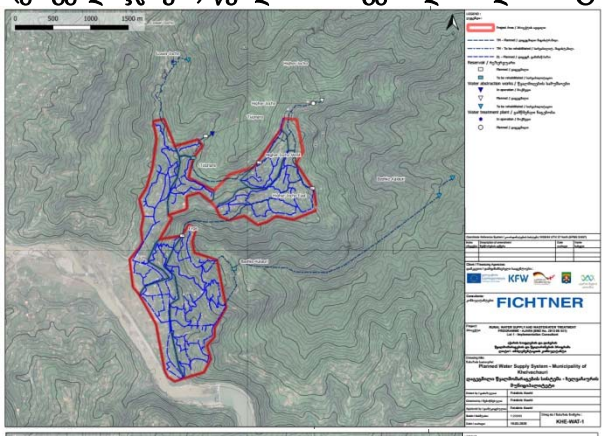

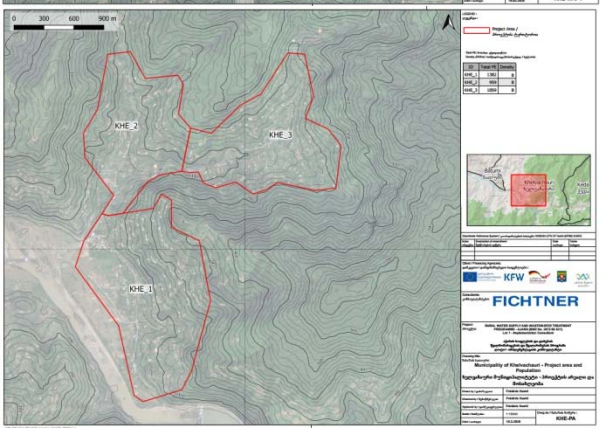

4.1.5 ქობულეთის მუნიციპალიტეტი

ქობულეთის მუნიციპალიტეტში დაგეგმილია შემდეგი სამუშაოების განხორციელება:

ცხრილი 17 ლოტ-1 დაგეგმილი ქვეპროექტები: ქობულეთის მუნიციპალიტეტი

წყალმომარაგება
ა. დაბის სახლების დაერთებების აღდგენა მრიცხველების ჩათვლით;
ბ. დაბის მიწისქვეშა რეზერვუარის აღდგენა; დაბის აწეული რეზერვუარის აღდგენა.
გ. 2 შუალედური სატუმბი სადგურის აშენება დაბის გამანაწილებელ ქსელზე (დასაზუსტებელია ტოპოგრაფიული მონაცემების მიხედვით);
დ. სოფელ ჯიხანჯურის 3 რეზერვუარის (ლიმონტრესტი, ჯიხანჯური 1 და ჯიხანჯური 2) აღდგენა; 1 რეზერვუარის (ჯიხანჯური 3) რეაბილიტაცია;
ე. დაბის წყალმომარაგების სამუშაოები (ახალი ჭაბურღილები, სატუმბი სადგურები და გადამცემი მაგისტრალი) (საცდელი ბურღვის შედეგების მიხედვით);

ვ.	ჯიხანჯურის სოფლების წყალმომარაგების სამუშაოები (ახალი ჭაბურღილები, სატუმბი სადგურები და გადამცემი მაგისტრალი) (საცდელი ბურღვის შედეგების მიხედვით).
წყალარინება და ჩამდინარე წყლების წმენდა	
ა.	წყალარინების მთელი ქსელის რეაბილიტაცია და გაგრძელება (სულ დაახლოებით 7კმ) დაბაში და სახლების დაერთებები;
ბ.	ჩამდინარე წყლების გამწმენდი 5 ნაგებობის მშენებლობა.
სხვადასხვა სამუშაოები	
ა.	დაბაში ახალი საწყობის მშენებლობა ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის აღჭურვილობის შესანახად (მე-2 ლოტის სპეციფიკაციების, პროექტის და ადგილის შესაბამისად).

ქვემოთ სურათებზე წარმოდგენილია პროექტის ფართობი (მარცხნივ: წყალმომარაგება, მარჯვნივ წყალარინება):

გამოსახულება 10 ქობულეთის (ოჩხამურის) წყალმომარაგება და ჩამდინარე წყლების წმენდა

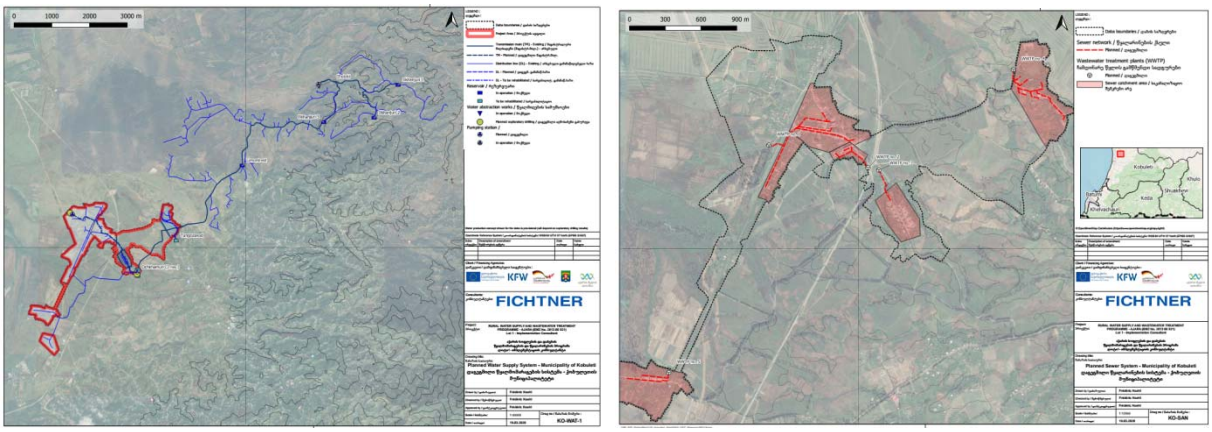

კონკრეტული ქვეპროექტების გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმებში მოცემულია დაგეგმილი სამუშაოების უფრო დეტალური აღწერა და დამატებითი რუკები..

4.2 ლოტი 2-ის დაგეგმილი ქვეპროექტები

რაც შეეხება ლოტი 2-ის ინვესტიციებს, შედარებით მცირე მასშტაბის და მნიშვნელოვნად უფრო დიდი რაოდენობით ინვესტიციების გამო, ლოტი 2-ის დაგეგმილ ქვეპროექტებთან დაკავშირებით სიტუაცია ამ ეტაპზე შესაძლოა მკაფიოდ არ იყოს განსაზღვრული. ინვესტიციების საბოლოო ჩამონათვალი დამოკიდებული იქნება ყველა საველე ვიზიტის შედეგზე, ადგილობრივი ჩართული მხარეებისგან მიღებულ განაცხადის ფორმებზე, რომლებიც დაინტერესებულნი იქნებიან გახდნენ პროგრამის ბენეფიციარები, და უფლებამოსილების შეფასების შედეგებზე, მათ შორის, საწყისი პროექტის ტექნიკურ სიცოცხლისუნარიანობაზე (5).

ამ დრომდე განხორციელებული საქმიანობებიდან გამომდინარე, ნათელია, რომ მოთხოვნა ინვესტიციებზე და რეგიონში არსებული რეალური საჭიროებები აჭარბებს პროგრამის ამ ეტაპისთვის არსებულ საინვესტიციო სახსრებს. შედეგად, პროგრამას ექნება ინვესტიციების გონივრულად განხორციელების გამოწვევა, რათა დიდი გავლენა მოახდინოს აჭარის სოფლის მაცხოვრებელთა ჯანმრთელობის ზოგად მდგომარეობაზე.

შეჯამებულია კონსულტანტის მიერ გაკეთებული წინასწარი ვარაუდები და გამოთვლები. ინვესტიციების მოცულობის შესახებ საბოლოო შედეგები განისაზღვრება მხოლოდ საბოლოო პროექტის მომზადების შემდეგ. აქ წარმოდგენილი ინფორმაცია შეიძლება გამოყენებულ იქნეს განსახორციელებელი სამუშაოების კარგად შესაფასებლად, წყალმომარაგების შემოთავაზებულ კონცეფციაზე, რეგიონის ცოდნის და საველე ვიზიტების შედეგებზე დაყრდნობით.

4.2.1 წყალმიმღები ობიექტები და სამარაგე ავზები

შემდეგ ცხრილში წარმოდგენილია წყალმიმღებებისა და სამარაგე ავზების რაოდენობები. ინვესტიციების მიმოხილვისას, მიჩნეულია, რომ სოფლების მცირე ზომისა და წყლის კარგი ხალმისაწვდომობის გამო სისტემაში ჩართული იქნება წყლის ერთი წყარო. თუმცა, ზოგიერთ შემთხვევაში, შესაძლებელია წყალმომარაგების სისტემაში ერთზე მეტი წყაროს ჩართვა, მაგრამ მისი მიზანშეწონილობის დასადასტურებლად, ჩატარდება ტექნიკური და ფინანსური ანალიზი.

ცხრილი 18 მუნიციპალიტეტის მიხედვით სამარაგე ავზების მოსალოდნელი რაოდენობა და მოცულობა

მუნიციპალიტეტი	წყალმიმღებების რაოდენობა	რეზერვუარების მოცულობების მოსალოდნელი პროცენტულობა (%)					
		30 მ³	50 მ³	100 მ³	200 მ³	300 მ³	500 მ³
ხელვაჩაური	1	15	35	50	0	0	0
ქობულეთი	2	0	40	50	10	0	0
ქედა	3	10	50	40	0	0	0
შუახევი	9	10	50	40	0	0	0
ხულო	10	10	40	50	0	0	0

4.2.2 გადამცემი მაგისტრალები (TM)

პოტენციურ სოფლებში საველე ვიზიტების საფუძველზე, თითოეული მუნიციპალიტეტისთვის განისაზღვრა სავარაუდო მანძილი წყლის შესაძლო წყაროდან სამარაგე ავზებამდე. უფრო მეტიც, ზოგიერთ შემთხვევაში, გადამცემი მაგისტრალი აღწევს მთავარ სამარაგე ავზამდე, განაგრძობს მას შემდეგ, რათა მოამარაგოს სოფლის მაღალ ტერიტორიებზე არსებული სახლები, რითაც განსაზღვრავს სხვადასხვა წნევის ზონას ერთი და იგივე სოფლისთვის. ამ შემთხვევებში, მაღალ ტერიტორიაზე მცხოვრები ოჯახები,

პირდაპირ დაუკავშირდება წნევის შემამცირებელ კამერებს გადამცემი მაგისტრალის გავლით.

ცხრილი 19 გადამცემი მაგისტრალის საშუალო სიგრძე მუნიციპალიტეტების მიხედვით

მუნიციპალიტეტი	გადამცემი მაგისტრალის საშუალო სიგრძე (მ)	გადამცემი მაგისტრალის საშუალო სიგრძე სოფელში(მ)-წნევის ზონები	გადამცემი მაგისტრალის მთლიანი სიგრძე (მ)
ხელვაჩაური	2.500	750	2.250
ქობულეთი	1.750	750	2.500
ქედა	2.000	1.000	3.000
შუახევი	2.250	1.250	3.500
ხულო	2.000	1.250	3.250

გაუფილტრავი წყლის გადამცემ მაგისტრალებთან დაკავშირებით, სისტემისთვის სავარაუდოდ გამოიყენება სამი სხვადასხვა დიამეტრი: DN 90 მმ / DN 110 მმ / DN 125 მმ. სასურველ მასალად შეირჩა HDPE. ინსტალაცია განიხილება 1,5 მეტრამდე.

4.2.3 სახლის დაერთებები და წყლის გამანაწილებელი ქსელი

გადამცემი მაგისტრალის (TM) გამოთვლებისთვის გამოყენებული მიდგომის შესაბამისად, წყლის გამანაწილებელი ქსელის (DN) საშუალო სიგრძე და ქსელიდან სახლების დაერთებებამდე საშუალო მანძილი განისაზღვრა თითოეული მუნიციპალიტეტისთვის, როგორც ეს მოცემულია შემდეგ ცხრილში. სახლის დაერთებებში შედის წყლის მრიცხველი მისი შესაბამისი ყუთით და აქსესუარებით.

ცხრილი 20 გადამცემი მაგისტრალის TM საშუალო სიგრძე მუნიციპალიტეტის მიხედვით

მუნიციპალიტეტი	გამანაწილებელი ქსელის საშუალო სიგრძე (მ)	საშუალო მანძილი გამანაწილებელი ქსელიდან სახლებამდე (მ)
ხელვაჩაური	3.500	15
ქობულეთი	3.500	10
ქედა	3.750	20
შუახევი	4.500	20
ხულო	4.250	35

4.2.4 სეპტიკური ავზები

ქვემოთ ცხრილში მოცემულია დასამონტაჟებელი სეპტიკური ავზების სავარაუდო რაოდენობა. სხვადასხვა განხორციელებით სხვადასხვა სქემის წარმოდგენის მიზნით, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას სეპტიკური ავზების დამონტაჟებასთან დაკავშირებით, განისაზღვრა სეპტიკური ავზების პროცენტული რაოდენობა 1, 2, 10, 15, 20 და 30 ოჯახი–სთვის. დაახლოებით ინვესტიციების 70% (1.730 სეპტიკური ავზი) გაითვალისწინებს საკითხის გადაჭრის ინდივიდუალურ მეთოდს (1 სახლი, რომელიც დაკავშირებულია საკუთარ სეპტიკურ ავზთან), ხოლო 25-ში (~ 610 სეპტიკი) გაითვალისწინებს 2 ოჯახის დაერთების სქემას. უფრო დიდი შეთანხმებები შეიძლება განვიხილოთ 10-30 (~ 100 სეპტიკი, მთლიანი რაოდენობის 5%), მაგრამ განხორციელდება სოციალური, ტექნიკური, გარემოსდაცვითი და ფინანსური ანალიზი მათი გამოყენებისა და მდგრადობის დასადასტურებლად. სულ დამონტაჟდება დაახლოებით 2,450 სეპტიკური ავზი.

ცხრილი 21 სეპტიკური ავზების სავარაუდო რიცხვი და ზომა მუნიციპალიტეტების მიხედვით

მუნიციპალიტეტი	სეპტიკური ავზების ტიპები და განაწილება მუნიციპალიტეტის მიხედვით (მუნიციპალიტეტში თითოეული სახეობის სისტემის %)					
	1 ოჯახი	2 ოჯახი	10 ოჯახი	15 ოჯახი	20 ოჯახი	30 ოჯახი
ხელვაჩაური	30	20	25	10	10	5
ქობულეთი	30	30	20	10	5	5
ქედა	40	25	20	10	5	0
შუახევი	35	30	15	10	5	5
ხულო	50	30	10	5	5	0

4.2.5 ინფილტრაციის თხრილები

სეპტიკური ავზის ზომისა და ნიადაგის ტიპიდან გამომდინარე, მოეწყობა საშრობ-საწრეტი მოედნების ერთი, ორი ან სამი შრე, რომლებშიც განლაგდება პერფორირებული მილები, რის საშუალებითაც მოხდება ჩამდინარე წყლის განაწილება თითოეული თხრილის საშუალებით. ინფილტრაციის თხრილების ზედაპირის ფართობი განსხვავებული იქნება სეპტიკური ავზის მოცულობის და ნიადაგის კატეგორიის მიხედვით. თხრილები ამოივსება შესაბამისი მარცვლის ზომის საფილტრი საშუალებით. საბოლოო ნარჩენი წყლის ნაკადის ჩადინება მოხდება ნიადაგის ქვედა ფენაში, რომელიც წარმოადგენს საბოლოო მიმღებს.

4.2.6 წყალარინების დაერთებები

ამ პროგრამისთვის, წყალარინების დაერთებებში იგულისხმება მილსადენი, რომელიც ტუალეტის ობიექტებს სეპტიკურ ავზთან აკავშირებს. იმ შემთხვევაში თუ ოჯახები უფრო

დიდი მოცულობის კომუნალურ სეპტიკურ ავზთან არიან დაკავშირებულნი, კანალიზაციის ხაზი ითვალისწინებს მთლიან სიგრძეს, რომლის საკანალიზაციო წყალი თითოეული სახლიდან გადადის სეპტიკური ავზის დამონტაჟების ადგილზე ტრანსპორტირების მიზნით.

ცხრილი 22 გადამცემი მაგისტრალის საშუალო სიგრძე მუნიციპალიტეტების მიხედვით

სეპტიკური ავზის სახე:	1	2	10	15	20	30
მილის ტიპი	დიზაინის მთლიანი სიგრძე, მილის სახეობის მიხედვით					
110-2	17,50	20,00	12,50	12,00	10,50	12,00
150-2	0,00	0,00	8,75	12,00	14,00	16,00
200-2	0,00	0,00	3,75	6,00	5,25	6,00
200-4	0,00	0,00	0,00	0,00	5,25	6,00
სულ	17,50	20,00	25,00	30,00	35,00	40,00

4.2.7 ჭები

წყალარინების ჭები თუ სათვალთვალო ჭები აუცილებელია ჩამდინარე წყლების სათანადო ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის მიზნით. ინვესტიციის განახლებული ხარჯების საფუძველზე ვარაუდობენ, რომ წყალარინების ჭების 90% იქნება 2 მ – მდე სიმაღლის. განიხილება პლასტმასის ან ბეტონის ჭები, რაც დამოკიდებულია მათი ადგილმდებარეობისა და რეზისტენტულობის მოთხოვნებზე

5. გარემოსდაცვითი და სოციალური მდგომარეობა

5.1 პროექტის ზემოქმედების ფართობი (AoI)

5.1.1 პროექტის ზემოქმედების ფართობების განსაზღვრა-1-ელი ლოტი

1-ელი ლოტის პროექტის ფართობი მოიცავს ხულოს, შუახევის, ქედის, ხელვაჩაურის და ქობულეთის მუნიციპალიტეტების ფარგლებში შერჩეულ ადგილებს. ზემოქმედების ფართობი მოიცავს ა) წყალამღების ტერიტორიას, მისასვლელი გზების და წყალსადენი მაგისტრალების ჩათვლით; 2) გამოსაცვლელ ან გასაფართოებელ ცენტრალიზებული წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურას; 3) დაბების ცენტრში გამოსაცვლელ წყალარინების ქსელს, მათ შორის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობისკენ მომავალ საკანალიზაციო მილებს; 4)ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებს (როგორც ახალს, ასევე სარეაბილიტაციოს) და წყლის ობიექტებში გაწმენდილი ნამუშევარი წყლის ჩამშვებ მილებს, ასევე წყლის ჩაშვების წერტილის ქვედა ბიეფს.

გამოსახულება 11 ლოტი 1-ის პროექტის ზემოქმედების ფართობი

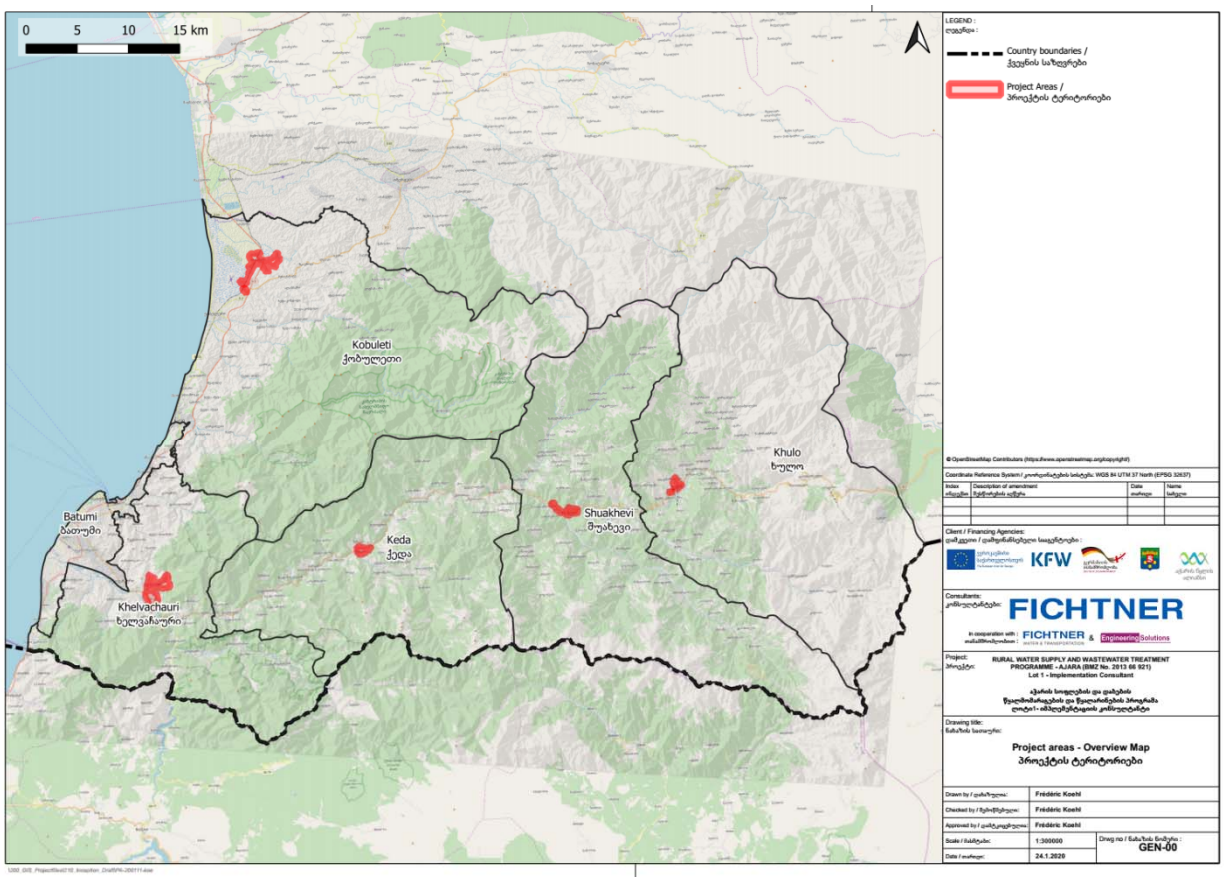

თითოეულ მუნიციპალიტეტში პროექტის ზემოქმედების ფართობის უფრო დეტალური რუკა წარმოდგენილი იქნება ქვეპროექტების გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმების ტექნიკურ აღწერაში.

5.1.2 ლოტი 2 -ის საპროექტო ტერიტორიების საზღვრების დადგენა

ლოტი 2-ის საპროექტო ტერიტორია მოიცავს პროგრამის ხუთივე მუნიციპალიტეტში შერჩეულ ტერიტორიებს: ხულო, შუახევი, ქედა, ხელვაჩაური და ქობულეთის მუნიციპალიტეტები. მოქმედების არეალი მოიცავს: 1)წყალმომარაგების სათავე ნაგებობის ტერიტორიებს, წყლის გადამცემი მაგისტრალების ჩათვლით; 2) სამარაგო ავზების ადგილებს. 3) სეპტიკური ავზებისა და საფილტრე მოედნებისთვის განკუთვნილ ადგილებს.

A map of villages identified to date for participating in the Program is presented in the figure below. აქამდე გამოვლენილი პროგრამაში მონაწილე სოფლების რუკა წარმოდგენილია ქვემოთ მოცემულ გამოსახულებაზე.

5.1.3 გარემოსდაცვითი და სოციალური მდგომარეობა

5.1.4 რელიეფი

აჭარის რეგიონი ძირითადად მთიანია. გამონაკლისს წარმოადგენს მხოლოდ დასავლეთ ნაწილი ბათუმის და ქობულეთის ირგვლივ, სადაც ზღვის დონიდან სიმაღლე 0-დან 2.6მ-მდე მერყეობს. რელიეფის თვალსაზრისით აჭარა მთების და ველების საკმაოდ რთულ სისტემას წარმოადგენს. მისი ტერიტორიის ნაწილი მესხეთის ქედს მოიცავს. აქ გადის ასევე აჭარისწყალი, რომელიც რეგიონის მთავარ მდინარეს წარმოადგენს. აჭარა-თრიალეთის სისტემა მცირე კავკასიონის ჩრდილოეთ ნაწილში მდებარეობს და ერთმანეთისგან ჰყოფს ჩრდილო და სამხრეთ ამიერკავკასიას. ფართო პლაჟები მხოლოდ ბათუმში, ჩაქვსა და ქობულეთში გვხვდება. (5).

საპროექტო სისტემების მიხედვით ჩატარდება ტოპოგადაღებები პროექტის სხვადასხვა კომპონენტისთვის (წყალამღებები, გამანაწილებელი ქსელები, რეზერვუარები და სეპტიკურიო ავზები).

გეოლოგიური აგებულება

ხელმისაწვდომი გეოლოგიური რუკები ძალიან მცირემასშტაბიანი და მხოლოდ ზოგად ინფორმაციას გვაწვდის. ქვემოთ სურათზე წარმოდგენილია გეოლოგიური რუკა (1986 წლის ძველი საბჭოთა რუკის ფრაგმენტი, K 37/38, M=1:1.000.000). კიდევ რამდენიმე რუკა არსებობს, მაგრამ არცერთი მათგანი არ არის უკეთესი ხარისხის და არ იძლევა მეტ ინფორმაციას. ეს რუკები მხოლოდ სიტუაციის ზოგადი მიმოხილვისთვის გამოდგება.

გამოსახულება 12 აჭარის ზოგადი გეოლოგიური რუკა

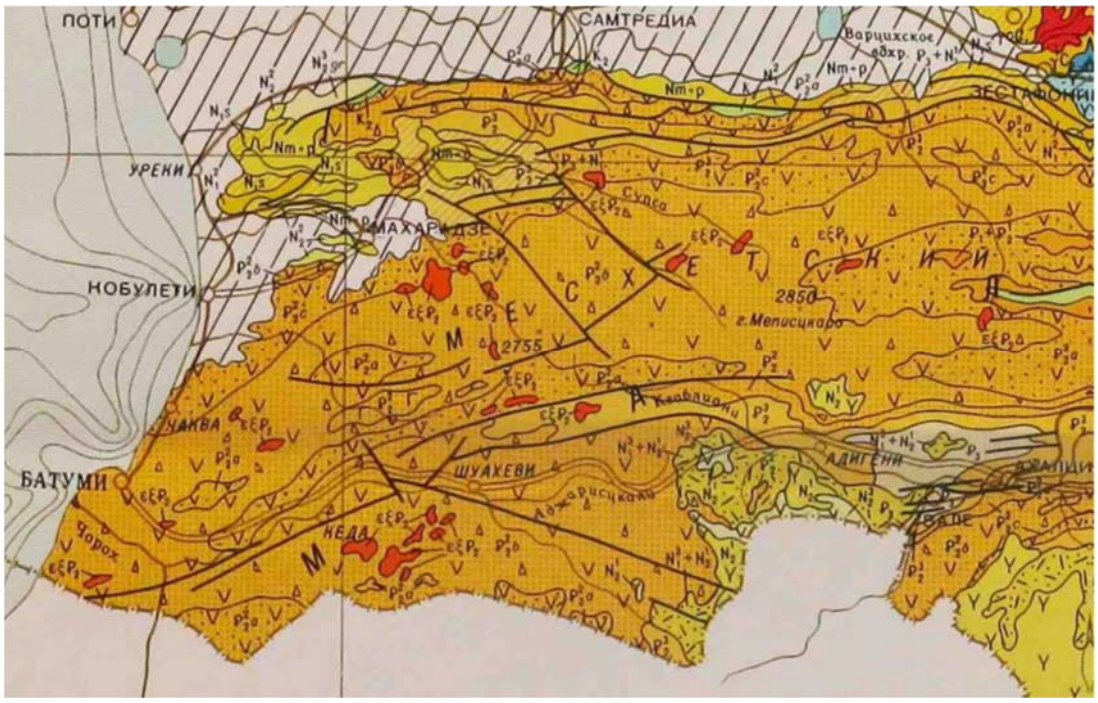

როგორც გამოსახულება 12 გვიჩვენებს, აჭარის ტერიტორიის დიდი ნაწილი , (90%-ზე მეტი) ვულკანური, კერძოდ ბაზალტისა და ბაზალტოვანი ქანებისგან (მაგ. ანდეზიტისგან) შედგება. ეს არის კლდოვანი ქანები, ზოგან ძლიერი ტექტონური დეფორმაციებით და მეტ-ნაკლებად დაბზარული. ეს ქანები განსაზღვრავს აღნიშნული ტერიტორიის მორფოლოგიურ იერ-სახეს. აქ დომინირებს მთები ღრმა ხეობებით და ციცაბო ფერდობებით.

ჩვენ არ გვაქვს სათანადო მასშტაბის რუკები, რომ სოფლების დონეზე განვსაზღვროთ გეოლოგიური აგებულება. აქედან გამომდინარე, საბოლოო პროექტის შემუშავებამდე თითოეული ფართობისთვის ან სოფლისთვის ინდივიდუალურად უნდა იქნეს შესწავლილი გეოლოგიური მდგომარეობა, განსაკუთრებით ქანების სტაბილურობა, მზიდუნარიანობა, დანალექი ქანების წყალგამტარობა და შეფასდეს რისკები (ქვის ცვენის, მეწყრის და ღვარცოფის რისკების ჩათვლით).

5.1.5 ნიადაგები

აჭარაში რეგისტრირებული 11 ტიპის ნიადაგი და ყველაზე ფართოდ გავრცელებულია:

- ალუვიური ნიადაგი და წითელმიწები (სანაპირო ზონა);
- ყომრალი ნიადაგები (მთის) და
- მთა-მდელოს ნიადაგები (ალპური ზონის ნიადაგები).

სასოფლო-სამეურნეო მიწები აჭარის ტერიტორიის მხოლოდ 25%-ს შეადგენს. მათი დიდი ნაწილი 10% ქანობის ფერდობებზე მდებარეობს. ბოლო ათწლეულებში ძლიერი ნალექების და მიწების კულტივაციის გამო აჭარაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა წყლით გამოწვეული ეროზია, რომელიც სახნავი მიწების 30-35%-ზე გვხვდება. განსაკუთრებით საგანგაშო სიტუაციაა სუბალპურ ზონაში, სადაც აქტიურად ძოვს საქონელი. ეროზიის განვითარებას ხელს უწყობს ასევე ხეების გაჩეხვა.

საწყის ეტაპზე განისაზღვრა გრუნტების კატეგორიები პროგრამის ფართობებზე (5), როგორც ნაჩვენებია ცხრილი 23-ში. კატეგორიის გრუნტებს ახასიათებს მაღალი ბმულობა და 144 კილოპასკალი (კპა) ან მეტი წინაღობა კუმშვაზე. ამ კატეგორიის გრუნტებია შლამიანი თიხა, ქვიშა თიხნარი და თიხნარი. B კატეგორიის გრუნტები მარცვლოვანია და ახასიათებს 144 კილოპასკალზე ნაკლები, მაგრამ 48 კილოპასკალზე მეტი წინაღობა კუმშვაზე. ესენია შლამი, შლამიანი თიხნარი და ქვიშნარი თიხნარი. C კატეგორიის გრუნტები მარცვლოვანია და აქვს 48 კილოპასკალის ან ნაკლები წინაღობა კუმშვაზე. ესენია ხრეში, ქვიშა, თიხნარი ქვიშა, წყალნაჯერი გრუნტი, გრუნტები, საიდანაც წყალი თავისუფლად ჟონავს. წყალნაჯერი არასტაბილური ქანები და ქანობიანი შრეებრივი სისტემების შემადგენელი მასალა. ადგილზე ვიზიტის და შესაბამისი კვლევების ჩატარების შემდეგ ეს კატეგორიები უფრო დეტალურად განისაზღვრება თითოეული სოფლისთვის.

ცხრილი 23 გრუნტის კატეგორიები (5)

რეგიონი	**გრუნტის კატეგორია (გრუნტის ამოღებასთან მიმართებით)**		
	A კატეგორია	**B კატეგორია**	**C კატეგორია**
ბარი	70 %	20 %	10 %
მთა	30 %	40 %	30 %

გრუნტის ჩაყინვის სიღრმეები შემდეგია (5):

- ბარში ზღვის დონიდან 1000მ-მდე– 0,5 მ
- მთაში ზღვის დონიდან 1000მ-ის ზემოთ – 1 მ

სეპტიკური ავზების შემთხვევაში აუცილებელია გრუნტის წყალგამტარობის გათვალისწინება წყლის ობიექტების დაბინძურების თავიდან ასაცილებლად. ქვემოთ წარმოდგენილი ინდიკატორები დაგვეხმარება სხვადასხვა ტიპის გრუნტების გამტარობის განსაზღვრაში.

ცხრილი 24 გრუნტის წყალგამტარობის კოეფიციენტი აჭარის ფართობებზე

მასალის ტიპი	**წყალგამტარობის კოეფიციენტი k_f**	**წყალგამტარობა**	**სავარაუდო ფართობები**
ბაზალტის ქანი – დანაწევრებული	10–1 - 10–2 მ/წმ	მაღალი წყალგამტარობა	მთა, ზოგადად
ხრეში ქვიშით	10–1 - 10–3 მ/წმ	მაღალი წყალგამტარობა	მთა: ველები - ბარი - ბათუმი
გრუნტი ქვიშით და ხრეშით	10–3 - 10–4 მ/წმ	წყალგამტარი	მთა: ველები, მცირექანობიანი ფერდობები, პლატოები, - ბარი, ბათუმი, ქობულეთი

მასალის ტიპი	წყალგამტარობის კოეფიციენტი k_f	წყალგამტარობა	სავარაუდო ფართობები
გრუნტი ქვიშით და შლამით	10^{-3} - 10^{-5} მ/წმ	წყალგამტარი	მთა: დაქანება - ბარი, ბათუმი, ქობულეთი
ჩამოწოლილი გრუნტი	10^{-3} - 10^{-6} მ/წმ	წყალგამტარი-მცირედ წყალგამტარი	მთა: ზოგადი - ბარი
ქვიშა-ლამიანი თიხა	10^{-5} - 10^{-7} მ/წმ	მცირედ წყალგამტარი-ცუდად წყალგამტარი	ბათუმი, ქობულეთი
თიხა	10^{-7} - 10^{-12} მ/წმ	თითქმის წყალგაუმტარი	ქობულეთი
ბაზალტური ქანის მონოლითი	-	წყალგაუმტარი	მთა: ზოგადად

5.1.6 ჰაერის ხარისხი

ამ ბოლო წლებში გარემოს დაცვის სააგენტომ დაიწყო ჰაერის ხარისხის მონიტორინგის ქსელის განახლება. დღეს ჰაერის ხარისხის მოინტორინგის 8 სადგური ფუნქციონირებს. ერთი მათგანი ბათუმში მდებარეობს(8). აჭარაში ჰაერის დაბინძურების შესახებ მონაცემები ხელმისაწვდომი არ არის.

1999 წელს საქართველო შეურთდა 1979 წლის ჟენევის კონვენციას შორ მანძილებზე ჰაერის ტრანსსასაზღვრო დაბინძურების შესახებ. საქართველო ამზადებს ანგარიშებს ჰაერის სხვადასხვა დამაბინძურებლების შესახებ, რომელთა წყაროა ენერგოსექტორი, წარმოება, სოფლის მეურნეობა და ნარჩენების გადამუშავება. ეს მონაცემები მხოლოდ მთელი ქვეყნის მასშტაბით არსებობს. ჰაერის ხარისხის მართვის გეგმა კი მხოლოდ თბილისისთვის არის შემუშავებული.

5.1.7 ხმაური

წარმოდგენილ დოკუმენტებში, გასაჯაროებულ გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიშებში და სხვა საჯარო წყაროებში არ არის პროგრამის ფართობებზე ფონური ხმაურის გაზომვის შესახებ მონაცემები. მუნიციპალიტეტებს არ ევალებათ ხმაურის დონის გაზომვა. გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მოსახლეობა გამოთქვამს უკმაყოფილებას.

გზის გასწვრივ მდებარე სახლების მაცხოვრებლები განიცდიან ხმაურის ზემოქმედებას მშენებლობის ფაზაში. მისასვლელი გზები მეჩხერად დასახლებულ ადგილებზე გადის..

5.1.8 მეტეოროლოგია და კლიმატი

აჭარის სანაპირო ზონაში საშუალო წლიური ტემპერატურა ნელ-ნელა სტაბილურად მატულობს. ტემპერატურის მატება გაზაფხულ-ზაფხულზე აღინიშნება. ზამთრები კი, პირიქით, უფრო ცივია. აჭარის სანაპირო ზონაში საშუალო წლიური ტემპერატურა 13 – 14,5°C-ია. ყველაზე თბილი ადგილია ბათუმი, სადაც საშუალო ტემპერატურა 14,5°C. ყველაზე ცივი ადგილი კი გოდერძის უღელტეხილია (2,4°C). ყველაზე ცივი თვეა იანვარი და ყველაზე ცხელი - აგვისტო. სანაპირო ზონაშიმ მოიმატა ცხელი დღეების და ტროპიკული ღამეების რიცხვმა, რამაც შეიძლება გავლენა მახდინოს მოსახლეობის ჯაანმრთელობაზე და ტურიზმის ინდუსტრიაზე. აჭარაში ამ ბოლო პერიოდში ტემპერატურის ყველაზე დიდი მატება (0,5°C-მდე) ქობულეთის და ქედის მუნიციპალიტეტებში დაფიქსირდა. ამ მუნიციპალიტეტებში აღინიშნა ასევე ცხელი დღეების, ტროპიკული ღამეების, წვიმიანი და უხვნალექიანი დღეების რაოდენობის ყველაზე დიდი მატება (9).

აჭარის ტერიტორიაზე ჰაერის ფარდობითი ტენიანობა ყველგან მაღალია და 70-90%-ს შეადგენს. ყველაზე მაღალი ფარდობითი ტენიანობა (საშუალოდ 88%) გოდერძის უღელტეხილზეა დაფიქსირებული (10).

აჭარაში ნალექის წლიური რაოდენობა 2600მმ-ს შეადგენს ბარში, 1300მმ-ს მთაში და 1500მმ-ს ალპურ ზონაში. მთა მტირალას (1.334 მ) დასავლეთ ფერდობზე ნალექის წლიური რაოდენობა 4000მმ-ს შეადგენს..

აჭარაში თბილ პერიოდში დღიური ნალექი 80-100მმ-ს შეადგენს და წვიმის ხანგრძლივობა 2-4 საათია. აპრილიდან ოქტომბრამდე პერიოდში ამგვარი დღეების რაოდენობა სანაპირო ზონაში 23-ია, ხოლო მთაში - 10-12.

5.1.9 კლიმატის ცვლილება

ევროპასა და ცენტრალურ აზიაში საქართველო კლიმატის ცვლილებისადმი ერთ-ერთი ყველაზე მოწყვლადი ქვეყანაა (მე-5 ადგილზე) ადაპტაციის მცირე პოტენციალით (11). გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) მიმართ საქართველოს მეორე ეროვნულ შეტყობინებაში (1999) აღნიშნულია, რომ კლიმატის შეიცვალა 1955-1970 და 1990-200 წლებს შორის. ასევე მნიშვნელოვნად გაიზარდა საშუალო მინიმუმი და საშუალო მაქსიმუმი. ამავე დროს მოიმატა 24 საათში მოსული ნალექის რაოდენობამ, რამაც შეიძლება სერიოზულად გაზარდოს წყალდიდობების და მეწყრების რისკი (9).

საუკუნის ბოლოს დასავლეთ საქართველოში მოსალოდნელია ტემპერატურის 3,5 °C -4,2°C-ით მატება და ნალექების 6%-ით შემცირება. ეს პროცესი განსაკუთრებით მწვავედ იგრძნობა ზაფხულში, როდესაც წელიწადის სხვა დროებთან შედარებით უფრო მატულობს ტემპერატურა და იკლებს ნალექები (10).

5.1.10 წყლის წყაროები

საქართველოში წყლის რესურსები არათანაბრად არის განაწილებული და ძირითადად დასავლეთ საქართველოშია კონცენტრირებული, ხოლო აღმოსავლეთ საქართველოს რეგიონებში ხშირია წყლის დეფიციტი (10). აჭარის წყლის რესურსები მრავალფეროვანია და მოიცავს მდინარეებს, ტბებს, ჭაობებს და გრუნტის წყლებს. აჭარაში არ არის მყინვარები და წყალსაცავები.

აჭარაში 1500-ზე მეტი მდინარეა, ჯამური სიგრძით 8600კმ. მდინარეების უმეტესობა 20კმ-ზე ნაკლები სიგრძისაა და მხოლოდ ორი მდინარე, აჭარისწყალი და კინტრიში, 40კმ-ზე

გრძელია. მდინარეების უმეტესობა წვიმის წყლით საზრდოობს. მათ ახასიათებს წყალდიდობა გაზაფხულზე, წყალმოვარდნა შემოდგომაზე და წყალმარჩხობა შემოდგომა-ზაფხულში. აჭარის მდინარეების უმეტესობა მდინარე ჭოროხის შენაკადია. ჭოროხი შავ ზღვას უერთდება. აჭარის ზოგი მდინარე პირდაპირ ჩაედინება შავ ზღვაში (10).

მდინარის წლიური ხარჯი არათანაბრად არის განაწილებული, რაც ძირითადად კლიმატზე არის დამოკიდებული. გლობალური დათბობის პირობებში გარკვეული ცვლილებები მოხდება მდინარეების წლიური ხარჯის განაწილებაში. 2021-2050 წლებში აჭარისწყლის საშუალო წლიური ხარჯი ფაქტიურად არ შეიცვლება 1961-1990 წლებთან შედარებით, მაგრამ შემოდგომა-ზამთრში წყლის ხარჯი გაიზრდება, ხოლო გაზაფხულ-ზაფხულზე - შემცირდება (10).

წყალაღების მონაცემების მიხედვით აჭარაში ზედაპირული წყლები ძირითადად გამოიყენება ჰიდროენერგეტიკაში (94%), სასმელად (4%), მრეწველობაში (1.6%) და დანერჩენი - სარწყავად (12).

აჭარა მდიდარია გრუნტის წყლებით. აქ დარეგისტრირებულია მინერალური წყლის 42 წყარო. ამ წყლების უმეტესობა სულფატურ-კარბონატულია, ხოლო 5 მათგანი - თერმულია. გასულ წლებში საქართველოში არ ტარდებოდა გრუნტის წყლების მონიტორინგი. შესაბამისად, ჩვენ არ გვაქვს სრული ინფორმაცია გრუნტის წყლების მოცულობის და ხარისხის შესახებ..

5.1.11 წყლის ხარისხი

მდინარეებსა და წყაროებში დაგროვებული ნატანის მოცულობის გარდა, აჭარაში არ გვაქვს წყლის ხარისხის შესახებ სხვა მონაცემები.

ამ პროგრამის ფარგლებში შემოწმდა წყლის ხარისხი რამდენიმე სოფლის წყაროებში. სწრაფი ტესტების საშუალებით განისაზღვრა E. coli-ს და კოლიფორმების შემცველობა წყალში დაჩატარდა წყლის მიკრობიოლოგიური და ქიმიური ანალიზი. ანალიზის შედეგები გვიჩვენებს, რომ ზამთარში წყლის ხარისხი ოდნავ უკეთესია, ვიდრე ზაფხულში (5).

საქართველოში ზედაპირული წყლის ობიექტების 67% გაუწმენდავი მუნიციპალური ჩამდინარე წყლებით არის დაბინძურებული. ზედაპირული წყლის ხარისხზე დიდ გავლენას ახდენს ასევე სამთო-მოპოვებითი, ნავთობის და საკვები ინდუსტრია. დაბიძურების წყაროებია ასევე არასანიტარული და უკანონო ნაგავსაყრელები და სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა.

5.1.12 ფლორა და ფაუნა

კავკასია ბუნების დაცვის ფონდის (WWF) 200 გლობალური ეკორეგიონის ნუსხაში შედის. ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) კლასიფიკაციით კავკასია მსოფლიოს ბიოლოგიური მრავლფეროვნების 34 ცხელ წერტილს მიეკუთვნება. ის ასევე ერთ-ერთია მსოფლიოს ენდემური ფრინველების 221 არეალიდან. უფრო მეტიც, კავკასიის ეკორეგიონში აჭარა წარმოადგენს პრიორიტეტულ საკონსერვაციო არეალს (დასავლეთ მცირე კავაკასიონის პრიორიტეტული საკონსერვაციო არეალი საერთაშორისო დონეზე), რომელიც თურქეთის ნაწილსაც მოიცავს (13).

ბიომრავალფეროვნების თვალსაზრისით ამ ტერიტორიის დიდი მნიშვნელობა განპირობებულია იმ ფაქტით, რომ ის წარმოადგენს პლიოცენის ფლორის რეფუგიუმს. მისთვის დამახასიათებელია ლოკალური და ენდემური სახეობების მცენარეების (მათ შორის

ორი როდოდენდრონი და სხვა მარადმწვანე ბუჩქები და ხეები), ასევე ენდემური სახეობების, მათ შორის თევზების, ამფიბიების, ხვლიკების და მცირე ცხოველების, ენდემური ლოკოკინების და ხოჭოების დიდი პროცენტული ოდენობა. ეს ადგილი ასევე ფრინველების მიგრაციის ცნობილ არეალს წარმოადგენს. აჭარაში გვხვდება რელიქტური სახეობები, მაგალითად Betula medwedewii, Epigaea gaulterioides და სხვა. ფლორის დაცული სახეობვების ჩამონათვალი მუნიციპალიტეტების მიხედვით დანართშია მოცემული.

საქართველოს ფლორა ერთ-ერთი უმდიდრესია ზომიერი კლიმატის მქონე ქვეყნებს შორის. აქ გვხვდება 4000 ძარღვიანი (ვასკულარული) მცენარე, მათ შორის 900 (დაახლოებით 21%) კავკასიის ან საქართველოს ენდემია. გარდა ამისა, საქართველოსა და კავკასიაში 17 ენდემური გვარია გავრცელებული. საქართველოს ენდემური ფლორის 152 სახეობა (ენდემური სახეობების დაახლოებით 60%) გადაშენების საფრთხის წინაშეა. რეგულარული მონიტორინგის არარსებობის გამო, მცირე ინფორმაცია გვაქვს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობების პოპულაციების დინამიკის შესახებ (14).

აჭარის, ისევე როგორც ყველა მთიანი ქვეყნის მცენარეული საფარი, განსხვავებული ვერტიკალური სარტყლიანობით ხასიათდება. ამ მხარეში გამოხატულია რამდენიმე სარტყელი.

ნ. კეცხოველის მიხედვით (1), ამ რეგიონში რამდენიმე ზონაა:

1) ჰიდროფიტული ბალახეულობა და ტენიანი ტყეები - 0-250 მ ზღვის დონიდან
2) კოლხეთის მარადმწვანე ქვე-ტყიანი და ლეშამბიანი ტყეები- 150-250 მ-დან 450-500 მ-მდე;
3) მთების შუა სარტყელი, რამოდენიმე ქვესარტყლით - 500 მ-დან 2000 მ-მდე:
    a. წიფლნარი როდოდენდრონის, კოლხური ბაძგის და წყავის (Prunus laurocerasus) ქვეტყით;
    b. რცხილნარი წიფლნარის ჩანართებით დაახლოებით 1100მ ზღვის დონიდან;
    c. წიწვოვანი ტყეები 900-1000მ-დან 2000მ-მდე ზღვის დონიდან
4) მთა-მაღალი, სუბალპური და ალპური სარტყლები.

ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის თვალსაზრისით ტყეების საქართველოს და კავკასიის რეგიონის ყველაზე მნიშვნელოვანი ჰაბიტატია. კავკასიის სახეობების დაახლოებთ 65%-ის არსებობა ტყეებზე დამოკიდებული. აღსანიშნავია, რომ რეგიონის ტყეების 60% განადგურებულია ან ნადგურდება. ინტენსიური ეროზიის და მეწყრების გამო ტყეებმა მეტწილად დაკარგეს თვითაღდგენის უნარი.

საქართველოს ფაუნა 16000 სახეობას მოიცავს. მათგან 19 ძუძუმწოვარი, 3 ფრინველი, 15 რეპტილია და 3 ამფიბიაა მიჩნეული ენდემურ სახეობად კავკასიის რეგიონისთვის, ხოლო ერთი რეპტილია (აჭარული ხვლიკი, Darevskia mixta) საქართველოს ენდემია.(15). საქართველოს კანონმდებლობით დაცულია 61 სახეობა. დაცული სახეობების ჩამონათვალი დანართშია წარმოდგენილი.

ბათუმი და მისი მიმდებარე ხელვაჩაურის და ქობულეთის მუნიციპალიტეტების სოფლები ცნობილია, როგორც „ბათუმის ძაბრი“, რომელიც აღმოსავლეთ შავი ზღვის საიმიგრაციო დერეფნის ნაწილს წარმოადგენს და აქ შესაძლებელია მრავალი სხვადასხვა სახეობის ფრინველის, განსაკუთრებით მტაცებელი ფრინველების, ნახვა (10). კლიმატური პირობებიდან გამომდინარე ეს ადგილი იდეალურია ფრინველების, მაგალითად ბოლოკარკაზის) პასიური მიგრაციისთვის და ასევე აქტიური მიგრაციისთვის (ბოლობეჭედა, შავარდენი. ფუტკრიჭამია, მოლაღური, უფეხურა, მწყერი. 2012 წლის

ბათუმის აღრიცხვის შესაბამისად დაფიქსირდა 179000 ბოლოკარკაზის მიგრაცია ერთ დღეში, რაც მსოფლიო რეკორდს წარმოადგენს.

მტაცებელ ფრინველებს შორის ყველაზე საყურადღებოა ბეგობის არწივი (Aquila heliacal). საქართველოში ამ ფრინველის ბუდობის მხოლოდ 15 ადგილი დარჩა. გადაშენების საფრთხის წინაშეა ასევე სვავი (Aegipiusmonachus) და ყარყატი (Ciconianigra).

მსხვილი ცხოველებიდან აჭარაში გვხვდება ტურა და ტახი. შედარებით იშვიათია მელია და წავი. წავის სიმცირე აიხსნება საკვების მცირე რაოდენობით და კომერციული თევზის მრეწველობის ზემოქმედებით. წავების რაოდენობა საქართველოში შემცირდა და მათი პოპულაცია დაახლოებით 400 ცალს შეადგენს. წავები წყალში იკვებებიან და ხმელეთზე ცხოვრობენ. მათი საარსებო გარემოა მდინარეები, წყაროები და წყლის ობიექტების მიმდებარე ადგილები. კავკასიური სალამანდრას საარსებო გარემო შეზღუდულია და მასზე დიდ გავლენას ახდენს ამ გარემოს შემცირება. სალამნდრა გვხვდება ფართოფოთლოვან და შერეულ ტყეებში, ასევე სუბალპურ სარტყელში და ალპურ მდელოებზე. ის ერიდება დიდ წყაროებს და ჩვეულებრივ ცხოვრობს 1-1.5მ სიგანის მდინარის შენაკადებში და 20-30სმ სიღრმეზე წყაროებში (9).

აჭარის იქთიოფაუნა თევზის 88 სახეობისგან შედგება (44 სახეობა შავ ზღვაში, 21 მტკნარწყლიანი სახეობა და 24 ანადრომული სახეობა). ბათუმის სანაპირო წყლებში გვხვდება ზუთხი, ბელუგა, ორაგული, კეფალი და ბარაბული (Mugil cephalus, Ramada risoo, Mugil saliens risoo, and Mugil cephalus risso). აღსანიშნავია ასევე წვერა, სკულპინი და ქაშაყი (16). აჭარის იქთიოფაუნა მრავალფეროვანია, მაგრამ არა მრავალრიცხოვანი. არც ერთი ზემოაღნიშნული თევზის სახეობა არ არის საკმარისად მრავალრიცხოვანი კომერციული თევზჭერისთვის, მაგრამ თევზაობა პოპულარულია ადგილობრივ მოსახლეობაში. ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე დაცული თევზის სახეობები, რომლებიც ცხოვრობს შავ ზღვაში და აჭარის მდინარეებში არის Acipenser colchicus parcicus, Acipenser stellatus Pallas– მიგრირებენ მდინარეებში გაზაფხულზე, Capoeta sieboldii – ჭოროხსა და აჭარისწყალში. ჰაბიტატის დაკარგვის, მიგრაციის მარშრუტების და საქვირითე ადგილების დაკარგვის გამო ზუთხის ექვსივე სახეობა და კალმახი გადაშენების საფრთხის წინაშეა (17).

ამფიბიებიდან აჭარაში გვხვდება მწვანე გომბეშო, ჭაობის ბაყაყი და ტრიტონის ორი სახეობა (ჩვეულებრივი და მცირეაზიური ტრიტონი). ყველაზე გავრცელებული რეპტილიაა წყლის გველი, გრძელი მცურავი (ესკულაპის გველი) და კუ. ბოლო ათწლეულში ჰაბიტატის განადგურება-ფრაგმენტაციის გამო მნიშვნელოვნად შემცირდა ენდემური ამფიბიის - კავკასიური სალამანდრას (Mertensiellacaucasica) და ენდემური რეპტილიის - კავკასიური გველგესლას (Vipera kaznakovi) რაოდენობა (17).

5.1.13 დაცული ტერიტორიები

აჭარის დაცული ტერიტორიების ჯამური ფართობი 39,036ჰა-ს შეადგენს, რაც რეგიონის მთლიანი ტერიტორიის 13%-ზე მეტია. დაცული ტერიტორიები აჭარის სანაპირო ზონაში და მთების დასავლეთ ნაწილშ მდებარეობს. ესენია:

- კინტრიშის სახელმწიფო ნაკრძალი – 13,893 ჰა;
- ორი ეროვნული პარკი (მტირალა - 15,806 ჰა და მაჭახელა - 8,733 ჰა);
- ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი – 331.25 ჰა
- ქობულეთის აღკვეთილი - 438.75 ჰა.

გამოსახულება 13 დაცული ტერიტორიები და კანდიდატი ზურმუხტის ადგილები აჭარაში

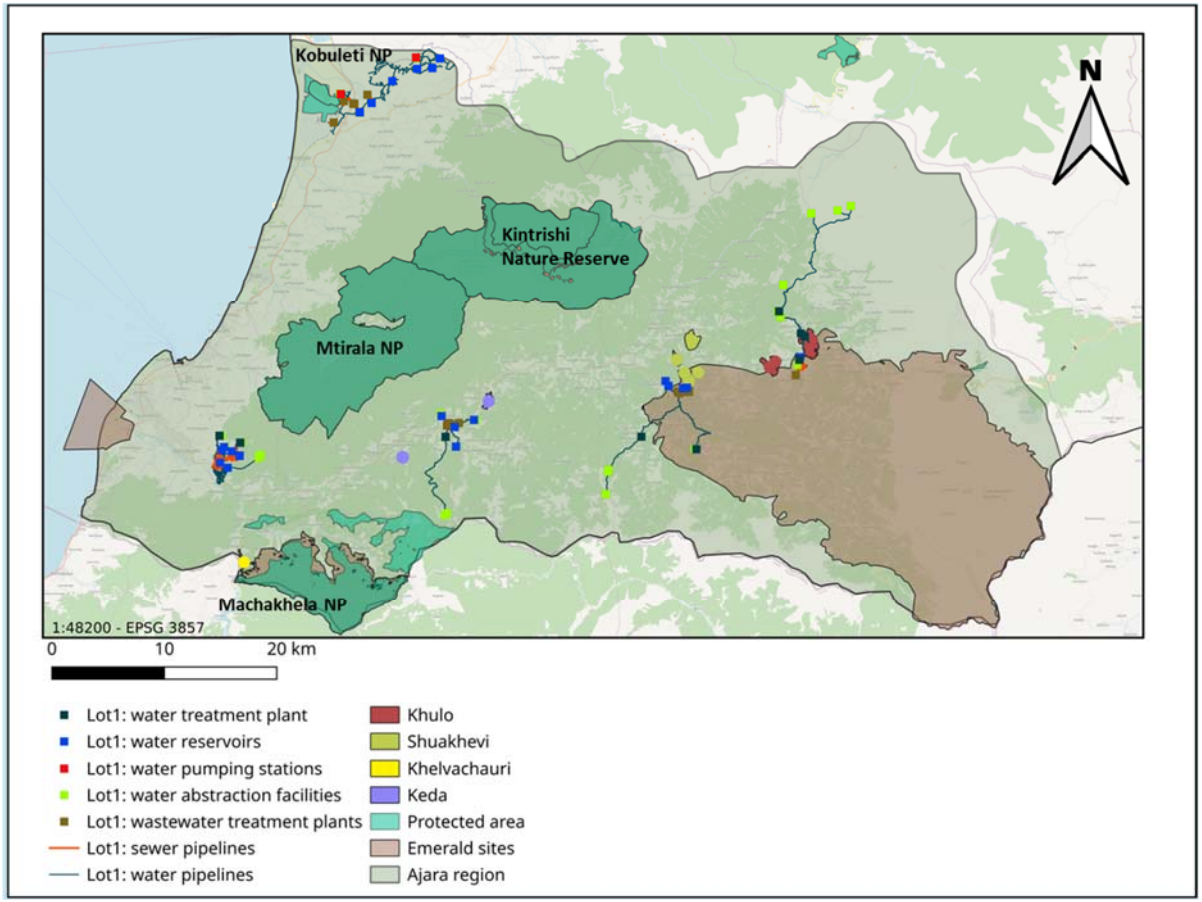

კინტრიშის დაცული ტერიტორიები მოიცავს 1959 წელს შექმნილ კინტრიშის სახელმწიფო ნაკრძალს (IUCN-ის I კატეგორია) და 2007 წელს დაარსებულ კინტრიშის დაცულ ლანდშაფტს (IUCN-ის V კატეგორია). კინტრიშის დაცული ტერიტორიების ლანდშაფტი მთიანია და ღრმა ხეობებით დასერილი. ამ ადგილის მთავარი არტერიაა მდინარე კინტრიში. ის სათავეს იღებს მთა ხინოს ახლოს და შავ ზღვაში ჩაედინება კურორტ ქობულეთთან ახლოს (13).

მტირალას ეროვნული პარკი კავკასიის სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში, მცირე კავკასიონის, სახელდობრ აჭარა-იმერეთის ქედის უკიდურეს დასავლეთ ნაწილში, ქობულეთ-ჩაქვის ქედზე - შავი ზღვის სიახლოვეს მდებარეობს. ის უნიკალური კოლხური ეკოსისტემების კონსერვაციის მიზნით შეიქმნა. (13). პარკი მდებარეობს 1.381 მ სიმაღლეზე ზღვის დონიდან და ყველაზე ნალექიანი ადგილია საქართველოში. ამას უკავშრიდება მისი სახელიც. მტირალას ეროვნულ პარკში გვხვდება ფაუნის 95 და ფლორის 284 სახეობა.

მაჭახელას ეროვნული პარკი ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტშ მდებარეობს და მისი ფართობი 8733ჰა-ს. მისი ტერიტორია ტყეებითაა დაფარული და მათი 75% პირველადი (ხელხულებელი) ტყეებია. პარკის დიდი ნაწილი კოლხური შერეული ტყეებით არის დაფარული. აქ გვხვდება ასევე რელიქტური და ენდემური სახეობების მცენარეები (13).

ლოტ 1-ის პროექტის ფართობი არ მდებარეობს დაცულ ტერიტორიებზე, მაგრამ ესაზღვრება ქობულეთის ეროვნული პარკს/ისპანის ჭაობებს (ოჩხამურის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობა). ლოტ 2-ის პროგრამის ფართობი, რომელიც ჯერ-ჯერობით ერთ შერჩეულ სოფელს მოიცავს, მტირალას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზეა (ჩაქვისთავი).

5.1.14 სტიქიური უბედურებები და რისკები

გეომორფოლოგიური სტრუქტურის მრავალფეროვნების და სირთულის და შავ ზღვასთან სიახლოვის გამო აჭარა საქართველოს სხვა რაგიონებისგან სტიქიური უბედურების შედარებით დიდი სიხშირით და სიძლიერით გამოირჩევა. საქართველოს ტერიტორიის 70% და დაახლოებით 3000 დასახლება გეოლოგიური რისკის ზონას მიეკუთვნება. აჭარაში გეოლოგიური რისკის თვალსაზრისით ერთ-ერთი ყველაზე მოწყვლადი ადგილია ხულოს მუნიციპალიტეტი(10). ბოლო 30 წლის მონაცემები გვიჩვენებს, რომ სტიქიური მოვლენების გამო 170 ადამიანი დაიღუპა და 10000 მოსახლე გადაყვანილი იქნა სხვა ადგილებში. ეკონომიკურმა ზარალმა კი რამდენიმე მილიონი დოლარი შეადგინა (18).

გეოლოგიური რისკები ძირითადად ინტენსიურ ნალექებს უკავშირდება. გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) მიმართ საქართველოს მესამე ეროვნულ შეტყობინებაში აღნიშნულია, რომ გეოლოგიური პროცესების აქტივაცია ყველაზე მეტად მაშინ არის მოსალოდნელი, როდესაც წლიური ნალექები საშუალო რაოდენობას 200-400მმ-ით აჭარბებს. ღვარცოფებიც ინტენსიური წვიმების პერიოდის ემთხვევა.

მაღალმთიან ადგილებში გახშირდა წყალმოვარდნა და ღვარცოფები, რაც კავკასიის მყინვარის დნობასთან არის დაკავშირებული. მყინვარების დნობის შედეგად იზრდება წყლის ხარჯი მდინარეებში და მაღალმთიან ადგილებში ღვარცოფები წარმოიქმნება (10).

1956-2007 წლებში შავი ზღვის სანაპირო ზონაში 50-60%-ით გაიზარდა შტორმების რაოდენობა და ზღვის დონემ 0.7მ-ით მოიმატა (რაც ძირითადად ევსტატიკურ ცვალებადობას უკავშირდება). შედეგად, მნიშვნელოვნად გაიზარდა შტორმების და სანაპიროს დატბორვის რისკი (14). კლიმატის ცვლილების შედეგად გააქტიურდა ასევე შავი ზღვის სანაპირო ზოლის ეროზია.

ჩვენთვის ხელმისაწვდომი რუკების მიხედვით აჭარაში მიწისძვრების რისკი მცირე ან საშუალოა. ქვემოთ სურათზე ნაჩვენებია სეისმური ზონები. ეს პარამეტრი აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალსიწინებული, განსაკუთრებით რეზერვუარების მშენებლობისას ან არასტაბილურ გრუნტზე ინფრასტრუქტურის მოწყობისას. საჭიროა სეისმომედეგობის შესახებ ადგილობრივი რეგულაციების გათვალისწინება. ჩვენ არ გვაქვს პროგრამის ფართობებზე სეისმური მიკროზონების შესახებ ინფორმაცია და ეს მონაცემები მოპოვებული იქნება შესაბამისი ადგილების გეოტექნიკური კვლევებისას.

ცხელი დღეების და ტროპიკული ღამეების რაოდენობის მატებასთან ერთად აჭარის ტყეებში მოსალოდნელია პარაზიტების და დაავადებების გააქტიურება. აჭარის სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე და ტყეების ნიადაგებზე ზემოქმედებას ახდენს კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული ინტენსიური ნალექები და ზღვის დონის მატება. რაც შეეხება ნალექებს, უმნიშვნელო 1%-იანი მატების შემდეგ მოსალოდნელია ნალექების 10%-იანი შემცირება საუკუნის ბოლოსთვის (8).

გამოსახულება 14 მაკროსეისმური ინტენსივობის რუკა , მოცემული დონის 5%-ით (a), 2%-ით (b) და 1%-ით (c) გადამეტების ალბათობით 50 წლიანი პერიოდისთვის

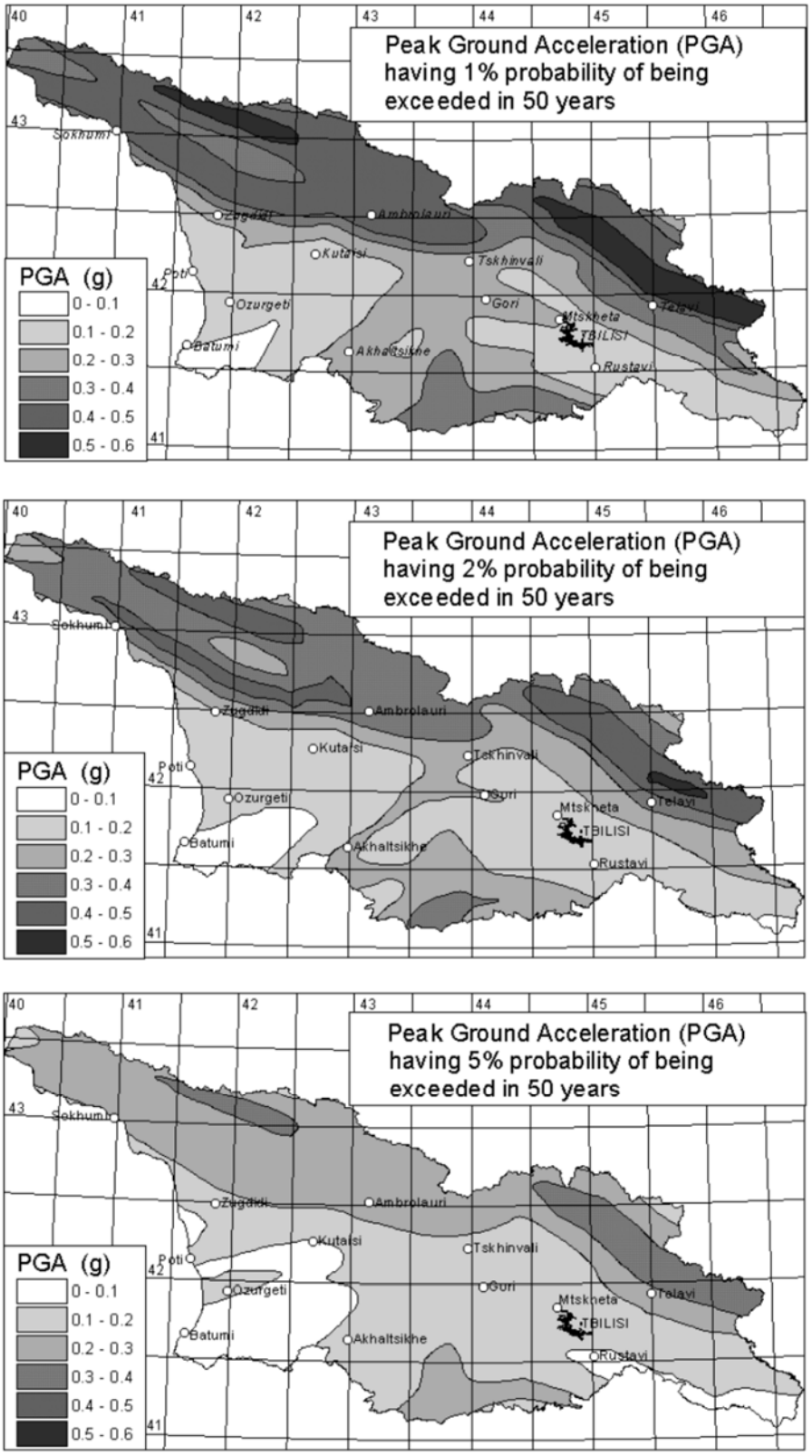

5.2 სოციალური მდგომარეობა

5.2.1 მოსახლეობა და დემოგრაფიული მდგომარეობა

აჭარა ექვს მუნიციპალიტეტად არის დაყოფილი, რომლებსაც მათი ადმინისტრაციული ცენტრების მიხედვით აქვთ სახელი მინიჭებული. მუნიციპალიტეტებს შორის უმსხვილესია ბათუმი, რომელიც მოსახლეობის 40%-ს მოიცავს. მოსახლოების დანარჩენი 40% ზღვისპირა მუნიციპალიტეტებში (ქობულეთი და ხელვაჩაური) ცხოვრობს და დანარჩენი 20% - ქედის, ხულოს და შუახევის მუნიციპალიტეტებში. ამ პროგრამის სამიზნე ჯგუფია ნახევრად ურბანული დასახლებების და სოფლების მაცხოვრებლები აჭარის ხუთ მუნიციპალიტეტში, კერძოდ ხელვაჩაურის, ხულოს, ქედის, ქობულეთის და შუახევის მუნიციპალიტეტებში.

ცხრილი 25 2019 მოსახლეობა მუნიციპალიტეტების მიხედვით (19)

მუნიციპალიტეტი	**მოსახლეობა**		
	დაბა	**სოფლები**	**სულ**
ქედა	1.354	15.455	16.809
ქობულეთი	28.593	44.213	72.806
შუახევი	719	14.382	15.101
ხელვაჩაური	0	52.365	52.365
ხულო	956	24.946	25.902
სულ	31.622	151.361	182.983

მოსახლეობის მნიშვნელოვანი შემცირება შეინიშნება 1994-2019 წლებში:30% საშუალოდ, ყველაზე მნიშვნელოვანი შემცრილებით ხელვაჩაურში (43%)

ხელვაჩაურის და ქობულეთის მუნიციპალიტეტებში ყველაზე მაღალია სოფლად მოსახლეობის სიმჭიდროვე, რომელიც 1 კვადრატულ კილომეტრზე 156-104 მოსახლეს შეადგენს. სხვა მუნიციპალიტეტებში კი 1კმ2-ზე საშუალოდ 50 მოსახლეზე ნაკლები მოდის.

ცხრილი 26 2001 – 2014 მოსახლეობის რაოდენობის ცვლილება თითოეულ მუნიციპალიტეტში (19)

მუნიციპალიტეტი	**საშუალო წლიური ზრდის მაჩვენებელი [%]**
ქედა	0,01
ხელვაჩაური	-1,8
ხულო	0,6
ქობულეთი	0,6

შუახევი	0,4

ხელვაჩაურის და ქობულეთის მუნიციპალიტეტებში ყველაზე მაღალია სოფლად მოსახლეობის სიმჭიდროვე, რომელიც 1 კვადრატულ კილომეტრზე 156-104 მოსახლეს შეადგენს. სხვა მუნიციპალიტეტებში კი 1კმ2-ზე საშუალოდ 50 მოსახლეზე ნაკლები მოდის..

გამოსახულება 15 ოჯახების სიმჭიდროვის რუკა აჭარაში (20)

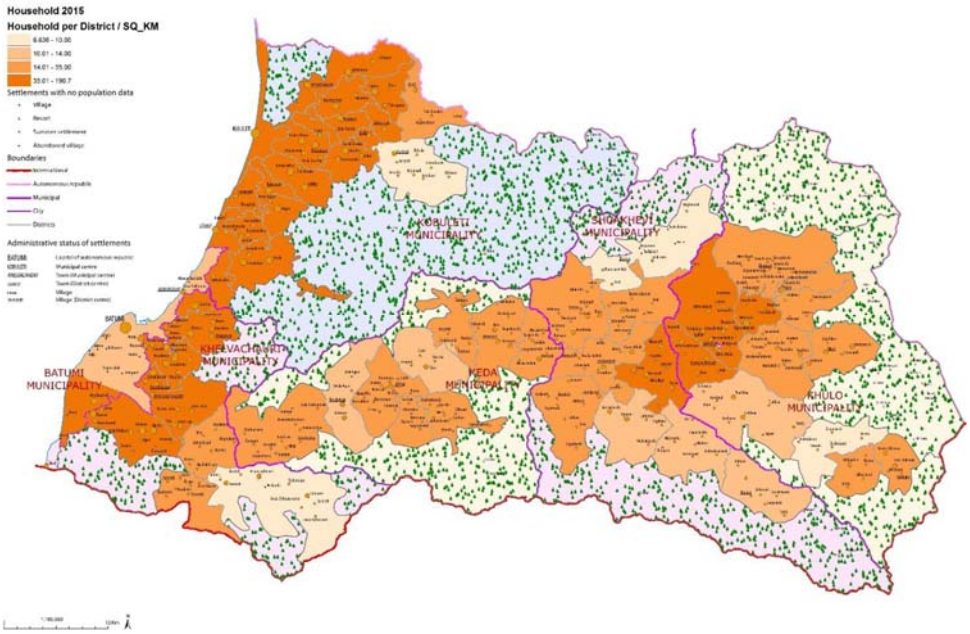

ქვემოთ სურათზე ნაჩვენებია აჭარის მოსახლეობის გენდერული და ასაკობრივი შემადგენლობა, მათ შორის ქალების და მამაკაცების პროპორციული ოდენობა ყველა ასაკობრივ ჯგუფში როგორც დაბებში, ასევე სოფლებში.

გამოსახულება 16 აჭარის მოსახლეობა ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით (19)

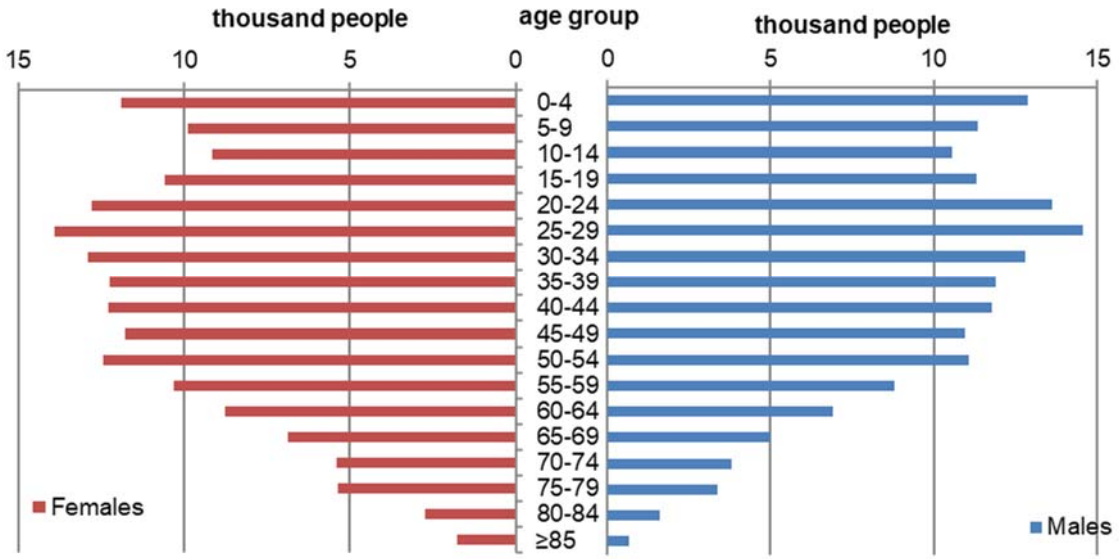

ოფიციალური მონაცემებით დაბებში ერთი ოჯახის წევრების საშუალო რადენობაა 4.4 (19), რაც ოდნავ მეტია, ვიდრე სოციალურ-ეკონომიკური კვლევის ანგარიშშია მითითებული 4.8 წევრი. სოფლებში ერთი ოჯახის წევრების საშუალო რადენობაა 5.8. აჭარის რეგიონების მიხედვით დეტალური ინფორმაცია არარეზიდენტი მოსახლეობის შესახებ, რომლიც ძირითადად შედგება ტურისტებისგან, ემიგრანტი მუშახელისგან და სეზონური მაცხოვრებლებისგან, არ არის ხელმისაწვდომი. .

5.2.2 სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაცია

საქართველოს მთავრობის აქტიური დახმარების მიუხედავად, სოფლის მაცხოვრებლებს კვლავ აწუხებს მრავალი სოციალური, ეკონომიკური და ინფრასტრუქტურული პრობლემა. მათ შორის აღსანიშნავია ეკონომიკური დივერსიფიკაციის დაბალი დონე, მიგრაცია, უკიდურესი სიღარიბე, გაუმართავი ინფრასტრუქტურა და ჯანდაცვის სერვისებისადმი წვდომის ნაკლებობა. მრავალი მოქალაქისთვის სოფლის მეურნეობა შემოსავლის ძირითადი წყაროა და სოფლის მეურნეობაში მოსახლეობის 47%-ია დასაქმებული. მიუხედავად ამისა, დაბალი პროდუქტიულობის და მიწის ფრაგმენტაციის გამო, სოფლად ოჯახები ძირითადად მხოლოდ საკუთარი მოხმარებისთვის აწარმოებენ პროდუქტს..

2015 წელს მთიანეთის განვითარების მიზნით საქართველოს მთავრობამ მიიღო კანონი „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“. ეს კანონი აჭარის მთიანეთსაც ეხება. მაღალმთიან დასახლებაში მოღვაწე მეწარმეებს სპეციალური სტატუსი მიენიჭათ. კანონში გათვალისწინებულია პრივილეგიები მაღალმთიანი რეგიონების მაცხოვრებლებისთვის, კერძოდ სოციალური და და საგადასახადო შეღავათები, (21)კომუნალური მომსახურების (ამჟამად ეს ელექტროენერგით და ბუნებრივი აირით მომარაგებას მოიცავს) გადასახადების 50%-ის სუბისიდირება. ამჟამად წყლალმომარაგების/წყალარინების ტარიფები არ მოქმედებს და უცნობია მომავალში მთავრობა მათ სუბსიდირებასაც მოახდენს, თუ არა.

როგორც ქვემოთ სურათზეა ნაჩვენები, 15 წელზე უფროსი ასაკის ქალაქის მაცხოვრებლების 32% დაქირავებული მუშაკია, ხოლო სოფლის მოსახლეობის 40% თვითდასაქმებულია საკუთარ მეურნეობაში . თუმცა სოფლის მეურნეობაში ჩართული ოჯახების შემოსავალი

მცირეა, ეს შემოსავალი ეკონომიკური უსაფრთხოების ხელშემწყობ ფაქტორს წარმოადგენს და მნიშვნელოვან როლს თამაშობს სიღარიბის შემცირებაში. უმუშევრობის დონე ქალაქში 14%-ია და სოფლად 5%.

ზემოაღნიშნული სტატისტიკა შეიძლება შეცდომაში შემყვანი აღმოჩნდეს და კრიტიკულ შეფასებას საჭიროებს. ტურიზმი და მშენებლობა წამყვან როლს თამაშობს აჭარის ეკონომიკაში. ორივე ეს დარგი მოკლევადიან, სეზონურ დასაქმებას ითვალისწინებს და დაქირავებული, ძირითადად არაკვალიფიცირებული მუშახელი, ვერ იღებს შემოსავალს ამ საქმიანობიდან მთელი წლის განმავლობაში.

გამოსახულება 17 15 წელზე უფროსი ასაკის მაცხოვრებელთა დასაქმების მიმოხილვა (19)

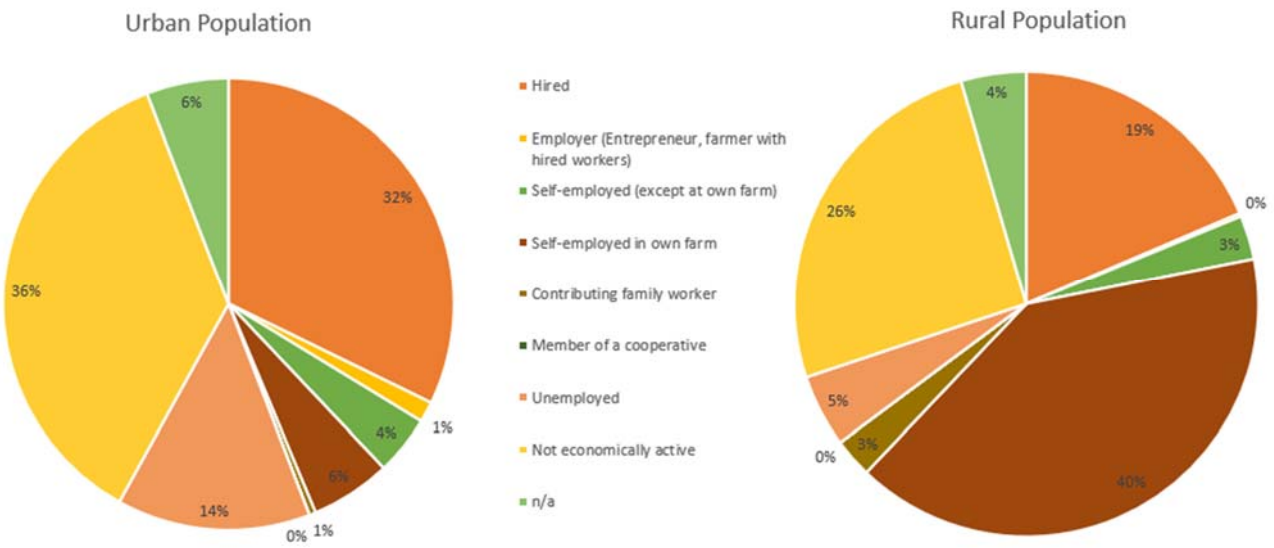

ბოლო წლებში გაიზარდა აჭარის წილი ქვეყნის მთლიან შიდა პროდუქტში (მშპ) და მოსახლეობის დასაქმებაში. 2006-2014 წლებში აჭარის წილი დასაქმებაში 33.5%-ით გაიზარდა. მეორე მხრივ, ამავე პერიოდში დამატებითი ღირებულების თვალსაზრისით შემცირდა სოფლის მეურნეობის, მეტყევეობის და მეთევზეობის წილი. დასაქმების ყველაზე დიდი შემცირება აღინიშნა სოფლის მეურნეობაში, ნადირობისა და მეტყევეობის დარგში. აღნიშნული დარგების წილი დასაქმებაში 4%-დან 0.3%-მდე შემცირდა. ზემოთ მითითებულ პერიოდში განათლების და მასპინძლობის დარგის მუშაკები ყველაზე დაბალანაზრაურებადი იყვნენ აჭარაში.

აჭარაში (ბათუმის ჩათვლით) დასაქმებულთა ანაზღაურება 480 ლარიდან (2011 წელს) 1,135 ლარამდე (2018 წელი). ეს ეროვნულ დონეზე 14%-ით დაბალია (დაახლოებით 1320 ლარი 2018 წელს. შემოსავლის მთავარ წყაროდ დასახელდა ხელფასები (40%), შემდეგ პენსიები, სტიპენდიები და დახმარება (19%) (19).

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ბოლო წლებში გაიზარდა მოსახლეობის შემოსავლები, როგორც ქალაქში, ასევე სოფლეში(2015 წლის მონაცემებით), მაგრამ საშუალო ყოველთვიური შემოსავალი სოფლად 21%-ით ნაკლებია, ვიდრე ქალაქში. (21). ოფიციალური მონაცემების და სოციალურ-ეკონომიკური კვლევის მიხედვით სოფლად ოჯახის საშუალო ყოველთვიური შემოსავალია 1500-1800 ლარი. ქვემოთ ცხრილში წარმოდგენილია შემოსავლების წყაროები მუნიციპალიტეტების მიხედვით.:

ცხრილი 27 შემოსავლების წყაროები მუნიციპალიტეტების მიხედვით (20)

მუნიციპალიტეტი	**შემოსავლის ძირითადი წყაროები სოფლად**
ქედა	ხილ-ბოსტნეულის, ყურძნის, მარწყვის გაყიდვა ბათუმის ბაზარზე. ძირითადი საკვები პროდუქტების (დაახლოებით 30% ბაზრისთვის), მათ შორის სიმინდის და რძის პროდუქტების გაყიდვა. ეს პროდუქტები მანქანებით მიაქვთ ბათუმში. სეზონური სამუშაო მეზობელ თურქეთში.
ხელვაჩაური	სასაქონლო კულტურები, ციტრუსები და სხვა ხილი. სასოფლო-სამეურნეო კულტურების და საკვების პროდუქტები: რძის პროდუტქები, ბოსტნეული, საქონელი, სიმინდი, რომლებიც ყოველკვირეულ ადგილობრივ ბაზარზე იყიდება. დროებითი სამუშაო ქალაქებში. სეზონური სამუშაო მეზობელ თურქეთში.
ხულო	სოფლის მოსახლეობა ძირითადად ნატურალური მეურნეობას აწარმოებს. შინ დამზადებული რძის პროდუქტების, კარტოფილი და კომბოსტოს გაყიდვა. სეზონური სამუშაო (ივნისი-აგვისტო) ბეშუმის კურორტზე. (გოდერძის ზამთრის კურორტი შემოსავლის კიდევ ერთი წყარო გახდება). სეზონური სამუშაო მეზობელ თურქეთში.
ქობულეთი	ტურიზმი და სოფლის მეურნეობა. ძირითადად ციტრუსები, ასევე თხილი, როგორც სასაქონლო კულტურა. ქობულეთში მუშაობა. სეზონური სამუშაო მეზობელ თურქეთში.
შუახევი	ხილი, ცხოველები, თხილი (პროექტის დახმარებით), ბულგარული წიწაკა, კარტოფილი, ლობიო, სიმინდი. ქვედა ნაწილში მეტია სასოფლო-სამეურნეო კულტურები და ზედა ნაწილში - საქონელი (ძროხები). სამუშაო დაბებსა და ბათუმში. (ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობაზე დასაქმება არ იყო აღნიშნული). სეზონური სამუშაო მეზობელ თურქეთში.

სოციალურ-ეკონომიკური კვლევა გვიჩვენებს, რომ დაბებში თანაბარი რაოდენობითაა საკუთარი სახლები და მრავალბინიანი კორპუსები. დაბების მაცხოვრებელთა დიდი ნაწილი (96%) თავისი სახლის/ბინის მესაკუთრეა. სოფლად საკუთარი სახლებია გავრცელებული და თითქმის ყველა მაცხოვრებელი თავისი სახლის მესაკუთრეა. ეს 2014 წლის აღწერის მონაცემებს შეესაბამება. სახლის/ბინის საკუთრება არ ნიშნავს, რომ მაცხოვრებლებს აქვთ (რეგისტრირებული) მიწის საკუთრების უფლება. გამოკვლეულ სოფლებში ოჯახების 96%-ს აქვს სარეცხი მანქანა და 36%-ს - წყლის გათბობის სისტემა.

2014 წლის მოსახლეობის აღწერის შესაბამისად აჭარის მოსახლეობის უმრავლესობა (>99%) წერა-კითხვის მცოდნეა, და 95%-ს მინიმუმ დაწყებითი განათლება აქვს. სოფლად განათლების ხელმისაწვდომობა პრობლემას წარმოადგენს. ყველა სოფელს აქვს დაწყებითი სკოლა, მაგრამ ზოგიერთ სოფელში არ არის საშუალო სკოლა.

5.2.3 სიღარიბე და სოციალურად დაუცველი მოსახლეობა

საქართველოს სოცუზრუნველყოფის სისტემის ორი ძირითადი ელემენტია მიზნობრივი სოციალური დახმარება (საარსებო შემწეობა) სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრები მოქალაქეებისთვის და პენსია/სოციალური პაკეტი. საარსებო შემწეობა განკუთვნილია ყველაზე მოწყვლადი ოჯახებისთვის. ამ შემწეობის დასანიშნად ქულების სისტემის საშუალებით განისაზღვრება, აკმაყოფილებს თუ არა კონკრეტული ოჯახი შესაბამის კრიტერიუმებს (21). სოფლის დონის მონაცემების ნახვა შესაძლებელია დანართში.

პენსიონერი და სოციალური დახმარების ბენეფიციარი ქალების რაოდენობა ორჯერ მეტია, ვიდრე მამაკაცების. ამის ერთ-ერთი მიზეზია ქალების სიცოცხლის უფრო დიდი ხანგრძლივობა და საოჯახო საქმეების გამო მათი ნაკლები ჩართულობა შემოსავლის მომტან საქმიანობაში. აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო უწყებებს მიაჩნიათ, რომ ქალები უფრო მოწყვლადი არიან და უფრო სჭირდებათ სოციალური დახმარების პაკეტი.

გამოსახულება 18 სხვადასხვა სოციალური დახმარების ბენეფიციარი მოსახლეობის პროცენტული ოდენობა
(შენიშვნა: ერთ პირს რამდენიმე სხვადასხვა დახმარების მიღების უფლება აქვს)

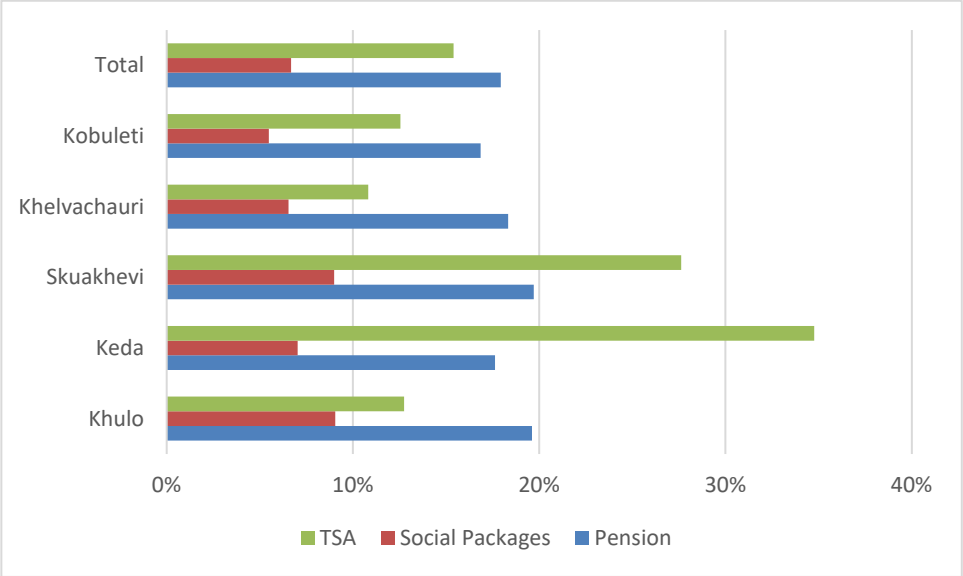

სახელმწიფო განსახლების პროგრამის ფარგლებში, ეკომიგრანტები აჭარის და სვანეთის მაღალმთიანი სოფლებიდან საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში ჩაასახლეს.

ეკომიგრანტების დიდი ნაწილი აჭარიდან არის და აჭარის მთავრობა მათი საცხოვრებლით უზრუნველყოფის სპეციალურ პროგრამას ახორციელებს, მათ შორის ბათუმში/ბათუმის ირგვლივ. 2019 წლის მარტის მდგომარეობით აჭარაში რეგისტრირებულია 2078 ეკომიგრანტი ოჯახი (22): შედარებისთვის, საქართველოში ჯამში 5285 ეკომიგრანტი ოჯახია რეგისტრირებული. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, აუცილებელია სოფლების მოსახლეობის დემოგრაფიული შემადგენლობის გადამოწმება ადგილზე ვიზიტების დროს. არ არის მიზანშეწონილი მხოლოდ ოფიციალურ სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობა..

5.2.4 გენდერული ასპექტები

გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) გენდერული უთანასწორობის ინდექსის (GII) (GII) (23), მიხედვით ქალების რეპროდუქციული ჯანმრთელობის, უფლებების და ეკონომიკური სტატუსის თვალსაზრისით 2018 წელს საქართველომ 162 შესწავლილ ქვეყანას შორის 75-ე ადგილი დაიკავა. რუსეთის ფედერაციამ 54-ე ადგილი დაიკავა, ხოლო თურქეთმა 66-ე ადგილი. ამასტან სომხეთმა და აზერბაიჯანმა, რომლებსაც საქართველოზე დაბალი რეიტინგი აქვთ გაეროს განვითარების პროგრამა-ის ადამიანის განვითარების ინდექსის მიხედვით შესაბამისად 57-ე და 70-ე ადგილები დაიკავეს.

საქართველოს კანონმდებლობაში ასახულია გენდერული თანასწორობის ძირითადი პრინციპები, რაც შესაბამისობაშია საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებებთან. 2004 წელს ჩამოყალიბებული გენდერული თანასწორობის საბჭოს გარდა, 2017 წელს საქართველოს მთავრობამ შექმნა გენდერული თანასწორობის, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე უწყებათშორისი კომისია. 2010 წელს მიღებული იქნა კანონი „გენდერული თანასწორობის შესახებ“, 2014 წელს - კანონი „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ და 2006 წელს - კანონი „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“. 2018 წელს ძალაში შევიდა საქართველოს კონსტიტუციის მნიშვნელოვანი დამატება, რომელიც ხაზს უსვამს ქალების და მამაკაცების თანასწორობას. კონსტიტუციის მე-11 მუხლში აღნიშნული ა(24):

“*სახელმწიფო უზრუნველყოფს თანაბარ უფლებებსა და შესაძლებლობებს მამაკაცებისა და ქალებისათვის. სახელმწიფო იღებს განსაკუთრებულ ზომებს მამაკაცებისა და ქალების არსებითი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად და უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად.*”

პოზიტიური ცვლილებების მიუხედავად ქალები საქართველოში რთული რეალობის წინაშე დგანან.2018 წლის გაეროს განვითარების პროგრამა-ის ანგარიშის თანახმად (24), კანონები ძირითადადდეკლარაციული ხასიათისაა მათი შინაარსი და მოქმედების სფერო შეზღუდულია. ჩამოუყალიბებელია საზოგადოების შეხედულებები გენდერულ იერარქიაზე და გენდერულ საკითხებზე. ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის ანალიზის თანახმად(25) :

"*[ქალებს] ერთი მხრივ, აქვთ განათლებაზე წვდომა, აქტიურად არიან ჩართული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებში, აქვთ მცირე ბიზნესი, მაგრამ საზოგადოებას მაინც მიაჩნია, რომ ქალის მთავარი მოვალეობა შვილების და ოჯახის მოვლაა. ამ ბოლო დროს გენდერული როლები იცვლება და ქალები ხშირად ოჯახის მთავარი მარჩენალი არიან, მაგრამ ამაკაცის როლი და ოჯახში შრომის განაწილება არ შეცვლილა.“*

სექსუალური შევიწროება და გენდერული ნიშნით ძალადობა საკმაოდ გავრცელებულია, მაგრამ ხშირად დაფარული. გენდერული ნიშნით ძალადობა ძირითადად ოჯახში ხდება. ბოლო ათწლეულში საქართველოში აქტიურად განიხილება ოჯახური ძალადობის თემა და მოიმატა ამ ფაქტებზე აღძრული საქმეების რაოდენობამ 285-დან 2011 წელს 6893-მდე 2018-

ში, ხოლო აჭარაში 6-დან 2011 წელს 839-მდე 2018-ში. ოჯახური ძალადობის მსხვერპლი ქალების პროცენტული ოდენობა ძირითადად უცვლელია და მთლიანად საქართველოშიც და აჭარაშიც 85%-ს შეადგენს. ისევე როგორც სხვა ქვეყნებში, საქართველოშიც რთულია სამსახურში უფროსის მიერ თანამშრომლების სექსუალური შევიწროების დადგენა, რადგან კომპლიმენტების და მუქარის ერთმანეთისგან გარჩევა საკმაოდ ძნელია. სამწუხაროდ, საქართველოს კანონმდებლობაში არ არის განსაზღვრული სექსუალური შევიწროება და დებულებები, რომელიც კრძალავს ამგვარ შევიწროებას საზოგადოებრივ ადგილებში და სამსახურებში. შესაბამისად, სექსუალური შევიწროების მსხვერპლისთვის ძნელია სასამართლოში საქმის აღძვრა (თუ მსხვერპლს ეყო გამბედაობა ამგვარი გადაწყვეტილების მისაღებად). ხშირად სირცხვილის ან პოლიციის და საზოგადოების მხრიდან განკითხვის შიშის გამო მსხვერპლი ვერ დგამს ამ ნაბიჯს.

აუცილებელია ქალთა უკეთესი დაცვა სექსუალური შევიწროებისგან და ამგვარი ფაქტების სისხლის სამართლებრივი დევნის გაძლიერება. უნდა შეიქმნას სპეციალური ინსტიტუტები, რომელიც დაიცავს სექსუალური შევიწროების ან ოჯახური ძალადობის მსხვერპლ ქალებს დამცინავი პოლიციის ოფიცრების ან მოსამართლეებისწინაშე წარდგომისგან. შემუშავებული უნდა იქნეს შიდა ინსტიტუციური მექანიზმები (ადმინისტრაციაში და სახელმმწიფო კომპანიებში) და ჩატარდეს საინფორმაციო კამპანია მამაკაცებისთვის, რომ მათ აუხსნან რა ზომების მიღება შეიძლება ქალი კოლეგების დასაცავად.

როგორც წინა ქვეთავში აღვნიშნეთ, პენსიონერი და სოციალური დახმარების ბენეფიციარი ქალების რაოდენობა კაცებზე დაახლოებით ორჯერ მეტია. ამის ერთ-ერთი მიზეზია ქალების სიცოცხლის უფრო დიდი ხანგრძლივობა და საოჯახო საქმეების გამო მათი ნაკლები ჩართულობა შემოსავლის მომტან საქმიანობაში. აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო უწყებებს მიაჩნიათ, რომ ქალები უფრო მოწყვლადი არიან და უფრო სჭირდებათ სოციალური დახმარების პაკეტი.

საქართველოს პატარა ქალაქებში, სოფლად და მაღალმთიან რეგიონებში საზოგადოება კვლავ გენდერული ურთიერთობების ტრადიციული მოდელის ერთგულია. ეს განსაკუთრებით მთიან აჭარას ეხება, სადაც გენდერული როლების, ოჯახური ურთიერთობების, ქორწინების, უფროსების პატივისცემის, ბავშვების განათლების, საოჯახო საქმის განაწილების ტრადიციული სისტემის გამო ქალებს ორმაგი-სამმაგი დატვირთვა აქვთ მამაკაცებთან შედარებით. ქალაქებში, ბარში, ზღვისპირა კურორტებზე ქალებს მეტი ეკონომიკური და სოციალური შესაძლებლობები აქვთ. თუმცა, ხშირად ქალებს უწევთ ოჯახის მოვლასთან ერთად დამატებითი ფინანსური შემოსავლისთვის შრომა. ამავე დროს ქალების და მამაკაცების ანაზღაურება არათანაბარია იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ქალი უფრო კვალიფიციურია/განათლებულია. საქართველოში ქალების და მამაკაცების ანაზღაურებას შორის განსხვავება დაახლოებით 35%-ია (26).

2015/2016 წლებში მთავრობის მიერ გენდერული თანასწორობის საბჭოს შექმნა პროექტის ყველა მუნიციპალიტეტში მუნიციპალურ დონეზე გენდერული საკითხებისადმი დიდი ყურადღების მაჩვენებელია. აღსანიშნავია ასევე, რომ ყველა მუნიციპალიტეტში არსებობს ქალთა ოთახი, სადაც კონკრეტული საკითხების გადაწყვეტაა შესაძლებელი. ქალთა ოთახები მოქმედებს თითქმის ყველა მუნიციპალიტეტში (ქობულეთის გარდა) და ამ წინ გადადგმულ ნაბიჯს უნდა ახლდეს სათანადო დაფინანსება და თანამშრომლები. ამ თვალსაზრისით ზოგიერთ მუნიციპალიტეტში სხვებთან შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა.

რაც შეეხება წყალმომარაგებას, ოჯახების უმეტესობაში სასმელ წყალზე ქალები ზრუნავენ, რადგან ისინი რეცხავენ, აბანავებენ ბავშვებს, ამზადებენ საჭმელს, უვლიან ოჯახის ავადმყოფ

წევრებს და სხვა. სოციალურ-ეკონომიკური კვლევის თანახმად წყლის მოტანის ვალდებულება თანაბრად არის განაწილებული მამაკაცებსა და ქალებს შორის.

პროექტმა გენდერული თანასწორობის საბჭოს უნდა აცნობოს მუნიციპალიტეტებში ჩასატარებელი შეხვედრების შესახებ და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში ქალები ჩართოს. როგორც მუნიციპალიტეტის, ასევე სოფლის დონეზე უაღრესად სასურველია ქალების მონაწილეობა წყალმომარაგების და წყალარინების ინფრასტრუქტურის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებაში.

5.2.5 ჯანდაცვა და შრომისუუნარობა

2013 წელს საქართველოს მთავრობამ დაიწყო საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამა და უზრუნველყო საქართველოს ყველა მოქალაქის სამედიცნო მომსახურების დაფინანსება სახელმწიფოს მიერ, გაუმჯობესა ჯანდაცვის სერვისების ხელმისაწვდომობა მოსახლეობისთვის და ჩამოაყალიბა მექანიზმი გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების მაღალი ხარჯებისგან მოსახლეობის დასაცავად (21).

მთიანი რეგიონების მოსახლეობას ჯანდაცვის სერვისებისადმი შეზღუდული წვდომა აქვს. ყველა სოფელში არის ექიმი, მაგრამ აფთიაქების მცირე რაოდენობის გამო მოსახლეობას უჭირს წამლების შეძენა. სოფლის მაცხოვრებლებს ქალაქში უწევთ გამგზავრება წამლების შესაძენად (21).

ქვემოთ სურათზე წარმოდგენილია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ჯგუფები მოსახლეობის ბოლო აღწერის მონაცემების საფუძველზე (ორგანიზმის ფუნქციათა დარღვევის ხარისხი არ არის გათვალისწინებული).

გამოსახულება 19 შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსახლეობა (19)

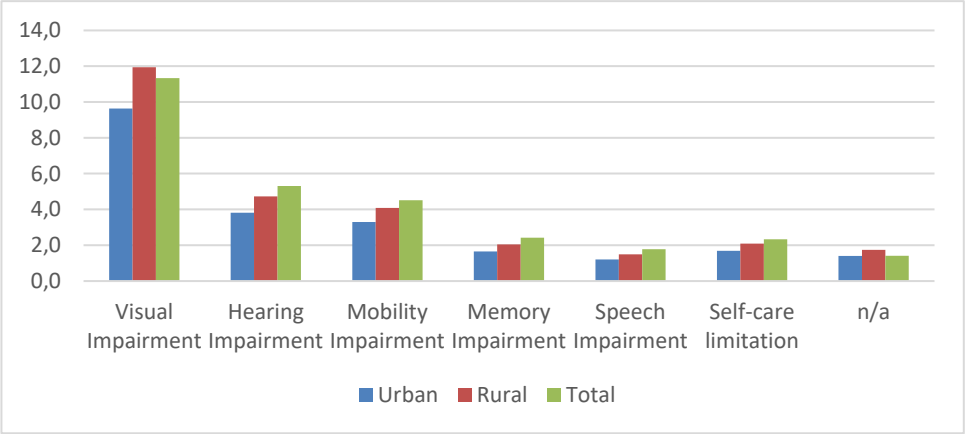

2012 წლის შემდეგ საქართველოს თითქმის ყველა ქალაქში და მუნიციპალიტეტში გაიზარდა სპეციალიზირებული (მათ შორის შეზღუდული შესაძლებლობვების პირებისთვის და სპეციალური საჭიროებების მქონე ბავშვებისთვის განკუთვნილი) დაწესებულებების რაოდენობა. სოფლად კი ეს მომსახურება კვლავ ძნელად მისაწვდომია (21).

5.2.6 ეთნიკური ჯგუფები, რელიგია და ენა

2014 წლის მოსახლეობის აღწერის მონაცემების თანახმად აჭარაში ძირითადად ქართველები (96%) ცხოვრობენ. ეროვნული უმცირესობებიდან აღსანიშნავია ქალაქებში მცხოვრები

სომხები (3%) და რუსები (2%). აჭარაში სოფლად მაცხოვრებელთა უდიდესი უმრავლესობა (99%) ქართველია. (99%).

საბჭოთა კავშირის დაშლის და საქართველოს დამოუკიდებლობის შემდეგ აქტიურად დაიწყო აჭარის მოსახლეობის გაქრისტიანება. ეს ტენდენცია განსაკუთრებით ძლიერია ახალგაზრდებში. მართლმადიდებელი ქრისტიანები აჭარის მოსახლეობის 54.5%-ს შეადგენენ, ხოლო სუნიტი მუსლიმები - 40%-ს. დიდი განსხვავებაა ქალაქის და სოფლის მოსახლეობას შორის. ქალაქის მაცხოვრებელთა უმრავლესობა მართლმადიდებელი ქრისტიანია (68%) და მხოლოდ 26%-ის - მუსლიმი. სოფლად მუსლიმები 56%-ს შეადგენე, ხოლო ქრისტიანები - 38%-ს. მუსლიმი მოსახლეობა ძირითადად ხულოს მუნიციპალიტეტში ცხოვრობს.

აჭარის ოფიციალური ენა ქართულია და აჭარის მოსახლეობის დიდ უმრავლესობა (96%) თავისუფლად ლაპარაკობს ქართულად. 2014 წლის მოსახლეობის აღწერის მონაცემების თანახმად არაქართულენოვანი მოსახლეობის დიდი ნაწილი საუბრობს რუსულად (40%) და აზერბაიჯანულად (25%).

5.2.7 მიწის საკუთრება და მიწათსარგებლობა

მიწის საკუთრების თვალსაზრისით პროექტის ფართობებზე განსხვავებული სიტუაციაა. მაღალმთიან რაიონებში მიწის საკუთრება ხშირად არ არის ოფიციალურად დარეგისტრირებული საჯარო რეესტრში. ხელმისაწვდომია საარქივო ჩანაწერები (ე.წ. „სოფლის წიგნები“), რომელთა საშუალებით ხშირ შემთხვევაში შესაძლებელია მიწის საკუთრების დადასტურება.

2016 წელს დაიწყო და წარმატებით მიმდინარეობს მიწის რეგისტრაციის სახელმწიფო პროგრამა. მისი მიზანია მოქალაქეებისთვის მიწის საკუთრების რეგისტრაციის გაადვილებ და რეგისტრაციის ხელშეწყობა. რეგისტრაციის და საკადასტრო მონაცემების ბაზების შექმნა მიწის ბაზრის განვითარების წინაპირობას წარმოადგენს (21).

ამ დროისთვის მიწის რეგისტრაცია უფასოა და პროგრამა ხელს უწყობს ამ პროცესს. მიწის რეგისტრაციის შემდეგ მუნიციპალიტეტებს ექნებათ საშუალება შეისყიდონ მიწა სამუშაოების დაწყებამდე და სამუშაოების დასრულების შემდეგ ჩაიბარონ აშენებული ინფრასტრუქტურა. მიწის რეგისტრაციის გარეშე შეუძლებელია ამის კანონიერად განხორციელება.

აჭარაში მცირეა მიწის ფართობი და რთული რელიეფია. შესაბამისად, სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთების ფრაგმენტაციის დონე მაღალია. საშუალოდ, ერთი ოჯახი 1.22 ჰა მიწას ფლობს, რომელიც რამდენიმე ნაკვეთად არის დაყოფილი. აჭარის ტყეების ფართობი 153.4 ათას ჰა-ს შეადგენს, რაც აჭარის მთელი ტერიტორიის 53%-ია.

5.2.8 ტურიზმი

ბოლო რამდენიმე წელიწადია აჭარი ტურიზმის დეპარტამენტია აქტიურად მუშაობს აჭარაში ტურიზმის ხელშესაწყობად (27). აჭარა წარმოადგენს ფრინველებზე დაკვირვების მსოფლიოში აღიარებულ ადგილს და აქვს ასევე კულინარიული და აგრო-ტურიზმის, სეხონური ნადირობის (ტახი, კურდღელი, მაჩვი), კალმახზე თევზაობის, კენკრის კრეფის განვითარების პოტენციალი. პერსპექტიულია ასევე ზამთრის ტურიზმის და სათხილამურო კურორტების განვითარება აჭარაში. მიმდინრეობს ქედის მუნიციპალიტეტში სამკურნალო

მინერალური და თერმული წყლების პოპულარიზაცია. აჭარაში ტურისტული სეზონის პიკია ივლისიდან სექტემბრამდე პერიოდი. .

2018 წელს ქობულეთის მუნიციპალიტეტს ტურისტების ყველაზე დიდი რაოდენობა (104,702) ეწვია. ეს 38%-ით მეტია, ვიდრე 2017 წელს. ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტშიც გაიზარდა სტუმრების რაოდენობა (112%-ით 2017 წელთან შედარებით). იმავე პერიოდში გაიზარდა სტუმრების რაოდენობა ქედის, ხულოს და შუახევის მუნიცპალიტეტებში (შესაბამისად 12%, 31% და 26%) (28). 2018 წელს 139%-ით მეტმა სტუმარმა ისარგებლა საოჯახო სასტუმროების მომსახურებით, ვიდრე წინა წელს.

აჭარის ტურიზმის დეპარტამენტმა მოამზადა იმ სოფლების ჩამონათვალი, სადაც არსებობს ტურიზმის და სასტუმროების განვითარების კარგი პოტენციალი:

- ქობულეთის მუნიციპალიტეტი: ჩაქვისთავი მტირალას ეროვნულ პარკში ერთ-ერთი პრიორიტეტული სოფელია პროგრამაში;
- ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი: ცხემლარას და ქვედა ჩხუტუნეთის მეზობელი სოფლები მაჭახელას ხეობაში;
- ქედის მუნიციპალიტეტი:გობრონეთი, პირველი მაისი, მერისი, გუნდაური და გოგიაშვილები;
- შუახევის მუნიციპალიტეტი: ნიგაზეული, ტომაშეთი.

5.2.9 კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები

აჭარის სანაპირო ზოლში და მთებში ნეოლითური ხანის ბევრი არქეოლოგიური ძეგლია. ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლებს შორის აჭარაში მდებარეობს:

- გონიოს (აფსაროსის) არქეოლოგიურ-არქიტექტურული მუზეუმ-ნაკრძალი - გონიოს არქეოლოგიური კომპლექსი აფსაროსის ციხის ჩათვლით (დაახლოებით ძვ. წ. მე-2 საუკუნე);
- პეტრა-ციხისძირის არქეოლოგიურ-არქიტექტურული მუზეუმ-ნაკრძალი - რომაული ქალაქი პეტრას ნანგრევები ციხისძირში (ახ. წ. მე-6 საუკუნე);

6. გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების ფარგლების დადგენა (სკოუპინგი)

6.1 მიზნები და მიდგომები

გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის ჩარჩო დოკუმენტი (ESMF) პროგრამის და მისი ქვეპროექტების რისკების და ზემოქმედების შეფასების ინსტრუმენტს წარმოადგენს. ამ

რისკების და ზემოქმედების განსაზღვრა კი შეუძლებელია მანამდე, სანამ გაირკვევა პროგრამის და/ან ქვეპროექტების დეტალები (მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტები(ESS 1).

ESMF-ის მიზანია სათანადო ჩარჩოს ჩამოყალიბება პროექტით გამოწვეული დადებითი სოციალური და გარემოსდაცვითი ზემოქმედების მაქსიმალურად გასაზრდელად და უარყოფითი ზემოქმედების მინიმუმამდე შესამცირებლად. მასში განსაზღვრულია პოტენციური ზემოქმედება და პროექტის პერიოდში განსახორციელებელი უსაფრთხოების ზომები. კერძოდ, ESMF-ში:

- აღწერილია ამ დოკუმენტის მიმართება საქართველოს კანონებთან და სტრატეგიასთან და ეროვნულ და საერთაშორისო სტანდარტებს შორის არსებული შეუსაბამობების აღმოფხვრის გზები. (იხ. თავი 3.4 შეუსაბამობის ანალიზი)
- განსაზღვრულია პროექტის საქმიანობის გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგის პროცედურები და მეთოდები;
- იდენტიფიცირებულია და შეფასებულია პროექტის პოზიტიური და ნეგატიური გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედება და განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა წყლის არაოფიციალურ/სეზონურ მოხმარებას, მოწყვლადი მოსახლეობის ჩართვას და გენდერულ ასპექტებს.
- აღწერილია ზემოქმედების შემცირების ზომები და პროექტის დოკუმენტებში და კონტრაქტებში მათი გათვალისწინების შესაძლებლობა;
- განსაზღვრულია სამუშაო სტანდარტების (ILO) და ჯანდაცვის და უსაფრთხოების (EHS) (საზოგადოებრივი უსაფრთხოება/შრომის უსაფრთხოება მოთხოვნების გათვალისწინება. იხ. თავი 9.
- დაგეგმილია მონაწილე მხარეებთან კონსულტაციები და ზემოქმედების და მისი შემცირების შესახებ დოკუმენტების გასაჯაროება (მონაწილე მხარეების ჩართულობის გეგმა (SEP). იხ. თავი 8.
- შემუშავებულია საჩივრების და პრეტენზიების განხილვის პრაქტიკული მექანიზმი. იხ. **Error! Reference source not found.**-ე. თავი
- ჩამოყალიბებულია სათანადო მონიტორინგის სისტემების და ანგარიშგების პროცედურები ზემოქმედების ეფექტური მართვის მიზნით და ზემოქმედების შემცირების მეთოდები. იხ. თავი 6.4.
- განსაზღვრულია სხვადასხვა უწყებების როლი და პასუხისმგებლობა ზემოქმედების მართვის პროცესში
- მითითებულია პოტენციალის განვითარების რა ზომები და რა ტრენინგები დასჭირდება ESMF-ის განმახორციელებელ ინსტიტუტებს. იხ. თავი **Error! Reference source not found.**

ESMF-თვის შემთხვევაში პოტენციური ზემოქმედება/რისკები შეფასებულია მათი მნიშვნელობის მიხედვით. ზემოქმედების მნიშვნელობა შემდეგი პარამეტრების მიხედვით განისაზღვრება:

- ზემოქმედების/რისკის ინტენსიურობა, ანუ გარემოს და სოციალური მდგომარეობის ცვლილების სიძლიერე (დიდი, საშუალო ან მცირე ცვლილება);
- ზემოქმედების/რისკის სივრცითი მასშტაბი, ანუ (ადგილობრივი - პროექტის ადგილას, ლოკალური - მუნიციპალიტეტის დონეზე, რეგიონული - აჭარის მასშტაბით, ეროვნული - საქართველოს მასშტაბით);

- ზემოქმედების/რისკის მნიშვნელობა, ანუ კონკრეტული საკითხი გლობალური, ეროვნული, რეგიონული, მუნიციპალური მნიშვნელობისაა თუ მხოლოდ ადამიანთა შეზღუდული ჯგუფისთვისაა მნიშვნელოვანი;
- ზემოქმედების/რისკის ალბათობა, ანუ რა ალბათობა არსებობს, რომ ზემოქმედება/რისკი გავლენას იმოქმედებს სენსიტიურ (პოტენციურად მოწყვლად) რეცეპტორებზე.
- ცხრილი 28 ზემოქმედების მნიშვნელობის კრიტერიუმები

ზემოქმედების მნიშვნელობა	განსაზღვრება
დიდი	• გარემოსდაცვითი და სოციალური-ეკონომიკური სიტუაციის ძალიან დიდი ან დიდი ცვლილება • ზემოქმედება (როგორც პოზიტიური, ასევე ნეგატიური) სავარაუდოდ რეგიონულ დონეზე იქნება შესამჩნევი და მნიშვნელოვანი ან გარემოს დაცვის, სოციალური უზრუნველყოფის და/ან არღვევს ადამიანთა უფლებების დაცვის სამართლებრივი სანქციებით უზრუნველყოფილ მექანიზმს. • ზემოქმედებს სენსიტიურ რეცეპტორებზე
საშუალო	• გარემოსდაცვითი და სოციალური-ეკონომიკური სიტუაციის საშუალო ცვლილება • ზემოქმედება სავარაუდოდ მუნიციპალიტეტის დონეზე იქნება შესამჩნევი და მნიშვნელოვანი • სენსიტიურ რეცეპტორებზე ზემოქმედება ნაკლებად მოსალოდნელია
მცირე	• გარემოსდაცვითი და სოციალური-ეკონომიკური სიტუაციის მცირე ცვლილება • ზემოქმედება გამოვლინდება პროექტის ფართობებზე და შეიძლება ლოკალური მნიშვნელობის საკითხად იქცეს. • სენსიტიურ რეცეპტორებზე ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი
უმნიშვნელო	• არ მოხდება შესამჩნევი ცვლილება გარემოსდაცვით და სოციალურ-ეკონომიკურ სიტუაციაში. • ზემოქმედება გამოვლინდება პროექტის ფართობებზე და უმნიშვნელო ან ნეიტრალური იქნება • სენსიტიურ რეცეპტორებზე ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი
პოზიტიური	• დადებითი ზემოქმედება (გარემოსდაცვითი და სოციალური) ლოკალურ და რეგიონულ დონეზე.

6.2 ზემოქმედების შეფასება და ზემოქმედების შეფასების ზომები (სკოუპინგი)

ზემოქმედება 6 კატეგორიად არის დაყოფილი გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტების (ESS) სტრუქტურის შესაბამისად:

1. ფიზიკური ზემოქმედება (P)
2. ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედება (B)

3. სოციალური ზემოქმედება (S)
4. ჯანდაცვასა და უსაფრთხოებაზე ზემოქმედება(HS)
5. კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზემოქმედება (CH)
6. კლიმატის ცვლილებაზე ზემოქმედება (CC)

ქვემოთ წარმოდგენილია სავარაუდო ზემოქმედების დეტალური აღწერა და პოტენციური მნიშვნელობის შეფასება რეცეპტორების სენსიტიურობის და ზემოქმედების სიძლიერის შედარების საფუძველზე. წინასწარი შეფასება გვიჩვენებს, სად შეიძლება იჩინოს თავი გარემოსდაცვითმა და სოციალურმა რისკებმა და სად არის საჭირო განსაკუთრებული სიფრთხილე ნეგატიური ზემოქმედების შესამცირებლად. ზემოქმედების შემცირების შესაბამისი ზომები შეტანილია ESMP-ში.

6.2.1 პოტენციური ფიზიკური ზემოქმედება (P)

ფიზიკური ზემოქმედება ნიშნავს მიწაზე და სხვა ბუნებრივ რესურსებზე პროექტის გავლენას. ამ კატეგორიას მიეკუთვნება ლანდშაფტის განადგურების, ბუნებრივი რესურსების განადგურების ან ამოლევის, ნიადაგის გამოფიტვის და ეროზიის, წყლის ნაკადების მიმართულების შეცვლის, წყლის ან სხვა რესურსების (მაგალითად, ჰაერის) დაბინძურების რისკები.

პროექტის ფარგლებში ფიზიკური ზემოქმედების მიზეზი შეიძლება იყოს მისასვლელი გზების, წყალამღებების, წყლსი რეზერვუარების, წყალგამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა, სასმელი წყლის მილსადენების მოწყობა და გამოცვლა, ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების/სეპტიკური ავზების და საკანალიზაციო მილების/ქსელების მოწყობა.

ცხრილი 29 პოტენციური ფიზიკური ზემოქმედება (P)

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/რისკის აღწერა
ნიადაგი	ზომიერი	• სამუშაოების შესასრულებლად გრუნტის ამოღება ეროზიის პოტენციურ რისკს ქმნის სამშენებლო მოედანზე (ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები, წყლის გამწმენდი ნაგებობები, რეზერვუარები, წყალამღები ნაგებობები და სხვა) და მათთან მისასვლელ გზებზე. უმეტესად გამოყენებული იქნება არსებული გზები ან ახალი მისასვლელი გზები 500მ-ზე მოკლე იქნება. • კერძო საკუთრების ან გარემოს (მაგ. ხეების და სხვა) დაზიანება გრუნტის ამოღების გამო წყალმომარაგების და წყალარინების მილსადენების მოწყობის ან წყალამღებების და სხვა ნაგებობების მშენებლობის მიზნით. • ზედაპირული წყლის წყალამღებების ნატანით ამოვსება • საკანალიზაციო შლამის მართვა: გაუწყლოებული შლამი გამოიყენება სოფლის მეურნეობაში/ნიადაგის გასაუმჯობესებლად (დიდი მოთხოვნით სარგებლობს აჭარაში/ბათუმის შემოგარენში)
წყალი (წყალმომარაგების სისტემები)	ზომიერი	• ზედაპირული წყლების დაბინძურება სამშენებელო სამუშაოების და ტექნიკის, ასევე ნარჩენების დაყრის (იხილეთ ქვემოთ) და ამოღებული გრუნტის გამო. (იხილეთ ზემოთ)

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/რისკის აღწერა
		• გრუნტის წყლების დაბინძურება ჭაბურღილებიდან • წყალმოხმარების ეფექტურობის ზრდა (წყლის მრიცხველების მონტაჟის და მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის შენარჩუნების საშუალებით). • პოზიტიური: სასმელი წყლის ხარისხის გაუმჯობესება.
წყალი (წყალარინების სისტემების გამო)	ზომიერი	• ჩამდინარე წყლების გამწმენდი მცირე ნაგებობები (50-2000 მოსახლის ეკვივალენტი (მეკი)). გაწმენდილი ნამუშევარი წყლის ჩაშვების გამო წყლის ხარისხის გაუარესება მდინარეებ2ში (რეცეპტორ წყლის ობიექტებში). ეს განსაკუთრებით იმ მდინარეებს ეხება, სადაც მცირეა წყლის ნაკადი. • არ არის მოსალოდნელი შლამის დაბინძურება (დამრეწველო ნარჩენების არარსებობის გამო) • პოზიტიური:ამჟამინდელი მწყობრიდან გამოსული გამწმენდი ნაგებობების ნაცვლად ახალი ნაგებობების მოწყობის შედეგად გაუმჯობესდება წყლის წმენდის ხარისხი. ამჟამად კი სეპტიკური ავზებიდან და სოფლების ადგილობრივი სისტემებიდან საკანალიზაციო ნარჩენები პირდაპირ მდინარეებში/წყაროებში ჩაედინება..
ჰაერი	მცირე	• მტვრის და დაბინძურების მობილური წყაროდან გამონაბოლქვის გამო მისასვლელი გზების გასწვრივ დროებითი ზემოქმედება მოხდება ჰაერის ხარისხზე. ძირითადი დამაბინძურებლებია CO, NOx, SO2, ბენზო(a)პირენი და მტვრის მყარი ნაწილაკები. ტენიანი კლიმატის გამო არ არის მოსალოდნელი მტვრის დიდი რაოდენობით წარმოქმნა.
ხმაური	მცირე	• სამშენებლო ტექნიკის ხმაური მოკლე ხნით შეაწუხებს მოსახლეობას.

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/რისკის აღწერა
		• ექსპლუატაციის დროს არ არის მოსალოდნელი ხმაური.
ნარჩენები	ზომიერი	• წარმოიქმნებაა სამშენებლო ნარჩენები (მაგ. პლასტმასის შეფუთვა), ძველი გამოცვლილი მილები, მონგრეული ნაგებობები და ამოღებული გრუნტი.

ცხრილი 30 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური ფიზიკური ზემოქმედება (P)

მშენებლობის წინ
• შემლებისდაგვარად არსებული გზების გამოყენების საშუალებით ახალი მისასვლელი გზების მშენებლობის თავიდან აცილება. ახალი მისასვლელი გზების სათანადოდ დაგეგმვა გარემოს დაზიანების მინიმუმამდე შესამცირებლად. თუ ახალი გზების მშენებლობა გარდაუვალია ან არსებული გზები რეაბილიტაციას საჭიროებს, აუცილებელია გრუნტის სტაბილიზაციის ზომების განხორციელება. • მიუდგომელ ადგილებში და ციცაბო ფერდობებზე გზების მშენებლობის თავიდან აცილება ან მინიმუმამდე შემცირება მილსადენების გასაყვანად მაგისტრალების გასწვრივ. • ადგილობრივი კონტრაქტორებისთვის მისასვლელი გზების მშენებლობის დეტალური და გარემოსთვის უსაფრთხო პრინციპების შემუშავება (ეროზიის პრევენცია, ფერდობების სტაბილიზაცია, გზების ქანობი, ხეების მოჭრის თავიდან აცილება, ზედაპირის სტაბილიზაცია და ხრეშის საფარის მოწყობა და სხვა). მკაცრი სანქციების დაწესება ამ პრინციპების დარღვევისთვის. • კონტრაქტორების მიერ ახალი მისასვლელი გზების მოწყობისას ამოღებული გრუნტის საყრელების გეგმის მომზადება და წარდგენა დასამტკიცებლად. • შემლებისდაგვარად მილსადენების გზების გასწვრივ გაყვანა.
მშენებლობისას
• ტრენინგები კონტრაქტორებისთვის, ქვეკონტრაქტორებისთვის და მუშებისთვის მშენებლობის ეკოლოგიურად უსაფრთხო პრაქტიკის თაობაზე. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ახალი მისასვლელი გზების, წყალამღებების მშენებლობისას და სამშენებლო მოდნების მოწყობისას დაბებსა და სოფლებში. • ამოღებული გრუნტი დროებით შეიძლება სამშენებლო მოედანზე განთავსდეს და გაიცხრილოს, რომ მაქსიმალურად მოხდეს მისი ხელახლა გამოყენება. გამოუსადეგარი გრუნტი დამკვეთთან და ადგილობრივ ხელისფლებასთან შეთანხმებულ ადგილას უნდა იქნეს გატანილი. დაუშებელია მისი მდინარეში ან მდინარის ფერდობებზე დაყრა. მიწის სამუშაოების წარმოების ადგილას მიღებული უნდა იქნეს ეროზიის პრევენციის ზომები.

- სამშენებლო სამუშაოების დროს თავიდან უნდა იქნეს აცილებული კერძო საკუთრების დაზიანება და მინიმუმამდე იქნეს შემცირებული გარემოს დაზიანება (მაგ. ხეების მოჭრა);
- გასწორებული უნდა იქნეს ყოველგვარი ზიანი.
- მიწისზედა წყლების წყალამღები ნაგებობების პროექტებში მინიმუმამდე უნდა იქნეს შემცირებული ნატანის დაგროვების რისკი და სათანადო ღონისძიებები უნდა გატარდეს წყალამღების ზემოთ ეროზიის შესამცირებლად.
- სამშენებლო ტექნიკის და ავტომობილების სათანადო ტექმომსახურება შეამცირებს ჰაერის დაბინძურებას. აუცილებელია ზეთის და ბენზინის დაღვრის პრევენცია. ზეთი და ბენზინი სათანადოდ უნდა იქნეს შენახული.
- უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მუშახელის ჯანდაცვა და შრომის უსაფრთხოება (ხმაურისგან დამცავი აღჭურვილობა). დასახლებულ ადგილებში შეზღუდული უნდა იყოს სამუშაო საათები. არ არის აუცილებელი გარემოს ხმაურის მონიტორინგი.
- კონტრაქტორმა უნდა მოამზადოს ნარჩენების მართვის დეტალური გეგმა, რომელშიც მითითებული იქნება გრუნტის და სამშენებლო ნარჩენების საყრელების სპეციფიკაციები.
- მიწისზედა წყლების წყალამღები ნაგებობების პროექტებში მინიმუმამდე უნდა იქნეს შემცირებული ნატანის დაგროვების რისკი და სათანადო ღონისძიებები უნდა გატარდეს წყალამღების ზემოთ ეროზიის შესამცირებლად.
- ტრენინგების მუშებისთვის ნარჩენების მართვის საკითხებში.
- სათანადო პრაქტიკის მონიტორინგი და განხორციელება => სანქციები.
- მსგავსი პროექტების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ მასალების/აღჭურვილობის ტრანსპორტორებით გამოწვეული გამონაბოლქვი მცირეა და არ არის საჭირო დისპერსიის მოდელირება. ჰაერის ხარისხის მონიტორინგი აუცილებელი არ არის.

ექსპლუატაციისას

- მისასვლელი გზების მოვლა-შენახვა (მეწყრების/ეროზიის თავიდან ასაცილებლად).
- ზედაპირული და გრუნტის წყლების შემკრები ფართობების დაცვა => წყაროების და ჭაბურღილების შემოღობვა. მიწათსარგებლობის რეგულირება დაცულ ფართობებზე.
- აღებული გაუწმენდავი წყლის ხარისხის მონიტორინგის წყლის გამწმენდ ნაგებობაში.
- გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ გაწმენდილი ნამუშევარი წყლისთვის დამტკიცებულ სტანდარტებთან შესაბამისობა (წყლის ჩარჩო დირექტივის (WFD) საფუძველზე) ნიშნავს, რომ არ გაუარესდება წყლის იმ ობიექტების მდგომარეობა, სადაც ნამუშევარი წყლის ჩაშვება ხდება.
- ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობაში ნამუშევარი წყლის მონიტორინგი (დაკმაყოფილებული უნდა იყოს საკანალიზაციო წყლების წმენდის სამიზნე მაჩვენებლები). 50-2000მეკი სიმძლავრის გამწმენდი ნაგებობის შემთხვევაში ნამუშავერი წყლის მიმართ მოთხოვნები შემდეგია: ჟანგბადის ბიოქიმიური მოხმარება (BOD5) < 35 მილიგრამი/ლიტრზე ან 60% მოცილების ხარისხი.(გამონაკლისის მოთხოვნა საქართველოს არსებულის რეგულაციებიდან მიმდინარეობს.

- 50მეკზე ნაკლები სიმძლავრის გამწმენდი ნაგებობისთვის არ არსებობს წყლის წმენდის რიცხობრივი სტანდარტი. ამგვარი ნაგებობის პროექტი უნდა უზრუნველყოფდეს ნაგებობის ტიპის და ზომების შესაბამისობას მინიმალურ ტექნიკურ სპეციფიკაციებთან. ეს ნაგებობა მოიცავს 2-3 განყოფილებიან სეპტიკურ ავზს (ან რაიმე მსგავს მოწყობილობას) და საფილტრაციო თხრილს. საწყის ეტაპზე შეიძლება რამდენიმე ამგვარი ნაგებობის მონიტორინგი განხორციელდეს გარემოსთვის მათი მცირე რისკის და ზემოქმედების დასადასტურებლად. შემდგომ ეტაპზე მონიტორინგი საჭირო არ იქნება.
- საკანალიზაციო ჩამდინარე წყლების წმენდა და შლამის გამოყენება სოფლის მეურნეობაში => ნიადაგის გაუმჯობესება / ძვირფასი მასალა სასოფლო-სამეურნეო წარმოებისთვის. (გათვლილია მოკლე/საშუალოვადიანი მონიტორინგო, რადგან ევროკავშირის მოთხოვნის შესრულება ლამის სოფლიოს მეურნეობაში გამოყემების შესახებ შესაძლებელია მხოლოდ გრძელვადიანი დაკვირვების შედეგად).
- ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავება-განხორციელება, სამშენებლო მოედანზე შენახული ნარჩენების რაოდენობა მინიმალური უნდა იყოს. მუშებს უნდა ჩაუტარდეთ ტრენინგები ნარჩენების მართვის საკითხებში.

6.2.2 პოტენციური ზემოქმედება მრავალფეროვნებაზე (B)

ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედება პროექტის საქმიანობით გამოწვეულ ეკოსისტემის ცვლილებას უკავშირდება. წყალმომარაგების და წყალარინების შემთხვევაში ეს არის ზედაპირული წყლის ობიექტებში წყლის ხარჯის ცვლილება წყალაღების და გაწმენდილი ნამუშევარი წყლის ჩაშვების გამო. ეს გავლენას ახდენს წყლის და მის ირგვლივ ხმელეთის ჰაბიტატზე.

ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედება შეიძლება მოახდინოს ასევე ტყის ჰაბიტატის შეცვლამ, მაგალითად თუ მიუწვდომელ ადგილებში მისასვლელი გზები აშენდება, ეს იმოქმედებს მანამდე ხელუხლებელი ადგილების ფლორასა და ფაუნაზე.

პროექტის ფართობის ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედება მოიცავს ფლორის და ფაუნის ჰაბიტატებს (როგორც წყლის, ასევე ხმელეთის), დაცულ ტერიტორიებს, ეკოსისტემის სერვისებს და სხვა.

ცხრილი 31 ბიომრავალფეროვნებაზე პოტენციური ზემოქმედება (B)

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/რისკის აღწერა
ლანდშაფტი	ზომიერი	• ლანდშაფტზე სერიოზული ზემოქმედების მიზეზი შეიძლება იყოს მისასვლელი გზების მშენებლობა და მაგისტრალების მოწყობა ტყიან და მიუწვდომელ ადგილებში (თუ მსხვილი სამშენებლო ტექნიკა იქნა გამოყენებუილი მილების ჩასაწყობად). აუცილებელია ამ ტიპის ზემოქმედების თავიდან აცილება მთის ხეობებში, მაგრამ მუნიციპალიტეტები უპირატესობას ანიჭებენს მისასვლელი გზების მშენებლობას, რადგან ეს აადვილებს ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვას. ყველა ქვეპროექტის ფარგლებში ცალ-ცალკე უნდა შეფასდეს ზემოქმედება და მისი შემცირების ზომები, რომ ადგილობრივმა კონტრაქტორებმა არ ააშენონ გზები სათანადო დაგეგმარების გარეშე. .
ფლორა და ფაუნა / ჰაბიტატები და ეკოსისტემები/ ტყე	ზომიერი	• ნეგატიური ზემოქმედება მოსალოდნელია ახალი მისასვლელი გზების მშენებლობის ან არსებული გზების დიდი გაფართოების შემთხვევაში. ახალი მისასვლელი გზების სიგრძე შეზღუდული იქნება და ძირითადად არსებული გზები იქნება გამოყენებული.

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/რისკის აღწერა
		• პროექტის სხვა საქმიანობა, მაგალითად გამწმენდი ნაგებობების/სეპტიკური ავსების მოწყოპბა სავარაუდოდ არ მოახდენს უარყოფით გავლენას ხმელეთის ფლორასა და ფაუნაზე. • სამშენებლო მოედნის ხმაურმა და განათებამ, განსაკუთრებით წყალამღებების შემთხვევაში, შეიძლება ზიანი მიაყენოს ცოცხალ ბუნებას. • პოზიტიური: შლამის საშრობი მოედნები და ხელოვნური ჭაობები ფრინველების ჰაბიტატს წარმოადგენს
ფლორა და ფაუნა / ჰაბიტატები და ეკოსისტემები/ ზედაპირული წყლები	ზომიერი	• წყლის რესურსების ჭარბი მოხმარება და მდინარეში წყლის ხარჯის შემცირება.
დაცული ტერიტორიები	მცირე	• ამჟამინდელი გეგმის მიხედვით პროექტის საქმიანობა ზემოქმედებას არ მოახდენს მაჭახელს და ქობულეთის ეროვნულ პარკებზე (ისპანის ჭაობებზე). • 1-ელი ლოტის პროექტის ფარგლებში ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ერთი ნაგებობა ქობულეთის ეროვნულ პარკთან მდებარეობს (ისპანი), მე-2 ლოტის ერთ-ერთი სოფელი მტირალას ეროვნულ პარკში მდებარეობს,. მშენებლობის დროს მოსალოდნელია დროებითი მცირე შეწუხება, მაგრამ მთლიანობაში ზემოქმედება პოზიტიური იქნება, რადგან გაუმჯობესდება სანიტარული სიტუაცია.
ეკოსისტემის სერვისები	პოზიტიური	• სასმელი წყლის მოხმარების ეფექტურობის გაუმჯობესება • პროექტის ფარგლებში შეჩერდება გაწმენდილი ნამუშევარი წყლის მიმღები წყლის ობიექტების მდგომარეობის გაუარესება ან მათი მდგომარეობა გაუმჯობესდება.

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/რისკის აღწერა
		• ხელოვნური ჭაობების (1-ელი ლოტი) და სეპტიკური ავზების საფილტრაციო თხრილების (მე-2 ლოტი) მოწყობა ნიშნავს ჰაბიტატის შექმნას და ბუნებრივი გადაწყვეტილებების პოვნას. • ექსპლუატაციის ეტაპზე არ არის მოსალოდნელი ეკოსისტემის სერვისებზე უარყოფითი ზემოქმედება.

ცხრილი 32 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური ზემოქმედება ბიომრავალფეროვნებაზე (B)

მშენებლობის დაწყებამდე
• ლანდშაფტზე ზემოქმედების მინიმუმამდე შემცირება მისასვლელი გზების სათანადო დაგეგმვის საშუალებით და ახალი მისასვლელი გზების მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში მშენებლობა. • ზედაპირული წყლების ობიექტებში ეკოლოგიური ხარჯის შენარჩუნება. წყალამღების სათანადო პროექტის საშუალებით მდინარეში წყალმარჩხობის პერიოდშიც კი უნდა მოედინებოდეს წყლის გარკვეული ხარჯი. • დაცულ ტერიტორიებზე ზემოქმედების თავიდან აცილების მიზნით ინფრასტრქუტურის სათანადოდ ადგილებში მოწყობა. პოტენციური ზემოქმედება/საზღვრების გადაფარვა თავიდან უნდა იქნეს აცილებული და უნდა შეფასდეს ცალ-ცალკე თითოეული პროექტისთვის. • თუ შენდება ახალი მისასვლელი გზები, თუ ისინი მიუდგომელ ტყიან ადგილებშია განლაგებული ან მათი სიგრძე 300მ-ს აღემატება, ასევე, თუ არსებული გზა მნიშვნელოვნად ფართოვდება, რეკომენდებულია ბიომრავალფეროვნების კვლევის ჩატარება. საჭიროა მისასვლელი გზების ალტერნატიული ვარიანტების შედარება გარემოზე, ჯანმრთელობაზე და სოციალურ მდგომარეობაზე ზემოქმედების თვალსაზრისით. • მილსადენის ტრასის ოპტიმიზაცია ზემოქმედების მინიმუმამდე შესამცირებლად, განსაკუთრებით ტყიან ადგილებში. • ახალი წყალმაღების მშენებლობისას რეკომენდებულია ბიომრავალფეროვნების კვლევის ჩატარება (იქთიოფაუნის ჰაბიტატის და ფლორა/ფაუნის ანალიზი. არსებული წყალამღების გამოცვლისას ბიომრავალფეროვნების კვლევა არ არის აუცილებელი. საკმარისია მშენებლობის სათანადო პრაქტიკა. • ქვეკონტრაქტებში გათვალისწინებული უნდა იყოს გარემოს დაცვის შესახებ დებულებები და სანქციები გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმების და ეკოლოგიურად უსაფრთხო მშენებლობის პრაქტიკის მოთხოვნების შეუსრულებლობის შემთხვევაში.
მშენებლობისას

- ტრენინგები მუშებისთვის და სათანადო პრაქტიკის განხორციელება და მონიტორინგი წყალამღებების, მისასვლელი გზების, თხრილების, მილსადენების მშენებლობა-მოწყობის და სხვა ლითონის და ბეტონის სამუშაოების დროს.
- სენსიტიურ ადგილებში, მაგალითად ტყეებში, მშენებლობის სათანადო მეთოდების გამოყენება მნიშვნელოვანი ზემოქმედების შესამცირებლად.
- ქვეპროექტის ფარგლებში ჩატარებული ბიომრავალფეროვნების კვლევის შედეგების საფუძველზე მინიმუმამდე უნდა შემცირდეს ზემოქმედება წყალამღებებთან ახალი მისასვლელი გზების და 300მ-ზე გრძელი გზების მოწყობისას მილსადენების გასწვრივ. ამ კვლევების ჩატარება გათვალისწინებული უნდა იყოს ქვეპროექტის გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმებში. გასხვისების ზოლი მინიმუმამდე უნდა იყოს შემცირებული.
- არსებული მისასვლელი გზების რეაბილიტაციისას (თუ არ ხდება გზის გაფართოება) აუცილებელია მშენებლობის სათანადო პრაქტიკა, კერძოდ გრუნტის სტაბილიზაცია, ეროზიის პრევენცია, ხეების ჭრის მინიმუმამდე შემცირება და სხვა.
- კონტრაქტორს არა აქვს ტყეში ხეების ჭრის უფლება სატყეო სააგენტოს წერილობითი ნებართვის გარეშე. მოჭრილი ხეების განკარგვა მოხდება სატყეო სააგენტოს ნებართვაში მითითებული პირობების შესაბამისად.
- მილების გაყვანის სათანადო მეთოდების გამოყენება (მინიექსკავატორების გამოყენება, სათანადო მასალისგან დამზადებული მილები, ამოღებული გრუნტის ხელახლა გამოყენება და სხვა).
- წყალამღების ნაგებობების პროექტებში ყოველთვის უნდა იყოს გათვალსიწინებული მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯი მდინარეებში.
- ხმაურიანი საქმიანობის და სამშენებლო მოედნის ღამის განათების მინიმუმამდე შემცირება ფაუნაზე ზემოქმედების შესამცირებლად.
- მოჭრილი ნიადაგის ზედა ფენის შენახვა ფლორის აღსადგენად.

ექსპლუატაციისას

- მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის უზრუნველყოფა ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალამღებებში.
- ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალამღებებში მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის პერიოდული მონიტორინგი. წყალგამშვების მუშაობის შემაფერხებელი ნატანის/საგნების მოცილება.
- ქიმიური ნივთიერებებით წყლის დაბინძურების თავიდან აცილება.
- ინფრასტრუქტურის სათანადო მოვლა-შენახვა მისასვლელი გზების ჩათვლით.

6.2.3 პოტენციური სოციალური ზემოქმედება (S)

პოტენციური სოციალური ზემოქმედება არის პროექტის პოზიტიური ან ნეგატიური ზემოქმედება მაცხოვრებლების შემოსავლებზე, მიწათსარგებლობაზე, რესურსების ხელმისაწვდომობაზე, სოციალურ და ეკონომიკურ ურთიერთობებზე და სხვა.

გასათვალსიწინებელი რისკებია მიწის შესყიდვა/განსახლება, მიწაზე ან რესურსებზე წვდომის დაკარგვა, მიწათსარგებლობის მოდელის ცვლილება, სოციალური ჯგუფებიდან გამორიცხვა, პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული პირების დაუცველობის გაძლიერება, ეს შეიძლება იყოს უმიწო, ასაკოვანი სუსტი, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები და სხვა (პროექტის ფართობებზე არ ცხოვრობს აბორიგენი მოსახლეობა).

პოტენციური პოზიტიური ზემოქმედებაა სოციალური და ეკონომიკური ცვლილებები, მშენებლობაზე დასაქმების შესაძლებლობა, მოსახლეობის ჯანმრთელობის გაუმჯობესება უსაფრთხო სასმელი წყლის და სანიტარული სიტუაციის გაუმჯობესების გამო, გენდერული უთანასწორობის შემცირება და სხვა

ცხრილი 33 პოტენციური სოციალური ზემოქმედება (S)

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/ რისკის აღწერა
მიწის შესყიდვა და განსახლება (S1)	მცირე	• ფიზიკური განსახლების/ადგილმონაცვლეობის რისკი არ არსებობს • მიწის შესყიდვის მასშტაბები მცირე იქნება, რეადგან პროექტის ფართობებზე ბევრია სახელმწიფო მიწა. ტექნიკური მიზეზების გამო მიწის შესყიდვა შეიძლება გარდაუვალი იყოს წყლის რეზერვუარების, წყალგამწმენდი ნაგებობების და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობისთვის..
რესურსებზე წვდომის/წყლის განაწილებიდან გამორიცხვის/დაუცველი პირების გამორიცხვის რისკები/კონფლიქტების გადაწყვეტის მექანიზმი (S2)	ზომიერი	• პროექტის მიზანი წყალი უსაფრთხო და ხელმისაწვდომი გახადოს ყველა წყალმომხმარებლისთვის. • არსებობს რისკი, რომ საზოგადოების ნაწილი უკმაყოფილო იქნება ახალი სისტემით, თუ წყალმომარაგება, რომელიც ამჟამად უფასოა, ფასიანი გახდება. მათ, ვისაც ახლა აქვთ წყალი და მათ, ვისაც წყალი არ მიეწოდება, დაუცველი (მოწყვლადი)/უკიდურესად ღარიბი ოჯახების გამორიცხვის რისკი. • ტარიფის ხელმისაწვდომობის რისკი და გადახდის სურვილის პოტენციური არქონა. • დაუცველი (მოწყვლადი)/უკიდურესად ღარიბი ოჯახების გამორიცხვის რისკი.

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/ რისკის აღწერა
		• სეპტიკური ავზების ვინმეს მიწაზე განთავსებასთან დაკავშირებული კონფლიქტი (თუ სეპტიკური ავზი რამდენიმე ოჯახის/მიწათმფლობელის საზიარო საკუთრებაშია). • ინსტიტუციური კონცეფციის ფარგლებში მომხმარებლების მხრიდან თავიანთი მოვალეობების არდაცვა: გადასახადის არ გადახდა, არალეგალური დაკავშირებები და ა.შ. პოტენციური კონფლიქტის მიზეზი და რისკი პროგრამის მდგრადობისთვის.
გარეშე პირების შემოდინება (მუშები მშენებლობაზე (S3)	მცირე	• ინფრასტრუქტურის (წყალამღებები, მილები, სეპტიკური ავზები, სალექარების) მცირე ზომის გამო არ არის მოსალოდნელი მუშების დიდი რაოდენობის შემოსვლა.
უსაფრთხო სასმელი წყლის ხელმისავდომობა (S4)	პოზიტიური	• პოზიტიური ზემოქმედება: პროგრამის მიზნაია უსაფრთხო სასმელი წყლის ხარისხის გაუმჯობესება და 24 საათიანი წყალმომარაგების ხელმისაწვდომობა.
სანიტარული სიტუაციის გაუმჯობესება (S5)	პოზიტიური	• პროექტის ერთ-ერთი მთავარი მიზანია სანიტარული და ჰიგიენური სიტუაციის გაუმჯობესება. • სეპტიკური ავზის დაცლის ხელმისაწვდომი მომსახურების არსებობის ნაკლებობა ინდივიდუალური და კომუნლაურ სეპტიკური ავზებისთვის. • გზების მდგომარეობის გამო ავზებთან მისვლის სირთულე დამცლელი მანქანებისთვის
შემოსავლების შექმნა და დასაქმება (S6)	პოზიტიური	• მშენებლობის პერიოდში პროექტს დროებითი დადებითი ზემოქმედება ექნება დასაქმებაზე. • პროექტის და გრძელვადიან პერსპექტივაში წყლის საფასურის დაწესების გამო გაიზრდება კომუნალურ სამსახურებში დასაქმების

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/ რისკის აღწერა
		შესაძლებლობა (ხელიმისაწვდომი იქნება აღჭურვილობადა ფინანსები ხელფასებისთვის) • ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობის საშუალებით პროექტი არაპირდაპირ შეუწყობს ხელს შემოსავლების შექმნას და დასაქმებას (გაუმჯობესდება სახლების კომფორტულობა => საოჯახო სასტუმროები). • გაუწყლოებული შლამის გამოყენება სოფლის მეურნეობაში ნიადაგის ნაყოფიერების ასამაღლებლად.
გენდერული საკითხები (S7)	პოზიტიური	• წყალმომარაგების გაუმჯობესება შეამცირებს საყოფაცხოვრებო საჭიროებებისთვის საჭირო წყლის მოპოვებაზე დახარჯულ დროს და შრომას (ამ საქმიანობას ძირითადად ქალები ასრულებენ)

ცხრილი 34 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური სოციალური ზემოქმედება (S)

მშენებლობის დაწყებისას
• შეძლებისდაგვარად, ინფრასტრუქტურის ასაშენებლად სახელმწიფო, და არა კერძო, მიწები უნდა იქნეს შერჩეული. • თუ აუცილებელია კერძო საკუთრებაში არსებული მიწის შესყიდვა, უნდა მომზადდეს და განხორციელდეს მიწის შესყიდვის და განსახლების გეგმა (LARP) ქვეპროექტისთვის (იხ.მიწის შესყიდვის და განსახლების ჩარჩო დოკუმენტი (LARF) მე-9 თავში). • კერძო მიწის ნაკვეთებზე წყლის ან საკანალიზაციო მილების მიწისქვეშ მოწყობის შესახებ შეთანხმება (აღნაგობის შესახებ შეთანხმება) ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ პირებთან, მაგალითად შეიძლება გაფორმდეს შეთანხმება, რომ მესაკუთრე არაფერს ააშენებს მილსადენის ზემოთ და არ დააზიანებს მას. ამავე შეტანხმებით კომუნალურ სამსახურს შეიძლება დაეკისროს მილების მოვლა-შენახვის ვალდებულება; იხ.მიწის შესყიდვის და განსახლების ჩარჩო დოკუმენტი (თავი **Error! Reference source not found.**). • კომპენსაცია მიწის შესყიდვისას მიწის შესყიდვის და განსახლების გეგმის (LARP) მიხედვით. • უნდა განისაზღვროს წყალმომარაგების და წყალარინების ხელმისაწვდომი ტარიფები მომხმარებელთა ყველა ჯგუფისთვის (მაგ. სოციალური ტარიფები) და ყველა ტიპის მომსახურებისთვის (მხოლოდ წყალმომარაგება, წყალმომარაგება და წყალარინება, სეპტიკური ავზების დაცლა და სხვა).

- სოფლის დონეზე შეიძლება წარმოიშვას საფასურის გადახდის პრობლემა (აუცილებელია ამ პრობლემის გადაწყვეტა, რადგან პროექტის შესახებ გადაწყვეტილება კოლექტიურად უნდა იქნეს მიღებული და შესაძლოა ამჟამად წყლის გარეშე დარჩენილ მაცხოვრებლებს სურდეთ გადახდა, ხოლო წყლით უზურნველყოფილ მაცხოვრებლებს - არა). აუცილებელია თემს შიგნით დავების გადაწყვეტის მექანიზმის შემუშავება.
- ინდივიდუალური და საზიარო სეპტიკური ავზების დაცლის მომსახურება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სოფლად მცხოვრები ოჯახებისთვის. დამცლელ ავტომობილებს უნდა ჰქონდეთ ავზებამდე მისვლის შესაძლებლობა (სოფლების გზები ხშირად ცუდ მდგომარეობაშია).
- უნდა განისაზღვროს სანიტარული ინფრასტრუქტურის საკუთრების საკითხი. უნდა მომზადდეს და განხორციელდეს ამ ინფრასტრუქტურის ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის კონცეფცია.
- უნდა შემუშავდეს დაუცველი (მოწყვლადი) პირების ჩართვის კონცეფიცია (მაგ. სოციალური ტარიფი), შეღავათები ქსელთან მიერთებაზე, მაგალითად იმ ოჯახებისთვის, სადაც მარჩენალი ქალია.
- რეკომენდებულია ქალების, მათ შორის ბენეფიციარი ქალების, რეგულარულად ჩართვა მონაწილე მხარეებთან ყველა კონსულტაციაში.
- მუნიციპალიტეტების გენდერული თანასწორობის საბჭოების რეგულარული ინფორმირება და მოწვევა მუნიციპალიტეტის დონეზე ჩატარებულ პროექტის ყველა შეხვედრაზე.
- საჩივრების განხილვის ეფექტური მექანიზმის ჩამოყალიბება სს „აჭარის წყლის ალიანსში“ დოკუმენტაციის წარმოება.
- ეკოსისტემის სერვისების/რესურსების ეფექტურობის შესახებ ინფორმირება.

მშენებლობისას

- კონტრაქტორებმა უნდა შეასრულონ შესყიდვის და განსახლების ჩარჩო დოკუმენტის (LARF) (იხ. მე-7 თავი) და ქვეპროექტების მიწის შესყიდვის და განსახლების გეგმების (LARP) დებულებები.
- ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ პირებს უნდა გაუსწორონ მიყენებული ზარალი და/ან გადაუხადონ კომპენსაცია სრული ჩანაცვლებითი ღირებულების ოდენობით.
- არაკვალიფიციური მუშახელის დაქირავებისას უპირატესობა უნდა მიანიჭონ ადგილობრივ მაცხოვრებლებს.
- სამშენებლო მოედანზე სიგნალიზაციის სათანადოდ მოწყობა და სამუშაო საათების დაცვა.
- საზოგადოების ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების სათანადო ღონისძიებების განხორციელება (იხ. შემდეგი საკითხი).

ექსპლუატაციისას

- თუ მილები კერძო მიწაზე გადის, მოვლა-შენახვის შესახებ შეთანხმების პირობების დაცვა.
- პერიოდულად კომუნალურ სამსახურებთან და ადგილობრივ მაცხოვრებლებთან კონსულტაციების გამართვა.

- გენდერული თანასწორობის შესახებ დებულებების გათვალისწინება, ქალებისა და მამაკაცებისთვის თანაბარი ხელფასების უზრუნველყოფა, თანაბარი კვალიფიკაციის შემთხვევაში ქალებისთვის უპირატესობის მინიჭება, ქალების ცართვა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში და სხვა).
- რეგულარული მონიტორინგი და მოვლა-შენახვა.

6.2.4 საზოგადოების და მუშახელის ჯანდაცვაზე და შრომის უსაფრთხოებაზე პოტენციური ზემოქმედება HS)

პროექტმა შეიძლება ზემოქმედება მოახდინოს საზოგადოების და/ან მუშახელის ჯანდაცვასა და შრომის უსაფრთხოებაზე. ESS4-ში განხილულია ჯანდაცვა და უსაფრთხოება, პროექტის ზემოქმედება საზოგადოებაზე (თემზე) და დამფინანსებელი უწყებების მოვალეობა, რომ თავიდან აიცილონ ან მინიმუმამდე შეამცირონ ამგვარი რისკი და ზემოქმედება. განსაკუთრებული ყურდაღება უნდა მიექცეს დაუცველ (მოწყვლად) პირებს. ESS 2-ში განხილულია პროექტის ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის დროს მუშახელის უსაფრთხოების საკითხები.

ადგილობრივი მაცხოვრებლებისთვის/თემებისთვის პროექტთან დაკავშირებული ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკები ძირითადად განპირობებულია სამშენბელო ტექნიკის მოძრაობასთან და სამშენებლო მოედანთან (მაგ. თხრილები და სხვა), თუ იქ არ არის განთავსებული ღობეები, ნიშნები და უსაფრთხოების სხვა საშუალებები. ექსპლუატაციის ეტაპზე რისკები ძირითადად სასმელი წყლის ხარისხის უკავშირდება (გაუსნებოვნება, სიმღვრივე და სხვა).

მუშახელისთვის პროექტთან დაკავშირებული ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკები ძირითადად გამოწვეულია ტექნიკის მართვით, დამცავი აღჭურვილობის ნაკლებობით, ტექნიკის არასათანადო მოვლა-შენახვით, ჰიგიენის წესების დარღვევით სამშენებლო მოედანზე.

ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის, ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გეგმა და ვიზუალური მასალა წარმოდგენილია 9-ე თავში.

ცხრილი 35 საზოგადოების და მუშახელის ჯანდაცვაზე და უსაფრთხოებაზე (HS) პოტენციური ზემოქმედება

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/რისკის აღწერა
საზოგადოების ჯანდაცვა და უსაფრთხოება (HS1)	მცირე	• მტვრის და დაბინძურების მობილური წყაროდან გამონაბოლქვის გამო მისასვლელი გზების გასწვრივ დროებითი ზემოქმედება მოხდება ჰაერის ხარისხზე, რამა შეიძლება საფრთხე შეუქმნას მაცხოვრებლების ჯანმრთელობას. მშენებლობის მცირე მასშტაბების გამო არ არის მოსალოდნელი მტვრის დიდი რაოდენობის წარმოქმნა გზაზე. მსგავსი პროექტების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ აღჭურვილობის ტრანსპორტირებისას წარმოქმნილი ემისიები მცირე მოცულობისაა. • ინფრასტრუქტურასთან მისასვლელი გზების გასწვრივ მცხოვრები მოსახლეობას საფრთხეს უქმნის ამ გზებზე ტრანსპორტის მოძრაობის დროებითი გააქტიურება. პროექტის დასახლებებში ტრანსპორტი ჩვეულებრივ მცირე სიჩქარით მოძრაობს.

		• კლიმატის თავისებურებებიდან გამომდინარე, წყალმბადი დაავადებების გაზრდის რისკი აშენებულ ხელოვნური ჭაობების გაჩერებულ წყალში არის დაბალი, პროექტის არეალის კლიმატის თავისებურებებიდან გამომდინარე. • მიწოდებული წყლის ხარისხის გაუმჯობესება, მათ შორის წყლის გაუსნებოვნება, შეამცირებს წყლით გადამდები დაავადებების გავრცელებას. • არსებობს წყლის დაბინძურების რისკი მილების მასალით (მაგ. დაუშვებელია მაღალი სიმკვრივის პოლიეთილენის (HDPE) ან მილსადენის არასათანდო წმენდის გამო მისი მოწყობის შემდეგ. • არსებობს წყლის არასაკმარისი წმენდის რისკი, განსაკუთრებით წვიმიან პერიოდში, როდესაც მაღალია წყლის სიმღვრივე. • წყლის დაბინძურების და ქლორის ჭარბად გამოყენების რისკი.
მუშახელის ჯანდაცვა და უსაფრთხოება (HS2)	საშუალო	• არაჰიგიენური პირობების/მუშახელის სანიტარული ინფრასტრუქტურის (ონკანები, საპონი, ტუალეტები და სხვა) ნაკლებობის გამო უარყოფითი ზემოქმედება მუშახელის ჯანმრთელობაზე. • ხის წაქცევის გამო უბედური შემთხვევების რისკი მისასვლელი გზების მშენებლობისას/მილსადენის თხრილების მოწყობისას ტყეში. • არასათანადოდ გამაგრებულ ღრმა თხრილებში გრუნტის ჩამოშლით გამოწვეული უბედური შემთხვევები. • მუშახელის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების რისკი მტვრის, მასალების დატვირთვა-გადმოტვირთვის, მექანიკურ და ქიმიური ზემოქმედების გამო. • უბედური შემთხვევების რისკი ტექნიკასთან, მძიმე აღჭურვილობასთან, სახიფათო მასალებთან მუშაობის გამო, მათ შორის შედუღებისას. • ტყის ხანძრების გაჩენის რისკი. • ავტოსაგზაო შემთხვევების რისკი.

ცხრილი 36 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური ზემოქმედება საზოგადოების და მუშახელის ჯანდაცვაზე და შრომის უსფრთხოებაზე (HS) (HS)

მშენებლობის დაწყებამდე
• კონტრაქტორის მიერ ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების ზომების დაგეგმვა და მათი განხორციელება იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ამისთვის ქვეკონტრაქტორის დაქირავება დასჭირდება. • კონტრაქტებში სპეციალური დებულებების შეტანა სანქციების და მშენებლობის შეჩერების შესახებ, თუ არ იქნა დაცული ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების სტანდარტები.
მშენებლობისას
კონტრაქტორის მიერ განსახორციელებელი ზომები საზოგადოების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად: • ტრანსპორტის მოძრაობის გეგმის შემუშავება, პროექტის ფართობებზე მისასვლელ გზებზე პიკის საათების გათვალისწინებით (საჭიროებისამებრ). • მძღოლების ინსტრუქტირება ავტომობილების ფრთხილად მართვის და მოძრაობის წესების დაცვის შესახებ. • საგზაო ნიშნების, სამშენებლო მოედნის აღნიშვნების მოწყობა და სამშენებლო მოედნის შემოღობვა. • თხრილებზე უსაფრთხო გადასასვლელი საფეხმავლო ხიდების მოწყობა, განსაკუთრებით სახლების შესასვლელებში. • ღამის სათებში ყველა ბარიერს და ნიშანს უნდა ჰქონდეს განათება ან უნდა იყოს ფლოუროსცენტული, რომ მათ ავტომობილებიც და ფეხით მოსიარულეებიც ხედავდნენ. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ღია თხრილების შემთხვევაში. • პროექტის სამუშაოებისთვის თანამედროვე (და არა მოძველებული) ტექნიკა და ავტომობილები უნდა იქნეს გამოყენებული. აუცილებელია მათი რეგულარული ტექმომსახურება და რემონტი. • უნალექო დღებში აუცილებელია მტვრის შემცირების ღონისძიებების განხორციელება. • პროექტის ტექნიკისა და ავტომობილებისთვის უმაღლესი ხარისხის დიზელის საწვავი უნდა იქნეს გამოყენებული. • დიზელ-გენერატორები და სხვა აღჭურვილობა სენსიტიური ადგილებისგან (სახლები, სკოლები, საბავშვო ბაღები და სხვა) მოშორებით უნდა იყოს განლაგებული ქარის მიმართულების გათვალისწინებით. • მილსადენის ექსპლუატაციაში გაშვებამდე აუცილებელია მილების გამორეცხვა, დეზინფექცია და წყლის ბაქტერიოლოგიური ანალიზის ჩატარება. **კონტრაქტორის მიერ განსახორციელებელი ზომები მუშახელის ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად:** • მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე მუშახელის ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების მართვის გეგმების შემუშავება ყველა ქვეპროექტისთვის.

- მუშათა ბანაკებში და სამშენებლო მოედანზე სათანადო ჰიგიენური და სანიტარული პირობებს უზრუნველყოფა და მონიტორინგი.
- ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავება, მუშების და ქვეკონტრაქტორების ინფორმირება, სათანადო ზომების განხორციელება ინერტული მასალების , გადამუშავებადი მასალების (მათ შორის შეფუთვის) და სახიფათო მასალებისთვის (თუ გამოიყენება) და სხვა სამშენებლო ნარჩნებისთვის . ნარჩენების დაწვის აკრძალვა.
- სათანადო საგზაო ნიშნების, სამშენებლო მოედნის აღნიშვნების და ბარიერების უზრუნველყოფა.
- თხრილების სტაბილიზაცია, სათანადო ნიშნების და ბარიერების მოწყობა თხრილებში ჩავარდნის ან თხრილების ჩამოქცევის თავიდან ასაცილებლად, EN1610 სტანდარტის მოთხოვნების დაცვა.
- მუშახელის მიერ დამცავი აღჭურვილობის და ფორმის ტარების, ასევე ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების გეგმის განხორციელების უზრუნველყოფა.
- ხეების მოსაჭრელად კვალიფიცირებული და გამოცდილი მუშახელის დაქირავება და სათანადო დამცავი აღჭურვილობის (მუზარადები, ფეხსაცმელები, შარვლები) უზრუნველყოფა. ხერხები გამართულ მდგომარეობაში უნდა იყოს.
- მექანიზმებთან და სახიფათო ნივთიერებებთან მუშაობის სათანადო პრაქტიკის უზრუნველყოფა.
- სახანძრო უსაფრთხოების რეგულაციების დაცვა ტყიან ადგილებში.
- სამშენებლო მოედანზე ცეცხლსაქრობი აღჭურვილობის/მექანიზმების უზრუნველყოფა და მათი მოვლა-შენახვა.
- საგანგებო სიტუაციებისთვის მზადყოფნის და რეაგირების გეგმის მომზადება პროექტის კომპონენტებისთვის.
- ტრენინგები ყველა თანამშრომლისა და კონტრაქტორის მუშებისთვის საგანგებო სიტუაციებისთვის მათ მოსამზადებლად.
- მძღოლებისთვის უსაფრთხოების ინსტრუქციების მომზადება, რომელშიც მითითებული იქნება მძღოლების და მანქანების ტექნიკური მდგომარეობისადმი მოთხოვნები. ნასვამ მდგომარეობაში ავტომობილების ტარების და საჭესთან ტელეფონზე საუბრის აკრძალვა, უსაფრთხოების ღვედების სავალდებულო გამოყენება და სხვა შესაბამისი დებულებები.

ექსპლუატაციისას

- წყლის დაბინძურების (სასმელი წყლის დაბინძურება ან ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის მიერ ზედაპირული წყლების შემთხვევითი დაბინძურება) შესახებ ადრეული გაფრთხილების სისტემის შექმნა და ფუნქციონირება.
- კონცენტრირებული ნატრიუმის ჰიპოქლორიტის შემცველი კონტეინერები კოროზიისადმი მდგრადი უნდა იყოს და აღჭურვილი უნდა იყოს მეორე დამცავი გარსით შემთხვევითი დაღვრის ან გაჟონვის თავიდან ასაცილებლად. ამგვარი კონტეინერების შენახვის ადგილი სათანადოდ უნდა ნიავდებოდეს.
- შეძლებისდაგვარად, გამოყენებული უნდა იქნეს ქლორის ტაბლეტები, რაც ოპერატორებს დოზირებას გაუადვილებს.
- უნდა მომზადდეს და განხორციელდეს სახიფათო მასალების მართვის გეგმა, რომელშიც განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ნატრიუმის ჰიპოქლორიტს.

- რეგულარული ტრენინგების ჩატარება ოპერატორებისთვის მასალების დაღვრის თავიდან აცილების მიზნით..

6.2.5 პოტენციური ზემოქმედება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე

ისტორიული ძეგლების, ეკლესიების, მეჩეთების და ხიდების სიახლოვეს სამუშაოების განხორციელებამ, ასევე სასაფლაოების გავლით წყალმომარაგების ან წყალარინების მილსადენების მოწყობამ შეიძლება გამოიწვიოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე ზემოქმედება. ეს პოტენციური ზემოქმედება შეიძლება თავიდან იქნეს აცილებული. მილსადენების თხრილების მოწყობისას დაუშვებელია ისტორიული შენობების ფუნდამენტის დაზიანება. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების ირგვლივ გარკვეულ რადიუსში სამუშაოების წარმოებისთვის აუცილებელია ბათუმში მდებარე აჭარის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტოს ნებართვა. თუ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი ეროვნული მნიშვნელობისაა საკითხი თბილისში მდებარე კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს გადაეცემა.

სამშენებლო მოედანზე მისასვლელი გზები ისტორიული ძეგლების გვერდის ავლით უნდა მოეწყოს და მიწისქვეშა კომუნიკაციები არ უნდა კვეთდეს სასაფლაოების ტერიტორიას. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლიდან 300/500მ რადიუსში წარმოებული სამუშაოებისთვის აუცილებელია ნებართვის მიღება.

ცხრილი 37 პოტენციური ზემოქმედება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე (CH)

პროექტის ზემოქმედება	**მნიშვნელობა**	**ზემოქმედების / რისკის აღწერა**
ფიზიკური ზიანი / კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების ნგრევა (CH1)	მცირე	• საკანალიზაციო და წყალმომარაგების მილსადენებმა შეიძლება იმოქმედოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლზე, განსაკუთრებით დაბების ცენტრში (სასაფლაოები, მეჩეთები, ეკლესიები)
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე მონაწილე მხარეების წვდომის შეზღუდვა(CH3)	უმნიშვნელო	• წყალმომარაგების და საკანალიზაციო ქსელები და სეპტიკური ავზები ხელს არ უნდა უშლიდეს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებთან მისვლას. • არ არის იდენტიფიცირებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები, რომელთანაც მისასვლელ გზები სამშენებლო სამუშაოების დროს შეიძლება ჩაიკეტოს..

ცხრილი 38 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: პოტენციური ზემოქმედება კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე (CH)

მშენებლობის დაწყებამდე
• კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დადგენა ფართობების შერჩევისას, საჯარო კონსულტაციებისდროს და შედეგების დოკუმენტურად აღნუსხვა.

- აუცილებელია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს ნებართვა ყველა იმ სამუშაოსთვის, რომელიც კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებიდან 300-500მ-ის რადიუსში ხორციელდება.

მშენებლობისას

- სამშენებლო სამუშაოების წარმოებისას გარანტირებული უნდა იყოს ეკლესიებთან, მეჩეთებთან და სასაფლაოებთან მისვლის შესაძლებლობა.
- შემთხვევითი აღმოჩენების პროცედურები => კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის აღმოჩენის შემთხვევაში, აუცილებელია მონაწილე მხარეებთან ამ საკითხის გარკვევა და ამ ძეგლის სიახლოვეს სამუშაოების შეწყვეტა..

ექსპლუატაციისას

- არ არის საჭირო ზემოქმედების შემცირების ზომების განხორციელება

6.2.6 პოტენციური ზემოქმედება კლიმატის ცვლილებაზე (CC)

კლიმატის ცვლილებაზე პროექტის ზემოქმედება შემდეგ კატეგორიებად უნდა დაიყოს ა) პროექტის ზემოქმედება კლიმატის ცვლილებაზე სათბურის აირების ემისიის გამო (CC1); ბ) კლიმატის ცვლილების ზემოქმედება პროექტზე, კერძოდ ტემპერატურის მატება, ექსტრემალური ამინდი (გვალვები, ღვარცოფები, მეწყრები, ზვავები და სხვა) და მდინარეების რეჟიმის პოტენციური ცვლილება მყინვარული და თოვლის ნადნობი წყლის წარმოქმნის ცვლილების გამო (CC2) და გ) პროექტის პოტენციალი რომ შეამციროს კლიმატის ცვლილების მიმართ მოსახლეობის მოწყვლადობა (CC3).

ამ კვლევის მიზანს არ წარმოადგენს კლიმატის ცვლილების პროგნოზირება. ის პოტენციური ზემოქმედების და მისი შემცირების ზომების აღწერით შემოიფარგლება..

ცხრილი 39 კლიმატის ცვლილებაზე პოტენციური ზემოქმედება (CC)

პროექტის ზემოქმედება	**მნიშვნელობა**	**ზემოქმედების/ რისკის აღწერა**
პროექტის ზემოქმედება სათბურის აირების ემისიაზე (CC1)	მცირე	• მშენებლობის ეტაპზე სამშენებლო ტექნიკის გამონაბოლქვი *(იხ. ჰაერის დაბინძურება) • დამატებითი ენერგიის/ელექტროობის მოხმარებით, მაგალითად ტუმბვით, გამოწვეული ემისიები • მეთანის (CH4) ემისია ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობიდან: დაგეგმილი სეპტიკური ავზების და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის მცირე ზომის გათვალისწინებით, ეს ემისია მცირე იქნება და ზემოქმედება უმნიშვნელო. • სოფლის მეურნეობაში შლამის გამოყენების გამო შემცირდება ქიმიური სასუქების გამოყენება,

პროექტის ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების/ რისკის აღწერა
		რომლებსაც ნახშიროჟანგის დიდი ნაკვალევი აქვთ (განსაკუთრებით აზოტის წარმოქმნა. ვინაიდან შლამი მუნიციპალიტეტებშივე იქნება გამოყენებული, აღარ იქნება საჭირო მისი გადაზიდვა საყრელებზე ან გადამუშავების ცენტრებში (მაგ. ბათუმში). ეს შეამცირებს სათბურის აირების ემისიას. • განახლებადი ენერგიის გამომუშავება ზოგიერთ ობიექტზე საწვავის ტურბინებისა და მზის პანელის მოწყობის შემთხვევაში.
კლიმატის ცვლილების რისკების ზემოქმედება პროექტზე (CC2)	საშუალო	• კლიმატის ცვლილების გამო ერთი მხრივ, გაიზრდება ინტენსიური ნალექების სიხშირე და მეორე მხრივ, უნალექო, გვალვიანი პერიოდები. • პროექტის ფართობებზე ხშირია ინტენსიური ნალექებით გამოწვეული ღვარცოფები, რამაც შეიძლება დააზიანოს წყალამღებები. • პროექტის ზოგეირთ ფართობზე ხშირია მეწყრები და ზამთარში კი ზვავები (განსაკუთრებით მდინარეების ციცაბო ხეობებში), რამაც შეიძლება დააზიანოს ინფრასტრუქტურა, ჩაკეტოს მისასვლელი გზები და სხვა..
პროექტის ზემოქმედება მოსახლეობის მოწყვლადობა ზე კლიმატის ცვლილების მიმართ (CC3)	პოზიტიური	• ზემოქმედება დადებითი იქნება, რადგან წყალმომარაგების გაუმჯობესება და წყლის გარანტირებული 24 საათიანი მიწოდება შეამცირებს მოსახლეობის მოწყვლადობას. • წყლამომარაგების ეფექტურობის ზრდა, რადგან წყლის დანაკარგების შემცირება და წყლის დამუშავების გაუმჯობესება აამაღლებს მოსახლეობის მდგრადობას გვალვიანი პერიოდების და ინტენსიური ნალექების მიმართ.

ცხრილი 40 ზემოქმედების შემცირების რეკომენდებული ზომები: კლიმატის ცვლილების პოტენციური გავლენები (CC)

მშენებლობის დაწყებამდე

- წყალმიმღებები და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები ისე უნდა დაპროექტდეს, რომ გაუძლოს კლიმატის ცვლილებით გამოწვეულ ღვარცოფებს.
- შერჩეული უნდა იქნეს საკმარისი წყლის ხარჯის მქონე ობიექტები, ვინაიდან კლიმატის ცვლილების გამო წყლის ხარჯის დიდი ცვალებადობაა მოსალოდნელი.
- თვითდინებითი სისტემების მაქსიმალურად გამოყენების საშუალებით წყლის გადატუმვის და დამატებითი ენერგომოხმარების თავიდან აცილება.
- შეძლებისდაგვარად მისასვლელი გზების და გადამცემი მაგისტრალების მეწყრებისა და ზვავების წარმოქმნის ადგილებიდან მოშორებით მოწყობა. თუ ეს შეუძლებელია, პროექტში გათვალისწინებული უნდა იყოს დაცვის შესაბამისი ზომები.
- იმ ზედაპირული წყლების ობიექტების შერჩევა, რომელთა წყლის ხარჯი მუდმივია (და წყალმოთხოვნილებაზე დიდია) და რომლებიც ნაკლებად განიცდის კლიმატის ცვლილების ზემოქმედებას.
- მძღოლების ინსტრუქტირება მანქანის ტარების იმ პრაქტიკის შესახებ, რომელიც ნაკლები საწვავის ხარჯს მოითხოვს.

მშენებლობისას

- ფერდობების სტაბილიაციის ზომების განხორციელება მიწის სამუშაოების წარმოების და სხვა სარისკო ადგილებში (მაგ. ციცაბო ფერდობები წყალამღებების ზემოთ, მისასვლელ გზებზე და გადამცემი მაგისტრალების გასწვრივ ხეების, ბუჩქების ხელახლა დარგვის საშუალებით, ხოლო საგანგებო შემთხვევებში ლითონის ბადეების ან ბარიერების მოწყობის საშუალებით ქვების ცვენის ან ზვავების წარმოქმნის ადგილებში).
- მშენებლობის ეტაპზე სამშენებლო ტექნიკის გამონაბოლქვის მინიმუმამდე შემცირება (იხ. ჰაერის დაბინძურება). ეს მოიცავს ტრანსპორტის ზედმეტი მოძრაობის შეზღუდვას, გაჩერებული მანქანების ძრავების გამორთვას, გამართული ტექნიკის გამოყენებას (ძველი საბჭოთა ტექნიკის და ავტომობილების ნაცვლად).
- მუშების გარემოსთვის უსაფრთხო ქმედებების და ქცევის წახალისება.

ექსპლუატაციისას

- მისასვლელი გზების და წყალამღებების მოვლა-შენახვა, მათ შორის რეგულარული წმენდა, ფერდობების სტაბილიზაცია, სეზონური სარემონტო სამშაოების ოპერატიულად განხორციელება და სხვა.
- წყალმომხამრებლების მიერ წყლის ეკონომიური ხარჯვის და წყლის რესურსების დაზოგვის წახალისება.
- წვიმის წყლის და ე.წ. ნაცრისფერი წყლის (საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლები საკანალიზაციო წყლების გარდა) ხელახლა გამოყენების წახალისება.

6.2.7 კუმულაციური ზემოქმედება

კუმულაციური ზემოქმედება ნიშნავს პროექტის ზემოქმედებას, რომელიც ემატება მრეწველობის ან სხვა პროექტების არსებულ ან მოსალოდნელ ზემოქმედებას და პროექტის შედარებით მცირე საქმიანობამ შეიძლება გადააჭარბოს დასაშვებ მაქსიმალურ მოცულობას. ეს ეხება წყლის დაბინძურებას წყალამღების ზემოთ წიაღისეულის მოპოვების ან დაგეგმილი ტურისტული კურორტების გამო.

მდინარე აჭარისწყლის ხარჯის ნაწილი შაუხევის ჰიდროელექტროსადგურისკენ არის მიმართული, რაც ამცირებს წყლის ხარჯს ხულოს და შუახევის მუნიციპალიტეტებში. აუცილებელია შეფასდეს გამწმენდი ნაგებობიდან მდინარეში ჩაშვებული გაწმენდილი ნამუშევარის წყლის ზემოქმედება წყლის ხარისხზე, როდესაც 2020 წელს შუახევის ჰიდროელექტროსადგური ექსპლუატაციაში იქნება გაშვებული და წყლის ხარჯი შემცირდება. ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის ზემოქმედება ძირითადად დადებითი იქნება, რადგან საკანალიზაციო წყლები გაიწმინდება და არსებული მდგომარეობა გაუმჯობესდება, მაგრამ აუცილებელია ზღვრული მოცულობების დაცვა (ლოტ 1-ის)

ქობულეთის მუნიციპალიტეტი ლოტ 1-ის ფართობთან ახლოს (ოჩხამური) ნაგავსაყრელის მოწყობამ ასევე შეიძლება იმოქმედოს გრუნტის წყლების ხარისხზე ოჩხამურის დაგეგმილ ჭაქბურღილებში, თუ ისინი იმავე წყალშემცველ ფენას იყენებენ. ნაგავსაყრელისთვის შერჩეულია ადგილი სოფელ ცეცხლაურთან (736556.00 მ E / 4639387.00 მ N) დაგეგმილი ჭაბურღილებიდან 2კმ-ის მოშორებით, მდინარე ოჩხამურის უკიდურეს მარჯვენა ქვედა ნაპირზე, ხოლო პროექტის ფართობი მარცხენა ნაპირზე მდებარეობს. ეს საყრელი სავარაუდოდ არ გააუარესებს გრუნტის წყლების ხარისხს, რადგან პროექტის საქმიანობა ევროკავშირის და საქართველოს სტანდარტების დაცვის განხორციელდება. ამ ნაგავსაყრელიდან შემთხვევითი დაბინძურება ვერ მოახდენს ზემოქმედებას პროექტის ფართობზე, რადგან მათ მდინარე ჰყოფს. გრუნტის წყლები მოქცეულია დაბალი გამტარობის მქონე ნატანის ფენებით. ეს მონაცემები შემოწმდება საცდელი ბურღვისას.

ლოტ 1-ის ფარგლებში გათვალისწინებული უნდა იყოს ასევე წყლის დაბინძურება გამწმენდი ნაგებობის წყალშემკრებ ფართობზე განლაგებული სამრეწველ ობიექტებიდან. ეს მხოლოდ ქედის მუნიციპალიტეტს ეხება, სადაც მუშაობს ღვინის ქარხანა და ხილის გადამამუშავებელი საწარმო. ამ საწარმოების მიერ წარმოქმნილ დამაბინძურებელი დატვირთვა სეზონური ხასიათისაა და პიკური პერიოდები ახასიათებს მუნიციპალური საკანალიზაციო წყლების დატვირთვისგან განსხვავებით. აქედან გამომდინარე, რეკომენდებულია ამ საწარმოების ჩამდინარე წყლების ადგილზე წმენდა, რაც უზრუნველყოფს გამწმენდი ნაგებობების სათანადო ფუნქციონირებას (აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კანონების მიხედვი ეს ორი საწარმო ვალდებულია თავისი ჩამდინარე წყლები წინასწარი წმენდა ჩაატაროს დამაბინძურებლების მაქსიმალურ დასაშვებ დონემდე შემცირების მიზნით). შესაძლებელია ENPARD პროგრამის ფარგლებში იქნეს წარდგენილი განაცხადი (გაეროს განვითარების პროგრამის/ სს „აჭარის წყლის ალიანსის“ 2020 წლის თებერვლის კონსულტაციების შესაბამისად).

წყალშემკრებ ფართობზე სასტუმროს ან სხვა ტურისტული ინფრასტრუქტურის მშენებლობა მნიშვნელოვნად გაზრდის წყალმოთხოვნილებას და წყლის დაბინძურების რისკს რაც უნდა აისახოს გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის შესაბამის გეგმებში). ეს საკითხი გათვალისწინებული უნდა იქნეს მე-2 ლოტის ფართობების შერჩევისას (ამ დროის მონაცემებით შერჩეულ სოფლებში არ იგეგმება ამგვარი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა).

1-ელი ლოტის საჯარო კონსულტაციების დროსაც განხილული იქნა ეს საკითხი საკითხი და პროექტის ფართობებზე ამგვარი მშენებლობა არ იგეგმება (მხოლოდ რამდენიმე მცირე სასტუმრო ხულოში).

ერთი პოტენციური კუმულაციური გავლენა დაკავშირებული ლოტ2- ინვესტიციებთან არის რისკის არასაკმარისი წყლის რაოდენობის ქვედა დინების მომხმარებლებისთვის, რაც შეიძლება გადაიჭრას შესაბამისი დაგეგმვით და არსებული სიტუაციის შეასებით. ლოტ 2 სანიტარიული გადაწყვეტილების კუმულაციური გავლენები (კომუნალური და ინდივიდუალური სეპტიკური ავზები)არ არის მოსალოდნელი.

ამ ეტაპზე არ არის იდენტიფიცირებული სხვა კუმულაციური ზემოქმედება, უფრო დეტალური ანალიზი ქვეპროექტების შეფასებისას განხორციელდება.

6.2.1 გარემოსდაცვითი კატეგორიები

KfW-ის მდგრადობის სახელმძღვანელო პრინციპების (2019) შესაბამისად პროექტებისთვის A, B+, B და C კატეგორიების მინიჭება ხდება მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით და დადასტურებული უნდა იქნეს შიდა კოტროლის საშუალებით. პროექტის კატეგორიის მიხედვით განისაზღვრება შეფასების ტიპი და დეტალურობა.

ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთების კვლევის მონაცემების მიხედვით პროექტის ინვესტიციების დიდი ნაწილი B კატეგორიას მიეკუთვნება (A კატეგორიის ქვეპროექტები აქ არ არის და რამდენიმე ქვეპროექტს C კატეგორია აქვს მინიჭებული).

გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის და გარემოსდაცვითი მართვის და მონიტორინგის გეგმის მოთხოვნები შეტანილი უნდა იყოს საპროექტო ანგარიშში და ისინი სატენდერო დოკუმენტაციის ნაწილს წარმოადგენს. მშენებლობის ზედამხედველობის დროს კონსულტანტი მონიტორინგს გაუწევს ამ დებულებების და მოთხოვნების შესრულებას კონტრაქტორის მიერ.

6.3 გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა

ქვემოთ ცხრილში შეჯამებული სახით არის წარმოდგენილი სავარაუდო ზემოქმედება, რისკები, ზემოქმედების შემცირების საჭირო ზომები და მხარეთა მოვალეობები მშენებლობის დაწყებამდე, მშენებლობისას და ექსპლუატაციის ეტაპებზე. გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა უნდა მოიცავდეს ჯანდაცვის, შრომის უსაფრთხოების და სამუშაო პირობების მართვის გეგმას და მისი მიზანია პოტენციური ნეგატიური ზემოქმედების შემცირება ეროვნული და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად.

შემდეგ თავში წარმოდგენილია გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის საფუძველზე შემუშავებული გარემოსდაცვითი მართვის და მონიტორინგის გეგმა, რომელიც წარმოადგენს ჩარჩო დოკუმენტს გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის ინდივიდუალური გეგმების მოსამზადებლად. ეს გეგმები ინდივიდუალურად მომზადდება თითოეული დაბისა და სოფლისთვის. მათში დეტალურად არის განსაზღვრული ვადები, ანგარიშგების მოთხოვნები და ფუნქციები, ზემოქმედების შემცირების ზომების განსახორციელებლად საჭირო ადამიანური რესურსები, აღჭურვილობა, მასალები და ბიუჯეტი.

გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის ინდივიდუალური გეგმები სატენდერო დოკუმენტაციის ნაწილს შეადგენს. ყველა კონტრაქტორმა უნდა შეასრულოს მათში განსაზღვრული მოთხოვნები. მშენებლობის (მათ შორის მშენებლობისთვის მობილიზაციის) დაწყების წინ კონტრაქტორმა თავისი გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა (ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების მართვის გეგმის ჩათვლთ) განხორციელების კონსულტანტებს უნდა წარუდგინოს დასამტკიცებლად.

ცხრილი 41 გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის ღონისძიებების ჩამონათვალი

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
			მშენებლობის წინ	
ფიზიკური	მდინარეებში წყლის ხარისხის გაუარესება	საშუალო	Dilution modelling for WWTP 50 to 2.000 PE	კონსულტანტი
	გრუნტის ამოღებით გამოწვეული ეროზია/მეწერი	საშუალო	ახალი მისასვლელი გზების მოწყობის მინიმუმამდე შემცირება; ადგილობრივი კონტრაქტორებისთვის მშენებლობის სათანადო პრაქტიკის და გრუნტის სტაბილიზაციის მოთხოვნების განსაზღვრა	კონსულტანტი
ბიომრავალფეროვნება	ლანდშაფტის მდგომარეობის გაუარესება	საშუალო	მისასვლელი გზების სათანადოდ დაგეგმვა მილების გაყვანის ზემოქმედების მინიმუმამდე შემცირება (მინი ექსკავატორების გამოყენება, იმ მასალის მილების გამოყენება, რომელტა ხელახლა გამოყენებაა შესაძლებელი)	კონსულტანტი
	ფლორის და ფაუნის/ჰაბიტატის და ეკოსისტემის/ტყეების მდგომარეობის გაუარესება ფლორის და	საშუალო	პროექტში მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის გათვალისწინება; მილების გაყვანის ზემოქმედების მინიმუმამდე შემცირება (მინი ექსკავატორების გამოყენება, იმ მასალის მილების გამოყენება, რომელთა ხელახლა გამოყენებაა შესაძლებელი). ბიომრავალფეროვნების სპეციალური კვლევა (იქთიოფაუნის ჰაბიტატის და ფლორა/ფაუნის ანალიზი) ახალი წყალამღების და ახალი მისასვლელი გზების მშენებლობისას.	კონსულტანტი

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
სოციალური	მიწის შესყიდვა და განსახლება მუნიციპალიტეტების მიერ KfW-ს სტანდარტებიდან შესაძლო გადახვევა	საშუალო	ფიზიკური ადგილმონაცვლეობის (განსახლების) თავიდან აცილება მიწის შესყიდვის და განსახლების სამოქმედო გეგმის (LARP) მომზადება და განხორციელება; კომპენსაციის გადახდა მიწის შესყიდვისას LARP-ს შესაბამისად. ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილ პირებთან შეთანხმების პროცედურების შემუშავება წყალმომარაგების და საკანალიზაციო მილსადენების კერძო მიწის ნაკვეთებზე (მიწისქვეშ) გაყვანის შესახებ	კონსულტანტი / სს „აჭარის წყლის ალიანსი“
	რესურსებზე წვდომის შეზღუდვა/გამორიცხვა წყლსი განაწილებისას/სეპტიკური ავზების განლაგების და მათი მოვლა-შენახვის გამო კონფლიქტების რისკი	საშუალო	ეკოსისტემის სერვისების/რესურსების ეფექტური მოხმარების შესახებ ინფორმირება; კონფლიქტების გადაწყვეტის მექანიზმის ჩამოყალიბება საფასურის გადახდის მიმართ განსხვავებული დამოკიდებულებით გამოწვეული პრობლემების მოსაგვარებლად ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის კონცეფციის შემუშავება	კონსულტანტი
		საშუალო	საჩივრების განხილვის ეფექტური მექანიზმის ამოქმედება	კონსულტანტი / სს „აჭარის წყლის ალიანსი“/მუნიციპალიტეტები

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
	დაუცველი (მოწყვლადი) მაცხოვრებლების გამორიცხვის რისკი	საშუალო	შესაბამისი კონცეფციის შემუშავება მოწყვლადი მაცხოვრებლების ჩართვის უზრუნველსაყოფად კონსულტაციებში ქალების სისტემატურად ჩართვა გენდერული თანასწორობის საბჭოს სისტემატიური ინფორმირება და მოწვევა ხელმისაწვდომი ტარიფების დადგენა მომხმარებელთა ყველა ჯგუფისთვის (მაგ. სოციალური ტარიფები)	კონსულტანტი / სს „აჭარის წყლის ალიანსი“/მუნიციპალიტეტები
ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	საზოგადოების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკი	მცირე	უზრუნველყოფს კონტრაქტორის მიერ ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების ზომების დაგეგმვა-განხორციელებას	კონსულტანტი
		მცირე	მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების მართვის გეგმების შემუშავება თითოეული ქვეპროექტისთვის	კონტრაქტორი
კულტურული მემკვიდრეობა	მილსადენების მიერ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე ზემოქმედება/დაზიანება	საშუალო	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დადგენა ფართობების შერჩევისას, საჯარო კონსულტაციებისდროს და შედეგების დოკუმენტურად აღნუსხვა. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს ნებართვის მოპოვება პროექტისთვის	კონსულტანტი
კლიმატის ცვლილება	კლიმატის ცვლილების შემცირება	მცირე	თვითდინებითი სისტემების მაქსიმალურად გამოყენების საშუალებით ენერგომოხმარების მინიმუმამდე შემცირება	კონსულტანტი
	კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაცია	საშუალო	წყალამღებების და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მდგრადობის უზრუნველყოფა კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული ღვარცოფების მიმართ	კონსულტანტი

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
			შეძლებისდაგვარად მისასვლელი გზების და გადამცემი მაგისტრალების მეწყრებისა და ზვავების წარმოქმნის ადგილებიდან მოშორებით მოწყობა ან დაცვის შესაბამისი ზომების დაპროექტება. იმ ზედაპირული წყლების ობიექტების შერჩევა, რომელთა წყლის ხარჯი მუდმივია (და წყალმოთხოვნილებაზე დიდია) და რომლებიც ნაკლებად განიცდის კლიმატის ცვლილების ზემოქმედებას.	
მშენებლობისას				
ფიზიკური	გრუნტის ამოღებით გამოწვე ეროზია/მეწყრები	საშუალო	ტრენინგები მუშებისთვის მშენებლობის ეკოლოგიურად უსაფრთხო პრაქტიკის თაობაზე	კონტრაქტორი
	ჰაერის ხარისხის გაუარესება	მცირე	დაბინძურების მობილური წყაროებიდან ემისიის და მტვრის მინიმუმამდე შემცირება	კონტრაქტორი
	მშენებლობის ხმაური	მცირე	მუშებმა საჭიროებისამებრ უნდა ატარონ ხმაურისგან დამცავი აღჭურვილობა.	კონტრაქტორი
	სამშენებლო ნარჩენები	საშუალო	ნარჩენების განკარგვა უნდა მოხდეს შესაბამისი რეგულაციების მიხედვით.	კონტრაქტორი
ბიომრავალფეროვნება	ლანდშაფტის/ფლორის და ფაუნის/ჰაბიტატის და ეკოსისტემის/ტყეების მდგომარეობის გაუარესება	საშუალო	• ტრენინგები მუშებისთვის მშენებლობის ეკოლოგიურად უსაფრთხო პრაქტიკის თაობაზე. • მშენებლობის შესაბამისი მეთოდების გამოყენება.	კონტრაქტორი

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
	მდგომარეობის გაუარესება			
სოციალური	მიწის შესყიდვა და განსახლება	საშუალო	კონტრაქტორმა უნდა გაასწოროს მის მიერ მიყენებული ზარალი და/ან გადაიხადოს სრული კომპენსაცია.	კონტრაქტორი
		საშუალო	მიწის შესყიდვის და განსახლების ჩარჩო დოკუმენტის და გეგმის დებულებებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი
	უცხო პირების (მშენებლობის მუშების) შემოსვლა	მცირე	ადგილობრივი კომპანიების და მუშახელის ჩართვა (მათთვის პრიორიტეტის მინიჭება).	კონტრაქტორი
ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკები მუშებისთვის; უბედური შემთხვევების რისკი	საშუალო	მუშათა ბანაკებში და სამშენებლო მოედანზე სათანადო ჰიგიენური და სანიტარული პირობებს უზრუნველყოფა და მონიტორინგი. ხეების მოსაჭრელად კვალფიცირებული და გამოცდილი მუშახელის დაქირავება და სათანადო დამცავი აღჭურვილობის უზრუნველყოფა. თხრილების სათანადოდ გამაგრება. მტვრის, მასალების დატვირთვა-გადმოტვირთვის, მექანიკურ და ქიმიური ზემოქმედების გამო მუშახელის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების რისკის შემცირება. დამცავი აღჭურვილობის, საგზაო უსაფრთხოების წესების, სამშენებლო მოედანზე გამაფრთხილებელი ნიშნების შესახებ დეტალური ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა	კონტრაქტორი

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
			იყოს მშენებლობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გეგმაში. ტყის ხანძრების რისკების შემცირება სახანძრო უსაფრთხოების რეგულაციების საშუალებით.	
	მუშების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკები	მცირე	სამშენებლო მოედანზე გამაფრთხილებელი ნიშნების მოწყობის უზრუნველყოფა და სამუშაო საათების დაცვა. ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება, მუშების და ქვეკონტრაქტორების ინფორმირება. საგანგებო სიტუაციებისთვის მზადყოფნის და რეაგირების გეგმის მომზადება პროექტის კომპონენტებისთვის. საგანგებო სიტუაციებში რეაგირების ტრენინგი	კონტრაქტორი
	საზოგადოების და მუშების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკები	მცირე	კონტრაქტებში სპეციალური დებულებების შეტანა სანქციების და მშენებლობის შეჩერების შესახებ, თუ არ იქნა დაცული ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების სტანდარტები. მუშების მიერ დამცავი აღჭურვილობის ტარების უზრუნველყოფა. სიგნალიზაცია და გამაფრთხილებელი ნიშნები.	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი
კულტურული მემკვიდრეობა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების ფიზიკური დაზიანება/განადგურება	მცირე	შემთხვევითი აღმოჩენების პროცედურები => კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის აღმოჩენის შემთხვევაში, აუცილებელია ამ ძეგლის სიახლოვეს სამუშაოების შეწყვეტა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტოს ინფორმირება	კონტრაქტორი

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებთა მისასვლელის შეზღუდვა	უმნიშვნელო	სამშენებლო სამუშაოების წარმოებისას გარანტირებული უნდა იყოს ეკლესიებთან, მეჩეთებთან და სასაფლაოებთან მისვლის შესაძლებლობა	კონტრაქტორი
კლიმატის ცვლილება	კლიმატის ცვლილების შემცირება	მცირე	სამშენებლო ტექნიკის ემისიების მინიმუმამდე შემცირება	კონტრაქტორი
	კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაცია	საშუალო	ფერდობების სტაბილიაციის ზომების განხორციელება მიწის სამუშაოების წარმოების და სხვა სარისკო ადგილებში (მაგ. ციცაბო ფერდობები წყალამღებების ზემოთ, მისასვლელ გზებზე და გადამცემი მაგისტრალების გასწვრივ ხეების, ბუჩქების ხელახლა დარგვის საშუალებით, ხოლო საგანგებო შემთხვევებში ლითონის ბადეების ან ბარიერების მოწყობის საშუალებით ქვების ცვენის ან ზვავების წარმოქმის ადგილებში).	კონტრაქტორი
ექსპლუატაციისას				
ფიზიკური	მდინარეებში წყლი ხარისხის გაუარესება	საშუალო	ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის ნამუშევარი წყლის ნიმუშების აღება და ანალიზი	კონსულტანტი
	გრუნტის წყლების ხარისხის გაუარესება	საშუალო	სეპტიკური ავზების მოკლეხნიანი მონიტორინგი	კონსულტანტი
ბიომრავალფეროვნება	ფლორის და ფაუნის/ჰაბიტატის და ეკოსისტემის/ტყეების	საშუალო	• მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის უზრუნველყოფა. • ქიმიური ნივთიერებებით წყლის დაბინძურების პრევენცია.	კომუნალური სამსახური/ მომხმარებლები

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
	მდგომარეობის გაუარესება		• ინფრასტრუქტურის, მათ შორის მისასვლელი გზების, სათანადო მოვლა-შენახვა.	
სოციალური	მიწის შესყიდვა და განსახლება	მცირე	• თუ მილები კერძო მიწის ნაკვეთზე გადის, მოვლა-შენახვის შეთანხმების პირობების დაცვა. • კომუნალურ სამსახურებთან და მოსახლეობასთან პერიოდული კონსულტაციები	კომუნალური სამსახური/ მომხმარებლები, აჭარის წყლის ალიანსი(AWA)
	უთანასწორობის რისკი	მცირე	გენდერული თანასწორობის და ქალების და მამაკაცების თანაბარი ანაზღაურების შესახებ დებულებების გათვალისწინება.	კომუნალური სამსახური/ მომხმარებლები, აჭარის წყლის ალიანსი(
საზოგადოების ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	მიწოდებული წყლის დაბალი ხარისხი	მცირე	• შესაბამისი მასალისგან დამზადებული მილების შერჩევა და მისლადენების სათანადოდ გამორეცხვა. წყლის სიმღვრივე უნდა შემცირდეს გაფილტვრის გაუმჯობესების საშუალებით. • ჭარბი დაქლორვის თავიდან აცილება (საჭიროებისამებრ ტრენინგების ჩატარება).	კომუნალური სამსახური/ მომხმარებლები
	კონცენტრირებული ნატრიუმის	საშუალო	კონცენტრირებული ნატრიუმის ჰიპოქლორიტის შემცველი კონტეინერები კოროზიისადმი მდგრადი უნდა	კომუნალური სამსახური/

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
	ჰიპოქლორიტის შემთხვევით დაღვრა ან გაჟონვა		იყოს და აღჭურვილი უნდა იყოს მეორე დამცავი გარსით შემთხვევითი დაღვრის ან გაჟონვის თავიდან ასაცილებლად. ამგვარი კონტეინერების შენახვის ადგილი სათანადოდ უნდა ნიავდებოდეს.	მომხმარებლები
	მიწოდებული წყლის დაბინძურების რისკი	საშუალო	წყლის დაბინძურების (სასმელი წყლის დაბინძურება ან ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის მიერ ზედაპირული წყლების შემთხვევითი დაბინძურება) შესახებ ადრეული გაფრთხილების სისტემის შექმნა და ფუნქციონირება.	კომერციული სამსახური/ მომხმარებლები
მუშების ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების რისკი მუშებისთვის უბედური შემთხვევების რისკი	საშუალო	• უნდა მომზადდეს და განხორციელდეს სახიფათო მასალების მართვის გეგმა, რომელშიც განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ნატრიუმის ჰიპოქლორიტს. • რეგულარული ტრენინგების ჩატარება ოპერატორებისთვის • ინსპექტირების პროგრამის მომზადება და განხორციელება ინჟექციური მილების და ნატრიუმის ჰიპოქლორიტის შემცველი კონტეინერების სიმტკიცის და გამართული მდგომარეობის უზრუნველსაყოფად. • სათანადო დამცავი აღჭურვილობის უზრუნველყოფა და ტრენინგების ჩატარება საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების მიზნით.	კონსულტანტი

სფერო	პოტენციური ზემოქმედება	მნიშვნელობა	ზემოქმედების შემცირების ზომები	პასუხისმგებელი მხარე
კლიმატის ცვლილება	კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაცია	საშუალო	• მისასვლელი გზების და წყალამღებების მოვლა-შენახვა რეგულარული წმენდის და და ფერდობების სტაბილიზაციის ჩათვლით.	კომუნალური სამსახური/ მომხმარებლები
	კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაცია	საშუალო	• წყალმომხმარებელთა მიერ წყლის ეკონომიური ხარჯვის წახალისება.	კონსულტანტი, კომუნალური სამსახური/ მომხმარებლები

6.4 გარემოსდაცვითი მართვის და მონიტორინგის გეგმა (EMMP)

ცხრილი 42 გარემოსდაცვითი მართვის და მონიტორინგის გეგმის მონიტორინგის ზომების ჩამონათვალი

სფერო	ზემოქმედების შემცირების ზომები	მონიტორინგის ზომები	მონიტორინგის პარამეტრები	მდებარეობა	სიხშირე	პასუხისმგებელი პირი/უწყება	ხარჯთაღრიცხვა
Pre-construction							
ფიზიკური	სათანადო ეკოლოგიურად უსაფრთხო პროექტირების პრაქტიკა ძლიერი დიზაინი, ველური ბუნების დაზიანების თავიდან ასაცილებლად	შემოწმება - თუ მომზადებულია შესაბამისი პროექტი	განზავების მოდელირება, ზედა ბიეფში მართვის ზომები, მისასვლელი გზების მინიმუმამდე შემცირება, გრუნტის სტაბილიზაცია	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი	ექსპერტების სამუშაო საათები
ბიომრავალფეროვნება	სათანადო ეკოლოგიურად უსაფრთხო პროექტირების პრაქტიკა	შემოწმება - თუ მომზადებულია შესაბამისი პროექტი	ამოღებული გრუნტის მაქსიმალურად ხელახლა გამოყენება ეკოლოგიურ ხარჯზე მეტი მინიმალური	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი	ექსპერტების სამუშაო საათები

			ხარჯის დაპროექტება (დაცულ ტერიტორიებზე ზემოქმედების თავიდან აცილება				
	ბიომრავალფერონ ების კვლევა ახალი წყალამღებების და მისასვლელი გზების მშენებლობისთვის	დადასტურება - განხორციელებული ა თუ არა შესაბამისი კვლევა	მოსალოდნელი ზემოქმედება ბიომრავალფეროვნე ბაზე	არ გამოიყენ ება	არ გამოიყენებ ა	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი	ექსპერტების სამუშაო საათები
	გარემოსდაცვითი დებულებების შეტანა სამშენებლო კონტრაქტებში და სანქციები გარემოსდაცვითი და სოციალური გეგმის მოთხოვნების შეუსრულებლობი სთვის	დადასტურება - შესაბვამისი დებულებები შეტანილია სატენდერო დოკუმენტაციაში და კონტრაქტებში	გარემოსდაცვითი დებულებები და სანქციები	არ გამოიყენ ება	არ გამოიყენებ ა	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი	ექსპერტების სამუშაო საათები

სოციალური	მიწის შესყიდვის და განსახლების გეგმის მომზადებ KfW-ს და ეროვული სტანდარტების შესაბამისად	დადასტურება - კომპენსაციის შესაბამისი მექანიზმი, დადასტურება - ზემოქმედები ქვეშ მოხვედრილ პირებთან შეთანხმების პროცედურები კერძო მიწის ნაკვეთებზე მილსადენების გაყვანის შესახებ. დადასტურება - კონფლიქტების გადაწყვეტის მექანიზმი	კომპენსაციის სათანადო პაკეტი; ზემოქმედები ქვეშ მოხვედრილ პირებთან შეთანხმების სათანადო პროცედურები კონფლიქტების გადაწყვეტის სათანადო მექანიზმი	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი/ აჭარის წყლის ალიანსი(AWA)	ექსპერტების სამუშაო საათები
	შეძლებისდაგვარად ინფრასტრუქტურისთვის სახელმწიფო მიწის შერჩევა კერძო მიწის ნაცვლად	პროექტის განხილვა	კერძო მიწის ნაკვეთებზე კომუნალური ინფრასტრუქტურის რაოდენობა	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი/სს „აჭარის წყლის ალიანსი“	ექსპერტების სამუშაო საათები

	ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის კონცეფციის შემუშავება	დადასტურება - ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის კონცეფცია	შემოთავაზებული ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის კონცეფცის შესაბამისობა	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი/სს „აჭარის წყლის ალიანსი“	ექსპერტების სამუშაო საათები
	საჩივრების განხილვის ეფექტური მექანიზმი	საჩივრების და მათი განხილვის მონიტორინგი	საჩივრების/სასამართლო საქმეების რაოდენობა	პროექტის ფართობი	მუდმივი	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი/სს „აჭარის წყლის ალიანსი“/მუნიციპალიტეტები	ექსპერტების სამუშაო საათები
	მონაწილეთა ჩართულობის გეგმის მომზადება KfW-ს და ეროვნული სტანდარტების შესაბამისად	გენდერული თანასწორობის და მონაწილეთა მხარეებთან კონსულტაციების მონიტორინგი	დაუცველი (მოწყვლადი) მაცხოვრებლების რაოდენობა, ქალების ჩათვლით . გენდერული თანასწორობის საბჭოების წარმომადგენლები. სოციალური ტარიფები	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი/სს „აჭარის წყლის ალიანსი“	ექსპერტების სამუშაო საათები
ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე მუშახელის ჯანდაცვის და	დამოწმება - კონტრაქტორის უნარი დაგეგმოს და განახორციელოს ჯანდაცვის და	კონტრაქტორის რეკომენდაციები	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი/სს „აჭარის წყლის ალიანსი“	ექსპერტების სამუშაო საათები

	შრომის უსაფრთხოების მართვის გეგმების შემუშავება ყველა ქვეპროექტისთვის.	უსაფრთხოების ზომები					
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსგან ნებართვის მიღება	ნებართვების რაოდენობის მონიტორინგი	ნებართვების რაოდენობა	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი	ექსპერტების სამუშაო საათები
კლიმატის ცვლილება	კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტირებული პროექტი	პროექტის კლიმატისადმი ადაპტირების შემოწმება	ენერგომოხმარების მინიმუმამდე შემცირება კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტირებული ნაგებობების რაოდენობა მეწყრისგან დამცავი ზომების რაოდენობა	არ გამოიყენება	არ გამოიყენება	კონსულტანტი/ ექსპერტთა გუნდი	ექსპერტების სამუშაო საათები
მშენებლობისას							

ფიზიკური	ნარჩენების განკარგვა უნდა მოხდეს შესაბამისი რეგულაციების მიხედვით.	დაკვირვება	დარღვევების რაოდენობა	პროექტის ფართობები/სამშენებლო მოედნები	ყოველკვირეული	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
ფიზიკური/ბიომრავალფეროვნება	ღამის საათებში ხმაურიანი საქმიანობისა და განათების	დაკვირვება, ინსპექტირება	დარღვევების რაოდენობა	წყალამღებების ადგილები	ყოველკვირეული	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
	ტრენინგები მუშებისთვის მშენებლობის ეკოლოგიურად უსაფრთხო პრაქტიკის თაობაზე.	მშენებლობის სათანადო პრაქტიკის და მეთოდების მონიტორინგი	დარღვევების რაოდენობა	პროექტის ფართობები/სამშენებლო მოედნები	ყოველკვირეული	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
სოციალური	მიწის შესყიდვის და განსახლების გეგმის და მონაწილეთა ჩართულობის გეგმის განხორციელება	დაკვირვება და მიწის შესყიდვის და განსახლების გეგმის მონიტორინგის ანგარიში	მიწის შესყიდვის და განსახლების გეგმის და მონაწილეთა ჩართულობის გეგმის მოთხოვნების შესრულება/შეუსრულებლობა	პროექტის ფართობები/სამშენებლო მოედნები	პერიოდული	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები

	საჩივრების განხილვის ეფექტური მექანიზმი	საჩივრების და მათი განხილვის მონიტორინგი	საჩივრების/სასამართლო საქმეების რაოდენობა	პროექტის ფართობი	მუდმივი	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი/ სს „აჭარის წყლის ალიანსი“/მუნიციპალიტეტები	ექსპერტების სამუშაო საათები
მუშების ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	მშენებლობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გეგმის, საგანგებო სიტუაციებისთვის მზადყოფნის და რეაგირების გეგმის ჩათვლით, განხორციელება KfW-ს მოთხოვნების შესაბამისად	დაკვირვება, დოკუმენტაციის მონტორინგი	მშენებლობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გეგმის მოთხოვნების შესრულება/შეუსრულებლობა, ავტოსაგზაო შემთხვევების რაოდენობა	პროექტის ფართობები/სამშენებლო მოედნები	ყოველკვირეული	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
საზოგადოების ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	სიგნალიზაცია, სანქციები	დაკვირვება, დოკუმენტაციის მონიტორინგი	ჯანდაცვის და უსაფრთხოების სტანდარტების მოთხოვნების შესრულება/შეუსრულებლობა, ავტოსაგზაო შემთხვევების რაოდენობა	პროექტის ფართობები/სამშენებლო მოედნები	ყოველკვირეული	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები

კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები	შემთხვევითი აღმოჩენების პროცედურების დაცვა	დაკვირვება, დოკუმენტაციის მონტორინგი	შემთხვევითი აღმოჩენების პროცედურების მოთხოვნების შესრულება/შეუსრულებლობა	პროექტის ფართობები/სამშენებლო მოედნები	საჭიროების ამებრ	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
კლიმატის ცვლილება	სამშენებლო ტექნიკის ემისიების მინიმუმამდე შემცირება	დაკვირვება, დოკუმენტაციის მონტორინგი	იმ ავტომობილების რაოდენობა, რომლებიც სტანდარტებს არ აკმაყოფილებს	პროექტის ფართობები/სამშენებლო მოედნები	ყოველკვირეული	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
ექსპლუატაციისას							
ფიზიკური	ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის ნამუშევარი წყლის ნიმუშების აღება და ანალიზი	ნამუშევარი წყლის მონიტორინგი	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა შენახვის კონცეფციის თანახმად	ნამუშევარი წყლის ნიმუშების აღების ადგილი	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა შენახვის კონცეფციის თანახმად	კომუნალური სამსახური/გარემოს დაცვის სამინისტრო	ზედაპირული წყლების ნიმუშების აღების. ტრანსპორტირების და ლაბორატორიული ანალიზის ღირებულება 50-100 ევრო

	ნამუშევარი წყლის მონიტორინგი	სეპტიკური ავზების ნამუშევარი წყლის მონიტორინგი	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა შენახვის კონცეფციის თანახმად	შერჩეული სეპტიკური ავზები	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა შენახვის კონცეფციის თანახმად	კომუნალური სამსახური/გარემოს დაცვის სამინისტრო	გრუნტის წყლების ნიმუშების აღების. ტრანსპორტირების და ლაბორატორიული ანალიზის ღირებულება
	აღებული გაუწმენდავი და მიწოდებული გაწმენდილი წყლის ხარისხის მონიტორინგი	გაწმენდილი წყლის ხარისხის მონიტორინგი	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა შენახვის კონცეფციის თანახმად	წყალარების და საბოლოო მომხმარებლების ადგილები	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა შენახვის კონცეფციის თანახმად	კომუნალური სამსახური/გარემოს დაცვის სამინისტრო	ნიმუშების აღების. ტრანსპორტირების და ლაბორატორიული ანალიზის ღირებულება 50-100 ევროა
	საკანალიზიაციო შლამის სათანადო დამუშავება	საკანალიზიაციო შლამის დამუშავების და ამ რესურსის გამოყენების მონიტორინგი	მოცილებული შლამის რაოდენობა	შლამის დამუშავების ინფრასტრუქტურა	ოპერირებისა და ტექნიკური მოვლა შენახვის კონცეფციის თანახმად	კომუნალური სამსახური	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
ბიომრავალფეროვნაბ	სათანადო მოვლა-შენახვის ზომები	დაკვირვება	კრიტიკული ხარჯის პერიოდების რაოდენობა და	წყალმომარაგების და წყალარი	ყოველთვიური	კონსულტანტი/ კომუნალური სამსახური	ექსპერტების ინსპექტირების საათები

			ხანგრძლივობა; მოვლა-შენახვის მონიტორინგის არარსებობა და მწყობრიდან გამოსული ინფრასტრუქტურის რაოდენობა	ნების სისტემე ბი			
	მოვლა-შენახვის შესახებ შეთანმებების დაცვა	პერიოდული კონსულტაციები კომუნალურ სამსახურებთან და ადგილობრივ მაცხოვრებლებთან	მოვლა-შენახვასთან დაკავშირებული საქმეების არარსებობა	წყალმომ არაგების და წყალარი ნების სისტემე ბი	ყოველთვი ური	კონსულტანტი/ კომუნალური სამსახური	ექსპერტების ინსპექტირების საათები
სოცია ლური	საჩივრების განხილვის ეფექტური მექანიზმი	საჩივრების და მათი განხილვის მონიტორინგი	საჩივრების/სასამარ თლო საქმეების რაოდენობა	პროექტი ს ფართობ ი	მუდმივი	კონსულტანტი/ კონტრაქტორი/ სს „აჭარის წყლის ალიანსი“/მუნი ციპალიტეტები	ექსპერტების სამუშაო საათები
	გენდერული თანასწორობის შესახებ დებულებების განხორციელება	პერიოდული კონსულტაციები კომუნალურ სამსახურებთან და ადგილობრივ მაცხოვრებლებთან	ქალების და მამაკაცების ხელფასები	პროექტი ს სოფლებ ი	ყოველწლი ური	კონსულტანტი/ კომუნალური სამსახური	ექსპერტების ინსპექტირების საათები

საზოგადოების ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	ადეკვატური ექსპლუატაცია და მოვლა-შენახვა	პერიოდული კონსულტაციები კომუნალურ სამსახურებთან და ადგილობრივ მაცხოვრებლებთან	მილსადენების წმენდის რაოდენობა; მიწოდებული წყლის ხარისხი (სიმღვრივე, ქლორის შემცველობა)	პროექტის სოფლები	ყოველთვიური	კონსულტანტი/ კომუნალური სამსახური	ექსპერტების ინსპექტირების საათები, ლაბორატორიული ანალიზის ხარჯები
ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	ადრეული გაფრთხილების პროცედურები წყლის დაბინძურების და მუშების ტრენინგი	პერიოდული კონსულტაციები კომუნალურ სამსახურებთან	მიწოდებული წყლის შემთხვევითი დაბინძურების ინციდენტების რაოდენობა, ტრენინგების რაოდენობა	პროექტის სოფლები	საჭიროების ამებრ	კონსულტანტი/ კომუნალური სამსახური	კონსულტაციები/ექსპერტების ტრენინგების საათები
მუშების ჯანდაცვა და უსაფრთხოება	სახიფათო მასალების მართვის გეგმის განხორციელება და მუშების ტრენინგი	პერიოდული კონსულტაციები კომუნალურ სამსახურებთან	ინსპექტირებები ინჟექციური მილების და ნატრიუმის ჰიპოქლორიტის შემცველი კონტეინერების სიმტკიცის და გამართული მდგომარეობის უზრუნველსაყოფად.	წყალგამწმენდი ნაგებობები	საჭიროების ამებრ	კონსულტანტი/ კომუნალური სამსახური	ექსპერტების საკონსულტაციო/ტრენინგის საათები

			საგანგებო სიტუაციებისთვის ჩატარებული ტრენინგების რაოდენობა				
კლიმატის ცვლილება	წყალმომხმარებელთა მიერ წყლის ეკონომიური ხარჯვის წახალისება.	პერიოდული კონსულტაციები კომუნალურ სამსახურებთან და ადგილობრივ მაცხოვრებლებთან	წყალმოხმარება	მომსახურების ტერიტორია	ყოველწლიური	კონსულტანტი/ კომუნალური სამსახური	ექსპერტების საკონსულტაციო საათები

6.5 გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის ჩარჩო დოკუმენტის რეზიუმე და დამატებით საჭირო გეგმები

ცხრილი 43 დამატებით საჭირო გეგმების რეზიუმე

გეგმა	საჭიროება(კი/არა)	კომენტარი
მონაწილეთა ჩართულობის გეგმა (SEP)	კი	თავი 8.
საჩივრების განხილვის მექანიზმი (GRM)	კი	თავი **Error! Reference source not found.**.
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დაცვის გეგმა (CHPP)	კი	მომზადდება მიწის შესყიდვის და განსახლების ჩარჩო დოკუმენტის (LARF) დებულებების შესაბამისად, თავი **Error! Reference source not found.**.
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების დაცვის გეგმა (CHPP)	არა	არ არის მოსალოდნელი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე ზემოქმედება, მაგრამ საჭირო იქნება კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო ნებართვა. გათვალისწინებულია შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურები, თუმცა რისკი შეფასდა, როგორც მცირე.
ბიომრავალფეროვნების სამოქმედო გეგმა (BAP)	არა	სენსიტიურ ჰაბიტატებზე პოტენციური ზემოქმედება დიდი არ იქნება და შესაძლებელია ამ ზემოქმედების შემცირება თითოეული ქვეპროექტისთვის მომზადებული გარემოსდაცვითი და სოციალური გეგმის საშუალებით. იმ ქვეპროეტებისთვის, სადაც გათვალისიწნებული ახალი წყალამღებების და მისასვლელი გზბეის მშენებლობა, დაგეგმილია ბიომრავალფეროვნების/ჰაბიტატის კვლევების ჩატარება (20მ-იანი დერეფანი)
აბორიგენი მოსახლეობის გეგმა (IPP)	არა	არ გამოიყენება

გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა (ESMP)	კი	მომზადდება და განხორციელდება კონკრეტული ქვეპროექტებისთვის გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის ჩარჩო დოკუმენტის (ESMF). მისი მიახლოებითი სტრუქტურა მოცემულია. დანართი 8: . შემოთავაზებული სტრუქტურა ლოტი 2-ის
სამშენებლო ნარჩენების მართვის გეგმა	კი	კონტრაქტორი მოამზადებს ამ გეგმებს კონკრეტული ქვეპროექტებისთვის და განახორციელებს მათ.
ტრანსპორტის მართვის გეგმა	კი	კონტრაქტორი მოამზადებს ამ გეგმებს კონკრეტული ქვეპროექტებისთვის და განახორციელებს მათ.
ჯანდაცვის და შრომის უსაფრთხოების მართვის გეგმა	კი	კონტრაქტორი მოამზადებს ამ გეგმებს კონკრეტული ქვეპროექტებისთვის და განახორციელებს მათ ჯანდაცცვის და შრომის უსაფრთხოების ჩარჩო დოკუმენტის შესაბამისად (თავი 9).

7. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტი

7.1 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტის მიზნები და პრინციპები

მიწის შეძენისა და განსახლებ/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტის (LARF) მიზანია უზრუნველყოს ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებზე მიყენებული ყველა სახის უარყოფითი ზეგავლენის სათანადოდ ანაზღაურება საქართველოს ეროვნული კანონმდებლობისა და KfW ბანკის, ევროკავშირისა და მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო მოთხოვნების შესაბამისად (იხ. სამართლებრივი ჩარჩო-დოკუმენტი და ხარვეზების ანალიზი მე -3 თავში). მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტის (LARF) ფუნდამენტალური პრინციპის პრიორიტეტია პროგრამის განხორციელებისას განსახლება/გარიგების თავიდან არიდება. ფიზიკური გადაადგილება უნდა იყოს მთლიანად გამორიცხული. მიწის შეძენა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია მისაღები, თუ არ არსებობს სხვა ალტერნატივა, მაგ. საპროექტო ინფრასტრუქტურის მშენებლობისთვის ვერ მოხერხდა ვერანაირი სახელმწიფო / მუნიციპალური მიწის მოძიება. ყველა მუდმივი და დროებითი ზემოქმედება ანაზღაურებული იქნება ჩანაცვლების ღირებულებით. დეტალები განსაზღვრულია ქვემოთ მოცემულ უფლებათა ჩარჩო-დოკუმენტში. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტი (LARF) მომზადებულია მიწის შეძენის პოტენციური საჭიროებისათვის. ჯერჯერობით უცნობია არსებობს თუ არა ექსპროპრიაციის საჭიროება. თუ აღნიშნულის აუცილებლობა არ წარმოიქმნება, არ დადგება მიწის შესყიდვისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტის მომზადების აუცილებლობაც. აღნიშნული საკითხი გაირკვევა პროექტზე გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ.

7.2 განსახლება/გარიგების მასშტაბები

განსახლების მასშტაბისა და კომპენსაციის მოთხოვნების წარმოდგენის მიზნით, ქვემოთ მოკლედ არის აღწერილი პროექტის კომპონენტების განსახლების ზოგადი გავლენები.

წყალმომარაგებასთან დაკავშირებული საპროექტო სამუშაოები:

- წყალმიმღები ობიექტების და ჭაბურღილების რეაბილიტაცია და ახალი მშენებლობა
- წყლის გადამცემი მაგისტრალების შეცვლა და ახალი მშენებლობა ტრანშეების გათხრის ჩათვლით
- წყალმომარაგების ქსელების შეცვლა და ახლის მშენებლობა
- წყლის გამწმენდი ნაგებობისა და ახალი, მცირე ზომის წყლის ავზების/რეზერვუარების მშენებლობა/მოწყობა
- წყალმიმღებ ობიექტებამდე მისასვლელი გზების მშენებლობა

წყალარინებასა და ნარჩენი წყლების გაწმენდასთან დაკავშირებული საპროექტო სამუშაოები:

- ახალი, ინდივიდუალური და კომუნალური სეპტიკური ავზების მშენებლობა/მოწყობა
- წყალარინების გაყვანილობის შეცვლა და ახლის მშენებლობა ტრანშეების გაყვანის სამუშაოების ჩათვლით
- მცირე მასშტაბის წყალარინების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა (WWTPs),
- ფეკალური შლამის გამწმენდი ნაგებობის (FSTPs) მშენებლობა

პროექტის ფარგლებში განსახლება/გარიგების მასშტაბები სავარაუდოდ ძალიან შეზღუდული იქნება. პროექტი მთლიანად გამორიცხავს ადამიანების საცხოვრებელი ადგილიდან ფიზიკურ გადაადგილებას. დამატებითი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა მაქსიმალურად დაგეგმილია მუნიციპალურ ტერიტორიებზე / სახელმწიფო მიწებზე (მიწის საკუთრების სტატუსი სარგებლობაში უნდა გადაეცეს მუნიციპალიტეტებს). წყალმიმღები ობიექტები, წყლის გამწმენდი ნაგებობები და ავზები / რეზერვუარები აშენდება უპირატესად სახელმწიფო ტერიტორიაზე.

წყალმიმღები ობიექტების მშენებლობისთვის მაქსიმალურად იქნება გამოყენებული უკვე არსებული მისასვლელი გზები. წყალმიმღებ ობიექტებთან წვდომისთვის ზოგიერთ შემთხვევაში ახალი მისასვლელი გზების აშენების ან არსებული გზების რამდენიმე ასეული მეტრით გაგრძელების აუცილებლობა დადგება. ლოტი 2-ის სამუშაოებისთვის მისასვლელი გზების მშენებლობა მთლიანად თავიდან იქნება აცილებული. სრულიად მიუწვდომელ ადგილებში გამოყენებული იქნება საფეხმავლო ბილიკები. ზოგიერთ შემთხვევაში, წყალმიმღები ობიეტების ტერიტორიები შეიძლება მდებარეობდეს კერძო მიწების მახლობლად და საჭირო გახდება მათი გადაკვეთა მისასვლელი გზებით. დაგეგმილი წყალმიმღები ობიექტების მიმდებარე ტერიტორიების უმეტესობა არ არის რეგისტრირებული, როგორც კერძო საკუთრება საქართველოს საჯარო რეესტრის მიხედვით (reestri.gov.ge).

წყლის ახალი გადამცემი მაგისტრალები განთავსდება მიწის ქვეშ, რითაც მიწაზე მუდმივი ზემოქმედება თავიდან იქნება აცილებული. დასახლებულ ადგილებში წყლისა და

წყალარინების მილები ძირითადად გზებისა და საზოგადოებრივი მიწის ქვეშ იქნება განთავსებული კერძო მიწებზე გავლენების თავიდან აცილების მიზნით, თუმცა, ზოგიერთ ადგილას საჭირო გახდება კერძო მიწის ნაკვეთების გადაკვეთა და შებამისად, უნდა მოხდეს დროებითი ზარალის ანაზღაურება. მიუწვდომელ ადგილებში მილსადენების განთავსება არ გულისხმობს აუცილებლად მილსადენის გასწვრივ მისასვლელი გზების მშენებლობას.

ნარჩენი წყლების გაწმენდის კონცეფციებში გათვალისწინებულია ინდივიდუალური(ადგილზე წყალარინების ობიექტი) ან ჯგუფური (კომუნალური) სეპტიკური ავზები (ლოტი 2 და ლოტი 1) ან მცირე ზომის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები და ფეკალური შლამის გამწმენდი ნაგებობები FSTPs (ლოტი 1). ამ ინფრასტრუქტურისთვის გამოყენებული იქნება მუნიციპალური მიწები და ამით თავიდან იქნება აცილებული მიწის შეძენის საკითხი. თუ გამონაკლის შემთხვევებში კერძო მიწების საჭიროება წარმოიქმნება, უნდა მოხდეს აღნიშნული მიწის შეძენა და მიწით სარგებლობის ყოველმხრივი ანაზღაურება (ჩანაცვლების ღირებულების პრინციპით). საერთაშორისო მოთხოვნების გათვალისწინებით, ანაზღაურდება აგრეთვე საზოგადოებრივი მიწების (არაფორმალური / არარეგისტრირებული) გამოყენება. ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებისთვის არ იქნება საჭირო ახალი მისასვლელი გზების მშენებლობა, გამოყენებული იქნება არსებული გზები.

მუნიციპალიტეტების უმეტესობაში საცხოვრებელიდან ფიზიკური გადაადგილება სავარაუდოდ არ მოხდება და მიწის შეძენის საჭიროებაც მინიმალური იქნება. ექსპროპრიაციის პროცედურა მაქსიმალურად იქნება თავიდან აცილებული. მიწის გამოყენებაზე დროებითი გავლენები გამოწვეული იქნება წყალმომარაგებისა და წყალარინების ქსელების შეცვლით (მიწის გადაკვეთა).

ცხრილი 44 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გავლენების მასშტაბები

გავლენა	აღწერა	დაბები (ლოტი 1)	სოფლები (ლოტი 2)
ფიზიკური გადაადგილება	სახლების ფიზიკური გადატანა მთლიანად იქნება არიდებული	არ არის საჭიროება	არ არის საჭიროება
მიწის შეძენა	კერძო საკუთრებაში არსებული მიწების შეძენა წყლის გამწმენდი ნაგებობის, წყალარინების ნახმარი წყლების გამწმენდი ნაგებობის, რეზერვუარების ინფრასტრუქტურის მშენებლობისთვის	პოტენციურად ნარჩენი წყლების ერთი გამწმენდი ნაგებობის ადგილი ოჩხამურში უნდა შეფასედეს ინდივიდუალური პროექტებისთვის	უნდა შეფასდეს ინდივიდუალური პროექტებისთვის
ზიანის მიყენება კერძო	ნაგებობების მაგ. ღობეების დაზიანება	შესაძლებელია მშენებლობის დროს, საჭიროა	შესაძლებელია სამშენებლო საქმიანობის დროს => საჭიროა

ინფრასტრუქტურა ზე		კომპენსაციის დაგეგმვა	კომპენსაციის დაგეგმვა
ეკონომიკური ზარალი / დროებითი გავლენა მიწის გამოყენებაზე	მოსავლის დაკარგვა და ა.შ., როდესაც გადამცემი/საკანალიზაციო გამანაწილებელი მილებით მოხდება კულტივირებული ტერიტორიების გადაკვეთა	ქსელის შეცვლის ფართობები ყველა მუნიციპალიტეტში	სავარაუდოდ არ იქნება მოსახლეობის წყალმომარაგების ადგილებში სავარაუდოდ არ იქნება კანალიზაციისთვის (ინდ/ჯგუფური სეპტიკური ავზები)

7.3 სამართლებრივი ჩარჩოს განხილვა

საქართველოს არსებული კანონმდებლობა და KfW-ს განვითარების ბანკის, მსოფლიო ბანკისა და ევროკავშირის საერთაშორისო სტანდარტები ითვალისწინებს, რომ დაკარგული აქტივების, მათ შორის მიწის, ნაგებობების, ხეების და მარცვლოვანი კულტურების ანაზღაურება უნდა განხორციელდეს ჩანაცვლების ღირებულების საბაზრო ფასით. კანონებში ასევე განსაზღვრულია იმ ზიანის ტიპები, რაც ექვემდებარება კომპენსირებას და მითითებულია, რომ ანაზღაურება უნდა მოხდეს როგორც ფიზიკური აქტივების, ისე შემოსავლის დაკარგვისთვის. და ბოლოს, ეს კანონები ძლიერ აქცენტს აკეთებს კონსულტაციებსა და შეტყობინებებზე, რათა მოხდეს ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების პროცესში მონაწილეობის უზრუნველყოფა. მოსავლის დაკარგვისა და ბიზნესის დახურვით გამოწვეული შემოსავლის დაკარგვა ანაზღაურდება წმინდა ზარალის შესაბამისად. უფრო დეტალური შეფასებისთვის იხილეთ მე -3 თავი იურიდიული ჩარჩო და ხარვეზების ანალიზი).

7.4 უფლებამოსილების ჩარჩო

ამ თავში დეტალურადა არის მოცემული კომპენსაციების ზოგადი ჩარჩო დებულებები. ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, რომლებიც ექვემდებარებიან კომპენსაციას პროექტის ფარგლებში არიან:

a. ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი, რომელიც კარგავს იურიდიულ საკუთრებაში არსებულ მიწას ან მიწას, რომელზედაც გააჩნია ტრადიციული უფლებები, სამომხმარებლო გამოყენების უფლებები, კანონიერად ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, თუ პირები სამართლებრივი სტატუსის გარეშე;

b. მიწაზე მიბმული შენობათა, ნათესების, მცენარეების ან სხვა ობიექტების / აქტივების მფლობელები, და

c. პირები, რომლებიც კარგავენ ბიზნესს, შემოსავალს და ხელფასებს

d. მოწყვლადი ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები და მძიმედ ზემოქმწდების ქვეშ მყოფი პირები მიიღებენ ერთჯერად კომპენსაციას

იმ კერძო საკუთრების შემთხვევაში, რომელზედაც პროექტი იქონიებს გავლენას, კომპენსირების უფლებამოსილება შეზღუდული იქნება მოლაპარაკებების შეწყვეტის ვადით, რომელიც დადგინდება პროექტისთვის გაზომვის დეტალური გამოკვლევის დღეს (პირთა აღწერა და ზარალის ინვენტარიზაცია). პირებს, რომლებიც მოლაპარაკებების შეწყვეტის თარიღის შემდეგ შეიძენენ მიწას ან დასახლდებიან საპროექტო გავლენის ქვეშ მყოფ ტერიტორიაზე, არ ექნებათ კომპენსაციის მიღების უფლება. ამასთან, ისინი წინასწარ მიიღებენ შეტყობინებას, რითაც მოთხოვნილი იქნება შენობების გათავისუფლებისა და ზემოქმედების ქვეშ მყოფი სტრუქტურების დემონტაჟი პროექტის განხორციელების დაწყებამდე.

7.4.1 უფლებამოსილებების განსაზღვრა

უფლებამოსილებების დებულებები ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის, რომლებმაც დაკარგეს მიწა, სახლი, შემოსავალი და სარეაბილიტაციო სუბსიდიები, შეიცავს მუდმივი ან დროებითი მიწის დანაკარგების, შენობების დანაკარგების, კულტურებისა და ხეების ზარალის, გადაადგილების სუბსიდიისა და ბიზნესის ზარალის შემწეობის პირობებს, რომელიც დაფუძნებულია საგადასახადო დეკლარაციებზე ან / და არსებულ მინიმალურ საბაზრო განაკვეთებზე. ეს უფლებამოსილებები დეტალურად არის მოცემულია ქვემოთ:

- **არა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწა:** იურიდიულად რეგისტრირებული ქონების მფლობელი ახალმოსახლის ანაზღაურება განხორციელდება ჩანაცვლების სრული ღირებულებით ცვეთის ღირებულების გამოკლებით. საკუთრების დაკანონების შესაძლებლობის შემთხვევაში მოხდება ახალმოსახლეთა სამართლებრივი გაფორმება, საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში დარეგისტრირება და ისინი, როგორც ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, მიიღებენ კომპენსაციას. მიწის არაუფლებამოსილ და არა-ლეგალიზებულ მომხმარებლებს კომპანსაცია მიეცემათ უზუფრუქტისა და ინფრასტრუქტურისთვის შესაბამისად.
- კომპენსაცია **სახლების, შენობებისა და დამხმარე ნაგებობებისთვის** (ღობეები, ტულეტები და ა.შ.) გაიცემა ნაღდი ანგარიშსწორებით ჩანაცვლების სრული ღირებულებით, ცვეთის ღირებულებისა და ტრანზაქციის ხარჯების გარეშე, მიწის სამართლებრივი სტატუსის მიუხედავად. ნაგებობების დანგრევის შემდეგ დარჩენილი სამშენებლო მასალები ჩაითვლება ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ოჯახის საკუთრებად.
- **ხეები:** ნაღდით ანგარიშსწორება საბაზრო ფასით, ხეების სახეობის, ასაკისა და მხსმოიარობის მიხედვით.
- **ძლიერი უარყოფითი ზეგავლენა/ბიზნესის/ხელფასების//დასაქმების დანაკარგი:** თუკი დასაქმებულები პროექტის ზეგავლენით დაკარგავენ თავიანთ ხელფასებს, მათ გაეწევათ კომპენსაცია დახმარების ფორმით, რაც მინიმალური ხელფასის 3 თვის ექვივალენტური იქნება (განმარტება იხილეთ ქვემოთ).
- **მოწყვლადი ადამიანების საარსებო წყარო:** მოწყვლადი კატეგორიის ოჯახები (სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ, ქალი მარჩენალით, შშმპ წევრებით ან პენსიონერებით) მიიღებენ მინიმალური ხელფასის სამი თვის ექვივალენტურ შემწეობას(იხილეთ ქვემოთ).

<u>არ გამოიყენება პროექტში (ფიზიკური გადაადგილება)</u>

- ***დახმარებაადგილის შეცვლის/გადაადგილებისთვის:*** *იძულებით გადასახლებული ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები მიიღებენ გადასახლების დახმარებას, რომელიც საკმარისი იქნება ტრანსპორტირებისა და 3 თვის განმავლობაში საცხოვრებელი ხარჯების დასაფარად.*

7.4.2 კომპენსაციაზე უფლების მიღების მატრიცა

საპროექტო ამოცანები განხორციელდება კომპენსაციის მიკუთვნებისა და უფლებების ჩარჩოს შმიხედვით როგორც საქართველოს, ასევე KFW განვითარების ბანკის კანონმდებლობითა და რეგულაციებით. ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში წარმოადგენილია უფლემამოსილებების მატრიცის შეჯამება.

ცხრილი 45 კომპენსაციის მიღების უფლების მატრიცა

ზარალის ტიპი	გამოყენება	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების განსაზღვრა	კომპენსაციის უფლების მინიჭება
		მიწა	
სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის სამუდამოდ დაკარგვა	მუდმივად დაკარგული მიწის ნაკვეთები, რომლებიც მოექცა კოშკის ადგილმდებარეობის ქვეშ ან ქვესადგურების და მუდმივად გამოსაყენებელი მისადგომი გზების ადგილებში.	მესაკუთრე სრული რეგისტრაციით	ფულადი ანაზღაურება ნაღდი ანგარიშსწორებით ჩანაცვლების სრული ღირებულებითა ან იმავე ღირებულების შემცვლელი მიწით. პროგრამისთვის შერჩეულია ფულადი ანაზღაურების ვარიანტი. თუ ნარჩენი მიწის ნაკვეთი მესაკუთრისათვის გამოუსადეგარი გახდება, პროექტი სრულად შეიძენს ნაკვეთს.
		მესაკუთრეები, რომელთა იურიდიულად გაფორმება არის შესაძლებელი (მუნიციპალიტ	მოხდება ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების სამართლებრივ მესაკუთრე გაფორმება, როგორც მესაკუთრეები და უზრუნველყოფილი იქნებიან კომპენსაციით ნაღდი ანგარიშსწორების სახით

ზარალის ტიპი	გამოყენება	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების განსაზღვრა	კომპენსაციის უფლების მინიჭება
		ეტის აღიარებით)	ჩანაცვლების სრული ღირებულებით ან იმავე ღიებულების მიწით.
		გამქირავებელი/ მეიჯარე	3 თვის ქირის ანაზღაურება ნაღდით ანგარიშსწორებით.
		არაფორმალური ახალმოსახლეები/ ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, რომელთაც არ გააჩნიათ მოქმედი დოკუმენტაცია/ საკუთრების აღიარება (მიწის მომხმარებლები საკუთრების უფლების გაფორმების ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე)	მოხდება არა მიწის კომპანსაცია, არამედ მხოლოდ უზურფრუქტისა და ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ინფრასტრუქტურის საფასურის ანაზღაურება ნაღდი ანგარიშსწორებით
	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, რომლებიც კარგავენ კომერციულ/	მესაკუთრე სრულფასოვანი რეგისტრაციით	ფულადი ანაზღაურება ჩანაცვლების სრული ღირებულებით ან იმავე ღირებულების შემცვლელი მიწა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირისათვის მისაღებ ადგილას.

ზარალის ტიპი	გამოყენება	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების განსაზღვრა	კომპენსაციის უფლების მინიჭება
	საცხოვრებელ მიწას	მესაკუთრეები, რომელთა იურიდიულად დარეგისტრირება არის შესაძლებელი	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები დარეგისტრირდებიან და უზრუნველყოფილნი იქნებიან კომპანსაციით ნაღდი ანგარიშსწორებით ჩანაცვლების სრული ღირებულებით ან იმავე ღირებულების მიწის ჩანაცვლებით.
		გამქირავებელი/ მეიჯარე	3 თვის ქირის საფასურის ანაზღაურება ნაღდი ანგარიშსწორებით
		არაოფიციალური ახალმოსახლე/ ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები რეგისტრაციის/ მოქმედი დოკუმენტაციის გარეშე	ერთჯერადი თვითგადაადგილების შემწეობა ნაღდი ანგარიშსწორებით, მინიმალური საარსებო შემოსავლის 1 წლის ექვივალენტით
მიწაზე მიმაგრებული ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ქონება/ობიექტები			
მუდმივი გავლენა ქონებაზე მიწის შეძენის დროს	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ქონების ყველა მფლობელი	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, რომლებიც ფლობენ ქონებას შეძენილ მიწაზე	მშენებლობის დროს გადახდილი იქნება შესაბამისი ანაზღაურება ჩანაცვლების სრული ღირებულებით ყველა ქონებისთვის, რომელიც მიმაგრებულია შეძენილ მიწაზე (ნარგავები, ხეები, ნაგებობები), მიუხედავად

ზარალის ტიპი	გამოყენება	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების განსაზღვრა	კომპენსაციის უფლების მინიჭება
			იმისა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი არის მიწის კანონიერი მესაკუთრე თუ უფლებამოსილი მოსარგებლე პროგრამისთვის შერჩეული ვარიანტია ფულადი ანაზღაურება.
მშენებლობის პერიოდში მუდმივი უარყოფითი გავლენა ქონებაზე	ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ქონების მფლობელი	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, რომელთა მფლობელობაში არსებული ქონება სამუდამოდ დაზიანდა პროექტის სამშენებლო სამუშაოების დროს	მშენებლობის დროს შესაბამისი ანაზღაურება გაიცემა მშენებლობის პროცესში დაზიანებული ყველა ქონების ჩანაცვლების სრული ღირებულებით (თუ საწყის მდგომარეობაში აღდგენა შეუძლებელია => ამ შემთხვევაში: დროებითი ზემოქმედება). პროგრამისთვის შერჩეული ვარიანტია ფულადი ანაზღაურება.
დროებითი დანაკარგები			
დროებითი უარყოფითი გავლენა მშენებლობის ან ან სარემონტო სამუშაოების დროს	ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი	ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი	შესაბამისი ანაზღაურება გადაიხდება ყველა დროებითი გავლენისთვის მშენებლობის დროს. მოხდება პირველადი მდგომარეობის აღდგენა დაზიანების შემთხვევაში (მაგ. დაზიანებული ღობის, კედლის და ა.შ.) ან / და ფულადი კომპენსაცია, ბაღ-ბოსტნის, ხეების, ნარგავების მშენებლობის დროს მიყენებული ზიანის

ზარალის ტიპი	გამოყენება	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების განსაზღვრა	კომპენსაციის უფლების მინიჭება
			ასანაზღაურებლად ჩანაცვლების სრული ღირებულებით. . ექსპლუატაციის დროს სარემონტო სამუშაოების განხორციელებისას მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას უზრუნველყოფს მუნიციპალიტეტი.
განსახლება/გარიგების გაუთვალისწინებელი გავლენები/ზიანი (ასეთის არსებობის შემთხვევაში)	ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი	ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი	მშენებელი კონტრაქტორი მოაგვარებს და შეამსუბუქებს / აანაზღაურებს პროექტის მშენებლობის დროს ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის განსახლების შედეგად მიყენებული უარყოფითი გავლენის / ზიანის გაუთვალისწინებელ ხარჯს სრული ჩანაცვლების ღირებულებით.

7.4.3 მნიშვნელოვანი ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ადამიანებისთვის დახმარების გაწევა

მნიშვნელოვანი ზემოქმედების ქვეშ მყოფ ადამიანებად ითვლებიან პირები, რომელთაც საპროექტო სამუშაოების შედეგად დაკარგეს თავიანთი ქონების (მიწა ან ბიზნესი) 10%-ზე მეტი მაგ. წყალარინების გამწმენდი ნაგებობისთვის წაღებული მიწის ან მისასვლელი გზების მოწყობის გამო, რის შედეგადაც მიწა გამოუსადეგარი გახდა. მნიშვნელოვანი საპროექტო ზარალისთვის ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი მიიღებს 1 წლის პროდუქციის/წარმოების დანაკარგის ან 3 თვის მინიმალური ხელფასის ტოლფასის (რომელიც უფრო მეტი იქნება) ოდენობის კომპენსაციას. ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი მიიღებს 3 თვის *თვიური* 500-800 ლარის ოდენობის შემწეობას ან 1500-2400 ლარის ოდენობის საარსებო წყაროს აღდგენის კომპანსაციას. ოფიციალური მინიმალური ხელფასის არ არსებობის შემთხვევაში, ეს ციფრები აღებულია როგორც მინიმალური ანაზღაურება საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციაში დასაქმებულთათვის.

7.4.4 დახმარების გაწევა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი მოწყვლადი კატეგორიის ადამიანებისათვის

მოწყვლადი კატეგორიის ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, რომლებზეც საპროექტო სამუშაოებმა სამუდამო გავლენა იქონია (მაგ. მიწის შეძენა), ექვემდებარებიან მინიმალური ხელფასის 3 თვის ოდენობის შემწეობას თითოეულ ოჯახზე. ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები მოწყვლად კატეგორიას მიეკუთვნებიან იმ შემთხვევაში, თუ ისინი ადგილობრივი სოციალური სამსახურის მიერ რეგისტრირებულნი არიან, როგორც სოციალურად დაუცველები ან ოჯახში ძირითადი შემომტანი არის ქალი, ასევე მოხუცებულები ან ოჯახები შშმ პირებით. ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი მიიღებს 3 თვის *თვიური* 500-800 ლარის ოდენობის შემწეობას ან 1500-2400 ლარის ოდენობის საარსებო წყაროს აღდგენის კომპანსაციას. ოფიციალური მინიმალური ხელფასის არარსებობის შემთხვევაში, ეს ციფრები აღებულია როგორც მინიმალური ანაზღაურება საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციაში დასაქმებულთათვის.

7.5 დეტალური აზომვა, მოსახლეობის აღწერა და დანაკარგების ინვენტარიზაცია

კომპენსაციის ოდენობის დადგენის მიზნით, მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის ფარგლებში განხორციელდება საპროექტო გავლენის ქვეშ მოქცეული მიწების დეტალური აზომვა, ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ადამიანების აღწერა და ზარალის ინვენტარიზაცია. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმაში განსაზღვრული იქნება აღნიშნული მიწების ზუსტი კოორდინატები, მესაკუთრეები / დარეგისტირების შესაძლებლობის მქონე მომხმარებლები და საპროექტო გავლენის ქვეშ მოქცეულ მიწაზე არსებული ყველა აქტივი და შეფასდება საჭირო კომპენსაციის ბიუჯეტი. ეს აქტივობა შესრულდება პროექტის აღმასრულებელ სააგენტოსთან დაზიანების შესახებ კონსულტაციებისა და შეთანხმების, მუნიციპალიტეტების გაფრთხილებისა და გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ.

7.6 მოლაპარაკებების შეწყვეტის თარიღი და კომუნიკაცია მუნიციპალიტეტში

მოლაპარაკებების შეწყვეტის თარიღად დადგინდება დეტალური დიზაინის მიხედვით მოსახლეობის აღწერისა და ზარალის ინვენტარიზაციის თარიღი. ამ თარიღთან დაკავშირებით საჭიროა კომუნიკაცია მუნიფიპალიტეტებთან, რათა თავიდან იქნას აცილებული მიწის ნაკვეთების მისაკუთრებები და მშენებლობები კომპენსაციის მიღების მიზნით.

7.7 ქონების შეფასება

შეძენილი მიწისა და ქონების შეფასების პრინციპი შემუშავებული იქნება KfW-ს ბანკის მოთხოვნების მიხედვით. აღნიშნული მოთხოვნებიდან გამომდინარე, ყველა ტიპის ზარალის ანაზღაურება ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის უნდა მოხდეს ინფრასტრუქტურული პროექტების მიზნებისათვის ქონების მფლობელობის შეცვლის დროისთვის არსებული ჩანაცვლების სრული ღირებულებით.

ჩანაცვლების ღირებულების გამოთვლა დაეფუძნება (i) მფლობელობის შეცვლის დროისათვის არსებულ სამართლიან საბაზრო ღირებულებას, (ii)

ტრანზაქციის/დარეგისტრირების ხარჯებს, (iii) შუალედური და აღდგენითი სამუშაოების (მიწის მომზადება და რეკონსტრუქცია) ხარჯებს და (v) სხვა მოქმედ გადახდებს.

ერთეულის ღირებულების გაანგარიშება განხორციელდება მიმდინარე საბაზრო კურსის გათვალისწინებით მიწის და დაკარგული ქონების ჩანაცვლებით ღირებულებასთან შესაბამისობის მიღწევის მიზნით.

მიწის და ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ქონების ღირებულებას განსაზღვრავს სახელმწიფო სერტიფიცირებული შემფასებელი, რომელიც უნდა დაიქირავოს აჭარის წყლის ალიანსმა. საპროექტო გავლენებისთვის შემოთავაზებულია ფულადი ანაზღაურება. მიწის გადაცვლა / მიწით კომპენსირება არის შესაძლებელი ორივე მხარის თანხმობის შემთხვევაში (იხ. უფლებების ჩარჩო-დოკუმენტი).). მიწის კომპენსირების მიზნით მიწის ნაკვეთის მიღება უფასო უნდა იყოს ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის, მათ შორის ახალი მიწის რეგისტრაციის საფასურის ჩათვლით (რომელიც უნდა იყოს იმავე ზომის, ხარისხის და ღირებულების).

7.8 მიწის შეძენა და განსახლება/გარიგების გეგმა (LARP)

საპროექტო ინფრასტრუქტურის მშენებლობის მიზნით კერძო მიწების შეძენის საჭიროების შემთხვევაში დაცული იქნება ექსპროპრიაციის დადგენილი ადგილობრივი პროცედურა, მათ შორის მოხდება საერთაშორისო სტანდარტების გამოყენება კონკრეტული სტანდარტების არარსებობის შემთხვევაში (მაგ., არარეგისტრირებული მესაკუთრეები და ჩანაცვლების ღირებულების შეფასება). მიწის შეძენის პროცედურის საფუძვლის სახით მომზადდება მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმა. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადების წინაპირობა არის დიზაინის განხილული გადაწყვეტილება და ყველა ვარიანტის გამორიცხვა, რათა მოხდეს ექსპროპრიაციის მაქსიმალურად თავიდან არიდება მაგ. ალტერნატიული ადგილმდებარეობის არჩევა სახელმწიფო მიწაზე.

7.8.1 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადება და განხორციელება

მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადება/განცორციელების პროცესი. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადება/განხორციელება მოხდება შემდეგი პროცესის შესაბამისად:

a. **მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადება.** აღნიშნული ფაზა განხორციელდება შესაბამისი ქვე-პროექტების დეტალური დიზაინის მომზადების პარალელურად. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმა მოამზადებს დიზაინის კონსულტანტი. დიზაინზე დაყრდნობით მომზადდება დეტალური აზომვითი კვლევა მიწის ნაკვეთის ზომის, მესაკუთრეების/მოსარგებლეების და ზემოქმედების ქვეშ მყოფი აქტივების იდენტიფიცირების მიზნით. სოციალური კვლევა არ იგეგმება ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების მცირე რაოდენობის გამო (შეძენილი მცირე ფართობის მიწის ნაკვეთების მესაკუთრეები/მოსარგებლეები), მაგრამ განხორციელდება ინდივიდუალური კონსულტაციები მესაკუთრეებთან. მიწების შეფასება მოხდება სახელმწიფო სერტიფიცირებული შემფასებლის მიერ, რომელსაც დაიქირავებს აჭარის წყლის ალიანსი, ხოლო საკომპენსაციო ბიუჯეტი უზრუნველყოფილი იქნება საქართველოს მთავრობისა და მუნიციპალური სარეზერვო ფონდებიდან.

მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადების პროცესი მოიცავს შემდეგ ამოცანებსა და საკითხებს:

1. უახლესი საკადასტრო რუკების მიღებას საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოდან (უფასო)
2. ინდივიდუალური პროექტის (მაგ. წყლის გამწმენდი ნაგებობები, რეზერვუარები, წყალარინების გამწმენდი ნაგებობები) გეგმის დალაგებას საკადასტრო რუკებზე და ზემოქმედების ქვეშ მყოფი მიწის ნაკვეთების ანალიზს (რაოდენობა, ფართობი, ზემოქმედების ქვეშ მყოფი მონაკვეთების ფართობი და ა.შ.).
3. მიწის სარგებლობისა და საკუთრების მდგომარეობის ადგილზე გადამოწმებას და ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი მიწის ნაკვეთის იდენტიფიცირებას (როგორც საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში ასახული, ისე ჯერ კიდევ დაურეგისტრირებელი).
4. ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ადამიანების/ოჯახების სრული აღწერა (და სოციალურ-ეკონომიკური კვლევა)
5. მიწის ნაკვეთების დეტალური აზომვა და საზღვრების გავლება
6. დანაკარგების შეფასება: მიწა, ქონება, ხეები, ერთწლოვანი ნარგავები, ბიზნესი და ა.შ.
7. საჯარო კონსულტაციები მუნიციპალიტეტებსა და მესაკუთრეებთან
8. ზეგავლენის შესაბამისი განსახლება/გარიგების ანგარიში (შემოკლებული)

b. **მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის განხორციელება.** აღნიშნული ფაზა განხორციელდება მაშინ, როცა დამტკიცდება მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის საბოლოო ვარიანტი და შესაძლებელი იქნება პროექტის ფლობელის მიერ მიწის შეძენა. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმას განახორციელებს აჭარის წყლის ალიანსი, ხოლო შეძენილი მიწა დარეგისტრირდება მუნიციპალიტეტების წყლის კომუნალური საწარმოების სახელზე. მიწის შეძენისა და განსახლებ/გარიგების გეგმის განხორციელებას ზედამხედველობას გაუწევენ სამშენებლო ზედამხედველობის კონსულტანტები (ინჟინერი). ობიექტზე სამშენებლო სამუშაოები დაიწყება მხოლოდ მას შემდეგ, როდესაც კომპენსაციისა და სარეაბილიტაციო სამუშაოების განხორციელება მოხდება ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის.

მიწის შეძენა, აღნაგობისა და კომპანსაციის მექანიზმი და პასუხისმგებლობები

საქართველოში არსებული გამოცდილების საფუძველზე, მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის (LARP) მომზადებასა და განხორციელებას შესაძლოა დასჭირდეს რამდენიმე თვე. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადებისა და განხორციელების ძირითადი ეტაპები შეჯამებულია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში.

ცხრილი 46 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადების პროცესი

ეტაპი	ქმედება	პასუხისმგებლობა
	მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გემის მზადება	
1	პროექტისთვის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების ზემოქმედების შეფასება და მიწის შეძენისა და განსახლება/ გარიგების დებულებებთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღება, KfW-ს ბანკის მხრიდან თანხმობის მიღება	აჭარის წყლის ალიანსი, KfW, კონსულტანტები
2	დეტალური დიზაინის დასრულება	დიზაინის კონსულტანტები
3	საპროექტო ტერიტორიის საკადასტრო და მიწის ნაკვეთების რუკების შეგროვება	კონსულტანტები/აჭარის წყლის ალიანსი/ საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო
4	ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ტერიტორიების მიწის ჩანაწერების გადამოწმება, საკადასტრო რუკების განახლება და ზემოქმედებისა და შეფასების კვლევების ჩატარება - დეტალური აზომვის კვლევა (DMS)	კონსულტანტები/აჭარის წყლის ალიანსი/ მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გუნდი საკრებულოს დონეზე
5	საჯარო კონსულტაციების განხორციელება	კონსულტანტები/აჭარის წყლის ალიანსი/ მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გუნდი საკრებულოს დონეზე(MLARO)
6	რეგისტრირებული და დარეგისტრირების შესაძლებლობის მქონე ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების იდენტიფიცირება/აღწერა	კონსულტანტები/აჭარის წყლის ალიანსი/ მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გუნდი საკრებულოს დონეზე
7	მოლაპარაკებები ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებთან მიწის შეძენისს დროებითი უწესრიგობის გამოწვევის გამო,; მილსადენისთვის გზის უფლებისა და აღნაგობის კონტრაქტები	აჭარის წყლის ალიანსი/ მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გუნდი საკრებულოს დონეზე
8	მოსახლეობის აღწერის მონაცემების შეტანა მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმაში	კონსულტანტები

ეტაპი	ქმედება	პასუხისმგებლობა
9	მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის წარდგენა მუნიციპალიტეტებთან/ ადგილობრივ მთავრობებთან	კონსულტანტები/აჭარის წყლის ალიანსი
10	მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის გასაჯაროვება KfW-ს ბანკის დამოწმების შემდეგ	კონსულტანტები/ აჭარის წყლის ალიანსი/ KfW-ს ბანკი
	მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის განხორციელება	
1	მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის დამტკიცება	KfW-ს ბანკი / აჭარის წყლის ალიანსი
2	დამტკიცება საქართველოს მთავრობის მიერ (ექსპროპრიაციის ბრძანებულების საჭიროების შემთხვევაში)	ეკონომიკის სამინისტრო / გარემოსდაცვის სამინისტრო / საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო
3	მიწის შეძენის / აღნაგობის ხელშეკრულების გეგმისა და კომპენსაციის სამოქმედო გეგმის დეტალური გრაფიკი	აჭარის წყლის ალიანსი
4	დარეგისტრირების შესაძლებლობის მქონე მესაკუთრეებისთვის მიწის რეგისტრაცია და ჩასანაცვლებელი მიწის რეგისტრაცია (მიწის გადაცვლის/ მიწის მიწით კომპენსაციის შემთხვევებში)	აჭარის წყლის ალიანსი/საკრებულო/საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო
5	შეტყობინებების დაგზავნა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის ადგილმდებარეობის შეცვლის/მიწის დაცლის თაობაზე /მიწის შეძენის კონტრაქტების ხელმოწერა/ აღნაგობის კონტრაქტების ხელმოწერა	აჭარის წყლის ალიანსი/ საკრებულოს მიწის შეძენისა და განსახლება/ გარიგების გუნდი
6	მიწის შეძენის სანაცვლოდ საბანკო ქვითრების გადაცემა	აჭარის წყლის ალიანსი AWA
7	Award საბანკო ჩეკების გადაცემა კომპენსაციისა და დახმარების სახით/რეაბილიტაციისთვის	აჭარის წყლის ალიანსი/ საკრებულოს მიწის შეძენისა და განსახლება/ გარიგების გუნდი
8	მიწის შეძენისა და განსახლება/ გარიგების გეგმის განხორციელების გადასინჯვა შესაბამისობის ანგარიშის მეშვეობით	მშენებლობის ზედამხედველი (ინჟინერი); აჭარის წყლის ალიანსი

ეტაპი	ქმედება	პასუხისმგებლობა
9	თუ მიწის შეძენისა და განსახლება/ გარიგების გეგმის განხორციელება აღმოჩნდება დამაკმაყოფილებელი, გამოიცემა შეტყობინება სამშენებლო სამუშაოების გასაგრძელებლად	KfW -ს ბანკი/ აჭარის წყლის ალიანსი
	განხორციელების შემდგომი ამოცანები	
1	მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის დამოუკიდებელი შეფასება/მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის შესაბამისობის მიმოხილვა	KfW-ს ბანკი, მშენებლობის ზედამხედველი (ინჟინერი)
	უწყვეტი ამოცანები	
1	შიდა მონიტორინგი	აჭარის წყლის ალიანსი
2	გარე მონიტორინგი	მშენებლობის ზედამხედველი/ ინჟინერი
3	საჩივრების დაკმაყოფილება/ სამართალწარმოება	აჭარის წყლის ალიანსი/ საკრებულოს მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გუნდი / სასამართლო
4	უწყებათაშორისი კოორდინაცია და კომუნიკაცია ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებთან	აჭარის წყლის ალიანსი/ მუნიციპალური კომუნალური საწარმოები

7.8.2 ესქპროპრიაციის პროცედურა

ექსპროპრიაცია, როგორც სახელმწიფოს უფლება შეიძინოს ქონებაზე საკუთრების და სარგებლობის უფლება საზოგადოებრივი საჭიროებიდან გამომდინარე შემდეგ შემთხვევებში:

- კომუნალური საწარმოების მშენებლობა (წყალმომარაგების, წყალარინების სისტემების), გარდაუვალობის შემთხვევაში.

საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, ექსპროპრიაცია ნებადართულია მხოლოდ მფლობელის წინასწარი, სრული და სამართლიანი ანაზღაურების შემთხვევაში გადაუდებელი აუცილებლობის დროს, რომელიც დადგენილია სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან ორგანული კანონით. "საზოგადოებრივი საჭიროებისთვის გადაუდებელი აუცილებლობისას ქონების ჩამორთმევის წესის შესახებ" ორგანული კანონი არეგულირებს ექსპროპრიაციის საკითხებს.

როგორც საჯარო და ადგილობრივ თვითმმართველ ორგანოებს, ისე კერძო და საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებს შეუძლიათ განახორციელონ "აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებების" პროექტი და, შესაბამისად, ექსპროპრიაცია.

კანონის მიხედვით, გადაწყვეტილება ექსპროპრიაციაზე მიიღება ორ ეტაპზე:

- პირველ ეტაპზე - ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო გამოსცემს ბრძანებას, რომელიც გასაზღვრავს ექსპროპრიაციის გარდაუვალობას აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებებისათვის და პირს, რომელსაც ენიჭება ექსპროპრიაციის უფლება.
- მეორე ეტაპზე - კანონის შესაბამისად, გადაწყვეტილებას იღებს საოლქო (საქალაქო) სასამართლო - სასამართლო განსაზღვრავს ექსპროპრიაციის უფლების მქონე პირს, დეტალურად აღწერს საექსპროპრიაციო საკუთრებას და იძლევა მფლობელისათვის შესაბამისი კომპენსაციის საჭიროების შესახებ მითითებებს.

ექსპროპრიაციის პროცედურები სრულად იქნება თავიდან აცილებული ლოტი 2-ის ფარგლებში განხორციელებული ინვესტიციისთვის. ლოტი 1-ის სამუშაოების ფარგლებში ყველა ალტერნატივა შემოწმდება ექსპროპრიაციის პროცედურების დაწყებამდე, როგორც უკანასკნელი საშუალება.

7.8.3 სამართლებრივი ფორმების შეფასება და შერჩევა

თუ დაგეგმილი საპროექტო ინფრასტრუქტურა განთავსებულია კერძო საკუთრებაში არსებულ ან კერძო სარგებლობის მიწაზე, შერჩეული უნდა იქნას მიწის შეძენის ან / და მიწათსარგებლობის ხელშეკრულების შესაბამისი სამართლებრივი პროცედურა. სამართლებრივი ფორმის შერჩევა უნდა მოხდეს კონკრეტული ინფრასტრუქტურისთვის შესაბამისად :

აჭარის წყლის ალიანსისა და KfW-ს ბანკის მიერ შეთანხმებული პროექტის კონცეფცია ითვალისწინებს, რომ პროექტის ყველა ინფრასტრუქტურა, მათ შორის ყველა ინდივიდუალური სეპტიკური ავზი, უნდა მოექცეს აჭარის წყლის ალიანსის / მუნიციპალიტეტების საკუთრებაში. აღნიშნული კონცეფცია გულისხმობს მიწაზე გავლენას, რომელიც მოითხოვს (სერვიტუტის ან აღნაგობის ხელშეკრულება) ქონების იურიდიული სტატუსის გასაზღვრისა და მიწის, სახლის მესაკუთრესთან ხელშეკრულების გაფორმებისთვის საჭირო იურიდიულ პროცედურას. თუმცა, ინდივიდუალური სეპტიკური ავზებისთვის (აშენებული ეზოში / კერძო საკუთრებაში არსებული სახლების ბაღებში), რომელსაც აჭარის წყლის ალიანსის სახელით ააშენებს კონტრაქტორი, ჩვეულებრივი პროცედურა გულისხმობს ინდივიდუალური სეპტიკური ავზის საკუთრებაში გადაცემას მიწის / სახლის მფლობელისთვის მისი ექსპლუატაციის დროს ნაცვლად იმისა, რომ დარჩეს აჭარის წყლის ალიანსის / მუნიციპალიტეტისსაკუთრებაში. აღნიშნული წარმოადგენს უპირატესობას იმ მხრივ, რომ ამ ინფრასტრუქტურული ინვესტიციისთვის მიწის შეძენის / ხელშეკრულების გაფორმების პროცედურა არ არის საჭირო და ექსპლუატაციის მხრივ ინდივიდუალურ მესაკუთრეებს / მომხმარებლებს ექნებათ მეტი უფლება საკუთრებაზე.

კერძო მიწაზე გამავალი მილსადენების ან მისასვლელი გზებისთვის გავლის უფლება უნდა დაფიქსირდეს ხელშეკრულების გაფორმებით (აღნაგობა ან სერვიტუტის ხელშეკრულება).

უფრო დიდი ზომის მიწისზედა ინფრასტრუქტურებისთვის (როგორიცაა კომუნალური წყალარინების გამწმენდი ნაგებობები, რეზერვუარები და ა.შ.) რეკომენდებულია მიწის

შეძენა ან მიწის გადაცვლა მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის დებულებებთან შესაბამისობით.

მიწის მუდმივი და დროებითი სარგებლობის ხელშეკრულებების განსხვავებული იურიდიული ვარიანტების შედარების მიზნით გამოყენებული იქნა SWOT– ის ანალიზის ინსტრუმენტი. SWOT-ია ანალიზი წარმოდგენილია მომდევნო გვერდზე. შესაბამისად, ა) საკუთრება შეიქმნება მიწის ნაკვეთების შეძენის საშუალებით, განსაკუთრებით რეზერვუარებისა და წყალარინების გამწმენდი ნაგებობების შემთხვევებში, ბ) ინდივიდუალური სეპტიკური ავზების, გადამცემი მილსადენისა და საკანალიზაციო მილების შემთხვევაში აღნაგობის სამართლებრივი ინსტრუმენტი საუკეთესოდ ერგება პროექტის მახასიათებლებს, გამომიდინარე იქიდან რომ, ის პირდაპირ უკავშირდება საპროექტო მიზნებს:

- კომუნალური მომსახურების მიმწოდებლისათვის უფრო მაღალი ხარისხის საკუთრების უფლების მიღება;
- ინვესტიციის კომუნალური მიმწოდებლის/მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში დარჩენის უზრუნველყოფა;
- მუნიციპალიტეტისგან კომუნალური მომსახურების სხვა მიმწოდებელზე უფლების გადაცემის შესაძლებლობა ან პირიქით.
- აქტივების გამოყენება უზრუნველყოფის სახით შემდგომი დაფინანსების მოპოვების მიზნით

აღნაგობის ხელშეკრულების ნიმუში მზადების პროცესშია და მოიცავს შემდეგ პირობებს:.

- უფლების ვადა _ 99 წელი.
- გადახდა - მიწის მფლობელისთვის გადასახადის გარეშე (არც პერიოდული, არც ერთჯერადი აღნაგობის საფასური). თავის მხრივ, მეპატრონეს შეუძლია გამოიყენოს მიწის ნაკვეთი, რომელზეც აშენებულია / დამონტაჟებულია (სეპტიკური ავზი).
- მიწის გამიზნული გამოყენება - სეპტიკური ავზის და საჭირო აღჭურვილობის დამონტაჟება
- ყველა დამონტაჟებული/აშენებული ქონება ფიქსირდება უფლებამოსილებად და ეკუთვნის მუნიციპალიტეტს
- მუნიციპალიტეტი ახორციელებს ქონების მოვლა-პატრონობას და შეკეთებას. მიწის მესაკუთრემ უნდა დართოს ამის ნება.
- ვადაზე ადრე შეწყვეტა - იმ შემთხვევაში თუ სეპტიკური ავზი დაზიანების გამო არ ფუნქციონირებს და მუნიციპალიტეტი არ ახორციელებს სარემონტო სამუშაოებს.
- მუნიციპალიტეტს ქონების მესაკუთრესთან ერთად შეუძლია გადასცეს სხვა პირს ან სხვაგვარად განკარგოს აქტივებზე საკუთრების უფლება
- აღნაგობის ხელშეკრულებას დაქვემდებარებული ქონება მუნიციპალიტეტს შეუძლია გასცეს იჯარით ან გადასცეს სამართავად
- ვადის გასვლის შემდეგ (99 წელი) მიწის მეპატრონეს არ მოეთხოვება ქონების სამართლიანი ფასის ანაზღაურება მუნიციპალიტეტს (მესაკუთრეზე არ იქნება დაკისრებული რაიმე სახის ანაზღაურება მუნიციპალიტეტისთვის).
- დაუშვებელია ვადაზე ადრე შეწყვეტა; იმ შემთხვევაში თუ, სასამართლო მიიღებს გადაწყვეტილებას შეწყვეტის შესახებ, მიწის მეპატრონე მუნიციპალიტეტს უნდა გადაუხადოს აღნაგობის უფლების საფუძველზე დამონტაჟებული / აშენებული ქონების სამართლიანო ღირებულებასო.
- ხელშეკრულებაში არ არის გათვალისწინებული კანონში გამოყენებული რაიმე სახის სატარიფო რეგულაცია კანალიზაციის წყლის სეპტიურ ავზში ჩაშვების შესახებ.

შესყიდვაც და აღნაგობაც რეგულირდება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით. მუდმივი ინფრასტრუქტურის შემთხვევაში, როგორიცაა რეზერვუარები და წყალარინების გამწმენდი ნაგებობები, რეკომენდებულ ალტერნატივას წარმოადგენს შესყიდვა. მიწის გაცვლა ასევე შეიძლება იყოს ვარიანტი იმ შემთხვევაში, თუ არ ზარალდება საცხოვრებელი მიწა. მილგაყვანილობისა და ინდივიდუალური სეპტიკური ავზების შემთხვევაში კონსულტანტის რეკომენდაციაა გამოყენებული იქნას აღნაგობის ხელშეკრულება, თუმცა აჭარის წყლის ალიანსს/ მუნიციპალიტეტს შეუძლია გამოიყენოს სხვა სამართლებრივი ფორმა საკუთარი გადწყვეტილებით (მაგ. უზურფრუქტი, სერვიტუტი) საერთაშორისო გარანტიებთან თანხვედრის შემთხვევაში (ზემოქმედების ქვეშ მყოფი აქტივების ჩანაცვლების სრული ღირებულების ტოლფასი კომპანსაცია ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებთან მოლაპარაკებით). სერვიტუტი შეფასებულია, როგორც მეორე საუკეთესო სამართლებრივი ინსტრუმენტი, რომლის საშუალებით ასევე შესაძლებელია გადამცემი ხაზების მშენებლობის რეგულირებაც და აკრძალვაც.

ცხრილი 47 იურიდიული ფორმების შეფასება და შერჩევა

ინფრასტრუქტურის კომპონენტები	სამართლებრივი ფორმა (რანჟირებული)	უპირატესობები	ნაკლოვანებები	ღირებულება/ დრო	პოლიტიკური მიმღებლობა
წყალმიმღები ობიექტები; ჭაბურღილები; წყლის შემაღლებული ავზი; წყალარინების გამწმენდი ნაგებობა; ფეკალური შლამის გამწმენდი ნაგებობა (FSTP); (კომუნალური სეპტიკური ავზი)	შესყიდვა	შესყიდვა არის უმარტივესი ფორმა. ის გამოყენებული იქნება კონკრეტულ სიტუაციაში. გვექნება საკუთრებაზე სრული უფლება.	მოსახლეობის მხრიდან: მაქსიმალური თანხების მოთხოვნის მცდელობა. ფასები მკაცრად უნდა დადგინდეს. შემარბილებელი ღონისძიება: სამართლიანი შეფასების მოპოვება და ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებთან წინასწარ დაკავშირება ერთეულის ფასის თაობაზე.	დაურეგისტრირებული მიწის შემთხვევაში კვლევის ხარჯი და რეგისტრაციის საფასური. რეგისტრაციის პროცესი შესაძლებელია იყოს ხანგრძლივი საზღვრებთან დაკავშირებით ზუსტი ინფორმაციის არარსებობის გამო.	შესყიდვების დროს არ უნდა იყოს რაიმე პილიტიკური წინააღმდეგობის მოლოდინი. უფრო სავარაუდოა გართულებები საზოგადოების მხრიდან, განსაკუთრებით,თუ მიწის ფასები კატეგორიულად არ იქნება განსაზღვრული, მოსახლეობამ შესაძლებელია დაიწყოს ვაჭრობა. შემარბილებელი ღონისძიება: ხაზგასმა იმაზე, რომ ეს სამთავრობო

ინფრასტრუქტურის კომპონენტები	სამართლებრივი ფორმა (რანჟირებული)	უპირატესობები	ნაკლოვანებები	ღირებულება/ დრო	პოლიტიკური მიმღებლობა
					პროექტია და არა კერძო. პოტენციური ექსპროპრიაციის პროცედურა.
	გაცვლა (მიწების გაცვლა)	სრული უფლება გაცვლის შედეგად მიღებულ მიწაზე.	გაცვლის შემთხვევაში მუნიციპალიტეტს უნდა გააჩნდეს თავისუფალი მიწა, რომელიც მისაღები იქნება მეორე მხარისათვის. ეს საკითხი დასაზუსტებელია მუნიციპალიტეტთან. მიწის მესაკუთრემ შესაძლებელია დაიწყოს თავისი პირობების შემოთავაზება ან მოითხოვოს კონკრეტული მიწა. შემარბილებელი ღონისძიება: მუნიციპალიტეტმა უნდა მოახდინოს 3-4 მიწის	დაურეგისტრირებული მიწის შემთხვევაში კვლევის ხარჯი და რეგისტრაციის საფასური. რეგისტრაციის პროცესი შესაძლებელია იყოს ხანგრძლივი საზღვრებთან დაკავშირებით ზუსტი ინფორმაციის არარსებობის გამო.	ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია პოლიტიკური პოზიცია. გადაწყვეტილებას მიიღებს მუნიციპალიტეტი და ზოგადად ხელისუფლება. შემარბილებელი ღონისძიება: მუნიციპალიტეტის/ ხელისუფლების მხარდაჭერა განსაზღვრონ გასაცვლელი მიწის ნაკვეთები.

ინფრასტრუქტურის კომპონენტები	სამართლებრივი ფორმა (რანჟირებული)	უპირატესობები	ნაკლოვანებები	ღირებულება/ დრო	პოლიტიკური მიმღებლობა
			ნაკვეთის იდენტიფიცირება, შესაბამისად მესაკუთრეს ექნება საშუალება აირჩიოს მისთვის მისაღები ნაკვეთი.		
	ნებაყოფლობითი გადაცემა/ ჩუქება	მიწაზე საკუთრება დარეგისტრირდება ისევე, როგორც შესყიდვის დროს, მაგრამ გადასახადის გარეშე.	საჭირო იქნება დახმარება მუნიციპალიტეტის მხრიდან. შემარბილებელი ღონისძიება: თანამშრობლობა მუნიციპალიტეტთან. არსებობს რისკი, რომ მესაკუთრემ შეიცვალოს აზრი და მოითხოვოს გადაცემული მიწის დაბრუნება მოტყუების, ზეწოლის ან სხვა მიზეზის მოყვანით.	დაურეგისტრირებული მიწის შემთხვევაში კვლევის ხარჯი და რეგისტრაციის საფასური. რეგისტრაციის პროცესი შესაძლებელია იყოს ხანგრძლივი საზღვრებთან დაკავშირებით ზუსტი ინფორმაციის არარსებობის გამო.	საჭირო იქნება დახმარება მუნიციპალიტეტის მხრიდან. თავიდან უნდა იქნეს აცილებული ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებზე ზეწოლა მიწის შემოწირულობის სახით გადაცემის მიზნით (არა იძულების პრინციპი)
	უზურფრუქტი	უზურფრუქტის უფლება იჯარის	მხოლოდ ინდივიდუალური	რეგისტრაციის პროცესი	საჭირო იქნება დახმარება

ინფრასტრუქტურის კომპონენტები	სამართლებრივი ფორმა (რანჟირებული)	უპირატესობები	ნაკლოვანებები	ღირებულება/ დრო	პოლიტიკური მიმღებლობა
წყალმომარაგების მაგისტრალები; მთავარი საკანალიზაციო მილები; ინდივიდუალური სეპტიკური ავზი; ინფილტრაციის ზონები; (კომუნალური სეპტიკური ავზები)		უფლების ანალოგიურია. უზურფრუქტი შეიძლება იყოს სასყდლიანი ან უსასყიდლო. მესაკუთრე არ კარგავს უფლებას მიწაზე.	სეპტიკური ავზებისთვის. არა საერთო სეპტიკური ავზებისთვის (მაქს. 36 m^2) ბენეფიციარს(უზურფრუქტული0 არ აქვს უფლება მესაკუთრის თანხმობის გარეშე გასცეს, დააგირაოს ან იჯარი გასცეს საგანი.. უფლება ეძლევა განსაზღვრული ვადით ან ბენეფიციარის სიცოცხლის ვადით. სიცოცხლის ვადით დადებული უზურფრუქტის ხელშეკრულების შემთხვევაში შეიძლება რთული გახდეს უზურფრუქტის საფასურის დადგენა. ნებისმიერი ნაგებობა, რომელიც აღიმართება მიწაზე ან მის ქვეშ, რჩება მიწის მეპატრონის საკუთრებაში.	შესაძლებელია იყოს ხანგრძლივი საზღვრების შესახებ ზუსტი ინფორმაციის არარსებობის გამო.	მუნიციპალიტეტის მხრიდან. ხელშეკრულების ეს ფორმა არ არის გავრცელებული კერძო ურთიერთობებში. ყველა სოფლის მაცხოვრებელმა შეიძლება ვერ გაიგოს მისი შინაარსი და საჭირო გახდეს გარკვეული ძალისხმევების გატარება განმარტებების გაკეთების მიზნით.

ინფრასტრუქტურის კომპონენტები	სამართლებრივი ფორმა (რანჟირებული)	უპირატესობები	ნაკლოვანებები	ღირებულება/ დრო	პოლიტიკური მიმღებლობა
			არ არსებობს შერბილების ღონისძიება.		
	აღნაგობა	მესაკუთრე ინარჩუნებს მიწის ნაკვეთზე საკუთრების უფლებას. აჭარის წყლის ალიანსი / მუნიციპალური საწარმო იღებს მიწის ნაკვეთზე ან მის ქვეშ აღმართული ნებისმიერ ნაგებობაზე საკუთრების უფლებას. სხვა შეზღუდული გამოყენების უფლებებს შორის აღნიშნული უფლებას ყველაზე მაღალი კატეგორია აქვს მინიჭებული.	აღნაგობას აქვს შეზღუდული ვადა - 99 წელი. აღნაგობა შეიძლება იყოს უსასყიდლო ან საფასურზე დაფუძნებული. საფასურის განსაზღვრა შესაძლებელია 10 წლამდე ვადით. ვადის ამოწურვის შემდეგ მიწის მესაკუთრემ უნდა აანაზღაუროს აღებული უძრავი ნივთის სამართლიანი ფასის მინიმუმ 2/3.	რეგისტრაციის პროცესი შესაძლებელია იყოს ხანგრძლივი საზღვრების შესახებ ზუსტი ინფორმაციის არარსებობის გამო.	საჭირო იქნება დახმარება მუნიციპალიტეტის მხრიდან. საჭიროა სახელშეკრულებო პუნქტი, რომელიც მესაკუთრეს თავიდან აარიდებს ხელშეკრულების დასრულების შემდეგ ნაგებობის საფასურის გადახდის ვალდებულებას. ხელშეკრულება ასევე დააკონკრეტებს, რომ მიწის მესაკუთრეს არ აქვს გადახდის ვალდებულება (არ მოხდება საფასურის გადახდა).

ინფრასტრუქტურის კომპონენტები	სამართლებრივი ფორმა (რანჟირებული)	უპირატესობები	ნაკლოვანებები	ღირებულება/ დრო	პოლიტიკური მიმღებლობა
		აღნაგობის უფლება და საკუთრების უფლება შეიძლება გასხვისდეს ან გაიცეს იჯარით. კონქტრაქტში შეიძლება დაკონკრეტებული იყოს, რომ მიწის მესაკუთრე არ გადაიხდის საფასურს (არა გადასახადი, არანარი გადასახადი ვადის გასვლის შემდეგ).			
	სერვიტუტი	მესაკუთრე ინარჩუნებს საკუთრებაში არსებულ მიწის ნაკვეთს, რომელიც გამოიყენება სხვა მიწის ნაკვეთის ან	საფასური შეიძლება იყოს წინასწარი ან პერიოდული. სერვიტუტის უფლება არ შეიძლება გადაცემულ იქნეს მესამე მხარისთვის.	რეგისტრაციის პროცესი შესაძლებელია იყოს ხანგრძლივი საზღვრების შესახებ ზუსტი ინფორმაციის არარსებობის გამო.	საჭირო იქნება დახმარება მუნიციპალიტეტის მხრიდან.

ინფრასტრუქტურის კომპონენტები	სამართლებრივი ფორმა (რანჟირებული)	უპირატესობები	ნაკლოვანებები	ღირებულება/ დრო	პოლიტიკური მიმღებლობა
		უძრავი ქონების მესაკუთრის სასარგებლოდ, რათა მესაკუთრემ შეძლოს მიწის ნაკვეთის გამოყენება კონკრეტულ შემთხვევებში. სერვიტუტი შეიძლება გამოყენებული იქნას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი მესაკუთრესმიიღოს საკუთრებაში არსებული მიწისგან სარგებლის მირების საშუალებას აძლევს.	მესაკუთრემ შეიძლემა მოითხოვოს არამიზანშეწონილად მაღალი საფასური.		შეიძლება არ იყოს მხარდაჭერილი მუნიციპალიტეტის მიერ. შეიძლება არ იყოს სამართლებრივად შესაძლებელი.

7.9 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის გრაფიკი

მიწის შეძენის და განსახლება/გარიგების გეგმის განხორციელებისთვის საჭირო დრო სავარაუდოდ 2-3 თვეა. მუნიციპალიტეტების ეკონომიკის დეპარტამენტებს (ქონების მართვის სამსახურს) აქვთ გამოცდილება მიწის პროცედურებთან დაკავშირებით, თუმცა საერთაშორისო სტანდატრების დაცვის აუცილებლობის გათვალისწინებით პროცესი აშკარად უფრო გახანგრძლივდება პირველი შემთხვევებისთვის. ვადები ასევე დამოკიდებულია არაოფიციალური მომხმარებლების რაოდენობასა და მათ ხელმისაწვდომობაზე.

7.10 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის (LARP) განხორციელების ღონისძიებები

მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების განხორციელების გეგმა, რომელიც აღწერილია მიწის შეძენის და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტში მოიცავს სხვადასხვა მონაწილე მხარეს. აღნიშნული მონაწილეებია: აჭარის წყლის ალიანსი, როგორც პროექტის აღმასრულებელი სააგენტო (პასი) და მუნიციპალური მმართველობები; ასევე საქართველოს მთავრობა (GoG), საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო (NAPR), KfW ბანკი და კონსულტანტები.

მუნიციპალური მიწის სამსახური, როგორც პასუხისმგებელი ადმინისტრაციული ერთეული და მუნიციპალური მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახურის გუნდის ფორმირება გაფართოებას და გაძლიერებას საჭიროებს მუნიციპალიტეტების დონეზე იმისათვის, რომ მუნიციპალიტეტებმა შეძლონ პროექტის საჭირობებების დაკმაყოფილება.

ავა- აჭარის წყლის ალიანსი (AWA)

მთლიანად პროექტის განხორციელება აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) პასუხისმგებლობაა. ავას პასუხიმგებლობაში შედის შესაძლებლობების ზრდა მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის (LARP) მონაწილე მხარეებისთვის, მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმისთვის და უწყებათაშორისი კოორდინაციის მიზნით ამოცანების მომზადება, დაფინანსება და ზედამხედველობა. ავა განახორციელებს თავის ფუნქციებს და პასუხისმგებელი იქნება დაგეგმვისა და ზედამხედველობის საერთო მართვაზე ყველა გარანტიის უზრუნველყოფისთვის.

აჭარის წყლის ალიანსი პასუხისმგებელი იქნება მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის ყველა ამოცანაზე, როგორც ცენტრალური, ასევე ადგილობრივი ხელისუფლების დონეზე. სხვა ამოცანებთან ერთად ალიანსი პასუხისმგებელი იქნება (i) ოფიციალური შემფასებლის დაქირავებაზე აქტივების შეფფასებისთვის; (ii) მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის (LARP) საჭირო შესაძლებლობების დადგენაზე შესაბამის მუნიციპალიტეტში და მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების (LARP) განმახორციელებელი პერსონალის ზედამხედველობაზე (iii) სათანადო შიდა მონიტორინგის უზრუნველყოფაზე, მათ შორის მიწების რეგისტრაციის მონიტორინგი (ლეგალიზებადი პირებისთვის) მიწების შეძენის მომზადებისა და ახალი მესაკუთრეებისთვის მიწების შეცვლის შემთხვევაში; და (iv) მშენებლობის ზედამხედველი კონტრაქტორის (ინჟინერი) ჩართვაზე მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების (LARP) ამოცანების შესრულებაზე გარე ზედამხედველობის მიზნით. აჭარის წყლის ალიანსი (AWA) ასევე უზრუნველყოფს ყველა

საჭირო დოკუმენტაციის მოწოდებას, საქართველოს მთავრობის მიერ მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის ბიუჯეტების დროული გამოყოფისა და ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის შემდგომი გადახდების უზრუნველსაყოფად, შეინარჩუნებს აქტივობების კოორდინირებულად განხორციელებას მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმასთან დაკავშირებულ ყველა აქტივობის ფარგლებში, მათ შორის მიწის შეძენასა და განსახლება/ გარიგებასთან დაკავშირებული საჩივრების მექანიზმის ამოქმედებასა და მოგვარებაში.

ადგილობრივი ხელისუფლებები

მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების განხორცილებისა და ზოგადად მუნიციპალიტეტის დონეზე პროექტის ყოველდღიური აქტოვებების საქმეში აჭარის წყლის ალიანსი დაეყრდნობა მუნიციპალიტეტების მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახურს. ეს იქნება სამსახური, რომელიც იფუნქციონირებს პროექტის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების აქტივობების განხორციელების მთელი დროის განმავლობაში. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახური დაკომპლექტდება ერთი ან მეტი მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების მიმართულებით გამოცდილების მქონე ოფიცრით/ოფიცრებით. ყველა ჩართულ მუნიციპალურ სამსახურს შორის სათანადო კოორდინაციის უზრუნველყოფის გარდა, მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახური ინტენსიურად დაეხმარება აჭარის წყლის ალიანსს აღნიშნული პროცესის ზემოქმედებისკვლევების განხორციელებაში, ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების აღწერის, საზოგადოებრივი კონსულტაციებისა და შეთანხმებისთვის მოლაპარაკებების წარმოებაში. მუნიციპალიტეტის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახური (MLARO) არის სტრუქტურა, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების განხორცილებასა და მასთან დაკავშირებულ ყველა რუტინულ აქტოვობაზე. აჭარის წყლის ალიანსი უზრუნველყოფს, რომ მუნიციპალიტეტის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახურისთვის უზრუნველყოფილი იყოს ყველა სახის საჭირო გადამზადება იმისათვის, რომ სამსახურმა შეძლოს თავისი ფუნქციების სათანადოდ შესრულება.

სხვა სააგენტოები და დაწესებულებები

რიგი სხვა დაწესებულებები შეასრულებენ ასევე თავიან როლს მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმების (LARP) მომზადებასა ან / და განხორციელებაში. ამათგან გამოვყოფთ:

1. **საქართველოს მთავრობა _ ფინანსთა სამინისტრო.** მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგები გეგმის განხორციელებისათვის საჭირო ფინანსებს ფინანსთა სამინისტრო გამოყოფს ენერგეტიკის სამინისტროსათვის ან პირდაპირ აჭარის წყლის ალიანსისათვის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმებისა და შესაბამისი ბიუჯეტების წარმოდგენისთანავე.
2. **სასამართლოები.** ექსპროპრიაციის საკითხებში ავა დაეყრდნობა კომპეტენტურ სასამართლოს, რომელიც შესაბამის სასამართლო პროცესზე დაყრდნობით განიხილავს ექსპროპრიაციის საქმეებს, განახორციელებს მოსმენას და გადაწყვეტს მოხდეს თუ არა მიწის ექსპროპრიაცია და რა ფასად. ექსპროპრიაციის პროცესის დაჩქარების მიზნით, ავას შეუძლია სასამართლოსთან მოლაპარაკება დაჩაქარებული პროცესის თაობაზე.
3. **KfW ბანკი.** გარდა, პროგრამის განხორციელების მონიტორინგისა KFW ბანკი განიხილავს მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგები გეგმებს და უზრუნველყოფს

კონტრაქტის მინიჭების მკაფიოობას და მიწის შეძენასა და განსახლებას დაქვემდებარებული ყველა პროექტისთვის სამოქალაქო სამუშაოების დაწყებას.

7.11 მუნიციპალიტეტის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახურის (MLARO) სწავლება

მუნიციპალიტეტის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების სამსახური (MLARO), როგორც ასეთი, ჯერ არ არსებობს. „განმახორციელებელი ჯგუფის“ ჩამოყალიბება, პასუხისმგებლობების ჩამოყალიბება სწავლების საჭიროების განსაზღვრისა და უშუალოდ სწავლების შესახებ დაიწყო 2020 წლის მაისში. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში ნაჩვენებია კერძო მიწის შეძენის გზამკვლევი, რომელიც მომზადებულია სასწავლო სესიებისთვის.

ცხრილი 48 კერძო მიწის პროცედურებისა და შესაბამისი აქტივობების შინაარსი, საფუძველი და აღწერა

საკითხი	აღწერა
ფონური ინფორმაცია	საჭიროა წყალმომარაგებისა და წყალარინების ინფრასტრუქტურის მიწის ნაკვეთების შეძენა/ხელშეკრულებით მიღება აჭარის წყლის ალიანსის/მუნიციპალიტეტის მიერ ეს მოიცავს შემდეგ ობიექტებს: • წყალმიმღები ობიექტები, წყლის ავზები, წყლის გადამცემი მაგისტრალები, კომუნალური სეპტიკური ავზები/ინფილტრაციის ზონები და მათთან დაკავშირებული კომუნალური საკანალიზაციო მილები, • ინდივიდუალური სეპტიკური ავზები / ინფილტრაციის ზონა ჩამონათვალში არ შედის: • სახლის დაერთების წყლის მილები, სახლის წყალარინების მილები, სათვალთვალო ჭები
პრინციპები (KfW ბანკის მოთხოვნები)	აქტივების დანაკარგის დროული კომპენსაციის უზრუნველყოფა ჩანაცვლების ღირებულებით. მოხდეს არარეგისტრირებული მომხმარებლების (ისზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირები, რომელთაც არ აქვთ თავიანთი მიწის საკუთრების ოფიციალური აღიარება) სათანადოდ გათვალისწინება მოლაპარაკებების წარმოება უნდა მოხდეს სამართლიანი, გამჭვირვალე და კანონიერი გზით.
პროექტის მახასიათებლები:	ნებისმიერი მიწის შესყიდვა ან მიწის გაცვლა უნდა განხორციელდეს საბაზრო ღირებულების ჩანაცვლებითი ფასის დამოუკიდებელი შეფასებით. პროექტის ფარგლებში ეკონომიკური ზარალი არ არის მოსალოდნელი. საჭიროების შემთხვევაში, ეკონომიკური

საკითხი	აღწერა
KfW ბანკის პრინციპების	ზარალის ანაზღაურება დაეფუძნება ჩანაცვლების სრულ ღირებულებას: • ერთწლოვანი ნარგავები (მიუხედავად იმისა რეგისტრირებულ მიწაზეა თუ არა), რომელთა მოსავლის აღებაც ვერ მოხერხდება, შეფასდება სრული საბაზრო ღირებულებით. • არამოსავლიანი ხეები (ახალგაზრდა ხეები) ანაზღაურდება ნერგებისა და დარგვის ღირებულების ხარჯების შესაბამისად. • მოსავლიანი ხეების კომპენსაცია გამოითვლება ხის ასაკისა და ხის მოსავლიანობის პერიოდის ბოლომდე მისაღები დაკარგული შემოსავლის მიხედვით. პროექტის ფარგლებში რაიმე სახის შენობის შეძენის საჭიროება არ არის მოსალოდნელი. • შენობების შეძენის საჭიროების შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა შენობა- რეგისტრირებულია თუ არა - შეფასება რეალური ჩანაცვლების ღირებულების საფუძველზე მოხდება. თავიდან იქნება არიდებული ექსპროპრიაციის პროცედურები. სრულიად იქნება თავიდან არიდებული ფიზიკური გადაადგილება. მშენებლობის დროს კონტრაქტორის მიერ მიყენებული ზიანის სრული აღდგენის პოლიტიკა
მიზანი	საერთო სამართლიანი შეთანხმების მიღწევა მიწის მფლობელებსა და მიწათმოსარგებლეებთან მიწის კონტრაქტების გაფორმება გონივრულ ვადაში
ვადები	მიწის პროცედურების დასრულებისთვის საწყისი ვადა: 2-3 თვე
საწყისი ბიუჯეტის დათვლა და დაფინანსების წყაროების გასაზღვრა	საწყისი ბიუჯეტი შეფასდება მუნიციპალიტეტების მიერ. მოხდება დაფინასების წყაროების დადგენა (აჭარის მთავრობის ბიუჯეტი, მუნიციპალური სარეზერვო ფონდები და ა.შ.).
ხელშეკულების სასურველი ტიპის შერჩევა	კონსულტანტის მიერ შემოთავაზებულია აჭარის წყლის ალიანსის/ მუნიციპალიტეტის მიერ გამოსაყენებელი ხელშეკრულების შემდეგი სახეები: შეძენა და მიწის გაცვლა (ყოველთვის მოიცავს შეფასებას): • წყალმიმღები ობიექტები და ჭაბურღილები • წყლის ავზები

საკითხი	აღწერა
	• წყალარინების გამწმენდი ნაგებობები და ფეკალური შლამის გამწმენდი ობიექტები აღნაგობის კონტრაქტი: • წყლის გადამცემი მაგისტრალები • კომუნალური წყალარინება • ინდივიდუალური და კომუნალური სეპტიკური ავზები და ინფილტრაციის ზონები(ვინაიდან, KFW ბანკის / ავას ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ისინი უნდა იყვნენ ავას / მუნიციპალიტეტების საკუთრებაში). „აღნაგობის საფასური“ არ არის გათვალისწინებული. არ აშენდება მისასვლელი გზები (ლოტი 2). მიწის გაცვლა: მიწა, იგივე ზომის, ხარისხისა და ფასის, რომელსაც ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირი მიიღებს თავისი მიწის სანაცვლოდ, უნდა მოხდეს სრულიად უსასყიდლოდ ახალი მიწის რეგისტრაციის საფასურის ჩათვლით. აჭარის წყლის ალიანსს/ მუნიციპალიტეტს შეუძლიათ ასევე გამოიყენონ ხელშეკრულების სხვა ტიპები, როგორიცაა უზურფრუქტი და სერვიტუტი.
მიწის შეძენის პროცესის განმახორციელებელი გუნდი (MLARO)	განმახორციელებელი გუნდები უნდა შედგებოდეს აჭარის წყლის ალიანსის, მუნიციპალიტეტებისა და სოფლების წარმომადგენლებისგან. გუნდის შესაძლო შემადგენლობაში შედის: • მერის მოადგილე • სოფლის რწმუნებული (მერის წარმომადგენელი სოფელში) • ეკონომიკის დეპარტამენტის სპეციალისტი (აქტივების მართვის სამსახური) • საკრებულოს წევრი • აჭარის წყლის ალიანსის წარმომადგენელი
მიწის საკუთრების მდგომარეობის, აღწერის და დანაკარგების ინვენტარიზაციის ადგილზე გადამოწმება	მიწის საკუთრების ანგარიში უნდა გადამოწმდეს, დაზუსტდეს და სისრულეში იქნეს მოყვანილი საველე ვიზიტების საშუალებით: • საკუთრების დადასტურება • მიწის ნაკვეთების ფართობის დადასტურება (დეტალური აზომვა) → აღწერა • იმ ნარგავების, ხეების, არსებული ნაგებობების აღწერა, რომელთა მოშორებაც გახდება საჭირო → დანაკარგების ინვენტარიზაცია

საკითხი	აღწერა
მიწის ნაკვეთზე მფლობელობის უფლების ბოლო თარიღის განსაზღვრა	მიწის საკუთრების სრულად დამოწმების შემდეგ (აღწერისა და ზარალის ინვენტარიზაციის დასრულება) უნდა დადგინდეს მიწის ნაკვეთზე მფლობელობის უფლების შეწყვეტის თარიღი: • აღნიშნული თარიღის შემდეგ არ უნდა მოხდეს ახალი შენობების აღმართვა მიწის ნაკვეთზე • არ უნდა მოხდეს მიწის ტრანზაქციები ნებისმიერი ახალი ცვლილება/ნაგებობა, რომელიც შეიქმნება განსაზღვრული თარიღის შემდეგ, არ დაექვემდებარება კომპენსაციას. აღნიშნული თარიღის გასაჯაროვება მოხდება მუნიციპალიტეტების მიერ.
შეფასება	დამოუკიდებელი შეფასება ქვემოთ ჩამოთვლილისთვის: • მიწაზე (საბაზრო ფასი) • ეკონომიკური დანაკარგები (ჩანაცვლების ღირებულება) შეფასების შედეგებზე დაყრდნობით → ბიუჯეტის გამოანგარიშება.

მოლაპარაკება /შეთანხმება მიწის მფლობელებთან და მომხმარებლებთან	თითოეული სოფელში 1-2 ადამიანი უნდა დაინიშნოს მიწის საკითხზე მოლაპარაკებების უშუალოდ წარმოებისა და შეტანხმების მისაღწევად (მაგ. სოფლის რწმუნებული)
	• ვიზიტი ოჯახებში
	• მიწის საკუთრების ანგარიშსა და დანაკარგების ინვენტარიზაციაზე დაყრდნობით კომპენსაციის შეთავაზება
	  o კომპანსაცია მიწის ნაკვეთისათვის: ჩანათვლების ღირებულებით (საბაზრო ფასი)
	  o დანაკარგების კომპანსაცია: ჩანაცვლების ღირებულებით
	• ხელშეკრულების გაფორმება ერთობლივი ხელმოწერით
	• შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში პრეტენზიების დაფიქსირება.
	ოჯახების სოციალური-ეკონომიკური სტატუსის გათვალისწინება:
	• მოწყვლადი ჯგუფებისთვის, მათ შორის ოჯახებისთვის: სადაც ქალია ოჯახში თანხის შემომტანი, ღარიბი ოჯახებისთვის, ან ოჯახებისთვის რამდენიმე ხანდაზმული ან შეზღუდულუნდარიანი ოჯახის წევრით, უზრუნველყოფილი უნდა იყოსდამატებითი დახმარება და კომპენსაცია, რათა არ მოხდეს მათზე განსაკუთრებულად ზემოქმედება.

საკითხი	აღწერა
ხელახალი პროექტირება, ახალი მდებარეობა	შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში, კონსულტანტი იპოვის ახალ ტექნიკური გადაწყვეტას, ისე რომ თავიდან იქნეს აცილებული პრობლემური მიწის ნაკვეთი
ადმინისტირება	ხელშეკრულების გაფორმება და ანგარიშსწორება ნაღდით საკადასტრო რეგისტრაცია
ინფორმაცია, ინფორმირებულობა და კომუნიკაცია	კონსულტანტის სოციალური გუნდი უზრუნველყოფს მხარდაჭერას შემდეგში: • განმახორციელებელი გუნდის სწავლება • განმახორციელებელი გუნდის აქტივობების მონიტორინგი და მხარდაჭერა • სოფლის მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება მიწის პროცედურებთან დაკავშირებით (საინფორმაციო კამპანია) • დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა, გასახაროვების პროცედურები • საჩივრების მოგვარება /სასამართლო სარჩელები

გამოსახულება 20 მიწის შესყიდვის საფეხურეობრივი კონცეფცია

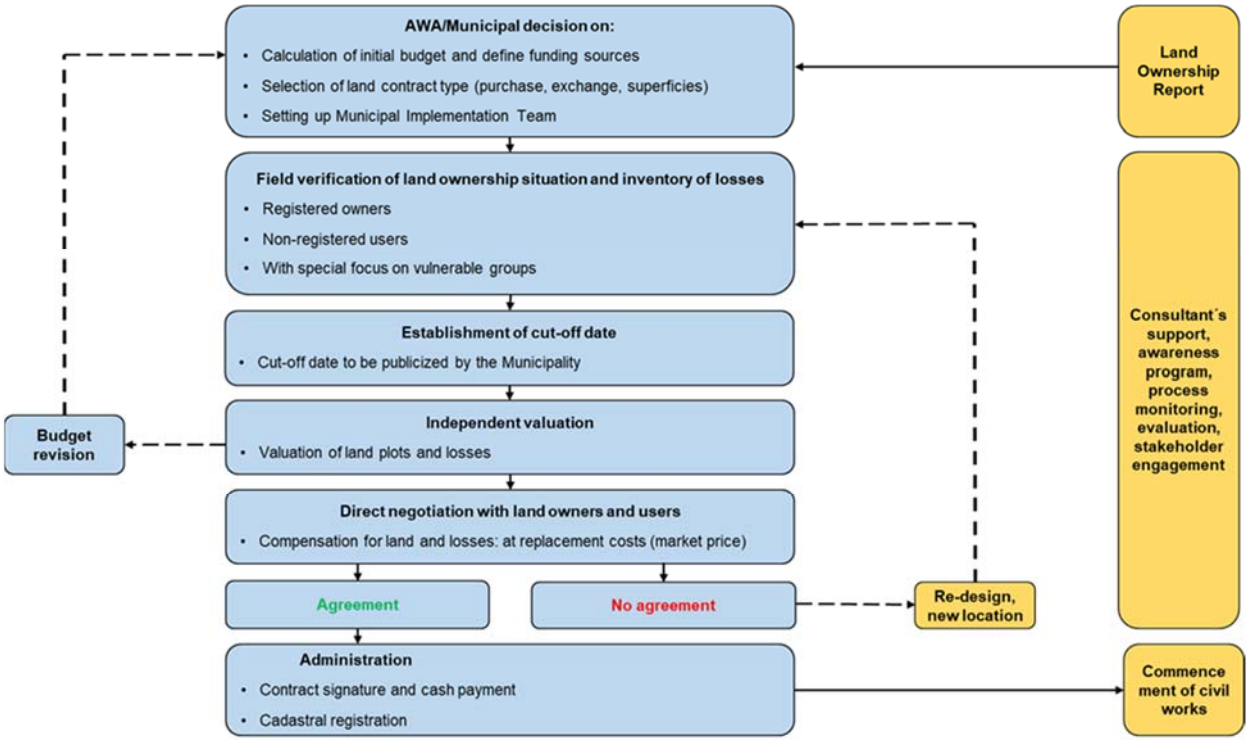

7.12 საჯარო კონსულტაციები, გასაჯაროვება, საჩივრები და საჩივრების მართვის მექანიზმი

შესაბამისი ცენტრის, რაიონის/საკრებულოს, მუნიციპალიტეტების და სოფლების / საკრებულოს დაინტერესებული ოფიციალური პირები ინფორმირებული იქნებიან

პროექტის მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გავლენის შესახებ. შესაბამისად მათი მხარდაჭერა აუცილებელია დეტალური კვლევის ჩატარების, ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების აღწერის, ზემოქმედების ქვეშ მყოფი აქტივების ინვენტარიზაციისა და შეფასებს საკითხებში. ასევე, მიწის შესყიდვისა და განსახლება/გარიგების გეგმის (LARP) დასრულებამდე და შესაბამისი უფლებამოსილი პირებისთვის წარდგენამდე, ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებს მიეწოდებათ დეტალური ინფორმაცია აღწერის, დეტალური კვლევის შედეგების და კომპენსაციებზე არსებული მათთვის სასურველი არჩევანის შესახებ (ნაღდი ფული ან მიწა-მიწის სანაცვლოდ). პროცესები და მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების და სხვა დაინტერესებული მხარეების აქტიურ ჩართულობას პროცესში, დეტალურად იქნება აღწერილი მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმებში (LARP), სადაც შევა ისეთი პუნქტები, როგორიცაა დანართი საკონსულტაციო შეხვედრების თარიღებითა და ოქმებით.

მოცემული მიწისშეძენისა და განსახლება/გარიგების ჩარჩო-დოკუმენტი (LARF) (ნათარგმნი ქართულ ენაზე) გამოქვეყნდება ავას ვებგვერდზე და განთავსდება მუნიციპალურ ოფისებში მშენებლობის ხელშეკრულებების გაფორმებამდე. აჭარის წყლის ალიანსის მიერ ქვეპროექტისთვის განსახლება/გარიგების სამოქმედო გეგმის მომზადდებისა და KfW ბანკის მიერ მისი აღნიშნული დოკუმენტის დამტკიცების შემდეგ, ის განცხადების სახით გამოქვეყნდება შესაბამის მუნიციპალურ ოფისში.

კომპენსაციის / რეაბილიტაციის პროცესის დაწყებამდე და ხელშეკრულების დადებამდე ყველა ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირს გადაეცემა პამფლეტი ქართულ ენაზე, რომელიც შეაჯამებს კომპენსაციის მიღების პირობებსა და უფლებამოსილების დებულებებს. საკონსულტაციო პროცესი გაგრძელდება პროექტის ციკლის განმავლობაში. (იხ. მე-8 თავში, დაინტერესებულ მხარეთა გეგმა (SEP)).

მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის (LARP) განხორციელების პროცესში შესაძლო დავებისა და კონფლიქტების შემცირების მიზნით მუნიციპალიტეტის დონეზე იმოქმედებენ არსებული საჩივრების მართვის მექანიზმით; აღნიშნულ პროცესს კოორდინირებას გაუწევს, შესაბამის დოკუმენტაციას, რომელიც საბოლოოდ უნდა დასრულდეს საჩივრების მოგვარებით კმაყოფილების დოკუმენტის (GRM) მომზადებით, მოამზადებს აჭარის წყლის ალიანსი (იხ. საჩივრების მართვის მექანიზმი (GRM) **Error! Reference source not found.**-ე თავში).

7.13 მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის LARP განხორციელების მონიტორინგი

7.13.1 შიდა მონიტორინგი

მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების პროცესის შიდა მონიტორინგს უზრუნველყოფს აჭარის წყლის ალიანსი.

7.13.2 გარე მონიტორინგი

გარე (დამოუკიდებელი) მონიტორინგის შესრულება დაეკისრება სამშენებლო სამუშაოების ზედამხედველობის კონსულტანტის (ინჟინერი) სოციალურ ექსპერტს/განსახლება/გარიგების სპეციალისტს. კონსულტანტი შეამოწმებს, შეესაბამება თუ არა მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის განხორციელება KfW ბანკის მოთხოვნებს და შიდა მონიტორინგის დოკუმენტებს და გაესაუბრება ყველა ზემოქმედების

ქვეშ მყოფ ოჯახს. აღნიშნული ზომების სისრულეში მოყვანის შემდგომ, კონსულტანტი მოამზადებს მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის განხორციელების შესაბამისობის ანგარიშს, რომელიც მოიცავს შემდეგ პუნქტებს:

1. საკომპენსაციო თანხების მიმოხილვასა და ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებთან გასაუბრებაზე დაყრდნობით მათთვის ზარალის ანაზღაურების, მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის შესაბამისად, უზრუნველყოფის შეფასება
2. ყველა, მიწის შეძენასთან დაკავშირებული საჩივრის განხილვა და ანალიზი და მათი გადაჭრა;
3. ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირების კმაყოფილების შეფასება.

7.14 განსახლება/გარიგების ბიჯეტი და დაფინანსების საკითხი

მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმის მომზადებისა და განხორციელების ყველა ხარჯი, მათ შორის კომპენსაციისა და მიწის შეძენისა და განსახლების პროცესის წარმოების ხარჯი, განიხილება, როგორც პროექტის ღირებულების განუყოფელი ნაწილი და ის თანადაფინანსების სახით მიიღება აჭარის ფინანსთა სამინისტროსგან აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) მეშვეობით. მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების თითოეული გეგმა მოიცავს საბიუჯეტო ნაწილს, რომელშიც მითითებული იქნება (i) ერთეულის კომპენსაციის განაკვეთები ყველა დაზიანებული ნივთისთვის და ანაზღაურებები, (ii) მეთოდოლოგია, რომელითაც განისაზღვრება ერთეულის კომპენსაციის განაკვეთები და (iii) დანახარჯების ცხრილი ყველა კომპენსაციის ხარჯის, ადმინისტრაციული ხარჯების და საგანგებო სიტუაციების ჩათვლით. როგორც პროექტის მფლობელი, აჭარის წყლის ალიანსი პასუხისმგებელია მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმების (LARP) განსახორციელებლად საჭირო თანხების დროულად გამოყოფაზე. რაც შეეხება LARP- ს, კომპენსაციისა და რეაბილიტაციისთვის საჭირო ბიუჯეტი პირდაპირ ანაზღაურდება აჭარის წყლის ალიანსის მიერ ზემოქმედების ქვეშ მყოფი პირებისთვის.

მიწის შეძენისა და განსახლება/ გარიგების ხარჯები (ძირითადად, კერძო მიწის შეძენა და ამ მიწებზე არსებული ქონების ანაზღაურება) შეფასდება შესაბამისი ქვეპროექტებისთვის. მშენებლობის პროცესში მიყენებული ზიანის ანაზღაურება უნდა შევიდეს სამშენებლო სამუშაოების კონტრაქტორების ხარჯთაღრიცხვაში.

8. დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა

8.1 შესავალი და მიზანი

ეს თავი მიმოიხილავს სოციალურ და გარემოს დაცვით კვლევებთან დაკავშირებულ საკონსულტაციო აქტივობებს. მსოფლიო ბანკის გარემოს დაცვისა და სოციალური სტანდარტი 10-ის თანახმად, მონაწილე მხარეთა ჩართულობა აღიქმება, როგორც ძლიერი, კონსტრუქციული და რეაგირებადი ურთიერთობების მხარდაჭერის მიზნით შექმნილი და განხორციელებული ჩართულობის პროცესი, რაც მნიშვნელოვანია პროექტის გარემოს დაცვისა და სოციალურ სფეროსთან დაკავშირებული საფრთხეების წარმატებული მენეჯმენტისთვის.

მსესხებელთა შესახებ სახელმძღვანელო შენიშვნა 10-ის პარაგრაფი 13.2 (30)-ის შესაბამისად, დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმის მიზანია უზრუნველყოს:

- პროექტის აღწერა იმ დროისთვის ცნობილი მოსალოდნელი გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენების გათვალისწინებით; (იხილეთ თავი 6)
- დაინტერესებულ მხარეთა ჩამონათვალი, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ან მოწყვლადი ადამიანებისა და ჯგუფების ჩათვლით;
- /შემოთავაზებული დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის პროგრამა (მოიცავს: საკითხებს, რომლებშიც მონაწილე მხარეები იქნებიან ჩართულნი, დაინტერესებული მხარეებისთვის ინფორმაციის მიწოდების გზებს, ჩართულობის მეთოდებს, იმ ინფორმაციის/დოკუმენტების ჩამონათვალს, რომელზეც საჯარო წვდომა იარსებებს, ენებს, რომლებზეც ხელმისაწვდომი იქნება მოცემული ინფორმაცია, საკონსულტაციო პერიოდის ხანგრძლივობას, და კომენტარის გაკეთების შესაძლებლობებს);
- საჭირო რესურსების და პასუხისმგებლობების ჩვენება დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობისთვის საჭირო აქტივობების განსახორციელების მიზნით;
- გასაჩივრების მექანიზმის შემაჯამებელი აღწერა(იხილეთ თავი 11);
- საკონტაქტო ინფორმაცია და დამატებითი ინფორმაციის ძიების პროცედურა (მოწოდებულ იქნება საჩივრების გამოსწორების მექანიზმში).

აქტივობების დამთხვევის თავიდან არიდების მიზნით, დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა და საჩივრების გამოსწორების მექანიზმი მჭიდროდ იქნება კოორდინირებული ლოტი 1-სა და ლოტი 2-ს კონსულტანტებს შორის. ასევე დაგეგმილია მონაწილე მხარეთა ჩართულობის აქტივობები და ისინი სრულდება ლოტი 2-ის თამხლები ღონისძიებების ფარგლებში მომხმარებელთან ურთიერთობასა და საზოგადოების მობილიზაციის აქტივობებთან მჭიდრო კოორდინაციით.

დაინტერესებულ მხარეთა კონსულტაციისა და ჩართულობის პროცესი გაგრძლედება პროექტის ყველა ეტაპზე, როგორც ქვემოთ მოცემულ გამოსახულებაზე არის ნაჩვენები. დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა განახლდება ნებისმიერი ცვლილების შემთხვევაში რომელიც შეიძლება წარმოიშვას გარემოს დაცვისა და სოციალური გავლენის საწყისი შეფასების შემდეგ;

გამოსახულება 21 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობა და კონსულტაციის პროცესი;

8.2 დაინტერესებულ მხარეთა განსაზღვრა

მსოფლიო ბანკის გარემოს დაცვის და სოციალური სტანდარტი 10-ის თანახმად, /დაინტერესებული მხარეები არიან ფიზიკური პირები ან ჯგუფები:

- ვისზეც პროექტი ახდენს ან იქონიებ სგავლენას (პროექტის გავლენის ქვეშ მყოფი მხარეები, PAP)
- ვინც შესაძლოა დაინტერესებულნი იყვნენ პროექტით (სხვა დაინტერესებული მხარეები)

ქვემოთ მოცემულ გამოსახულებაზე აღნიშნულია პროგრამით დაინტერესებული მხარეები და ასევე ნაჩვენებია მათი ურთიერთკავშირები; ორი ზემოთ ხსენებული კატეგორიის გვერდით გამოიკვეთნენ ეგრეთწოდებული ''ვეტო მოთამაშეები'', რომელთა მხარდაჭერის და მონაწილეობის გარეშეც ვერ მიიღწევა პროგრამის მიზნობრივი შედეგი და მათ პროგრამაზე ვეტოს დადების უფლებაც კი შეიძლება ჰქონდეთ;

ილუსტრაცია გვიჩვენებს, რომ კომუნიკაციისა და ინფორმაციის გავრცელებისთვის საჭიროა მთელი რიგი დაინტერესებული მხარეების გათვალისწინება. ამასთან ერთად, ისინი დეტალურად არიან წარმოდგენილი მომდევნო ცხრილში თავიანთი დღის წესრიგის, აქტივობის სფეროსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან ურთიერთობის გათვალისწინებით. თითოეულ დაინტერესებულ მხარეს გააჩნია საკუთარი მოთხოვნები, ჩართულობის შესაძლებლობები და სავარაუდოდ საჭიროებენ განსხვავებულ მეთოდებს იმისთვის, რომ პროგრამა დაუბრკოლებლად განხორციელდეს, რაც ამავდროულად მომგებიანია დაზარალებული საზოგადოებისთვის. დაინტერესებულ მხარეთა ცხრილები განახლდება მუდმივად პროექტის განხორციელების პროცესში ახალი დაინტერესებული მხარეების გამოჩენის შემთხვევაში.

გამოსახულება 22 დაინტერესებულ მხარეთა აღნიშნვა სქემაზე

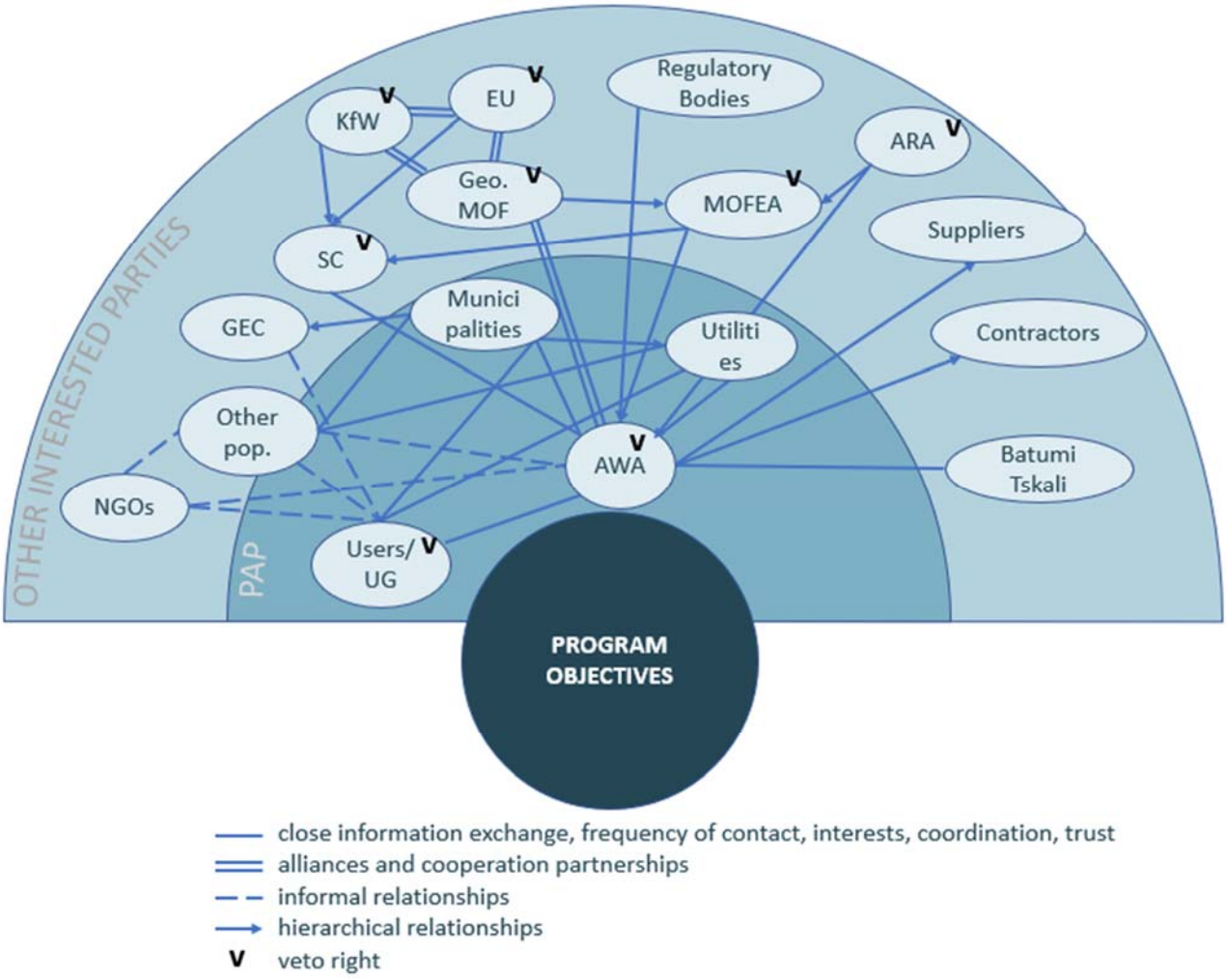

ცხრილი 49 დაინტერესებულ მხარეთა მონაცემების აღწერა

დაინტერესებული მხარე	დღის წესრიგი/სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მოღვაწეობის სფერო/ გავლენის სფერო	სხვა აქტორებთან ურთიერთობა
აჭარის წყლის ალიანსი	ინფრასტრუქტურის განვითარება და ადაპტირება;	პროექტის აღმასრულებელი სააგენტო(პასი): პასუხისმგებელი იქნება პროექტის მართვასა და შედეგებზე;	პასი იმყოფება აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროს დაქვემდებარების ქვეშ; სააქციო საზოგადება დაარსებულია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკისა და

დაინტერესებული მხარე	დღის წესრიგი/სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მოღვაწეობის სფერო/ გავლენის სფერო	სხვა აქტორებთან ურთიერთობა
			მუნიციპალიტეტების მიერ.
მომხმარებლები/ მომხმარებელთა ჯგუფები	წყალმომარაგებისა და წყალარინების მომსახურების გაუმჯობესება; გაუმჯობესებული ჯანმრთელობა; ტარიფის შემოღებით დაზარალებულნი	დეცენტრალიზებული ინფრასტრუქტურის მონიტორინგი, ექსპლუატაცია და უზრუნველყოფა	მჭიდროდ თანამშრომლობს და კოორდინირებს შესაბამის მუნიციპალიტეტთან/ წყლის საწარმოსთან;
მუნიციპალიტეტები	ინფრასტრუქტურის განვითარება და ადაპტირება;	ადგილობრივი თვითმმართველობა; საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის მფლობელები; მშენებლობის ნებართვის გაცემა;	აჭარის წყლის ალიანსის აქციონერები; მუნიციპალური წყლის საწარმოების მფლობელები;
მუნიციპალური წყლის საწარმოები	ინფრასტრუქტურის განვითარება და ადაპტირება	წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების მართვა და ექსპლუატაცია	მუნიციპალიტეტების მფლობელობაში
სხვა ადგილობრივი მოსახლეობა	გაუმჯობესებული ჯანმრთელობა და გარემო პირობები; პროექტის ნაწილად ყოფნის შესაძლო ინტერესი; მძიმე ტექნიკით შეწუხებულნი, პოტენციურად.	სოფლის შეხვედრებში მონაწილეობა; პროგრამაში მონაწილეობისადმი ინტერესის შეტყობინება, შეშფოთების გაჟღერება;	მუნიციპალიტეტების იურისდიქციის ქვეშ მყოფ ადგილობრივ მოსახლეობას შორის ურთიერთობა, რომელსაც მომსახურებას უწევენ კომუნალური წყლის საწარმოები;
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა	ინფრასტრუქტურის განვითარება და ადაპტირება	პასის ფუნქიონირების, გადასახადებისა და მიწის შესყიდვის (საჭიროების შემთხვევაში) დაფინანსება	აჭარის წყლის ალიანსის აქციონერი

დაინტერესებული მხარე	დღის წესრიგი/სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მოღვაწეობის სფერო/ გავლენის სფერო	სხვა აქტორებთან ურთიერთობა
KfW-ს ბანკი	პროგრამის შედეგები(ანგარიშგება)	სესხის/გრანტის უზრუნველყოფა	ევროკავშირისა და ფინანსთა სამინისტროს ერთობლივი დაფინანსება ერთად, მმართველი სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი
ევროკავშირი	პროგრამის შედეგები (ანგარიშგება)	სესხის/გრანტის უზრუნველყოფა	ერთობლივი დაფინანსება KfW-ს და აჭარის ფინანსთა სამინისტროსთან ერთად, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი;
საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	პროგრამის შედეგები (ანგარიშგება)	სესხის გარანტია	ერთობლივი დაფინანსება KfW ბანკსა და ევროკავშირთან ერთად.
აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო	გაუმჯობესებული ჯანმრთელობა და გარემო პირობები;	ოფიციალური პროექტის აღმასრულებელი სააგენტო, მიწისქვეშა წყლების მოპოვების ლიცენზიის გაცემა	სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი;
მარეგულირებელი ორგანოები*	პროგრამა შესაბამება სათანადო მოთხოვნებს	მარეგულირებელი როლი: ნებართვის და ლიცენზიების გაცემა, შემოწმებები	არ არის ხელმისაწვდომი
სამეთვალყურეო საბჭო	პროგრამის შედეგები (ანგარიშგება)	პროგრამის განხორციელების ზედამხედველობა	აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროს, აჭარის წყლის ალიანსის, KfW-ს ბანკის, ევროკავშირის წარმომადგენლები
გენდერული თანასწორობის საბჭო	პროგამაში გენდერული ასპექტების	შეუძლია დაეხმაროს სოფლებში ქალთა ჩართულობის	დაარსებულია მუნიციპალიტეტების ფარგლებში;

დაინტერესებული მხარე	დღის წესრიგი/სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მოღვაწეობის სფერო/ გავლენის სფერო	სხვა აქტორებთან ურთიერთობა
	გათვალისწინება; ადგილობრივ საზოგადოებაში ქალთა პოზიციის გაუმჯობესება;	უზრუნველყოფას; ცნობიერების ასამაღლებელ კამპანიებში ჩართულობა(მონაწილეობის სურვილი დადასტურებულია)	ჩართულობის აქტივობები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის;
ბათუმი წყალი	ინფრასტრუქტურის განვითარება და ადაპტირება	ნოუ-ჰაუს გადაცემა	KfW პროგრამის ხანგრძლივი ინფრასტრუქტურა
არასამთავრობო ორგანიზაციები*	პროგრამის განვითარება შესაბამისი ორგანიზაციების ხედვასთან შესაბამისობით	რეგიონული სპეციფიკის ნოუ-ჰაუ	ურთიერთობა სამთავრობო და მარეგულირებელ ორგანოებთან და ადგილობრივ მოსახლეობასთან ერთად ჩართულობა;
პრესა და მედია	მიმდინარე ღონისძიებების რეპორტაჟი	/ფართო აუდიტორიის ინფორმირება; კონსულტაციისა და ჩართულობის ღონისძიებების ჩაწერა;	
კონტრაქტორები	სამუშაო პროცესის შესრულება, შრომის უფლებებთან წვდომა;	სამშენებლო სამუშაოები	დასაქმებულია აჭარის წყლის ალიანსის მიერ
მომწოდებლები	კონტრაქტების გაფორმება	პროდუქციის მიწოდებამ და ხარისხმა შესაძლოა გავლენა იქონიოს პროექტის ვადებზე	დასაქმებულია აჭარის წყლის ალიანსის მიერ

ცხრილი 50 დაინტერესებული მხარეების მონაცემების აღწერა"მარეგულირებელი ორგანოები"

დაინტერესებული მხარე	დღის წესრიგი/სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მოღვაწეობის სფერო/ გავლენის სფერო
საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის	გარემოს დაცვა	გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების განხილვა

დაინტერესებული მხარე	დღის წესრიგი/სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მოღვაწეობის სფერო/ გავლენის სფერო
მეურნეობის სამინისტრო		
საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი კომისია	წყლის რესურსების დაცვა; წყლის ტარიფის რეგულირება	წყალმომარაგების ექსპლუატაციის ლიცენზიების გაცემა; ტარიფის დამტკიცება;
აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტო	მიწისქვეშა წყლის რესურსების დაცვა	მიწისქვეშა წყლების მოპოვების ლიცენზიების გაცემა;
გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სააგენტო	გარემოს დაცვა	ზედაპირული წყლების ამოღებისა და ჩაშვების ნებართვა; გადაშენების საფრთხის ქვეშ მყოფი სახეობების მონიტორინგი;
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვის ინსპექცია	გარემოს დაცვა	გარემოს ინსპექცია და მონიტორინგი;
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სატყეო სააგენტო	ტყის დაცვა	სატყეო ნებართვის გაცემა;
კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტო	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთან მიმართებით ნებართვის გაცემა

ცხრილი 51 დაინტერესებულ მხარეთა მონაცემების ჩაწერა: არასამთავრობო ორგანიაციები

დაინტერესებული მხარეები	დღის წესრიგი/ მოღვაწეობის სფერო/ სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მიმდინარე აქტივობები	საკონტაქტო პირი
გარემოს დაცვის მიმართულებით			
გარემოს დაცვის ასოციაცია ''ფსოვი''	ეკოტურიზმი; გარემოს დაცვა, ფრინველებზე დაკვირვება; გამოკითხვები;	არ არის ხელმისაწვდომი	ჯიმშერ მამუჭაძე ტელ: 595 40 66 90
გარემოს დაცვისა და მდგრადი განვითარების	გარემოს დაცვა; სოფლის მეურნეობის განვითარება საზოგადოებრივ დონეზე;	არ არის ხელმისაწვდომი	ზურაბ მანველიძე ტელ: 599 54 25 57

დაინტერესებული მხარეები	დღის წესრიგი/ მოღვაწეობის სფერო/ სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მიმდინარე აქტივობები	საკონტაქტო პირი
ასოციაცია ''მთა-ბარი''	გამოკითხვები/კვლევები; სამეცნიერო სამუშაოები;		
ველური გარემოს დაცვის საზოგადოება ''ჭაობი''	გარემოს დაცვა; სამეცნიერო კვლევა;	არ არის ხელმისაწვდომი	ზურაბ მანველიძე ტელ:599 54 25 57
შავი ზღვის ეკო აკადემია	გარემოს დაცვის საკითხები; ველური ბუნება და ტყის დაცვა; გამოკითხვები; ტურიზმის განვითარება; სოფლის მეურნეობა; ახალი ენერგიის უტილიზაცია; საზოგადოებრივი განვითარება; ადგილობრივი მთავრობის მხარდაჭერა; ნარჩენების მართვა; ცნობიერების ამაღლება;	ერთობლივი პარტნიორობის წევრი LOT 2 კონსულტანტთან ერთად	ეკატერინე ხვედელიძე ტელ: 577 42 39 27
CENN-კავკასიის გარემოს დაცვის არასამთავრობო ორგანიზაცია	გარემოს დაცვის საკითხები; ველური ბუნება და ტყის დაცვა; გამოკითხვები; ტურიზმის განვითარება; სოფლის მეურნეობა; ახალი ენერგიის უტილიზაცია; საზოგადოების განვითარება; ადგილობრივი მთავრობის მხარდაჭერა; ნარჩენების მართვა; ცნობიერების ამაღლება;	ENPARD-ი, პროექტი ქედაში, მალე დასრულდება	კახა გუჩმანიძე ტელეფონი: 577 46 51 46
ბათუმის გადამფრენ ფრინველებზე დაკვირვების ცენტრი	ფრინველებისა და ბუნების კონსერვაცია; ფრინველებზე დაკვირვება;	ფრინველების მონიტორინგის პროგრამა, ტურისტული აქტივობები;	https://www.ba-tumiraptor-count.org/contact
მტირალასა და მაჭახელას დაცული ტერიტორიების	გარემოს დაცვის საკითხები; ველური ბუნებისა და ტყის დაცვა; გამოკითხვები; ტურიზმის განვითარება;	''აჭარის მთიან რეგიონებში ტურიზმის მდგრადი	გულნაზ სურმანიძე ტელ: 593 58 56 28

დაინტერესებული მხარეები	დღის წესრიგი/ მოღვაწეობის სფერო/ სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მიმდინარე აქტივობები	საკონტაქტო პირი
მეგობართა ასოციაცია	საზოგადოების განვითარება; საზოგადოების და ახალგაზრდობის ჩართულობა ბუნების დაცვის პროცესში;	განვითარების (ბუნებაზე ორიენტირება) მხარდაჭერის'' პროექტი	
	სოციალური		
ადამიანის უფლებათა ცენტრის აჭარის ოფისი	ადგილობრივი მოსახლეობის უფლებების დაცვა პროექტის განხორციელების პროცესში;	არ არის ხელმისაწვდომი	თბილისის ოფისი ტელ: 032 225 04 63
ახალგაზრდა მეცნიერთა ცენტრი ''ინტელექტი''	დემოკრატიის განვითარება; მიგრაცია; საზოგადეობის განვითარება; ადგილობრივი მთავრობის მხარდაჭერა; ცნობიერების ამაღლება;	ამჟამად არ მიმდინარეობს ღონისძიებები საპროგრამო ტერიტორიაზე;	ლევან გობაძე ტელ: 599 50 78 95
თავისუფალ ჟურნალისტთა სახლი	ახალგაზრდობა და ბავშვები; განათლება; სქესი; მედია;	არ არის ხელმისაწვდომი	ასლან ჭანიძე ტელ: 593 30 71 55
''ნაბიჯი წინ''	შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანების მხარდაჭერა;	ამჟამად არ მიმდინარეობს ღონისძიებები საპროგრამო ტერიტორიაზე;	მანანა ინაიშვილი ტელ: 593 71 86 18
სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტი, ბათუმის ოფისი	დემოკრატია და საზოგადოება; საჯარო პოლიტიკა; ადგილობირვი მთავრობა;	არ არის ხელმისაწვდომი	ნათია აფხაზავა ტელ: 599 77 71 85
განვითარების და თანამშრომლობის ხელშეწყობის კავშირი ''პროგრესი''	სამართლებრივი საკითხები; განათლება;	არ არის ხელმისაწვდომი	ნინო გაბუნია ტელ: 593 25 70 40
დემოკრატიის ინსტიტუტი, ოფისები ქედასა და ხულოში	ადამიანის უფლებები; განათლება; სოციალური საკითხები	ENPARD-ის პროექტი ქედაში	არჩილ ხახუტაშვილი ტელ: 577 21 04 10

დაინტერესებული მხარეები	დღის წესრიგი/ მოღვაწეობის სფერო/ სტრატეგიული მიზნები და ინტერესები	მიმდინარე აქტივობები	საკონტაქტო პირი
		კავკასიის გარემოს დაცვის არასამთავრობო ორგანიზაციას თან(CENN) ერთად;	
შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა კავშირი ხულოში	ახალგაზრდობა; სოციალური განვითარება; ინტერესთა დაცვა; შეზღუდული შესაძლებლობა;	არ არის ხელმისაწვდომი	ჯემალ ჭელიძე ტელ: 591 71 47 42

ცხრილი 52 პრესა და მედია ორგანიზაციები აჭარაში

ნომ.	ორგანიზაცია
1	აჭარის ტელევიზია
2	სატელევიზიო არხი “TV 25”
3	რადიო’’აჭარა’’
4	გაზეთი ‘’აჭარა’’
5	გაზეთი ‘’ბათუმელები’’
6	გაზეთი “ბათუმური ქრონიკები”
7	გაზეთი “აჭარა P.S.”
8	გაზეთი “მთიანეთი”
9	გაზეთი “ხულო”
10	გაზეთი “ქედა”

8.3 ინფორმაციის გამოქვეყნება

ინსტრუქცია 10-ის თანახმად, უნდა გამოქვეყნდეს მინიმუმ მომდევნო სახის ინფორმაცია:

- პროექტის მიზანი, ბუნება და მასშტაბი;

- შემოთავაზებული საპროექტო აქტივობების ხანგრძლივობა;
- პროექტის შესაძლო საფრთხეები და გავლენები ადგილობრივ მოსახლეობაზე და მათ შერბილების წინადადებები, პოტენციური საფრთხეებისა და გავლენების გამოკვეთა, რომლებმაც შეიძლება უკუპროპორციული ზეგავლენა მოახდინოს მოწყვლადი და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ჯგუფებზე;
- დაინტერესებული მხარის ჩართულობის პროცესი, რომელშიც ხაზგასმული იქნება დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობის ფორმები;
- ნებისმიერი საჯარო საკონსულტაციო შეხვედრების დრო და ადგილი და პროცესი, რომლის საშუალებითაც მოხდება შეხვედრების შესახებ ინფორმაციის გავრცელება, შეჯამება და მოხსენება;

პროცესი და საშუალებები, რომელთა მეშვეობით მოხდება საჩივრების წამოჭრა და მოგვარება. ლოტი 2-ის თანმდევი ღონისძიებების ფარგლებში, დამატებით ჩატარდება საზოგადოებრივი მობილიზაციისა და ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები როგორც ლოტი 1-ს, ასევე ლოტი 2-ის პროგრამით გათვალისწინებულ ტერიტორიაზე.

8.3.1 საჯაროდ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის/ დოკუმენტების ჩამონათვალი

საჯაროდ ხელმისაწვდომი იქნება შემდგომი ინფორმაცია:

- გარემოს დაცვისა და სოციალური მართვის გეგმები(დაბებისთვის);
- საკონტროლო სიების ტიპის საინფორმაციო ფურცლები(სოფლებისთვის)
- გარემოს დაცვის სკრინინგის განაცხადი და გადაწყვეტილება
- წინასწარი დიზაინები;
- საკონტაქტო ინფორმაცია საჩივრის გამოსწორებისთვის;
- ნებისმიერი დაგეგემილი საჯარო კონსულტაციების შეხვედრების დრო და ადგილი;
- ინფორმაციის მიწოდება სამშენებლო სამუშაოების დაწყებასა და მშენებლობის განრიგის, ასევე გზის პოტენციური გადაკეტვისა და საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვანი სხვა ინფორმაციის შესახებ;

8.3.2 ინფორმაციის მიწოდებისა და გაცვლის საშუალებები

გამოყენებულ იქნება ინფორმაციის მიწოდებისა და გაცვლის შემდგომი საშუალებები:

ცხრილი 53 ინფორმაციის მიწოდებისა და გაცვლის წყაროები

საშუალება	ყველაზე უფრო შესაფერისი აპლიკაცია
საინფორმაციო დაფები	საინფორმაციო დაფების შემოღება თითოეულ საპროექტო ტერიოტორიაზე მცხოვრები საზოგადოებაში, მუნიციპალურ ოფისებში;
მობილურით/ელ.ფოსტით/ SMS-ით მომიწერა	საპროექტო ინფორმაციის გავრცელება მთავრობის ხელმძღვანელობას, ორგანიზაციებს, სააგენტოებსა და კომპანიებს შორის; დაინტერესებული მხარეების მოწვევა შეხვედრებზე;
ოფიციალური წერილობით მიმოწერა: ელ.ფოსტა/წერილი	ხელმძღვანელებთან და მარეგულირებელ ოგანოებთან კომუნიკაცია;
რეკლამები ბეჭდურ მედიასა და რადიოში	პროექტის ინფორმაციის გავრცელება ფართო აუდიტორიისთვის და შესაბამისი ინფორმაციის არ მქონე დაინტერესებულ მხარეებითვის; დაინტერესებული მხარეების ინფორმირება საკონსულტაციო შეხვედრების შესახებ;
აჭარის წყლის ალიანსის ვებგვერდი	საჯაროდ ხელმისაწვდომი დოკუმენტების გამოქვეყნება, საჯარო განცხადებები, PR კამპანია, ცნობიერების ამაღლება, საკონტაქტო ინფორმაციის გავრცელება;
სოციალური მედია (Facebook and Instagram)	საჯარო განცხადებები, PR კამპანია, ცნობიერების ამაღლება, საკონტაქტო ინფორმაციის გაზიარება;

8.4 ჩართულობის მეთოდები

კონკრეტული დაინტერესებული მხარეთა ჯგუფის კონსულტაციებისთვის საჭირო სიხშირისა და ჩართულობის სათანადო ტექნიკის არჩევისას გათვალისწინებული იქნება შემდგომი კრიტერიუმები:

- პროექტის ზემოქმედების მასშტაბი დაინტერესებულ მხარეებზე;
- დაინტერესებულ მხარეთა პროექტზე გავლენის მასშტაბი ზღვარი;
- კულუტურული თვალსაზრისით მისაღები მხარეთა ჩართულობისა და ინფორმაციის გავრცელების მეთოდები;

გამოყენებულ იქნება შემდგომი ჩართულობის მეთოდები:

ცხრილი 54 გამოყენებული ჩართულობის მეთოდების მიმოხილვა

ჩართულობის მეთოდი	ყველაზე შესაფერისი აპლიკაცია
ინტერვიუები ერთი-ერთზე	შეხედულებებისა და მოსაზრებების გამოკითხვა; დაინტერესებული მხარეებისთვის თავისუფლად და თავდაჯერებულად ურთიერთსაწინააღმდეგო და სენსიტიურ თემებზე საუბრის შესაძლებლობის მიცემა; ახლო ურთიერთობების დამყარება;
ოფიციალური შეხვედრები	პროექტის შესახებ ინფორმაციის წარდგენა დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფებისთვის. შეხედულებებისა და მოსაზრებების წარმოჩენის საშუალების მიცემა დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფებისთვის; მაღალი სტატუსის მქონე დაინტერესებულ მხარეებთან ობიექტური ურთიერთობების დამყარება; ტექნიკური დოკუმენტების გავრცელება;
საჯარო შეხვედრები	პროექტის შესახებ ინფორმაციის წარდგენა დაინტერესებულ მხარეთა ფართო აუდიტორიისთვის და კონკრეტული საზოგადოებისთვის; შეხედულებებისა და მოსაზრებების დაფიქსირების შესაძლებლობის მიცემა დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფებისთვის; მეზობელ თემთან ურთიერთობის დამყარება; პროექტის არატექნიკური ინფორმაციის გავრცელება;
ვორქშოფები	პროექტის შესახებ ინფორმაციის წარდგენა დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფებისთვის; შეხედულებებისა და მოსაზრებების დაფიქსირების შესაძლებლობის მიცემა დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფებისთვის; მონაწილეობრივი აქტივობების გამოყენება ჯგუფური განხილვების, პრობლემური საკითხების გადაჭრის გზების ძიების, ინფორმაციის გაანალიზების გაადვილებისა და რეკომენდაციებისა და სტრატეგიების შემუშავების მიზნით.
სამიზნე ჯგუფის დისკუსიები	8 და 15 კაციანი შემადგენლობის მქონე მცირე ჯგუფისათვის საწყის მიზნობრივ ინფორმაციაზე

ჩართულობის მეთოდი	ყველაზე შესაფერისი აპლიკაცია
	თავიანთი შეხედულებებისა და მოსაზრებების გამოხატვის საშუალების მიცემა. მეზობელ თემებთან ურთიერთობების დამყარება;
გამოკითხვები	ინდივიდუალური დაინტერესებული მხარეებიდან მოსაზრებებისა და შეხედულებების შეგროვება; საბაზისო მონაცემების შეგროვება; საბაზისო მონაცემთა ბაზის შემუშავება ზემოქმედებების მონიტორინგისთვის

8.4.1 მონაწილეობისთვის შემაფერხებელი დაბრკოლებების აღმოფხვრის ზომები

გათვალისწინებულია დამატებითი კონსულტაციები მოწყვლადი ჯგუფებისთვის მონაწილეობის პოტენციური დაბრკოლებების აღმოფხვრისა და მათი შეხედულებების გათვალისწინების უზრუნველყოფის მიზნით.

ცხრილი 55 კონსულტაციის მეთოდი მოწყვლადი ჯგუფებისთვის

ჯგუფი	კონსულტაციის მეთოდი
მოხუცები	დამხმარე ტრანსპორტი შეხვედრებისთვის, სატელეფონო კონსულტაციები
ქალები	დამატებითი დისკუსიები სამიზნე ჯგუფთან
უმცირესობები	დამატებითი დისკუსიები სამიზნე ჯგუფთან, მთარგმნელობითი მომსახურება;
ეტლით მოსარგებლეები	სატელეფონო კონსულტაციები

8.4.2 გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომა

თუ წყალთან დაკავშირებულ საოჯახო საქმიანობაში გავითვალისწინებთ ქალების მთავარ როლს, აქტივობები დაინტერესებული მხარის ჩართულობის გეგმის ფარგლებში უნდა განხორციელდეს გენდერულად მგრძნობიარე თვალსაზრისით, რაც მოიაზრებს შემდგომ ასპექტებს:

- ქალები და მამაკაცები წყლის რესურსებს სხვადასხვაგვარად იყენებენ; წყალთან დაკავშირებულ საშინაო საქმიანობებს (საჭმლის მომზადება, რეცხვა, წმენდა, ბავშვების დაბანა) ძირითადად ქალები ასრულებენ;
- ქალთა საშინაო და ეკონომიკურმა მოვალეობებმა შეიძლება შეზღუდოს მათი მხრიდან მონაწილეობის შესაძლებლობა და სურვილი.

- ბუნებრივ გარემოსთან დამოკიდებულების შესახებ ინფორმაციის გავრცელების გეგმაში შესაძლოა გახდეს საჭირო ცვლილება, იმისთვის რომ ხელმისაწვდომი გახდეს როგორც ქალების/მამაკაცებისა/ბიჭებისთვის, ასევე გოგონებისთვის;
- ზოგადად, ქალები, როგორც ჯგუფი (გამონაკლისების გარდა) არ არიან ჩართულნი საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხების გადაწყვეტის პროცესში იმ მასშტაბით, როგორც მამაკაცები, რამაც შეიძლება გავლენა იქონიოს მათთვის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე, პრობლემის გადაჭრის გზებში წვლილის შეტანასა და ასევე პროცესზე გავლენის მოხდენის შესაძლებლობებზე. თანაბარი წვდომა პოტენციურად ხელს შეუწყობს პრობლემის გადაჭრის უკეთესი გზის პოვნასა და გადახდის უფრო მაღალ მზაობას;
- ქალთა მონაწილეობა შეიძლება ნაწილობრივ ან სრულიად იყოს შეზღუდული იმ თემებში, სადაც მამაკაცი არის დომინანტი, რაც არ აძლევს ქალებს საზოგადოებაში ჩართულობისა და გადაწყვეტილების მიღების უფლებას. ამან შეიძლება გამოიწვიოს კონფლიქტი თუკი მას სათანადო კონტროლი არ გაეწევა.
- საქართველოში ქალებსა და მამაკაცებს გადასახადი/ვალის დაფარვის განსხვავებული გამოცდილება აქვთ, რამაც შეიძლება გავლენა იქონიოს მომსახურების გადახდის მზაობაზე.
- ქალებს, ზოგადად და როგორც ჯგუფს (გამონაკლისების გარდა) ბევრად დაბალი სამსახურეობრივი შემოსავალი აქვთ, რამაც შეიძლება გავლენა იქონიოს გადახდის უნარიანობაზე.
- ქალთა მონაწილეობა შეიძლება შეიზღუდოს თუ ფასილიტატორები მამაკაცები არიან.

პროგრამის ფარგლებში გენდერული მეინსტრიმინგის ხელშეწყობისთვის განხორციელდება შემდგომი მიდგომა:

ცხრილი 56 გენდერული მეინსტრიმინგის აქტივობები პროგრამის ფარგლებში

#	პროგრამის ფაზა	აქტივობა
1	საწყისი ფაზა	**სოციალური მონაცემების საწყისი ანალიზი გენდერული საკითხების გათვალისწინებით:** გენდერული ნიშნით გამოყოფილი მონაცემების მიღება, სადაც შესაძლებელია; კონტექსტი და ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ როგორც გენდერულ სხვაობაზე, ასევე წყალთან დაკავშირებულ აქტივობებში ქალთა ჩართულობასა და საზოგადოებრივ საკითხებში გადაწყვეტილებების მიღებაზე;
2	საწყისი ფაზა	**შეხვედრა გენდერული თანასწორობის საბჭოსთან და ქალთა ოთახის წარმომადგენლებთან**

#	პროგრამის ფაზა	აქტივობა
		მუნიციპალიტეტებში ქალთა ინსტიტუციური როლის მოპოვება და გაცნობიერება; ინფორმაციის გავრცელების ხელშეწყობის მიზნით კონტაქტის დამყარება ძირითად დაინტერესებულ მხარეებსა და დაზარალებულ მოსახლეობასთან. ადგილობრივ ქალებთან კომუნიკაციის საუკეთესო გზის განსაზღვრა;
3	პროგრამაში მონაწილე სოფლის შერჩევის შემდეგ	**სამიზნე ჯგუფების განხილვა:** დისკუსია იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება პროგრამის საქმიანობამ გავლენა იქონიოს საარსებო წყაროზე, გენდერულ ურთიერთობებსა და ქალთა როლებზე; მომავალ მომხარებელთა ჯგუფებში ქალთა როლის შესწავლა და განსაზღვრა, თუ რა სახის ქმედებები და გადაწყვეტილებებია საჭირო თანასწორობის გაზრდისა და უარყოფითი შედეგების თავიდან არიდების მიზნით;
4	გარემოს დაცვისა და სოციალური გავლენის შეფასება	**გენდერული ასპექტის გათვალისწინება გარემოსა და სოციალური ზემოქმედების ქულების გამოთვლისას** გარემოსა და სოციალური ზეგავლენის შეფასების დროს დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის შედეგად მიღებული უკუკავშირის გათვალისწინება.
5	მომხმარებელთა ჯგუფების შექმნისთანავე	**ქალთა წარმომადგენლობა სოფლის გამგეობებში/მომხმარებელთა ჯგუფებში** უზრუნველყოფ არომ, მინიმუმ ერთი ქალი მაინც იყოს შესაბამისი სოფლის გამგეობის /მომხმარებელთა ჯგუფის წევრი.
6	სამუშაო პროცესის დაწყებამდე, მიმდინარე	**საჩივრების გამოსწორების მექანიზმი** პროექტის დონეზე (ლოტი1&2) საჩივრების გამოსწორების მექანიზმის შეიქმნა აჭარის წყლის ალიანსის ხელმძღვანელობით. ადგილობრივი მოსახლეობის მდედრობითი სქესის წარმომადგენლების ინფორმირება საჩივრების გამოსწორების მექანიზმის დანიშნულებისა და გამოყენების შესახებ;

8.4.3 თემის წარმომადგენლობის შემოწმება

მსესხებლების შესახებ სახელმძღვანელო ინსტრუქცია 10-ის თანახმად, ”როდესაც დაინტერესებული მხარის ჩართულობა ადგილობრივ პირებთან და თემებთან არსებითად დამოკიდებულია თემთა წარმომადგენლებზე, მსესხებელი გაატარებს შესაბამის ძალისხმევას იმის დასადგენად, რომ მსგავსი პირები ნამდვილად წარმოაჩენენ სხვა

ინდივიდებისა და თემების შეხედულებებს, და რომ ისინი სათანადოდ უწყობენ ხელს კომუნიკაციის პროცესს".

იმისათვის რომ, ინფორმაციული ნაკადი არ იყოს დამოკიდებული სოფლის რწმუნებულზე[7], რომელიც ხშირად ერთზე მეტ სოფელზე არის პასუხისმგებელი, პროგრამის ადრეულ ეტაპზე ჩამოყალიბდა ეგრეთწოდებული ''სოფლის გამგეობები''. სოფლის გამგეობის მიზანი არის სოფლის მაცხოვრებლებსა და პროექტის აღმასრულებელ სააგენტოს/კონსულტანტს შორის საკონტაქტო ორგანოს ფუქნციის შესრულება.

[7] რწმუნებული (ქართ.) = სოფელში მერის წარმომადგენელი

8.5 ჩართულობის გეგმა

ცხრილი 57 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
			1. წინა სამშენებლო ფაზა				
1.1	პროგრამის დასაწყისი	აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო, აჭარის წყლის ალიანსი და პროექტის აღმასრულებელი სააგენტო.	საწყის ეტაპზე შეგროვებული მონაცემების წარდგენა;	შეხვედრები, პრეზენტაციები, სარეკლამო ფურცლები	ლოტი 1 და ლოტი 2	პროექტის დაწყებისას	ფოტო მასალა
1.2	განახლებული ინფორმაცია პროცესის მიმდინარეობის შესახებ	აჭარის წყლის ალიანსი, პროექტის აღმასრულებელი სააგენტოს სამუშაო გუნდი(პასი)	ინფორმაცია კონსულტანტების ლოტი 1-სა და ლოტი 2-ის მიმდინარე აქტივობებისა და წინსვლის შესახებ	შეხვედრები პრეზენტაციები საინფორმაციო ფურცლები	ლოტი 1 და ლოტი 2	ორ კვირაში ერთხელ	შეხვედრის ოქმები

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
1.3	პროგრამის გაცნობა	მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები; ყველა მუნიციპალიტეტის სოფლის რწმუნებულები;	არსებული წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების გაცნობა და განხილვა; პროგრამის დეტალებისა და მისი პოტენციალის შესახებ ინფორმაციის წარდგენა. რწმუნებულისთვის განაცხადების დარიგება სოფლის მაცხოვრებლებში პროგრამის შესახებ ინფორმაციის გავრცელების მიზნით.	შეხვედრები;	ლოტი 2-ის გუნდის ლიდერი და სოციალური გუნდი;	პროექტის დაწყებისთანავე	ფოტო დოკუმენტაცია მიღებული შევსებული განაცხადები;

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
1.4	ვორქშოფები სოფელში	სოფლის წარმომადგენლები	მიმდინარე მდგომარეობის, პრობლემების, შეხედულებებისა და მოლოდინის განხილვა; პროგრამის კონცეფციის გაცნობა; ადგილობრივი სოფლის გამგეობის პოტენციური წევრების დადგენა, რომლებიც მნიშვნელოვანი პირები იქნებიან სოფლებში დაგეგმილი სამომავლო ღონისძიებებისთვის.	პრეზენტაცია; ვორქშოპი;	ლოტი 2 გუნდის ლიდერი და ლოტი 2 სოციალური გუნდი;	სოფლის შერჩევის პროცესის განმავლობაში;	დასწრების სია; ფოტო დოკუმენტაცია;

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
1.5	კონსულტაციები სოფლებთნ	სოფლის წარმომადგენლები	წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემებთან დაჯკავშირებით მიღებული გადაწყვეტების განხილვა მოსახლეობასთან(პირველადი დიზაინი) და უკუგების მიღება; ; /მოსახლეობისთვის განსხვავებული შესაძლო საპირფარეშოს ჩვენება და წყალომარაგებისა და წყალარინების სისტემების შეთავაზება პროექტისადმი საკუთრების და პასუხისმგებლობის	დისკუსია სამიზნე ჯგუფთან;	ლოტი 2-ის სოციალური და ტექნიკური გუნდი;	საწყისი დიზაინის დასრულების შემდეგ;	შეხვედრის ოქმები; დასწრების სია; ფოტო დოკუმენტაცია;

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
			გრძნობის განვითარება; ექპსლუატაციისა და უზრუნველყოფის კონცეფციის				
1.6	სოფლის ტურიზმი	აჭარის ტურიზმის დეპარტამენტი	სოფლის ტურიზმის როლის გაცნობიერება და განვითარება; პრიორიტეტული სოფლების არჩევა დეპარტამენტის შეხედულებიდან გამომდინარე;	შეხვედრა	ლოტი 2 სოციალური გუნდი	პროექტის დასაწყისშივე	პრიორიტეტული სოფლებისია ტურიზმის დეპარტამენტის შეხედულებით
1.7	საჯარო კონსულტაციები დაბაში	დაბის წარმომადგენლები	საზოგადოებრივი მონაწიელობა/დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობა, პროექტის მიდგომის გამჭვირვალობა და	საჯარო შეხვედრა, პროექტის კონცეფციის დეტალური პრეზენტაცია,	ლოტი 1 და ლოტი 2-ის სოციალური გუნდი	საბოლოო დიზაინისა და გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლების	შეხვედრის ოქმები; დამსწრეთა სია;

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
			გარემოს დაცვის და სოციალური უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის შემარბილებელი ღონისძებები	გარემოსა დაცვისა და სოციალური გავლენის შეფასება და გარემოს დაცვისა და სოციალური მენეჯმენტის გეგმა მუნიციპალიტეტში.		შეფასების და მენეჯმენტის გეგმის ხელმისაწვდომობის შემდეგ, მშენებლობის დაწყებამდე.	ფოტო დოკუმენტაცია;
1.8	შეხვედრა მუნიციპალიტეტთან გარემოს დაცვისა და სოციალურ საკითხთან დაკავშირებით;	მუნიციპალიტეტისა და კომუნალური საწარმოების წარმომადგენლები;	მიმდინარე მდგომარეობის შესწავლა გარემოს დაცვისა და სოციალური ასპექტების გათვალისწინებით. პროგრამის გარემოს დაცვისა და სოციალური	შეხვედრა	ლოტი 1-სა და ლოტი 2-ის გარემოს დაცვისა და სოციალური გუნდი	გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენის შეფასების მომზადების ფაზაში;	შეხვედრის ოქმები

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
			საკითხებთან დაკავშირებით კომუნიკაციების წარმოება				
1.9	ნებართვის გაცემა	მარეგულირებელი ორგანოები	ნებართვისა გაცემისა და ლიზენციის განაცხადის პროცედურებისა და შესაბამისი სტანდარტების დამტკიცება.	შეხვედრები	ლოტი 1-ისა და ლოტი 2-ის გარემოს დაცვისა და სოციალური გუნდი	გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენის შეფასების დოკუმენტის მომზადების ფაზაში;	შეხვედრის ოქმები
1.10	გენდერული თანასწორობა	გენდერული თანასწორობის საბჭოსა და ქალთა ოთახის წარმომადგენელი;	პროგრამის შესახებ ინფორმაციის მიწოდება;/ზეგავლენის დადგენასა და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შემუშავება;	შეხვედრა	ლოტი 1-სა და ლოტი 2-ის გარემოს დაცვისა და სოციალური გუნდი;	გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენის შეფასების მომზადების ფაზაზე, ყველა საკონსულტა	შეხვედრის ოქმი

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
			/ძირითადი დაინტერესებული მხარეებსა და პროგრამის გავლენის ქვეში მოქცეულ მოსახლეობაში ინფორმაციის გავრცელების მულტიპლიკატორები;			ციო შეხვედრისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის დროს	
1.11	არაასამთავრობო ორგანიზაციის აქტივობები;	რეგიონში მოქმედი არასამთავრობო ორგანიზაციები	პროგრამის შესახებ ინფორმაციის მიწოდება; ზეგავლენის დადგენასა და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შემუშავება; ძირითადი დაინტერესებული	შეხვედრა	ლოტი 1-სა და ლოტი 2-ის გარემოს დაცვისა და სოციალური გუნდი;	გარემოს დაცვისა და სოციალური გავლენის შეფასების ეტაპზე, ყველა საკონსულტაციო შეხვედრის/საზოგაოებასთან	შეხვედრის ოქმი;

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
			მხარეებსა და დაზარალებული მოსახლეობაში			ურთიერთობის დროს	
1.12	საწყისი ვორქშოპი	აჭარის წყლის ალიანსი, KfW ბანკი, ევროკავშირი, აჭარის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო, დამფუძნებელთა კომიტეტი, მუნიციპალიტეტიის წარმომადგენლები, დაინტერესებული საზოგადოება;	პროგრამის საწყის ფაზაზე მიღწეული პროგრესის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება; განხილვა;	პრეზენტაციები; დისკუსიის ციკლი	ლოტი 1 და ლოტი 2 კონსულტანტები;	საწყისი ანგარიშის წარდგენის შემდეგ;	ფოტო და ვიდეო დოკუმენტაცია; მედია გაშუქება;

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
1.13	მიწის ნაკვეთის საფასურის კომპენსაციის შესახებ ინფორმაციის გასაჯაროება;	პროგრამის გავლენის ქვეშ მოქცეული მოსახლეობა;	მოსახლეობისა და ზარალის ინვენტარიზაცია, შეფასების პროცედურისა და საბოლოო ვადის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება;	შეხვედრა, ბეჭდური საინფორმაციო ფურცლები, მუნიციპალური ბიულეტენის დაფა.	აჭარის წყლის ალიანსი და მუნიცილიტეტები, ლოტი 1 -სა და 2-ის გარემოს დაცვისა და სოციალური გუნდის მხარდაჭერით	მოლაპარაკების ვადის ამოწურვის შემდეგ;	საჯარო განცხადება
1.14	საჯარო საჩივრების მექანიზმი	პროექტის გავლენის ქვეშ მოქცეული მოსახლეობა	კომუნიკაცია განხორციელებული მექანიზმის შექმნისა და საშუალებების შესახებ	შეხვედრები, ბეჭდური სარეკლამო ფურცლები	აჭარის წყლის ალიანსი, რომელსაც დახმარებას უწევს ლოტი 1 და ლოტი 2-ის გარემოსდაცვისა და	საჩივრების მექნიზმის დანერგვისთანავე	საჯარო განცხადება

ნომერი	რა? ინფორმაციის გავრცელება და მოთხოვნა	ვის? შეტყობინების მიმღები პირები	რატომ? საჭირო მოქმედების საფუძველი	როგორ? კომუნიკაციის საშუალებები	ვინ? სრული პასუხისმგებელობის მქონე პირი	როდის? ვადა/სიხშირე	შემოწმების მაჩვენებლები ან საშუალებები
					სოციალური გუნდი		
			2. მშენებლობის ფაზა				
2.1	მშენებლობის ფაზის ზეგავლენა ყოველდღიურ საქმიანობაზე;	ადგილობრივი მოსახლეობა	მოსახლეობის ინფორმირება მძიმე ტექნიკის ხშირი გადაადგილების, ხმაურით გამოწვეული უსიამოვნების, გზების შესაძლო გადაკეტვის, სამუშაო განრიგის და სხვა ფაქტორების შესახებ.	შეხვედრები, მუნიციპალური ბიულეტენის დაფა	ლოტი 1 და ლოტი 2	სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე;	საჯარო განცხადება;
2.2	მომუშავე პირის საჩივარი	სამშენებლო სამუშაოები	მომუშავე პირების ინფორმირება თავიანთი უფლებებისა და საჩივრის მექანიზმის სისტემის შესახებ;	შეხვედრები, ბეჭდური სარეკლამო ფურცლები	ლოტი 1 და ლოტი 2 ტექნიკური გუნდები	სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე;	სარეკლამო ფურცლები

8.6 საჯარო კონსულტაციების შედეგი

2019 წლის მეოთხე კვარტალსა და 2020 წლის პირველ კვარტალში ჩატარებული საჯარო კონსულტაციების შედეგები წარმოდგენილია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში; ცხრილი მუდმივად განახლდება და საანგარიშო პერიოდთან დაკავშირებული სეგმენტი დანართის სახით დაერთვება კვარტარულ ანგარიშებს. ცხრილში მოცემული ინფორმაცია დახარისხებული და საჯაროდ ხელმისაწვდომი იქნება ქართულ ენაზე აჭარის წყლის ალიანსის ვებგვერდის მეშვეობით.

ცხრილი 58 2019 წლის მეოთხე კვარტალისა და 2020 წლის პირველი კვარტალის საჯარო კონსულტაციების შედეგები

Nr.	თარიღი/ მდებარეობა	აქტივობა/ კომუნიკაციის მეთოდი	კონსულტირებული დაინტერესებული მხარეები მონაწილეთა რაოდენობა	გასაჯაროვებული ინფორმაცია	უკუგების შეჯამება	პასუხი/ უკუგების ინტეგრირება
1	2019 წლის ოქტომბერი-2020 წლის თებერვალი ყველა მუნიციპალიტეტი	საჯარო შეხვედრები		პროგრამის ზოგადი კონცეფცია	პროგრამის საწყი კონცეფცია, რომელიც გულისხმობდა ძირითადად საზოგადოებრივი სეპტიკური ავზების დამონტაჟებას, არ იქნა შეთანხმებული, პროგრამის წარმატების რისკი	კონცეფციის შეცვლა-გაცილებით მეტი ინდივიდუალური სეპტიკური ავზი კომუნალური სეპტიკური ავზების ნაცვლად.
2	2019 წლის-ოქტომბერი 2020 წლის თებერვალი ყველა მუნიციპალიტეტი	საჯარო შეხვედრები		პროგრამის ზოგადი კონცეფცია	მიწით სარგებლობის თვალსაზრისით, სოფლის მოსახლეობისთვის გაურკვეველია ზუსტად რა შედეგები მოჰყვება მათ მიწაზე სეპტიკური ავზის ან სხვა	ინსტრუქციების კრებულის შექმნა ქართულ ენაზე იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება იქნეს გამოყენებული სეპტიკური ავზის ზედაპირი; ინფორმაცია ხელმისაწვდომი

			ინფრასტრუქტურის დამონტაჟებას	იქნება აჭარის წყლის ალიანსის ვებგვერდზე და ბროშურების სახით;
3				

8.7 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის მონიტორინგი

დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის მონიტორინგი გულისხმობს: მონაცემთა შეგროვებას, ჩართულობის დონის შეფასებასა და მონაცემთა შეგროვებისას მიღებული ინფორმაციით სტრატეგიებისა და მოქმედებების განახლებას დაინტერესებულ მხარეებთან ეფექტური ჩართულობის მიზნით. მონიტორინგის ღონისძიებები და პროცედურები შეიქმნა დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმის ეფექტური და დროული განხორციელების უზრუნველსაყოფად;

8.7.1 შიდა მონიტორინგი

პროექტის განხორციელების პერიოდში ყოველწლიურად განახლდება დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა. ყოველთვიური პროგრესის ანგარიში ასევე მოიცავს თავს გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენის და დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის შესახებ.

8.7.2 პროექტის აღმასრულებელი სააგენტოს შეხვედრები

პროგრამის დასაწყისში, ჩამოყალიბდა პროექტის აღმასრულებელი სააგენტოსა და ორივე კონსულტანტის შეხვედრები, რომლებიც ტარდება ორ კვირაში ერთხელ და ემსახურება დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის აქტივობების მუდმივ შემოწმებას. დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობასთან მიმართებით, შემდგომი კითხვები არის (იქნება):

- ვისთან და რის შესახებ ვისაუბრეთ?
- კომუნიკაციის საშუალებით მივიღეთ თუ არა მოსალოდნელი შედეგები?
- თუ არა-რატომ არა და რისი შეცვლა შეგვიძლია? (შესაბამისად, საჭირო იქნება დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმის გადაკეთება)
- პროექტის აქტივობები და ბიუჯეტი;
- პროექტის შედეგები-მოკლე და საშუალო ვადიანი;
- როგორ განვითარდა პროექტის კონტექსტი.

8.8 დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა

უნდა გავითვალისწინოთ ის ფაქტი, რომ დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა და მისი თანმხლები დოკუმენტები განახლებადია. გამოვლენილი დაინტერესებული მხარეები და მათთან დაკავშირებული ინფორმაცია ყოველ წელს განახლდება, რათა უზრუნველყოფილი იქნას გეგმის შეესაბამისობა პროექტის მოლოდინებთან და საჭიროების შემთხვევაში გაკეთდეს ცვლილებები.

9. საექსპლუატაციო უზრუნველყოფის, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმა/ჩარჩო

აჭარის წყლის ალიანსი, მუნიციპალური საწარმო და მომხმარებელთა ჯგუფები მიიღებენ ყოვლისმომცველ ინსტრუქციებს და ჩაუტარდებათ შესაბამისი ტრენინგები არსებული და ახლად აშენებული წყალმომარაგებისა და წყალარინების ობიექტების ექსპლუატაციასა და უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით. სპეციფიური ინსტრუქციების ვორქშოპები და ტრენინგები მორგებული იქნება სასწავლო გუნდის მოთხოვნებსა და საჭიროებებზე. სპეციფიური ტრენინგები ეხება ტექნიკურ, კომერციულ და ბუღალტრულ საკითხებს. კერძოდ, ტრენინგები შესაბამისობაში იქნება შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის ყველა მნიშვნელოვან მოთხოვნებთან.

9.1 შრომის უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა სამუშაო ადგილზე

პროექტის განხორციელების ფაზაზე ყველა სამუშაო გეგმა, შრომითი აქტივობები და სამუშაოებზე კონტროლის პროცედურები განხორციელდება შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საქართველოს და საერთაშორისო სტანდარტების თანახმად. ქვემოთ მოცემულია ევროკავშირის ყველაზე მნიშვნელოვანი სტანდარტები და კონკრეტული ქართული კანონები. ისინი ერთად ქმნიან შრომის ჯანმრთელობის დაცვის განხორციელებისა და უზრუნველყოფის მტკიცე საფუძველს.

ცხრილი 59 ევროკავშირის მნიშვნელოვანი დირექტივებისა და შრომისა და უსაფრთხოების ქართული კანონების ამონარიდი.

კანონმდებლობა და ცვლილების ბოლო თარიღი	სფერო	კონკრეტული მოთხოვნების ამონარიდი
ევროკავშირის დირექტივა 89/391/ევროპის ეკონომიკური თანამეგობრობა(EEC)-შრომის უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა ''ჩარჩო დირექტივა'' ბოლო ცვლილება: 03/05/2018	სამუშაო ადგილას მუშათა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის გაუმჯობესების ხელშემწყობი ზომების დანერგვა;	ჩარჩო დირექტივა შეიცავს დამსაქმებელთა და მომუშავე პირთა ძირითად მოვალეობებს. დამსაქმებელი ვალდებულია უზრუნველყოს მომუშავე პირთა უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა სამსახურთან დაკავშირებულ ყველა ასპექტში და ამ მიზნის მისაღწევად მან არ უნდა დააკისროს მომუშავე პირს ფინანსური გადასახადები. პრევენციის ზოგადი პრინციპები მოცემულია დირექტივაში.

კანონმდებლობა და ცვლილების ბოლო თარიღი	**სფერო**	**კონკრეტული მოთხოვნების ამონარიდი**
ევროკავშირის რეგულაცია 2016/425 პირადი დაცვის აღჭურვილობის შესახებ ბოლო ცვლილება: 25/07/2019	სტანდარტი პირადი დაცვის აღჭურვილობის თვის	ამ რეგულაციის მიზანი არის ევროკავშირის ყველა წევრ ქვეყანაში პირადი დაცვის აღჭურვილობის ზოგადი სტანდარტების უზრუნველყოფა მომხმარებელთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვის მიზნით . პირადი დაცვის ყველა აღჭურვილობა უნდა შეესაბამებოდეს რეგულაციას და საფრთხე არ უნდა შეუქმნას როგორც ადამიანებს, ისე პირად საკუთრებას. პირადი დაცვის ყველა აღჭურვილობა უნდა შეესაბამებოდეს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების იმ მოთხოვნებს, რომლებიც დაზუსტებულ უნდა იქნეს პირადი უსაფრთხოების აღჭურვილობის შესახებ არსებული ''ევროკავშირის შესაბამისობის დეკლარაციის'' საშუალებით.
საქართველოს ორგანული კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ *19/02/2019*	არეგულირებსდასაქმებული პირის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის პროცესს სამუშაოს განხორციელების დროს.	დამსაქმებელი ვალდებულია შეამოწმოს შესაბამისი ტექნიკური აღჭურვილობის უსაფრთხოება და უზრუნველყოს დასაქმებული პირებისთვის სწავლებისა და ინსტრუქტაჟის ჩატარება;(მუხლი 5) დამსაქმებელმა, მინისტრის ბრძანების თანახმად, უნდა შეიმუშავოს და განაახლოს რისკების შეფასების დოკუმენტი. (მუხლი 6) დამსაქმებელ პირს, რომელსაც 20 ან ნაკლები თანამშრომელი ჰყავს, შეუძლია თვითონ შეასრულოს შრომის უსაფრთხოების სპეციალისტის პროფესიული მოვალეობები, იმ შემთხვევაში თუ მას გავლილი აქვს მოცემული კანონით გათვალისწინებული აკრედიტირებული პროგრამა. დამსაქმებელი პირი, რომელსაც 20-დან 100-მდე დასაქმებული ჰყავს, ვალდებულია დანიშნოს არანაკლებ 2 შრომის უსაფრთხოების სპეციალისტი.
საქართველოს კანონი საშიში ქიმიური ნივთიერებების შესახებ *08/04/2010*	კანონი ითვალისწინებს, სახელმწიფო ორგანოებსა და ფიზიკურ /იურიდიულ პირებს შორის სამართლებრივ	კანონის მიზანია განსაზღვროს პრინციპები და ნორმები საშიში ნივთიერებების გამოყენებისთვის.(მუხლი 3) ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს აქვთ უფლება მიიღონ სრული, დროული და ობიექტური ინფორმაცია საშიში ნივთიერებების გამოყენების შესახებ. (მუხლი 12) საშიში ნივთიერებების შენახვა ნებადართულია მხოლოდ პროექტით გათვალისწინებულ კონკრეტულ საცავებში,

კანონმდებლობა და ცვლილების ბოლო თარიღი	სფერო	კონკრეტული მოთხოვნების ამონარიდი
	ურთიერთკავშირს საშიში ქიმიური ნივთიერებების გამოყენებისას.	რომლებიც არ მდებარეობს წყალდაცვით ზონაში.(მუხლი 32) ქიმიური ნივთიერებების შესანახი სივრცე აღჭურვილი უნდა იყოს ვენტილაციით, განათებით, პირველადი სამედიცინო დახმარების მოწყობილობით, პირადი დაცვის აღჭურვილობით და ა.შ(მუხლი 33) საშიში ქიმიური ნივთიერებების შესანახი ნაგებობა უნდა იყოს შემოღობილი და აღიჭურვოს გამაფრთხილებელი ნიშნებით. (მუხლი 35)
საქართველო-დადგენილება 361, *ტექნიკური რეგულაცია მშენებლობის უსაფრთხოების შესახებ* *17/05/2014*	ეს ტექნიკური რეგულაცია ეხება სამშენებლო ტერიტორიაზე განსახორციელებელ სამუშაოებს და განსაზღვრავს უსაფრთხოების წესებს.	უნდა დაინიშნოს ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების დაცვაზე პასუხისმგებელი ინჟინერი; მუშები და ინჟინრები აღჭურვილინი უნდა იყვნენ ჩაფხუტებით და სპეციალური სამუშაოები უნდა შესრულდეს სათანადო აღჭურვილობის გამოყენებით. ყველა სამშენებლო ობიექტზე უნდა იყოს პირველადი სამედიცინო დახმარების გასაწევი საშუალებები. (მუხლი 1) სამშენებლო მოედანი უნდა იქნეს შემოღობილი თუ იგი მდებარეობს დასახლებულ ადგილებში ან საზოგადოებრივი სივრცის მახლობლად. (მუხლი 2) სამშენებლო მოედნებზე ორმოები და თხრილები უნდა იქნეს შემოღობილი უბედური შემთხვევების თავიდან აცილების მიზნით. (მუხლი 2) ტექნიკური აღჭურვილობის და ინსტრუმენტის ექსპლუატაციისას დაუშვებელია არაქარხნული წესით დამზადებული სათადარიგო ნაწილების გამოყენება. (მუხლი 3)

ყველა სამუშაო ფაზაში მოქმედებს პროექტის ფარგლებში არსებული შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის სტანდარტები, რომლებიც მკაცრად უნდა იქნას დაცული. თითოეული ჯგუფი გარანტირებულად გაივლის სამუშაო პროცესებში სპეციფიური უსაფრთხოების წესების შესახებ სწავლებასა და ინსტრუქტაჟს და უზრუნველყოფილი იქნება შესაბამისი დამცავი აღჭურვილობით (სამუშაო ფეხსაცმელები, ჩაფხუტები, ხელთათმანები და შესაბამისი აკრედიტირებული სამუშაო იარაღები)
წყალმომარაგებისა და წყალარინების ობიექტების ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფისთვის ადაპტირებული შრომის უსაფრთხოების სისტემების შემუშავება და განხორციელება პროექტის ეკოლოგიური და სოციალური მდგრადობის საფუძველია.

გამოსახულება 23 შრომითი უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის პასუხისმგებლობები პროექტირების ფაზის განმავლობაში

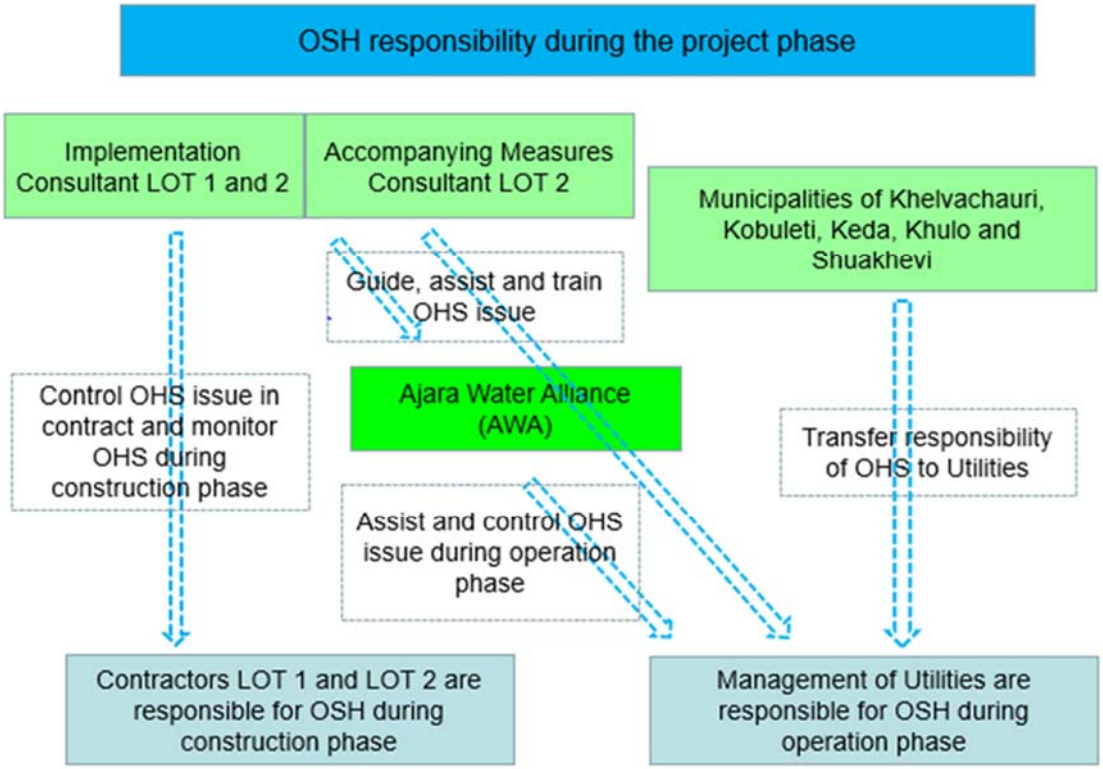

9.2 ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმა

როგორც პროექტის გუნდის წევრებისა და კონტრაქტორების, ასევე მუნიციპალიტეტების მაცხოვრებელთა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის უზრუნველყოფა პროექტის მნიშვნელოვან პოლიტიკას წარმოადგენს. საპროექტო პერიოდში შემუშავდება შრომის უსაფრთხოებისა და სამუშაო პროცესის მართვის სრულყოფილი გეგმა, რომელიც ასევე უზრუნველყოფს შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის სახელმძღვანელოებისა და სტანდარტების დაცვას წყალმომარაგების /წყალარინების საწარმოების მხრიდან. შრომის უსაფრთხოების მართვის გეგმა ეფუძნება რისკების შეფასებას, რომელიც თავის მხრივ ითვალისწინებს პროექტის სხვადასხვა ფაზაზე სამშენებელო ობიექტზე წარმოშობილ სპეციფიურ პრობლემებს. ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის გეგმა რეგულარულად განახლდება მმართველობითი კვლევების, ხელმძღვანელთა მიერ შეცვლილი პირობების, და პროექტთან დაკავშირებული სხვა ცვლილებების საფუძველზე.
პროექტის მშენებლობის ფაზაში ყველა სამშენებლო აქტივობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მმართველობის გეგმის განხორციელების პროცესს უხელმძღვანელებს კონკრეტული კონტრაქტორი. პროექტის კონსულტანტი რეგულარულად შეამოწმებს კონტრაქტორის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის გეგმას, რათა დარწმუნდეს რომ იგი ნამდვილად პასუხობს შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის სახელმძღვანელოებსა და მიზნებს.

ცხრილი 60 ჯანმრთელობასა და უსაფრთოებასთან დაკავშირებული აქტივობები პროექტის სხვადასხვა ეტაპზე

პროექტის ფაზა	კონსულტანტის მიერ განხორციელებული ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების აქტივობები
პროექტირების პროცესი	მომარაგებისა და სამუშაო კონტრაქტების სატენდერო დოკუმენტების განხილვა სამუშაო პირობების წესებთან და შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის წესებთან შესაბამისობის თვალსაზრისით; მენარდეთა ტექნიკური და ფინანსური წინადადებების გადსინჯვა შრომის უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობასთან და სამუშაო პირობებთან მიმართებით; პროექტის დიზაინის გადასინჯვა მშენებლობის, ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის დროს საჭირო ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მოთხოვნების შესახებ; საზოგადოების ჩართვაშრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საზოგადოებრივ საქმიანობებში;
მშენებლობის ფაზა	კონტრაქტორის რისკის შეფასების, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების საბოლოო გეგმების და კონტრაქტორის მიერ მომზადებული უსაფრთხოდ შესრულების მეთოდების სახელმძღვანელოს მიმოხილვა; სამშენებლო ობიექტის შრომითი უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის და ასევე სამუშაო პირობების პერიოდული შემოწმება; დახმარების გაწევა მაკორექტირებელი ზომების შემუშავებაში და დაუყოვნებლივი შეტყობინება მათი შეუსრულებლობის შემთხვევაში; ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული ყოველთვიური შეხვედრა კონტრაქტორებსა და ქვეკონტრაქტორებთან; პროექტის დასრულებისას საბოლოო შესაბამისობის შემოწმება და შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საბოლოო ანგარიშის წარდგენა; /მოსახლეობის ჩართვა შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საზოგადოებრივ საქმიანობებში;
ექსპლუატაციის ფაზა	''რისკის შეფასების'' მომზადება თითოეული საფრთხის შეფასების საფუძველზე. იმ ზომების დაცვა და განხორციელება, რომლებიც ამ რისკების მართვას ემსახურება;

პროექტის ფაზა	კონსულტანტის მიერ განხორციელებული ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების აქტივობები
	ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის კონცეფციის შემუშავება ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის გეგმის გათვალისწინებით; ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის ყველა ინსტრუქციის კრებულის მიმოხილვა შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის განახლებულ მოთხოვნებთან დაკავშირებით;
სისტემის ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის და პირადი უსაფრთხოების აღჭურვილობების შეძენა	ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის, მათ შორის უსაფრთხოებისა და პირადი დაცვის აღჭურვილობის შესყიდვების ტენდერის მომზადება და განხორციელება; სამუშაო პერსონალისთვის სასწავლო კურსის მომზადება და ჩატარება სისტემის ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის აღჭურვილობების სათანადო გამოყენებასა და შენახვაში. შენახვისა და მოვლა-პატრონობის კონცეფციის მომზადება ფასებისა და მოხმარების პირობების გათვალისწინებით, ექსპლუატაციისა და უზრუნველყოფის აღჭურვილობის ერთობლივი გამოყენების მიზნით.;

9.3 რისკის შეფასება – სამუშაო ტერიტორიაზე საფრთხეების დადგენა

სამუშაო ტერიტორიაზე საფრთხეების დადგენის მიზნით, აჭარის წყლის ალიანსისა და კომუნალური საწარმოებისთვის შემუშავდება ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვის გეგმის საფრთხეების შეფასების სქემა; 19/02/2019-ით დათარიღებული "საქართველოს შრომის უსაფრთხოების შესახებ ორგანული კანონის " მე –4 პუნქტი განაპირობებს, რომ უპირველეს ყოვლისა, უფლებამოსილმა პირმა უნდა შეაფასოს ასრულებენ თუ არა კომუნალურ საწარმოებში მომუშავე პირები ასრულებენ შესაბამის აქტივობებს სამუშაოს გაზრდილი საფრთხის, მძიმე სამუშაოს, ან სახიფათო და საშიშროების შემცველ სამუშაო გარემოში. მსგავსი საქმიანობა უნდა ეცნობოს იუსტიციის სამინისტროს დაქვემდებარების ქვეშ მყოფ საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოს და დარეგისტრირებულ იქნეს ზემოთ ხსენებული კანონის იურიდიული ნორმების თანახმად.

საფრთხის შეფასება განხორციელდება ადგილობრივ ხელისუფლებასა და საწარმოებთან ახლო თანამშრომლობის საფუძველზე და ამ პროცესში თითოეული სამუშაო აქტივობა შეფასდება შემდგომი კრიტერიუმების თანახმად:

1. წყლის უსაფრთხოებაზე მოქმედი შესაძლო საშიშროებების დადგენა(საფრთხეები/საფრთხის შემცვლელი მოვლენები), რომლებმაც შესაძლოა გავლენა იქონიოს წყლის ხარისხზე, მომუშავე პირებისა და მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე;
2. თითოეული საფრთხის მნიშვნელობის შესაბამისი კლასიფიცირება(პრიორიტეტის მინიჭება)
3. რისკების მართვისთვის არსებული მაკონტროლებელი ზომების ეფექტურობის შეფასება;

ცხრილი 61 საფრთხეების აღმოჩენა წყალმომარაგებისა და წყალარინების ჩაშვებისთვის განკუთვნილ სამუშაო სივრცეში.

სამუშაო ტერიტორია	საფრთზე	აუცილებელი ზომები
წყალშემკრები აუზები	მექანიკური, ქიმიური, და ბიობაქტერიოლოგიური მინარევების ჩაშვება; წყალდიდობები; კლიმატური და სეზონური ცვლილება (მაგალითად, ძლიაერი წვიმები)	წყლის დამცავი ტერიტორიების შექმნა და კონტროლი; პერიოდულად ქიმიური და ბიობაქტერიოლოგიური ანალიზების ჩატარება; წყლის სათავე ნაგებობის სამშენებლო დიზაინი მიზნად ისახავს მინარევების ფიზიკური შეღწევადობის თავიდან აცილებას; საზოგადოებაში ცნობიერების ამაღლების ხელშეწყობა ადამიანის საქმიანობით წყლის ხარისხზე ზეგავლენის საკითხში.
წყლის გამწმენდი ნაგებობა	შეუსაბამო ან არასრული გაწმენდითი პროცედურები, მათ შორის დეზინფექციაც;	აპრობირებული წყლის გამწმენდი ქიმიური ნივთიერებებისა და მასალების გამოყენება; სადეზინფექციო საშუალებებთან მუშაობის ინსტრუქცია, სწავლება და კონტროლი. უნებართვო წვდომისა თავიდან აცილების უზრუნველყოფა
წყლის რეზერვუარები	ღრმა და დახურულ სივრცეებში მუშაობა; ბაქტერიოლოგიური დაბინძურება; სადეზინფექციო საშუალებების გამოყენება და შენახვა;	შრომის უსაფრთხოების წესების სწავლება და შემოწმება ღრმა და დახურულ სივრცეებში მუშაობისას- სტანდარტული საექსპლუატაციო

სამუშაო ტერიტორია	საფრთხე	აუცილებელი ზომები
		პროცედურების შემუშავება და განხორციელება; პერიოდულად ბიობაქტეროლოგიური ანალიზების ჩატარება; სადეზინფექციო საშუალებებთან მუშაობის ინსტრუქცია, სწავლება და კონტროლი.
წყლის გამანაწილებელი ქსელი	ფიზიკური საშიშროებები მილის დაგებისა და შეკეთებისას; სამშენებლო მანქანა-დანადგარებისა და სამუშაო იარაღების გამოყენება; საგზაო მოძრაობასთან დაკავშირებული საშიშროებების წარმოქმნა საზოგადოებრივ ადგილებში მუშაობისას;	სამშენებლო საქმიანობისას საკუთარი პერსონალის ზედამხედველობა და მონიტორინგი; სამშენებლო მანქანა-დანადგარებისა და სამუშაო იარაღების გამოყენებაში; საკუთარი პერსონალის სწავლება და ინსტრუქტაჟი.
წყალარინების ქსელი	ასანიზაციისა და ჭავლის მანქანების და სპეციფიური იარაღების მოხმარება; ღრმა და დახურულ სივრცეებში მუშაობა; საგზაო მოძრაობასთან დაკავშირებული საფრთხეების წარმოქმნა საზოგადოებრივ სივრცეებში მუშაობის შემთხვევაში.	ასანიზაციისა და ჭავლის მანქანების გამოყენების გაცნობა და სწავლება; შრომის უსაფრთხოების წესების სწავლება და შემოწმება ღრმა და დახურულ სივრცეებში მუშაობისას- სტანდარტული საექსპლუატაციო პროცედურების შემუშავება და განხორციელება; პირადი დაცვის აღჭურვილობის მიწოდება და მისი მოხმარების სწავლება.
წყალარინების გამწმენდი ნაგებობები	ფიზიკური და ჰიგიენური საფრთხეები გაწმენდითი პროცესის დროს;	ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ყველა

სამუშაო ტერიტორია	საფრთხე	აუცილებელი ზომები
		რეგულაციის გამოყენება და კონტროლი
სეპტიკური ავზები	ღრმა და დახურულ სივრცეებში მუშაობა მოვლა-პატრონობის პერიოდში.	სეპტიკური ავზის დაცლისა და უზრუნველყოფითი სამუშაოებისთვის სტანდარტული საექსპლუატაციო პროცედურების დანერგვა და განხორციელება.
გადაუდებელი სიტუაციების მართვა	ისეთი მოვლენების წარმოქმნა, რომლებიც საფრთხეში ჩააგდებს ადამიანების სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას; ისეთი მოვლენების წარმოქმნა, რომლებიც საფრთხეს უქმნის წყლის სტრუქტურულ შემადგენლობას და წყალარინების ობიექტებს;;	გადაუდებელ სიტუაციებში სამოქმედო გეგმების შემუშავება და განხორციელება, მომუშავე პერსონალის სწავლება და ადგილობრივი ჯანდაცვის დეპარტამენტთან თანამშრომობა;

10. შესაძლებლობების განვითარების ზომები

10.1 აჭარის წყლის ალიანსი (AWA)

აჭარის წყლის ალიანსის შიდა პროცედურები წინასწარ არის განსაზღვრული კომპანიის, როგორც სააქციო საზოგადოების სტრუქტურით. შესაბამისად, აჭარის წყლის ალიანსი უნდა მოერგოს სააქციო საზოგადოების შესაბამის პროცედურებს. ეს მოიცავს სააქციო საზოგადოების ყველა ორგანოს (მეწილეთა გენერალური ასამბლეა, მმართველი დირექტორატი, ზედამხედველობითი საბჭო) პასუხისმგებლობებსა და როლს. კონსულტანტის დახმარებით აჭარის წყლის ალიანსმა ჩამოაყალიბა პროცედურები, როგორიცაა მეწილეთა რეზოლუციები, წლიური სამოქმედო გეგმები, კორპორატიული დიზაინის პრინციპები, ბლოკნოტები და ლოგო. აღნიშნულის გაგრძელება და გავრცობა მოხდება ლოტი 2 კონსულტანტის საშუალებით პროგრამის განმავლობაში.

პროგრამის პროცედურები და პასის როლი ძირითადად განსაზღვრულია KfW ბანკის გაიდლაინებითა და განსაკუთრებული ხელშეკრულებით. შესაბამისი პროცედურები და პროცესები ხორციელდება აჭარის წყლის ალიანსის მიერ, რომელსაც დახმარებას კონსულტანტის გუნდი უწევს. აჭარის წყლის ალიანსის ძირითადი პროცედურების ორგანიზება ხდება აჭარის წყლის ალიანსის მართვის საინფორმაციო სისტემის ფარგლებში, რომელიც ორეგანიზებას გაუწევს აჭარის წყლის ალიანსის შიდა და გარე პროცედურებსა და პროცესებს.

10.1.1 აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ადამიანური რესურსების განცითარება

აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ორგანიზაციული სტრუქტურა და ადამიანური რესურსების პოტენციალი მნიშვნელოვნად განვითარდა აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) 2017 წელს დაარსების შემდგომ. დასაწყისში გათვალისწინებული იყო ორგანიზაციის ადამიანური რესურსების გაძლიერება მხოლოდ ორი ინჟინრის და ერთი ეკონომისტის დაქირავებით. მეწილეების გადაწყვეტილებით, აჭარის წყლის ალიანსი (AWA) თავის ადამიანურ რესურსებს გააძლიერებს 2 კოორდინატორ-ოფიცრით თითოეული მუნიპალიტეტისთვის. შესაბამისი პროცესი განხორციელდება 2020 წელს.

ცხრილი 62 აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) პერსონალი: მიმდინარე და მომავალი დამატებითი პერსონალის მიმოხილვა, 2019 წლის დეკემბრის მდგომარეობით (5)

No	თანამდებობა	ფუნქცია
		არსებული პერსონალი
1	აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) აღმასრულებელი მენეჯერი	აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) მართვა; აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) წარმომადგენლის როლის შესრულება; კოორდინირება აჭარის წყლის ალიანსის(AWA) ყველა მეწილეს შორის; პასის სამუშაო ჯგუფის და მის დაქვემდებარებაში არსებული სამუშაო ჯგუფების დაარსება და მართვა; კოორდინირება მუნიცილიპტეტებს შორის;

No	თანამდებობა	ფუნქცია
		კოორდინირება KfW ბანკთან, ევრო კავშირთან და სამთავრობო ინსტიტუციებთან; *აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ყველა დაიქრავებულს შორის კოორდინირება, მათი ინსტრუქტაჟი და მართვა.*
2	იურისტი და შესყიდვების ოფიცერი	სახელშეკრულებო და საკანონმდებლო საკითხები; ადგილობრივი და საერთაშორისო დონეზე დაფინანსებული ინვესტიციების შესყიდვა;
3	ბუღალტერი	აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ფინანსების საბუღალტრო აღრიცხვა; ფინანსური მართვა;
4	ოფის მენეჯერი	კოორდინირება და აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) დოკუმენტაციის თარგმნა; აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) პერსონალის სამუშაო სივრცის მართვა;
5	ინჟინერი	საინჟინრო საკითხების მართვა; პროექტების შეფასება;
6	მძღოლი	აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ავტომანქანების მართვა;
		ახალი პერსონალი
7	პიარ ოფიცერი	აჭარის წლის ალიანსის (AWA) კომუნიკაცია და პიარი; კოორდინირება აჭარის წყლის ალიანსის(AWA) ყველა მეწილესთან; აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ვებ-გვერდის შინაარსის და კომუნიკაციის სხვა არხების მართვა;
8	უფროსი ინჟინერი	საინვესტიციო ზომების კოორდინირება ცენტრალიზებულ წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემებში;
9	ინჟინერი	ყველა საინვესტიციო აქტივობის კოორდინირება წყალმომარაგებისა და წყალარინების დეცენტრალიზებულ სისტემებში;
10	ეკონომისტი	აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) მართვა ფინანსურ დაგეგმარებაში და ბიზნეს გეგმის შედგენაში
11	ბუღალტერი	აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ფინანსების აღრიცვხა

No	თანამდებობა	ფუნქცია
12	პიარ მენეჯერის ასისტენტი	აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) საჩივრებისმოგვარების მექანიზმის.
13-22	ოფიცერ-კოორდინატორები	5 მუნიციპალიტეტის დახმარება საკოორდინაციო ზომების განხორციელებაში ძირითად ორგანიზატორებთან

10.1.2 აჭარის წყლის ალიანსის (AWA)სწავლების საჭიროება

აჭარის წყლის ალიანსი (AWA) დაარსდა 2017 წელს და ის ფუნქციონირებს სრული შესაძლებლობებით დაარსების დღიდანვე. ამის შესაძლებლობა შექმნა იმ ფაქტმა, რომ ორგანიზაცია პერსონალის სამუშაოზე აყვანას დაარსების პროცესის პარალელურად ახორციელებდა. თუმცა აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) ძირითადი ორგანიზატორებითვის ნათელია, რომ არსებობს უფროსი ინჟინრის ცოდნით აღჭურვილი პერსონალის შესაძლებლობებით ორგანიზაციის უზრუნველყოფის საჭიროება. ეს გულისხმობს ორი დამატებითი ინჟინრის სამუშაოზე აყვანას. გარდა ამისა, ყველა პერსონალითვის უნდა განხორციელდეს მხარდაჭერისა და სწავლების პროგრამები. ქვემოთ წარმოდგენილი ცხრილი მოიცავს ინფორმაციას აჭარის წყლის ალიანსის მიმდინარე პერსონალის ჩამონათვალს, რომელშიც ასევე გათვალისწინებულია სამომავლო განვითარება.

ცხრილი 63 აჭარის წყლის ალიანსის (AWA) მიმდინარე და მომავალი პერსონალი და სწავლების საჭიროება

თანამდებობა	ფუნქცია	სწავლების საჭიროებები
აჭარის წყლის ალიანსის განმახორციელებლი დირექტორი	აჭარის წყლის ალიანსის მართვა; აჭარის წყლის ალიანსის წარმომადგენლის როლის შესრულება; აჭარის წყლის ალიანსის ყველა მეწილეს შორის სამუშაოების კოორდინირება; პასის სამუშაო ჯგუფისა და პასის ქვე-სამუშაო ჯგუფის დაარსება და მართვა; კოორდინირება მუნიციპალიტეტებთან; კოორდინირება KfW ბანკთან, ევრო კავშირთან და სამთავრობო ინსტიტუციებთან;	პროექტის საერთო მართვა; FIDIC -ის კონტრაქტები; KfW ბანკისა და ევრო კავშირის ანგარიშგების მოთხოვნები.

თანამდებობა	ფუნქცია	სწავლების საჭიროებები
	აჭარის წყლის ალიანსის პერსონალის კოორდინირება, ინსტრუქტაჟის მიცემა და მართვა;	
იურისტი და შესყიდვების ოფიცერი	სახელშეკრულებო და იურუდიული ასპექტები; ადგილობრივ და საერთაშორისო დონეზე დაფინანსებული ინვესტიციების შესყიდვა;	FIDIC-ის კონტრაქტები; KfW ბანკისა და ევრო კავშირის მოთხოვნები;
ბუღალტერი	აჭარის წყლის ალიანსის ფინანსების საბუღალტრო აღრიცხვა; ფინანსური მართვა.	პროექტის ფინანსური მართვა KfW ბანკის მოთხოვნების შესაბამისად;
ოფის-მენეჯერი	კოორდინირება და აჭარის წყლის ალიანსის დოკუმენტაციის თარგმნა; აჭარის წყლის ალიანსის პერსონალის სამუშაო სივრცის მართვა;	პასის შეხვედრების კოორდინირება და აჭარის წყლის ალიანსის დოკუმენტაციის თარგმნა;
პიარ ოფიცერი	აჭარის წყლის კომუნიკაცია და პიარი; კოორდინირება აჭარის წყლის ალიანსის ყველა მეწილესთან; აჭარის წყლის ალიანსის ვებგვერდის შიანარსის და სხვა საკომუნიკაციო არხების მართვა;	პიარი, კომუნიკაცია, ცნობიერების ამაღლება და კონფლიქტური სიტუაციების მართვა; სწავლება KfW ბანკისა და ევრო კავშირის კომუნიკაციის პრინციპებში;
ინჟინერი - *დაბები*	ყველა საინვესტიციო ზომის კოორდინირება დაბების არეალებში პროექტების დაგეგმვის და განხორციელების კონტროლთან დაკავშირებით.	FIDIC-ის კონტრაქტები; პროექტის მენეჯმენტი; მშენებლობის ტექნიკური სტანდარტები;

თანამდებობა	ფუნქცია	სწავლების საჭიროებები
		შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის სტანდარტები;
ინჟინერიდეცენტრალიზებულ სისტემაში და აჭარის წყლის სოფლის წყალში	ყველა საინვესტიციო ზომების კოორდინირება პროექტის დაგეგმვის კონტროლთან, მშენებლობის განხორციელებასთან, ექსპლუატაციაში გაშვებასთან და მიღებაჩაბარებასთან დაკავშირებით დეცენტრალიზებულ სისტემასა და აჭარის სოფლის წყლის არეალებში	FIDIC-ის კონტრაქტები; პროექტის მართვა; მშენებლობის ტექნიკური სტანდარტები; შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის სტანდარტები;
დაგეგმარება, GIS და NRW	ყველა აუცილებელი მომავალი ინვესტიციების ზომების კოორდინირება და გამოყენება ხუთივე მუნიციპალიტეტში; წყალმომარაგების სისტემის GIS MACS მონაცემთა მართვასთან ერთად; წყლის წარმოებისა და დარიცხვის მონაცემების მოგროვება წყლის ბალანსის(NRW) მომზადებისთვის IWA სტანდარტების მიხედვით.	ინვესტიციების დაგეგმვა; ტექნიკური სტანდარტები; წყალმომარაგების სისტემის GIS MACS; NRW – IWA სტანდარტები
ექსპლუატაცია/მართვა, წყლის ხარისხი და შრომის უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა	ექსპლუატაციის პროცედურების განხორციელების მხარდაჭერა,შესაბამისი ინსტრუქტაჟი და კონტროლი ხუთივე მუნიციპალიტეტისთვის; წყლის ხარისხის მონიტორინგი;	ექსპლუატაციის პროცედურების ტექნიკური სტანდარტების მომზადება და მონიტორინგი; წყლის მონიტორინგის სტანდარტები;

თანამდებობა	ფუნქცია	სწავლების საჭიროებები
	ნებართვები ყველა სათავე და გამწმენდი ნაგებობებისთვის; შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის კანონებისა და რეგულაციების განხორციელების ზედამხედველობის პროცესის მხარდაჭერა, შესაბამისი ინსტრუქტაჟის მოცემა და გაკონტროლება ხუთივე მუნიციპალიტეტისთვის;	

10.2 მუნიციპალური საწარმოები

საწყის ეტაპზე ყველა მუნიციპალურ საწარმოში განხორციელდა რამდენიმე ვიზიტი ლოტი 2 კონსულტანტის მიერ, რის შედეგადაც მოხდა მათი შეფასება მართვისა და ტექნიკური შესაძლებლობების კუთხით. იმდენად, რამდენადაც მუნიციპალური საწარმოები არ ახორციელებენ კომერციულ სამუშაოებს, საჭიროა შესაბამისი შესაძლებლობების განვითარება, რაც თავიდან უნდა დაიწყოს. ტექნიკური ექსპლუატაცია-მართვის სწავლების საჭიროებაზე, ტრენინგის საჭიროების დეტალურ შეფასებაზე ფოკუსირებით ჩამოყალიბებულ იქნა სწავლების დეტალური პროგრამა, რომელიც მისადაგებულია ხუთივე მუნიციპალიტეტის საჭირობებეთან.

11. საჩივრების განხილვის მექანიზმი

საჩივრების განხილვის მექანიზმი წარმოადგენს მნიშვნელოვან საშუალებას, რომელიც პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებს (PAP) საშუალებას მისცემს, გამოთქვან თავიანთი უკმაყოფილება, ასეთის არსებობის შემთხვევაში; საჭიროების შემთხვევაში, აღნიშნული მექანიზმი უზრუნველყოფს მაკორექტირებელი ღონისძიებების დროულად განხორციელებას.

რეკომენდირებულია, აჭარის წყლის ალიანსისთვის, სამშენებლო საჩივრების განხილვის მექანიზმის შემოღება.

აჭარის წყლის ალიანსის პასუხისმგებლობა იქნება უზრუნველყოს შემდეგი:

- აჭარის წყლის ალიანსში საჩივრების განხილვის მექანიზმზე პასუხისმგებელი პირის დანიშვნა
- მოსახლეობისათვის/ყველა დაზარალებული პირისთვის (სასწრაფო საკითხები) საჩივრების განხილვის მექანიზმის პერსონალის ხელმისაწვდომობა სამუშაო საათების განმავლობაში (ტელეფონის ნომერი)
- მშენებლობის წინა და სამშენებლო ეტაპების განმავლობაში პროექტის შესახებ არსებული პრეტენზიების შესახებ ელექტრონული დოკუმენტაციის მომზადება, (ჩვეულებრივ მუნიციპალიტეტში, ასევე აჭარის წყლის ალიანსში, ასევე გარემოს დაცვის ინსპექციასთან დაკავშირებით)
- საჩივრების ჟურნალის (სადაც ხდება საჩივრების წარმოება და განახლება აჭარის წყლის ალიანსის მიერ (დალაგებული ფაილი შესაბამისი ელექტრონული დოკუმენტებით და შემდგომი მონიტორინგი)
- მშენებლებისთვის აქტიურად მოთხოვნა მიაწოდონ არსებული საჩივრები სოფლის სამოქმედო გუნდს/აჭარისწყლის ალიანსს,
- პრეტენზიების განხილვა და საჩივრების გამოსწორება / გადაწყვეტა შესაბამისი ინსტიტუტის მიერ (მუნიციპალური კომუნალური საწარმო, მშენებელი, აჭარისწყლის ალიანსიდა ა.შ.),
- გადაწყვეტილების მიღების პროცესის დოკუმენტირება ჟურნალში,
- ჟურნალის პერიოდული გადახედვა გარემოს დაცვისა და სოციალური ზეგავლენის ანგარიშის/ გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის განხორცილების მონიტორინგის განმავლობაში.

გამოსახულება 24 საჩივრების განხილვის მექანიზმი

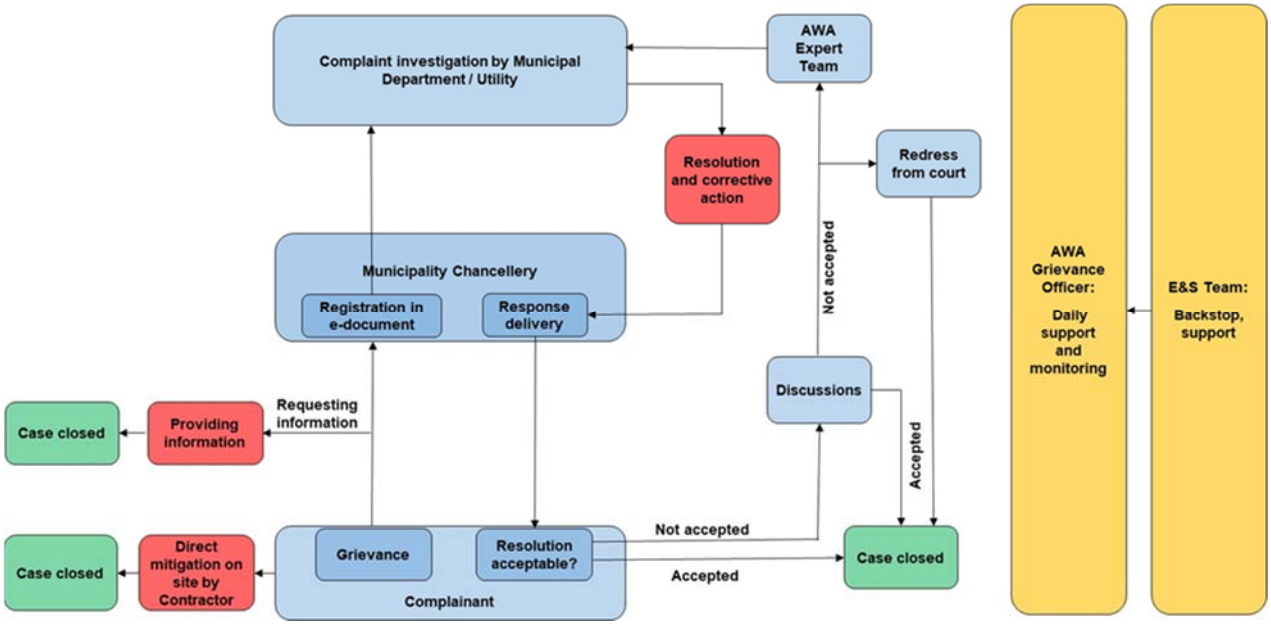

ელ-დოკუმენტების სისტემა წარმოადგენს ელექტრონული დოკუმენტაციის ცენტრალიზებული მართვის სისტემას, რომელიც შეიქმნა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ფინანსური ანალიტიკური სამსახურის მიერ. აღნიშნულ სისტემაში ჩართულია ყველა მუნიციპალიტეტი და აქტიურად გამოიყენება ყოველდღიურად მოსახლეობის განაცხადების (მაგ. მოთხოვნა სოციალურ დახმარებაზე) რეგისტრაციისა და მართვისათვის, ასევე მთავრობათაშორისი მიმოწერისათვის. თითოეულ მუნიციპალიტეტს აქვს ეგრეთ წოდებული კანცელარია, რომელიც წარმოადგენს მომხმარებელთა ერთფანჯრიანი მომსახურების ერთეულს, რომელიც იყენებს ელ-დოკუმენტების სისტემას საჩივრების, მოთხოვნების, ფორმების წარდგენისათვის და ა.შ. პროექტთან დაკავშირებული საჩივრებისთვის დაგეგმილია ამ უკვე კარგად ჩამოყალიბებული კანცელარიის გამოყენება, როგორც საჩივრების გაფორმების პუნქტები, სადაც დაინტერესებულ მხარეებს შეეძლებათ საჩივრის შეტანა ელექტრონული დოკუმენტის სისტემაში. მისი საშუალებით შესაძლებელი იქნება საჩივრების სისტემატური თვალყურის დევნება, პასუხისმგებლობების განსაზღვრა, შეწყვეტის ვადების დადგენა და საკითხის სისრულეში მოყვანის (პასუხგაცემული) უზრუნველყოფა. თუმცა, ელ-დოკუმენტაციის სისტემას აქვს გამოყენების გარკვეული შეზღუდვები, რომელიც მდგომარეობს შემდეგში:

- ფუნქციები არ იძლევა საჩივრების განხილვის მექანიზმის ყველა ეტაპის მონიტორინგის საშუალებას;
- ვერ მოხდება მომჩივანის მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიმღებლობის/მიუღებლობის ასახვა;
- ვერ ჩაიწერება საჭირო დამასრულებელი ღონისძიებები (უარის შემთხვევაში) და ვერ მოხდება მათი მონიტორინგი

ამ ნაკლოვანებებს სათანადოდ მიჰყვება და გააკონტროლებს აჭარისწყლის ალიანსის საჩივრების ოფიცერი, რომელიც უზრუნველყოფს საჩივრების მთავარი ჟურნალის ფაილის (Excel მონაცემთა ბაზა) სრულყოფილი ჩანაწერების წარმოებას. ამ ჟურნალის ფაილში განთავსდება შემდეგი ჩანაწერები:

- ელ-დოკუმენტების სისტემაში დარეგისტრირებული საჩივრები და მოქმედებები (აჭარისწყლის ალიანსს ასევე აქვს წვდომა ელ-დოკუმენტების სისტემაზე და შესაბამისად მას ეცნობება მუნიციპალიტეტის კანცელარიების მიერ დარეგისტირებული ყველა საჩივრის შესახებ);
- საჩივრები, რომელთა დარეგისტრირება მოხდება აჭარისწყლის ალიანსის მიერ, შემოსული პირდაპირი ზარების ან ელ. ფოსტის საშუალებით;
- საჩივრები, რომლებიც ადგილზე წყდება კონტრაქტორის / მომხმარებელთა ჯგუფის მიერ

KfW განვითარების ბანკისთვის წარსადგენი საჩივრების ანგარიშები დაეყრდნობა აჭარისწყლის ალიანსის ჟურნალის ფაილის სტატისტიკას.

გამოსახულება 25 საჩივრების განხილვა, ჩანაწერების აღრიცხვა და მონიტორინგი

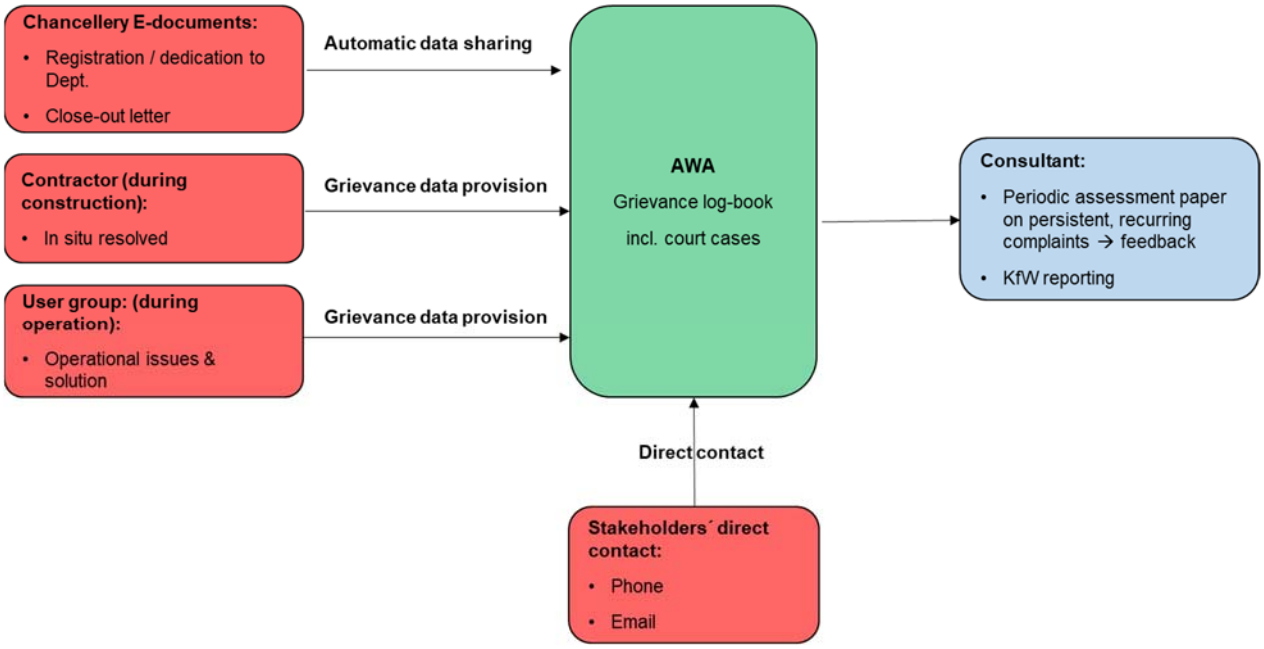

დაზარალებული პირის (ან მოსახლეობიდან ან დასაქმებულის) მხრიდან, საჩივრების განხილვის მექანიზმი უნდა იყოს ცნობილი, გენდერულად მგრძნობიარე, მისი ფუნქციონირება კი გამჭვირვალე და უფასო. აჭარისწყლის ალიანსის პასუხისმგებელი პერსონალის ტელეფონის ნომრები უნდა იყოს ხელმისაწვდომი და მიეწოდოს პროექტის ყველა ლოკაციას. თუ საჩივრზე პასუხისმგებლობა რეგიონალურ განყოფილებას ევალება, ის ასევე უნდა ეცნობოს ცენტრალურ განყოფილებასაც. ყველა საჩივარი და პრეტენზია, ისევე როგორც განხილვის პროცესი უნდა იყოს დაფიქსირებული საჩივრების / პრეტენზიების ჟურნალში და დროულად და საფუძვლიანად უნდა იქნეს განხილული. მშენებლობის დროს წარმოქმნილ შეფერხებებთან დაკავშირებით, როგორიცაა სახლზე/ ოფისზე / სახელოსნოზე ინდივიდუალური დაშვების პრობლემები, ან სხვა დოკუმენტაცია უნდა იყოს დაფიქსირებული და გარანტირებული საჩივრების ჟურნალში 24 საათის განმავლობაში.

დაზარალებულ პირს (ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირს) მოეწოდება მოიქცეს შემდეგნაირად:

a) დაუკავშირდეს კონტრაქტორს მითითებული ტელეფონის ნომერზე; შეთანხმდეს კონტრაქქტორთან ერთად შემარბილებელ ღონისძიებებზე (საჭიროების შემთხვევაში ადგილზე); შეთანხმდნენ კონტრაქტორთან საჩივრების მოგვარების ვადაზე. საჩივრები უნდა გადაწყდეს ორ კვირაში, თუკი სხვაგვარად არ არის განსაზღვრული

ხელშეკრულებაში; ხელმოწერით დაადასტუროს, თუკი შემარბილებელი ღონისძიება განხორციელებულია შეთანხმების შესაბამისად; (მშენებლის საჩივრების პერსონალი აჭარისწყლის ალიანსს რეგულარულად მიაწვდის კომენტარებს საჩივრების მართვის მექანიზმის ზომების შესახებ).

b) თუკი კონტრაქტორის მიერ საჩივრის განხილვა არ არის წარმატებული ან შესაძლებელი, მან საჩივარი უნდა შეიტანოს მუნიციპალიტეტში და მიაწოდოს ინფორმაცია საქმესთან დაკავშირებით; საჩივრები ელექტრონული დოკუმენტის საშუალებით გადაეცემა პასუხისმგებელ კომუნალურ საწარმოს / უწყებას და დაფიქსირდება აჭარისწყლის ალიანსის საჩივრების განხილვის მექანიზმში (ელექტრონული დოკუმენტირების პროცედურა)

c) მოითხოვოს განხილვა აჭარისწყლის ალიანსისგან საჩივრების განხილვის მექანიზმის ცხელი ხაზის / ტელეფონის ნომრის საშუალებით, თუ არ იქნება კმაყოფილი ზემოთ აღნიშნული პროცედურებით;

d) მოითხოვოს განხილვა სასამართლოში თუკი სხვა დანარჩენი უშედეგოა.

ზემოქმედების ქვეშ მყოფ პირებს აქვთ უფლება მიმართონ უშუალოდ მუნიციპალიტეტს ან აჭარის წყლის ალიანსს ნებისმიერი მიზეზის შემთხვევაში, თუკი კონტრაქტორი არ არის ხელმისაწვდომი ან თუკი საჩივარი წარმოიქმნა მშენებლობის დაწყებამდე.

აჭარისწყლის ალიანსის საჩივრებზე მომუშავე პერსონალი პერიოდულად გამოჰკითხავს სამშენებლო კონტრაქტორს თუკი მოხდა რაიმე სახის პრეტენზიების წარდგენა, რეგისტრაცია განხორციელდება აჭარისწყლის ალიანსის პროექტის საჩივრების მექანიზმის განხილვის ჟურნალში.

კერძო საკუთრებისთვის მიყენებული ზიანის შემთხვევაში, კონტრაქტორმა უნდა გადაიხადოს ზიანი ისეთი საჩივრების შემთხვევაში, რომელთა მოგვარება უშუალოდ დაზარალებულ პირსა და კონტრაქტორს შორის ვერ ხდება, შუამავლის სახით იმოქმედებს აჭარის წყლის ალიანსი ან მერია.

ოპერირების ფაზის საჩივრების განხილვის მექანიზმი არის რეგულარული საჩივრების მექანიზმი ან ამავე ფაზის საჩივრების განხილვის მექანიზმი, რომლის გამოყენება შესაძლებელია წყალმომარაგებასთან დაკავშირებული სტანდარტული პრობლემების შემთხვევაში. რეკომენდირებულია აჭარისწყლის ალიანსის მიერ მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციასთან ერთად საჩივრების ოპერატიული მექანიზმის (ელექტრონული დოკუმენტების) დაფუძნება.

პრეტენზიებისა და საჩივრების განხილვის მექანიზმთან დაკავშირებით უნდა ეცნობოს მოსახლეობას.

12. ANNEXES

Annex 1: Bibliography

Annex 2: Photo Documentation (All Municipalities)

Annex 3: Protected Flora Species per Municipality

Annex 4: Protected Fauna Species per Municipality

Annex 5: Daba/ Village Level Data on Vulnerable Population

Annex 6: List of Cultural Sites

Annex 7: ESHS Checklist

Annex 8: Proposed ESMP Subproject Factsheet Structure (LOT 2)

Annex 1: Bibliography

1. Ketskhoveli N. Vegetation of Georgia. Tbilisi: Scientific Academy of Georgia; 1960.
2. KfW. Sustainability Guideline: Assessment and management of Environmental, Social, and Climate Aspects : Principles and Procedures. 2019.
3. MACS Energy & Water. Ajara - Additional Consulting Services for Project Preparation. 2017.
4. Global Water Partnership. Creating an Organisational Framework - Forms and functions (B1) [Internet]. 2017 [cited 2020 Apr 7]. Available from: https://www.gwp.org/en/learn/iwrm-toolbox/Institutional_Arrangements/Regulation_and_Compliance/
5. MACS Energy & Water, GITEC IGIP, IRC, Black Sea Eco Academy. Rural Water Supply and Wastewater Treatment Programme Ajara LOT 2 Inception Report. 2020.
6. World Bank. The World Bank Environmental and Social Framework. 2017.
7. Fichtner FWT. Rural Water Supply and Wastewater Treatment Programme Ajara LOT 1 Inception Report. 2020.
8. Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia. Air Quality Portal [Internet]. 2020 [cited 2020 Apr 8]. Available from: http://www.air.gov.ge/en/
9. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Climate Change Strategy of Ajara. 2013.
10. Rukhadze A, Vachiberidze I, Fandoeva M. National Climate Vulnerability Assessment: Georgia. 2014.
11. International Bank for Reconstruction and Development, World Bank. Georgia Country Environmental Analysis: Institutional, Economic and Poverty Aspects of Georgia's Road to Environmental Sustainability [Internet]. 2015. Available from: https://www.sprep.org/att/IRC/eCOPIES/Countries/Vanuatu/38.pdf
12. CBW.ge. Rural Development Strategy for Ajara A. R. 2016 - 2021 [Internet]. 2015 [cited 2020 Apr 7]. Available from: https://old.cbw.ge/economy/rural-development-strategy-for-ajara-autonomous-republic-2016-2021/
13. United Nations Development Programme. National Biodiversity Project : Expansion and Improvement Management of Achara Protected Areas. 2012.
14. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Georgia's Third National Communication to the UNFCCC. 2015.
15. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Fourth National Report to the United Nations Convention on Biological Diversity [Internet]. 2011. Available from: https://www.cbd.int/doc/world/al/al-nr-04-en.pdf
16. Engconsult. Technical Assistance Consultant ' s Report Georgia: Preparing the Ajara

Bypass Road Development Project. 2009.

17. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Fifth National Report to the Convention on Biological Diversity: Georgia. 2014.

18. Mott MacDonald. Adjaristsqali Cascade Project ESIA. 2012.

19. National Statistics Office of Georgia. 2014 General Population Census [Internet]. 2014 [cited 2020 Apr 7]. Available from: http://census.ge/en/home

20. igr, eptisa, Caucasus Consulting Group. Inception Report - Revised: Consulting Services for "Feasibility Study on Water Supply and Sanitation Systems in Semi-Urban and Rural Communities in Ajara. 2016.

21. Ministry of Agriculture of Georgia. Rural Development Strategy of Georgia 2017-2020. 2017.

22. Ministry of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories Labor Health and Social Affairs of Georgia. Eco-migrant IDP Statistics [Internet]. 2019. Available from: https://www.moh.gov.ge/uploads/files/2019/Failebi/27.03.2019-51.pdf

23. United Nations Development Programme. Human Development Report 2019 Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century. 2019.

24. United Nations Development Programme. Gender Equality in Georgia: Barriers and Recommendations. Vol. 1. 2018.

25. Chkheidze K. Gender Politics in Georgia [Internet]. Heinrich Böll Stiftung Gunda Werner Institute. 2011 [cited 2020 Apr 9]. Available from: https://www.gwi-boell.de/en/2011/02/07/gender-politics-georgia

26. United Nations Development Programme. Gender Equality: Challenges & Opportunities [Internet]. 2020 [cited 2020 Apr 7]. Available from: https://www.ge.undp.org/content/georgia/en/home/gender-equality.html

27. Department of Tourism and Resorts of Ajara A. R. Rural Tourism. 2015.

28. CBW.ge. 124% More Tourists Traveled in Mountainous Ajara [Internet]. 2019. Available from: https://old.cbw.ge/ajara/124-more-tourists-traveled-in-mountainous-adjara/

29. MACS Energy & Water, GITEC IGIP, IRC, Black Sea Eco Academy. Rural Water Supply and Wastewater Treatment Programme Ajara: Socio-economic Survey Report. 2020.

30. World Bank. Guidance Note for Borrowers Environment & Social Framework for IPF Operations - ESS10: Stakeholder Engagement and Information Disclosure. 2018.

Annex 2: Photo Documentation (All Municipalities)

Annex 3: Protected Flora Species per Municipality

Table 64 Protected Flora: Kobuleti Municipality

No	Species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Conifer-ous	Ever-green
	Trees			
1	Buxus colchica	VU		+
2	Ulmus glabra	VU		
3	Juglans regia	VU		
4	Pterocarya pterocarpa	VU		
5	Quercus imeretina	VU		
6	Quercus hartwissiana	VU		
7	Taxus baccata	VU	+	+
8	Castanea sativa	VU		
	Bushes			
9	Corylus colchica	VU		
10	Corylus pontica	VU		
11	Betula medwedewii	VU		
12	Daphne albowiana	EN		+
13	Quercus pontica	VU		
14	Staphylea colchica	VU		
15	Rhododendron ungernii	VU		+
16	Salix kikodseae	EN		

Table 65 Protected Flora: Khelvachauri Municipality

N	Plant species	Georgian red List 2014	Brief description	
			Conifer-ous	Evergreen
	Trees			
1	Buxus colchica	VU		
2	Ulmus glabra	VU		+

3	Juglans regia	VU		
4	Quercus hartwissiana	VU		
5	Taxus baccata	VU	+	+
6	Castanea sativa	VU		
	Shrubs			
7	Staphylea colchica	VU		
8	Laurus nobilis	VU		+
9	Rhododendron ungernii	VU		+

Table 66 Protected Flora: Keda Municipality

N	Plant species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Conifer-ous	Ever-green
	Trees			
1	Buxus colchica	VU		+
2	Ulmus glabra	VU		
3	Juglans regia	VU		
4	Pterocarya pterocarpa	VU		
5	Quercus imeretina	VU		
6	Quercus hartwissiana	VU		
7	Taxus baccata	VU	+	+
8	Castanea sativa	VU		
	Shrubs			
9	Corylus colchica	VU		
10	Corylus pontica	VU		
11	Betula medwedewii	VU		
12	Daphne albowiana	EN		+
13	Quercus pontica	VU		
14	Staphylea colchica	VU		
15	Epigaea gaultherioides	VU		+
16	Laurus nobilis	VU		+
17	Osmanthus decorus	VU		+

18	Rhododendron ungernii	VU		+
19	Rhododendron smirnowii	VU		+
20	Salix kikodseae	EN		

Table 67 Protected Flora: Shuakhevi Municipality

N	Plant species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Conifer-ous	Ever-green
	Trees			
1	Ulmus glabra	VU		
2	Juglans regia	VU		
3	Arbutus andrachne	EN		+
4	Quercus imeretina	VU		
5	Quercus hartwissiana	VU		
6	Ostrya carpinifolia	EN		
7	Quercus pontica	VU		
8	Taxus baccata	VU	+	+
9	Castanea sativa	VU		
10	Laurus nobilis	VU		+
	Shrubs			
11	Corylus colchica	VU		
12	Betula medwedewii	VU		
13	Daphne albowiana	EN		+
14	Rhododendron ungernii	VU		+
15	Salix kikodseae	EN		
16	Astragalus Sommieri	EN		

Table 68 Protected Flora: Khulo Municipality

N	Plant species	Georgian Red List 2014	Brief Description	
			Conifer-ous	Ever-green
	Trees			

1	Ulmus glabra	VU		
2	Juglans regia	VU		
3	Pterocarya pterocarpa	VU		
4	Quercus imeretina	VU		
5	Quercus hartwissiana	VU		
6	Taxus baccata	VU	+	+
7	Castanea sativa	VU		
	Shrubs			
8	Corylus colchica	VU		
9	Betula medwedewii	VU		
10	Daphne albowiana	EN		+
11	Rhododendron ungernii	VU		+
12	Salix kikodseae	EN		

Annex 4: Protected Fauna Species per Municipality

Table 69 Protected Fauna: Kobuleti Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
	Mammals		
1	Lutra lutra	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Rhinolophus euryale	VU	No corridor
4	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and down-stream to the forest bor-ders
5	Sciurus anomalus	VU	No corridor
6	Ursus arctos	EN	Upstream and down-stream to the forest bor-ders
	Birds		
7	Accipiter brevipes	VU	
8	Aegolius funereus	VU	
9	Aquila chrysaetos	VU	
10	Buteo rufinus	VU	
11	Falco cherrug	CR	
12	Falco naumanni	CR	
13	Falco vespertinus	EN	
14	Neophron percnopterus	VU	
15	Pelecanus crispus	EN	
16	Podiceps grisegena	VU	
17	Tadorna ferruginea	VU	
18	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
	Fish		
19	Capoeta sieboldii	LC	
20	Salmo fario	VU	Upstream of the river

	Amphibians, reptiles		
21	Mertensiella caucasica	VU	
22	Vipera kaznakovi	EN	

Table 70 Protected Fauna: Khelvachauri Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
	Mammals		
1	Lutra lutra	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream to the forest borders
4	Sciurus anomalus	VU	No corridor
5	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
	Birds		
6	Accipiter brevipes	VU	
7	Aegolius funereus	VU	
8	Aquila clanga	VU	
9	Aquila heliaca	VU	
10	Buteo rufinus	VU	
11	Ciconia nigra	VU	
12	Falco vespertinus	EN	
13	Neophron percnopterus	VU	
14	Podiceps grisegena	VU	
	Fish		
15	Capoeta sieboldii	LC	
16	Salmo fario	VU	Upstream of the river
	Amphibians, reptiles		

17	Mertensiella caucasica	VU	
18	Vipera kaznakovi	EN	

Table 71 Protected Fauna: Keda Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
	Mammals		
1	Lutra lutra	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Rhinolophus euryale	VU	No corridor
4	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream to the forest borders
5	Sciurus anomalus	VU	No corridor
6	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
	Birds		
7	Accipiter brevipes	VU	
8	Aegolius funereus	VU	
9	Aquila chrysaetos	VU	
10	Buteo rufinus	VU	
11	Falco cherrug	CR	
12	Falco naumanni	CR	
13	Falco vespertinus	EN	
14	Neophron percnopterus	VU	
15	Pelecanus crispus	EN	
16	Podiceps grisegena	VU	
17	Tadorna ferruginea	VU	
18	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
	Fish		

19	Capoeta sieboldii		
20	Salmo fario	VU	Upstream of the river
	Amphibians, reptiles		
21	Mertensiella caucasica	VU	
22	Vipera kaznakovi	EN	

Table 72 Protected Fauna: Shuakhevi Municipality

N	**Animal Species**	**Georgian Red List (2014)**	**Migration corridor**
	Mammals		
1	Sciurus anomalus	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Lutra lutra	VU	No corridor
4	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
5	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream from snow covering to the forest borders
	Birds		
6	Accipiter brevipes	VU	
7	Aquila chrysaetos	VU	
8	Buteo rufinus	VU	
9	Neophron percnopterus	VU	
10	Falco naumanni	CR	
11	Falco vespertinus	EN	
12	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
13	Aegolius funereus	VU	
	Fish		
14	Salmo trutta	VU	Upstream of the river
	Amphibians, reptiles		

15	Mertensiella caucasica	VU	
16	Darevskia derjugini	VU	
17	Darevskia clarkorum	EN	
18	Vipera kaznakovi	EN	

Table 73 Protected Fauna: Khulo Municipality

N	Animal Species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
	Mammals		
	Lutra lutra	VU	No corridor
	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream from snow covering to the forest borders
	Sciurus anomalus	VU	No corridor
	Birds		
	Accipiter brevipes	VU	
	Aegolius funereus	VU	
	Aquila chrysaetos	VU	
	Buteo rufinus	VU	
	Falco cherrug	CR	
	Falco naumanni	CR	
	Falco vespertinus	EN	
	Neophron percnopterus	VU	
	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
	Fish		
	Salmo fario	VU	Upstream of the river

	Amphibians, reptiles		
	Mertensiella caucasica	VU	
	Darevskia derjugini	VU	
	Vipera kaznakovi	EN	

Annex 5: Daba/Village Level Data on Vulnerable Population

Table 74 Number of beneficiaries of the state program - "Social Package" based on the status of "missing bread-winner" and "disadvantaged family" as of 2020

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Qeda (Daba)		24	4	3
Municipality of Qeda	Gegelidzeebi	23	1	1
Municipality of Qeda	Agara	14	-	-
Municipality of Qeda	Jabalashvilebi	26	-	2
Municipality of Qeda	Tchalakhmela	5	-	-
Municipality of Qeda	Baladzeebi	10	1	2
Municipality of Qeda	Vaio	26	-	1
Municipality of Qeda	Bzubzu	30	1	6
Municipality of Qeda	Akho	63	6	4
Municipality of Qeda	Dandalo	55	3	2
Municipality of Qeda	Varjanisi	11	1	-
Municipality of Qeda	Kharaula	51	3	2
Municipality of Qeda	Garetye	4	-	-
Municipality of Qeda	Abuqeta	30	-	3
Municipality of Qeda	Zvare	17	3	1
Municipality of Qeda	Zendidi	11	-	3
Municipality of Qeda	Zesofeli	19	-	1
Municipality of Qeda	Tchinkadzeebi	6	1	6

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Qeda	Zundaga	14	2	-
Municipality of Qeda	Gobroneti	19	-	1
Municipality of Qeda	Dologani	17	1	2
Municipality of Qeda	Gulebi	21	2	5
Municipality of Qeda	Gundauri	10	-	6
Municipality of Qeda	Khunduka	5	-	-
Municipality of Qeda	Arsenauli	2	-	-
Municipality of Qeda	Aqutsa	19	4	3
Municipality of Qeda	Pirveli Maisi(First of May	28	1	2
Municipality of Qeda	Kvashta	20	-	8
Municipality of Qeda	Kantauri	8	-	1
Municipality of Qeda	Inasharidzeebi	14	1	-
Municipality of Qeda	Kokotauri	35	1	3
Municipality of Qeda	Kolotauri	26	1	1
Municipality of Qeda	Koromkheti	8	-	2
Municipality of Qeda	Makhuntseti	31	2	5
Municipality of Qeda	Namlisevi	8	1	1
Municipality of Qeda	Namonastrevi	4	-	-
Municipality of Qeda	Merisi	13	1	4
Municipality of Qeda	Medzibna	13	1	-

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Qeda	Milisi	8	-	-
Municipality of Qeda	Mosiashvilebi	3	-	-
Municipality of Qeda	Oqtomberi	40	3	-
Municipality of Qeda	Ortsva	14	-	-
Municipality of Qeda	Qeda	47	4	3
Municipality of Qeda	Takidzeebi	4	2	-
Municipality of Qeda	Sikhalidzeebi	11	-	5
Municipality of Qeda	Silibauri	4	-	-
Municipality of Qeda	Sirabidzeebi	4	-	4
Municipality of Qeda	Qosopheli	5	1	-
Municipality of Qeda	Utchkhiti	15	-	1
Municipality of Qeda	Tsoniarisi	41	2	6
Municipality of Qeda	Dzentsmani	14	2	-
Municipality of Qeda	Shevaburi	10	1	-
Municipality of Qeda	Tskhemna	7	-	2
Municipality of Qeda	Tskhmorisi	52	4	9
Municipality of Qobuleti (Daba)		657	58	126
Municipality of Qobuleti	Dagva	88	7	10
Municipality of Qobuleti	Tchakhati	39	7	6
Municipality of Qobuleti	Gvara	53	4	11

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Qobuleti	Atchi	10	1	2
Municipality of Qobuleti	Khala	91	6	6
Municipality of Qobuleti	Atchyva	9	-	-
Municipality of Qobuleti	Atchyvistavi	50	7	2
Municipality of Qobuleti	Zemo Atchyva(Up-per Atchyva)	35	4	4
Municipality of Qobuleti	Upper Kvirike	11	1	2
Municipality of Qobuleti	Upper Sameba	16	3	4
Municipality of Qobuleti	Jikhanjuri	38	3	14
Municipality of Qobuleti	Alamabari	95	6	11
Municipality of Qobuleti	Zeniti	19	2	-
Municipality of Qobuleti	Boboyvati	127	9	14
Municipality of Qobuleti	Gogragdzeebi	48	2	6
Municipality of Qobuleti	Buknari	47	-	4
Municipality of Qobuleti	Khutsubani	241	11	34
Municipality of Qobuleti	Kvirike	189	17	16
Municipality of Qobuleti	Leghva	165	17	12
Municipality of Qobuleti	Kokhi	17	1	1
Municipality of Qobuleti	Kondidi	10	1	6
Municipality of Qobuleti	Natskhvataevi	2	2	-
Municipality of Qobuleti	Mukhaestate	97	9	10

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Qobuleti	Mukhaestate Settle-ment	3	-	-
Municipality of Qobuleti	Otchkhamuri	112	14	27
Municipality of Qobuleti	Lower Atchyva	28	3	7
Municipality of Qobuleti	Lower Kvirike	14	-	5
Municipality of Qobuleti	Lower Sameba	64	1	7
Municipality of Qobuleti	Sakhalvasho	20	1	1
Municipality of Qobuleti	Qaquti	77	4	4
Municipality of Qobuleti	Sachino	30	5	7
Municipality of Qobuleti	Skura	1	1	1
Municipality of Qobuleti	Village of Qobuleti	128	11	13
Municipality of Qobuleti	Tsyavroka	56	7	5
Municipality of Qobuleti	Chekhedana	1	1	-
Municipality of Qobuleti	Chaisubani	100	9	22
Municipality of Qobuleti	Chaqvi	285	15	20
Municipality of Qobuleti	Tsetskhlauri	91	8	2
Municipality of Qobuleti	Tsikhisdziri	139	12	21
Municipality of Shuakhevi (Daba)		49	1	3
Municipality of Shuakhevi	Phurtio	99	10	4
Municipality of Shuakhevi	Khabelashvilebi	21	2	-
Municipality of Shuakhevi	Dabadzveli	30	1	1

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Shuakhevi	Akhaldaba	41	3	3
Municipality of Shuakhevi	Tchvana	28	-	5
Municipality of Shuakhevi	Jabnidzeebi	52	1	2
Municipality of Shuakhevi	Tchala	38	4	4
Municipality of Shuakhevi	Vani	4	1	-
Municipality of Shuakhevi	Baratauli	45	-	1
Municipality of Shuakhevi	Beselashvilebi	14	2	-
Municipality of Shuakhevi	Darchidzeebi	30	1	2
Municipality of Shuakhevi	Zemokhevi	12	1	1
Municipality of Shuakhevi	Gogadzeebi	4	-	-
Municipality of Shuakhevi	Goginauri	23	1	1
Municipality of Shuakhevi	Gomarduli	44	1	-
Municipality of Shuakhevi	Gorkhanauli	1	-	-
Municipality of Shuakhevi	Brili	17	-	1
Municipality of Shuakhevi	Buturauli	41	1	2
Municipality of Shuakhevi	Gundauri	3	-	-
Municipality of Shuakhevi	Dghvani	17	-	-
Municipality of Shuakhevi	Paposhvilebi	11	2	2
Municipality of Shuakhevi	Kviakhidzeebi	16	2	-
Municipality of Shuakhevi	Karapeti	8	-	5

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Shuakhevi	Kldisubani	1	-	-
Municipality of Shuakhevi	Kobalta	21	3	2
Municipality of Shuakhevi	Lomanauri	4	-	-
Municipality of Shuakhevi	Intskvirveti	26	2	3
Municipality of Shuakhevi	Makhalakidzeebi	26	3	-
Municipality of Shuakhevi	Nenia	61	7	2
Municipality of Shuakhevi	Matsyvalta	11	2	3
Municipality of Shuakhevi	Naghvarevi	12	2	-
Municipality of Shuakhevi	Nigazeuli	42	2	1
Municipality of Shuakhevi	Oladauri	22	-	3
Municipality of Shuakhevi	Oqropilauri	4	-	-
Municipality of Shuakhevi	Zhanivri	18	1	1
Municipality of Shuakhevi	Skhephi	22	1	2
Municipality of Shuakhevi	Tbeti	25	2	-
Municipality of Shuakhevi	Takidzeebi	45	1	2
Municipality of Shuakhevi	Samoleti	31	2	1
Municipality of Shuakhevi	Qidznidzeebi	26	1	-
Municipality of Shuakhevi	Tomashethi	21	-	-
Municipality of Shuakhevi	Dsablana	26	4	-
Municipality of Shuakhevi	Tsankalauri	5	-	-

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Shuakhevi	Tsyarota	22	1	-
Municipality of Shuakhevi	Chanckhalo	21	4	4
Municipality of Shuakhevi	Shubani	35	2	-
Municipality of Shuakhevi	Tskhemlisi	28	1	1
Municipality of Shuakhevi	Tsivadzeebi	3	-	-
Municipality of Shuakhevi	Tsinareti	16	-	1
Municipality of Khelvachauri	Pheria	105	14	9
Municipality of Khelvachauri	Akhalsopheli	132	14	18
Municipality of Khelvachauri	Akhalsheni	321	31	38
Municipality of Khelvachauri	Atcharisaghmarti	33	4	5
Municipality of Khelvachauri	Atcharistkali	58	4	9
Municipality of Khelvachauri	Khelvachauri	341	35	43
Municipality of Khelvachauri	Adlia	19	1	1
Municipality of Khelvachauri	Ganakhleba	11	2	-
Municipality of Khelvachauri	Gantiadi	52	6	3
Municipality of Khelvachauri	Khertvisi	-	-	1
Municipality of Khelvachauri	Tcharnali	125	11	20
Municipality of Khelvachauri	Upper Chkhutuneti	13	4	-
Municipality of Khelvachauri	Upper Akhalsheni	1	-	-
Municipality of Khelvachauri	Zanaqidzeebi	13	-	3

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Khelvachauri	Zemo Erge(Upper Erge)	1	-	-
Municipality of Khelvachauri	zemo Jotcho(Upper Jotcho)	17	2	2
Municipality of Khelvachauri	Angisa	25	1	2
Municipality of Khelvachauri	Gonio	53	1	4
Municipality of Khelvachauri	Erge	98	9	13
Municipality of Khelvachauri	Kakhaberi	93	4	2
Municipality of Khelvachauri	Kapreshumi	24	2	4
Municipality of Khelvachauri	Tkhilnari	131	14	20
Municipality of Khelvachauri	Kibe	1	-	-
Municipality of Khelvachauri	Kirnati	35	4	6
Municipality of Khelvachauri	Kobaleti	1	1	1
Municipality of Khelvachauri	Thodogauri	3	2	1
Municipality of Khelvachauri	Matchakhlispiri	3	1	3
Municipality of Khelvachauri	Makhvilauri	35	4	11
Municipality of Khelvachauri	Makhinjauri	120	9	13
Municipality of Khelvachauri	Mejinisdsyali	85	3	3
Municipality of Khelvachauri	Makho	97	8	16
Municipality of Khelvachauri	Maradidi	22	2	2
Municipality of Khelvachauri	Masaura	2	-	-
Municipality of Khelvachauri	Minda	2	1	-

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Khelvachauri	Ombolo	1	-	-
Municipality of Khelvachauri	Ortabatumi	113	9	19
Municipality of Khelvachauri	Mdsvane Kontskhi	19	1	4
Municipality of Khelvachauri	Qveda Sameba(Lower Sameba)	59	7	3
Municipality of Khelvachauri	Qveda Chkhutunethi(Lower Ckhutuneti	11	1	2
Municipality of Khelvachauri	Qveda Salibauri	4	-	3
Municipality of Khelvachauri	Qvemo Jotcho	13	2	1
Municipality of Khelvachauri	Qed-qedi	16	-	9
Municipality of Khelvachauri	Salibauri	44	5	9
Municipality of Khelvachauri	Sameba	3	-	2
Municipality of Khelvachauri	Sarphi	27	-	4
Municipality of Khelvachauri	Simonethi	2	-	3
Municipality of Khelvachauri	Skurdidi	1	1	-
Municipality of Khelvachauri	Urekhi	70	5	10
Municipality of Khelvachauri	Dsinsvla	138	7	15
Municipality of Khelvachauri	Shavlidzeebi	5	-	-
Municipality of Khelvachauri	Chelta	61	2	8
Municipality of Khelvachauri	Sharabidzeebi	30	2	3
Municipality of Khelvachauri	Chiqunethi	19	1	1

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Khelvachauri	Yorolistavi	18	5	3
Municipality of Khulo (Daba)		103	8	4
Municipality of Khulo	Phachkha	27	3	4
Municipality of Khulo	Phushkurauli	13	1	3
Municipality of Khulo	Tchakhauri	8	-	-
Municipality of Khulo	Akhali Ubani	3	1	1
Municipality of Khulo	Agara	42	1	2
Municipality of Khulo	Jvariqeti	12	-	1
Municipality of Khulo	Adadzeebi	2	1	-
Municipality of Khulo	Dekanashvilebi	68	5	3
Municipality of Khulo	Gelauri	7	-	-
Municipality of Khulo	Geladzeebi	48	1	4
Municipality of Khulo	Bako	21	2	1
Municipality of Khulo	Ganakhleba	48	4	4
Municipality of Khulo	Vanadzeebi	10	1	2
Municipality of Khulo	Danisparauli	38	2	6
Municipality of Khulo	Tcheri	14	-	3
Municipality of Khulo	Vernebi	28	1	5
Municipality of Khulo	Vashaymadzeebi	1	-	-
Municipality of Khulo	Beghleti	65	4	-

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Khulo	Vashlovani	28	6	6
Municipality of Khulo	Didatchara	81	7	3
Municipality of Khulo	Khikhadziri	26	1	8
Municipality of Khulo	Elelidzeebi	6	-	-
Municipality of Khulo	Diakonidzeebi	29	1	-
Municipality of Khulo	Zemo Vashlo-vani(Upper Vashlo-vani)	78	5	1
Municipality of Khulo	Zemo Tkhilvana(Up-per Tkhilvana)	17	1	-
Municipality of Khulo	Dioknisi	22	1	5
Municipality of Khulo	Godgadzeebi	9	-	3
Municipality of Khulo	Gorgadzeebi	31	1	1
Municipality of Khulo	Bodzauri	35	3	1
Municipality of Khulo	Boghauri	1	-	-
Municipality of Khulo	Gudasakho	10	-	-
Municipality of Khulo	Duadzeebi	2	1	-
Municipality of Khulo	Gurdzauli	4	-	1
Municipality of Khulo	Pantnari	17	1	-
Municipality of Khulo	Paqsadzeeebi	42	-	1
Municipality of Khulo	Labaidzeebi	13	4	2
Municipality of Khulo	Tago	30	2	5
Municipality of Khulo	Kvatia	14	1	1

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Khulo	Iakobadzeebi	20	1	1
Municipality of Khulo	Kalota	11	-	1
Municipality of Khulo	Kortokhi	47	-	-
Municipality of Khulo	Iremadzeebi	52	1	1
Municipality of Khulo	Kurtskhali	2	-	-
Municipality of Khulo	Mekhalashvilebi	4	-	-
Municipality of Khulo	Mekeidzeebi	19	1	-
Municipality of Khulo	Maniaketi	18	-	-
Municipality of Khulo	Namonastrevi	3	-	-
Municipality of Khulo	Mertchkheti	5	1	-
Municipality of Khulo	Mtisubani	1	1	-
Municipality of Khulo	Mintadzeebi	8	1	6
Municipality of Khulo	Oqruashvilebi	92	3	1
Municipality of Khulo	Tabakhmela	11	-	-
Municipality of Khulo	Qedlebi	94	6	3
Municipality of Khulo	Skhalta	-	-	1
Municipality of Khulo	Skhandara	1	-	-
Municipality of Khulo	Qevemo Vashlo-vani(Lower Vashlo-vani)	69	5	6
Municipality of Khulo	Qvemo Tkhil-vana(Lower Tkhil-vana)	14	2	2

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost breadwin-ner
		Total	Including children up to 18	
Municipality of Khulo	Raqvta	30	-	1
Municipality of Khulo	Satsikhuri	25	1	2
Municipality of Khulo	Skvana	13	-	-
Municipality of Khulo	Riyeti	45	1	7
Municipality of Khulo	Sthephanashvilebi	10	2	-
Municipality of Khulo	Tunadzeebi	13	2	3
Municipality of Khulo	Qurduli	4	-	1
Municipality of Khulo	Uchkho	22	2	-
Municipality of Khulo	Dsablana	61	6	4
Municipality of Khulo	Dsindskalashvilebi	7	1	-
Municipality of Khulo	Dzirkvadzeebi	40	1	1
Municipality of Khulo	Dzmagula	10	3	-
Municipality of Khulo	Chao	17	1	-
Municipality of Khulo	Yinchauri	14	2	-
Municipality of Khulo	Yishla	1	-	-
Municipality of Khulo	Ghorjomeladzeebi	3	1	-
Municipality of Khulo	Ghorjomi	25	2	1
Municipality of Khulo	Shuasopheli	14	-	-
Municipality of Khulo	Shurmuli	14	-	-
Municipality of Khulo	Ghurta	53	-	3
Total		**10.215**	**765**	**1.095**

Table 75 Number of beneficiaries receiving "subsistence allowance" as of May 2020

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Qeda (Daba)		470
Municipality of Qeda	Abuqeta	100
Municipality of Qeda	Agara	15
Municipality of Qeda	Agota	21
Municipality of Qeda	Arsebauli	11
Municipality of Qeda	Aqutsa	74
Municipality of Qeda	Akho	124
Municipality of Qeda	Baladzeebi	37
Municipality of Qeda	Garetye	10
Municipality of Qeda	Gegelidzeebi	105
Municipality of Qeda	Gobroneti	67
Municipality of Qeda	Gogiashvilebi	26
Municipality of Qeda	Goginidzeebi	2
Municipality of Qeda	Gulebi	52
Municipality of Qeda	Gundauri	25
Municipality of Qeda	Dandalo	100
Municipality of Qeda	Dologani	167
Municipality of Qeda	Vaio	129
Municipality of Qeda	Varjanisi	76
Municipality of Qeda	Upper Agara	21
Municipality of Qeda	Upper Bzubzu	80
Municipality of Qeda	Upper Makhuntseti	35
Municipality of Qeda	Zendidi	48
Municipality of Qeda	Zesofeli	40
Municipality of Qeda	Zvare	42
Municipality of Qeda	Zundaga	93
Municipality of Qeda	Inasharidzeebi	48
Municipality of Qeda	Kantauri	23
Municipality of Qeda	Kvashta	57
Municipality of Qeda	Kokotauri	124
Municipality of Qeda	Kolotauri	108
Municipality of Qeda	Koromkheti	45
Municipality of Qeda	Kutchula	49
Municipality of Qeda	Makhuntseti	3
Municipality of Qeda	Merisi	13
Municipality of Qeda	Medzibna	25
Municipality of Qeda	Milisi	40
Municipality of Qeda	Mosiashvilebi	26

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Qeda	Namlisevi	48
Municipality of Qeda	Namonastrevi	12
Municipality of Qeda	Ortsva	69
Municipality of Qeda	Oqtomberi	88
Municipality of Qeda	Pirveli Maisi (First of May)	125
Municipality of Qeda	Sabaduri	8
Municipality of Qeda	Silibauri	25
Municipality of Qeda	Sirabidzeebi	56
Municipality of Qeda	Sikhalidzeebi	21
Municipality of Qeda	Village of Qeda	3
Municipality of Qeda	Takidzeebi	38
Municipality of Qeda	Tibeta	43
Municipality of Qeda	Uchkhiti	81
Municipality of Qeda	Qeda	2
Municipality of Qeda	Lower Agara	26
Municipality of Qeda	Lower Bzubzu	43
Municipality of Qeda	Lower Makhuntseti	56
Municipality of Qeda	Qosofeli	21
Municipality of Qeda	Shevaburi	36
Municipality of Qeda	Chetkidzeebi	24
Municipality of Qeda	Tskhemna	34
Municipality of Qeda	Tskhmorisi	112
Municipality of Qeda	Dzendsmani	24
Municipality of Qeda	Dsoniarisi	141
Municipality of Qeda	Tchalakhmela	34
Municipality of Qeda	Tchinkadzeebi	93
Municipality of Qeda	Kharaula	166
Municipality of Qeda	Khunkuda	43
Municipality of Qeda	Jabalashvilebi	54
Municipality of Qobuleti(daba)		1030
Municipality of Qobuleti	Alambari	112
Municipality of Qobuleti	Atchi	49
Municipality of Qobuleti	Atchyvistavi	118
Municipality of Qobuleti	Boboqhvati	148
Municipality of Qobuleti	Buknari	61
Municipality of Qobuleti	Gvara	78
Municipality of Qobuleti	Gogmachauri	9
Municipality of Qobuleti	Gorgadzeebi	113
Municipality of Qobuleti	Daba Ochkhamuri	14
Municipality of Qobuleti	Daba Chakvi	915

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Qobuleti	Dagva	129
Municipality of Qobuleti	Upper Atchyva	84
Municipality of Qobuleti	Upper Dagva	71
Municipality of Qobuleti	Upper Kvirike	74
Municipality of Qobuleti	Upper Kondidi	9
Municipality of Qobuleti	Upper Sameba	96
Municipality of Qobuleti	Zeniti	77
Municipality of Qobuleti	Tetrosani	66
Municipality of Qobuleti	Kvirike	245
Municipality of Qobuleti	Kokhi	82
Municipality of Qobuleti	Leghva	348
Municipality of Qobuleti	Mukhaestate	204
Municipality of Qobuleti	Natabiari	2
Municipality of Qobuleti	Nakaidzeebi	48
Municipality of Qobuleti	Natsakhvatevi	17
Municipality of Qobuleti	Natskhavatebi	9
Municipality of Qobuleti	Ochkhamuri	418
Municipality of Qobuleti	Sachino	28
Municipality of Qobuleti	Sakhalvasho	45
Municipality of Qobuleti	Skura	27
Municipality of Qobuleti	Stalinisubani	32
Municipality of Qobuleti	Qaquti	156
Municipality of Qobuleti	lower Atchyva(Qveda Atchyva)	75
Municipality of Qobuleti	Lower Dagva(Qveda Dagva)	13
Municipality of Qobuleti	Lower Kvirike(Qveda Kvirike)	85
Municipality of Qobuleti	Lower Kon-didi(Qveda Kondidi)	32
Municipality of Qobuleti	Lower Sameba(Qveda Sameba)	70
Municipality of Qobuleti	Qobuleti	162
Municipality of Qobuleti	Shuaghele	53
Municipality of Qobuleti	Chaisubani	277
Municipality of Qobuleti	Chaqvi	77
Municipality of Qobuleti	Chaqvistavi	3
Municipality of Qobuleti	Tsetskhlauri	289
Municipality of Qobuleti	Tsikhisdziri	231
Municipality of Qobuleti	Dsyavroka	114
Municipality of Qobuleti	Tchakhati	73

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Qobuleti	Khala	107
Municipality of Qobuleti	Khutsubani	307
Municipality of Qobuleti	Jikhanjuri	260
Municipality of Shuakhevi (Daba)		184
Municipality of Shuakhevi	Akhaldaba	31
Municipality of Shuakhevi	Baratauli	134
Municipality of Shuakhevi	Beselashvilebi	55
Municipality of Shuakhevi	Brili	71
Municipality of Shuakhevi	Buturauli	136
Municipality of Shuakhevi	Gogadzeebi	46
Municipality of Shuakhevi	Goginauri	76
Municipality of Shuakhevi	Gomarduli	82
Municipality of Shuakhevi	Gorkhanauli	2
Municipality of Shuakhevi	Gundauri	9
Municipality of Shuakhevi	Dabadzveli	24
Municipality of Shuakhevi	Darchidzeebi	79
Municipality of Shuakhevi	Dghvani	47
Municipality of Shuakhevi	Vani	18
Municipality of Shuakhevi	Varjanauli	2
Municipality of Shuakhevi	Zemokhevi	37
Municipality of Shuakhevi	Ternali	14
Municipality of Shuakhevi	Iakobauri	44
Municipality of Shuakhevi	Intskvireti	71
Municipality of Shuakhevi	Karapeti	42
Municipality of Shuakhevi	Kviakhidzeebi	30
Municipality of Shuakhevi	Kobalta	54
Municipality of Shuakhevi	Laklaketi	35
Municipality of Shuakhevi	Lomanauri	46
Municipality of Shuakhevi	Madsqhvalta	27
Municipality of Shuakhevi	Makhalikadzeebi	34
Municipality of Shuakhevi	Mofrineti	9
Municipality of Shuakhevi	Naghvarevi	50
Municipality of Shuakhevi	Nenia	180
Municipality of Shuakhevi	Nigazeuli	175
Municipality of Shuakhevi	Oladauri	19
Municipality of Shuakhevi	Ortamela	2
Municipality of Shuakhevi	Oqropilauri	36
Municipality of Shuakhevi	Paposhvilebi	40
Municipality of Shuakhevi	Zhanivri	27
Municipality of Shuakhevi	Samoleti	9
Municipality of Shuakhevi	Skhephi	24

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Shuakhevi	Takidzeebi	101
Municipality of Shuakhevi	Tbeti	24
Municipality of Shuakhevi	Tomasheti	42
Municipality of Shuakhevi	Furtio	417
Municipality of Shuakhevi	Qidzinidzeebi	61
Municipality of Shuakhevi	Qutauri	5
Municipality of Shuakhevi	Ghoroqeti	17
Municipality of Shuakhevi	Shubani	29
Municipality of Shuakhevi	Tchantchkhalo	66
Municipality of Shuakhevi	Tsekva	7
Municipality of Shuakhevi	Tsivadzeebi	49
Municipality of Shuakhevi	Tsinareti	32
Municipality of Shuakhevi	Tskhemlisi	69
Municipality of Shuakhevi	Dsablana	32
Municipality of Shuakhevi	Dselati	8
Municipality of Shuakhevi	Dsyarota	94
Municipality of Shuakhevi	Tchala	82
Municipality of Shuakhevi	Tchvana	57
Municipality of Shuakhevi	Khabelashvilebi	56
Municipality of Shuakhevi	Khitchauri	16
Municipality of Shuakhevi	Jabnidzeebi	88
Municipality of Shuakhevi (Daba)		24
Municipality of Shuakhevi	Agara	50
Municipality of Shuakhevi	Avgia	1
Municipality of Shuakhevi	Atcharisaghmarti	99
Municipality of Shuakhevi	Atcharistkali	6
Municipality of Shuakhevi	Akhalsopheli	190
Municipality of Shuakhevi	Akhalsheni	34
Municipality of Shuakhevi	ახალშენის მეურნეობა	127
Municipality of Khelvachauri	Ganakhleba	90
Municipality of Khelvachauri	Gantiadi	117
Municipality of Khelvachauri	Gemulauri	49
Municipality of Khelvachauri	Gvara	6
Municipality of Khelvachauri	Gogirdovani Tsklebi	12
Municipality of Khelvachauri	Daba Makhinjauri	8
Municipality of Khelvachauri	Evgenidzeebi	5
Municipality of Khelvachauri	Erge	137
Municipality of Khelvachauri	Varshalomidzeebi	37
Municipality of Khelvachauri	Zablaveti	55
Municipality of Khelvachauri	Zanaqidzeebi	46

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Khelvachauri	Upper Agara	28
Municipality of Khelvachauri	Upper Akhalsheni	37
Municipality of Khelvachauri	Upper Ganakhleba	5
Municipality of Khelvachauri	Upper Gantiadi	9
Municipality of Khelvachauri	Upper Tkhilnari	43
Municipality of Khelvachauri	Upper Kapreshumi	13
Municipality of Khelvachauri	Upper Kirnati	38
Municipality of Khelvachauri	Upper Makhinjauri	17
Municipality of Khelvachauri	Upper Sameba	36
Municipality of Khelvachauri	Upper Chkhutuneti	63
Municipality of Khelvachauri	Upper Dsinvla	3
Municipality of Khelvachauri	Upper Tcharnali	11
Municipality of Khelvachauri	Upper Jotcho	63
Municipality of Khelvachauri	Tkhilnari	108
Municipality of Khelvachauri	თხილნარის მეურნეობა	117
Municipality of Khelvachauri	Kalendere	3
Municipality of Khelvachauri	Kapandibi	21
Municipality of Khelvachauri	Kapnistavi	28
Municipality of Khelvachauri	Kapreshumi	105
Municipality of Khelvachauri	Kibe	23
Municipality of Khelvachauri	Kirnati	25
Municipality of Khelvachauri	Kobaleti	14
Municipality of Khelvachauri	Maradidi	23
Municipality of Khelvachauri	Masaura	47
Municipality of Khelvachauri	Maghlakoni	39
Municipality of Khelvachauri	Matchakhlispiri	20
Municipality of Khelvachauri	Makhvilauri	46
Municipality of Khelvachauri	Makhinjauri	56
Municipality of Khelvachauri	Makho	278
Municipality of Khelvachauri	Mirveti	1
Municipality of Khelvachauri	Miqeladzeebi	18
Municipality of Khelvachauri	Nakirnatevi	7
Municipality of Khelvachauri	Ortabatumi	24
Municipality of Khelvachauri	Salibauri	173
Municipality of Khelvachauri	Sameba	22
Municipality of Khelvachauri	Sarphi	16
Municipality of Khelvachauri	Satekhia	13
Municipality of Khelvachauri	Simoneti	6
Municipality of Khelvachauri	Sindieti	5
Municipality of Khelvachauri	Tashkhana	8

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Khelvachauri	Pheria	163
Municipality of Khelvachauri	Qed-qedi	73
Municipality of Khelvachauri	Lower Agara	20
Municipality of Khelvachauri	Lower Salibauri	29
Municipality of Khelvachauri	Lower Sameba	97
Municipality of Khelvachauri	Lower Chkhutuneti	28
Municipality of Khelvachauri	Lower Jotcho	66
Municipality of Khelvachauri	Qoqolethi	14
Municipality of Khelvachauri	Yorolisthavi	65
Municipality of Khelvachauri	Sharabidzeebi	46
Municipality of Khelvachauri	Shushaneti	16
Municipality of Khelvachauri	Chelta	125
Municipality of Khelvachauri	Chiquneti	52
Municipality of Khelvachauri	Chkhutuneti	7
Municipality of Khelvachauri	Ckhemlara	20
Municipality of Khelvachauri	Dsinsvla	197
Municipality of Khelvachauri	Dsiqareuli	12
Municipality of Khelvachauri	Tcharnali	238
Municipality of Khelvachauri	ჭარნალის მეურნეობა	155
Municipality of Khelvachauri	khe yru	63
Municipality of Khelvachauri	Khertvisi	32
Municipality of Khelvachauri	Jibinauri	44
Municipality of Khulo(დაბა)		301
Municipality of Khulo	Agara	226
Municipality of Khulo	Adadzeebi	54
Municipality of Khulo	Akhali Ubani	43
Municipality of Khulo	Akhalsheni	9
Municipality of Khulo	Bako	86
Municipality of Khulo	Beghleti	217
Municipality of Khulo	Boghavri	2
Municipality of Khulo	Boghauri	55
Municipality of Khulo	Bodzauri	231
Municipality of Khulo	Ganakhleba	82
Municipality of Khulo	Gelavra	27
Municipality of Khulo	Geladzeebi	98
Municipality of Khulo	Godgadzeebi	33
Municipality of Khulo	Gorgadzeebi	140
Municipality of Khulo	Gudasakho	74
Municipality of Khulo	Gurdzauli	26
Municipality of Khulo	Davladzeebi	10

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Khulo	Danisparauli	119
Municipality of Khulo	Dekanashvilebi	141
Municipality of Khulo	Diakonidzeebi	24
Municipality of Khulo	Didatchara	108
Municipality of Khulo	Didi Riqheti	42
Municipality of Khulo	Dioknisi	32
Municipality of Khulo	Duadzeebi	45
Municipality of Khulo	Elelidzeebi	27
Municipality of Khulo	Vanadzeebi	48
Municipality of Khulo	Vashaqhmadzeebi	16
Municipality of Khulo	Vernebi	110
Municipality of Khulo	Zeda Dekanashvilebi	53
Municipality of Khulo	Zeda Vashlovani	147
Municipality of Khulo	Zeda Tkhilvana	77
Municipality of Khulo	Tago	96
Municipality of Khulo	Iakobadzeebi	73
Municipality of Khulo	Iremadzeebi	187
Municipality of Khulo	Kalota	56
Municipality of Khulo	Kvatia	157
Municipality of Khulo	Kortokhi	98
Municipality of Khulo	Labeidzeebi	87
Municipality of Khulo	Maniaketi	104
Municipality of Khulo	Makhalakuri	34
Municipality of Khulo	Mekeidzeebi	36
Municipality of Khulo	Merchkheti	23
Municipality of Khulo	Mekhalashvilebi	50
Municipality of Khulo	Mtisubani	50
Municipality of Khulo	Mintadzeebi	79
Municipality of Khulo	Namonastrevi	10
Municipality of Khulo	Oqruashvilebi	164
Municipality of Khulo	Oshanakhevi	30
Municipality of Khulo	Pantnari	28
Municipality of Khulo	Paqsadzeebi	55
Municipality of Khulo	Raqvta	146
Municipality of Khulo	Riyeti	74
Municipality of Khulo	Satsikhuri	149
Municipality of Khulo	Skvana	28
Municipality of Khulo	Stefanashvilebi	40
Municipality of Khulo	Skhandara	39
Municipality of Khulo	Tabakhmela	40
Municipality of Khulo	Tunadzeebi	140

Municipality	Village	Number of people
Municipality of Khulo	Utchkho	42
Municipality of Khulo	Phatchkha	168
Municipality of Khulo	Fushrukauli	24
Municipality of Khulo	Qedlebi	237
Municipality of Khulo	Lower Vashlovani	357
Municipality of Khulo	Lower Tkhilvana	80
Municipality of Khulo	Qurduli	51
Municipality of Khulo	Ghorjomeladzeebi	8
Municipality of Khulo	Ghorjomi	7
Municipality of Khulo	Ghurta	61
Municipality of Khulo	Yinchauri	105
Municipality of Khulo	Yishla(Dsabliani)	83
Municipality of Khulo	Shuasopheli	40
Municipality of Khulo	Shurmuli	59
Municipality of Khulo	Chao	46
Municipality of Khulo	Dzirkvadzeebi	76
Municipality of Khulo	Dzmagula	61
Municipality of Khulo	Tsablana	263
Municipality of Khulo	Dsabliani(Yishla)	79
Municipality of Khulo	Tsintskalashvilebi	57
Municipality of Khulo	Tchakhavri	10
Municipality of Khulo	Tchakhauri	31
Municipality of Khulo	Tcheri	58
Municipality of Khulo	Khikhadziri	108
Municipality of Khulo	Jayelebi	27
Municipality of Khulo	Jvariqeti	34
Total		**25767**

Table 76 Number of single unemployed pensioners (recipients of social package) as of May 2020

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Qeda (Daba)		40
Municipality of Qeda	Abuqeta	12
Municipality of Qeda	Agara	2
Municipality of Qeda	Agota	1
Municipality of Qeda	Arsenauli	6
Municipality of Qeda	Aqutsa	13
Municipality of Qeda	Akho	18
Municipality of Qeda	Baladzeebi	7

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Qeda	Garetye	4
Municipality of Qeda	Gegelidzeebi	4
Municipality of Qeda	Gobroneti	4
Municipality of Qeda	Gogiashvilebi	9
Municipality of Qeda	Goginidzeebi	4
Municipality of Qeda	Gulebi	8
Municipality of Qeda	Gundauri	4
Municipality of Qeda	Dandalo	24
Municipality of Qeda	Dologani	13
Municipality of Qeda	Vaio	14
Municipality of Qeda	Varjanisi	2
Municipality of Qeda	Zeda Agara(Upper Agara)	2
Municipality of Qeda	Zeda Bzubzu(Upper Bzubzu)	5
Municipality of Qeda	Zeda Makhuntsethi(Upper Makhuntsethi)	2
Municipality of Qeda	Zendidi	4
Municipality of Qeda	Zesopheli	8
Municipality of Qeda	Zvare	6
Municipality of Qeda	Zundaga	10
Municipality of Qeda	Inasharidzeebi	6
Municipality of Qeda	Kantauri	3
Municipality of Qeda	Kvashta	15
Municipality of Qeda	Kokotauri	12
Municipality of Qeda	Kolotauri	9
Municipality of Qeda	Kutchula	11
Municipality of Qeda	Merisi	9
Municipality of Qeda	Medzibna	6
Municipality of Qeda	Mosiashvilebi	2
Municipality of Qeda	Namlisevi	3
Municipality of Qeda	Namonastrevi	3
Municipality of Qeda	Ortsva	5
Municipality of Qeda	Oqtomberi	9
Municipality of Qeda	Pirveli Maisi(First of May)	16
Municipality of Qeda	Silibauri	2
Municipality of Qeda	Sirabidzeebi	5
Municipality of Qeda	Sikhalidzeebi	8
Municipality of Qeda	Takidzeebi	3

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Qeda	Tibetha	5
Municipality of Qeda	Uchkiti	4
Municipality of Qeda	Qeda	1
Municipality of Qeda	Qveda Bzubzu(Lower Bzubzu)	7
Municipality of Qeda	Qveda Makhuntsethi(Lower Makhuntsethi)	12
Municipality of Qeda	Qosopheli	2
Municipality of Qeda	Shevaburi	6
Municipality of Qeda	Chetkidzeebi	5
Municipality of Qeda	Tskhemna	2
Municipality of Qeda	Tskhmorisi	20
Municipality of Qeda	Dsentsmani	3
Municipality of Qeda	Dsoniarisi	10
Municipality of Qeda	Tchalakhmela	1
Municipality of Qeda	Tchinkadzeebi	3
Municipality of Qeda	Kharaula	18
Municipality of Qeda	Jalabashvilebi	18
Municipality of Qobulethi	Alambari	25
Municipality of Qobulethi	Atchi	1
Municipality of Qobulethi	Atchqhvistavi	19
Municipality of Qobulethi	Boboqhvati	34
Municipality of Qobulethi	Buknari	12
Municipality of Qobulethi	Gvara	18
Municipality of Qobulethi	Gogmachauri	2
Municipality of Qobulethi	Gorgadzeebi	17
Municipality of Qobulethi	Daba Ochkhamuri	2
Municipality of Qobulethi	Daba Chaqvi	117
Municipality of Qobulethi	Dagva	25
Municipality of Qobulethi	Upper Atchyva	9
Municipality of Qobulethi	Upper Dagva	10
Municipality of Qobulethi	Zeda Kvirike(Upper Kvirike)	13
Municipality of Qobulethi	Zeda Kondidi(Upper Kondidi)	2
Municipality of Qobulethi	Zeda Sameba(Upper Sameba)	12
Municipality of Qobulethi	Zeniti	19
Municipality of Qobulethi	Tetrosani	13
Municipality of Qobulethi	Kvirike	35

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Qobulethi	Kokhi	7
Municipality of Qobulethi	Leghva	52
Municipality of Qobulethi	Mukhaestate	14
Municipality of Qobulethi	Nathiabari	2
Municipality of Qobulethi	Nakaidzeebi	5
Municipality of Qobulethi	Natskhavatebi	4
Municipality of Qobulethi	Ochkhamuri	44
Municipality of Qobulethi	Sachino	15
Municipality of Qobulethi	Sakhalvasho	9
Municipality of Qobulethi	Skura	2
Municipality of Qobulethi	Stalinisubani	4
Municipality of Qobulethi	Qaquti	23
Municipality of Qobulethi	Qveda atchyva	9
Municipality of Qobulethi	Qveda Dagva	14
Municipality of Qobulethi	Qveda Kvirike	17
Municipality of Qobulethi	Qveda kondidi	5
Municipality of Qobulethi	Qveda Sameba	12
Municipality of Qobulethi	Qobuleti	32
Municipality of Qobulethi	Shuaghele	2
Municipality of Qobulethi	Chaisubani	34
Municipality of Qobulethi	Chaqvi	12
Municipality of Qobulethi	Chaqvistavi	9
Municipality of Qobulethi	Tsetskhlauri	25
Municipality of Qobulethi	Tsikhisdziri	28
Municipality of Qobulethi	Tskhraphona	1
Municipality of Qobulethi	Tsqharovka	5
Municipality of Qobulethi	Tchakhati	20
Municipality of Qobulethi	Khala	22
Municipality of Qobulethi	Khutsubani	49
Municipality of Qobulethi	Jikhanjuri	22
Municipality of Shuakhevi (Daba)		23
Municipality of Shuakhevi	Akhaldaba	18
Municipality of Shuakhevi	Baratauli	28
Municipality of Shuakhevi	Beselashvilebi	7
Municipality of Shuakhevi	Brili	15
Municipality of Shuakhevi	Buturauli	19
Municipality of Shuakhevi	Gogadzeebi	8
Municipality of Shuakhevi	Goginauri	8
Municipality of Shuakhevi	Gomarduli	30
Municipality of Shuakhevi	Gundauri	3
Municipality of Shuakhevi	Dabadzveli	7

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Shuakhevi	Darchidzeebi	25
Municipality of Shuakhevi	Dghvani	12
Municipality of Shuakhevi	Vani	2
Municipality of Shuakhevi	Varjanauli	8
Municipality of Shuakhevi	Zemokhevi	4
Municipality of Shuakhevi	Ternali	5
Municipality of Shuakhevi	Iakobauri	2
Municipality of Shuakhevi	Intskvireti	5
Municipality of Shuakhevi	Karapeti	4
Municipality of Shuakhevi	Kviakidzeebi	7
Municipality of Shuakhevi	Kobalta	7
Municipality of Shuakhevi	Laklaketi	9
Municipality of Shuakhevi	Lomanauri	8
Municipality of Shuakhevi	Madsqhvaltha	13
Municipality of Shuakhevi	Makhalakidzeebi	8
Municipality of Shuakhevi	Mophrinethi	11
Municipality of Shuakhevi	Naghvarevi	3
Municipality of Shuakhevi	Nenia	19
Municipality of Shuakhevi	Nigazeuli	26
Municipality of Shuakhevi	Oladauri	10
Municipality of Shuakhevi	Oqropilauri	3
Municipality of Shuakhevi	Paposhvilebi	7
Municipality of Shuakhevi	Samolethi	12
Municipality of Shuakhevi	Skhephi	6
Municipality of Shuakhevi	Takidzeebi	16
Municipality of Shuakhevi	Tbethi	23
Municipality of Shuakhevi	Tomashethi	5
Municipality of Shuakhevi	Phurtio	38
Municipality of Shuakhevi	Qidzinidzeebi	24
Municipality of Shuakhevi	Quthauri	5
Municipality of Shuakhevi	Shubani	19
Municipality of Shuakhevi	Chanchkhalo	18
Municipality of Shuakhevi	Tsekva	2
Municipality of Shuakhevi	Tsivadzeebi	9
Municipality of Shuakhevi	Dsinarethi	5
Municipality of Shuakhevi	Tskhemlisi	8
Municipality of Shuakhevi	Dsablana	6
Municipality of Shuakhevi	Dselathi	8
Municipality of Shuakhevi	Dsqharotha	10
Municipality of Shuakhevi	Tchala	10
Municipality of Shuakhevi	Tchvana	16

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Shuakhevi	Khabelashvilebi	6
Municipality of Shuakhevi	Jabnidzeebi	33
Municipality of Khelvachauri (Daba)		8
Municipality of Khelvachauri	Atcharisaghmarthi	6
Municipality of Khelvachauri	Atcharisdskali	1
Municipality of Khelvachauri	Akhalsopheli	16
Municipality of Khelvachauri	Akhalsheni	4
Municipality of Khelvachauri	Akhalsheni settlement	12
Municipality of Khelvachauri	Beradzeebi	2
Municipality of Khelvachauri	Ganakhleba	16
Municipality of Khelvachauri	Ganthiadi	14
Municipality of Khelvachauri	Gemulauri	3
Municipality of Khelvachauri	Gvara	3
Municipality of Khelvachauri	Gogirdovani Tsklebi	3
Municipality of Khelvachauri	Daba Makhinjauri	2
Municipality of Khelvachauri	Erge	11
Municipality of Khelvachauri	Varshalomidzeebi	9
Municipality of Khelvachauri	Zablavethi	2
Municipality of Khelvachauri	Zanaqidzeebi	6
Municipality of Khelvachauri	Zeda Agara(UpperAgara)	2
Municipality of Khelvachauri	Zeda Akhalsheni(Upper Akhalsheni)	1
Municipality of Khelvachauri	Zeda Ganthiadi(Upper Ganthiadi)	7
Municipality of Khelvachauri	Zeda Thkhilnari(Upper Thkhilnari)	7
Municipality of Khelvachauri	Zeda kapreshumi(Upper Kapreshumi)	3
Municipality of Khelvachauri	Zeda kirnathi(Upper Kirnathi)	1
Municipality of Khelvachauri	Zeda Makhinjauri(Upper Makhinjauri)	3
Municipality of Khelvachauri	Zeda Sameba(Upper Sameba)	4
Municipality of Khelvachauri	Zeda Chkhutunethi(Upper Chkhutunethi)	3
Municipality of Khelvachauri	Zeda Dsinsvla(Upper Dsinsvla)	1

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Khelvachauri	Zeda Jotcho(Upper Jotcho)	10
Municipality of Khelvachauri	Thkhilnari	9
Municipality of Khelvachauri	თხილნარის მეურნეობა	7
Municipality of Khelvachauri	Kalendere	2
Municipality of Khelvachauri	Kapandebi	2
Municipality of Khelvachauri	Kapreshumi	19
Municipality of Khelvachauri	Kibe	2
Municipality of Khelvachauri	Kirnathi	2
Municipality of Khelvachauri	Maradidi	5
Municipality of Khelvachauri	Masaura	2
Municipality of Khelvachauri	Matchakhlispiri	2
Municipality of Khelvachauri	Makhvilauri	5
Municipality of Khelvachauri	Makhinjauri	4
Municipality of Khelvachauri	Makho	18
Municipality of Khelvachauri	Mirvethi	3
Municipality of Khelvachauri	Miqeladzeebi	7
Municipality of Khelvachauri	Ortabatumi	5
Municipality of Khelvachauri	Salibauri	8
Municipality of Khelvachauri	Sameba	2
Municipality of Khelvachauri	Simoneti	2
Municipality of Khelvachauri	Pheria	13
Municipality of Khelvachauri	Qed-qedi	3
Municipality of Khelvachauri	Qveda Agara(Lower Agara)	3
Municipality of Khelvachauri	Qveda Salibauri(Lower Salibauri)	3
Municipality of Khelvachauri	Qveda Sameba(Lower Sameba)	10
Municipality of Khelvachauri	Qveda Chkhtuneti(Lower Chkhutuneti)	5
Municipality of Khelvachauri	Qveda Jotcho	5
Municipality of Khelvachauri	Qoqoleti	1
Municipality of Khelvachauri	Yorolistavi	14
Municipality of Khelvachauri	Shushaneti	2
Municipality of Khelvachauri	Chelta	13
Municipality of Khelvachauri	Chiquneti	2
Municipality of Khelvachauri	Dsinsvla	14
Municipality of Khelvachauri	Dsiqareuli	3

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Khelvachauri	Tcharnali	10
Municipality of Khelvachauri	Tcharnali Settlement	5
Municipality of Khelvachauri	Khe Yru	7
Municipality of Khelvachauri	Khertvisi	2
Municipality of Khelvachauri	Jibinauri	1
Municipality of Khulo	Agara	17
Municipality of Khulo	Adadzeebi	6
Municipality of Khulo	Akhali Ubani	5
Municipality of Khulo	Akhalsheni	2
Municipality of Khulo	Bako	7
Municipality of Khulo	Beghleti	14
Municipality of Khulo	Boghavri	6
Municipality of Khulo	Boghauri	4
Municipality of Khulo	Bodzauri	13
Municipality of Khulo	Ganakhleba	17
Municipality of Khulo	Gelavra	10
Municipality of Khulo	Geladzeebi	8
Municipality of Khulo	Godgadzeebi	4
Municipality of Khulo	Gorgadzeebi	10
Municipality of Khulo	Gurdzauli	9
Municipality of Khulo	Davladzeebi	1
Municipality of Khulo	Danisparauli	7
Municipality of Khulo	Dekanashvilebi	23
Municipality of Khulo	Diakonidzeebi	9
Municipality of Khulo	Didatchara	56
Municipality of Khulo	Didi Riyeti	6
Municipality of Khulo	Dioknisi	16
Municipality of Khulo	Duadzeebi	7
Municipality of Khulo	Elelidzeebi	1
Municipality of Khulo	Vanadzeebi	9
Municipality of Khulo	Vashaymadzeebi	2
Municipality of Khulo	Vernebi	9
Municipality of Khulo	Zeda Dekanashvilebi	12
Municipality of Khulo	Zeda Vashlovani	27
Municipality of Khulo	Zeda Thkhilvana	5
Municipality of Khulo	Thago	15
Municipality of Khulo	Iakobadzeebi	3
Municipality of Khulo	Iremadzeebi	24
Municipality of Khulo	Kalotha	5
Municipality of Khulo	Kvatia	4
Municipality of Khulo	Kortokhi	21

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Khulo	Labeidzeebi	12
Municipality of Khulo	Maniaketi	9
Municipality of Khulo	Makhalakuri	1
Municipality of Khulo	Mekeidzeebi	4
Municipality of Khulo	Merchkheti	1
Municipality of Khulo	Mekhalashvilebi	8
Municipality of Khulo	Minthadzeebi	9
Municipality of Khulo	Oqruashvilebi	11
Municipality of Khulo	Pantnari	9
Municipality of Khulo	Paqsadzeebi	13
Municipality of Khulo	Raqvta	5
Municipality of Khulo	Riyeti	10
Municipality of Khulo	Sacikhuri	11
Municipality of Khulo	Skvana	16
Municipality of Khulo	Stephanashvilebi	4
Municipality of Khulo	Skhandara	2
Municipality of Khulo	Tabakhmela	3
Municipality of Khulo	Tunadzeebi	4
Municipality of Khulo	Utchkho	9
Municipality of Khulo	Phatchkha	23
Municipality of Khulo	Phushkurauli	8
Municipality of Khulo	Qedlebi	40
Municipality of Khulo	Qveda Vashlovani(Lower Vashlovani)	68
Municipality of Khulo	Qveda Tkhilvana(Lower Thkhilvana)	1
Municipality of Khulo	Qurduli	1
Municipality of Khulo	Ghorjomeladzeebi	3
Municipality of Khulo	Ghurta	13
Municipality of Khulo	Yinchauri	13
Municipality of Khulo	Shuasopheli	5
Municipality of Khulo	Shurmuli	16
Municipality of Khulo	Chao	16
Municipality of Khulo	Dzirkvadzeebi	17
Municipality of Khulo	Dsablana	6
Municipality of Khulo	Dsabliani(Yishla)	3
Municipality of Khulo	Dsindskarashvilebi	3
Municipality of Khulo	Tchakhavri	2
Municipality of Khulo	Tcheri	10

Municipality	Village	Number of single living people
Municipality of Khulo	Khikhadziri	10
Municipality of Khulo	Jayelebi	2
Municipality of Khulo	Jvariqeti	12
Total		**3.186**

Table 77 Number of beneficiaries receiving state funding- "Social Package" (3 benefits) based on the status of the receivers of "subsistence allowance" and the status of disadvantaged as of May 2020

Municipality	Village	Number of people receiving 3 benefits at the same time
Municipality of Khulo	Oqruashvilebi	1
Municipality of Khulo	Qveda Vashlovani(Lower Vashlovani)	1
Municipality of Khulo	Dsindskalashvilebi	1
Total		**3**

Annex 6: List of Cultural Sites

Table 78 List of Cultural and Historical Sites and Monuments in Ajara, Source: Ajara Cultural Heritage Protection Agency

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
1	Mosque	Late Middle Ages	Village Beghleti	Khulo	3/133	n.a.
2	Fortress	Middle Ages	Village Diakonidzeebi	Khulo	3/133	n.a.
3	Mosque	Late Middle Ages	Village Didatchara	Khulo	3/133	n.a.
4	Church	Middle Ages	Village Vernebi	Khulo	3/133	n.a.
5	'Khikhiani Fortress'	Middle Ages	Village Zeda Tkhilvana	Khulo	3/133	n.a.
6	Bridge	Late Middle Ages	Village Okruashvilebi	Khulo	3/133	n.a.
7	Temple		Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
8	The Bell Tower	XIII Century	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
9	Cellar	Late Middle Ages	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
10	The Fence	Late Middle Ages	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
11	Other facilities	Late Middle Ages	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
12	Begoshvilebi Fortress (Tsikhiskeli)	XII-XIII Centuries	Village Diakonidzeebi Begoshvilebi District	Khulo	3/41	n.a.
13	Vartsikhe	XI-XIII Centuries	Village Khikhadziri	Khulo	3/41	n.a.

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
14	Venebi Church	XI-XIII Centuries	Village Vernebi	Khulo	3/41	
15	Tkhilvana Menhir	O.C. VIII-VII Centuries	Village Tkhilvana	Khulo	3/41	
16	The Kalota Altar	O.C. VIII-VII Centuries	Village Kalota	Khulo	3/41	
17	Kvatia Church	XI-XIII Centuries	Village Kvatia	Khulo	3/41	
18	Uchkho Stone Arch Bridge	IX-X Centuries	Village Uchkho	Khulo	3/41	
19	Purtio Arch Bridge	IX-X Centuries	Village Purtio	Khulo	3/41, 665	
20	Tsikhiskeli	XI-XIII Centuries	Village Khikhadziri	Khulo	3/41	
21	Khikhani Ancestral Fortress of Abuseridze	1st half of XI Century	Village Tkhilvana-Khikhani	Khulo	3/41	
22	The Former Church	XI-XIII Centuries	Village Kalota	Khulo	2/9	
23	The Former Church of Tkhilvana	Middle Ages	Village Kvemo tkhilvana	Khulo	02/38	
24	Fortress	Late Middle Ages	Village Darchidzeebi 'Kalaboni'	Shuakhevi	3/113	
25	Bridge	Late Middle Ages	Village Varjanauli	Shuakhevi	3/113, 665	
26	Purtio Bridge	XI-XII Centuries	Areas of Village Zamreti	Shuakhevi	3/113, 665	
27	Fortress	Late Middle Ages	Village Nigazeuli	Shuakhevi	3/113	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
28	Fortress	Late Middle Ages	Village Takidzeebi	Shuakhevi	3/113	
29	Fortress	Late Middle Ages	Community of Uchamba	Shuakhevi	3/113	
30	Fortress	Late Middle Ages	Village Khitchauri	Shuakhevi	3/113	
31	Khabelashvilebi Wooden Bridge	XVII Century	Village Khabelashvilebi	Shuakhevi	03/182	
32	Tsinareti Fortress	XI-XII Centuries	Village Tsinareti	Shuakhevi	3/41	42,139583330004 41,60448333
33	Tchvana (Varjanauli) Stone Arch Bridge	XI-XIII Centuries	Village Tchala	Shuakhevi	3/41	42,161300000004 41,67601667
34	Okropirauli Fortress	Xi-XIII Centuries	Village Okropirauli	Shuakhevi	3/41	42,183550000003 41,61343333
35	Takidzeebi (Otolta) Fortress	XiI-XIII Centuries	Village Takidzeebi	Shuakhevi	3/41	42,138466670004 41,65738333
36	Darchidzeebi (Gogolauri) Fortress	XI-XIII Centuries	Village Darchidzeeebi	Shuakhevi	3/41	
37	Kaviani (Khitchauri) Fortress	XII-XIII Centuries	Village Khitchauri	Shuakhevi	3/41	
38	Tsablana Former Church	X-XI Centuries	Village Tsablana	Shuakhevi	3/86	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
39	Tsablana Former Church	X-Xi Centuries	Village Tsablana	Shuakhevi	3.86	
40	Mosque	Late Middle Ages	Village Akho	Keda	3/133, 655	
41	The ruins of the tower	Late Middle Ages	Village Gegelidzeebi	Keda	3/133	
42	Mosque	XIX Century	Village Gegelidzeebi	Keda	3/133	
43	Mosque	XIX Century	Village Gulebi	Keda	3/133	
44	Dandalo Bridge	XI-XII Centuries	Village Dandalo	Keda	3/133, 665	41,10768333 41,64658333
45	Fortress Kaviani	XII-XIII Centuries	Village Dandalo 'Kalivake'	Keda	3/133	
46	Mosque	XIX Century	Village Dologani	Keda	3/133	
47	Mosque	XIX Century	Village Varjanisi	Keda	3/133	
48	Mosque	XIX Century	Village Zeda Bzubzu	Keda	3/133	
49	Tower	Middle Ages	Village Zeda Makhuntseti	Keda	3/133	
50	Church	Middle Ages	Village Zendidi	Keda	3/133	
51	Tower	Middle Ages	South-west of Village Zesopeli	Keda	3/133	
52	The Ruins Of The Fortress	Middle Ages	Village Zendidi	Keda	3/133	
53	Tower	Late Middle Ages	Village Zvare (At the main road)	Keda	3/133	
54	Mosque	1834 Year	Village Zvare	Keda	3/133	
55	Mosque	XIX Century	Village Kvashta	Keda	3/133	
56	Mosque	XIX Century	Village Kokotauri	Keda	3/133	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
57	Winepress	Late Middle Ages	Village Kokotauri Mamuladzeebi Yard	Keda	3/133	
58	Mosque	XIX Century	Village Kolotauri	Keda	3/133	
59	Madrashe	XIX Century	Village Milisa	Keda	3/133	
60	Source	XX Century	Village Medzibna	Keda	3/133	
61	Former House of Shervashidze	XVII Century	Village Oktomberi	Keda	3/133	
62	Fortress 'Tsiv-isrola'	Middle Ages	Areas of Village Pirveli Maisi	Keda	3/133	
63	Land Bridge	Middle Ages	Ares of Village Pirveli Maisi	Keda	3/133	
64	Mosque	XIX Century	Village Uchkhiti	Keda	3/133	
65	Bridge	XI-XII Centu-ries	Village Kveda Ma-khuntseti	Keda	3/133, 665	41,86006667 41,57105
66	Mosque	XIX Century	Village Kveda Ma-khuntseti	Keda	3/133	
67	Bridge	Late Middle Ages	Village Tskhmorisi	Keda	3/133	
68	Mosque	XIX Century	Village Tskhmorisi	Keda	3/133	
69	Fortress	Middle Ages	Village Dzentsmani	Keda	3/133	
70	Mosque	XIX Century	Village Dzentsmani	Keda	3/133	
71	Bridge	Late Middle Ages	Village Tsoniarisi	Keda	3/133, 665	
72	Mosque	XIX Century	Village Tch-inkadzeebi	Keda	3/133	
73	Akutsa Bridge	XI-XII Centu-ries	Village Akutsa	Keda	3/41	41,96856667 41,61003333

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
74 /44	Dandalo Bridge	IX-X Centuries	Village Dandalo	Keda	3/41	See 44
75	Zendidi Church	VIII-IX Centuries	Village Zendidi	Keda	3/41	41,92776667 41,60306667
76	Zendidi Fortress	XVII-XIX Centuries	Village Zendidi	Keda	3/41	
77	Cave of the Neolithic Age of Kolotauri	B.C./VIII-VI Centuries	Village Kolotauri	Keda	3/41	41,88083333 41,58036667
78	Kolotauri Tower	XII-XIII Centuries	Village Kolotauri	Keda	3/41	41,88131667 41,58143333
79	Koromkheti Winepress	XI-XIII Centuris	Village Koromkheti	Keda	3/41	41,91843333 41,59033333
80	Fortress	Late Middle Ages	Village Zendidi	Keda	3/133	41,93054992 41,60278425
81	Makhuntseti Bridge	IX-X Centuries	Village Makhuntseti	Keda	3/41	41,86006667 41,57105
82	Oktomberi Winepress	XI-XIII Centuries	Village Oktomberi	Keda	3/41	41/95638333 41,58051667
83	Saghoreti (Kildistavi Fortress)	XII-XIII Centirues	Village Saghoreti (Kildistavi)	Keda	3/41	41,88638333 41,5862166
84	Saghoreti (Agara) Land Arch Bridge	XI-XII Centuries	Village Agara	Keda	3/41	41,88338333 41,59308333
85	Tsivasula Fortress	XI-XIII Centuries	Village Saghoreti	Keda	3/41	41,89115 41,5891
86	Dzentsmani Fortress	XII-XIII Centuries	Village Dzentsmani	Keda	3/41	41,92565 41,58585

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
87	Tsoniarisi (Jaimela) Bridge	IX-X Centuries	Village Tsoniarisi	Keda	3/41	42,01825 41,6568
88	Living House	XIX-XX Centuries	Village Tchinkadzeebi	Keda	2/305	
89	Fortress	Late Middle Ages	Areas Of Batumi City 'Tamara'	Khelvachauri	3/133	
90	Dome Church (Greek)	XIX Century	Vilage Akhalsheni	Khelvachauri	3/133	41,705483 41,618683
91	Mosque	XIX Century	Village Maradidi	Khelvachauri	3/133	
92	Fortress	Late Middle Ages	Village Makho	Khelvachauri	3/133	
93	Fortress	Late Middle Ages	Village Mirveti	Khelvachauri	3/133	
94	Bridge	XVIII Century	Village Kokoleti, On the Matchakhela river	Khelvachauri	3/133, 665	41,85726667 41,49943333
95	Bridge	Late Middle Ages	Village Tskhemlara, Areas of Village Kveda Chkhutuneti	Khelvachauri	3/133, 665	41,8205 41,50973333
96	Gonio Apsaros Architectural Complex		Village gonio	Khelvchauri	3/63, 665	41,57231667 41,57433333
97	Former Summer House (Sibiriakov house)	XIX-XX Centuries	Daba Makhinjauri	Khelvachauri	3/41	41,639383 41,650033
98	Former Summer House (Baryatinsky House)	XIX to XX Century	Village Mtsvane kontskhi	Khelvachauri	3/41	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
100	Gvara Fortress	A.C. I-III Centuries	Village Gvara	Khelvachauri	3/41	41,7189 41,51688333
101	Erge (Jotcho) Bridge	XI-XIII Centuries	Village erge (Jotcho)	Khelvachauri	3/41	41,69215 41,59336667
102	Zemo Chkhutuneti (Chkheri) Stone Bridge	IX-X Centuries	Village Zemo chkhutuneti	Khelvachauri	3/41	
103	Zemo Chkhutuneti Cellar	XI-XIII Centuries	Village Zemoi Chkhutuneti	Khelvachauri	3/41	
104	Makho Fortress-Tower	XI-XIII Centuries	Village Makho	Khelvachauri	3/41	41,67133333 41,56386667
105	Makho Bridge	XI-XIII Centuries	Village Adjaristskali	Khelvachauri	3/41	41,67133333 41,56386667
106	Mirveti Bridge	IX-X centuries	Village Mirveti	Khelvachauri	3/41	41,71406667 41,53
107	Kokoleti (Chamakhisuri) Stone Arch BridgeI	IX-X Centuries	Village kokoleti	Khelvachauri	3/41	41,85726667 41,49943333
108	Tskhemlara Cellar and Winepress	XI-XII Centuries	Village tskhemklara	Khelvachauri	3/41	41,82995 41,51235
109	Tskhemlara Stone Arch Bridge	XI-XII Centuries	Village Tskhemlara	Khelvachauri	3/41	41,8205 41,50973333
110	Khertvisi (Zedobani) Winepress	XI Century	Village Khertvisi (Zedobani)	Khelvachauri	3/41	41,73711667 41,53805

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
111	Khertvisi Cellar and Winepress	XI-XIII Centuries	Village Khertvisi	Khelvachauri	3/42	
112	Chkhutuneti (kalivake) Fortress	XI-XIII Centuries	Village Kveda Chkhutuneti	Khelvachauri	3/41	41,83738333 41,62376667
113	Khertvisi (Adjaristskali) Bridge	IX-X Centuries	Village Khertvisi	Khelvachauri	3/41	41,57015 41,54278333
114	Kirnati (Shushaneti) Cellar	XI-XIII Centuries	Village Kirnati (Shushaneti)	Khelvachauri	3/41	41,72488333 41,49873333
115	Chikuneti (Besleti) Bridge	Early Middle Ages	Village Erge	Khelvachauri	3/31	
116	Village Sarpi Church	Middle Ages	Village Sarpi	Khelvachauri	3/284	
117	Ioane Ghvtismetkveli Church	XV-XVII Centuries	Village Sarpi 2 km East Of Village Sarpi	Khelvachauri	03/171	
118	Countess Fesenko's Summer House/Children House	Beginig of XX Century	Village Makhinjauri	Khelvachauri	03/182	
119	Makho Bridge	Late Middle Ages	Village Makho	Khelvachauri	03/182	
120	Chikuneti Ilia's Cellar	Middle Ages	Village Kvemo Chikuneti	Khelvachauri	02/38	
121	Chikuneti (Besleti) Bridge	Early Middle Ages	Village Erge	Khelvachauri	3/31	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
122	Village Sarpi Church	Middle Ages	Village Sarpi	Khelvachauri	3/284	
123	Kobuleti Seaside garden		City Of Kobuleti	Kobuleti	3/133	
124	'Mamuka Fortress'	Late Middle Ages	Village Alambari	Kobuleti	3/133	
125	Bobokvati Government Residence		Village Bobokvati	Kobuleti	3/133	
126	St. Maryam Church	XIX Century	Village Dagva	Kobuleti	3/133	
127	St. Konstantin Dome Church	1901/1911 Years	Village Zeda Kvirike	Kobuleti	3/133	
128	Hall Church	Late Middle Ages	Village Zeda Atchkva	Kobuleti	3/133	
129	St. George Church	XX Century	Village Zeda Atchkva (At the Cemetery)	Kobuleti	3/133	
130	Winepress	B.C. III Century	Village Zeniti	Kobuleti	3/133	
131	Mosque	Late Middle Ages	Village Kvirike	Kobuleti	3/133	
132	Tskhemvani Bridge	Late Middle Ages	Village kolabauri. Tskhemvani	Kobuleti	3/133	
133	'Varjanauli Bridge'	Late Middle Ages	Village Tkemakaravi 4 km. East Kintrishi Valley	Kobuleti	3/133	
134	Bridge	XIX Century	Village Tkemakaravi Kintrishi River	Kobuleti	3/133	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
135	St. George Church	XX Century	Village Kveda Atchkva	Kobuleti	3/133	
136	Mosque	XIX Century	Village Kveda Dagva	Kobuleti	3/133	
137	Bridge	XIX Century	Village Kobuleti	Kobuleti	3/133	
138	Chatedral Church	VI Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
139	Former Church	Middle Ages	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
140	The Fence	Middle Ages	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
141	Other Facilities	Middle Ages	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
142	'Elia Fortress'	Middle Ages	Areas of Village Tchakhati. Tchakhati Hill.	Kobuleti	3/133	
143	Dome Church 'Sameba'	XIX Century	Village Chaisubani	Kobuleti	3/133	
144	Mosque	Late Middle Ages	Vill;age Khala	Kobuleti	3/133	
145	Bridge 'Temakorpi Bridge'	Late Middle Ages	Village Khala	Kobuleti	3/133	
146	Former Church	Middle Ages	Village Khino	Kobuleti	3/133	
147	The Fence	Middle Ages	Village Khino	Kobuleti	3/133	
148	Other facilities	Middle Ages	Village Khino	Kobuleti	3/133	
149	Mosque	1923 Year	Village khetsubani (At The Cemetery)	Kobuleti	3/133	
150	Bridge	XIX Century	Village Khetsubani	Kobuleti	3/133	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
151	Pharmacy	XIX Century	Kobuleti Davit Aghmash-enebeli street #130	Kobuleti	3/31	
152	Living House	XIX Century	Kobuleti Davit Aghmash-enebeli Street #276	Kobuleti	3/31	
153	Public House (Former Efendiev's summer House)	XIX Century	Kobuleti Davit Aghmash-enebeli Street #568	Kobuleti	3/31	
154	Living House	XIX Century	Kobuleti Davit Aghmash-enebeli street #706	Kobuleti 3/31		
155	Living House	The end of the XIX Century	Daba Chakvi, Ninoshvili Street #18	Kobuleti	2/131	
156	Living House	The end of the XIX Century	Daba Chakvi, Ninoshvili Street #24	Kobuleti	2/131	
157	Ushakov's Summer House	Beginning of XX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/197	
158	Summer House Facility	Beginning of XX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	
159	Parmosky's Summer House	Beginning of XX Century	Daba Chakvi	Kobuleti	2/297	
160	Lao Jin Jao's Living House	Ending of XIX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	
161	Summer House with Tower in IV District	End of XIX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
162	Zalensky's Summer House	End of XIX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	

Annex 7: ESHS Checklist

დანართი 8: რეკომენდირებული გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის ქვე-პროექტის საინფორმაციო ფურცლის სტრუქტურა (ლოტი 2)

გარემოსდაცვისა და სოციალური მართვის ჩარჩო-დოკუმენტის საფუძველზე მომზადდება სოფლის სპეციფიკურ მოთხოვნებზე ორიენტირებული, მოკლე, საკონტროლო ჩამონათვალის მსგავსი საინფორმაციო ფურცელი შესაბამისი სოფლის სქემებისთვის ისეთი მონაცემებით, როგორიცაა:

- კონკრეტული მონაცემები ლოტი 2-ის STE (სოციალური, ტექნიკური, გარემოსდაცვითი) საკონტროლო ჩამონათვალის საფუძველზე და საცნობარო ცხრილი.
    - სოციალური-ეკონომიკური მონაცემები: მოსახლეობა, მიმღებლობა / მხარდაჭერა, მოწყვლადი ჯგუფები, სოციალური ტარიფები
    - ტენიკური მონაცემები: ფიზიკური ლოკაციის მოკლე აღწერილობა, სამუშაოების მოცულობა საბოლოო პროექტის საფუძველზე
    - გარემოსდაცვითი საკითხები: ნებისმიერი სპეციფიკური ფიზიკური, ბიომრავალფეროვნების, სოციალური და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ასპექტები, რაც განსხვავდება იმისგან, რაც უკვე შეფასებულია გარემოსდაცვისა და სოციალური მართვის ჩარჩო-დოკუმენტში, როგორიცაა, მაგალითად დაცული ტერიტორიების სტატუსი, ბიომრავალფეროვნების/ჰაბიტატის კვლევა წყლის სათავე ნაბეგობების ტერიტორიებისთვის, ნებისმიერი ინდუსტრიული ზონა, ნებისმიერი მნიშვნელოვანი კუმულაციური ზემოქმედება.
- დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა: დაინტერესებული მხარეების მიერ განსახორციელებელი აქტივობების ჩამონათვალი გენდერული საკითხების გათვალისწინებით, საზოგადოების წარმომადგენლობის მტკიცებულობის ჩათვლით
- მიწის შეძენისა და განსახლება/გარიგების გეგმა: მიწის საკუთრების ანგარიში საპროექტო ტერიტორიის საკადასტრო მონაცემებით და მიწის ნაკვეთის რუკით, ზემოქმედების ქვეშ მყოფი მოსახლეობის ჩამონათვალით, აღწერის პროცესის შემაჯამებელი სურათით, დანაკარგების ინვენტარიზაციით, შეფასების შედეგებით, მიწაზე საკუთრების შეწყვეტის ბოლო თარიღით, ვადებით, ბიუჯეტითა და ხელმისაწვდომი ფინანსებით
- საჩივრის მოგვარების ანგარიში და ძირითადი საკონტაქტო პუნქტები
- სანებართვო დოკუმენტაცია: გარემოსდაცვითი სკრინინგის გადაწყვეტილება, კულტურული მემკვიდრეობის ნებართვა, ტყის ჭრის ნებართვა და წყალაღებისა და წყალჩაშვების ნებართვა.

Annex 9: Planned Capacity Building Measures for Municipal Utilities

Table 79 Current Status and Training Needs for the Municipal Utility of Shuakhevi

Topic	Current Status	Current O&M /Training Needs
Water source:	Shuakhevi and villages: 3 water sources (8 water sources in take over phase) Protection zones: some areas with partly fence	Operations: • Daily or weekly inspection • Cleaning of intake if required; Maintenance: • Repair of intake chamber and intake pipe if required Training Demand: • Adapted design of intake chamber for proper O&M; • Pipe repair material and installation of repair coupling; • Design and operation of well
Water treatment plant	Water treatment plant in Shuakhevi	Operations: • Operation with shift system • Filtration and disinfection process • Water production without metering • No water production data records Maintenance: • Partly cleaning of reservoir in treatment plant • Housekeeping Training Demand: • Provision or preparation of operation manual • Analysis of active chlorine • Operation of treatment plant during change of water volume • Records all necessary data • Occupational safety
Water PS	No facilities	Training Demand: • Basics for design and operation of water PS
Water reservoir	3 Water reservoirs, for each water sources one	Operation: • Inspection • Chlorination Maintenance: • Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP

Topic	Current Status	Current O&M /Training Needs
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by: ARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	Operation: • No own analyses; Training Demand: • Proper sampling procedure • Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	Distribution length: 19 km DN 32-315 mm Hydrant: partly in Daba Shuakhevi Leaks per week: 5	Operation: • Network permanently pressurised by gravitation • Pressure up to 10 bars, depending on location • Leak repairs on demand • No flow measurement Maintenance: • No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, • Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff Training Demand: • O&M of water distribution networks • Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing • Repair material
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 2.100 connections, No water metered	Operations: • HC Installation and operation conducted by customer Training Demand: • Water Meter Management • Design and material of house connection
Sewer network	5 km of sewer network in Shuakhevi and village DN 100 – 300 mm	Operations: • No cleaning activities, only in case of blockage Maintenance: • Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of sewer network

Topic	Current Status	Current O&M /Training Needs
Septic tanks / cesspits	10 Septic tanks	Operation: • Emptying 1 x per 2 years Maintenance: • Repair if required Training Demand: • Basics for design and operation of septic tanks • Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 80 NLE Kobuleti Municipality – Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Kobuleti villages: 20 water sources Each water source operated by permanent staff No of wells: 4 Protection zones: some areas with partly fence	Operations: Daily or weekly inspection Cleaning of intake if required; Maintenance: Repair of intake chamber and intake pipe if required Training Demand: Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling; Design and operation of well
Water treatment plant	20 Water treatment plant with filtration and chlorination and without water flow measurement	Operations: Operation with shift system Filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records Maintenance: Partly cleaning of storage tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping Training Demand:

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Provision or preparation of operation manual Analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	PS Upper Legva	Operations: Operation through shift system Maintenance: Electrical panel Housekeeping Training Demand: Safety entering and cleaning of chamber Lifting and maintenance of pumps OHS – electrical facilities
Reservoir in area	40 reservoirs; e.g. Bobokvati 160 m³ and 200m³ Buknari 250 m³ Legva 1, 200 and 300 m³ Legva 2, 300 m³ Ochkhamuri 150, 450, 200,160,750,150,100m³ Lower Atchkva 150 m³ Upper Atchkva 150 m³	Operation: Inspection Chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by:	Operation: Analyses of smell. Tast, pH, residual chlorine, hardness, chlorides Training Demand: Proper sampling procedure

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
	Autonomous Republic of AJARA Laboratory research centre.	Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	About 800 km DN from 32 to 315 mm Steel 20%, and 80 % PEHD Hydrant: only in Ochkhamuri network Leaks per week: 20	<u>Operation:</u> Network mostly permanently pressurised by gravitation 4 teams (per 3 persons) carry out pipe repairs Pressure up to 10 bars, depending on location No flow measurement <u>Maintenance:</u> No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff <u>Training Demand:</u> O&M of water distribution networks Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material NRW balance
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 63 Approx. 15.000 connections, About 4.000 WM were installed	<u>Operations:</u> HC Installation and operation conducted by customer No reading of installed WM <u>Maintenance:</u> no maintenance of installed WM <u>Training Demand:</u> Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	In Ochkamuri some simplified wastewater collection system exists, but	<u>Training Demand:</u> Basics for design and operation of sewer network

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
	Kobuleti Tskalkanal do not have responsibility	
Septic tanks / cess-pits	Some septic tanks are existing, but Kobuleti Tskalkanal do not have responsibility	Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 81 NLE Khulo Tskalkanal - Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Khulo and 26 (from the 79) villages: 29 water sources with 41 water intakes; Protection zones: only 10% protected with fences;	Operations: Daily or weekly inspection Cleaning of intake if required; Maintenance: Repair of intake chamber and intake pipe if required Training Demand: Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling;
Water treatment plant	2 Water treatment plant, without any Manuals and without water flow measurement 1 x Disinfection by UV light; 1 x Disinfection by hypochlorite;	Operations: Operation with 2 shift system (24 hrs) Cyclone cleaning, filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records Maintenance: Partly cleaning of sedimentation tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping Training Demand:

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Provision or preparation of operation manual Sampling and analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	No facilities	Training Demand: Basics for design and operation of water PS
Water Reservoir	85 Reservoirs	Operation: Inspection Partly chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: Khulo Tskalkanal Analyses is conducted by: ARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	Operation: No own analyses; Training Demand: Proper sampling procedure Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	Main pipes: 197 km DN 115 – 250 mm Distribution length: 63 km DN 32-115 mm Hydrant: some in Daba Khulo, partly main pipes	Operation: Network permanently pressurised by gravitation Pressure up to 10 bars, depending on location Leak repairs on demand No flow measurement

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
	Leaks per week: 15	Maintenance: No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff Training Demand: O&M of water distribution networks Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material NRW balance
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 2.800 connections, No water meter	Operations: Installation and operation conducted by customer Training Demand: Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	Some few km of network is existing, but no official responsibility,	Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	Some few septic tanks are existing, but no official responsibility	Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 82 Keda Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Keda and villages: 12 water sources Protection zones: few protections with fences;	Operations: Daily or weekly inspection Cleaning of intake if required; Maintenance: Repair of intake chamber and intake pipe if required Training Demand: Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling; Design and operation of well
Water treatment plant	3 Water treatment plant, with filtration and chlorination and without water flow measurement Disinfection by hypochlorite (electrolysis and powder)	Operations: Operation with shift system (24 hrs) Filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records Maintenance: Partly cleaning of storage tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping Training Demand: Provision or preparation of operation manual Analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	No facilities	Training Demand:

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Basics for design and operation of water PS
Water Reservoir	12 Water reservoirs, for each water sources one	Operation: Inspection Partly chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by: Autonomous Republic of AJARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	Operation: No own analyses; Training Demand: Proper sampling procedure Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	Distribution length: 43 km DN 32-200 mm Hydrant: partly in Daba Keda Leaks per week: 15	Operation: Network permanently pressurised by gravitation Pressure up to 10 bars, depending on location Leak repairs on demand No flow measurement Maintenance: No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff Training Demand:

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		O&M of water distribution networks Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 500 connections, Approx. 150 WM installed	Operation: HC Installation and operation conducted by customer No reading of installed WM Maintenance: no maintenance of installed WM Training Demand: Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	3 km of sewer network in Keda DN 100 – 300 mm	Operation: No cleaning activities, only in case of blockage Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	4 septic tanks (about 50 m³)	Operation: Emptying 1 x per year Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 83 Khelvachauri Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Khelvachauri and villages: 70 water sources; Protection zones: few protections with fences; 20 ground wells	<u>Operations:</u> Daily or weekly inspection Cleaning of intake if required; <u>Maintenance:</u> Repair of intake chamber and intake pipe if required <u>Training Demand:</u> Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling; Design and operation of well
Water treatment plant	4 Water treatment plant, without water flow measurement Disinfection by hypochlorite (electrolysis and powder)	<u>Operations:</u> Operation with shift system (24 hrs) Filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records <u>Maintenance:</u> Partly cleaning of sedimentation tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping <u>Training Demand:</u> Provision or preparation of operation manual Analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	3 Water PS	<u>Operations:</u>

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
	Capacity: 20 – 40 m³/h	Operation through shift system (24 hrs) Maintenance: Electrical panel Housekeeping Training Demand: Safety entering and cleaning of chamber Lifting and maintenance of pumps OHS – electrical facilities
Reservoir in area	For each intake exist water reservoir. Capacity: 30 – 500 m³	Operation: Inspection Chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Self-monitoring with own laboratory; Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by: ARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	Operation: Analyses of smell. Tast, pH, residual chlorine, hardness, chlorides Training Demand: Proper sampling procedure Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	Main pipes: 70 km DN 76 – 150 mm Distribution length: 150 km DN 32-100 mm	Operation: Network permanently pressurised by gravitation Pressure up to 10 bars, depending on location Leak repairs on demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
	Hydrant: scattered, not in each village Leaks per week: 20	No flow measurement Maintenance: No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff Training Demand: O&M of water distribution networks Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material NRW balance
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 18.000 connections, No water meter	Operations: Installation and operation conducted by customer Training Demand: Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	Some few km of network is existing, but no official responsibility,	Training Demand: Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	Some few septic tanks are existing, but no official responsibility	Operation: Emptying by BTS LTD Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks

RURAL WATER SUPPLY AND WASTEWATER TREATMENT PROGRAM – AJARA

LOT 1 & LOT 2

Proj. No. 610-1433

BMZ No. 2013 66 921

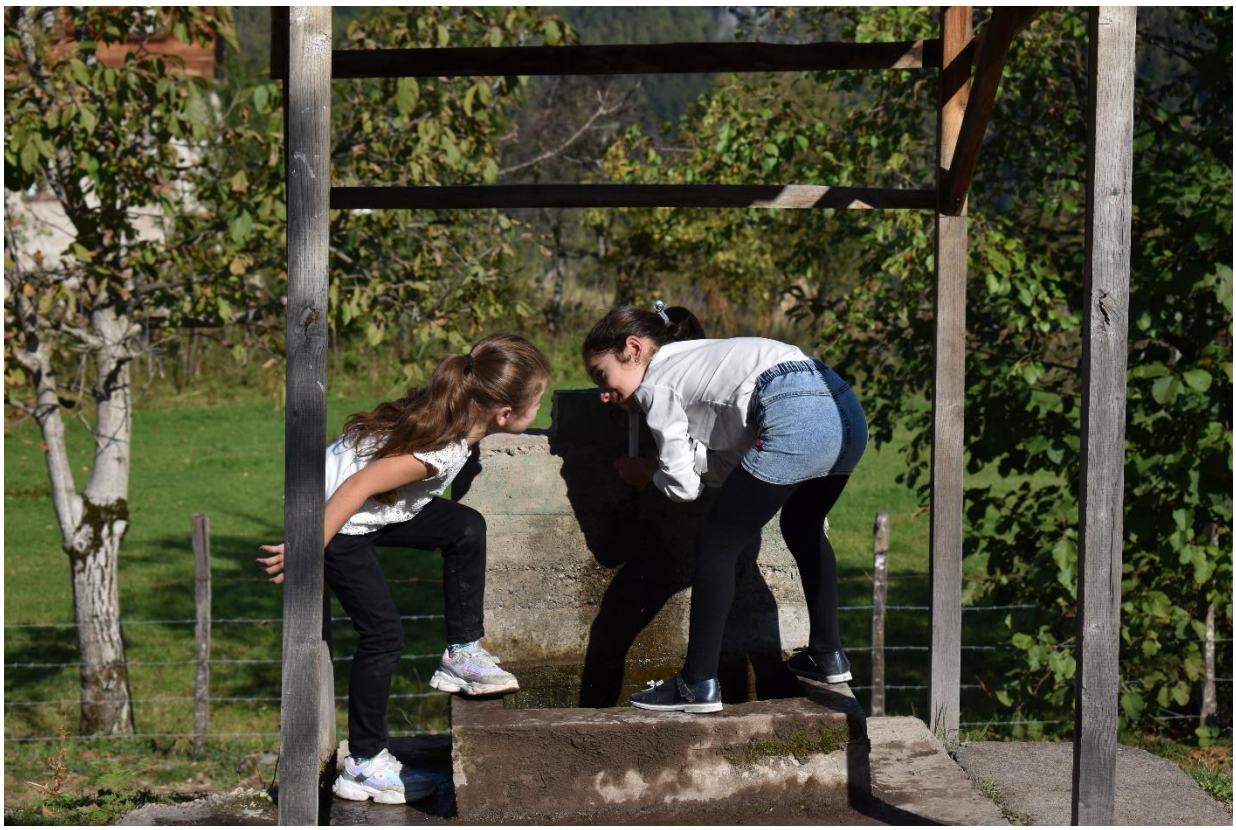

Draft
Environmental and Social Impact Assessment (ESIA)

06/2020

FICHTNER

MACS Energy & Water

RURAL WATER SUPPLY AND WASTEWATER TREATMENT PROGRAMME – AJARA

LOT 1 and LOT 2: Implementation Consultant

Issue and Revision Record

No.	Date	Originator	Checker	Description
1	26/06/2020	Steffen Schülein Laszlo Czuczor Isidora Vrbavac Guranda Makharadze	Frédéric Koehl Matthias Hitzel	Draft version

Fichtner GmbH & Co. KG

Head Office:

Sarweystrasse 3, 70191 Stuttgart
Federal Republic of Germany

Phone: +49-711-8995-0
Fax: +49-711-8995-459
E-mail: info@fichtner.de

Country Office:

13a Vashlijvari, Apt. 2
Tbilisi, Georgia

Phone: + 995 593 241915

E-mail: office.tbilisi@fichtner.de

MACS Energy & Water GmbH

Head Office:

Arnsburger Str. 64, 60385 Frankfurt am Main
Federal Republic of Germany

Phone: +49-69-943-188-0
Fax: +49-69-943-188-18
E-mail info@macsonline.de

Country Office:

6 Konstantine Gamsakhurdia Street
Batumi, Georgia

Phone: +995 593 403 185

E-mail: matthias.hitzel@macsonline.de

Disclaimer

The content of this document is intended for the exclusive use of the client and other contractually agreed recipients. It may only be made available in whole or in part to third parties with the client's consent and on a non-reliance basis. Fichtner GmbH & co. KG and MACS Energy & Water GmbH are not liable to third parties for the completeness and accuracy of the information provided therein.

List of Contents

Executive Summary 1-1

Environmental and Social Baseline 1-1

Environmental and Social Impact Scoping 1-4

Summary of Additional Plans 1-6

National Requirements 1-7

1. Introduction 1-9

1.1 LOT 1 Task Description 1-9

1.2 LOT 2 Task Description 1-10

1.3 Objective of ESIA 1-10

1.4 Coordination of LOT 1/LOT 2 Consultants with Regard to Environmental Studies 1-11

2. Institutional Framework 2-15

2.1 Ajara Water Alliance (AWA) 2-16

2.2 Regulatory Bodies 2-16

2.3 Financing Agencies 2-17

2.4 Steering Committee 2-17

2.5 Municipalities 2-18

2.6 Municipal Water Utilities 2-18

2.7 Batumi Tskali 2-18

2.8 Institutional E&S Responsibilities 2-19

3. National Legal Framework and International Requirements 3-20

3.1 National Legal Framework 3-20

3.2 National Permitting Requirements 3-22

3.3 International Regulations and Environmental and Social Standards 3-25

3.4 Gap Analysis 3-26

4. Project Description 4-35

4.1 Project Objectives 4-35

4.2 LOT 1 Planned Subprojects 4-35

4.3 LOT 2 Planned Subprojects 4-40

5. Environmental and Social Baseline 5-44

5.1 Project Area of Influence (AoI) 5-44

5.2 Environmental Baseline 5-45

5.3 Social Baseline 5-55

6. Environmental and Social Impact Scoping 6-64

6.1 Objectives and Approach 6-64

6.2 Impact Assessment and Mitigation Measures (Scoping) 6-65

6.3 Environmental and Social Management Plan 6-85

6.4 Environmental and Social Management & Monitoring Plan (ESMMP) 6-92

6.5 Summary ESMF and Requirements for Additional Plans 6-99

7. Land Acquisition and Resettlement Framework (LARF) 7-100

7.1 Objectives Principles of the LARF 7-100

7.2 Scope of Resettlement 7-100

7.3 Legal Framework Consideration 7-102

7.4 Entitlement Framework 7-102

7.5 Detailed Measurement Survey, Census and Inventory of Losses 7-106

7.6 Cutoff date and communication in municipality 7-106

7.7 Valuation of Assets 7-106

7.8 Land Acquisition and Resettlement Planning (LARP) 7-106

7.9 LARP Timeline 7-116

7.10 LARP implementation arrangements 7-116

7.11 MLARO Training 7-117

7.12 Public consultation, Disclosure, Complaint and Grievances handling 7-121

7.13 LARP implementation monitoring 7-121

7.14 Resettlement Budget and Financing 7-121

8. Stakeholder Engagement Plan (SEP) 8-123

8.1 Introduction and Objective 8-123

8.2 Stakeholder Identification 8-124

8.3 Disclosure of Information 8-129

8.4 Methods of Engagement 8-130

8.5 Engagement Plan 8-134

8.6 Result of Public Consultations 8-140

8.7 Monitoring of Stakeholder Engagement 8-142

8.8 Stakeholder Engagement Plan Updates 8-142

9. Operational Maintenance, Health & Safety Plan/Framework 9-143

9.1 Occupational Safety and Health (OSH) at the Workplace 9-143
9.2 Health and Safety Management Plan 9-145
9.3 Risk Assessment – Identification of hazards at work area 9-146

10. Capacity Building Measures 10-149
10.1 AWA 10-149
10.2 Municipal Utilities 10-152

11. Grievance Redress Mechanism 11-153

12. Annexes 12-156
Annex 1: Bibliography 12-157
Annex 2: Protected Flora Species per Municipality 12-159
Annex 3: Protected Fauna Species per Municipality 12-163
Annex 4: Daba/Village Level Data on Vulnerable Population 12-168
Annex 5: List of Cultural Sites 12-193
Annex 6: ESHS Checklist 12-205
Annex 7: Proposed ESMP Subproject Factsheet Structure (LOT 2) 12-207
Annex 8: Planned Capacity Building Measures for Municipal Utilities 12-208

List of Tables

Table 1 Overview of the Environmental Baseline 1-1
Table 2 Overview of the Social Baseline 1-2
Table 3 Summary of most significant potential impacts/ risks per category 1-4
Table 4 Summary of additionally required plans 1-6
Table 5 ESHS interface LOT 1 / LOT 2 1-12
Table 6 National regulatory and inspection bodies and their areas of authority 2-16
Table 7 Institutional responsibilities regarding E&S 2-19
Table 8 Most relevant environmental regulations 3-20
Table 9 Permit requirements 3-22
Table 10 Applicable World Bank environmental and social standards (ESS) (6) 3-25
Table 11 Gap analysis: Georgian legislation and World Bank ESS for the water sector 3-26
Table 12 Gap Analysis: Water and Wastewater 3-33
Table 13 LOT 1 Planned subprojects: Khulo municipality 4-35
Table 14 LOT 1 Planned subprojects: Shuakhevi municipality 4-36
Table 15 LOT 1 Planned subprojects: Keda municipality 4-37

Table 16 LOT 1 Planned subprojects: Khelvachauri municipality 4-38
Table 17 LOT 1 Planned subprojects: Kobuleti municipality 4-39
Table 18 Expected Number and Volume of Storage Tanks per Municipality 4-41
Table 19 TM Average Length per Municipality 4-41
Table 20 TM Average Length by Municipality 4-42
Table 21 Expected Number and Size of Septic Tanks per Municipality 4-42
Table 22 TM Average Length by Municipality 4-43
Table 23 Overview of Soil Categories (5) 5-46
Table 24 Coefficients of Soil Permeability in the Ajara Area 5-47
Table 25 2019 Population per Municipality (19) 5-55
Table 26 Livelihoods Sources per Municipality (20) 5-58
Table 27 Criteria for Impact Significance 6-65
Table 28 Potential Physical Impacts (P) 6-66
Table 29 Recommended mitigation measures: potential physical impacts (P) 6-67
Table 30 Potential Biodiversity Impacts (B) 6-70
Table 31 Recommended mitigation measures: potential biodiversity impacts (B) 6-71
Table 32 Potential Social Impacts (S) 6-73
Table 33 Recommended mitigation measures: potential social impacts (S) 6-75
Table 34 Potential Impacts on Community and Worker H&S (HS) 6-77
Table 35 Recommended mitigation measures: community & worker H&S (HS) 6-78
Table 36 Potential Cultural Heritage Impacts (CH) 6-80
Table 37 Recommended mitigation measures: potential cultural heritage impacts (CH) 6-80
Table 38 Potential Climate Change Impacts (CC) 6-81
Table 39 Recommended Mitigation Measures: Potential Climate Change Impacts (CC) 6-82
Table 40 List of general ESMP mitigation measures 6-86
Table 41 List of ESMMP monitoring measures 6-92
Table 42 Summary of additionally required plans 6-99
Table 43 Scope of land acquisition and resettlement impacts 7-101
Table 44 Compensation Entitlement Matrix 7-103
Table 45 LARP Process 7-107
Table 46 Assessment and selection of legal forms 7-112
Table 47 Context, background and description of private land related procedures and actions 7-117
Table 48 Stakeholder Profiling 8-125
Table 49 Stakeholder Profiling: Regulatory Bodies 8-126
Table 50 Stakeholder Profiling: NGOs 8-127

Table 51 Press and Media Organizations in Ajara 8-128
Table 52 Notification and Communication Channels 8-129
Table 53 Overview of Applied Engagement Methods 8-130
Table 54 Consultation methods for vulnerable groups 8-131
Table 55 Gender mainstreaming activities within the Program 8-132
Table 56 Stakeholder Engagement Plan 8-134
Table 57 Results of Public Consultations Q4 2019 - Q1 2020 8-141
Table 58 Extract of important EU directives and Georgian OHS laws 9-143
Table 59 Health and safety activities in different project phase 9-145
Table 60 Identification of hazards at work area for water supply and sewage disposal 9-147
Table 61 AWA Staff Overview, Status: December 2019 (5) 10-149
Table 62 AWA Current and Future Staff and Training Needs 10-151
Table 63 Protected Flora: Kobuleti Municipality 12-159
Table 64 Protected Flora: Khelvachauri Municipality 12-159
Table 65 Protected Flora: Keda Municipality 12-160
Table 66 Protected Flora: Shuakhevi Municipality 12-161
Table 67 Protected Flora: Khulo Municipality 12-162
Table 68 Protected Fauna: Kobuleti Municipality 12-163
Table 69 Protected Fauna: Khelvachauri Municipality 12-164
Table 70 Protected Fauna: Keda Municipality 12-165
Table 71 Protected Fauna: Shuakhevi Municipality 12-166
Table 72 Protected Fauna: Khulo Municipality 12-167
Table 73 Beneficiaries of the state Social Package program as of 2020 12-168
Table 74 Beneficiaries receiving "subsistence allowance" as of May 2020 12-175
Table 75 Single unemployed pensioners (recipients of social package) as of May 2020 12-184
Table 76 Beneficiaries receiving 3 benefits) as of May 2020 12-192
Table 77 Cultural and Historical Sites and Monuments in Ajara 12-193
Table 78 Current Status and Training Needs for the Municipal Utility of Shuakhevi 12-208
Table 79 NLE Kobuleti Municipality – Operation Activities and Training Demand 12-210
Table 80 NLE Khulo Tskalkanal - Operation Activities and Training Demand 12-213
Table 81 Keda Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand 12-215
Table 82 Khelvachauri Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand 12-218

List of Figures

Figure 1 Structure of the ESIA document 1-12
Figure 2 Key involved organizations/stakeholders 2-15
Figure 3 AWA process chart 2-16
Figure 4 Approval process flowchart (5) 3-23
Figure 5 Stepwise national EIA procedure 3-24
Figure 6 Khulo Municipality planned Water Supply and Waste Water Treatment 4-36
Figure 7 Shuakhevi Municipality planned Water Supply and Waste Water Treatment 4-37
Figure 8 Keda Municipality planned Water Supply and Waste Water Treatment 4-38
Figure 9 Khelvachauri (Erge & Jocho) water supply and onsite sanitation 4-39
Figure 10 Kobuleti (Ochkhamuri) water supply and wastewater treatment 4-40
Figure 11 LOT 1 Project Area of Influence 5-44
Figure 12 General Geological Map of Ajara 5-45
Figure 13 Protected areas and candidate Emerald sites of Ajara 5-52
Figure 14 Macro-seismic intensity in Ajara 5-54
Figure 15 Household Density Map of Ajara (20) 5-56
Figure 16 Ajara Population by Age Group (19) 5-56
Figure 17 Overview of the Employment Status of the Population over 15 Years of Age (19) 5-57
Figure 18 Percentage of population receiving different types of social support 5-59
Figure 19 Population with disabilities (19) 5-62
Figure 20 Stepwise concept of land acquisition 7-120
Figure 21 Stakeholder Engagement and Consultation Process 8-123
Figure 22 Stakeholder Mapping 8-124
Figure 23 Responsibilities of OSH during project phase 9-145
Figure 24 Grievance Redress Mechanism 11-153
Figure 25 Grievance document flow, record keeping and monitoring 11-154

Format of Numbers

The comma is used as decimal separator and the dot is used as thousand separators in all documents of the Consultant.

Currency Equivalents

1 EUR = 3,2 GEL

(Source: https://ec.europa.eu/budget/graphs/inforeuro.html, January 2020)

Abbreviations

AP	Affected person / Aggrieved Person
AU	Administrative Unit
AMC	Accompanying Measures Consultant
AoI	Area of Influence
ARA	Autonomous Republic of Ajara
AWA	Ajara Water Alliance
BAP	Biodiversity Action Plan
BMZ	German Ministry for Development
CENN	Caucasus environmental NGO network
CHPP	Cultural Heritage Protection Plan
DENR	Directorate of Environment and Natural Resources of ARA
DMS	Detailed Measurement Survey
DN	Distribution Network
EHS	Environment, health and safety
EIA	Environmental Impact Assessment (national)
ESHS	Environmental and social health and safety
ESIA	Environmental and Social Impact Assessment
ESMF	Environmental and Social Management Framework
ESMMP	Environmental and Social Management and Monitoring Plan
ESMP	Environmental and Social Management Plan
ESS	Environmental and Social Standards (World Bank)
EU	European Union
EUR or €	Euro
FGD	Focus group discussion
FS	“Feasibility study” or “fecal sludge”
FSTP	Fecal sludge treatment plant
FTE	Full time equivalent employment
FWT	Fichtner Water & Transportation GmbH / LOT 1
GEC	Gender Equality Council
GEL	Georgian Lari

GHG	Greenhouse gases
GII	Gender Inequality Index (UNDP)
GN	Guidance Note (World Bank)
GNEWRC	Georgian National Electricity and Water Regulatory Commission
GoG	Government of Georgia
GRM	Grievance Redress Mechanism
HH	Household
ILO	International Labor Organization
IPP	Indigenous Peoples Plan
KfW	German development bank
LARF	Land Acquisition and Resettlement Framework
LARP	Land Acquisition and Resettlement Planning
LCD	Liters per capita per day
LEPL	Legal Entity on Public Law
MLARO	Municipal Land Acquisition and Resettlement Office
MOEPA	Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia
MOF	Ministry of Finance of Georgia
MOFEA	Ministry of Finance and Economic Affairs of ARA
MRDI	Ministry of Regional Development and Infrastructure
NACHP	National Agency for Cultural Heritage Protection
NAPR	National Agency of Public Registry
NEA	National Environment Agency of Georgia
NGO	Non-Governmental Organization
NSPA	National State Property Agency
OHS	Occupational health and safety
O&M	Operation and maintenance
PA	Protected Area
PAP	Project Affected Person
PE	“Polyethylene” or “population equivalent”
PEA	Project Executing Agency
PMx	Particulate matter
PPE	Personal Protection Equipment
RAP	Resettlement action plan

RoW	Right of way
SC	Steering Committee
SEP	Stakeholder Engagement Plan
ST	Septic Tank
TM	Transmission main
TS	Total solids
TSA	Targeted Social Assistance
UNFCCC	UN Framework Convention on Climate Change
WB	World Bank
WS	Water supply
WTP	Water treatment plant
WWTP	Wastewater treatment plant

EXECUTIVE SUMMARY

The Project concerns the rehabilitation, new construction and implementation of communal infrastructure in the water sector (i.e. water supply and wastewater treatment) in the Autonomous Republic of Ajara, Georgia. The purpose of the Project is to improve the water supply and the wastewater discharge and treatment in these semi-urban dabas (LOT 1) and rural (LOT 2) regions of Ajara, especially with regard to access to services, sustainability and reliability.

LOT 1 encompasses the construction works of centralized water supply and sanitation infrastructure in the dabas (with the exception of decentralized infrastructure in two villages). LOT 2 encompasses several components: implementation, accompanying measures and technical assistance. The implementation role covers the construction works of decentralized water supply and sanitation infrastructure in the less densely populated villages (as compared to the dabas). The LOT 2 Consultant also acts as the Accompanying Measures Consultant (AMC) throughout the Project Area, intended to strengthen the AWA and the municipalities and their utilities (LOT 1 and LOT 2 Areas) as well as to support in the relations towards the other stakeholders.

This E & S Study is an international ESIA/ESMF document, developed jointly by LOT 1 and LOT 2. It is commensurate with the project impacts and complies with the requirements of KfW Sustainability Guideline 2019 as well as EU-standards and World Bank ESS Framework. It includes the following sub-documents: ESIA, ESMF, SEP, GRM, LARF and ESMP. Sub-project ESMPs/ factsheets for LOT 1 / LOT 2 will cover each daba/ village separately.

Environmental and Social Baseline

Table 1 Overview of the Environmental Baseline

Element	Brief Description of Baseline
Topography	• Mainly mountainous, altitudes ranging from 0 m to over 2.600 m ASL.
Geology	• >90 % volcanic, specifically basaltic rock and basaltic derivates.
Soil Characteristics	• Most common are alluvial and red soil (coastal area), gray (mountainous) and mountain - meadow cord (alpine zone) soils; • Agricultural lands 25% of the area, mostly on a > 10% slope; • Increase in water erosion, affecting 30-35% of arable lands.
Air Quality	• No data on air pollution is available for the Ajara region.
Noise	• No data on baseline noise levels in the Program area were available.
Meteorology and Climate	• Average annual temperature in the coastal zone of Ajara is 13 – 14,5°C. • Spring / summer temperature rise, fall / winter have become cooler. • Annual precipitation: 2.600 mm (lowlands), 1.300 mm (montane level) and 1.500 mm (alpine level).
Climate Change	• Georgia is among the most vulnerable countries to climate change in Europe and Central Asia (ranking 5th), with lower adaptive capacity. • Maximum precipitation in 24 hours has increased;

Element	Brief Description of Baseline
	• By 2100, temperature increase 3,5 °C - 4,2°C and a decrease in precipitation by 6% are anticipated.
Water Sources	• Most Ajaran rivers are short, only Ajaristskali and Kintrishi exceed 40 km. • Most rivers are rain fed. Most are Chorokhi tributaries, others directly drain into the Black Sea. • Spring flooding, fall flashfloods and a summer-fall water deficit. • Surface water use: energy (94%), drinking (4%), industrial purposes (1,6%), and the rest is used for irrigation. • Monitoring of groundwater has not been conducted in the past years.
Water Quality	• No historical data on water quality in Ajara. • Untreated municipal wastewater causes 67% of all surface water pollution in Georgia.
Flora and Fauna	• The Caucasus is one of the 200 Global WWF Eco-regions, one of the world's 34 biologically richest and most endangered terrestrial ecosystems (IUCN) and one of the world's 221 Endemic Bird Areas. • 60% of the region's forest is degraded or is degrading. • The fish community is considered diverse but with low abundance. • Endemic amphibians and reptiles considerably decreased in number.

Protected Areas	• 39.036 ha, more than 13% of the region's overall area:
	  ○ Strict Nature Reserve (Kintrishi – 13.893 ha);
	  ○ Two National Parks (Mtirala – 15.806 ha and Machakhela – 8.733 ha);
	  ○ Nature Reserve (Kobuleti – 331,25 ha) and
	  ○ Managed Reserve (Kobuleti – 438,75 ha).

Natural Hazards and Risks	• One of the regions in Georgia with a higher frequency and intensity of natural disasters. • The highest hazard probability is related to heavy precipitation. • The occurrence of mudflows coincides with the rain period. • In the mountainous regions, flashfloods landslides and mudflows have become more frequent, due to the recession of the Caucasus glaciers; • Available maps show a low to medium risk of earthquakes.

Table 2 Overview of the Social Baseline

Element	Brief Description of Baseline			
Demography	Municipality	Daba Pop.	Village Pop.	Total
	Keda	1.354	15.455	16.809
	Kobuleti	28.593	44.213	72.806

Element	Brief Description of Baseline			
	Shuakhevi	719	14.382	15.101
	Khelvachauri	0	52.365	52.365
	Khulo	956	24.946	25.902
	Total	31.622	151.361	182.983
Socio-Economic Situation	• Most common occupation: urban - employees (32%), rural - self-employment at own farm (40%). • Unemployment rates: 14% (daba) and 5% (villages). • Average monthly household income is in the range of GEL 1.500 – 1.800, below national average.			
Poverty and Vulnerable People	• Targeted Social Assistance (TSA) and a pension / social package. • Twice as many female recipients of social packages. • As of March 2019, 2.078 eco-migrant families were registered in Ajara.			
Gender	• Traditional gender roles in terms of family relations, marriage, respect of the elderly, child education, household chores and caring tasks prevail; women tend to have a double or triple burden compared to men. • Opportunity to involve the municipal Gender Equality Council.			
Health and Disability	• Access to healthcare is limited in the mountainous areas. There is a primary care doctor in every village; travels to the towns to obtain medicine.			
Ethnicity, Religion and Language	• Georgians (ca. 96%), Armenians (3%) and Russians (1%). Ajara rural population almost exclusively Georgian (99%). • Urban: Orthodox 68%, Muslim 26%), villages: Muslim 56%, Orthodox 38%. The Muslim population mainly lives in the Khulo municipality. • Almost all of Ajara population speaks Georgian fluently (96%).			
Land Ownership and Land Use	• Especially in the highlands, the land is often not officially registered. Archive logbooks in many cases can attest to historic land ownership. • High fragmentation of households owned agricultural land.			
Tourism	• Next to being a world-famous destination for bird watching, culinary and agro-tourism, seasonal hunting, fishing, and berry picking are promoted. • July to September is considered the high season in Ajara.			

Cultural Heritage Sites	• National cultural sites (NACHP):
	  ○ Gonio-Apsaros Archaeological-Architectural Museum-Reserve;
	  ○ Petra-Tsikhisdziri Archaeological-Architectural Museum-Reserve;
	  ○ Several 9th-12th century bridges (so called “Tamara-Bridges”).
	• Cultural sites of local importance.			

Element	Brief Description of Baseline
Water Supply Situation	• Existing water supply systems in the dabas date back to Soviet times, characterized by a lack of maintenance and rehabilitation, high water losses and energy consumption, interrupted supply, inadequate quality. • The majority of the rural population has no access to centralized or orderly decentralized systems. People adopt individual solutions such as uncontrolled private water points. • Estimated specific water consumption is very high, more than 400 LCD, due to the continuous water flow in the villages, high transmission losses, use for irrigation and the absence of tariffs.
Sanitation Situation	• Existing centralized infrastructure dating back to Soviet times is to a large extent deteriorated and abandoned. No proper wastewater treatment. • Individual and uncontrolled systems that only have a very low standard (poor pit latrines and septic tanks). In many cases, sludge from cesspits is neither treated nor disposed of in a correct manner, leading to additional pollution, as well as to related health risks due to contamination. • Sanitation is not recognized as an issue that needs addressing.

Environmental and Social Impact Scoping

The E&S impact scoping provides a breakdown of predicted impacts and a preliminary assessment of their potential significance, on the basis of a comparison of receptor sensitivity and impact magnitude. The preliminary assessment highlights where E&S risks might occur, and indicates where increased vigilance is necessary for addressing negative impacts. From there, relevant mitigation measures are taken into the ESMP. The following scale is applied to assess the significance of the impact:

Major	Moderate	Minor	Negligible	Positive

The following table summarizes only the most important risks (major, moderate and positive). The full list is available in Chapter 6.

Table 3 Summary of most significant potential impacts/ risks per category

Category	Significance	Project Impact	Main Mitigation Measures
Physical	Moderate	Soil, water (via WS and sanitation measures), waste	Minimize design of new access roads, sound construction principles, soil stabilization, worker training on good env. practices, effluent sampling and analysis for WWTP, initial ST monitoring
Biodiversity Impacts	Moderate	Landscape, Flora & Fauna / Habitats & Ecosystems	Proper planning of access roads; minimize the impacts of pipe laying, ensure minimum ecological flow, specialist biodiversity study (habitat analysis, flora/fauna) for new intakes and access

Cate-gory	Signifi-cance	Project Impact	Main Mitigation Measures
			roads, pollution prevention, infrastructure maintenance
	Positive	Eco-System Services	n/a
Social Impacts	Major	Land Acquisition, Poor implementation of the O&M concept	Start with land acquisition activities as soon as possible, compensation as per LARP, intensive sensitizing of AWA and the municipalities to follow international land practices, user group establishment, training and support, utility & AWA capacity building.
	Moderate	Access to resources / exclusion in distribution of water / risk of exclusion of vulnerable people, group conflict solving mechanism	Avoid physical displacement, implement LARP and GRM, conflict solving mechanisms at intra community level, O&M concept, concept to ensure inclusion of vulnerable people, systematic inclusion of women in all consultations, adequate tariffs, full re-instatement or compensation for damages during construction by contractor
	Positive	Access to safe water, access to improved sanitation, income generation and employment, gender	n/a
Community and Worker H&S	Moderate	Worker H&S	Contractor is capable to plan and implement H&S measures, site specific Construction and Operation H&S Management Plans, appropriate hygienic conditions/sanitation facilities for workers, professional staff for tree cutting, adequate trench shoring, adequate PPE, fire safety guideline to mitigate forest fire risk.
Climate Change	Moderate	Exposure of project to CC risks	Avoid passage of access roads and TM in landslide and avalanche areas, selection of water sources that have a constant flow (ensuring ecological flow) and less subject to climate variability, slope stabilization

Cate-gory	Signifi-cance	Project Impact	Main Mitigation Measures
	Positive	Impact of project on climate vulnera-bility of population	n/a

According to the findings, it is expected that most of the investments covered by this Project will fall into Category B (no Category A sub-projects, some Category C subprojects). The mitigation requirements of the ESMP and ESMMP shall be included in the Design Report and form part of the tender documents for the implementation contracts. Adherence by the contractors to these stipulations and requirements will be monitored during construction supervision.

Summary of Additional Plans

Table 4 Summary of additionally required plans

Plan	Required (Y/N)	Summary
Stakeholder Engagement Plan (SEP)	Y (Ch. 8)	The SEP has identified the following: • Main objectives of stakeholder engagement; • Main stakeholders and most appropriate engagement methods; • Main communication channels; • Public domain information and documents; • Measures to remove obstacles to participation. • Means to verify community representation; • Detailed engagement concept per project phase; • Means of monitoring stakeholder engagement.
Grievance Re-dress Mecha-nism (GRM)	Y (Ch. 11)	The GRM has identified the following: • AWA responsibilities in managing grievances; • Mechanism to submit and address grievances; • Rights of the aggrieved persons; • Grievance document flow, record keeping and monitoring
Land Acquisi-tion and Re-settlement Plans (LARP)	Y	Will be prepared according to the Land Acquisition and Resettlement Framework (LARF, Ch. 7). The LARF has identified the following: • Scope of resettlement (very limited, physical displacement completely avoided); • Scope of land acquisition and resettlement impacts; • Legal Framework Consideration; • Entitlement Framework; • Valuation of Assets

		• LARP Process (preparation and implementation); • LARP Timeline; • LARP implementation arrangements; • Resettlement Budget and Financing.
Cultural Heritage Protection Plan (CHPP)	N	No impact on cultural heritage is expected, however clearance by NACHP will be necessary, as per the national procedures. A standard chance find procedure will be included, but risk is assessed to be low.
Biodiversity Action Plan (BAP)	N	Potential impacts on sensitive habitats are not of major significance and can be mitigated with appropriate measures detailed in sub-project ESMPs. For sub-projects that foresee the construction of new intake sites and new access roads specialist biodiversity/habitat studies are planned.
Indigenous Peoples Plan (IPP)	N	n/a
Environmental and Social Management Plan (ESMP)	Y	To be prepared and implemented for specific sub-projects on the basis of the ESMF, tentative structure provided in Annex 7: Proposed ESMP Subproject Factsheet Structure (LOT 2).
Construction Waste Management Plan	Y	To be prepared by the construction contractor and implemented for specific sub-projects
Traffic Management Plan	Y	To be prepared by the construction contractor and implemented for specific sub-projects
Operational Health and Safety Management Plan	Y	To be prepared by the construction contractor and implemented for specific sub-projects in line with the provided OHS Framework (Chapter 9).

National Requirements

In accordance with the Environmental Assessment Code (2017) Annex II / 9.6, the Construction of sewerage systems with a length of 2 km or more, and the construction of sewerage systems with a development area of 5 hectares or more are subject to environmental screening (EA Code Article 7.1.). The same applies for Annex II / 10.6, construction and operation of wastewater treatment plants, and Annex II 10.7, arrangement and operation of sludge-deposition sites. For these investments, environmental decision is required to be issued by the MoEPA. Furthermore, a soil stripping/ recultivation plan will need to be approved.

The following national permits and licenses are need to be obtained for the Project: Surface water abstraction and discharge permit, Groundwater abstraction permit, Forest use permit, Cultural heritage clearance, Water supply license and Construction permit.

The most relevant legal gap between the national and the international requirement are the WWTP effluent standards. Presently there is an ongoing harmonization process with EU standards in Georgia. Coordination with authorities on applicable effluent standards are ongoing with the involvement of KfW and the MoEPA.

1. INTRODUCTION

The Project (BMZ-No. 201366921 investment, BMZ-No. 201570282 accompanying measures, ID-No. 30200263 EU NIF component for TA and investment, EU Project Number: ENI/2018/404-227/) concerns the rehabilitation, new construction and implementation of communal infrastructure in the water sector (i.e. water supply and wastewater treatment) in the Autonomous Republic of Ajara, Georgia.

The Project is to be implemented in semi-urban and rural regions of following municipalities:

- Highland areas:
  - Khulo
  - Shuakhevi
  - Keda
- Lowland areas:
  - Khelvachauri
  - Kobuleti

The purpose of the Project is to improve the water supply and the wastewater discharge and treatment in these semi-urban and rural regions of Ajara, especially with regard to access to services, sustainability and reliability. The living conditions of the semi-urban and rural population will thereby be improved contributing to poverty reduction as well as to better protection of the environment and natural resources. The Project will complement the Program "Communal Infrastructure Georgia" that has so far been limited to Batumi and neighboring municipalities. This purpose shall be achieved with investment measures for the rehabilitation of existing infrastructure, as well as by the implementation of new, efficient, environmental and climate friendly, sustainable and customer-oriented water and wastewater infrastructure.

The organization of water management outside the general area of Batumi is the responsibility of the Ajara Water Alliance (AWA). The AWA includes representation from the Project Municipalities, Batumi and the Ministry of Finance and Economic Affairs of Ajara (MOFEA).

In the implementation of the investment components, the AWA (and the other stakeholders as appropriate) is supported by two international consultants (LOT 1 and LOT 2 Consultant).

The current report is based on information collected prior to 31 May 2020.

1.1 LOT 1 Task Description

The LOT 1 only encompasses the construction works of water supply and sanitation infrastructures in the dabas. The LOT 1 Consultant is responsible for the design of these construction works, the preparation of the related tender documents and the supervision of the construction works until end of the defect notification period. In addition, the Consultant also provides technical assistance to AWA for the tendering and contract award process, as well as for ESHS aspects. For O&M planning, capacity building and accompanying measures LOT 1 will rely on the Accompanying Measures Consultant (see below). In relation to the construction of individual septic tanks (approach chosen for one project area of Khelvachauri Municipality) the approach will be based on the concept developed by LOT 2 in order not to create two different operation systems.

1.2 LOT 2 Task Description

The role of the LOT 2 Consultant is threefold, encompassing an implementation, accompanying measures and technical assistance component.

The implementation role of the LOT 2 consultant is to support the AWA (and other stakeholders, as appropriate) in the implementation of the investment components in the rural villages of Ajara surrounding the dabas. This includes the preparation of the detailed design and tender preparation phase, assistance during tendering, supervision of the implementation of the works, as well as services during commissioning, DNP and the closure of the project. In the frame of preparation, implementation and operation of the Project, the Consultant supports the PEA in compliance with national and World Bank environmental and social standards, as well as the World Bank Group General and sector-specific EHS Guidelines.

The LOT 2 Consultant also acts as the Accompanying Measures Consultant (AMC) throughout the Project Area, intended to strengthen the AWA and the municipalities and their utilities as well as to support in the relations towards the other stakeholders. This combination of services concerns the necessary participatory approach to rural infrastructure measures and the close cooperation of the target groups to ensure sustainable use of the facilities provided.

Finally, Technical Assistance is provided for establishing adequate water quality monitoring in the area, raising public awareness of water related issues, and increasing the O&M capacity of the relevant authorities.

1.3 Objective of ESIA

The Environmental and Social Impact Assessment (ESIA) study was carried out to deliver on the following objectives:

- To identify and assess all potential significant environmental and social impacts of the proposed project and recommend appropriate mitigation and enhancement measures;
- To evaluate potential impacts of engineering and design activities during site preparation, construction and operational phases of the project;
- To verify compliance of the project with stipulated national and international environmental and social standards and regulations;
- To generate baseline data for monitoring and evaluation of how well the mitigation measures will be implemented during the project cycle;
- To foster public involvement and participation throughout the major project phases;
- To recommend environmentally and socially sound, cost effective measures to be implemented in the entire course of the proposed project, and
- To prepare an ESIA report compliant with the relevant national legislation and KfW and EU safeguard E&S policies and the standard international treaties and conventions.

According to the KfW Guideline for ESIA (2), the categorization into A, B and C projects follows the international standards of the World Bank and is subject to an internal verification by a non-market unit. The categorization determines the scope and depth of the assessment.

Category A projects involve potentially diverse significant adverse or irreversible impacts or risks to human health, the environment or the climate. Examples of projects that may cause irreversible impacts – such as resettlement – include infrastructure projects (for example the construction of new highways), basic industry projects (including the construction of refineries) or energy

projects (such as the construction of large hydropower projects). Significant adverse environmental or social impacts or risks may also arise from category B projects but these are less severe and can usually be mitigated with state-of-the-art measures or standard solutions. Examples include metalworking or pharmaceutical industry projects in existing industrial zones. No or only minor adverse effects are expected from category C projects. For category B projects, the scope, focus and depth of assessment are defined according to specific characteristics of the project or investment (2).

According to the findings of the Feasibility Study (3) it is expected that **most of the investments covered by this Project will fall into Category B (no Category A, some Category C)**. For measures of this category, need, scope, priorities and depth of an ESIA have to be determined on a case by case evaluation. The assessment of the FS is generally confirmed and will be further detailed during the process of ongoing planning works, stakeholder consultations and Environmental and Social Analysis (this document), which includes the preparation of specific sub-project ESMPs and procedures.

When it comes to the national EIA requirements, in recent years, the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia carried out fundamental reforms in the EIA procedure, in compliance with the relevant EU legislation. The new Environmental Assessment Code (2017), introduced new procedures for Environmental Impact Assessment (EIA), reporting, ecological expert examination, screening, scoping, etc. The Code lists activities that are subject to environmental decision and require EIA. It also lays down the rules and procedures related to the public participation in environmental decision-making.

According to the assessment of the inception phase considering the type of investment measures, not all measures will need a formal ESIA permit in accordance with national requirements. Nevertheless, in accordance with the above-mentioned standards, an ESIA needs to be conducted and the subsequent documentation (ESMP etc.) and procedures need to be implemented.

1.4 Coordination of LOT 1/LOT 2 Consultants with Regard to Environmental Studies

For the international ESHS studies, the team proposes to develop an international ESIA/ESMF as a joint document, which is commensurate with the project impacts and complies with the requirements of KfW Sustainability Guideline 2019 as well as EU-standards and World Bank ESS Framework. According to the ToR, ES requirements are to produce the following sub-documents: ESIA, ESMF, SEP, GRM, LARF and ESMP. Additionally, if necessary, for sub-project LARP provisions will be prepared to cover land-acquisition. In order to avoid duplication as well as to clearly represent the inter-linkages, this ESIA has been structured in a way to include the relevant sub-documents ESMF, SEP, GRM, LARF, ESMPs and EMMPs. The proposed document structure (as agreed with KfW) is shown in the following figure:

Figure 1 Structure of the ESIA document

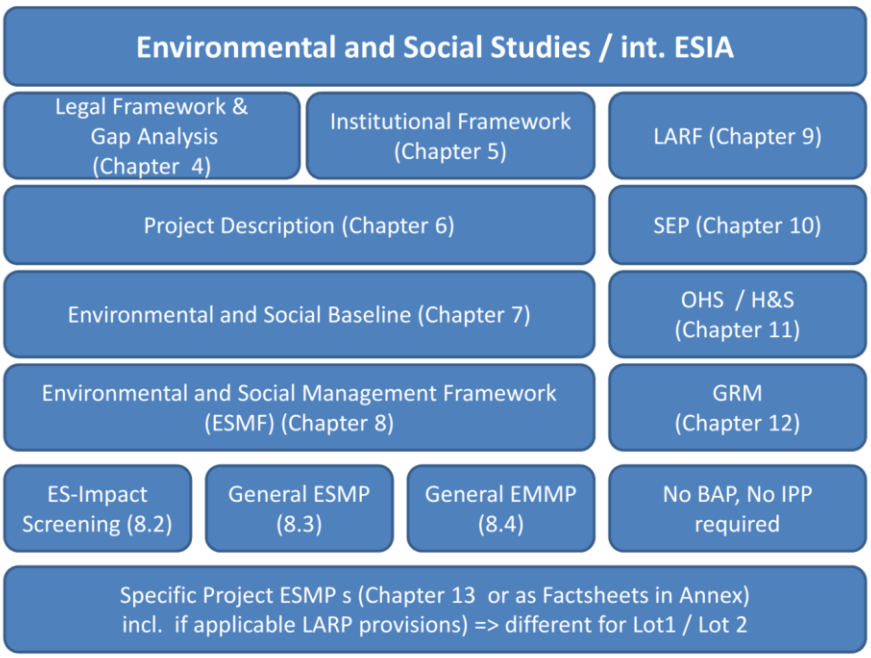

Glossary: ESIA= Environmental and Social Impact Assessment; ESHS= Environmental, Social, Health and Safety; ESS= Environmental and Social Standards; ESMF= Environmental and Social Management Framework; ESMP= Environmental and Social Management Plan; ESMMP= Environmental and Social Mitigation Monitoring Plan; LARF= Land Acquisition and Resettlement Framework; SEP= Stakeholder Engagement Plan; GRM= Grievance Redress Mechanism, BAP= Biodiversity Action Plan; IPP= Indigenous Peoples Plan; OHSF = Operational Health and Safety Framework.

The following table presents the cooperation interface of LOT 1/LOT 2 with regard to environmental studies.

Table 5 ESHS interface LOT 1 / LOT 2

Topic	Description of interface LOT 1 / LOT 2	Coordination measure	Follow up
ESIA / ESMF	Environmental and Social Assessment similar for Dabas and villages; Differences exist in specific subprojects.	Joint ESIA report (ESMF), close cooperation and communication between LOT 1/LOT 2 Env. and Soc. Team Task sharing for ESIA was made. KfW asked for comments on structure.	Collaborative process is on track.

Topic	Description of interface LOT 1 / LOT 2	Coordination measure	Follow up
		=>Specific ESMPs for subprojects differentiated by Lots	
Stakeholder Consultations	Stakeholders especially at municipal level and other key stakeholders are identical	Joint Env. and Soc Mission LOT 1/LOT 2 in February 20 Stakeholder meetings were conducted jointly when possible and useful; sharing of MoMs; Daba and village population / beneficiary consultation process part of LOT 2 Accompanying Measures	Collaborative process is on track. Information of Env.-Soc. missions in advance in order to coordinate
Grievance Mechanism	GRM to be established at AWA / coordination process with Municipalities	Joint inquiry of E&S Team and cooperation with AWA to establish functional GRM was done (LOT 1/LOT 2)	Realistic GRM incl. e-docs (equipment at AWA) and Excel Backup to be finalized and included in ESIA (LOT 2 in cooperation with AWA)
Permitting Procedure ESIA screening (MOEPA)	Environmental Screening procedure: the methodology is the same, but different concrete projects	A common template for the screening application was developed. Screening application for concrete projects separated LOT 1 of LOT 2 / timing!	Application for LOT 1 projects (WWTPs and sewage pipelines over 2km) when projects are decided / conceptual design.
Permitting procedures Cultural Sites	Check of cultural sites in Municipalities, mapping with 300m radius regional sites / 500m national sites	Cultural sites investigation will be integrated in ESIA	Check by LOT 1 / LOT 2 on individual project basis.
Forest use permission	The same procedure to be followed but different areas LOT 1/LOT 2 (intakes and access roads)	Procedure was inquired by LOT 2 and shared with LOT 1,	Applications for LOT 1 / LOT 2 areas separately when projects are decided conceptual design (LOT 1) / choice of villages (LOT 2)

Topic	Description of interface LOT 1 / LOT 2	Coordination measure	Follow up
Surface water abstraction permit	Similar procedure to be followed, LOT 2 to estimate total flow, as data is not available for streams	Procedure was inquired during a joint consultation with DENR	Separate applications, LOT 2 to confirm acceptable methodology for the flow estimate
ESIA disclosure	ESIA document to be disclosed at municipalities, incl. beneficiaries	Plan joint ESIA disclosure workshops in municipalities	Coordinate timing at the PEA meeting, upon ESIA approval by KfW/ EU
Accompanying Measures	Community mobilization, sub-PEA and utility management support; socio-economic assessment of the dabas and the villages, awareness and Education measures e.g. WASH	Coordination LOT 1/LOT 2 / Accompanying measures needed	Coordination meeting LOT 2 Social team / LOT 1 consultant
Operational H&S	Operational H&S equipment at the utilities, H&S measures for project implementation	O&M and OHS training implemented by LOT 2 ESHS Checklist developed by LOT 2 and approved by KfW, to be used by both consultants Coordination LOT 1/LOT 2 needed regarding purchases and OHS training implementation	Further OHS trainings envisioned

The general parts of the study are established in close coordination between LOT 1 and LOT 2 consultants, and then differentiated as appropriate for the specific subproject level.

The sub-project ESMPs/factsheets for LOT 1 / LOT 2 will cover each daba/village separately for both WS and WWTP components and include a technical description of all activities, a site-specific assessment and a detailed ESMP and additional LARP provisions if applicable in case of private land acquisition needs). The structure for LOT 2 Factsheets is presented in Annex 7: Proposed ESMP Subproject Factsheet Structure (LOT 2).

The ESMPs will highlight the key risks and propose appropriate and feasible mitigation measures addressed to the PEA (pre-construction phase), to the construction contractors (construction phase) and to the municipal utilities (operation phase).

2. INSTITUTIONAL FRAMEWORK

An institutional framework for sanitation and water management consists of a range of different organizations that are in place (or need to be in place) to develop and manage water resources and the delivery of water and sanitation services at different levels of society (4). A lack of a sound institutional framework is a root cause of many failures in service delivery — and a major cause of failed water and sanitation provision, as is the case in the Program area.

The present chapter discusses the existing organizational structures relevant for the Program, outlining the responsibilities of the respective institutions. For a better understanding of the Program environment, the key involved organizations/stakeholders, distinguishing between the regulatory, financial, implementation and operational component of the Program, are presented in the figure bellow and described in more detail in the following subchapters.

Figure 2 Key involved organizations/stakeholders

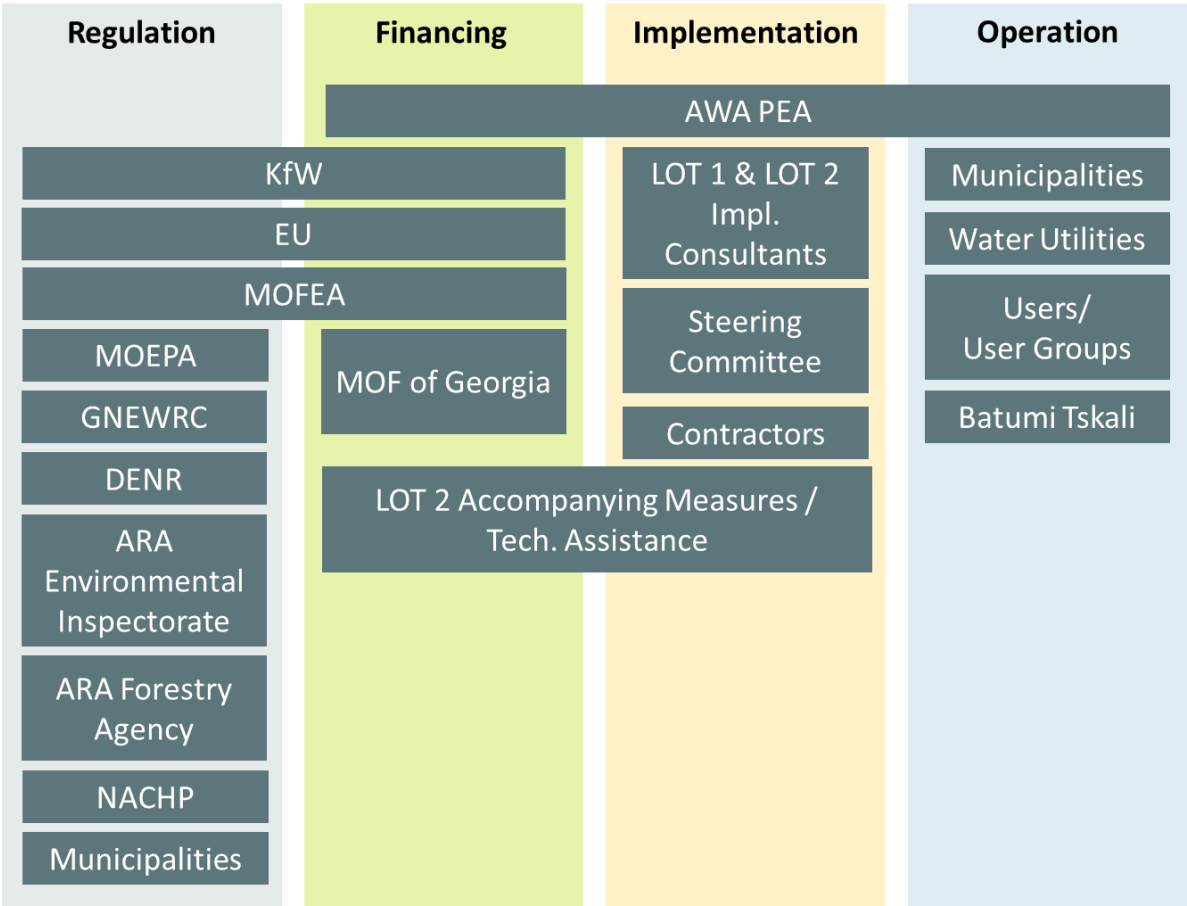

It should be noted that institutional strengthening is part of the current Program under LOT 2/ ACM. The following objectives are of particular importance for the development of the Institutional Framework throughout the duration of the Program:

- The water utilities (currently operating without licenses) at all 5 Program municipalities will be established as LTD, which will enable them to introduce water tariffs.
- An umbrella / support structure will be established in order to provide assistance to the village user groups.

2.1 Ajara Water Alliance (AWA)

AWA is a joint-stock company founded by the Autonomous Republic of Ajara and the municipalities of Ajara (City Batumi, Kobuleti, Khelvachauri, Khulo, Keda and Shuakhevi). AWA acts as the Project Executing Agency (PEA) under the Ministry of Finance and Economy of the Autonomous Republic of Ajara (MOFEA).

The structure of the AWA, including shareholders, supervisory board and management, is shown in the diagram below, together with their respective tasks:

Figure 3 AWA process chart

	General Processes	Assistance Role	PEA Responsibility
AWA Shareholder Assembly	Annual and extraordinary meetings (e.g. Steering Committee), approval of AWA charter, decision on capital increase, approval of Director's proposals.	Guidance and approval of investment plans, general and political support for the municipalities in the reform process.	Guidance in project preparation, implementation and municipality covenants.
AWA Supervisory Board	Supervision of executive management activities, meetings every 3 months (or more frequently, if required), decides on Director's proposals over GEL 100.000.	Supervision of AWA Executive Team.	Supervision of AWA Executive Team.
AWA Executive Management	Day to day business, presentation of workplan, financial reporting to shareholders, accounting.	Selection of AWA executive staff, preparation of work plans and procedures, contract structure and proposals of assistance (Batumi Tskali – municipal utilities, etc.).	Management of investment projects under LOT 1/LOT 2 consultants' assistance (design, tendering, contracting, contract management).

2.2 Regulatory Bodies

An overview of the areas of authority of the Program relevant national regulatory and inspection bodies is provided in the following table:

Table 6 National regulatory and inspection bodies and their areas of authority

Regulatory Body	Level of Authority	Type of Authority	Description
MOEPA	national	regulatory	Issuing of environmental decisions
GNEWRC	national	regulatory	Issuing of operational licenses for water supply; Tariff approval
National Agency for Cultural Heritage	national	regulatory	Issuing of the cultural heritage permit

Regulatory Body	Level of Authority	Type of Authority	Description
Preservation (NACHP)			
MOFEA	Ajara	regulatory	Issuing of groundwater abstraction licenses
DENR	Ajara	regulatory/ inspection	Surface water abstraction permitting; Monitoring of threatened species
ARA Environmental Inspectorate	Ajara	inspection	Environmental inspections and monitoring
ARA Forestry Agency	Ajara	regulatory	Issuing of forestry permits
Municipalities	municipal	regulatory/ inspection	Construction permitting

It should be noted that next to the national regulation, the two Program financing institutions, KfW and EU, require that the project is in compliance with international safeguard standards, as detailed in Chapter 3.3.

2.3 Financing Agencies

The Program investments are financed with the support of KfW and the EU. KfW is the leading financing institution and provides financing for works and supply in semi-urban areas, wastewater treatment facilities (semi-urban and rural), works and supply in rural areas, O&M equipment (semi-urban and rural areas), LOT 1 and LOT 2 consultancy. EU (blending facility) supports LOT 2 consultancy and component investments in rural areas. The beneficiary (Autonomous Republic of Ajara) contributes for PEA Operation, taxes and land acquisition (if needed).

2.4 Steering Committee

In the framework of the Program implementation, a Steering Committee (SC) regularly meets twice a year. The SC oversees on a strategic level the implementation of the Program, receives information related to implementation progress (cost, quality, timing), discusses the general Program set-up compared to the set-up previously agreed with all stakeholders.

The SC is composed of representative(s) from:

- MoFEA;
- AWA;
- KfW;
- EU.

Representatives of the civil society engaged in the water sector in the Ajara region are invited to join the SC meeting as observers. LOT 2 Consultant supports the preparation and

documentation of the SC meeting. LOT 1 Consultant assists and provides input with regard to their implementation tasks.

2.5 Municipalities

The municipalities of Ajara are bodies of local self-government and owners of the public infrastructure, with limited technical and financial capacities. The municipalities are fundamentally involved in the Program as shareholders of AWA. To ensure ownership and avoid interface problems, working groups are set up by AWA in each municipality for the implementation of the Project, including representatives from the water utility and the municipality.

The governance structure in the municipalities is based on administrative units (AU). Depending on the size and number of villages, the units are governed by a Mayor Representative – Head of AU, who is supported by specialists. The size of the units ranges from several to up to approximately a dozen villages. This structure replaced the traditional Gamgebeli (village head) role and is regulated under the 2014 Law of Georgia on Local Self-Government.

2.6 Municipal Water Utilities

The municipal utilities, responsible for the management and operation of water and wastewater systems in rural Ajara are organized either as municipal public institutions – Legal Entity on Public Law (LEPL) - Kobuleti, Shuakhevi and Khulo, or as LTDs, owned by the municipality, as in Khelvachauri and Keda. All utilities had their licenses revoked by GNEWRC in 2015.

As part of the project, AWA, supported by the LOT 2 Consultant, will support the municipalities in the establishment of Ltd companies in all five municipalities and will also obtain a new operating permit from the licensing authority. The utilities will be responsible for the sustainable operation and maintenance of the Project investments in the municipality centers (dabas).

In the villages, the users are forming user groups, which will be responsible for the operation of the simple water and wastewater projects implemented under the program. Maintenance of the rural, village-based projects will be implemented by village user groups, with assistance of the municipal utilities or a new user group assistance umbrella organization, which will be founded.

Cost recovery of the centralized water and wastewater systems in the municipal centers will be based on tariffs approved by the regulatory commission GNEWRC), based on an application process. Cost recovery of the decentralized village user group run water supply and wastewater projects will be based on cost sharing (based on bottom up cost calculation of the simple systems) and do not require approval from GNEWRC.

Both mentioned alternatives are under discussion with key program stakeholders and the sector regulatory commission GNEWRC.

2.7 Batumi Tskali

During the past thirteen years, a comprehensive rehabilitation and modernization program with several phases has been implemented in the City of Batumi and surrounding urban areas with the support of the EU (NIF) as well as the German financial cooperation (KfW). The program involved a significant capacity building component, as a result of which Batumi Tskali has been successfully strengthened and is now capable of operating the system in a sustainable manner. The transfer of know-how and the strengthening of staff and institutions within AWA will therefore naturally rely to a great extent on Batumi Tskali.

2.8 Institutional E&S Responsibilities

In the following, the specific E&S institutional responsibilities are listed:

Table 7 Institutional responsibilities regarding E&S

Institution	E&S responsibility
AWA	• Overall Program responsibility as the PEA; • Support of municipal utilities regarding O&M, OHS, etc.; • Land acquisition and compensation; • Application for licenses and permits.
KfW, EU	• Setting of E&S requirements; • Monitoring of fulfillment of the requirements
MOFEA	n/a
Regulatory bodies	• Issuing of licenses and permits; • Tariff approval; • Inspections
MOF of Georgia	n/a
LOT 1 and LOT 2 Implementation Consultants	• Preparation of the international ESIA; • Supporting AWA in establishing GRM, stakeholder engagement, land acquisition and compensation matters; • Supporting AWA in applying for relevant national licenses and permits; • Approval of developed technical concepts from the E&S perspective.
LOT 2 Accompanying Measures / Technical Assistance	• Community mobilization; • Supporting AWA in tariff applications; • OHS training of the municipal utilities and users
Steering Committee	• Program monitoring, including E&S
Contractors	• Implementation of the ESHS management plan
Municipalities	• OHS unit; • Gender equality
Municipal Utilities	• Environmentally and socially sound O&M, OHS, waste management
Batumi Tskali	• Transfer of know-how to the municipal utilities regarding OHS, O&M, waste management, etc.

3. NATIONAL LEGAL FRAMEWORK AND INTERNATIONAL REQUIREMENTS

3.1 National Legal Framework

This chapter presents the key environmental laws of Georgia, which constitute the national legal framework. The requirements and the process to obtain an environmental permit are subsequently described.

Table 8 Most relevant environmental regulations

No.	Legal Documents
1	Constitution of Georgia, 1995
2	The Civil Code of Georgia (section “Superficies”)
	Environmental Regulations
1	Law of Georgia on Protection of Environment (adopted in 1996 by the parliament of Georgia; final version adopted by the parliament in 2013, last amendment in 2019)
2	Law of Georgia on the Protection of Ambient Air (adopted in 1999 by the parliament of Georgia, Final version - 05/02/2014)
3	Law of Georgia on Water (adopted in 1997 by the parliament of Georgia. Final version - 06/09/2013).
4	Law of Georgia on the Protection of Soil (adopted in 1994 by the parliament of Georgia. Final version - 14/06/2011)
5	Waste Management Code (adopted in 2014 by the parliament of Georgia. Final version - 12/01/2015).
6	Environmental Impact Assessment Code (Approved by the parliament of Georgia, 2018)
7	Law of Georgia “On the Red List and Red Book” (2003)
8	Law on Fees for Use of Natural Resources, 946, 29.12.2004 specifying fees payable for abstraction of mineral resources including groundwater
	Technical Environmental Regulations
	Drinking Water
1	Technical Regulations: “on Potable Water Standards”. Approved by the Government Decree № 58 Reg. No - 300160070.10.003.017676, 2014
2	Technical regulations applicable to the European Union and the Member States of the Organization for Economic Cooperation and Development shall be enacted in Georgia. Approved by the Government Decree № 50 Reg. No - 300.160.040.10.003.017.214, 2013

No.	Legal Documents
3	Environmental Technical Regulations. Approved by the Government Decree № 17 Reg No - 300160070.10.003.017608, 2014
	Wastewater
1	Technical Regulation on the Methods for Calculation of the Standards for Pollutants Discharged with Wastewater into Surface Water Bodies, approved by the order №414 of the Government of Georgia
2	Technical Regulation on the Protection of Surface Water against Pollution, approved by the order №425 of the Government of Georgia
3	Technical Regulation on the Methods of Calculation of Maximum Permissible Emission of Hazardous Substances into Ambient Air, approved by the order №408 of the Government of Georgia
4	Technical Regulation on Water Protection Zones, approved by the order №440 of the Government of Georgia;
5	Technical Regulation on the Removal, Storage, Use and Cultivation of Topsoil, approved by the order №424 of the Government of Georgia;
	Air Emissions
1	Technical Regulation on the Methods of Calculation of Maximum permissible Emission of Hazardous Substances into Ambient Air, No. 408 of Government of Georgia
	International Treaties, relevant ratified or signed Conventions
1	Ramsar Convention on Wetlands (1996);
2	United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCC) (1994);
3	Kyoto Protocol (1994);
4	Kyoto Protocol (1999);
5	Basel Convention on the Control of Transboundary Movement of Hazardous Waste and their Disposal (1999);
6	Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention) (1999);
7	Convention on Biological Diversity (1994);
8	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) (1996);
9	Convention on Long-range Transboundary Air Pollutants (1999);

No.	Legal Documents
10	Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants (2006);
11	Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural habitats (2008);
12	The Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer (1995);
13	Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer (1995)

The Environmental Assessment Code (2017), introduced new procedures for Environmental Impact Assessment (EIA), reporting, ecological expert examination, screening, scoping, etc. The Code lists activities that are subject to an environmental decision and require an EIA. It also lays down the rules and procedures related to public participation in environmental decision-making. According to the Code, the rights and duties of the state agencies, the executor company and the public representatives are determined in the decision-making process on environmental issues. In accordance with Annex I of the Code, along with other activities, urban wastewater treatment plants of >50,000 population equivalent (PE) are subject to the EIA procedure. In accordance with Annex II / 9.6, the Construction of sewerage systems with a length of 2 km or more, and the construction of sewerage systems with a development area of 5 hectares or more are subject to environmental screening (EA Code Article 7.1.). The same applies for Annex II / 10.6, construction and operation of waste-water treatment plants, and Annex II 10.7, arrangement and operation of sludge-deposition sites.

3.2 National Permitting Requirements

More generally, the following permits and licenses were identified as potentially required for the investments:

Table 9 Permit requirements

Nr	Permit / License	Process Time (max.)	Competent Authority
1	Environmental permit (and separate approval/requirement on soil stripping/re-cultivation plan)	15 days: screening decision if the project is subject to environmental decision 30 days: scoping decision 55 days: environmental decision (⇨after selection of projects and concepts)	MoEPA
2	Construction permit (and clearance from utilities)	Standard procedure: 3 months Simplified procedure: 20 day (⇨after approval of detailed design)	Municipalities
3	Water abstraction and discharge permit	30 days (⇨after detailed design)	DENR/MoEPA
4	Groundwater abstraction permit	n/a	MOFEA

Nr	Permit / License	Process Time (max.)	Competent Authority
		the permitting procedure starts after the tendering process	
5	Forest use permit	20 days (⇨after detailed design)	Forestry Agency of Ajara
6	Cultural heritage clearance	n/a	NACHP
7	Water supply license	30 days (⇨before start of operation)	Georgian National Energy and Water Supply Regulatory Commission GNEWRC

The following process flowchart visualizes the permitting process:

Figure 4 Approval process flowchart (5)

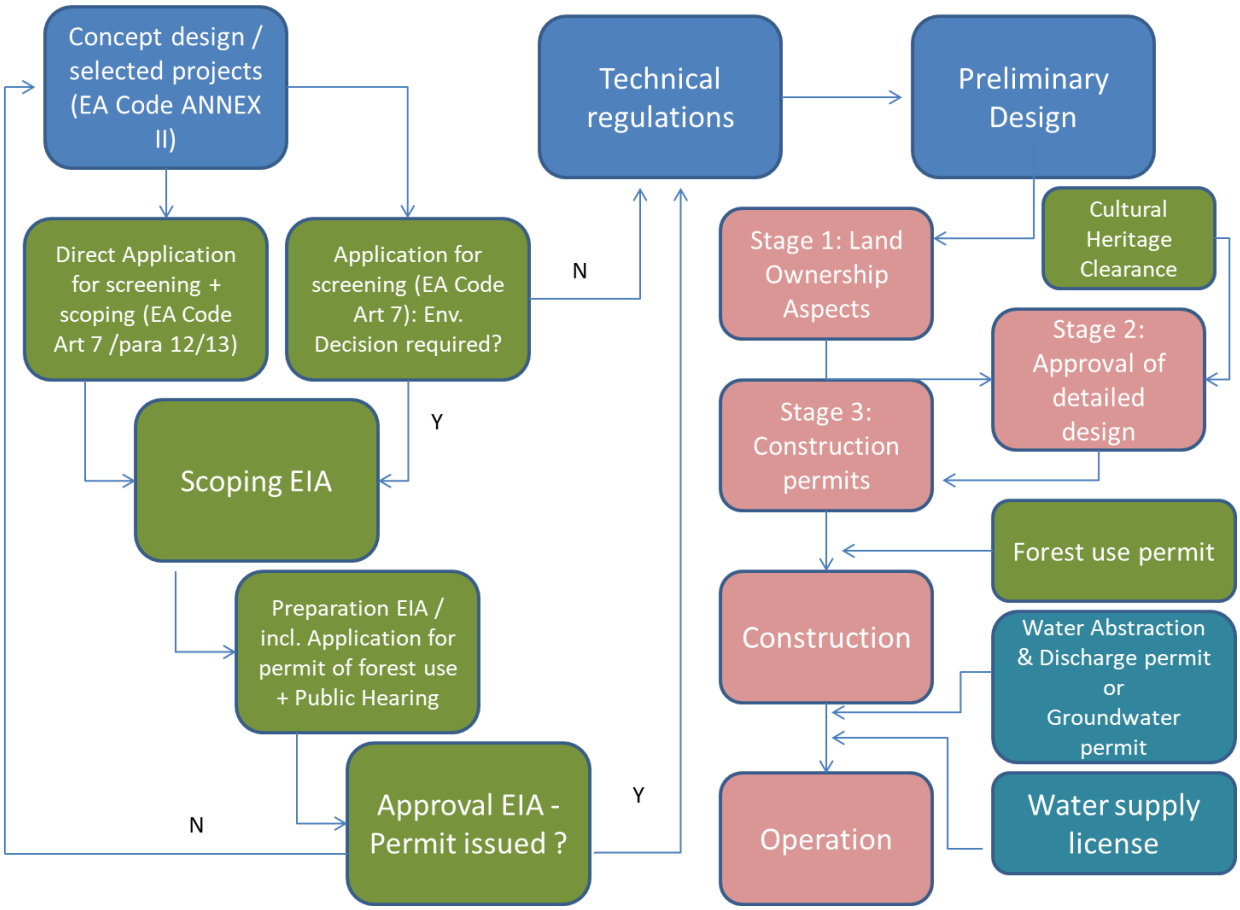

The administrative proceedings related to the making of an environmental decision shall include: a) an expert examination; b) the participation of public and competent administrative bodies. The following figure visualizes the main steps:

Figure 5 Stepwise national EIA procedure

For all components that are subject to Environmental Decision (according to the EA Code) Environmental Screening Applications were prepared for submission by AWA.

3.3 International Regulations and Environmental and Social Standards

Irrespective of the national ESIA process an international ESIA is required by KfW, corresponding to international safeguard standards, which are described in this chapter. All project activities have to comply with the following standards and guidelines used by KfW:

- The KfW Sustainability Guideline (2019)
- World Bank (WB) Environmental and Social Standards (WB ESS) presented in the World Bank Environmental and Social Framework (2017)
- Guidelines on Incorporating Human Rights Standards and Principles, Including Gender, in Program Proposals for Bilateral German Technical and Financial Cooperation
- World Bank Group's General Environmental and Health and Safety Guidelines
- Industry Specific Guidelines, as applicable, as applicable, in particular World Bank Group's Environmental, Health and Safety Guidelines for Water and Sanitation
- For the resettlement aspects, the UN Basic Principles and Guidelines on Development-based Evictions and Displacement;
- Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests (VGGT, FAO, 2012)

The main content (summaries) of the relevant international and national safeguards and legal requirements will be part of the E&S Analysis Report and is not detailed here.

The following World Bank ESS are applicable for the project:

Table 10 Applicable World Bank environmental and social standards (ESS) (6)

Environmental and Social Standard	Applicability
ESS 1: Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts	Yes
ESS 2: Labor and Working Conditions	Yes
ESS 3: Resource Efficiency and Pollution Prevention and Management	Yes
ESS 4: Community Health and Safety	Yes
ESS 5: Land Acquisition, Restrictions on Land Use and Involuntary Resettlement	Yes
ESS 6: Biodiversity Conservation and Sustainable Management of Living Natural Resources	Yes
ESS 7: Indigenous Peoples/Sub-Saharan African Historically Underserved Traditional Local Communities	No
ESS 8: Cultural Heritage	Yes
ESS 9: Financial Intermediaries	No
ESS 10: Stakeholder Engagement and Information Disclosure	Yes

KfW requires that all supported projects have to comply with the environmental, social and climate performance provisions of the KfW's Sustainability Guideline (2019) and the applicable international standards, in addition to the relevant host country laws and regulations.

3.4 Gap Analysis

The gap analysis between the national legislative framework and the international requirement has the objective to define for specific topics where the stricter requirements and limit values need to be applied.

- For environmental issues, this means that if the international framework is stricter in limit values than the national framework, the international standards need to be applied.
- For resettlement issues, the safeguards, which are more beneficial to Affected Persons (APs), needs to be applied, even if this goes beyond the national requirements. A clear and specific agreement between development partners needs to be fixed how to bridge the gaps.

Presently there is an ongoing harmonization process with EU standards in Georgia. It is expected that by the time of project implementation, standards will be harmonized legally. Therefore it is recommended to consider EU standards during project planning. If some Georgian standards are more stringent than EU standards and if they should jeopardize the sustainability of the investments (limited O&M resources), then the Consultant will raise this issue accordingly to the PEA and the relevant Authorities.

Resettlement is not expected. Involuntary expropriation is not expected. The scope of land acquisition is not expected to be significant for the planned project works and shall be further minimized during design e.g. through consideration of municipal/state lands for project infrastructures, roads/road sides for transmission mains etc. to avoid impacts on private properties as far as possible.

Table 11 Gap analysis: Georgian legislation and World Bank ESS for the water sector

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
Environmental Assessment (ESS1)			
Environmental Impact Assessment	ESIA development depending on screening decision by MOEPA	ESIA needs to be prepared. Use of WB ESS framework is recommended	Commensurate ESIA needs to be prepared.
Development of Environmental Management Plans	Environmental Management Plans are not specifically required for projects which are not subject to an environmental decision	Environmental Management Plans are required for construction projects	Commensurate Environmental Management Plans will be prepared for the Project
Implementation of ESMPs	Supervision and enforcement are lacking	ESMPs need to be implemented and if not,	ESMPs part of tender documents. ESMPs will need to be implemented and

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
		corrective measures must be taken.	implementation documented.
Monitoring of ESMPs	ESMP Monitoring is not always done systematically	Monitoring of effective implementation is required.	Monitoring results to be implemented = Corrective measures to be verified Contractual clauses for penalties for contractors and sub-contractors to be included
Human Rights / Workers Rights (ESS 2)			
Human rights	Generally pronounced in constitution. Implementation of some rights, due to insufficient funding may have shortcomings	Measures to protect women, people with disabilities, migrant workers and children, accordingly to human rights guidelines	Full compliance with KfW and WB requirements will be enforced during tendering, contracting and implementation
Labor management	Georgian labor code generally meets EU directives and international instruments. Implementation of workers guarantees is poor.	Guaranteeing fair conditions for the workers in terms of wages, time of work, overtime, benefits, including contracted workers, community workers and primary supply workers	Full compliance with KfW and WB requirements will be enforced during tendering, contracting and implementation
Child labor	Minimum age of worker is 16. No forced labor. After 14, juveniles may be employed under certain preconditions: consent of parents or custodians, type of work, etc.	No child labor or forced labor is allowed	Minimum age of worker will be 18.
Workers´ response to dangerous work situations	Georgian Labor Code provides that employees may refuse to perform the work, assignment, or instruction that contradicts law or, due to the lack of occupational safety standards, obviously and substantially endangers their or third person's life, health, property, or the	Workers can remove themselves from dangerous work situation until remedial action to correct the situation has been taken	No negative action nor retaliation will be allowed by the employer if workers quit dangerous work situations.

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
	safety of the natural environment. Employees shall be obliged to immediately inform the employer of a circumstance being the reason for refusing to fulfil their obligations under a labor agreement (Art. 35.3. of the Labor Code of Georgia)		
Provision of facilities to workers	No specific provisions in this regard. Georgian legislation provides general obligation of the employer to undertake all costs associated with the safety and sanitary-hygienic arrangements (Art. 5.10. of the Organic Law on Labor Safety).[1]	Provision of access to canteens, hygiene facilities, and appropriate areas for rest.	Facilities appropriate to the circumstances of the work will be provided.
Complaints / Working Conditions grievances	An individual dispute must be resolved under conciliation procedures between the parties; this implies direct negotiations between an employee and an employer. A party shall notify the other party in writing about initiating the conciliation procedures. The notification must specify the grounds for the arisen dispute and claims of the party. The other party shall inform the party of its decision in writing within 10 calendar days after receiving the notification. If the parties fail to reach an agreement over the	Contracted workers, community workers and primary supply workers shall have access to a grievance mechanism	Adequate grievance mechanism shall be established by the project owner

[1] Organic Law of Georgia on Labour Safety, № 4283-IIს, 04/03/2019.

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
	dispute within 14 calendar days after receiving the written notification, a party may refer the dispute to the court (Art. 48 of the Labor Code of Georgia).[2]		
Resource Efficiency and Pollution Prevention (ESS 3)			
Efficient use of resources and prevention of pollution	No specific legal provision on efficient resource use; Water: effluent discharge standards see below. Protection of the environment and natural resources from irreversible quantitative and qualitative changes shall be ensured; Besides, in the course of activities, preference is given to such technology as ensures the minimization of waste (Art. 5.2. of the Law on Environmental Protection).[3] Also, according to the Waste Management Code waste shall be managed so that the environment and health safety are not endangered, namely, water, air, soil, flora and fauna shall not be polluted, noise and smell shall no cause damages, whole territory of Georgia shall not be negatively affected (Art. 5.1 of the Waste Management Code).[4]	Requirement to efficiently use energy, water and raw materials, prevent and minimize pollution and avoid generation of hazardous and non-hazardous wastes	The project will follow international good practices & construction standards including efficient use of resources and avoid pollution. Waste management plan to be prepared by constructor.

[2] Labour Code of Georgia, № 4113-რს, 2, 03/05/2019.

[3] The Law of Georgia on Environmental Protection, №519, 15/10/2019.

[4] Waste Management Code of Georgia, № 2994-რს, 26/11/2019.

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
Community Health and Safety (ESS 4)			
Avoiding negative impacts on Community Health and Safety	The Law on Environmental Protection provides that the person shall take relevant measure to prevent or reduce the risk of an adverse impact on the environment and human health (Art. 5.2.). If activities are likely to affect human health and environment for carrying out such activities the environment decision is required (Art. 35 of the Law on Environmental Protection). Strategic environmental assessment procedure aims to reduce the risk of negative effect on environment and human health to the minimum (Art. 19 of the Environmental Assessment Code).[5]	Requirement to avoid negative impacts on safety of population in the design of infrastructures and equipment, road and traffic safety, safety of eco-system services and ensure disaster preparedness / emergency planning and response	The project will follow international good practices & construction standards and avoid health risks of community
Land Acquisition and Resettlement (ESS 5)			
Avoiding or minimizing displacement (involuntary resettlement)	The Constitution provides guarantees against displacement or other forms of expropriation of property without pressing social need, court decision and fair compensation. (Art.19.4).	Consideration of feasible alternative project designs to avoid or at least minimize physical and/or economic displacement, while balancing environmental and social trade offs	The project will consider sites to avoid or minimize displacement
General Eligibility for compensation	No clear provision for the compensation of informal arbitrary land users. No cut-off date is defined.	Affected persons, who have no recognizable legal right of assets they occupy or use shall be classified as eligible for compensation at full replacement costs. Cutoff	All people affected by permanent loss of assets will receive compensation at full replacement value. Cut-off date to be set and dis-closed to APs.

[5] Environmental Assessment Code, № 890-IIს, 05/07/2018.

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
		date is date of census / inventory of losses.	
Land compensation	Land compensation only for titled or legalizable landowners. In practice non-legalizable land users who were leasers under the soviet system and/or have cultivated their land continuously are also compensated.	Lack of title should not be a bar to compensation and/or rehabilitation. Non-titled landowners receive rehabilitation assistance	All people affected by permanent loss of land will receive compensation at full replacement value.
Compensation of built structures	Only registered houses/buildings are compensated for damages/demolition caused by a project with market price fixed by valuators	All Affected houses/buildings are compensated for buildings damages/demolition caused by a project with replacement cost at market price.	Compensation with replacement cost at realistic market prices
Crop losses / Tree losses	Crop losses compensation provided only to registered landowners.	Crop losses compensation provided to landowners and share-crop/lease tenants whether registered or not	All losses of crops and trees shall be compensated
Livelihood restoration	Loss of income is considered for compensation but no provision for in-come/livelihood re-habilitation, allowances for severely affected or vulnerable APs, or resettlement expenses	KfW's policy requires rehabilitation for income/livelihood, severe losses, and for expenses incurred by the APs during the re-location process	Full rehabilitation for lost in-come/livelihood, allowances for severe impacts, vulnerable APs, and for expenses incurred by the APs during the relocation process.
Disclosure of LAR provisions	Expropriate shall disclose APs brief description of the project and the scope of its implementation, a description of the area, and, presumably, the property to be expropriated. After Court order granted, expropriator shall, after obtaining independent appraisal submit to Aps a	Information on quantification, affected items value assets, entitlements, and compensation/financial assistance amounts are to be disclosed to the APs prior to appraisal.	Disclosure LAR provisions for affected assets is required

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
	purchase proposal and the procedures for compensation therefore. Art.4. and 6 of the Expropriation Law.		
Biodiversity Conservation and Sustainable Management of Living Natural Resources (ESS 6)			
Biodiversity Conservation	Georgia is signatory to Convention on Biological Diversity. Biodiversity law is in process of adoption in Georgian Parliament; So far biodiversity only considered for Protected Areas and for Forest Resources	Requirement to maintain the ecological functions of habitats incl. forests and freshwater ecosystems (e.g. rivers, lakes, sea)	Affected relevant habitats / high biodiversity zones shall be avoided or impacts minimized. Effluent standards to be respected.
Indigenous Peoples (ESS 7) (not triggered)			
Cultural Heritage (ESS 8)			
Cultural Heritage Protection and Chance Find Procedure	The Law of Georgia on Cultural Heritage, [6] Cultural heritage clearance with Cultural Heritage Preservation Agency of Ajara	Requirement to consider the risks and impacts to cultural heritage at all stages of the project cycle.	Cultural Heritage relevance assessed in Environmental Studies, in potential areas implementation of chance find procedure. Consultations with Cultural Heritage Preservation Agency of Ajara will be made to get clearance.
Financial Intermediaries (ESS 9) (not triggered)			
Stakeholder Engagement and Grievance Mechanism (ESS 10)			

[6] Link to final version: https://matsne.gov.ge/document/view/21076?publication=14

Link to English version (not final): https://matsne.gov.ge/en/document/view/21076?publication=13

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / WB Requirement	Measures to Bridge the Gap
Public Consultation / Stakeholder engagement	There is provision for consultation with APs but there is no specific plan for public consultation under the Georgian laws	Public consultation and participation are the integral part of KfW's policy which is a continuous process at conception, preparation, implementation and finally at post implementation period; Requirements to identify potentially vulnerable groups and remove obstacles to participation and representation; Incorporation of stakeholder feedback and respective documentation.	A commensurate SEP and will include all types of complaints, including aspects of land acquisition and expropriation of property.
Grievance mechanism	Owners or interest holders are entitled to file complains in various stages of the process and submit written comments to the expropriating authority during the consultation process, but no requirement for Project specific grievance mechanism	A project-specific grievance mechanism must be established as early as possible in the process, to receive and address in a timely fashion specific concerns about compensation that are raised by affected persons	A grievance procedure will be put in place before the start of construction activities including a responsible person, a telephone number and a grievance log-book for documentation and follow up. The grievance log will be subject to monitoring.

Table 12 Gap Analysis: Water and Wastewater

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / EU Requirement	Measures to Bridge the Gap
Water Supply			
Drinking Water Standards (EU Directive, 1998 / Georgian Technical Regulation on Drinking	For important parameters Georgian regulation is stricter than the EU directive, e.g. for Boron, Fluoride, E. coli, Aluminum, Nitrite, Oxidation	EU Directive is stricter in relation to PSM, Iron, Manganese, turbidity and both norms are equal for Nitrate, Chloride, Natrium, Sulphate. There are a few parameters that are not considered in the	The stricter standards have to be applied. In view of EU harmonization EU directive should be applied.

Issue	Provision of Georgian Law	KfW / EU Requirement	Measures to Bridge the Gap
Water Standards, 2014)		Georgian Regulation. This also concerns pesticides, heavy metals, micro-plastic, Trihalogene methane, Urane, Vinychloride, Ammonium, TOC, etc	
Wastewater			
Treated wastewater effluent standards	Effluent standards are in full compliance with EU standards, but sensitive areas have not been designated by the GEO Government	Effluent standards for non-sensitive areas: BOD=25mg/l COD=125mg/l SS=60mg/l Effluent standards for sensitive areas: TP=2mg/l TN=15mg/l	Coordination with authorities on applicable effluent standards (sensitive or non-sensitive)
On-site treatment system effluent standards, discharging to groundwater	Lack of legislative provisions for on-site systems. No groundwater quality standards.	Directive 80/68/EEC on the protection of groundwater against pollution caused by certain dangerous substances Directive 2006/118/EEC on the protection of groundwater against pollution and deterioration Water Framework Directive 2000/60/EC	On-site effluents will be in compliance with EU groundwater and soil quality standards
Sludge management and recycling	No clear regulations for the sludge management	EU Sewage Sludge Directive 86/278/EEC	EU sludge management principle (recycling as far as possible) will be adopted Traceability

The national approach and requirements related to the ESIA was also assessed, including:

- Project categorization
- Approval procedure

The procedure is described above. The process is undertaken separately of the international ESIA.

4. PROJECT DESCRIPTION

4.1 Project Objectives

The purpose of the Project is to improve the water supply and the wastewater discharge and treatment in these semi-urban and rural regions of Ajara, especially with regard to access to services, sustainability and reliability. The living conditions of the semi-urban and rural population will thereby be improved contributing to poverty reduction as well as to better protection of the environment and natural resources. The Project will complement the Program "Communal Infrastructure Georgia" that has so far been limited to Batumi and neighboring municipalities.

4.2 LOT 1 Planned Subprojects

The planned subprojects of LOT 1 focus on the dabas/ centers of 5 Municipalities, Khulo, Shuakhevi, Keda, Khelvachauri (vill. Jocho & Erge) and Kobuleti (vill. Ochkhamuri). In all municipalities the centralized water supply and the centralized waste water treatment is rehabilitated according to the specific needs of each municipality. In some municipalities focus is on rehabilitation and replacement in others also new construction of infrastructure is required. The measures are described and visualized below per Municipality.

On the basis of the findings presented in the LOT 1 Inception Report (7), the following types of construction measures are foreseen to improve the water supply and sewerage / wastewater treatment infrastructures of daba areas.

As agreed with AWA at the meeting on 14 May 2020, the following lists of construction measures don't include road construction or rehabilitation measures.

4.2.1 Khulo Municipality:

In Khulo Municipality the following works are planned:

Table 13 LOT 1 Planned subprojects: Khulo municipality

Water supply
a. Distribution network (daba) construction with the construction of hydrants, pressure reducing valves and house connections;
b. Construction and rehabilitation of drinking water reservoirs;
c. Construction of water supply intakes;
d. Transmission Main pipeline (TM) rehabilitation from New reservoir to Khulo Daba
e. Transmission Mains (TM) from intakes to the existing "New reservoir"
f. New Water Treatment Plant (WTP)[7].

[7] According to the recommendation of the revised Inception Report (7), the construction of the water storage pond is not included in this project.

Sewerage and wastewater treatment
a. Reconstruction and extension of the entire sewer network construction of the daba area including house connections.
b. WWTP construction (including fecal sludge treatment plant).
Miscellaneous works
a. Construction of a new storehouse in the daba for O&M equipment (according LOT 2 specifications, design and site)

The following pictures give an overview of the project area (left: WS, right WW), better resolution and bigger size maps will be reproduced in the sub-project specific ESMP:

Figure 6 Khulo Municipality planned Water Supply and Waste Water Treatment

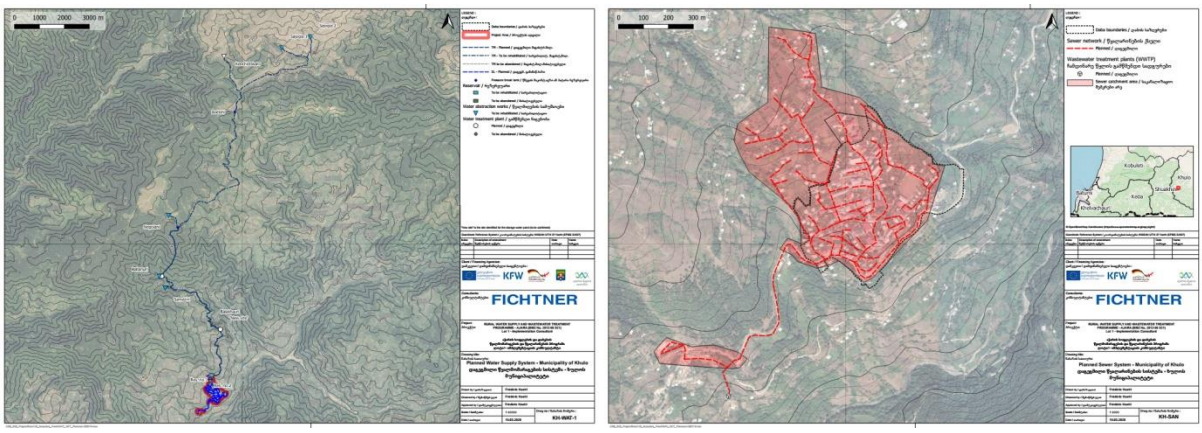

4.2.2 Shuakhevi Municipality:

In Shuakhevi Municipality the following works are planned:

Table 14 LOT 1 Planned subprojects: Shuakhevi municipality

Water supply
a. Reconstruction of the distribution network (middle and high-pressure zones) including all house connections
b. Reconstruction of the distribution network (lower pressure zone) including all house connections
c. Reconstruction of the distribution network (remote zones) including all house connections
d. Rehabilitation of the Skhepela reservoir; demolition of the Othameli reservoir; rehabilitation of the small pumping station (at Othameli reservoir site).
e. Rehabilitation of the 2 drinking water reservoirs - Remote zones (Koloshnari and Gorkhanauli)

f.	Reconstruction of the Dghvani intake and TM improvements
g.	Rehabilitation of Ghoma springs and reconstruction of large sections of the TM
h.	Reconstruction of sections of the TM for remote zones (including the river crossing)
i.	Reconstruction of the Dghvani WTP; rehabilitation of the Samoleti WTP.
Sewerage and wastewater treatment	
a.	Reconstruction and extension of the entire sewer network construction approx. 4km length of the daba area and house connections
b.	Construction of 2 small WWTPs including 1 fecal sludge treatment plant.
Miscellaneous works	
a.	Construction of a new storehouse in the daba for O&M equipment (according LOT 2 specifications, design and site)

The following figures give an overview of the project area (left: WS, right WW):

Figure 7 Shuakhevi Municipality planned Water Supply and Waste Water Treatment

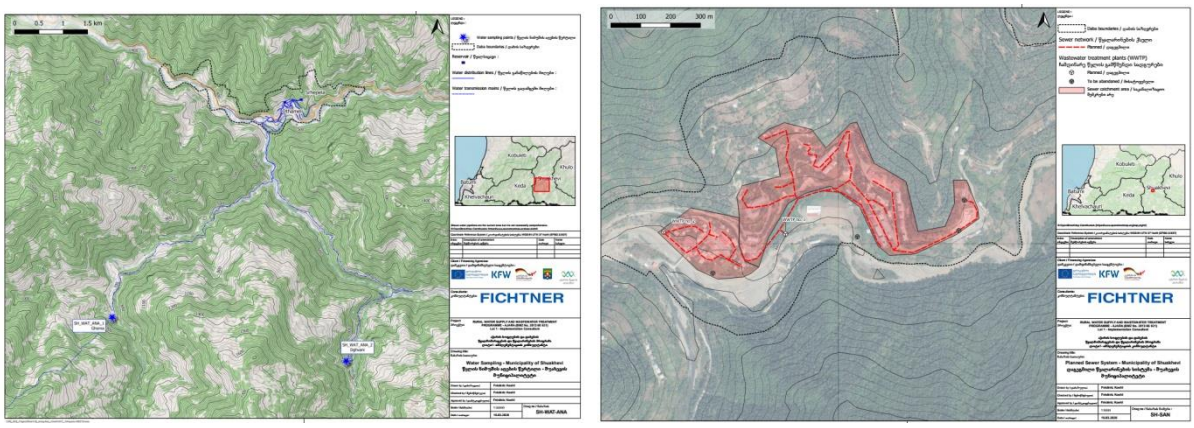

4.2.3 Keda Municipality

In Keda Municipality the following works are planned:

Table 15 LOT 1 Planned subprojects: Keda municipality

Water supply	
a.	Reconstruction of the distribution network (KE_1) including all house connections
b.	Reconstruction of the distribution network (KE 2) including all house connections
c.	Rehabilitation of the Gharati reservoir; Reconstruction of the Shevaburi reservoir
d.	Reconstruction of the Gharati intakes and improvement of the TM
e.	Rehabilitation of the Shevaburi spring and reconstruction of sections of the TM
f.	Rehabilitation of the Gharati WTP.

Sewerage and wastewater treatment
a. Rehabilitation and extension of the sewer network (total approx. length of 8 km) of the daba area and house connections,
b. Upgrades of 4 small WWTPs including 1 new sludge treatment plant.
Miscellaneous works
a. Construction of a new storehouse in the daba for O&M equipment (according LOT 2 specifications, design and site)

The following pictures give an overview of the project area (left: WS, right WW):

Figure 8 Keda Municipality planned Water Supply and Waste Water Treatment

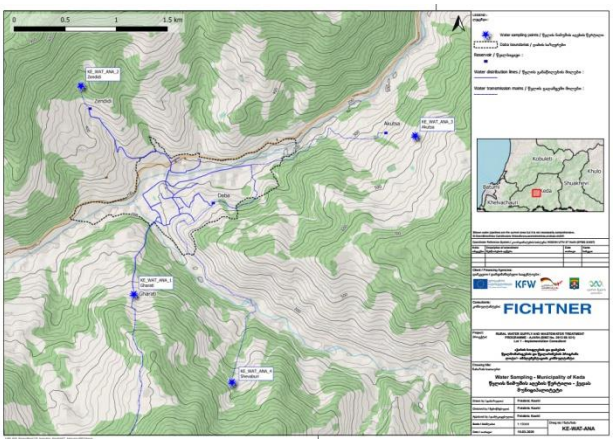

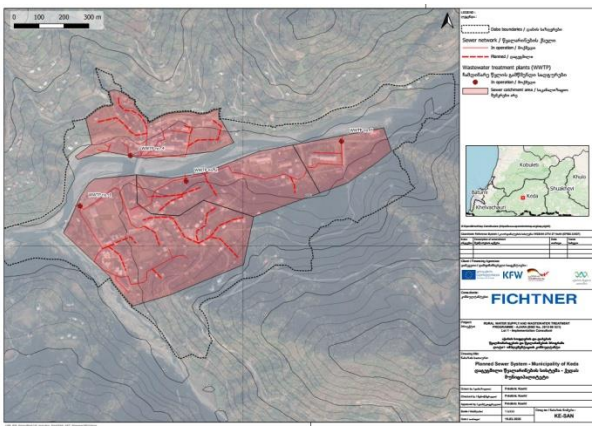

4.2.4 Khelvachauri Municipality

In Khelvachauri Municipality the following works are planned:

Table 16 LOT 1 Planned subprojects: Khelvachauri municipality

Water supply
a. Reconstruction of the distribution network (KHE_1 Erge) including all house connections
b. Reconstruction of the distribution network (KHE_2 Lower Jocho) including all house connections
c. Construction of the new distribution network (KHE_3 Higher Jocho) including all house connections
d. Construction of drinking water reservoirs: new Erge reservoir, Bashko-Kalauri reservoir, Higher Jocho East and West, Tsipnara.
e. Construction of a new intake, a new WTP and multiple TMs in Higher Jocho
f. Reconstruction of the Bashko-Kalauri intakes and sections of the TM; construction of a new WTP at the reservoir site

g.	Rehabilitation of the Tsipnara and Lower Jocho springs and intakes; reconstruction of the Jocho TM.
Sewerage and wastewater treatment	
a.	Construction of about 1.000 onsite sanitation facilities (septic tanks combined to infiltration facilities). Due to the settlement pattern a centralized sewage system is not viable. The same concept as for LOT 2 is used.
Miscellaneous works	
a.	Construction of a new storehouse for O&M equipment (according LOT 2 specifications, design and site)

The following pictures give an overview of the project area (left: WS, right WW):

Figure 9 Khelvachauri (Erge & Jocho) water supply and onsite sanitation

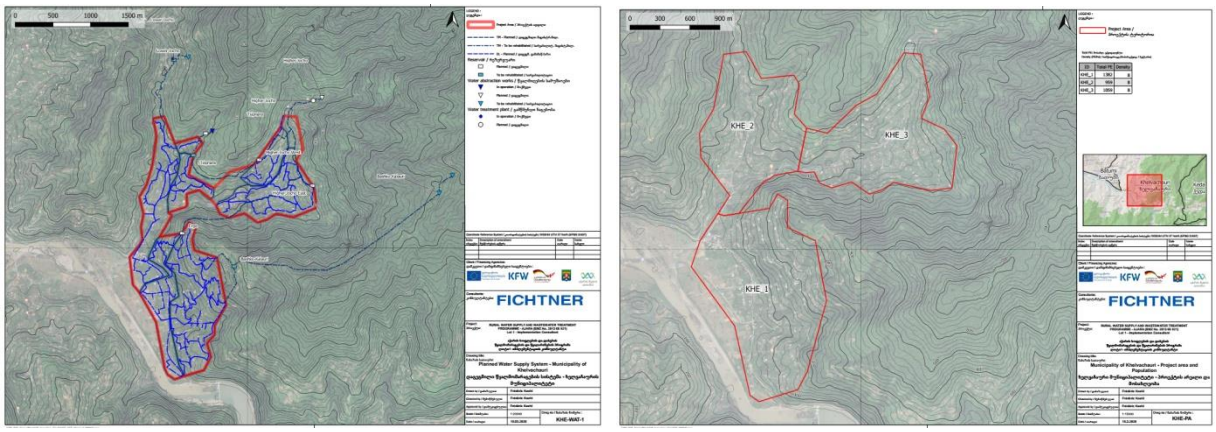

4.2.5 Kobuleti Municipality

In Kobuleti Municipality the following works are planned:

Table 17 LOT 1 Planned subprojects: Kobuleti municipality

Water supply	
a.	Reconstruction of all daba house connections including water meters
b.	Reconstruction of the daba underground reservoir; rehabilitation of the elevated reservoir of the daba
c.	Construction of 2 booster stations in the daba distribution network (to be confirmed with topography)
d.	Reconstruction of 3 reservoirs of Jikhanjuri village (Limontrest, Jikhanjuri 1 and Jikhanjuri 2); rehabilitation of 1 reservoir (Jikhanjuri 3)
e.	Provisional works for water production for the daba (new borehole(s), pumping station(s) and TM) to be confirmed by exploratory drilling(s).

f.	Provisional works for water production for the Jikhanjuri villages (new borehole(s), pumping station(s) and TM) to be confirmed by exploratory drilling(s).
Sewerage and wastewater treatment	
a.	Rehabilitation and extension of the sewer network (total approx. length of 7km) of the daba area and house connections
b.	Construction of 5 small WWTPs
Miscellaneous works	
a.	Construction of a new storehouse for O&M equipment (according LOT 2 specifications, design and site)

The following pictures give an overview of the project area (left: WS, right WW):

Figure 10 Kobuleti (Ochkhamuri) water supply and wastewater treatment

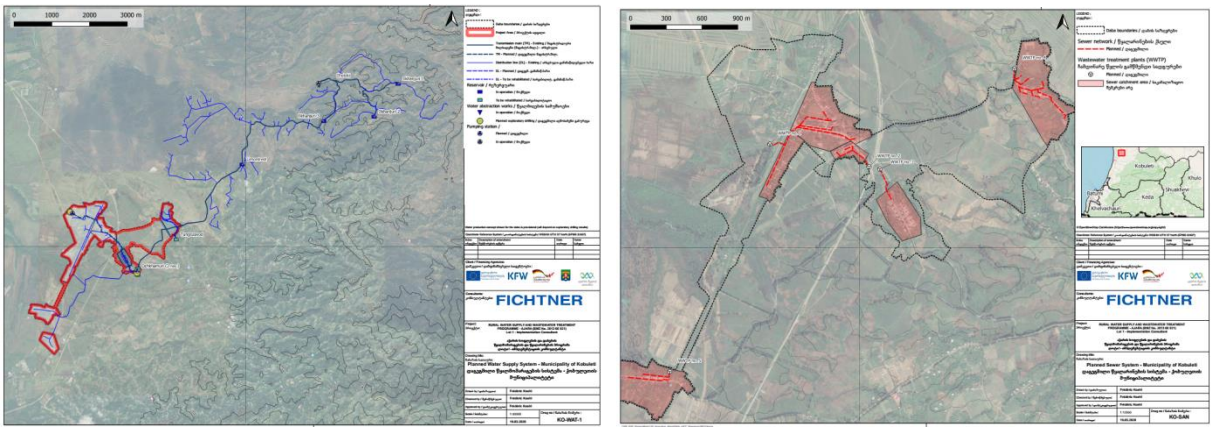

Detailed descriptions of the planned measures and more maps are provided in the ESMP documents for each sub-project / municipality.

4.3 LOT 2 Planned Subprojects

As for the LOT 2 investments, due to the smaller scale and significantly larger number of investments, the situation regarding LOT 2 planned subprojects can at this moment not be explicitly defined. The final list of investments will depend of the result of all site visits, the application forms from the local stakeholders interested to become program beneficiaries, and the results of the eligibility evaluation, including the technical viability of the preliminary designs (5).

Based on the activities executed thus far, it is clear that the demand for investments and the real needs in the region exceed the available investment funds for this stage of the program. As a result, the program will have the challenge to wisely execute the investments in order to have a high impact on the general health condition of the rural citizens of Ajara.

The preliminary assumptions and calculations made by the Consultant are summarized. The final results regarding the scope of investments will only be defined once the final designs are prepared. The information here presented can be used though to have a good estimate of the works to be done based on the proposed water supply and wastewater concept, the knowledge of the region and the results of site visits.

4.3.1 Intakes and Storage Tanks

In the next table the number of intakes and storage tanks is presented. In the review of the investments, it has been assumed that due to the relatively small size of the villages and good water availability one source will be tapped by system. In some cases, though, it is possible to tap more than one source, but technical and financial analysis will be carried out in order to confirm its eligibility.

Table 18 Expected Number and Volume of Storage Tanks per Municipality

Municipality	Number of intakes	Expected Percentage of reservoir volumes (%)					
		30 m^3	50 m^3	100 m^3	200 m^3	300 m^3	500 m^3
Khelvachauri	1	15	35	50	0	0	0
Kobuleti	2	0	40	50	10	0	0
Keda	3	10	50	40	0	0	0
Shuakhevi	9	10	50	40	0	0	0
Khulo	10	10	40	50	0	0	0

4.3.2 Transmission Mains (TM)

Based on the site visits to potential villages, estimated distance to potential water sources to the storage tanks was defined for each municipality. Furthermore, in some cases, the TM that reaches the main storage tank, continues after it, in order to supply houses on the high areas of the villages, thus defining different pressure zones for one same village. In these cases, the household in the high area will be directly connected to the pressure break chamber along the TM.

Table 19 TM Average Length per Municipality

Municipality	Average TM length (m)	Average TM length in village (m) - pressure zones	Total TM length (m)
Khelvachauri	2.500	750	2.250
Kobuleti	1.750	750	2.500
Keda	2.000	1.000	3.000
Shuakhevi	2.250	1.250	3.500
Khulo	2.000	1.250	3.250

Regarding the raw water transmission mains, three different diameters are expected to be used for the system: DN 90 mm / DN 110 mm / DN 125mm. HDPE has been selected as the preferred material. Installation has been considered up to 1,5 meters.

4.3.3 House Connections and Water Distribution Network

Following the same approach used for the TM calculations, an average length of water distribution network (DN) and average distance from the network to household connection was defined for each municipality as shown in the following table. Household connection include the water meter with its respective box and accessories.

Table 20 TM Average Length by Municipality

Municipality	Average DN length (m)	Average distance from DN to household (m)
Khelvachauri	3.500	15
Kobuleti	3.500	10
Keda	3.750	20
Shuakhevi	4.500	20
Khulo	4.250	35

4.3.4 Septic Tanks

In the next table the amount of expected septic tanks to be installed is presented. In order to represent the different implementation schemes that may appear regarding the installation of the septic tanks, percentages for the amount of ST for 1 HH, 2 HH, 10 HH, 15 HH, 20 HH and 30 HH have been defined. Around 70% (~1.730 ST) of the investments will consider the individual solution (1 house connected to its own septic tank), and 25% (~610 ST) for the 2 HH connection schemes. Larger arrangements of 10-30 HH (~100 ST, 5% of total) may be considered, but social, technical, environmental and financial analysis will be carried out in order to confirm their applicability and sustainability. In total, approximately 2.450 ST tanks will be installed.

Table 21 Expected Number and Size of Septic Tanks per Municipality

Municipality	Septic Tanks distribution by municipality and type (% of each type for the systems in the municipality)					
	1 HH	2 HH	10 HH	15 HH	20 HH	30 HH
Khelvachauri	30	20	25	10	10	5
Kobuleti	30	30	20	10	5	5
Keda	40	25	20	10	5	0

Municipality	Septic Tanks distribution by municipality and type (% of each type for the systems in the municipality)					
	1 HH	2 HH	10 HH	15 HH	20 HH	30 HH
Shuakhevi	35	30	15	10	5	5
Khulo	50	30	10	5	5	0

4.3.5 Infiltration Trenches

Depending on the size of the septic tank and the soil classification, one, two or three lines of infiltration trenches will be constructed, in which perforated pipes will be used to distribute the effluent through each trench. The surface area of infiltration trenches will be different according to capacity of the septic tank and the soil category. The trenches will be filled with adequate grain size filter media. The final effluent will be infiltrated into the subsoil as the final recipient.

4.3.6 Sewage Connections

For the program, sewage connections are considered the pipeline that connect the toilet structures with the septic tank. In case of arrangements with a group of households connected to a larger communal septic tank, the sewage line considers the total length to convey from each house the wastewater to the location of installation of the septic tank.

Table 22 TM Average Length by Municipality

ST type (HH):	1	2	10	15	20	30
Pipe type	total length (m) by pipe type in arrangement					
110-2	17,50	20,00	12,50	12,00	10,50	12,00
150-2	0,00	0,00	8,75	12,00	14,00	16,00
200-2	0,00	0,00	3,75	6,00	5,25	6,00
200-4	0,00	0,00	0,00	0,00	5,25	6,00
Total	17,50	20,00	25,00	30,00	35,00	40,00

4.3.7 Manholes

Manholes or inspection boxes are required for proper O&M of the sewage connections. It was assumed for the update in investment costs that 90% of the manholes will be up to 2 m. Either plastic or concrete manholes will be considered, depending on their location and resistance requirements.

5. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL BASELINE

5.1 Project Area of Influence (AoI)

5.1.1 Delineation of Project Areas LOT 1

The project area of LOT 1 comprises selected areas of Khulo, Shuakhevi, Keda, Khelvachauri and Kobuleti Municipalities. The Areas of Influence (AoI) comprise 1.) the Water Supply Intake areas including the access roads and water transmission mains, 2.) the areas of replacement and extension of the centralized water supply, 3.) the areas of replacement of sewage evacuation networks in the Daba centers including the sewage pipes to the WWTPs, and 4.) the sites of WWTPs (new and to be rehabilitated) and the discharge pipes of effluents into surface water bodies, plus the downstream areas of effluent discharge.

Figure 11 LOT 1 Project Area of Influence

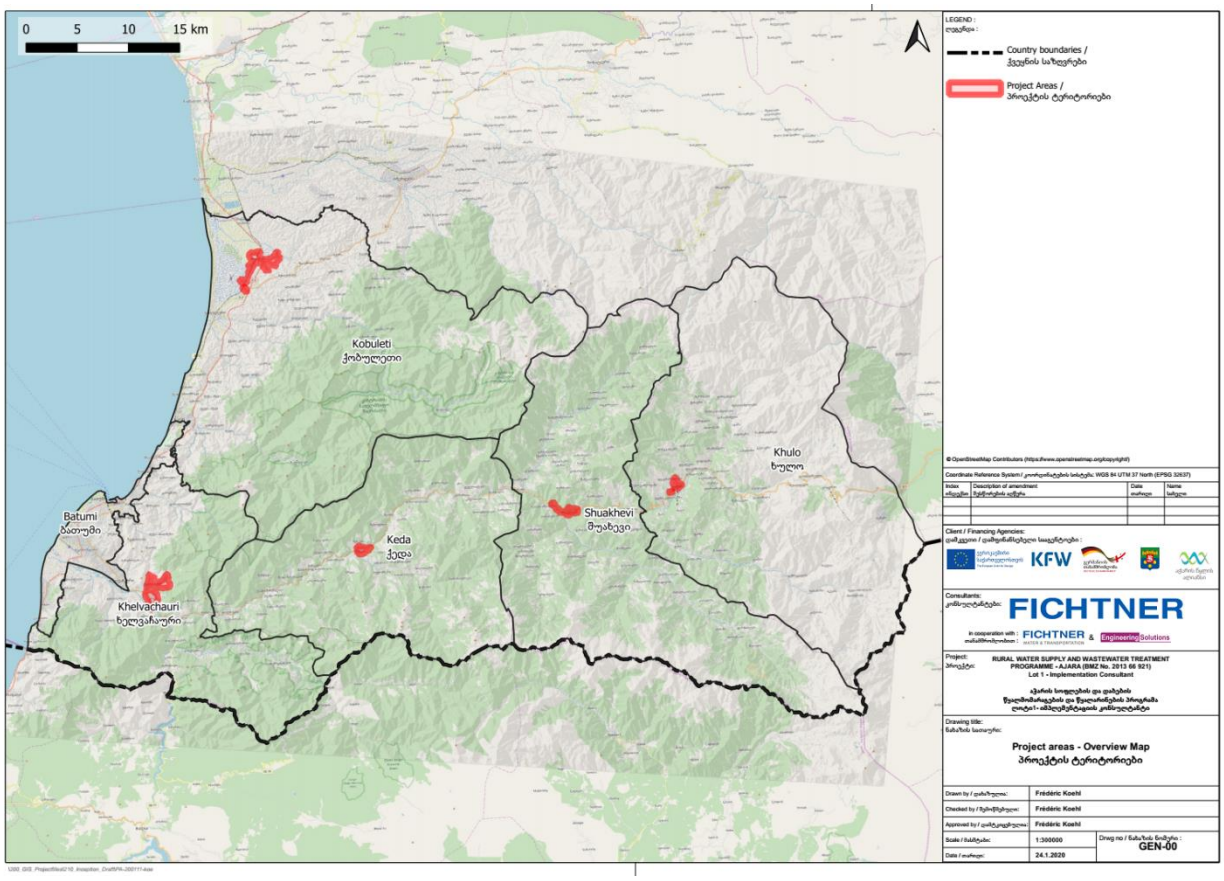

A more detailed mapping of the Project Area in each municipality will be provided in the technical descriptions for the individual sub-project ESMPs.

5.1.2 Delineation of Project Areas LOT 2

The LOT 2 project area comprises selected areas of all 5 Program municipalities: Khulo, Shuakhevi, Keda, Khelvachauri and Kobuleti Municipalities. The AoI comprise: 1.) the water supply intake areas including water transmission mains, 2.) sites of storage tanks 3.) sites for septic tanks and filter beds.

5.2 Environmental Baseline

5.2.1 Topography

The Ajara region is mainly mountainous, except for the western areas around Batumi and Kobuleti, with altitudes ranging from 0 m to over 2.600 m above sea level. Regarding the relief, Ajara represents quite a complicated system of mountains and valleys, part of the western Meskhetian ridge, which is divided by the main river of the region – Ajaristskali. The Ajara-Trialeti Belt occurs at the northern margin of the Lesser Caucasus and forms the boundary between the northern and southern Transcaucasia. Wide beach areas exist around Batumi, Chakvi and Kobuleti (5).

Based on the designed systems, a topographic survey for the different proposed components of the project (such as intake, distribution networks, reservoirs and septic tanks) will be carried out.

5.2.2 Geology

The available geological maps are mainly small-scale, and only provide general information. In the following figure, a geological map is presented (an extract of an old Soviet geological map, K 37/38, M=1:1.000.000, from 1986). Several other maps are available, but none in better quality nor providing better information. They are only useful for a general overview of the situation.

Figure 12 General Geological Map of Ajara

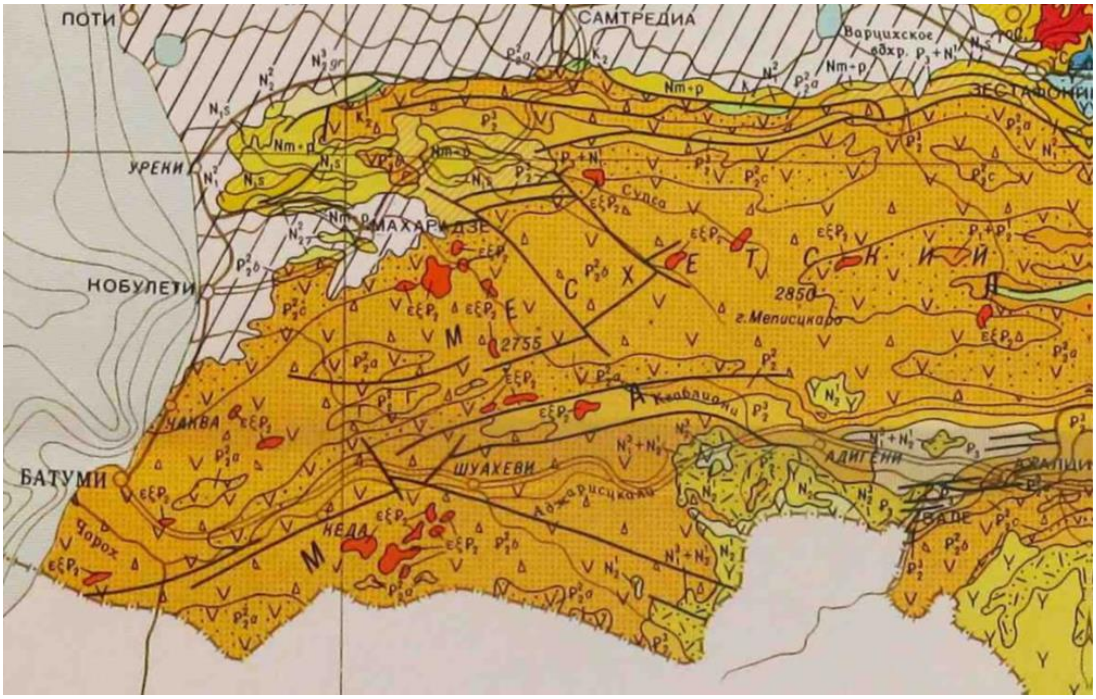

As Figure 12 indicates, the main part (over 90 %) of Ajara's surface is made up of volcanic, specifically basaltic rock and basaltic derivates like andesite. That means solid rock partly with strong tectonic deformation, more or less fractured, of west to east striking mountain chains. This material gives the whole landscape its morphology with a predominantly mountainous shape with deep valleys and steep slopes.

Generally, there are no maps with a resolution that could provide a closer specification on the village scale. Therefore, the geological situation, especially the aspects of stability, carrying capacities, permeability of sedimentary soils and risk assessment (including risk of rockfall, landslides and mud streams) must be evaluated individually for each site or village before the final design will be adapted to the real existing conditions at each location.

5.2.3 Soil Characteristics

Of the 11 soil types registered in Ajara, the most wide-spread are the following:

- alluvial and red soil (coastal area);
- gray (mountainous) and
- mountain - meadow cord (alpine zone) soils.

Agricultural lands occupy only 25% of the territory of Ajara, most of which is situated on a slope with an inclination of over 10%. In the past decades, due to more frequent heavy precipitation and agricultural use, a significant increase in water erosion in Ajara has been observed, affecting 30-35% of arable lands. The situation is particularly alarming in the sub-alpine zone, due to an active use of the topsoil for grazing. Soil erosion is exacerbated by the cutting down of forests.

An overall categorization of soil types for different areas of the program was proposed in the inception phase (5), as can be seen in Table 23. Category A soils are cohesive soils with an unconfined compressive strength of 144 kPa or greater. Examples include: clay, silty clay, sandy clay, and clay loam. Category B soils include cohesive soil with an unconfined compressive strength greater than 48 kPa but less than 144 kPa and granular cohesionless soils, such as silt, silt loam and sandy loam. Category C soils are cohesive soil with an unconfined compressive strength of 48 kPa or less, granular soils (including gravel, sand, and loamy sand), submerged soil or soil from which water is freely seeping, submerged rock that is not stable, or material in a sloped, layered system. This categorization will be defined in detail for each village within the scope of the work after the site visits and upon conducting required surveying.

Table 23 Overview of Soil Categories (5)

Region	Soil Category (regarding excavation)		
	Category A	**Category B**	**Category C**
Lowlands	70 %	20 %	10 %
Highlands	30 %	40 %	30 %

A rough estimation of the frost depths is as follows (5):

- Lowlands up to 1000m above sea level – 0,5 m
- Highlands over 1000m – 1 m

For the septic tank effluent discharge, soil permeability should also be considered, to avoid the contamination of water bodies. The below indicators will be used to understand soil permeability according to the different soil type.

Table 24 Coefficients of Soil Permeability in the Ajara Area

Material Type	Coefficient of Permeability k_f for Water	Permeability	Possible Locations
Basaltic rock – fragmented	10^{-1} to 10^{-2} m/s	highly permeable	Highlands: in general
Gravel with sand	10^{-1} to 10^{-3} m/s	highly permeable	Highlands: valleys - lowlands - Batumi
Soil with sand and gravel	10^{-3} to 10^{-4} m/s	permeable	Highlands: valleys, soft slopes, plateaus - lowlands, Batumi, Kobuleti
Soil with sand and silt	10^{-3} to 10^{-5} m/s	permeable	Highlands: dips - lowlands, Batumi, Kobuleti
Mudflows	10^{-3} to 10^{-6} m/s	permeable - slightly permeable	Highlands: generally - Lowlands
Sandy silty clay	10^{-5} to 10^{-7} m/s	slightly permeable - poorly permeable	Batumi, Kobuleti
Clay	10^{-7} to 10^{-12} m/s	almost impermeable	Kobuleti
Basaltic rock mono-lithic	-	impermeable	Highlands: in general

5.2.4 Air Quality

In recent years, the National Environmental Agency has begun to modernize the observation network, so that today 8 air automatic monitoring stations are in place, 1 of which is located in Batumi (8). No data on air pollution is available for the Ajara region.

Georgia is party of the 1979 Geneva Convention on Long-range Transboundary Air Pollution since 1999. Georgia reports emissions of different air pollutants in the Energy, Industrial Processes and Product Use, Agriculture and Waste sectors. The data is available only on the country level. An Air Quality Plan exists only for Tbilisi.

5.2.5 Noise

No data on measurements of baseline noise levels in the Program area were available in the documents provided, previous publicly available ESIAs and open sources. The municipalities do not have a special obligation to measure noise level beyond the grievances by the local population.

The residents of houses along the roads are potentially sensitive to increased noise levels during the construction phase, since the access roads go along the sparsely populated rural area.

5.2.6 Meteorology and Climate

In the Ajara coastal zone, the average annual temperature increases slightly but steadily. The rise in temperature is observed everywhere in the spring and summer, but winter and spring have become cooler. The average annual temperature in the coastal zone of Ajara is 13 – 14,5°C, the warmest place is Batumi, with the average temperature of 14,5°C, while the coldest location is Goderdzi pass (2,4°C). The coldest month is January and the hottest is August. The number of hot days and tropical nights has increased in the coastal zone and can potentially affect the health of the population and tourism industry. In the recent period, Kobuleti and Keda municipalities experienced the highest temperature increase (up to 0,5°C) on the territory of Ajara. The increase in the number of very hot days and tropical nights, rainy and heavy precipitation days was the highest in these municipalities (9).

Relative air humidity is high everywhere and varies between 70-90%. The highest humidity values are observed at the Goderdzi Pass –88% on average (10).

Annual precipitation in Ajara is 2.600 mm in the lowlands, 1.300 mm in the montane level and 1.500 mm in the alpine level. The western side of Mount Mtirala (1.334 m) receives as much as 4.000 mm of annual rainfall.

The maximum amount of daily precipitation in Ajara in the warm period reaches 80 - 100 mm with the duration of 2 - 4 hours. From April to October the average number of such days in the coastal zone equals to 23, and in the mountains 10 - 12.

5.2.7 Climate Change

Georgia is among the most vulnerable countries to climate change in Europe and Central Asia (ranking number 5) and with lower adaptive capacity (11). According to the Second National Communication to the UNFCCC (2009), there have been changes in climatic parameters between 1955-1970 and 1990-2005. The average maximum as well as average minimum have increased significantly, too. At the same time, the maximum index of precipitation in 24 hours has increased too, which may have serious effects on floods and landslides (9).

By the end of the century, in west Georgia, a temperature increase between 3,5 °C and 4,2°C and a decrease in precipitation by 6% are anticipated. The process is acute in the summer, when the tendency of temperature increase and precipitation decrease is higher than in other seasons (10).

5.2.8 Water Sources

Water is not distributed equally throughout the country and is accumulated mostly in the western part of Georgia, while the eastern regions often suffer from water shortage (10). Water resources of Ajara are diverse and contain rivers, lakes, swamps and underground waters. There are no glaciers and water reservoirs.

There are over 1.500 rivers, with the total length of about 8.600 km. Most of the rivers fall into the categories of less than 20 km and 20-29 km, while only 2 rivers exceed 40 km – Ajaristskali and Kintrishi rivers. In most cases, the rivers are rain fed. The water regime is characterized by spring flooding, autumn flashfloods and an autumn-summer water deficit. Most of the rivers are

tributaries of the Chorokhi river, which drains into the Black Sea, while others directly drain into the Black Sea (10).

The annual river flow is unevenly distributed throughout the year. The distribution of the inter annual stream flow generally depends on climatic factors. It's surveyed that due to global warming, some changes are expected in the annual distribution of river flow. For example, the average annual flow of the river Ajaristskali in 2021-2050 in fact will not change in comparison with the average rates of 1961-1990, but it is expected that the volume of winter and autumn flows will increase and the summer and spring flows will decrease (10).

According to water abstraction data, surface water in the region is mostly used for hydro energy (94%), drinking purposes (4%), industrial purposes (1,6%), and the rest is used for irrigation (12).

Ajara is also very rich in groundwater. There are 42 mineral water sources registered in Ajara, most of which belong to the sulphate-carbonate group, 5 of them are thermal. Monitoring of groundwater in Georgia has not been conducted in the past years. As a result, complete groundwater quality and quantity data are not available.

5.2.9 Water Quality

There is no historical data on water quality in Ajara, apart from sediment, for rivers or springs.

Within the Program, water sources in some villages were tested by water quality quick tests for E. coli and coliform contamination, as well as microbiological and chemical analyses of water sources were undertaken. Based on results water quality in the winter is reportedly slightly better than in summer (5).

Untreated municipal wastewater is responsible for 67% of all surface water pollution in Georgia. Industrial sectors strongly affecting surface water quality are mining, oil production and food industry. Other sources are unsanitary landfills, illegal dumpsites and agricultural activities.

5.2.10 Flora and Fauna

The Caucasus region is one of the 200 Global WWF Eco-regions, one of the world's 34 biologically richest and most endangered terrestrial ecosystems according to IUCN classification and one of the world's 221 Endemic Bird Areas. Furthermore, Ajara forms part of a priority conservation area in the Caucasus Eco-region (West Lesser Caucasus Priority Conservation Area on an international level) that stretches into Turkey (13).

The area is of high biodiversity importance because of the humid Pliocene flora refugium, high proportion of narrow-ranged (local endemic) plants (including two rhododendron and other evergreen shrubs and trees), high percentage of endemics including fish, amphibians, lizards and small animals; endemic snails and beetles and a well-known bird migration hotspot. Certain relict species are found only in Ajara, for example - *Betula medwedewii*, *Epigaea gaulterioides* and others. A list of protected flora per municipality can be found in Annex 2: Protected Flora Species per Municipality.

Georgian flora is one of the richest among countries with moderate climates, with over 4.000 vascular plant species, including around 900 species (approximately 21%) that are either Caucasian or Georgian endemics. In addition, 17 endemic genera are present in the flora of Georgia and Caucasus. Of the endemic flora in Georgia, 152 species (approximately 60% of the endemic

species) are categorized as endangered. Due to a lack of regular monitoring, there is scarce information on the dynamics of populations of species included in the Red List (14).

The flora of Ajara, as typical for mountainous regions, is characterized by vertical belting. According to Ketskhoveli (1), several zones exist in the area:

1) 0 - 250 m ASL: Hydro phyto grass and moist forests;
2) 150-250 m up to 450-500 m ASL: Evergreen sub-forested and muddy forests of Colchicum;
3) 500 m - 2000 m ASL: Middle girdle of mountains, with several sub-zones:
    a. Beech forests in the middle montane level, with the understory formed by Pontic rhododendron, Black Sea holly, cherry-laurel (Prunus laurocerasus);
    b. Hornbeam forests in combination with beech formations, approx. up to 1.100 m ASL;
    c. Coniferous forests within the range of 900-1.000 m to 2.000 m ASL
4) High mountains, subalpine and alpine zone.

In terms of biodiversity conservation, forests are the most important habitats of Georgia and the Caucasus Region. Existence of about 65% of Caucasus species depends on forests. At the same time, a total of 60% of the region's forest is degraded or is degrading, as erosion and landslide processes are intense in the forest so the forests have to a significant extent lost their natural self-recovery ability.

When it comes to the country's fauna, over 16.000 species have been identified. Among the Caucasian endemics there are 19 mammal, three bird, 15 reptile and 3 amphibian species, whilst the Georgian endemics are represented by only one species; the Ajarian lizard (*Darevskia mixta*) (15). Sixty-one species are protected under Georgian legislation. A list of protected fauna is included in Annex 3: Protected Fauna Species per Municipality.

The territory of Batumi and adjacent villages of Khelvachauri and Kobuleti municipalities are known as the 'Batumi bottleneck' of the Eastern Black Sea Migration Corridor for a great diversity and tremendous volume of birds, in particular for birds-of-prey (10). Due to local climatic conditions, this is an ideal gateway for passive migrants like soaring birds-of-prey (e.g. honey buzzard), but also for countless more active flyers like harriers and falcons and others like rollers, bee-eaters, orioles, nightjars and quails. The 2012 Batumi Raptor Count estimates around 179.000 migrating honey buzzards were recorded during one day of observations, setting a world record.

Among birds of prey, the most endangered one is the Eastern Imperial Eagle (Aquila heliaca). There are only 15 nesting places of this bird remaining in Georgia. The Cinereous Vulture (Aegipiusmonachus) and black stork (Ciconianigra) are endangered as well.

Large mammal species occurring in Ajara include the jackal, the boar and the brown bear. Foxes and otters also occur, but more rarely. Eurasian otter is rare due to a low food supply and conflict with commercial fisheries (NACRES, pers. comm.). Otters have decreased in Georgia and the minimum population size is approximately 400 individuals (GoG, 2014). Otters forage in water and nest on land, and their preferred habitat includes rivers, lakes, streams and terrestrial habitats adjacent to waterways. Caucasian salamander is a restricted-range species and is suffering from a rapid reduction of its habitat range owing to fragmentation. This species occurs in broad-leaved and mixed forests, and is also found in the sub-alpine belt and alpine meadows. It tends to avoid large streams and lives mainly in river tributaries, usually less than 1 – 1,5 m in width and about 20 - 30 cm in depth in spring (9).

The ichthyofauna of Ajara comprises 88 fish species (44 Black Sea species, 21 freshwater species, and 24 anadromous species). In the Batumi coastal waters, sturgeon, beluga sturgeon, black sea salmon, striped mullet and other mullets (*Mugil cephalus*, *Ramada risoo*, *Mugil saliens risoo*, and *Mugil cephalus risso*) are present. Other prominent fish include barbell, bullhead, and herring (16). The fish community is considered to be diverse but with low abundance. None of the species presented are abundant enough to be important for commercial fishing; however, subsistence fishing is popular and a valued past time of the local population. Nationally and internationally protected species inhabit the Black Sea and the Ajara rivers (migrating for spawning or nursing): *Acipenser colchicus parcicus*, *Acipenser stellatus Pallas*– migrate into the rivers in spring, *Capoeta sieboldii* – can be found in the rivers Chorokhi and Ajaristskali. Due to the loss of habitats and spawning migration routes, and excess fishery, all of the six sturgeon species and trout are threatened (17).

The amphibian species occurring within the Ajara include the green toad, marsh frog and two newt species (common newt and Asian newt). The most widespread reptile species are the water snake, Aesculapian snake, and pond turtle. Within the last decade, owing to fragmentation and degradation of habitats, endemic amphibian – Caucasian Salamander (Mertensiellacaucasica)and endemic reptile – Caucasus Viper (Viperakaznakovi) have considerably decreased in number (17).

5.2.11 Protected Areas

The total protected area of Ajara extends to 39.036 ha, more than 13% of region's overall area. Protected areas are established in the Ajara coastal zone and in western part of mountain terrain:

- Strict Nature Reserve (Kintrishi – 13.893 ha);
- Two National Parks (Mtirala – 15.806 ha and Machakhela – 8.733 ha);
- Nature Reserve (Kobuleti – 331 ha) and
- Managed Reserve (Kobuleti - 4389 ha).

The protected areas and candidate Emerald sites of Ajara are shown in the following figure. The figure also outlines the project locations of LOT 1, as well as the to-date confirmed LOT 2 program villages.

Figure 13 Protected areas and candidate Emerald sites of Ajara

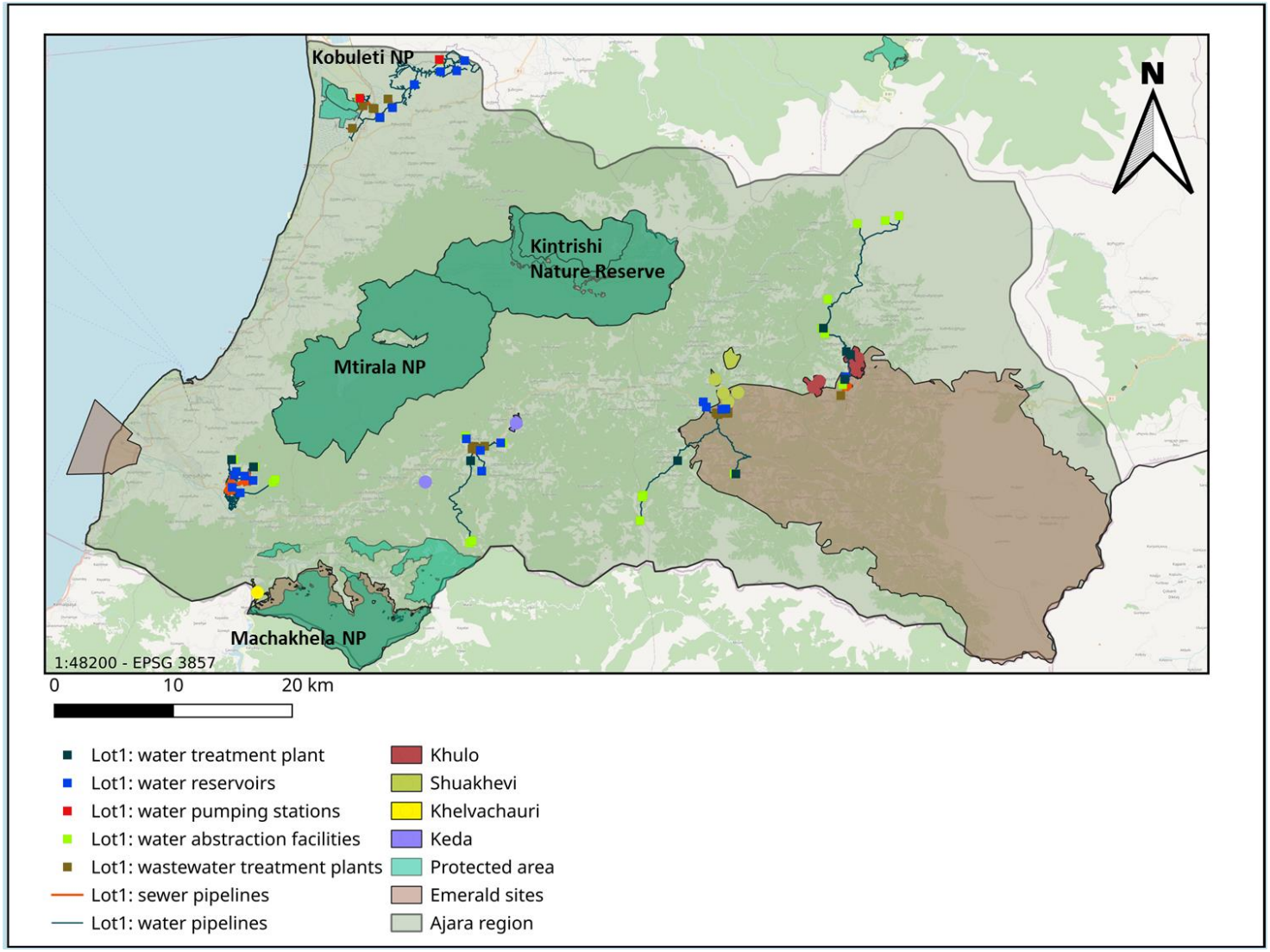

The Kintrishi Protected areas (PA) complex is comprised of two areas: Kintrishi State Reserve (IUCN Category I), which was created in 1959, and Kintrishi Protected Landscape (IUCN Category V) established in 2007 on the territory of the original State Reserve. The relief of the Kintrishi PAs is mountainous and cut by deep ravines. The main artery of the area, the river Kintrishi, has its source on Mount Khino and flows into the Black Sea nearby Kobuleti resort (13).

Mtirala National Park is established on the Kobuleti-Chakvi Ridge in the western part of the Ajara-Imereti Range of the Smaller Caucasus Mountains, for the conservation of unique Colchicum ecosystems (13). At 1.381 m ASL, it is the rainiest territory in Georgia, hence the name “mtirala” meaning “weeping.” Ninety-five fauna and 284 flora species are registered in the Mtirala National Park. Neither LOT 1 nor LOT 2 projects will have any influence on the Mtirala national park. The closest project location is the LOT 2 project village Tibeta.

Machakhela National Park, is located in Khelvachauri municipality, with a total area of 8.733 ha. The area is covered by forests, 75 % of which are virgin forests. Most of the area is covered by the Colchic type mixed forests. The area is also characterized by a unique variety of relict and endemic plants (13).

The Project Area of LOT 1 is situated in none of the described Protected Areas, but adjacent to Kobuleti National Park / Ispani Mires (Ochkhamuri WWTP). As for the LOT 2 Program Area, so far, one selected village is located within a national park: Chakvistavi in Mtirala National Park.

5.2.12 Natural Hazards and Risks

Owing to the diversity and complexity of the geomorphological structures, as well as the proximity to the sea, Ajara is one of the regions in Georgia with a higher frequency and intensity of natural disasters. More than 70% of the territory of Georgia and up to 3.000 settlements are located in geological risk zones. One of the most vulnerable areas to geological hazards in Ajara is Khulo municipality (10). Disaster data of the last 30 years show that more than 170 persons lost their lives due to natural hazards and more than 10.000 residents needed to be shifted to safe territories, while the economic losses reached some million dollars (18).

From the geological processes, the highest hazard probability is related to heavy precipitation. During the preparation of Georgia’s Third National Communication to the UNFCCC, it was defined that extreme geological events are most likely activated when the amount of annual precipitation exceeds annual values by 200 - 400 mm. The occurrence of mudflows coincides with the rain period.

In the high mountainous regions, flashfloods landslides and mudflows have become more frequent, which to a definite extent is a result of the recession of the Caucasus glaciers; Heavy river flows, as a result of fossil glaciers melting, result in intense mudflows in high mountain regions (10).

In the Black Sea coastal zone, between 1956 and 2007, the frequency of storms increased by 50 - 60%, while the elevation of the sea level by 0,7 m (due mainly to eustatic phenomena), significantly increasing the risk of damages from storms and coastal flooding (14). Furthermore, as a result of climate change, the Black Sea coastal zone erosion process has become more active.

The available maps show a comparatively low to medium risk of earthquake in the area of Ajara. The following figure shows the zones with a probability of earthquake. This parameter must be considered especially in the case of construction of above-ground tanks or for facilities built

on potentially instable ground. Local regulation of architectural design regarding seismic security shall be considered. No further information is available regarding the micro zoning earthquake areas for the locations of villages and communities within the scope of the program. This will be further investigated during the geotechnical surveys in the required locations.

A significant increase in the number of hot days and tropical nights is anticipated due to climate change, that will facilitate the activation of vermin and diseases in the Ajara forests. The impact of climate change on agricultural lands and soils covered by forests in Ajara is mainly caused by intensive and heavy precipitation and the increase of the sea level. As to precipitation, after the insignificant rise by 1%, their decrease by about 10% is expected to the end of the century (8).

Figure 14 Macro-seismic intensity in Ajara

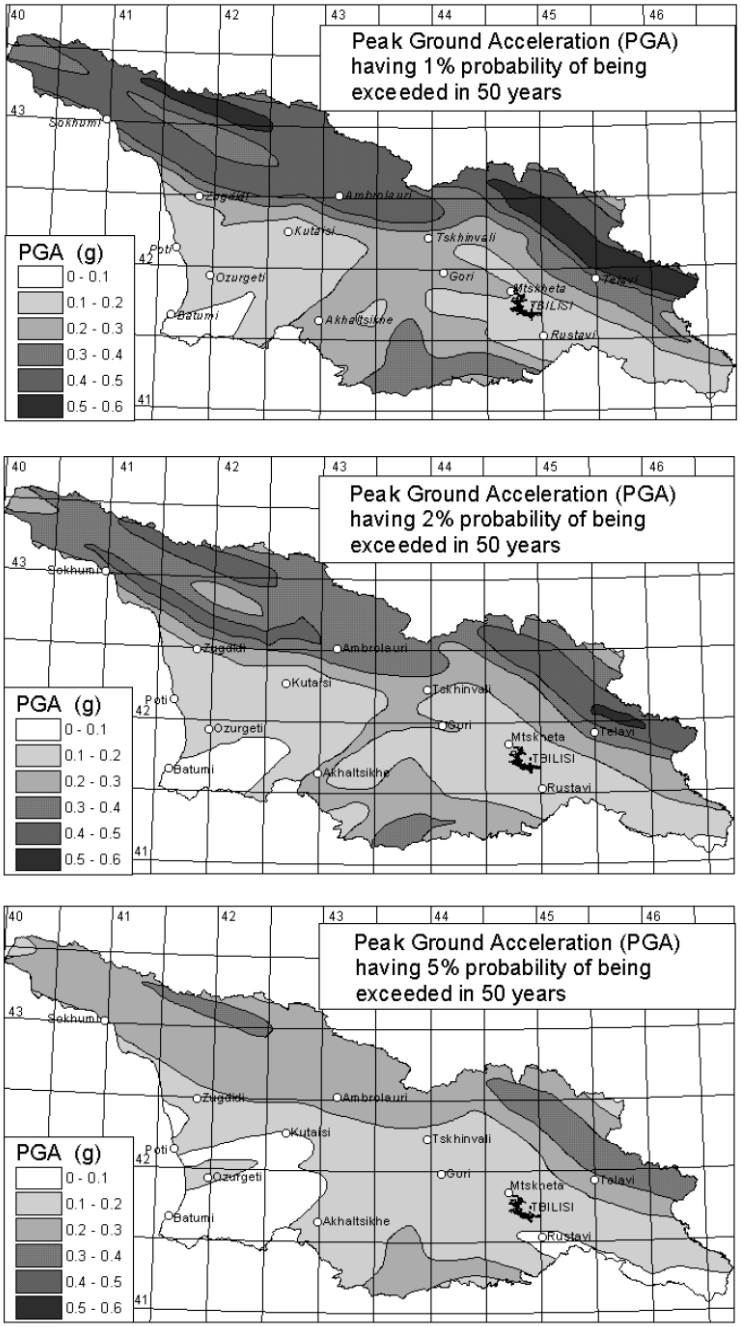

5.3 Social Baseline

5.3.1 Population and Demography

Ajara is divided into six municipalities named after their administrative centers. Batumi is the largest, covering about 40% of the population. A further 40% live in the coastal municipalities of Kobuleti and Khelvachauri, while the remaining 20% live in Keda, Khulo and Shuakhevi. The target group of the current Program are the inhabitants of the semi-urban and rural regions of the five municipalities of Ajara - Khelvachauri, Khulo, Keda, Kobuleti and Shuakhevi.

Table 25 2019 Population per Municipality (19)

Municipality	Population		
	Daba[8]	Villages	Total
Keda	1.354	15.455	16.809
Kobuleti	28.593	44.213	72.806
Shuakhevi	719	14.382	15.101
Khelvachauri	0	52.365	52.365
Khulo	956	24.946	25.902
Total	31.622	151.361	182.983

A significant decrease in population can be observed for the period 1994 – 2019: 30% on average, with the most significant decrease in Khelvachauri (43%).

Population density in rural areas is the highest in Khelvachauri and Kobuleti, with 156 and 104 persons per square kilometer respectively. In the other municipalities it is lower than 50.

[8] Not to be confused with Lot 1 project areas

Figure 15 Household Density Map of Ajara (20)

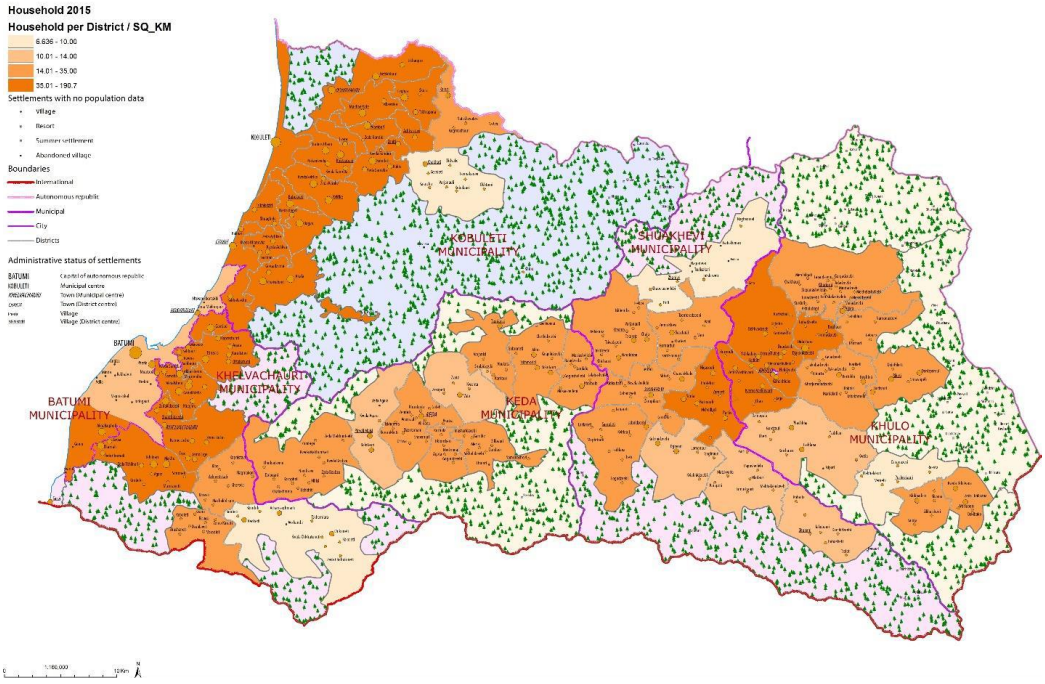

The gender composition and age groups of the population of Ajara are shown in the figure below. A proportional female to male ratio in all age groups can be observed in both the dabas and the villages.

Figure 16 Ajara Population by Age Group (19)

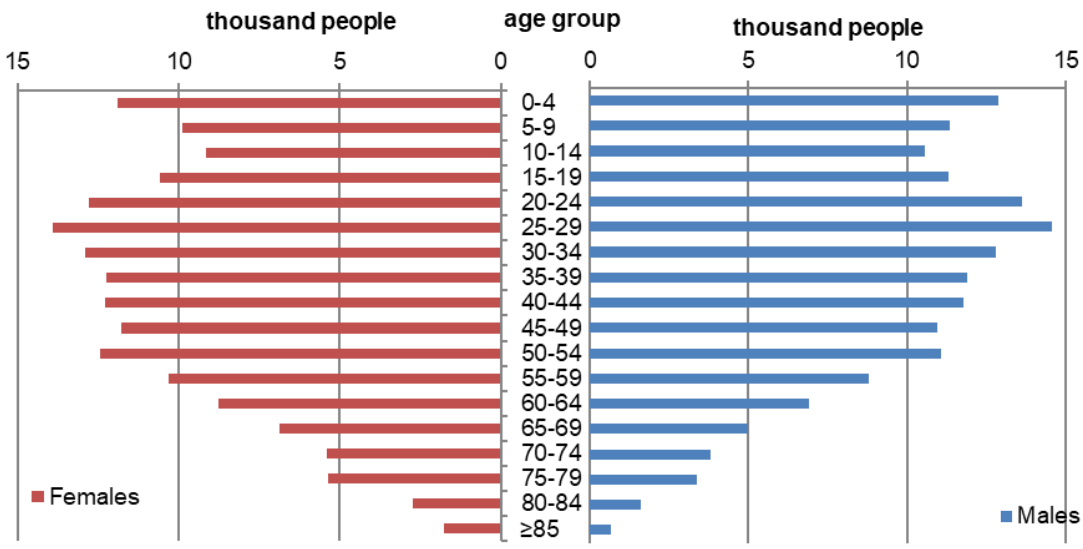

According to official data, the average number of inhabitants per household in the dabas is 4,4 (19), which is slightly lower than the 4,8 estimate of the Socio-Economic Survey Report. In the villages, the average estimated number of people per household is 5,8.

As regards the non-residential population, which usually considered tourists, migration labor and secondary residences, no meaningful data, which could be assigned to specific areas of Ajara, is available.

5.3.2 Socio-Economic Situation

Despite significant intervention by the Government of Georgia, the rural population still faces numerous social, economic and infrastructural issues. The main problems include weak economic diversification, migration, extreme poverty, poor infrastructure and poor access to healthcare. Agriculture is the basic source of income, accounting for 47 % of total employment. However, due to low-productivity and land fragmentation, most produce is used to satisfy own family needs.

In 2015, with the aim of developing the highlands, Georgia adopted the Law on the Development of Mountainous Regions, which encompasses mountainous Ajara. Entrepreneurs operating in high mountainous settlements were appointed special status. This law envisages privileges for the residents of high mountainous settlements, which cover social as well as taxation issues (21), including 50 % subsidies of their utility bills, which at the moment encompass gas and electricity. As there are currently not water / sanitation tariffs, whether these will be included in the future remains an open question.

As can be seen in the figure below, in the urban areas, the population over 15 years most commonly works as employees (32%), while self-employment at own farm (Geo. Memtevri, mountain farmers) is the most common among the rural population (40%). Even though cash income of the households engaged in agriculture is low, the sector provides an important safety net for most of the rural population, and its performance is crucial to poverty reduction. The unemployment rates in the urban and rural areas, as can be seen in the figure below, are 14% and 5% respectively.

These statistics can however be misleading and need to be critically assessed: tourism and construction account for a major share of Ajara's economy. Both require short-term, seasonal employment and do not provide year-round income security to the hired, mainly unskilled labor.

Figure 17 Overview of the Employment Status of the Population over 15 Years of Age (19)

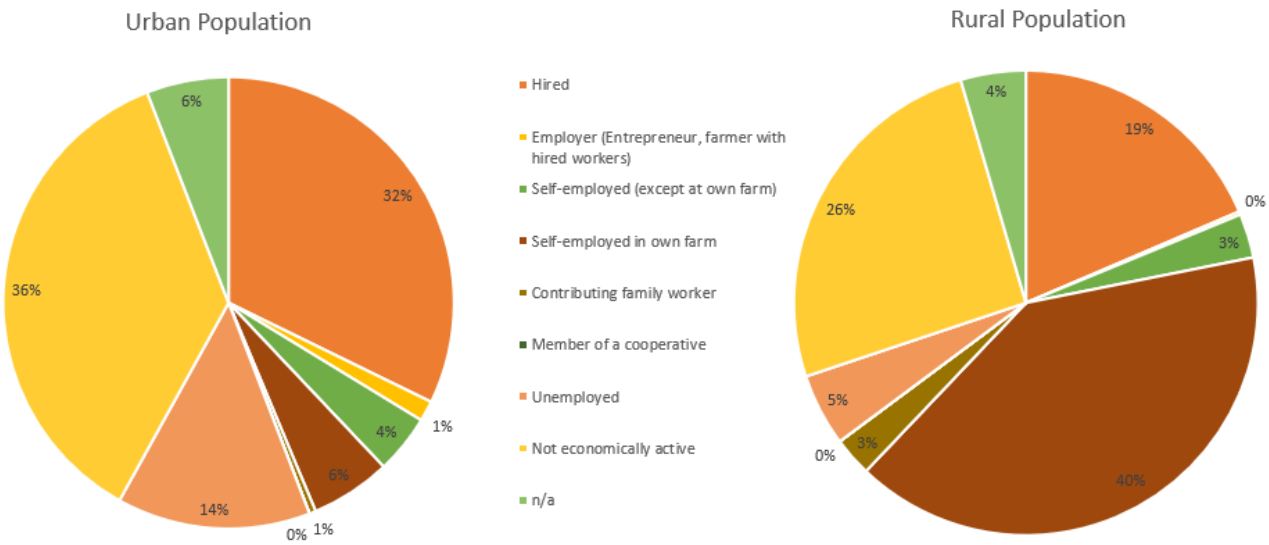

The share of Ajara in the national GDP has been increasing in the last years, and so has employment, which increased by 33,5% in the period between 2006 and 2014. On the other hand, the share of agriculture, hunting, forestry and fishing decreased in terms of value added in the same period. The largest decrease in employment (90%) occurred in agriculture, hunting and

forestry sectors. There was also a decline in the share of jobs created in this sector in the total number of jobs – from 4% to 0,3%. During the same period, agriculture together with education and hospitality sector were the lowest paid sectors in Ajara.

The average monthly income of an employed person in Ajara (including Batumi area) has increased from around 480 GEL in 2011 to 1.135 GEL by the end of 2018. It is 14% lower than the national value (ca. 1.320 GEL in 2018). The main source of income (over 40%) were wages, followed by pensions, scholarships and assistance (19%) (19).

Despite the fact that household income in both rural and urban areas has increased in recent years, according to 2015 data, the mean monthly income per household in the rural areas is 21% less compared to urban areas of Georgia (21). The average monthly household income, as per the official data and the results of the Socio-economic Survey Report is in the range of GEL 1.500 – 1.800. An overview of the main sources of income per municipality is provided in the table below:

Table 26 Livelihoods Sources per Municipality (20)

Municipality	Main sources of income in the rural areas
Keda	• Cash crops for the Batumi market: grapes, vegetable, strawberries. • Staple crops (about 30% for market) include maize and dairy products, which are collected by cars from Batumi. • Migration to neighboring Turkey for the seasonal employment.
Khelvachauri	• Rural cash crops: citrus and other fruits. • Cash and food crops: dairy products, vegetables, livestock, maize; sold on the local weekly market; migration to urban centers for employment. • Migration to neighboring Turkey for the seasonal employment.
Khulo	• Villagers live to a larger extent from subsistence farming. • Sales of homemade dairy products, potatoes, cabbage. • June to August seasonal jobs in the Beshumi resort. (Winter resort in Goderzi will create additional source of income once developed). • Migration to neighboring Turkey for the seasonal employment.
Kobuleti	• Tourism and agriculture. • Mainly citrus fruits, also hazelnuts as a cash crop. • Commuting to Kobuleti for work. • Migration to neighboring Turkey for the seasonal employment.
Shuakhevi	• Fruits, animals, hazelnuts (supported by a project), sweet peppers, potatoes, beans, corn. • In lower elevations more farming, in higher elevations more livestock (cows). • Villagers migrate for work to the dabas and to Batumi. • (Employment at the construction of the hydropower plant not mentioned). • Migration to neighboring Turkey for the seasonal employment.

The Socio-Economic Survey Report found that, in the dabas, there is an equal distribution of single-house dwellings and apartment buildings. Home ownership was very high among the surveyees (96%) in the dabas. In the villages, single house dwellings are prevalent and home ownership is almost ubiquitous. This is in line with the 2014 census data. In both cases, home ownership does not imply (registered) land ownership. Of the surveyed village households, 96% reported having a modern washing machine and 36% a water heater.

As regards education and literacy, according to the 2014 Census, most of the Ajara population is literate (>99%), while 95% have at least primary education. However, access to education is partly problematic in the rural areas. Though primary schools are present in every village, secondary schools only exist in some of them.

5.3.3 Poverty and Vulnerable People

Two of the most important elements of the Georgian social security system include Targeted Social Assistance (TSA) for families in poverty (living allowance) and a pension / social package. TSA is aimed at financing the most vulnerable families in Georgia, and uses a point system to determine whether a particular household satisfies the assistance criteria or not (21). Daba/village level data can be found in Annex 4: Daba/Village Level Data on Vulnerable Population.

The number of female pensioners and recipients of social packages is almost twice that of males. One reason behind this can be that females have a longer life expectancy and due to household duties are less engaged in income-generating activities, and are thus graded by the state social agencies as less socially protected and eligible for social packages.

Figure 18 Percentage of population receiving different types of social support

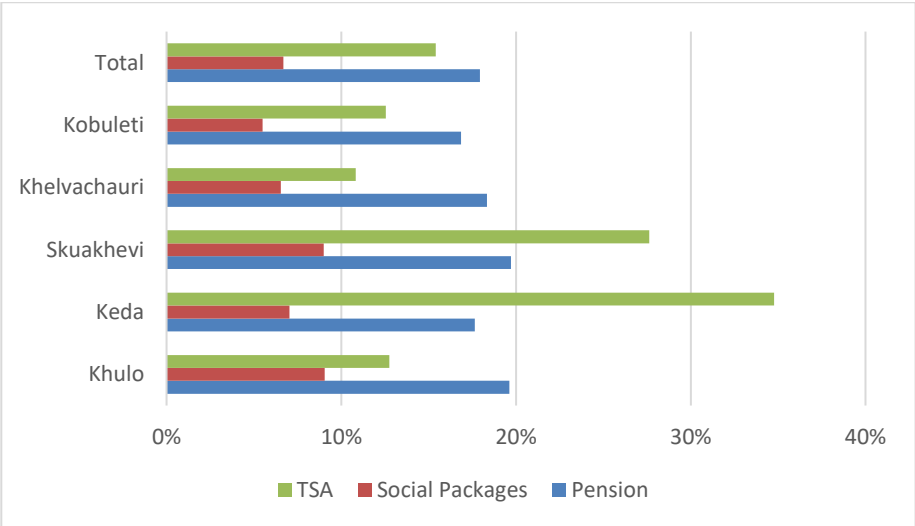

* Note: one person may be eligible for more than one type of support)

Furthermore, as part of state resettlement programs, eco-migrants from the higher-mountainous villages of Ajara, Svaneti, and other areas of Georgia are being/have been relocated to various regions of Georgia. Since many eco-migrants are originally from the Ajara region, the ARA Government implements special housing programs, including the provision of long-term accommodation in/around Batumi. As of March 2019, 2.078 eco-migrant families were registered in Ajara (22): in comparison, there were 5.285 registered families in Georgia in total. The verification of exact village demographics during site visits is therefore important and sole reliance on official numbers should be avoided.

5.3.4 Gender

According to the UNDP Gender Inequality Index (GII) (23), which measures gender inequality in terms of reproductive health, empowerment, and economic status, in 2018, Georgia was ranked 75th among the 162 countries investigated. At the same time, the Russian Federation was ranked 54th and Turkey 66th, while Armenia and Azerbaijan, which are both scored lower than Georgia in the UNDP Human Development Index ranked 57th and 70th respectively.

The national legislative framework in Georgia reflects key principles of gender equality and is in line with international commitments. In 2017, the Government of Georgia created the Inter-agency Commission on Gender Equality, Violence against Women and Domestic Violence, in addition to the establishment of the Gender Equality Council in 2004. The Gender Equality Law (2010), Law on the Elimination of All Forms of Discrimination (2014), and the Law on Elimination of Domestic Violence, Protection and Support of Victims of Domestic Violence (2006) are the main applicable regulations. In the constitution of Georgia, important amendments have been enacted from 2018, strengthening the equality of men and women at legal level. Article 11 reads (24):

"*State shall ensure equal rights and opportunities for men and women. State shall implement special measures to ensure substantive equality between men and women and to eliminate inequality*."

Nevertheless, whilst there are positive changes, women in Georgia still face a reality filled with contradictions. According to the 2018 UNDP report (24), the regulations provide largely declarative, formal rights and remain limited both in scope and content. Also in broader public opinion, the understanding of gender issues and hierarchies is still not very developed. The analysis done by the Boell Foundation (25) found that:

"*[Women] on one hand have access to education, work actively in civil society organizations, and run small businesses, but, on the other, society still considers the major duty for a woman to be taking care of her children and household. Although lately there has been a shift in gender roles and women are starting to become their families' main breadwinners, this situation has not changed men's roles and the division of labor in households."*

Sexual harassment and gender-based violence are prevalent but largely undisclosed issues. Gender based violence mostly occurs at household level. The topic of domestic violence has been on the rise over the past decade in Georgia with an increasing number of reported cases: from 285 to 6.893 cases in 2011-2018; in Ajara, from only 6 reported cases in 2011 to 839 in 2018. The percentage of women victims of the domestic violence has remained mostly unchanged – around 85 % of all reported cases, both in Georgia and in Ajara. Harassment by superiors occurs (as in other countries) and is difficult to counter, as it often unfolds on a fine line between compliments and threats. Unfortunately, till today Georgian legislation does not provide any regulations prohibiting sexual harassment (at work place or public space) nor a definition of what sexual harassment is, which makes it very difficult for victims (if they find the courage) to file law suits. Often the feeling of shame or the fear of humiliation by police or social environment is too big to address the issue.

Generally, women need to be better protected and prosecution of sexual harassment needs to be better enforced. This includes creation of specific institutions, which prevent that women have to expose themselves in front of joking police officers and judges if they are victim of sexual harassment or domestic violence. Also, intra-institutional protection mechanisms (in

administrations and public sector companies) as well as awareness campaigns for men, what they can do against sexual harassment of their female colleagues should be developed.

As mentioned in the previous sub-chapter, the number of female pensioners and recipients of social packages is almost twice that of males. One reason behind this can be that females have a longer life expectancy and due to house-hold duties are less engaged in income-generating activities, and are thus graded by the state social agencies as less socially protected and eligible for social packages.

Especially in small towns and rural and highland areas, Georgian society is still marked by traditional patterns of gender relations. This is especially true for mountainous Ajara, where traditional gender roles in terms of family relations, marriage, respect of the elderly, child education, household chores and caring tasks still prevail and where women tend to have a double or triple burden compared to men. In urban and low land areas, as well as the touristic sea side, economic and social opportunities are better. Nevertheless, women often have to ensure the monetary income additionally to the other household- and caring tasks. At the same time wages are often far from being equal, even if women are better qualified / educated. Georgian women today face a gender pay gap of around 35%(26).

The creation of a Gender Equity Council by the government in all Project municipalities in 2015/2016 shows an increasing awareness about the importance to address gender equalities at municipal level. Also the existence of Women's Rooms in every project municipality, where specific issues can be addressed is noteworthy. The women rooms are active (apart in Kobuleti) and this progress should be accompanied by relevant budgeting and staffing (in which case the situation is better in some municipalities than in others).

With relation to water supply, women are in most cases the persons who handle most of the drinking water, be it for washing, bathing children, preparation of food, caring for sick members in case of un-safe water. The Socio-Economic Survey Report concluded that the role of collecting water was equally distributed among males and females.

There is a need for the Project to inform the Gender Equity Councilors about all project level meetings at the municipality and involve women in relevant decision-making processes. The participation of women representatives in decision making about water supply and waste water infrastructure is highly recommended at municipality as well as at village level.

5.3.5 Health and Disability

In 2013, the Government of Georgia launched the Universal Healthcare Program, which led to the universal provision of healthcare for all Georgian citizens through state-funded medical care, as well as improved access to healthcare services, and the creation of a mechanism to ensure against the high costs associated with emergency medical care (21).

Access to healthcare is limited in the mountainous areas. Despite the fact that there is a medical doctor able to provide primary medical care in every village, the population still has difficulties purchasing medicine due to a limited number of pharmacies, which forces people to travel to the towns to obtain them (21).

Regarding disability, the following figure shows the disaggregation of the population according to the last census data (without taking into account the level of disability).

Figure 19 Population with disabilities (19)

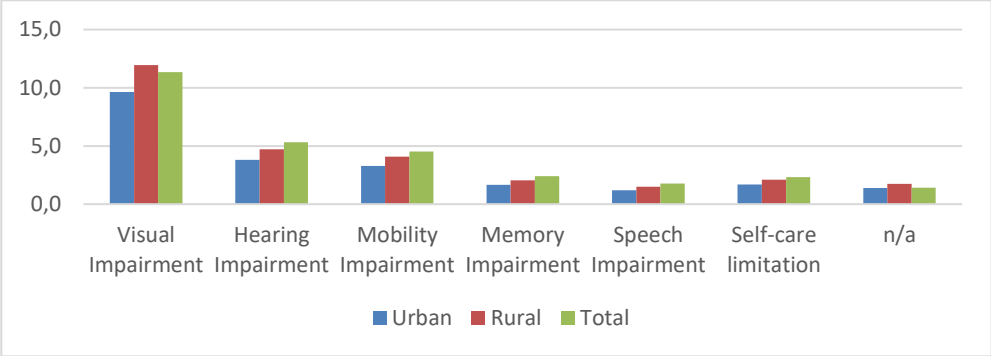

Since 2012, the number of daycare centers (including those serving disabled people and children with disabilities) increased in almost every city and municipality of Georgia. However, this service remains limited in rural areas (21).

5.3.6 Ethnicity, Religion and Language

According to the 2014 population census, the main ethnic group in Ajara are Georgians (96%). The biggest minority groups in the urban areas are Armenians and Russians, making up 3% and 2% of the urban population, respectively. The rural population of Ajara is almost exclusively Georgian (99%).

When it comes to religion, the collapse of the Soviet Union and the re-establishment of Georgia's independence accelerated re-Christianization, especially among the young population. Christian Orthodox and Sunni Muslim populations in Ajara today make up 54.5% and 40% of the total population, respectively. However, there is a clear distinction between the urban and the rural population. While the urban population is predominantly Orthodox (68%, as opposed to 26% Muslims), in the villages, the Muslim population prevails with 56%, as opposed to 38% Orthodox. The Muslim population mainly lives in the Khulo municipality.

As regards the language, Georgian is the official language and almost all of Ajara population speaks it fluently (96%). According to the 2014 census, the most commonly spoken language among the population that do not speak Georgian (or where no answer was provided) was Russian (40%), followed by Azerbaijanian (25%).

5.3.7 Land Ownership and Land Use

The land ownership situation throughout the project is varied and, in many cases, especially in the highlands, the land is not officially registered in the State Registry. Archive logbooks, the so called “village books” (Geo. Soplis zigni) exist and in many cases can attest to historic land ownership.

The State Program on Land Registration has been launched in 2016 and is being implemented successfully, with the aim to promote and increase citizen access to the land registration process. Establishing a database with registration records and cadastral information is seen as a precondition for the development of the land market (21).

Land in the region is small, with difficult terrain and there is high fragmentation of households owned agricultural land. On average, the size of a family holding is 1,22 ha, fragmented into two or three land parcels of 0,45 ha on average. Ajara’s forest area is 153,4 thousand hectares, which is 53% of the entire territory.

5.3.8 Tourism

In the past couple of years, the Ajara Tourism Department has upped its efforts to promote tourism in Ajara (27). Next to being a world-famous destination for bird watching, culinary and agro-tourism, as well as seasonal hunting of wild boars, hares and badgers and trout fishing, as well as berry picking are promoted. Winter tourism and further development of ski resorts are seen as having great potential for further development. Furthermore, Keda municipality is promoted for its medicinal mineral waters and spas. The period from July to September is considered the high season in Ajara.

In 2018, the largest number of tourists – 104,702 visited Kobuleti municipality, which is 38% more than in 2017. Khelvachauri municipality was distinguished by the highest increase percentage in the number of travelers (112 % compared to 2017). Keda, Khulo and Shuakhevi also experienced an increase in the number of tourists in the same period (12%, 31% and 26% respectively) (28). Overall, in 2018, 139% more travelers used guest-house services compared with the previous year.

The following villages are highlighted by the Ajara Tourism Department for their tourism and accommodation facilities:

- Kobuleti municipality: Chakvistavi in the Mtirala National Park (one of the priority Program villages);
- Khelvachauri municipality: neighboring villages of Tskhemlara and Kveda Chkhutuneti, in the Machakhela gorge;
- Keda municipality: Goborneti, Pirveli Maisi, Merisi, Gundauri and Gogiashvilebi;
- Shuakhevi municipality: Nigazeuli, Tomasheti

5.3.9 Cultural Heritage Sites

From an archaeological viewpoint, Ajara has many monuments from the Neolithic Age along the coastline, as well as in the highlands. Among the archaeological sites located in Ajara, notable are the national cultural sites (NACHP):

- Gonio-Apsaros Archaeological-Architectural Museum-Reserve — archaeological complex of Gonio, including the ancient fortress of Apsaros (2c. BCE);
- Petra-Tsikhisdziri Archaeological-Architectural Museum-Reserve — ruins of the fortified Roman town of Petra at Tsikhisdziri (6c. CE).

6. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL IMPACT SCOPING

6.1 Objectives and Approach

The Environmental and Social Management Framework (ESMF) is an instrument that examines the risks and impacts when a project consists of a program and/or series of subprojects, and the risks and impacts cannot be determined until the program or subproject details have been identified (World Bank ESS 1).

The purpose of the ESMF is to provide a framework to maximize positive and minimize negative social and environmental impacts caused by the project. It identifies potential impacts and plans safeguard measures to be followed during project implementation. More specifically, the ESMF will:

- Describe how the ESMF fits in with and supports relevant Georgian laws and policies and how gaps between international and national standards will be addressed. (see Chapter 3.4 Gap Analysis)
- Establish procedures and methods for the environmental and social screening of project interventions.
- Identify and assess the positive and negative environmental and social impacts that will be caused by the project, including a specific focus on informal uses/seasonal uses and inclusion of vulnerable people and gender aspects.
- Describe the mitigation measures required to address the impacts (ESMP) and how they can be included in the project documents and contracts.
- Describe appropriate measures to respect work standards (ILO) and Health & Safety (EHS) considerations (public safety / work safety): see Chapter 9.
- Lay out plans for stakeholder consultations and disclosure of documents on the impacts and proposed mitigation measures (Stakeholder Engagement Plan (SEP): see Chapter 8.
- Develop a practical mechanism how to address complaints / Grievance Redress Mechanism (GRM): see Chapter 11.
- Develop suitable monitoring systems and reporting procedures to effectively manage the impacts and mitigation methods. (ESMMP): see Chapter 6.4.
- Specify the roles and responsibilities of different institutions for managing the impacts caused.
- Determine the capacity development and training needs of the responsible ESMF-implementing institutions: see Chapter 10.

For this ESMF establishment all identified potential impacts/risks are evaluated by their preliminary significance. The impact significance is determined as a function of the following parameters:

- **Intensity** of an impact/risk: i.e. magnitude of change in the environmental or social conditions (large, intermediate and small change);
- **Spatial extent** of an impact/risk (on-site - within the boundaries of Project sites; local- at municipality level, - regional - at the level of Ajara, country- at the level of Georgia)
- **Importance** of an impact/risk: if a specific issue is considered as important at a global or national, regional, municipal level, or by a limited group of people;
- **Probability** of an impact/risk to affect sensitive receptors, i.e. potentially vulnerable receptors.

Table 27 Criteria for Impact Significance

Impact Significance	Definition
Major	• Very large or large magnitude of change in environmental or socio-economic conditions. • Impacts, both positive and negative, which are likely to manifest and be considered as important at a regional level or could result in breaches of legally enforceable mechanisms for protection of the environment, social well-being and/or human rights. • Sensitive receptors will be affected
Moderate	• An intermediate magnitude of change in environmental or socio-economic conditions • Impacts that are likely to manifest and be considered as important at a level of the municipality • Sensitive receptors are unlikely to be affected
Minor	• Small magnitude of change in environmental or socio-economic conditions. • Impacts manifest in the vicinities of project sites and may be raised as local issues but are unlikely to be of importance in the Project's permitting process. • Sensitive receptors will not be affected
Negligible	• No discernible change in environmental or socio-economic conditions. • Impacts manifest within Project sites and are likely to have a negligible or neutral influence, irrespective of other impacts. • Sensitive receptors will not be affected
Positive	• Beneficial Impacts (environmental & social) at local and regional level

6.2 Impact Assessment and Mitigation Measures (Scoping)

The impacts are separated in six categories in order to comply with the broader ESS structure:

1. Physical Impacts (P)
2. Biodiversity Impacts (B)
3. Social Impacts (S)
4. Impacts on Health & Safety (HS)
5. Impacts on Cultural Heritage (CH)
6. Climate Change Impacts (CC)

The following subchapters provide a breakdown of predicted impacts and a preliminary assessment of their potential significance, on the basis of a comparison of receptor sensitivity and impact magnitude. The preliminary assessment highlights where environmental and social risks might occur, and indicates where increased vigilance is necessary for addressing negative impacts. From there, relevant mitigation measures are taken into the ESMP.

6.2.1 Potential Physical Impacts (P)

Physical impacts concern the effects of the project on the land and the natural resources. Risks of destroying landscapes, destruction of natural resources, depletion of soil nutrients, created erosion risks, water diversion, depletion and pollution and other resource pollution risks (e.g. air) are assessed in this category.

In the case of the project, physical impacts will arise through the construction of access roads, intake structures, water tanks/reservoirs and water treatment facilities, laydown areas/work sites, replacement and new construction of water transmission pipes, waste water treatment plants/septic tanks and sewage pipes/networks.

Table 28 Potential Physical Impacts (P)

Project Impact	Significance	Description of Impact / Risk
Soil	Moderate	• Soil excavation creates potential erosion risk during works at construction sites (WWTPs, WTPs, water reservoirs, water intake structures) and access roads to construction sites. In most cases, existing roads will be used or new access roads will be less than 500m long. • Siltation risk of surface water intakes.
	Minor	• Damages to private property or the environment (e.g. trees, etc.) due to excavation works for water and sewer pipelines as well as for civil structures (intakes, etc.).
	Positive	• Sludge management: dewatered and stabilized sludge is valuable agriculture input / soil improvement (high demand in Ajara/Batumi area).
Water (via water supply measures)	Moderate	• Pollution of surface water resources through construction works and machinery, dumping of waste (see below) or excavated material (see above). • Pollution of groundwater resources through pollution of drilling wells.
	Positive	• Increased resource efficiency (via installation of water meters and implementation of minimum ecological flow). • Improved drinking water quality.
Water (via sanitation measures)	Moderate	• Small WWTPs (50 to 2.000 PE): risk of deterioration of water quality in rivers (receptor water bodies) with effluent discharge, especially if the rivers have little dilution capacity (low river flow).

Project Impact	Significance	Description of Impact / Risk
	Positive	• Improved treatment compared to present dysfunctional WWTPs, communal septic tanks and inadequate onsite sanitation facilities (cesspits, etc.) in villages that directly overflow into rivers/streams.
	Negligible	• No particular pollution of sludge is expected (there is no relevant input from industries).
Air	Minor	• Temporary impact on ambient air quality in the areas along the access road as a result of emissions from mobile sources and fugitive emissions of dust; the key pollutants of concern as CO, NOx, SO2, Benzo(a)pyrene, and particulate matter (PMx). Due to humid climate, dust generation at the road is not expected to be significant.
Noise	Minor	• Noise creation through construction machines is expected to cause short term disturbance.
	Negligible	• No particular noise creation during operation.
Waste	Moderate	• Construction waste will arise (e.g. plastic from packaging etc.), old replaced pipelines, old structures to be dismantled and excavated materials

Table 29 Recommended mitigation measures: potential physical impacts (P)

Pre-Construction
• Minimize new construction of access roads by using existing roads where possible, proper planning of new access roads to minimize environmental damages. Where new access roads are unavoidable or existing roads need rehabilitation works, appropriate soil stabilization measures are needed. • Avoidance or minimization of construction roads for pipeline burying along transmission mains in inaccessible and steep forest areas. • Establish detailed, environmentally respectful construction principles for access roads for local contractors (erosion prevention, slope stabilization, steepness/gradient of roads, avoidance of cutting of trees, surface stabilization and gravel coverage etc.) and include severe penalties in case of non-respect. • A plan where to deposit excavated soil of new access roads will be prepared and submitted for approval by the constructor(s). • Plan burying of pipelines on road sides where possible.

Construction
• Training of contractors, sub-contractors and workers for environmental good practices for construction works especially new access roads, intakes and construction sites in settlement areas (dabas and villages). • Excavated material shall be temporary stored and sorted onsite to maximize the material reuse. The material not reuse shall be transported offsite to a site agreed by the Client and the Local Authorities. Stored material shall be stored safely in designated areas, not dumped into the river or deposited at river slopes. Erosion prevention measures need to be implemented at all sites of earth works. • Avoidance of damages to private properties and minimizing environmental damages (e.g. trees, etc.) during construction works. • Rehabilitation of all damages. • Minimizing siltation risk of surface water intakes by design and appropriate management measures to minimize erosion upstream of intakes. • Enforcing contractor maintenance of machines and transportation vehicles (minimization of air pollution). Avoidance of oil and fuel spills, proper storage of oil and fuel barrels. • Workers H&S protection (noise protection equipment). Noise generation in habitation zones shall be limited to working hours. Ambient noise monitoring is not required. • Detailed Waste Management Plan is to be developed by the construction contractor including specification of disposal sites for excavated materials and generated construction waste. • Construction site will be restored and re-vegetated for slope stabilization immediately after the completion of construction at each location. • Training for on-site workers on waste management issues. • Monitoring and enforcement of respect of good practices => penalties. • Experience from similar projects shows emissions from material/equipment transportation are low and, thus, dispersion modeling is not required. Ambient air quality monitoring is also not required.
Operation
• Maintenance of access roads (to prevent landslides / erosion). • Protection of surface water catchment areas and groundwater catchment areas is required => fencing around springs and boreholes; regulations of land use within the protection areas. • Monitoring of the quality of abstracted raw waters at WTPs / intakes. • Compliance with effluent standards, which are to be approved by the MoEPA (in line with the WFD), will ensure that the status of the recipient water body shall not deteriorate. • Monitoring of the treated effluent at WWTPs (targets on sewage treatment must be met). Effluent requirement for WWTPs from 50 to 2.000 PE: BOD5 < 35 mg/l or 60% removal rate (request for derogation to the current Georgian standards is ongoing). • WWTPs below 50 PE: no numerical effluent standard, but design shall ensure compliance with minimum technical specifications on type and dimensions of the treatment facility. It has to be a 2-3 compartment septic tank (or similar) combined with an

infiltration trench. A few facilities will be monitored during a short initial period to confirm the low risks and impact. Later no monitoring will be required.

- Monitoring of sludge treatment and resource recovery as soil amendment in agriculture => soil improvement / valuable agriculture input (basic monitoring is foreseen in the short / medium term, since the EU requirements for monitoring of sludge use in agriculture can only be fully met in the long term).
- Develop and implement the Waste Management Plan for all facilities; minimize amount of waste temporary stored on site. Provide trainings for on-site workers on waste management issues.

6.2.2 Potential Biodiversity Impacts (B)

Potential biodiversity impacts are related to the change of ecosystems through project activities. In the case of water supply and sanitation projects this concerns modification of flow volume through water abstraction and discharge of treated effluent in surface water bodies thus potentially impacting aquatic and surrounding habitats. Biodiversity impacts could also arise through modification of forest habitats, e.g. if new access roads are constructed in inaccessible areas, thus impacting undisturbed wildlife zones.

For the project areas landscape impacts, flora-and fauna habitats (aquatic and terrestrial), Protected Areas and ecosystem services are relevant topics.

Table 30 Potential Biodiversity Impacts (B)

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Landscape	Moderate	• Landscape impacts are significant in case of new construction of access roads and along transmission mains in forested and inaccessible areas (in case big construction machinery is used to bury water pipes). This should be avoided where possible to avoid impacts on sensitive mountain valleys. However, proper access roads are preferred by the municipal utilities to improve ease of maintenance. This impact needs to be assessed for every subproject and clear mitigation strategies formulated in order to avoid that local contractors construct roads without proper planning.
Flora & Fauna / Habitats & Ecosystems / Forest	Moderate	• Negative impacts are expected in case of construction of new access roads or substantial widening of existing roads. The length of new access roads is expected to be limited, as mostly existing roads can be used.
	Minor	• Noise and lighting from on-site construction works, especially intakes, may be a disturbance factor for local wildlife.
	Negligible	• Other project activities e.g. WWTP/ onsite sanitation facilities are not expected to impact terrestrial flora and fauna negatively.
	Positive	• Planted drying beds (sludge treatment) and constructed wetlands are valuable habitats for birds.
Flora & Fauna / Habitats & Ecosystems / Surface Water	Minor	• Risk of overuse of water resources through abstraction leaving the riverbed dry.

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Protected Areas	Minor	• For LOT 1 Project measures: one WWTP in Ochkhamuri is located near Kobuleti NP (Isphani); one of the LOT 2 Project villages is located within the Mtirala NP: minor temporary disturbances during the construction phase are expected but the overall impact is expected to be positive, as a result of improved sanitation.
	Negligible	• As per current planning Machakhela NP, Kobuleti NP (Isphani Mires Wetland) are not affected by the planned project measures.
Eco-System Services	Positive	• Improved efficiency of drinking water use. • The project to a large extent prevents the degradation and/or improves the status of the water bodies receiving treated effluent from WWTPs and onsite sanitation facilities. • Application of constructed wetlands (LOT 1) and infiltration trenches after the septic tanks (LOT 2): habitat creation, promotion of nature-based solutions. • No negative impacts on eco-system services are expected during normal operation.

Table 31 Recommended mitigation measures: potential biodiversity impacts (B)

Pre-Construction
• Minimize landscape impacts by proper planning of new access roads and building those only as a last option. • Ensure minimum ecological flow at surface water intakes, which will guarantee that there is always river flow even during the low-water-periods, via adequate intake structure design. • Avoid impacts on Protected Areas by appropriate choice of infrastructure locations. Potential impacts / boundary overlaps should be avoided and need to be assessed on individual project basis. • For new access roads and construction roads in inaccessible forested areas or access roads longer than 300m in forested areas or substantial widening of existing access roads, a specialist biodiversity study is recommended. Alternative routings of access roads need to be compared for EHS impacts. • Optimize the pipeline routing in order to minimize the impacts, particularly on the forest areas. • For new intakes, a specialist biodiversity study (Ichthyofauna habitat and flora/fauna analysis) is recommended. For replacement of existing intakes, no biodiversity study is required, good construction practices are sufficient.

- Inclusion of environmental clauses and penalties in sub-contractor contracts for non-compliance with ESMP and non-respect of good environmental practices.

Construction

- Training of workers, monitoring and enforcement of good construction and environmental practices for intake construction, access road construction, digging of trenches, pipe-laying and all metal and concrete works.
- Implementation of adequate construction methods in sensitive sites like forests to mitigate significant impacts.
- For new intake access roads and construction roads along pipelines longer than 300m, impacts shall be minimized according to the results of the specific biodiversity study for sub-projects to be covered in sub-project ESMP. Minimization of RoW is required, especially for construction roads to dig trenches for pipelines.
- For rehabilitation of existing access roads (without substantial enlargement) good construction practices are required, as soil stabilization, erosion prevention, minimization of cutting of trees etc.
- The contractor will not fell/cut trees in the forestry area without a written consent from the Forestry Agency and permission obtained. The felled trees will be dealt with in accordance with the stipulations of the forestry permit.
- Apply adequate construction methods for laying pipes (use of mini-excavators, pipe materials that allow to maximize the reuse of excavated material, etc.).
- The intakes structures need to be designed to always guarantee that the minimum ecological flow remains in the river.
- Avoid noise-generating activities and construction site lighting at night time to limit wildlife disturbance.
- Stockpiling of removed topsoil for reinstating flora.
- The risk of brown bears (Ursus arctos) damaging the PE water pipes (if not buried) is perceived to be serious, it happened in several cases in the past. If PE pipes are used, then they will have to be buried in ground. Steel or ductile iron pipes are assumed to not be affected by this risk and can remain above ground as it might be required (e.g. if the soil is too rocky, passage of steep terrain or forested area…).

Operation

- Ensure that nothing is obstructing the minimum ecological flow at the surface water intakes.
- Periodical monitoring of minimum ecological flow at the surface water intakes, to remove blockages /obstructions to the functioning of weirs.
- Prevent pollution of water with chemicals.
- Proper maintenance of all infrastructures including access roads.

6.2.3 Potential Social Impacts (S)

Potential social impacts are all impacts that positively or negatively influence the livelihood systems of the project affected persons, their land use practices, their access to resources, their social and economic relations, etc.

Risks to be considered are land acquisition/resettlement, deprivation of access to land or use of resources, changes in land use pattern, exclusion from social groups, or increase of vulnerability of impacted persons, including landless, old, weak, disabled persons, etc (there are no groups of indigenous people in the project area).

Potential positive impacts are social and economic improvement, employment opportunities during construction, positive health impacts to safe water supply, improved sanitation, reduction of gender inequalities etc.

Table 32 Potential Social Impacts (S)

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Land Acquisition and Resettlement (S1)	Major	• LOT 2: land in the region is partially not registered, which can cause delays in project implementation as well as potential conflicts among the local population. • Municipal compensation rates / practices not compliant with international standard – arbitrary deviation by the municipalities from international standards resulting in unfair compensation for the affected population.
	Minor	• Scope of land acquisition is assessed to be limited due to high availability of public lands in project areas/sites; some land acquisition may be unavoidable for water reservoirs, WTPs and for WWTPs for technical reasons.
	Negligible	• No risk of physical displacement
Access to resources / exclusion in distribution of water / risk of exclusion of vulnerable people, group conflict solving mechanism (S2)	Major	• Poor implementation of the O&M concept (either by the user groups or the utilities) causing service interruption and infrastructure deterioration. • Noncompliance of users to their responsibilities in the frame of the institutional concept: not paying their bills, illegal connections, etc.: potential cause of conflict and risk for program sustainability.
	Moderate	• Risk of refusal of new system in part of communities if presently free water supply is available and payable water supply shall be introduced. Risk of exclusion of vulnerable groups from the project. • Tariff affordability risks;

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
		• Potential lack of willingness to pay. Big differences in willingness to pay between those who have water and those who do not have. • Risk of conflicts about location of septic tanks on somebody's private land (if the use of the septic tank is shared by multiple households / plot owners). • Water source sharing issues are a potential cause of conflict.
	Positive	• Project objective is to provide safe and available water to all the served customers.
Influx of Outsiders (Construction Workers (S3)	Minor	• No massive influx of construction workers is expected due to small scale of infrastructures (intakes, pipes septic tanks, sludge basins etc.)
Access to Safe Water (S4)	Positive	• Improved quality and availability 24h of safe drinking water supply is a main objective of the program.
Access to improved Sanitation (S5)	Moderate	• Difficulties for emptying vehicles to reach the tanks (road conditions).
	Minor	• Lack of affordable and available septic tank emptying services for individual or communal septic tanks.
	Positive	• Improved sanitation and hygienic situation is one of the main objectives of the project.
Income Generation and Employment (S6)	Positive	• The project will have temporary positive employment effects during construction. • Due to the project and in the long run through the introduction of water tariffs the employment situation in the water utilities is supposed to improve (availability of equipment and finance for salaries). • Potential indirect, future income generation and employment effects through tourism development (higher standards of houses => guesthouses). • Resource recovery from sludge as soil amendment in agriculture will improve fertility of soil.

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Gender (S7)	Positive	• Access to improved water supply in terms of quantity will reduce the time and effort needed to obtain water for domestic purposes (tasks typically performed by women).

Table 33 Recommended mitigation measures: potential social impacts (S)

Pre-Construction
• Village selection taking into account vulnerable and disadvantaged groups. • Avoid private lands and chose public lands for infrastructures where possible. • Start with land acquisition activities as soon as possible (once the preliminary design is ready). • If private land has to be acquired, a sub-project specific LARP needs to be prepared and implemented. (see LARF in Chapter 9) • Development of procedure for agreements with APs (utilities) about passage of pipelines (water and sewer) underground on private terrain (superficies agreements); e.g. fixing agreement with AP not to construct buildings above the pipeline and not damage the pipes as well as fixing obligations of water utilities to maintain pipes; see LARF (Chapter 7). • Compensation for land acquisition as per LARP. Intensive sensitizing of AWA and the municipalities to follow international land practices. • Adequate tariffs for the planned improved water supply and sanitation services have to be developed for all the groups of customers (e.g. social tariffs) and all the types or services (water supply only; water and sewer; septic tank emptying; etc.). • At village level, issues of willingness to pay and access to water (if one part of the population has water = low willingness) and the other does not have water = high willingness) need to be addressed as decision for or against project is made collectively. Development of conflict solving mechanisms at intra community level. • Planning of septic tank emptying services for individual and shared septic tanks to be affordable for households (at village level). Emptying vehicles need to reach the tanks (roads' condition in villages is frequently bad). • The ownership of the planned onsite sanitation facilities has to be clarified. An O&M concept has to be established and implemented. • LOT 2 task: Establishment of user groups and their repeated and intensive training in O&M. • LOT 2 task: building capacities within the AWA and the utilities to support the user groups in O&M. • Develop a concept to ensure inclusion of vulnerable people (e.g. social tariff), develop support possibilities for connections e.g. for women headed households. • Systematic inclusion of women in all stakeholder consultations also at beneficiary level is recommended. • Systematic information and invitation of Gender Council at all municipalities to participate in all project meetings at municipality level; • Implementation of functional GRM at AWA and documentation. • Awareness raising about benefits of eco-system services / resource efficiency.

Construction
• Contractors need to comply with provisions made in LARF (see Chapter 7) and project specific LARPs. • Reinstatement of damages and/or Compensation for all construction damages with replacement value to be satisfactory for APs; • For works that require unskilled labor, a priority should be given to local residents (if available and applicable); • Good practices in signalization of work sites and respect of normal working hours • Appropriate Community Health & Safety Measures to be implemented (see next topic)
Operation
• Follow maintenance agreements if pipes are traversing private terrain. • Periodical consultation with utilities and residents, • Inclusion of gender equality provisions as same salaries for women as for men, preference for women with equal qualification, inclusion in decision making etc.); • Regular monitoring and maintenance.

6.2.4 Potential Impacts on Community and Worker Health & Safety (HS)

Potential Health and Safety Impacts of the project can occur at community level and/or at workers level. ESS4 addresses the health, safety, and security risks and impacts on project-affected communities and the corresponding responsibility of financing agencies to avoid or minimize such risks and impacts, with particular attention to vulnerable people. ESS 2 addresses workers' safety concerns during the construction and operation of the project facilities.

Project related H&S risks for residents / communities near work sites are mostly related to traffic of construction machines and work sites e.g. trenches etc. that are not signed, not fenced or otherwise not appropriately secured. During operation, community safety risks mainly related to the safety of drinking water (disinfection, turbidity, etc.).

Worker's H&S risks are mainly related to work accidents when handling machines, lack of protective equipment, lack of maintenance of machines and appropriate hygienic situation at the work sites.

A summary of the detailed Operational Maintenance, Health and Safety Plan including visualization is provided in Chapter 9.

Table 34 Potential Impacts on Community and Worker H&S (HS)

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Community H&S (HS1)	Minor	• Safety risks for the residents of the communities along the access road to the facility are related to a temporary increase in traffic on the road. In the project settlements speed of traffic is generally not high. • Risk of increase of waterborne diseases through stagnant water in constructed wetlands is considered to be low due to the climatic situation of the project areas. • Risk of drinking water pollution through wrong pipeline materials (e.g. HDPE that is not certified for drinking water) and insufficient cleaning of pipelines after installation before operation. • Risk of insufficient water treatment especially during rainy period and high turbidity of the water. • Water pollution and over-chlorination risk.
	Negligible	• Temporary impact on ambient air quality in the areas along the access road as a result of emissions from mobile sources and fugitive emissions of dust may pose a health risk for residents. Due to small scale constructions, dust generation at the road is not expected to be significant. The experience from similar projects shows emissions from material/equipment transportation are low.

	Positive	• Improved quality of supplied water including introduction of disinfection measures will reduce exposure to water-borne diseases.
Worker H&S (HS2)	Moderate	• Risk of work accidents due to collapsing trees during access road construction / digging of pipeline trenches in forested areas. • Risk of accidents with deep collapsing trenches that are insufficiently secured. • Risk of occupational health effects on workers due to fugitive dust, material handling, noise, mechanical or chemical contact. • Risk of accidents while handling machines, heavy equipment, hazardous substances, including welding etc. • Risk of wildfires in forest areas. • Risk of transport accidents.
	Minor	• Negative health impacts due to lack of hygienic conditions / sanitation facilities for workers (availability of water points, soap, toilets, etc.).

Table 35 Recommended mitigation measures: community & worker H&S (HS)

Pre-Construction
• Make sure that the construction contractor plans for appropriate H&S measures and is capable of implementing it even if he hires local sub-contractors. • Include and enforce penalties in contracts as well as stopping of the construction site(s), if appropriate H&S standards are not respected.
Construction
Construction contractor measures for Community Health & Safety: • Develop a Traffic Management Plan taking into account information on peak and off-peak hours on the access road to the Project sites (where applicable). • Instruct drivers for responsible driving and compliance with traffic regulations. • Put traffic signs, construction site signalization and fencing of construction sites. • Put safe access bridges across trenches for pedestrians, especially at house entrances. • At night time, all barriers and signs will remain at sites, with lighting and / or fluorescent signs placed as required to warn both vehicular and pedestrian traffic, especially where trenches are left open (during work period).

- Use a relatively modern (not obsolete) fleet for the Project needs and implement regular vehicle maintenance and repair programs.
- Apply dust suppression measures during dry days.
- Use high quality diesel for all Project related transportation.
- Locate diesel-generators and other equipment away from sensitive residents (houses, schools, kindergartens, etc.), considering the wind direction.
- Before commissioning the pipeline, it is essential to rinse and disinfect the pipes and bacteriologically test the water.

Construction contractor measures for Workers Health & Safety:

- Develop site specific Construction and Operation H&S Management Plans
- Ensure and monitor appropriate hygienic and sanitary situation for workers at work camps and work sites.
- Develop site specific Waste Management Plans, educate workers and sub-contractors, and enforce appropriate waste management measures for inert materials, recyclable materials including packaging, hazardous materials (if applicable) and other construction waste. Prohibit burning of waste.
- Ensure appropriate traffic signage and construction site signalization and barriers,
- Ensure appropriate signalization, barriers and stabilization of trenches to prevent falling into trenches and collapsing of trenches during works, enforcement of EN1610.
- Enforce the wearing of safety equipment by workers and the respect of Construction H&S plan and manual, which is to be developed.
- Employment of professional and experienced staff for tree felling and use of appropriate safety equipment (helmets, shoes, trousers). Chainsaws shall be in good condition and well maintained.
- Ensure adequate handling of machines and hazardous substances,
- Develop and ensure respect of fire safety guidelines in forest areas.
- Make firefighting equipment available on construction sites / machines, conduct its regular maintenance.
- Develop an emergency preparedness and response plan for the Project component.
- Train all employees and contractors' workers on actions in case of emergency
- Develop a safety instruction for drivers, which will outline requirements to drivers and technical conditions of the vehicles and instruct them accordingly. Prohibition of drunk driving, use of mobile phone while driving, mandatory use of safety belts and further provisions, as necessary, to be included.

Operation

- Establish and operate an early warning procedure for the event of water pollution (of drinking water and accidental pollution of surface water bodies by WWTP.
- Ensure that containers with concentrated sodium hypochlorite are corrosion resistant and equipped with appropriate secondary containment in order handle accidental spills or leakages. The storage area has to be appropriately ventilated.
- To the extent possible, use chlorine tablets, to enable easier dosage for the operators.
- Prepare and implement a Hazardous Materials Management Plan with focus on sodium hypochlorite.
- Provide regular trainings for operators on spill prevention, including drills.

6.2.5 Potential Cultural Heritage Impacts (CH)

Impacts on Cultural Heritage sites could be caused through physical works in the immediate vicinity of historic monuments, churches, mosques or bridges or by traversing graveyards with water transmission or sewerage pipelines. These potential impacts need to be avoided. Digging of trenches to bury pipelines should not damage the foundations of any historical buildings. All works in a safety radius around cultural sites need to get clearance by the Ajara Cultural Heritage Protection Agency in Batumi, which will forward the decision in case of sites of national importance to the national level in Tbilisi.

Access roads to construction sites or infrastructures will avoid historical sites and underground transmission lines shall avoid traversing of graveyards. A clearance for all project works is needed if works are planned in the 300 m / 500 m radius of listed Cultural Heritage Sites.

Table 36 Potential Cultural Heritage Impacts (CH)

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Physical disturbance / destruction of heritage sites (CH1)	Minor	• Sewer and water pipelines can impact the cultural heritage site safety zones, especially in Daba centers (graveyards, mosques, churches).
Restriction of Stakeholder Access to CH (CH3)	Negligible	• The water and sewer networks or septic tanks will not block access to cultural sites. • No identified sites to which access roads could be blocked during construction works.

Table 37 Recommended mitigation measures: potential cultural heritage impacts (CH)

Pre-Construction
• Check for cultural heritage during site selection procedure and inquire during public consultation and document result. • All project works in 300 m radius of regional CH sites and 500 m for national sites need to get clearance from NACHP.
Construction
• Access to churches, mosques and graveyards to be guaranteed during construction works. • Chance Find Procedure => if a cultural site is discovered, enquire with stakeholders and make sure that the site is avoided.
Operation
• No mitigation measure required.

6.2.6 Potential Climate Change Impacts (CC)

Project Impacts related to Climate Change (CC) need to be differentiated into a) impacts of the project which contribute to CC via emission of greenhouse gases (GHG) (CC1), b) the exposure of the project to effects of CC as increased temperature, increased occurrence of extreme weather events (as dry spells, flash floods, landslides, avalanches) and potentially changes in the water regime due to differences in snow pack/melting water (CC2) and c) the potential of the project to reduce the vulnerability of people to the effects of CC (CC3).

The study does not have the objective and means to measure and predict the effects of CC but draw attention to potential impacts and develop appropriate mitigation measures that are commensurate for the Project.

Table 38 Potential Climate Change Impacts (CC)

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Impact of project on GHG emissions (CC1)	Minor	• Emissions of construction vehicles (see air pollution) during the construction phase. • Emission through additional energy/electricity consumption e.g. pumping (operation). • Methane (CH4) emissions from WWTP: Considering the small size of the planned septic tanks and WWTPs, the emissions are small and the impact is not significant.
	Positive	• The sludge resource recovery in agriculture will reduce the need for industrial fertilizers, which have a high CO2 footprint (particularly the nitrogen production). The utilization in the municipalities will reduce the transport to larger and more centralized landfill or sludge resource recovery sites (e.g. to Batumi), thus reducing the GHG emissions. • Renewable energy generation in case of installment of inline turbines and solar panel arrangements with batteries for some facilities.
Exposure of project to CC risks (CC2)	Moderate	• Climate change will likely lead to bigger variations in water quantity. Frequency of high precipitation events and longer and more severe dry spells may increase. • The project areas are prone to flash floods after high precipitation events that can damage intake infrastructures. • Partly the project areas are prone to landslides and in winter snow avalanches (especially steep river gorges at intakes) that can damage infrastructures or block access roads etc.

Project impact	Significance	Description of Impact / Risk
Impact of project on climate vulnerability of population (CC3)	Positive	• Improvement of water supply to safe / 24 h water supply reduces vulnerability. • More efficient water supply, as reduced losses and better treatment are improving resilience towards dry spells and high precipitation events.

Table 39 Recommended Mitigation Measures: Potential Climate Change Impacts (CC)

Pre-Construction
• The intake structures and WWTP facilities need to be designed to be resilient against increasing magnitude of flash floods due to CC. • Watercourses with sufficient flow need to be selected to cope with increased variability. • Minimize additional energy consumption through use of gravitation systems where possible and minimizing pumping needs. • Avoid passage of access roads and transmission mains in landslide and avalanche areas where possible or design appropriate protection measures. • Choice of surface water courses / springs that have a constant flow (substantially higher to the water demand) and are less subject to climate variability. • Instruct drivers on driving practices allowing to reduce fuel consumption.
Construction
• Implement appropriate slope stabilization measures at all areas of major earth works and other risk areas e.g. at steep slopes above intakes, at access roads, along transmission mains via replanting of trees, bushes / or in extreme cases installing metal nets or barriers in rockfall or avalanche areas). • Minimize emissions of construction vehicles (see air pollution) during construction phase (no unnecessary transports, turn off motors of machines when unused, use of well-maintained machines (not obsolete vehicles and machines form the soviet time). • Encourage environmentally friendly behavior among workers.
Operation
• Maintenance of access roads and intake structures including regular cleaning, slope stabilization measures and rapid execution of seasonal repairs. • Encourage water saving mentality among the water users and efficient resource use. • Encourage rainwater and greywater recycling at household level.

6.2.7 Cumulative Impacts

Cumulative impacts occur when the project adds onto the existing or expected impacts of industries or other projects and where a relatively small contribution of the project may pass a threshold of acceptable maximum values. This could be the case of industrial water pollution pre-loads by mining (or other) industries or water pollution through planned tourism resorts created upstream of water intake areas.

The water deviation section of Ajaristskali due to the headrace of Shuakhevi HPP affects Khulo and Shuakhevi Municipalities, leading to a reduced river flow. Impacts of effluent of WWTPs on the river water quality under condition of reduced water volume of Ajaristskali need to be considered when the HPP will enter into operation from 2020. Impact of the WWTP will largely be positive as the waste water will be treated and effluents thus improve in quality compared to the present situation, but limit values will need to be respected. (LOT 1)

A planned waste disposal site near the LOT 1 Project area of Ochkhamuri (Kobuleti Municipality) could potentially also impact the ground water quality of the planned Ochkhamuri boreholes if they share the same aquifer. The waste disposal area was identified at village Tsetskhlauri (736556.00 m E / 4639387.00 m N) in approx. 2km distance of the planned drilling sites, but on the far right and lower bank of the Ochkhamuri river, whereas the Project Area is located on the far-left bank. It is assumed that this waste disposal site will not deteriorate the groundwater quality since this project will have to be planned according to EU and national standards. Accidental pollution from the waste disposal site is not likely to impact the Project area being separated by the river. The groundwater is confined and protected by overlying low permeable sediments. This is to be confirmed by exploratory drilling results.

Industrial pollution through companies in the catchment of WWTPs is an issue for LOT 1 sub-projects. Among the project municipalities this concerns only Keda, where a winery and a food processing factory are located. Due to the seasonality of their wastewater production and the high peak loads compared to the municipal sewage loads, onsite treatment is recommended in order to appropriately dimension and operate the municipal WWTPs, which are concerned (pre-treatment is anyway mandatory for these 2 food industry companies according to the Georgian regulation, in order to reduce to the pollution concentration to maximum limits). There are possibilities for application in the framework of ENPARD program (as per consultation with UNDP in Feb. 2020 / AWA steering committee).

Constructions of hotel or other tourism infrastructures in catchment areas may increase the water demand substantially and also increase pollution threats (to be described in sub-project ESMPs). This should be studied especially during selection of LOT 2 sub-projects (so far there was no indication of such hotel development in the already selected villages). For LOT 1 this has been inquired during public consultations and no relevant plans were signaled in the project areas (only a few small hotels in Khulo).

One potential cumulative impact related to LOT 2 investments is the risk of insufficient water quantities for downstream users that can be addressed by proper planning and assessment of the current situation. Cumulative impacts of the LOT 2 sanitation solution (communal and individual septic tanks) are not expected.

No other cumulative impacts were identified at this stage. A more detailed analysis will be made on the basis of the sub-project assessments.

6.2.8 Environmental Categorization

According to the KfW Sustainability Guideline (2019), the categorization into A, B+, B and C projects follows the international standards of the World Bank and is subject to an internal verification by a nonmarket unit. The categorization determines the scope and depth of the assessment.

According to the findings of the Feasibility Study it is expected that most of the investments covered by this Project will fall into Category B (no Category A sub-projects, some Category C subprojects).

The mitigation requirements of the ESMP and ESMMP shall be included in the Design Report and shall form part of the tender documents for the implementation contracts. Adherence by the contractors to these stipulations and requirements will be monitored by the Consultant during construction supervision.

6.3 Environmental and Social Management Plan

The table below summarizes the impacts, their assessed risks, the required mitigation measures and the responsibilities during the pre-construction, construction and operation phases. The ESMP includes occupational health and safety and labor conditions management plan to manage and mitigate any potential negative impacts in compliance with national and international standards.

Based on this Environmental and Social Management Plan, the next chapter presents the Environmental Mitigation and Monitoring Plan, which provides the necessary framework for the specific ESMMPs. The specific ESMMPs will be tailored to the daba/village and will include more detailed information on the time frames, reporting requirements as well as competencies and human resources, required equipment, materials and budgets needed for the implementation of the measures.

The specific ESMPs will be part of the tender documentation to ensure that each contractor complies with and provides their Environmental and Social Management and Monitoring Plans (ESMP) including an Occupational Health and Safety Management Plan, to be accepted by the Implementation Consultants before the start of construction (including mobilization).

Table 40 List of general ESMP mitigation measures

Domain	Potential impact	Significance	Mitigation measure	Responsible
			Pre-construction	
Physical	Erosion / landslides due to excavation	Moderate	• Minimize design of new access roads; • Establish sound construction principles for local contractors, soil stabilization requirements.	Consultant
Biodiversity	Landscape deterioration	Moderate	• Proper planning for access roads; • Minimize the impacts of the pipe laying works (use of mini-excavators, pipe materials that allow to maximize the reuse of excavated material).	Consultant
	Deterioration of Flora & Fauna / Habitats & Ecosystems / Forest	Moderate	• Ensure minimum ecological flow in design; • Minimize the impacts of the pipe laying works (use of mini-excavators, pipe materials that allow to maximize the reuse of excavated material); • Specialist biodiversity study (Ichthyofauna habitat analysis, flora/fauna) for new intakes and new access roads; • Impacts on Protected Area shall be avoided by appropriate design	Consultant
Social	Land Acquisition and Re-settlement - potential deviation from KfW standards by Municipalities	Moderate	• Avoid physical displacement; • Develop and implement LARP for land acquisition • Compensation for land acquisition as per LARP; • Development procedure of agreement with APs about passage of pipelines (water and sewer) underground on private terrain.	Consultant/ AWA
	Access to resources / exclusion in distribution of water / Risk of conflicts about	Moderate	• Awareness raising about payment for ecosystem services / resource efficiency; • Development of conflict solving mechanisms at intra community level to handle differences in willingness to pay;	Consultant

Domain	Potential impact	Significance	Mitigation measure	Responsible
	location of septic tanks and about maintenance duties		• Develop O&M concept.	
		Moderate	• Implementation of functional GRM	Consultant/ AWA/ Municipalities
	Risk of exclusion of vulnerable people	Moderate	• Develop a concept to ensure inclusion of vulnerable people; • Systematic inclusion of women in all stakeholder consultations; • Systematic information and invitation of Gender Council; • Develop adequate tariffs for the services, incl. social tariffs (affordability)	Consultant/ AWA/ Municipalities
Health & Safety	Risk for community Health & Safety	Minor	• Ensure that Contractor capable to plan and implement H&S measures	Consultant/ AWA
		Minor	• Develop site specific Construction and Operation H&S Management Plans	Contractor
Cultural Heritage	Impact/damage of heritage sites by pipelines	Moderate	• Check for cultural heritage during site selection procedure and enquire during public consultation and document result; • Obtain clearance from NACHP based on design	Consultant
Climate Change	Climate mitigation	Minor	• Minimize energy consumption through designing of gravitation systems where possible	Consultant
	Climate adaptation	Moderate	• Ensure resilience of intake structures and WWTP facilities against increasing intensity of flash floods due to CC; • Avoid passage of access roads and transmission mains in landslide and avalanche areas where possible or design appropriate protection measures • Selection of surface water courses / springs that have a constant flow (substantially higher to the water demand) and are less subject to climate variability	Consultant

Domain	Potential impact	Significance	Mitigation measure	Responsible
Construction				
Physical	Erosion / landslides due to excavation	Moderate	• Training of workers for good environmental practices	Contractor
	Deteriorated ambient air quality	Minor	• Minimize emissions from mobile sources and fugitive emissions of dust	Contractor
	Construction noise	Minor	• Workers shall wear noise protection equipment as required	Contractor
	Increased construction waste	Moderate	• Ensure disposal of waste in accordance with the waste regulations	Contractor
Biodiversity	Deterioration of Flora & Fauna / Habitats & Ecosystems / Forest	Moderate	• Training of workers for good environmental practices • Implementation of adequate construction methods	Contractor
Social	Land Acquisition and Re-settlement	Moderate	• Full re-instatement or compensation for damages during construction by construction contractor	Contractor
		Moderate	• Ensure compliance with provisions made in LARF and LARP	Consultant/ Contractor
	Influx of Outsiders (Construction Workers)	Minor	• Involving local companies and local workers (give priority to them)	Contractor
Health & Safety	OHS risk for workers; Risk of accidents	Moderate	• Ensure and monitor appropriate hygienic conditions / sanitation facilities for workers at work camps and work sites; • Employment of professional / experienced staff for tree cutting and using appropriate safety equipment; • Adequate trench shoring;	Contractor

Domain	Potential impact	Significance	Mitigation measure	Responsible
			• Reduce workers risk to fugitive dust, material handling, noise, mechanical or chemical contact; • Wearing of Safety Equipment, Traffic and Road Safety, Construction Site Signalization to be detailed in Construction H&S Plan; • Risk of wildfires in forest areas to be mitigated by fire safety guideline	
	Risk of workers Health & Safety	Minor	• Ensure good practices in signalization of work sites and respect of normal working hours; • Develop site specific Waste Management Plans, educate workers and sub-contractors; • Develop an emergency preparedness and response plan; • Conduct emergency response training	Contractor
	Risk of community and workers Health & Safety	Minor	• Enforce penalties in contracts as well as stopping of the construction site(s), if appropriate H&S standards are not respected; • Enforce the wearing of safety equipment by workers; • Signalization	Consultant/ Contractor
Cultural Heritage	Physical disturbance / destruction of heritage sites	Minor	• Chance find procedure in case of discovery of artefacts during construction works => interruption of works and information of CH Agency	Contractor
	Restriction of Stakeholder Access to CH	Negligible	• Access to churches, mosques and graveyards to be guaranteed during construction works	Contractor
Climate Change	Climate mitigation	Minor	• Minimize emissions of construction vehicles	Contractor
	Climate adaptation	Moderate	• Implement appropriate slope stabilization measures at all areas of major earth works and other risk areas e.g. at steep slopes above intakes, at access roads, along transmission mains via	Contractor

Domain	Potential impact	Significance	Mitigation measure	Responsible
			replanting of trees, bushes / or in extreme cases installing metal nets or barriers in rockfall or avalanche areas	
Operation				
Physical	Deterioration of water quality in rivers	Moderate	• Effluent monitoring for WWTP / River monitoring	Utilities / NEA
	Deterioration of water quality in soil/groundwater	Moderate	• Monitoring during a short initial period for ST / Groundwater monitoring	Utilities / NEA
Biodiversity	Deterioration of Flora & Fauna / Habitats & Ecosystems / Forest	Moderate	• Ensure minimum ecological flow, remove blockages; • Prevent pollution of water with chemicals; • Proper maintenance of all infrastructures including access roads	Utilities / User group
Social	Land Acquisition and Re-settlement	Minor	• Follow maintenance agreements if pipes are traversing private terrain; • Periodical consultation with utilities and residents	Utilities / User group, AWA
	Risk of inequality	Minor	• Inclusion of gender equality provisions as same salaries for women as for men	Utilities / User group, AWA
Community Health & Safety	Low quality of supplied water	Minor	• Selection of adequate pipeline materials and sufficient cleaning of pipelines; • High turbidity of the water shall be mitigated by improved water filtration; • Prevention of over-chlorination (training, if required)	Utilities / User group

Domain	Potential impact	Significance	Mitigation measure	Responsible
	Accidental spills or leakages of concentrated sodium hypochlorite	Moderate	• Ensure that containers with concentrated sodium hypochlorite are corrosion resistant and equipped with appropriate secondary containment. Ensure ventilation of the storage area.	Utilities / User group
Worker Health & Safety	Pollution risk of supplied water	Moderate	• Establish and operate an early warning procedure for the event of water pollution (of drinking water and accidental pollution of surface water bodies by WWTP)	Utilities / User group
	OHS risk for workers; Risk of accidents	Moderate	• Prepare and implement a Hazardous Materials Management Plan with focus on sodium hypochlorite; • Provide regular trainings for operators; • Develop and implement inspection programs to maintain the mechanical integrity and operability of injection pipes and containers with sodium hypochlorite solutions; • Provide specific PPE and training needed to respond to emergency situations	Consultant
Climate Change	Climate adaptation	Moderate	• Maintenance of access roads and intake structures including regular cleaning, slope stabilization measures	Utility/ User group
	Climate adaptation	Moderate	• Encourage water saving mentality among the water users	Consultant, Utility/ User group

6.4 Environmental and Social Management & Monitoring Plan (ESMMP)

Table 41 List of ESMMP monitoring measures

Domain	Mitigation Measure	Monitoring Measure	Parameters to be monitored	Loca-tion	Fre-quency	Responsi-bilities	Cost Est.
Pre-construction							
Physical	Good, environmentally sound design practices; Robust design to prevent damage by wildlife	Check if applicable design is carried out	Upstream management measures, (minimized) length of access road, soil stabilization measures; Iron or buried TM	n/a	n/a	Consultant/ Expert team	Work hours of experts
Biodiversity	Good, environmentally sound design practices	Check if applicable design is carried out	(Maximized) reuse of excavated material; Designed minimum flow to be more than ecological flow; (Avoided) Impacts on Protected Areas	n/a	n/a	Consultant/ Expert team	Work hours of experts
	Biodiversity study for new intakes and new access roads	Check applicable study is carried out	Anticipated biodiversity impacts	n/a	n/a	Consultant/ Expert team	Work hours of experts
	Inclusion of environmental clauses in construction contracts for non-compliance with ESMP	Check applicable clauses are included in tenders and contracts	Environmental clauses and penalties	n/a	n/a	Consultant/ Expert team	Work hours of experts

	Develop LARP in line with KfW and national requirements	Check applicable compensation mechanism; Check procedure of agreement with APs about passage of underground pipelines on private terrain; Check conflict solving mechanisms	Suitability of compensation package; Suitability of agreement procedure with APs; Suitability of proposed conflict solving mechanisms	n/a	n/a	Consultant/ Expert team/ AWA	Work hours of experts
Social	Avoid private land and choose public land for infrastructure where possible	Design review	Number of communal infrastructures on private land	n/a	n/a	Consultant/ Expert team/ AWA	Work hours of experts
	Develop O&M concept	Check O&M concept	Suitability of proposed O&M concept	n/a	n/a	Consultant/ Expert team/ AWA	Work hours of experts
	Implementation of functional GRM	Monitoring of grievances and redress cases	Number of grievances/law suites	Project area	cont.	Consult-ant/ AWA/ Municipalities	Work hours of experts
	Develop SEP in line with KfW and national requirements	Monitor gender equality and stakeholder consultation	Number of vulnerable people, women, Gender Council representative included; Social tariff level	n/a	n/a	Consultant/ Expert team/ AWA	Work hours of experts

Health & Safety	Develop site specific Construction and Operation H&S Management Plans	Check contractor´s capability to plan and implement H&S measures	Contractor´s references	n/a	n/a	Consultant/ Expert team/ AWA	Work hours of experts
Cultural Heritage	Obtain clearance from NACHP	Monitor number of clearances	Number of clearances	n/a	n/a	Consultant/ Expert team	Work hours of experts
Climate Change	Climate resilient design	Climate proofing of design	(Minimized) energy consumption; Number of resilient structures; Number of protection measures against landslides	n/a	n/a	Consultant/ Expert team	Work hours of experts
Construction							
Physical	Ensure disposal of waste in accordance with the waste regulations	Observation	Number of non-compliance cases	Project area/construction sites	weekly	Consultant/ Contractor	Inspection hours of experts
Physi-cal/ Bi-odiversity	Avoid nigh time noise generating activities and lighting	Observation, inspection	Number of non-compliance cases	Intake sites	weekly	Consultant/ Contractor	Inspection hours of experts
	Training of workers for good environmental practices	Monitoring respect of good practices and adequate construction methods	Number of non-compliance cases	Project area/c	weekly	Consultant/ Contractor	Inspection hours of experts

				on-struc-tion sites			
Social	Implementation of LARP, SEP provisions	Observation, LARP monitoring reports	LARP, SEP compliances, non-compliances	Project area/c on-struc-tion sites	periodi-cal	Consultant/ Contractor	Inspec-tion hours of experts
	Implementation of func-tional GRM	Monitoring of griev-ances and redress cases	Number of grievances/law suites	Project area	cont.	Consult-ant/ Contractor/ AWA/ Municipali-ties	Work hours of experts
Worker Health & Safety	Implementation of Con-struction OH&S Plan in-cluding Emergency Re-sponse Plan, in line with KfW requirements	Observation, record monitoring	H&S Plan compliances, non-compliances; Number of traffic accidents	Project area/c on-struc-tion sites	weekly	Consultant/ Contractor	Inspec-tion hours of experts
Commu-nity Health & Safety	Signalization, enforce penalties	Observation, record monitoring	Compliances, non-compli-ances with H&S standards; Number of traffic accidents	Project area/c on-struc-tion sites	weekly	Consultant/ Contractor	Inspec-tion hours of experts

Cultural Heritage	Implement chance find procedures	Observation, record monitoring	Number of compliances, non-compliance with chance find procedures	Project area/c on-struc-tion sites	If appli-cable	Consultant/ Contractor	Inspec-tion hours of experts
Climate Change	Minimize emissions of construction vehicles	Observation, record monitoring	Number of non-compliant vehi-cles	Project area/c on-struc-tion sites	weekly	Consultant/ Contractor	Inspec-tion hours of experts
Operation							
Physical	Effluent monitoring for WWTP / River monitor-ing	Effluent/ river monitor-ing	As per O&M concept	Effflu-ent dis-charge point	As per O&M concept	Utility / MoEPA	Sam-pling, transport and la-boratory costs 50-100EUR
	Monitoring of ST effflu-ent	Effluent monitoring	As per O&M concept	Se-lected STs	As per O&M concept	Utility / MoEPA	Sam-pling, transport and la-boratory costs

	Monitoring of the quality of abstracted raw waters and supplied water	Water quality monitoring	As per O&M concept	As per O&M concept	As per O&M concept	Utility / MoEPA	Sampling, transport and laboratory costs 50-100EUR
	Adequate sewage sludge treatment	Monitoring of sludge treatment and resource recovery	Quantity of sludge eliminated	FSTP	As per O&M concept	Utility	Inspection hours of experts
Biodiversity	Adequate maintenance measures	Observation	Number and duration of critical flow periods in streams; Lack of maintenance monitoring and number of infrastructure deterioration	WS and WW schemes	monthly	Utility	Inspection hours of experts
Social	Follow up on maintenance agreements	Periodical consultation with utilities and residents	Lack of maintenance cases	WS and WW schemes	monthly	Consultant/ Utility	Inspection hours of experts
	Implementation of functional GRM	Monitoring of grievances and redress cases	Number of grievances/law suites	Project area	cont.	Consultant/ Contractor/ AWA/ Municipalities	Work hours of experts

	Implementation of gender equality provisions	Periodical consultation with utilities and residents	Salaries for women and for men	Project villages	yearly	Consultant/ Utility	Inspection hours of experts
Community Health & Safety	Adequate O&M	Periodical consultation with utilities and residents	Number of pipeline cleaning; Quality of supplied water (turbidity, chlorine)	Project villages	monthly	Consultant// Utility	Inspection hours of experts; laboratory costs
Health & Safety	Early warning procedure for the event of water pollution and training of workers	Periodical consultation with utilities	Number of cases of accidental pollution of supplied water; Number of training	Project villages	as appl.	Consultant/ Utility	Consultation/ Training hours of experts
Worker Health & Safety	Implement Hazardous Materials Management Plan and training of workers	Periodical consultation with utilities	Number of inspections with focus on mechanical integrity and operability of injection pipes and containers with sodium hypochlorite solutions; Number of training on emergency situations	WTPs	as appl.	Consultant/ Utility	Consultation/ Training hours of experts
Climate Change	Encourage water saving mentality among the water users	Periodical consultation with utilities and residents	Specific water consumption	Service areas	yearly	Consultant// Utility	Consultation hours of experts

6.5 Summary ESMF and Requirements for Additional Plans

Table 42 Summary of additionally required plans

Plan	Required (Y/N)	Comment
Stakeholder Engagement Plan (SEP)	Y	Provided in Chapter 8.
Grievance Redress Mechanism (GRM)	Y	Provided in Chapter 11.
Land Acquisition and Resettlement Plans (LARP)	Y	Will be prepared according to the provisions of the Land Acquisition and Resettlement Framework (LARF), Chapter 7.
Cultural Heritage Protection Plan (CHPP)	N	No impact on cultural heritage is expected, however clearance by NACHP will be necessary, as per the national procedures. A standard chance find procedure will be included, but risk is assessed to be low.
Biodiversity Action Plan (BAP)	N	Potential impacts on sensitive habitats are not of major significance and can be mitigated with appropriate measures detailed in sub-project ESMPs. For sub-projects that foresee the construction of new intake sites and new access roads specialist biodiversity/habitat studies are planned.
Indigenous Peoples Plan (IPP)	N	n/a
Environmental and Social Management Plan (ESMP)	Y	To be prepared and implemented for specific sub-projects on the basis of the ESMF, tentative structure provided in Annex 7: Proposed ESMP Subproject Factsheet Structure (LOT 2).
Construction Waste Management Plan	Y	To be prepared by the construction contractor and implemented for specific sub-projects
Traffic Management Plan	Y	To be prepared by the construction contractor and implemented for specific sub-projects
Operational Health and Safety Management Plan	Y	To be prepared by the construction contractor and implemented for specific sub-projects in line with the provided OHS Framework (Chapter 9).

7. LAND ACQUISITION AND RESETTLEMENT FRAMEWORK (LARF)

7.1 Objectives Principles of the LARF

The objective of the Land Acquisition and Resettlement Framework (LARF) is to ensure that all impacts on Affected Persons (APs) are duly compensated according to the National Legislation of Georgia and in compliance with the international requirements of KfW, EU and World Bank (see legal framework and gap analysis in Chapter 3).The principle of the LARF is that avoidance of resettlement is a priority for the design of the program. Physical displacement shall be totally avoided. Land acquisition is only acceptable if avoidance is not possible e.g. no state/municipal lands can be found for the construction of project infrastructures. All permanent and temporary impacts will need to be compensated at replacement cost. Details are defined in the entitlement framework below. The LARF is prepared for the potential need of land acquisition. So far it is not clear if expropriation will be needed. If not, there will be no need for LARP. This will be decided when the decision on the design will be taken.

7.2 Scope of Resettlement

In the following, the general resettlement impacts of the project components are briefly described in order to present the scope of resettlement and compensation requirements.

Project activities for Water Supply are:

- rehabilitation and new construction of water supply intakes and boreholes;
- replacement and new construction of water transmission mains including digging of trenches;
- replacement and new construction of water supply networks;
- new construction of water treatment facilities and small sized water tanks/reservoirs.

Access roads to intakes

- Project activities for Sanitation and Wastewater treatment are:
- new construction of individual and grouped septic tanks,
- replacement and new construction of sewers including digging of trenches,
- construction of small scale WWTPs,
- construction of FSTPs.

The scope of resettlement within the project is expected to be very limited. The project totally avoids physical displacement of people. Additional infrastructures are planned as far as possible on municipal terrains/ state lands (land ownership status to be transferred to use of municipalities). Intake structures, water treatment plants and tanks /reservoirs will be constructed preferentially on public terrain.

For construction of intakes, existing access roads will be used as far as possible. In some cases, new access roads will have to be built or existing roads extended by several hundred meters to reach the intake sites. For Lot 2 access roads will be entirely avoided. In totally inaccessible areas, footpaths will be used. In some cases, the intake areas may be located near private lands that will need to be traversed by access roads. For most planned intake sites, the surrounding areas are not registered as privately owned according to the Georgian Cadaster (reestri.gov.ge).

New water transmission mains will be buried under ground, thus avoiding permanent land impacts. In settlement areas water and sewage pipes will be laid mostly under roads and public terrains in order to avoid private lands, however in some areas private lands will need to be traversed and thus temporary losses will have to be compensated. In inaccessible areas, laying of pipelines, does not necessarily imply construction of access roads along the pipeline.

For wastewater treatment, the concepts foresee either individual septic tanks (onsite sanitation facilities) or group (communal) septic tanks (LOT 2 & LOT 1) or small waste water treatment plants and FSTPs (LOT 1). For these infrastructures, municipal lands will be used and thus land acquisition will be avoided. If in exceptional cases private lands are needed, the lands have to be acquired and all uses will need to be compensated (replacement cost principle). With consideration of international requirements also (informal/non-registered) uses on public lands will be compensated. Waste water treatment plants are not expected to require construction of new access roads, existing roads will be used.

It is expected that in most municipalities, there will be no physical displacement, and minimal land acquisition will be needed. Expropriation procedure will be avoided to the most extend. Temporary impacts on land use will be caused by the replacement of water supply - and waste water treatment networks (traversing of land).

Table 43 Scope of land acquisition and resettlement impacts

Impact	Description	Dabas (LOT 1)	Villages (LOT 2)
Physical Displacement	Displacement of houses is totally avoided	Not required	Not required
Land Acquisition	Buying of private lands for construction of WTP, Reservoirs, WWTP infrastructures	Potentially one WWTP site in Ochkhamuri, to be assessed for individual projects	To be assessed for individual projects
Damages to private infrastructure	Construction damages e.g. of fences	Possible during construction activities, compensation planning required	Possible during construction activities => compensation planning required
Economic losses / temporary impacts on land use	Losses of crops etc. when cultivated areas will be traversed by transmission / sewage pipes	Network replacement areas in all municipalities	Not expected in community water supply areas Not expected for sanitation (indiv/group septic tanks)

7.3 Legal Framework Consideration

The existing laws of Georgia and international standards of KfW, World Bank and EU foresee that compensation for lost assets, including land, structures, trees and standing crops, has to be based on the replacement cost at market price. The laws also identify the types of damages eligible to compensation and indicate that compensation is to be given both for loss of physical assets and for the loss of incomes. Finally, these laws place strong emphasis on consultation and notification to ensure that the APs participate in the process. Income loss due to loss of harvest and business closure will be compensated to cover net loss. For a more detailed assessment refer to Chapter 3 Legal Framework and Gap Analysis).

7.4 Entitlement Framework

The general framework provisions for compensations are detailed in this chapter. Affected persons (APs), who are entitled for compensation provisions under the Project are:

a. All APs losing land, either in possession of legal title or traditional land rights, customary use rights, Legalizable APs, or without legal status;
b. Owners of buildings, crops, plants, or other objects/assets attached to the land; and
c. APs losing business, income, and salaries
d. Vulnerable APs and Severely affected APs will receive a one time.

Compensation eligibility will be limited by a cut-off date to be set for the Project on the day of the detailed measurement survey (census of APs and inventory of losses) in case of affected private properties. APs who acquire land or settle in the affected areas after the cut-off date will not be eligible for compensation. They, however will be given sufficient advance notice, requested to vacate premises and dismantle affected structures prior to project implementation.

7.4.1 Definition of Entitlements

Entitlement provisions for APs losing land, houses, and income and rehabilitation subsidies will include provisions for permanent or temporary land losses, buildings losses, crops and trees losses, a relocation subsidy, and a business losses allowance based on tax declarations and/or existing minimum market rates. These entitlements are detailed below:

- **Non-agricultural land:** Titled settlers will be compensated at full replacement cost free of depreciation. Legalizable settlers will be legalized, registered in NAPR and compensated as titled APs. Non-titled and non-legalizable land users will be compensated for usufructs and infrastructures.
- **Houses, buildings, and auxiliary structures** (fences, toilets, etc.): will be compensated in cash at full replacement cost free of deductions for depreciation, and transaction costs irrespective of the registration status of the affected land. Construction materials remaining after the demolition of the structures will be deemed as ownership of the AH.
- **Trees:** Cash compensation at market price based on type, age and productivity of trees.
- **Severe impact/loss of business/wages/employment:** if employees lose their wages due to the project interventions, they will be compensated in the form of assistance equivalent to 3 months of minimum salary (see below for definition).
- ***Vulnerable people Livelihood:*** Vulnerable AH (below poverty line. women headed or with members with disabilities or pensioners) will be receive an allowance equivalent to 3 months of minimum salary (see below).

Not applicable in Project (no physical displacement)

- ***Relocation/Shifting Allowance****: APs forced to relocate will receive a relocation subsidy sufficient to cover transport costs and living expenses for 3 months.*

7.4.2 Compensation Entitlement Matrix

Tasks under the Project will be implemented according to a compensation eligibility and entitlements framework in line with both Georgia laws and regulation, and KfW's. A summary entitlements matrix is included in the following table:

Table 44 Compensation Entitlement Matrix

Type of Loss	Application	Definition of APs	Compensation Entitlements
		Land	
Permanent loss of agricultural land	Permanently taken land parcels falling under the tower's location or at the sites of disposal of the substations and permanent access roads.	Owner with full registration	Cash compensation in cash at full replacement cost or replacement land of same value of land. The option selected for the Program is cash compensation. If a residual plot becomes unusable the project will acquire the plot in full.
		Legalizable Owners (with municipality recognition)	The APs will be legalized and provided with cash compensation at full replacement cost as titled owners or replacement land of same value of land.
		Renter/Leaseholder	Rental allowances in cash for 3 months.
		Informal Settlers/ APs with no valid documentation / recognition of ownership (the land users without any basis for legalizing the ownership rights).	No compensation of land, only of usufructs and affected infrastructures in cash.

Type of Loss	Application	Definition of APs	Compensation Entitlements
	AP losing their commercial/ residential land	Owner with full registration	Cash compensation at full replacement cost or replacement land of same value of land and at a location acceptable to APs.
		Legalizable Owner	APs will be legalized and provided with cash compensation at full replacement cost or replacement land of same value of land.
		Renter/Leaseholder	Rental allowances in cash for 3 months
		Informal Settlers/ APs with no registration/valid documentation	One-time self-relocation allowance in cash equal to 1 year at minimum subsistence income
Affected Assets / Objects attached to the land			
Permanent impacts on assets during land acquisition	All impacted asset owners	APs who own assets on acquired lands	Due compensation will be paid during construction at full replacement cost for all assets that are attached to the acquired land (crops, trees, structures) irrespective if the AP is the legal owner or the entitled/customary user of the land. The option selected for the Program is cash compensation.
Permanent impacts on assets during construction	All impacted asset owners	APs who own assets that are permanently damaged during construction	Due compensation will be paid during construction at full replacement cost for all assets that are damaged during the construction process (if restoration to initial state is not possible => in this case: temporary impact). The option selected for the Program is cash compensation.

Type of Loss	Application	Definition of APs	Compensation Entitlements
		Temporary Loss	
Temporary impact during construction or maintenance works	All APs	All APs	Due compensation will be paid for all temporary impacts during construction. Restoration of initial state in case of damages (e.g. repairing of damaged fence, wall etc.) and/or compensation in cash for damages of garden, trees, crops during construction activities at full replacement cost. Impacts during maintenance works during operation will be paid by the municipal utilities.
Unforeseen resettlement impacts / damages, (if any)	All APs	All APs	The construction contractor will address and mitigate/compensate unforeseen resettlement impact / damages during project construction with full replacement cost to affected APs

7.4.3 Assistance to Severely Impacted Persons

Severely affected persons are those, who lose more than 10% of their assets (land or business) through project activities e.g. through land take for a WWTP or an access road making the land unusable. The AP will receive a severe impact allowance equivalent to 1-year loss of production / business or allowance equivalent to 3 months of minimum salary (whichever is higher). The AP will receive an allowance of 500-800 GEL * month * 3 months or 1500-2400 GEL as a livelihood restoration compensation. In absence of an official minimum salary, these figures are taken as minimum salary for Government of Georgia Administration Employees.

7.4.4 Assistance for Vulnerable Affected Persons

Vulnerable APs, who are permanently impacted through project activities (e.g. land acquisition) are entitled to an allowance equivalent to 3 months of minimum salary per household. APs are considered as vulnerable in case they are registered as poor in the local social services or are women-headed households, elderly or families with disabled persons. The AP household will receive an allowance of 500-800 GEL * month * 3 months or 1500-2400 GEL. In absence of an official minimum salary, these figures are taken as minimum salary for Government of Georgia Administration Employees.

7.5 Detailed Measurement Survey, Census and Inventory of Losses

In order to establish the value of compensation a detailed measurement survey of the affected land and an AP census and inventory of losses will be made during LARP. In the LARP the exact coordinates of affected lands, the owners/legalizable users and all affected assets on the land will be identified and the necessary compensation budget estimated. This will be done as soon as the design of the projects is consulted and agreed by the PEA and the concerned municipalities and a decision is taken.

7.6 Cutoff date and communication in municipality

The cut-off date will be the date of the census and inventory of losses based on detailed design. This date needs to be communicated in the municipalities in order to avoid further private land takes and constructions, just for the purpose of getting compensations.

7.7 Valuation of Assets

The principles of valuation of acquired land and assets will be devised as per KfW's requirements. The policy states that all losses of the APs have to be compensated at full replacement cost at the time of dispossession of the property for purpose of infrastructure projects.

The calculation of replacement costs will be based on (i) fair market value at the time of dispossession, (ii) transaction/legalization costs, (iii) transitional and restoration (land preparation and reconstruction) costs, and (v) other applicable payments.

The calculation of unit value will be done keeping in consideration the current market rate so as to meet with the replacement cost of the land and lost assets.

The value of land and affected assets will be determined by a state certified valuator to be hired by AWA. For the impacts of the project cash compensation is suggested. Land swaps / land for land compensation are eligible (see entitlement framework) if agreed by both parties. Land for land compensation must be cost free for APs including registration fees of new land, which must be of similar size, quality and value).

7.8 Land Acquisition and Resettlement Planning (LARP)

If private lands need to be acquired for the construction of project infrastructures the National expropriation procedure will be followed, including addressing gaps to international standards (e.g. non-registered owners and replacement cost valuation). As a basis for the land acquisition procedure a LARP (or abbreviated LARP) will be prepared. A prerequisite for LARP preparation is a consulted decision for the design and an exclusion of all options to avoid expropriation e.g. by choice of an alternative location on state land.

7.8.1 LARP preparation and implementation

LARP preparation/implementation Process. LARP preparation/implementation will be carried out according to the following process:

a. **LARP preparation.** This phase will be carried out in parallel with the preparation of the Detailed Design for the relevant subprojects. LARP will be prepared by the design consultant. Based on the design a detailed measurement survey will be made to identify the plot size and all land owners/users and affected assets. Due to the very limited numbers of APs (owners/users of the small acquired plots) no social survey is

planned, but individual consultations with owners. Valuation of lands will be made by state certified valuator contracted by AWA and compensation budgets will be provided by the Government of Georgia and Municipal Reserve Funds).

The LARP preparation will include following tasks and issues:

1. Obtaining the latest cadastral maps from the NAPR (free of charge)
2. Superimposing the individual project layout (e.g. Water Treatment Plants, Reservoirs, WWTP) on the cadastral maps and analysis of affected land plots (amount, area, area of affected sections etc.)
3. Site verification of land use and ownership situation and identification of all existing affected land plots (including those reflected in NAPR register, as well as those not yet registered)
4. Full census (and socio-economic survey) of affected persons/households
5. Detailed measurements and demarcation of land plots
6. Valuation (estimate) of losses: land, assets, trees, annual crops, businesses etc.
7. Public consultations with municipalities and owners
8. (Abbreviated) resettlement report as commensurate to impacts

b. **LARP implementation**. This phase will be carried out after the final LARP is approved and land can be acquired by the project owner. LARP will be implemented by AWA and acquired land will be registered on the name of municipal water utilities. LARP implementation will be overseen by the construction supervision consultants (Engineer). Civil works on the site will start only after all compensation and rehabilitation is provided to the APs.

Land Acquisition, Superficies and Compensation Mechanism and Responsibilities

Based on experience in Georgia, the preparation and implementation of a LARP may take up to a few months. The basic LARP -related steps for the preparation and implementation of a LARP are summarized in the table below.

Table 45 LARP Process

Step	Action	Responsibility
	LARP PREPARATION	
1	Assessment of Project's LAR Impacts and decision about LARF provisions, non-objection by KfW	AWA, KfW, Consultants
2	Finalization of Detailed design	Design consultants
3	Collection of cadastral and land parcel maps of the project area	Consultants / AWA / NAPR

Step	Action	Responsibility
4	Verify land records in affected areas, update cadastral maps and carry out impacts and valuation surveys – Detailed Measurement Survey (DMS)	Consultants/ AWA /Sakrebulo level LAR Team (MLARO)
5	Conduct public consultations	Consultants/ AWA / Sakrebulo Level LAR Team (MLARO)
6	Identification of legal and legalizable APs / census	Consultants/ AWA / Sakrebulo Level LAR Team (MLARO)
7	Negotiations with APs on land acquisition, temporary disturbances and right of way for pipelines and superficies contracts	AWA / Sakrebulo LAR Team (MLARO)
8	Integrate data from census into the LARP.	Consultants
9	Submission of LARP to municipality / local government	Consultants/ AWA
10	Disclosure of LARP after acceptance by KfW	Consultants/ AWA / KfW
	LARP IMPLEMENTATION	
1	Approval of LARP	KfW / AWA
2	Approval by Government of Georgia (if expropriation decree needed)	MOE / MOEP / NAPR
3	Detailed schedule for land acquisition / superficies contract plan and compensation action plan	AWA
4	Registration of land for legalizable owners and registration of replacement land (if land swaps / land-for land compensation)	AWA / Sakrebulo / NAPR
5	Distribution of relocation notices / notices to vacate land to APs / signature of acquisition agreements / signature of superficies contracts	AWA / Sakrebulo LAR team (MLARO)
6	Award of Cheques for Land Acquisition	AWA
7	Award of Cheques for other Compensation & Assistance/ Rehabilitation	AWA / Sakrebulo LAR team (MLARO)
8	Review of LARP implementation through a compliance report	Construction Supervisor (Engineer); AWA

Step	Action	Responsibility
9	If LARP Implementation found satisfactory, Notice to proceed for Civil works is issued	KfW/ AWA
	POST-IMPLEMENTATION TASKS	
1	Independent evaluation of LARP / LARP compliance review	Construction Supervisor (Engineer); KfW
	CONTINUOUS TASKS	
1	Internal monitoring.	AWA
2	External Monitoring.	Construction Supervisor / Engineer
3	Grievances Redress/Law Suites	AWA / MLARO / Court
4	Interagency coordination and communication with AP	AWA / Municipal utilities

7.8.2 Expropriation Procedure

Expropriation as the right of the state to acquire the right of ownership and use of property in connection with public necessity in the following relevant cases:

- the construction of utilities (water supply, wastewater systems), only if unavoidable.

According to the Constitution of Georgia, expropriation is allowed only with prior, full and fair compensation for the owner, in case of urgent need, provided for by a court decision or organic law. The Organic Law on the Rule of Confiscate of Property in Urgent Necessity for Public Needs regulates the issues of expropriation in detail.

Both public and local self-governing bodies as well as legal entities of public and private law, can implement the project “Necessary public needs” and, consequently, expropriation.

According to the law, the decision on expropriation is made in two stages:

- at first stage - the order of the Minister of Economy and Sustainable Development is issued, which determines the inevitability of expropriation for the necessary public needs and the person who may be entitled to expropriate.
- at second stage - in accordance with the law, the decision is made by the district (city) court - the court determines the person who has the right to expropriate, describes in detail the expropriating property and gives instructions on the need for appropriate compensation to the owner.

Expropriation procedures will be completely avoided for LOT 2 investments. For LOT 1, all alternatives will be checked before starting expropriation procedures as a last resort.

7.8.3 Assessment and Selection of Legal Forms

If the planned project infrastructure is situated on privately owned or privately used land, an appropriate legal procedure for land acquisition and/or land use contracting needs to be selected. The legal form needs to be selected as appropriate for the specific infrastructure created.

The project concept, which was agreed by AWA and KfW foresees that all project infrastructures including all individual septic tanks shall be the property of AWA/ municipalities. This concept induces a land impact requiring a legal procedure (servitude or superficies contract) to establish the property title and make an agreement with the land and house owner. However, for individual septic tanks (constructed in yards/gardens of private households), which will be built by a construction contractor on behalf of AWA, the usual procedure would consist of transfer-ring the ownership of the individual septic tank to the land/house owner(s) at its commissioning instead of remaining property of AWA/municipalities. This would have the advantage that no land acquisition / contract procedure is required for this infrastructure investment and individual owners/users would have more ownership with regard to operation.

For pipelines or access roads traversing private land plots a right of access passage (superficies or servitude contract) will need to be contractually fixed.

For bigger above ground infrastructures (as communal WWTPs, reservoirs etc.) a purchase of the land or a land swap corresponding to the provisions of the LARF is recommended.

A SWOT analysis tool was used to compare the different legal options for permanent and temporary land contracts. The SWOT analysis is presented on the next page. Accordingly, a) ownership will be created by purchase of land plots especially for reservoirs and WWTP structures, b) the Right to Build (Superficies) legal instrument is found to be best suited for the project specifics for individual septic tanks and transmission pipelines, sewage pipes, as it is directly related to the aims of the project:

- To get higher ranked property right for Utility provider;
- To ensure that investment stays into ownership of Utility provider/Municipality;
- To have possibility to transfer the right from Municipality to other utility provider or vice versa.
- Use assets as collateral for further financing,

The superficies contract template is under preparation with the following terms:

- Term of the right – for 99 year.
- Payment – without payment to a land owner (no periodic, nor one-time superficies fee). In turn land owner may use of the property build/installed on the land. (a septic tank)
- Intended use of land – installing a septic tank and necessary equipment.
- All property installed/build become fixture of the right and belong to the Municipality
- The Municipality is conducting maintenance and repair of the property. A land owner shall allow to do it.
- Early termination – in case of a septic tank is not functioning due to the damage and Municipality is not conducting repairs.
- Municipality may assign or otherwise dispose the right together with ownership of the property to any person.
- Municipality may lease or transfer into management the property owned under the Superficies right

- At the expiry (99 year) land owner shall not reimburse fair price of the property to Municipality (there will be no reimbursement required to be paid by the land owner to the Municipality)
- Even early termination is not allowed if the court decides the termination, land owner shall pay to Municipality fair value of the property installed/build under Superficies right.
- The contract does not cover any tariff regulation for discharging using sewage water into septic tank applicable under the law.

Purchase and superficies are both regulated within the Civil Code of Georgia. In the case of permanent infrastructure as reservoirs and WWTPs purchase is the recommended option. Land swaps may be an option if residential land is not affected. For pipelines and individual septic tanks it is the Consultant´s recommendation to use superficies contract, however AWA/Municipality might use other forms upon their decision (e.g. usufruct, servitude) if compliant with international safeguards (full compensation of lost assets at replacement cost in consensus with APs). Servitude is ranked to be the second-best legal instrument which can also regulate and ban construction on transmission lines.

Table 46 Assessment and selection of legal forms

Infrastructure components	Legal form (ranked)	Advantages	Disadvantages	Costs / Time	Political acceptance
Water intakes; Wells; Elevated water tank; WWTP; FSTP; (Communal septic tank)	Purchase	Buying is the simplest form. It will be used in a specific situation. We will have the full right to the property.	From the population: trying to demand maximum money. Rigorous pricing must be established. Mitigation measure: obtain the fair appraisal and communicate the unit price beforehand with the affected persons.	If the land is unregistered, then the survey cost and the registration fee. The registration process can be lengthy due to unavailability of exact boundary information.	During purchases we should not expect any resistance politically. Social complications are more likely, especially if land prices are not clearly defined by categories, and the population may start trading. Mitigation measure: Emphasizing this is government projects, not a private project. Potential expropriation procedure.
	Exchange (land swap)	Full title over the land acquired under the swap.	In the case of an exchange, the municipality shall have free land that is acceptable to the other party. This issue needs to be clarified with the municipality. The landowner may start offering their own terms or request a specific land.	If the land is unregistered, then the survey cost and the registration fee. The registration process can be lengthy due to unavailability of exact boundary information.	The political position here is important. Here the decision will be taken by the municipality and the government in general. Mitigation measure: Encourage the municipality/ government to define plots

Infrastructure components	Legal form (ranked)	Advantages	Disadvantages	Costs / Time	Political acceptance
			Mitigation measure: Municipality shall identify a choice of 3-4 optional plots, so the owner can select his/her preference.		which they could offer for exchange.
	Voluntary transfer / gifting	Ownership will be registered on the land as at the time of purchase but without payment.	Assistance from the municipality will be needed. Mitigation measure: Coordinate with municipality. There is risk, that owner will change his/her mind and request back the transferred land by referring to deceit or duress or other grounds for invalidity of the transfer.	If the land is unregistered, then the survey cost and the registration fee. The registration process can be lengthy due to unavailability of exact boundary information.	Assistance from the municipality will be needed. Social pressure on APs to donate land for the project shall be avoided (no-coercion principle)
Water mains; Main sewers; Individual septic tank; Infiltration zones;	Usufruct	Usufruct right is similar to lease right. Usufruct is either onerous or gratuitous. Owner does not lose title over the land plot.	Only for individual ST. Not for joint ST (max. 36 m2). Beneficiary (usufructuary) is limited to transfer, mortgage or leasing out of the thing without consent of the owner. This right is for fixed term or for the lifetime of its	The registration process can be lengthy due to unavailability of exact boundary information.	Assistance from the municipality will be needed. This form of the contract is not common in private relations. Not all villagers may understand its substance. Some kind of explanatory efforts may be required.

Infrastructure components	Legal form (ranked)	Advantages	Disadvantages	Costs / Time	Political acceptance
(Communal septic tanks)			beneficiary. It can be difficult to get valuation on the lifetime usufruct fee. Any structure erected on or below the land surface remains ownership of the land owner. No mitigation measure available.		
	Superficies	Owner maintains ownership over the land plot. AWA/Municipal utility gets ownership title over any structure erected on or under the land plot. This proprietary right is highest ranked among other limited usage rights. The right to superficies and ownership right can be alienated or leased.	Superficies has limited term - 99 years. Superficies may be gratuitous or fee based. The fee may be defined for up to 10-year period. After the expiration of the term by default the owner of the land has to compensate at least 2/3 of the fair price of the erected immovable thing.	The registration process can be lengthy due to unavailability of exact boundary information.	Assistance from the municipality will be needed. A clause is needed to avoid the obligation of the owner to pay for the structure after expiration of the contract. Contract will also specify no payment to the land owner (no fee payment).

Infrastructure components	Legal form (ranked)	Advantages	Disadvantages	Costs / Time	Political acceptance
		Contract can specify no payment to the land owner (no fee payment, no payment at expiry).			
	Servitude (easement)	Owner maintains ownership over the land plot, which is used in favor of the owner of another plot of land or of other immovable property so that the owner may use the plot of land in particular instances. Easement may exist only when it creates a benefit for the person to use the land plot owned.	Fee may be upfront or periodical. Servitude right cannot be transferred to third person. Owner might demand unreasonably high payment.	The registration process can be lengthy due to unavailability of exact boundary information.	Assistance from the municipality will be needed. Might not be supported by municipalities. May not be legally feasible.

7.9 LARP Timeline

The time needed for LARP implementation is estimated to be 2-3 months. Municipalities´ Economic Department (asset management service) have experience in land procedures, however adherence to international standards will likely to make the procedure lengthier for the first cases. The timeline is also dependent on the number of informal users and their availability.

7.10 LARP implementation arrangements

The LAR implementation program described in this LARF involves different actors. These actors include AWA as the Project Executing agency (PEA) and the Municipal governments, the Government of Georgia (GoG), the National Agency of Public Registry (NAPR), KfW and consultants.

The Municipal Land Office as responsible administration and the formation of a MLARO team needs yet to be expanded and strengthened at the respective Municipalities to be able to meet project needs.

Ajara Water Alliance (AWA)

AWA has overall responsibility for the Project. This includes the capacity building for LARP actors, preparation, financing, and supervision of all LARP tasks and for cross-agency coordination. AWA will exercise its functions and will be responsible for the general management of the planning and supervision to ensure implementation of all safeguards.

AWA will be responsible for all LARP tasks both at central and local government level. Among other tasks AWA will be responsible for (i) hiring official valuators for valuation of assets; (ii) establishing needed LARP capacity in each Municipality where LARP is relevant and supervising the staff that will implement the LARPs; (iii) ensuring proper internal monitoring including of registration of lands to prepare acquisition (for legalizable APs) and in case of replacement lands for new owners; and (iv) Engage Construction Supervising Contractor (Engineer) in externally supervising the implementation of LARP tasks. AWA will also provide all needed documentation to ensure the prompt allocation of LARP budgets from the Government of Georgia and further payments to the APs, will maintain the coordination on all LARP related activities including operation of LARP related grievance mechanism and settlement.

Local Governments

For LAR implementation and general day-to-day Project activities at Municipality level AWA will rely on the Municipal LAR Office (MLARO). This will be an office standing for the entire du-ration of the LAR activities of a project. The MLARO will be staffed with one or more officers with LAR experience. Besides ensuring proper coordination between all concerned Municipal offices, MLARO will intensively assist AWA in the conduction of impacts surveys, of AP censuses, of Public consultation and agreement negotiation tasks. MLARO is the structure responsible for the LAR implementation and all routine activities related to it. AWA will ensure that the MLARO gets sufficient trainings to be efficient in its function.

Other Agencies and Institutions

A number of other institutions will have a role in the preparation and/or implementation of the LARPs. Among these the most notable are:

1. **Government of Georgia - Ministry of Finance**. The finances for the implementation of the LARPs will be provided by MoF to Ministry of Energy or directly to AWA upon

the presentation of the LARPs and relative budgets. As the implementation of the LARPs is a condition to start the civil works it will be essential that upon the presentation MoF executes payments immediately.
The so-called Laboratory, under the Ministry of Finance and Economy of the Autonomous Republic of Ajara, is providing a service to prepare land drawings. Upon the approval of the Government of Ajara, this service is free. The drawings will need to be submitted to the Recognition Committee for the approval of ownership, and then to the Public Registry for registration.

2. **Courts.** In expropriation issues AWA will have to rely on the competent court which based on due legal process will have to review the expropriation cases, carry out a hearing and decide whether the land can be expropriated and at what price. In order to expedite the expropriation process AWA may negotiate with the courts a fast-tracked action.
3. **KfW.** Besides monitoring Program implementation, KfW will review all LARPs and provide clearance to contract awards and initiation of civil works to all projects with LAR impacts.

7.11 MLARO Training

MLARO as such is not existent yet. Formulation of the “Implementation Team”, setting up responsibilities identifying training needs and actual training has started in May 2020. The following table presents a road map for private land acquisition, prepared for the training sessions.

Table 47 Context, background and description of private land related procedures and actions

Topic	Description
Background	Water supply and sanitation infrastructure plots need to be acquired/contracted by AWA/Municipality Including: • Intakes, water tanks, water transmission mains, communal septic tanks/ infiltration zone and related communal sewer pipe, • Individual septic tanks / infiltration zone Excluding: • House connection water pipes, household sewer pipes, inspection chambers.
Principles (KfW requirements)	Provision of timely compensation for loss of assets at replacement cost. Non-registered users (those affected persons who has no formal recognition of their land use) to be duly considered. Negotiations shall be conducted in a fair, transparent and equitable manner.
Project specifics: Implementation of KfW principles	Any land purchase or land exchange shall be based on independent valuation of replacement cost at market value. Economic losses are not expected within the project. If relevant, compensation for economic losses will be based at full replacement costs: • Annual crops (whether or not on titled land) that cannot be harvested will be valued at full market rate.

Topic	Description
	• Non-productive fruit trees (young trees) will be compensated for seedlings and for plantation costs of the seedlings. • Compensation for productive trees will be calculated based on the age of the tree and future loss of profit till the end of the tree productivity period. This project is not expected to require acquisition of any buildings. • Should acquisition of buildings be required, buildings - registered or not - will be valued through calculating the real replacement cost. Expropriation procedures will be avoided. Physical displacement will be totally avoided. Full reinstatement policy for damages caused by Contractor during construction
Target	Fair mutual agreements reached with land owners and users Land contracts signed within reasonable time frame
Time frame	Initial time-frame to complete land procedures: 2-3 month
Calculation of initial budget and define funding sources	Initial budget to be estimated by the Municipalities. Funding sources to be identified (Ajara Government budget, Municipal Reserve Funds, etc.)
Selection of preferred land contract type	The following contract forms are recommended by the Consultant to be used by AWA/Municipality: Purchase or land exchange (always involves valuation): • Intakes and wells • Water tanks • Wastewater treatment plants and fecal sludge treatment facilities Superficies contract: • Water transmission mains • Communal sewers • Individual and communal septic tanks and infiltration zones (since they have to be owned by AWA / Municipalities according to the KfW / AWA agreement). “Superficies fee” is not applicable. No access roads will be built (LOT 2). Land exchange: land for land compensation must be cost free for the affected persons including registration fees of new land, which must be of similar size, quality and value. AWA/Municipality can also use other contract types, such as usufruct and servitude.

Topic	Description
Land Acquisition Implementation Team (MLARO)	Implementation Teams shall be set up with representatives from AWA, Municipalities and villages. Possible composition of the team: • Deputy mayor • Village Rcmunebuli (representative of the mayor in the village) • specialist of the Economic Department (asset management service) • Member of Sakrebulo • AWA representative
Field verification of land ownership situation, census and inventory of losses	The Land Ownership Report shall be checked, verified and completed by field visits: • confirm ownership • confirm size of plot (detailed measurement) → Census • assess any crops, trees, existing structures which will need to be removed → Inventory of Losses
Establishment of cut-off date	When land ownership has been fully verified (Census and Inventory of Losses completed), a cut-off date shall be established: • No new buildings to be erected on the plots after the cut-off date • No land transactions after the cut-off date Any new improvements/structures made after the cut-off date will not be eligible for compensation. The cut-off date to be publicized by the Municipality.
Valuation	Independent valuation of: • Land (market value) • Economic losses (replacement value) Based on the result of valuation → calculate budget.

Negotiation/agreement with land owners and users	1-2 persons in each village shall be appointed to conduct direct land negotiations and reach agreement (e.g. village Rcmunebuli)
	• Visiting families
	• Offer compensation to be based on Land Ownership Report and Inventory of Losses
	  ○ Compensation for land plot: at replacement value (market value)
	  ○ Compensation for losses: at replacement value
	• Record the agreement with mutual signature
	• In case no agreement can be reached, record claims
	Consideration of socioeconomic status of families:
	• vulnerable groups, including female-headed households, the poor, disabled, or families with significant numbers of elderly or disabled members, shall be offered additional support and compensation to ensure that they are not severely affected.

Topic	Description
Re-design, new location	In case no agreement can be reached, Consultant will find new technical solution, avoiding the problematic plot
Administration	Registered land: • Contract signature and cash payment • Cadastral registration of contract Unregistered land: • Preparation of drawings by the Laboratory (Government of Ajara) • Submission of drawing to the Recognition Committee for approval of ownership • Submission of documents to the Public Registry for registration • Receiving the registered properties' documents • Contract signature and cash payment • Cadastral registration of contract
Information, awareness, and communication	Consultant´s social team will provide support: • Training of Implementation Team • Monitoring and support the Implementation Team activities • Raising awareness on land procedures among villagers (awareness campaign) • Stakeholder Engagement, Disclosure Procedures • Grievance Redress/Lawsuits

Figure 20 Stepwise concept of land acquisition

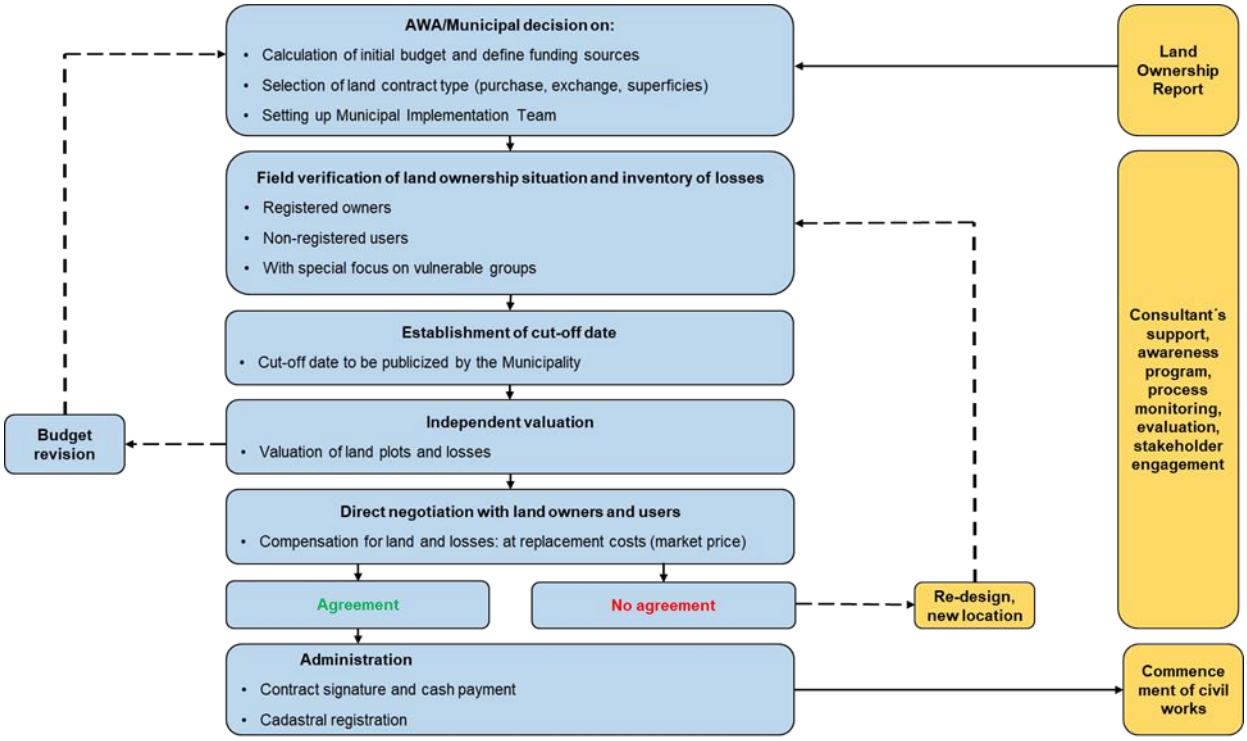

7.12 Public consultation, Disclosure, Complaint and Grievances handling

Concerned officials of center, district/Sakrebulo, municipalities and villages/Sakrebulo will be informed about the LAR impacts of the Project, and their assistance will be solicited in the conduct of the DMS, the Census of APs and the inventory and valuation of affected assets. Also, prior to the finalization of the LARP and its submission to Project authorities, the APs will be thoroughly informed on the results of the Census and DMS and their preferences on compensation (cash or land-for-land). The processes and mechanisms ensuring the active involvement of APs and other stakeholders will be detailed in the LARPs which will also include an appendix with date and minutes of consultation meetings.

This LARF (translation in Georgian language) will be disclosed on the AWA websites and at Municipal offices before awarding construction contracts. Once a RAP for a subproject has been prepared by AWA and approved by KfW it will be disclosed at relevant municipal office. A pamphlet in Georgian language, summarizing compensation eligibility and entitlement provisions, will be sent to all AP before the initiation of the compensation/rehabilitation process and before signing contract awards. The consultation process will be continued throughout the project cycle. (see SEP in Chapter 8).

In order to mitigate the possible disputes and conflicts during the LARP implementation process the existing complaints mechanism at municipality level will be used and coordinated, documented and followed-up as Grievance Redress Mechanism (GRM) by AWA (see GRM in Chapter 11).

7.13 LARP implementation monitoring

7.13.1 Internal Monitoring

Internal monitoring of LARP implementation will be carried out by AWA.

7.13.2 External Monitoring

The tasks of external (independent) Monitoring will be incurred social expert / resettlement specialist of the Construction Supervising Consultant (Engineer). The consultant will check whether LARP implementation complies with the KfW requirements and internal monitoring documents and will interview all affected households. At the end of its activities the consultant will prepare a RAP Implementation Compliance Report inclusive of the following:

1. Assessment based on a review of the compensation payments and interviews with the APs that they have been compensated as specified in the LARP;
2. Review and analysis of all complaint cases linked to land acquisition and of their resolution;
3. An assessment of the satisfaction of the APs.

7.14 Resettlement Budget and Financing

All LARP preparation and implementation costs, including cost of compensation and LARP administration, will be considered an integral part of Project cost and will be contributed as a counterpart fund by the Ministry of Finance of Ajara, through AWA. Each LARP will include a budget section indicating (i) unit compensation rates for all affected items and allowances, (ii) methodology followed for the establishment of unit compensation rates, and (iii) a cost table for all compensation expenses including administrative costs and contingencies. Being the project owner, AWA is responsible for the timely allocation of the funds needed to implement the LARPs. As

per the LARP, the budget for compensation and rehabilitation will be directly disbursed by AWA to the APs.

The LAR costs (mainly land acquisition of private lands and compensation of assets attached to these lands) will be estimated for the relevant sub-projects. Compensations for damages during the construction process will have to be included in the BoQ of construction contractors.

8. STAKEHOLDER ENGAGEMENT PLAN (SEP)

8.1 Introduction and Objective

This chapter summarizes the consultation activities related to Social and Environmental Studies. In accordance with World Bank ESS 10, stakeholder engagement is understood as an inclusive process designed and implemented in order to support the development of strong, constructive and responsive relationships that are important for successful management of a project's environmental and social risks.

In line with the Guidance Note 10 (GN10) for Borrowers, Para 13.2 (30), the objective of this SEP is to provide:

- A description of the project with its anticipated environmental and social impacts, as known at the time: (see Chapter 6);
- A list of the stakeholder groups identified, including disadvantaged or vulnerable individuals or groups;
- The proposed stakeholder engagement program (including topics stakeholders will be engaged on, how stakeholders will be notified, methods of engagement, list of information/documents that will be in the public domain, languages they will be available in, length of consultation period, and opportunities to comment);
- Indication of resources required and the responsibilities for implementing stakeholder engagement activities;
- Summary description of the grievance mechanism (see Chapter 11);
- Contact information and process for seeking further information (to be provided in GRM).

The Stakeholder Engagement Plan (SEP) and Grievance Redress Mechanism (GRM) will be closely coordinated between the LOT 1 and LOT 2 Consultant in order to avoid overlaps. Stakeholder engagement activities are furthermore planned and performed in close cooperation with the LOT 2 AMC activities regarding customer relations and community mobilization.

The stakeholder consultation and engagement process, as outlined in the figure below, will be continued at all project stages. The SEP will be updated taking into consideration any relevant changes that might have occurred after the original ESIA scoping.

Figure 21 Stakeholder Engagement and Consultation Process

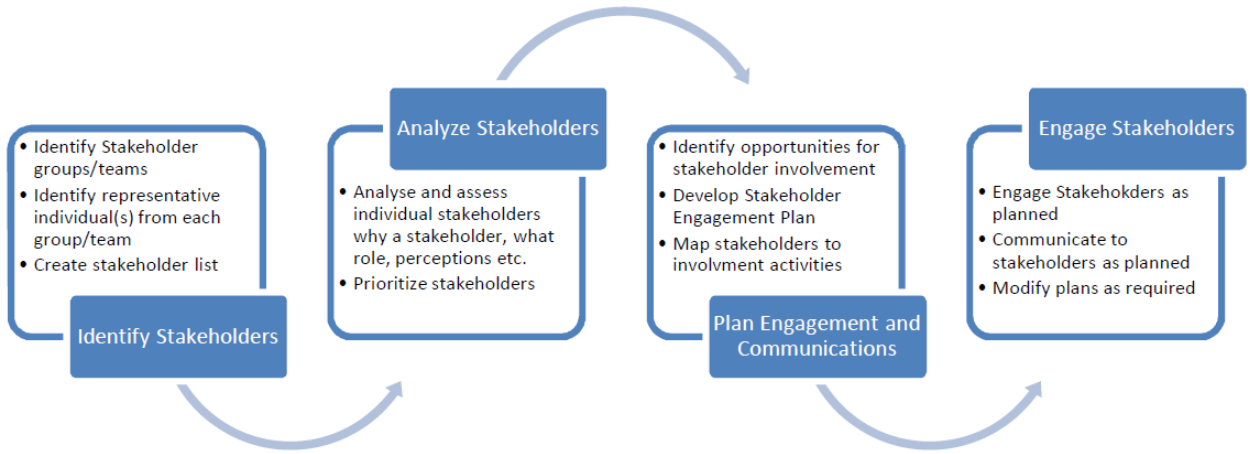

8.2 Stakeholder Identification

Stakeholders are understood in line with the definition given in the WB ESS 10 as individuals or groups who:

- are affected or likely to be affected by the project (project-affected parties, PAP);
- may have an interest in the project (other interested parties).

Program stakeholders have been mapped in the figure below, showing also their relationships. Next to the two above mentioned categories, the so called “veto players” were also highlighted, without whose support and participation the targeted results of the Program cannot be achieved, or may even be able to veto the Program.

The illustration shows that a range of stakeholders need to be kept in mind for the communication and information disclosure. They are furthermore presented in more detail in the following table in terms of their agenda, area of activity and relationship to other stakeholders. Each stakeholder will have different needs, possibilities for engagement and likely require different methodologies in order to get the results needed for a smooth Program implementation that is at the same time beneficial to the affected communities. The stakeholder tables will be updated on an on-going basis as new stakeholders are identified through the Project implementation.

Figure 22 Stakeholder Mapping

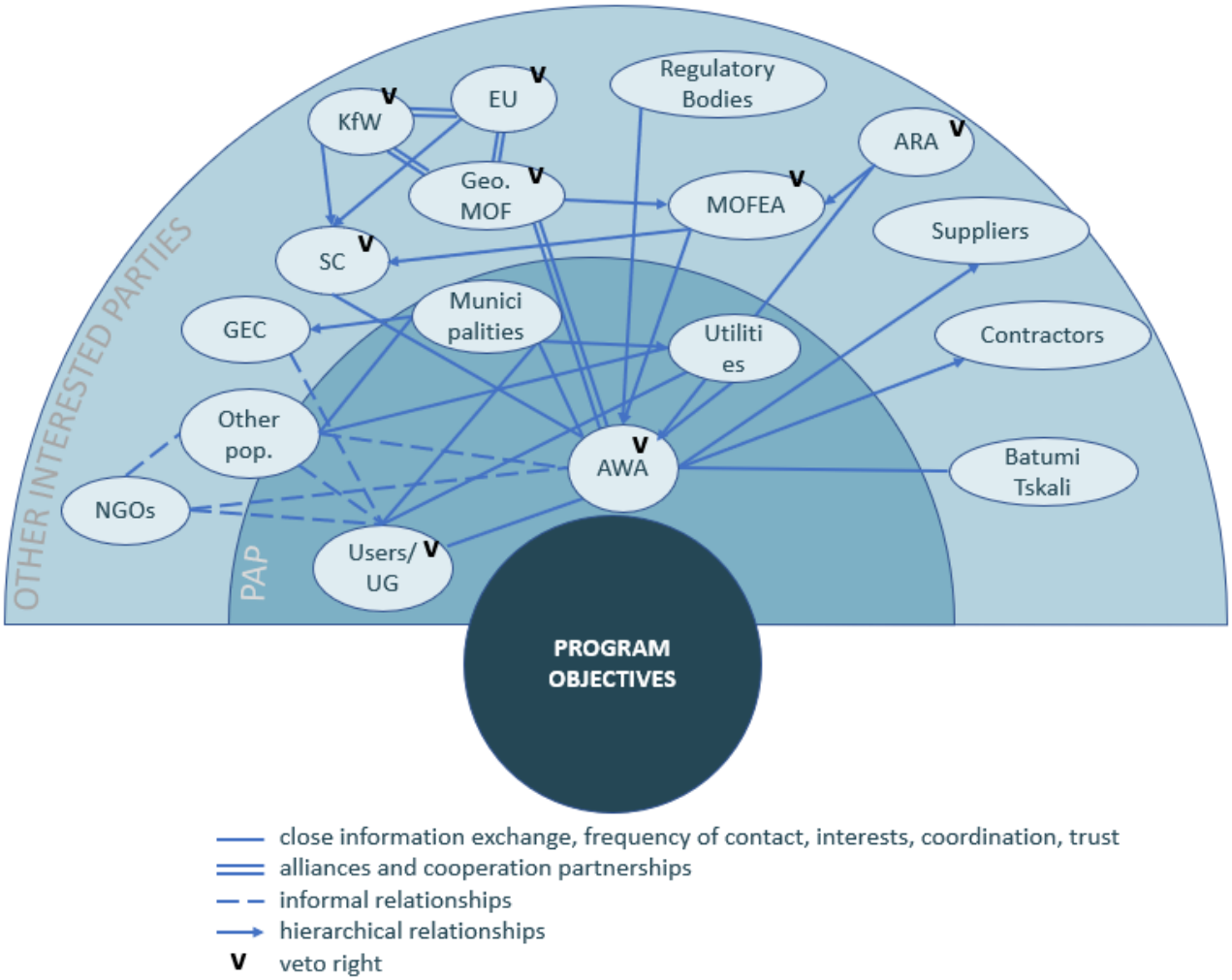

Table 48 Stakeholder Profiling

Stakeholder	Agenda / Strategic Goals and Interests	Area of Activity / Scope of Influence	Relationships to Other Actors
AWA	Infrastructure development and adaptation	PEA: Will be held responsible for project management and results	PEA Role under the MOFEA; JSC founded by ARA and the municipalities
Users / User Groups	WS and WW service improvement; Improved health; Affected by tariff introduction	Monitoring, operation and maintenance of the decentralized infrastructure	Closely cooperates and coordinates with the relevant municipality / water utility
Municipalities	Infrastructure development and adaptation	Local self-government; Owners of the public infrastructure; Construction permitting.	AWA shareholders; Owner of the municipal utilities
Municipal Utilities	Infrastructure development and adaptation	Management and operation of water and wastewater systems	Owned by the municipalities
Other local population	Improved health and environmental conditions; Potential interest in being part of the Program; Potentially disturbed by heavy traffic	Participation in village meetings; Communicating interest in participating in the Program, voicing concerns	Relationships between the local population, Under jurisdiction of the municipalities and served by the utilities
Autonomous Republic of Ajara (ARA)	Infrastructure development and adaptation	Financing of the PEA operation, taxes and land acquisition (if needed)	AWA shareholder
KfW	Program results (reporting)	Providing the loan/grant	Joint financing with the EU and MOF, Part of the SC
EU	Program results (reporting)	Providing the loan/grant	Joint financing with KfW and MOF, Part of the SC
Geo. MOF	Program results (reporting)	Guaranteeing loan	Joint financing with KW and the EU,
MOFEA	Improved health and environmental conditions	Formal PEA, Issuing of groundwater abstraction licenses	Part of the SC
Regulatory Bodies*	Program is in line with the respective requirements	Regulatory role: issuing of permits and licenses, inspections	N/A
Steering Committee (SC)	Program results (reporting)	Overseeing Program implementation;	Representative(s) from: MoFEA, AWA, KfW, EU.

Stakeholder	Agenda / Strategic Goals and Interests	Area of Activity / Scope of Influence	Relationships to Other Actors
Gender Equality Council (GEC)	Consideration of gender aspects in the Program; Improvement of the position of women in the local communities	Can help ensure the participation of women in the village meetings; Involvement in awareness raising campaigns (willingness confirmed)	Established under the municipalities; Engagement activities for the local population
Batumi Tskali	Infrastructure development and adaptation	Transfer of know-how	Long-term infrastructure KfW program
NGOs*	Program development in line with the visions of the respective organizations	Region-specific know-how	Relationships with the government and regulatory bodies, engagement with local population
Press and Media	Reporting on current events	Informing wide audiences; Recording consultation and engagement activities	
Contractors	Work, access to labor rights	Construction works	Employed by AWA
Suppliers	Acquire contracts	Delivery and quality may affect the project timeline	Employed by AWA

Table 49 Stakeholder Profiling: Regulatory Bodies

Stakeholder	Agenda / Strategic Goals and Interests	Area of Activity / Scope of Influence
MOEPA	Environmental Protection	Issuing of environmental decisions
GNEWRC	Water resources protection; Water tariff regulation	Issuing of operational licenses for water supply; Tariff approval
MOFEA	Groundwater resources protection	Issuing of groundwater abstraction licenses
DENR	Environmental Protection	Surface water abstraction and discharge permitting; Monitoring of threatened species
ARA Environmental Inspectorate	Environmental Protection	Environmental inspections and monitoring
ARA Forestry Agency	Forest protection	Issuing of forestry permits
NACHP	Protection of cultural heritage	Issuing of the cultural heritage permit

Table 50 Stakeholder Profiling: NGOs

Stakeholder	Agenda / Area of Activity/ Strategic Goals and Interests	Current Activities	Contact Person
Environmental			
Environmental association Fsovi	Eco-tourism, environmental protection; bird watching; surveys	n/a	Jimsher Mamuchadze Tel: 595 40 66 90
Association for Environment Protection and Sustainable Development Mta-Bari	Environmental protection; agriculture development on community level; surveys/studies; scientific works	n/a	Zurab Manvelidze Tel: 599 54 25 57
Wildlife protection society “Chaobi”	Environmental protection; scientific research	n/a	Izolda Machutadze Tel: 593 30 39 57
Black Sea Eco Academy	Environmental issues; wild nature and forest protection; surveys; tourism development; agriculture; new energy utilization; community development; LG support; waste management; awareness raising	LOT 2 JV partner	Ekaterine Khvedelidze Tel: 577 42 39 27
CENN – Caucasus Environmental NGO Network	Environmental issues; wild nature and forest protection; surveys; tourism development; agriculture issues; new energy utilization; community development; waste management; LG support; awareness raising	ENPARD Project in Keda, ending soon	Kakha Guchmanidze Tel: 577 46 51 46
Batumi Raptor Count	Bird and nature conservation Bird monitoring	Bird monitoring program, touristic activities	https://www.batumiraptor-count.org/contact
Mtirala and Machakhela Protected Areas Friends Association	Environmental issues; wild nature and forest protection; surveys; tourism development; community development; community and youth involvement in the process of nature protection	Project "Supporting Sustainable (Nature Oriented) Tourism Development in Adjara Mountainous Regions”	Gulnaz Surmanidze Tel: 593 58 56 28
Social			
Human Rights Center office of Ajara	Protection of rights of residents of the local communities during the project implementation	n/a	Tbilisi Office Tel: 032 225 04 63

Stakeholder	Agenda / Area of Activity/ Strategic Goals and Interests	Current Activities	Contact Person
Union of Young Scientists “Intellect”	Democracy development; migration; community development; LG support; awareness raising	Currently no activities in the Program area	Levan Gobadze Tel: 599 50 78 95
Free Journalist’s House	Youth and Children; education; gender; media	n/a	Aslan Chanidze Tel: 593 30 71 55
“Step Forward”	Support of people with disability	Currently no activities in the Program area	Manana Inaishvili Tel: 593 71 86 18
Civil Society Institute, Batumi office	Democracy and society; public policy; LG	n/a	Natia Apkhazava Tel: 599 77 71 85
Union for promotion of development and cooperation “Progress”	Legal topics, education	n/a	Nino Gabunia Tel: 593 25 70 40
Democracy institute, offices in Keda and Khulo	Human rights; education, social issues	ENPARD Project in Keda with CENN	Archil Khakhutaishvili Tel: 577 21 04 10
Khulo Union of Disabled People	Youth; social development; advocacy, disability	n/a	Jemal Chelidze Tel: 591 71 47 42

Table 51 Press and Media Organizations in Ajara

Nr.	Organization
1	Television of Adjara
2	Television “TV 25”
3	Radio “Adjara”
4	Newspaper “Adjara”
5	Newspaper “Batumelebi”
6	Newspaper “Batumuri Qronikebi”
7	Newspaper “Adjara P.S.”
8	Newspaper “Mtianeti”
9	Newspaper “Khulo”
10	Newspaper “Keda”

8.3 Disclosure of Information

In line with GN10, the following information will be disclosed at minimum:

- The purpose, nature and scale of the project;
- The duration of proposed project activities;
- Potential risks and impacts of the project on local communities, and the proposals for mitigating these, highlighting potential risks and impacts that might disproportionately affect vulnerable and disadvantaged groups
- The proposed stakeholder engagement process highlighting the ways in which stakeholders can participate;
- The time and venue of any proposed public consultation meetings, and the process by which meetings will be notified, summarized, and reported;
- The process and means by which grievances can be raised and will be addressed.

In both LOT 1 and LOT 2 Program area, the activities will be complemented by community mobilization and awareness raising activities within LOT 2 Accompanying Measures.

8.3.1 List of Public Domain Information/ Documents

The following information and documents will be in public domain:

- ESMPs (for dabas);
- Check-list type factsheets (for villages)
- Environmental screening application and decision
- Preliminary designs;
- Contact information for grievance redress;
- Time and venue of any proposed public consultation meetings
- Information on beginning of construction works and construction schedule, potential road closure and other information of public relevance.

8.3.2 Notification and Communication Channels

The following notification and communication channels will be used:

Table 52 Notification and Communication Channels

Channel	Most Appropriate Application
Information Boards	Establishment of information boards in each project area community, municipal offices
Correspondence by phone/email/SMS	Distribution of project information to government officials, organizations, agencies and companies; Inviting stakeholders to meetings

Channel	Most Appropriate Application
Official written correspondence: email / letter	Communication with the authorities and regulatory bodies
Print media and radio announcements	Dissemination of project information to large audiences and illiterate stakeholders; Inform stakeholders about consultation meetings
AWA website	Publication of publicly availably documents, public announcements, PR campaign, awareness raising, sharing of contact information
Social media (Facebook and Instagram)	Public announcements, PR campaign, awareness raising, sharing of contact information

8.4 Methods of Engagement

When deciding the frequency and the appropriate engagement technique used to consult a particular stakeholder group, the following criteria will be considered:

- The extent of impact of the project on the stakeholder group;
- The extent of influence of the stakeholder group on the project; and
- The culturally acceptable engagement and information dissemination methods.

The following engagement methods will be applied:

Table 53 Overview of Applied Engagement Methods

Engagement Method	Most Appropriate Application
One-on-one interviews	Solicit views and opinions; Enable stakeholders to speak freely and confidentially about controversial and sensitive issues; Build personal relationships
Formal meetings	Present project information to a group of stakeholders; Allow the group of stakeholders to provide their views and opinions; Build impersonal relations with high level stakeholders; Distribute technical documents.
Public meetings	Present project information to a large audience of stakeholders, and in particular communities; Allow the group of stakeholders to provide their views and opinions;

Engagement Method	Most Appropriate Application
	Build relationships with neighboring communities; Distribute non-technical project information.
Workshops	Present project information to a group of stakeholders; Allow the group of stakeholders to provide their views and opinions; Use participatory exercises to facilitate group discussions, brainstorm issues, analyses information, and develop recommendations and strategies.
Focus group discussions (FGD)	Allow a smaller group of between 8 and 15 people to provide their views and opinions of targeted baseline information; Build relationships with neighboring communities.
Surveys	Gather opinions and views from individual stakeholders; Gather baseline data; Develop a baseline database for monitoring impacts

8.4.1 Measures to Remove Obstacles to Participation

Additional consultations are envisioned, in order to remove potential obstacles to participation for vulnerable groups and ensure that their outlook is taken into consideration:

Table 54 Consultation methods for vulnerable groups

Group	Consultation Method
Elderly	Assisted transport to meetings, telephone consultations
Women	Additional FGD
Minorities	Additional FGD; translation services
Wheelchair users	Telephone consultations

8.4.2 Gender Sensitive Approach

Considering the central role of women in domestic water related activities, activities within the framework of the Stakeholder Engagement Plan are to be carried out with a gender sensitive perspective, which takes into account the following aspects:

- Women and men use water resources in a different manner. Most water-related domestic tasks (cooking, washing, cleaning, bathing children) are traditionally performed by women.

- Women's domestic and economic roles can limit their availability and willingness to participate.
- Communication outreach might need tailoring to reach both women/men/boys and girls with messages related to environmental behavior.
- Women, generally and as a group (with exemptions) are not included in public decision-making to the same extent as men, which can affect their access to information, input to solutions as well as possibilities to influence. Equal access can potentially contribute to better solutions, as well as higher willingness to pay for services.
- Women's participation may be limited or completely restricted in male-dominated societies that do not allow them to have a voice in the community or to make decisions. This can cause conflict in communities if not managed appropriately.
- Women and men in Georgia have different payment/debt experience, which could affect willingness to pay for services.
- Women, generally and as a group (with exemptions) will have lower incomes for paid work, which could affect affordability.
- Participation of women in engagement can be limited if facilitators are men.

The following approach to facilitate gender mainstreaming within the Program will be implemented:

Table 55 Gender mainstreaming activities within the Program

#	Program phase	Activity
1	Inception phase	**Analysis of the social baseline with a focus on the gender aspects:** Obtaining gender-disaggregated data, where possible, to understand the context and factors that influence gender differences as well as women's participation in water-related activities and community decision making.
2	Inception phase	**Meeting with the GEC and Women's room representatives** Gaining an understanding of the institutional role of women in the municipalities, Establishing contact so as to foster distribution of information to primary stakeholders and affected population Determining the best way to communicate with the local women.
3	Once a village has been selected for participating in the Program	**FGD:** Discussion on how the Program activities could impact livelihoods, gender relations and roles of women; Examining the role of women in the future user groups and identify what kind of actions and solutions are needed to enhance equity and avoid negative effects

#	Program phase	Activity
4	ESIA	**Gender consideration in E&S impact scoring** Incorporation of the feedback obtained during stakeholder engagement in the evaluation of E&S impacts
5	Upon establishment of user groups	**Female representation in the village boards/ user groups** Ensuring that at least one woman is a member of the respective village board/ user group
6	Starting before work commence, ongoing	**GRM** Establishment of a Project level (LOT1 & 2) Grievance Redress Mechanism managed by AWA; Informing the local female population of the purpose and application of the GRM

8.4.3 Verification of Community Representation

As per the Guidance Note 10 for Borrowers, “when the stakeholder engagement with local individuals and communities depends substantially on community representatives, the Borrower will make reasonable efforts to verify that such persons do, in fact, represent the views of such individuals and communities, and that they are facilitating the communication process in an appropriate manner”.

To this end, in order not to have the information stream dependent on the village Rcmunebuli[9], knowing that he is often in charge of more than one village, so called “village boards” are established during the early stage of the Program. The aim of the village boards is to serve as contact points between the villagers and the PEA / the Consultant. The village boards are comprised of up to 7 members, including at least one woman.

[9] Rcmunebuli (geo.) = representative of the mayor in the village

8.5 Engagement Plan

Table 56 Stakeholder Engagement Plan

No.	WHAT Information Disclosure and Request	WHOM Receivers of communication	WHY Reason for needed action	HOW Means of communication	WHO Overall responsible person	WHEN Timeframe / Frequency	Indicators or means of verification
			1. Pre-construction phase				
1.1	Program Kick-off	MOFEA, AWA and the PEA.	Presenting of the initially collected data	Meeting Presentations Handouts	LOT 1 and LOT 2	At project start	Photo documentation
1.2	Progress update	AWA PEA working group	Information on current activities and progress of the LOT 1 and LOT 2 consultants	Meetings Presentations Handouts	LOT 1 and LOT 2	Biweekly basis	Minutes of meetings
1.3	Program introduction	Municipality Representatives; village Rcmunebuli of all municipalities	Discuss and get acquainted with the existing water and wastewater systems; Present information about program details and its potential;	Meetings	LOT 2 team leader and social team	At project start	Photo documentation; Received filled in applications

No.	WHAT Information Disclosure and Request	WHOM Receivers of communication	WHY Reason for needed action	HOW Means of communication	WHO Overall responsible person	WHEN Timeframe / Frequency	Indicators or means of verification
			Distributing applications to Rcmunebuli to share information regarding the program to the villagers				
1.4	Village workshops	Village representatives	Discuss current situation, problems, perceptions and expectations; Introduce Program concept; Identify potential members of the local “Village Board” to be focal point in the villages for future events.	Presentation; Workshop	LOT 2 team leader and LOT 2 social team	During village selection	Attendance list; Photo documentation
1.5	Village consultations	Village representatives	Discuss with the population the solutions prepared (primary designs) for WS and WW and obtain feedback;	FGD	LOT 2 Social and Technical team	Upon completion of primary design	Minutes of Meeting; Attendance list; Photo documentation

No.	WHAT Information Disclosure and Request	WHOM Receivers of communication	WHY Reason for needed action	HOW Means of communication	WHO Overall responsible person	WHEN Timeframe / Frequency	Indicators or means of verification
			Show the population different possible toilet solutions and present the WS and WW propositions; Develop a sense of ownership of and responsibility for the Project, Understand the O&M concept.				
1.6	Rural tourism	Ajara Tourism Department	Understand the role and development of rural tourism; Understand the priority villages from the Department's point of view	Meeting	LOT 2 Social team	At project start	List of priority villages from the perspective of the Tourism Department
1.7	Daba public consultations	Daba representatives	Public participation / stakeholder involvement, transparency of project approach and ESHS Mitigation measures	Public meeting, presentation of detailed project concept, ESIA /	LOT 1 and LOT 2 social team	Upon availability of final design and ESIA / ESMP,	Minutes of Meeting; Attendance list;

No.	WHAT Information Disclosure and Request	WHOM Receivers of communication	WHY Reason for needed action	HOW Means of communication	WHO Overall responsible person	WHEN Timeframe / Frequency	Indicators or means of verification
				ESMP in each municipality		before start of construction	Photo documentation
1.8	E&S Municipality Meeting	Representatives of Municipalities and Municipal Utilities	Gaining understanding of the current situation with special consideration of E&S aspects; Communicating the E&S aspects of the program	Meeting	LOT 1 and LOT 2 E&S team	During the ESIA preparation phase	Minutes of meetings
1.9	Permit issuing	Regulatory bodies	Confirmation of permit and license application procedures and of applicable standards	Meetings	LOT 1 and LOT 2 E&S team	During the ESIA preparation phase	Minutes of meetings
1.10	Gender equality	GEC and Women's room representatives	Inform about the Program; Help identification of impacts and development of suitable mitigation measures; Multiplicators for distribution of information to	Meeting	LOT 1 and LOT 2 E&S team	During the ESIA preparation phase, during all consultations / community interactions	Minutes of meeting

No.	WHAT Information Disclosure and Request	WHOM Receivers of communication	WHY Reason for needed action	HOW Means of communication	WHO Overall responsible person	WHEN Timeframe / Frequency	Indicators or means of verification
			primary stakeholders and affected population				
1.11	NGO activities	NGOs active in the region	Inform about the Program; Help identification of impacts and development of suitable mitigation measures; Multiplicators for distribution of information to primary stakeholders and affected population	Meeting	LOT 1 and LOT 2 E&S team	During the ESIA preparation phase, during all consultations / community interactions	Minutes of meeting
1.12	Inception Workshop	AWA, KfW, EU, MOFEA, Steering Committee, municipal representatives, interested public	Inform about the progress made in the inception phase of the Program; Discuss	Presentations; Discussion round	LOT 1 and LOT 2 Consultants	After the submission of the Inception Report	Photo and video documentation; TV coverage
1.13	Land compensation	Affected population	Communication of the census and inventory of losses, the valuation	Meeting, printed handouts,	AWA and the municipalities, supported by	After the cut-off date	Public announcement

No.	WHAT Information Disclosure and Request	WHOM Receivers of communication	WHY Reason for needed action	HOW Means of communication	WHO Overall responsible person	WHEN Timeframe / Frequency	Indicators or means of verification
	disclosure		procedure and the cut-off date	municipal bulletin board	LOT 1 and LOT 2 E&S team		
1.14	Public grievance mechanism	Affected population	Communication on the establishment and means of the implemented mechanism	Meetings, printed handouts	AWA, supported by LOT 1 and LOT 2 E&S team	Upon establishment of the GRM	Public announcement
			2. Construction phase				
2.1	Impacts of the construction phase on everyday activities	Local population	Informing the population about increased traffic with heavy machinery, potential noise nuisance, potential rode closure, timing of works, etc.	Meetings, municipal bulletin board	LOT 1 and LOT 2	Before the start of construction works	Public announcement
2.2	Worker grievance	Construction workers	Informing the workers about their rights and the setup of the grievance mechanism	Meetings, printed handouts	LOT 1 and LOT 2 technical teams	Before the start of construction works	Handouts

8.6 Result of Public Consultations

The results of public consultations undertaken between Q4 2019 and Q1 2020 are summarized in the table below. The table will be continuously updated and the section related to the reporting period will be attached as an appendix to Quarterly Reports. The information presented in the table will be sorted and will be made publicly available in Georgian via the AWA website.

Table 57 Results of Public Consultations Q4 2019 - Q1 2020

Nr.	Date / Location	Activity / Communication Method	Stakeholder Group Consulted / No. of participants	Disclosed Information	Feedback Summary	Response / Feedback Integration
1	Oct. 2019 – Feb. 2020, All municipalities	Public meetings		General program concept	Initial program concept to mainly install communal STs was not met with acceptance, risk for program success	Change of concept – from more communal to more individual STs
2	Oct. 2019 – Feb. 2020, All municipalities	Public meetings		General program concept	It is not clear to the villagers what exact consequences the installment of the ST and other infrastructure on their land would have as a consequence for their land use.	Creation of a guideline in Georgian language on how the top surface above the ST can be used; to be made available on the AWA website and as leaflets
3						

8.7 Monitoring of Stakeholder Engagement

Monitoring of stakeholder engagement involves collecting data, assessing the level of engagement and using insights from the data collection to adjust strategies and tactics for engaging effectively with stakeholders. The monitoring measures and procedures are designed to ensure the effective and timely implementation of the SEP.

8.7.1 Internal Monitoring

The SEP will be updated every year and during the implementation of the project. The Monthly Progress Report will also include a chapter about the status of Environmental and Social Impacts and items related to Stakeholder Engagement.

8.7.2 PEA Meetings

Biweekly PEA meetings with both consultant teams has been established from the outset of the Program, which can serve to continuously monitor stakeholder engagement activities. In relation to stakeholder engagement, the following questions are i.a. to be addressed:

- Who have we communicated with and about what?
- Did we obtain the expected results with the communication?
  If no – why not and what can we change? (Consequently, an adaptation of the SEP will be needed);
- Project activities and budget;
- Project results – short and medium term;
- How the context of the project has developed.

8.8 Stakeholder Engagement Plan Updates

It has to be considered that the Stakeholder Management Plan and associated documents are not static. The stakeholders identified and their associated information will be reviewed and updated every year to ensure that the plan is meeting project expectations and to make modifications if required.

9. OPERATIONAL MAINTENANCE, HEALTH & SAFETY PLAN/FRAMEWORK

AWA, the municipal utility and the user groups will receive comprehensive instructions and trainings for O&M activities in all existing and newly built water supply and wastewater facilities. Specific instruction workshops and trainings will be adapted to the demands and requirements of the trainees. The particular trainings are related to technical, commercial and accounting aspects. In particular, the trainings will meet all relevant OHS requirements.

9.1 Occupational Safety and Health (OSH) at the Workplace

In the implementation phase of the project all work plans, labor activities and work controls will be carried out in correspondence to international and Georgian occupational safety standards and requirements. In the following, the most important EU standards and specific Georgian laws are tallied. Together they form a workable fundament for the implementation and enforcement of the occupational health protection.

Table 58 Extract of important EU directives and Georgian OHS laws

Legislation and last date of amendment	Scope	Extract of specific requirements
EU Directive 89/391/EEC - OSH "Framework Directive" Latest update: 03/05/2018	Introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work	The Framework Directive contains basic obligations for employers and workers. It is the employer's obligation to ensure the safety and health of workers in every aspect related to work and he may not impose financial costs to the workers to achieve this aim. The general principles of prevention are listed in the directive.
Regulation (EU) 2016/425 on personal protective equipment Latest update: 25/07/2019	Standards for personal protective equipment (PPE)	The aim of this regulation is to ensure common standards for personal protective equipment (PPE) in all Member States in terms of protection of health and the safety of users. All PPE shall comply with the Regulation and shall not endanger persons and properties. All PPE shall meet certain health and safety requirements that need to be specified in the PPE's "EU declaration of conformity".
The Organic Law of Georgia on Labour Safety *19/02/2019*	Regulates employee safety and health protection during implementing the works	Employer is obliged to examine the safety of relevant technical equipment and ensures the conduct of trainings and instructions for employees (Art.5). Employer must develop and update a risk assessment document according the order of the Minister (Art.6). An employer who has 20 employees or less, may personally fulfil the professional duties of an occupational safety specialist, having completed an accredited program provided by

Legislation and last date of amendment	Scope	Extract of specific requirements
		this law. An employer who has from 20 to 100 employees is obliged to appoint no less than one occupational safety specialist (Art.7)
The Law of Georgia on hazardous chemicals *08/04/2010*	Law envisages legal interaction between state bodies and natural/legal entities in using the hazardous chemicals	Goal of the law is to define the principles and norms for using the hazardous chemicals (Art.3). Natural and legal entities have the right to get the duly completed and real information on using the hazardous chemicals (Art. 12). Storage of hazardous chemicals are permitted only within the specific projected storage areas not being located close to water protection zone (Art.32). Storage area for hazardous chemicals must be facilitated with air-conditioning system, lightning, first aid equipment, PPE et c (Art. 33). Storage area for hazardous chemicals must be bounded and marked with warning signs (Art. 35)
Georgia -Decree 361, Technical regulation on construction safety *17/05/2014*	This technical regulation refers to works being implemented on construction sites and defines safety rules	An engineer must be defined for the responsibility of addressing the technical regulations. Workers and engineers must be equipped by helmets and specific works should be done using the appropriate facilities. All construction site must be equipped by the First Aid facilities (Art. 1) Construction sites in settlement areas or vicinity of common places, must be bounded (Art.2). Holes, tranches must be hooked to avoid the accidents on sites (Art.2) It is prohibited to use a handicraft spare part during the using of technical facilities and equipment (Art.3).

In all work phases, project wide OSH standards are in force that must be strictly obeyed. It will be safeguarded that each user group is instructed and trained in specific safety at work proceedings, and that the related protective equipment will be provided (working shoes, helmets, gloves and relevant accredited tools).
The development and implementation of adapted occupational safety systems for the operation and maintenance of water and wastewater facilities is a fundament for the ecological and social sustainability of the project.

Figure 23 Responsibilities of OSH during project phase

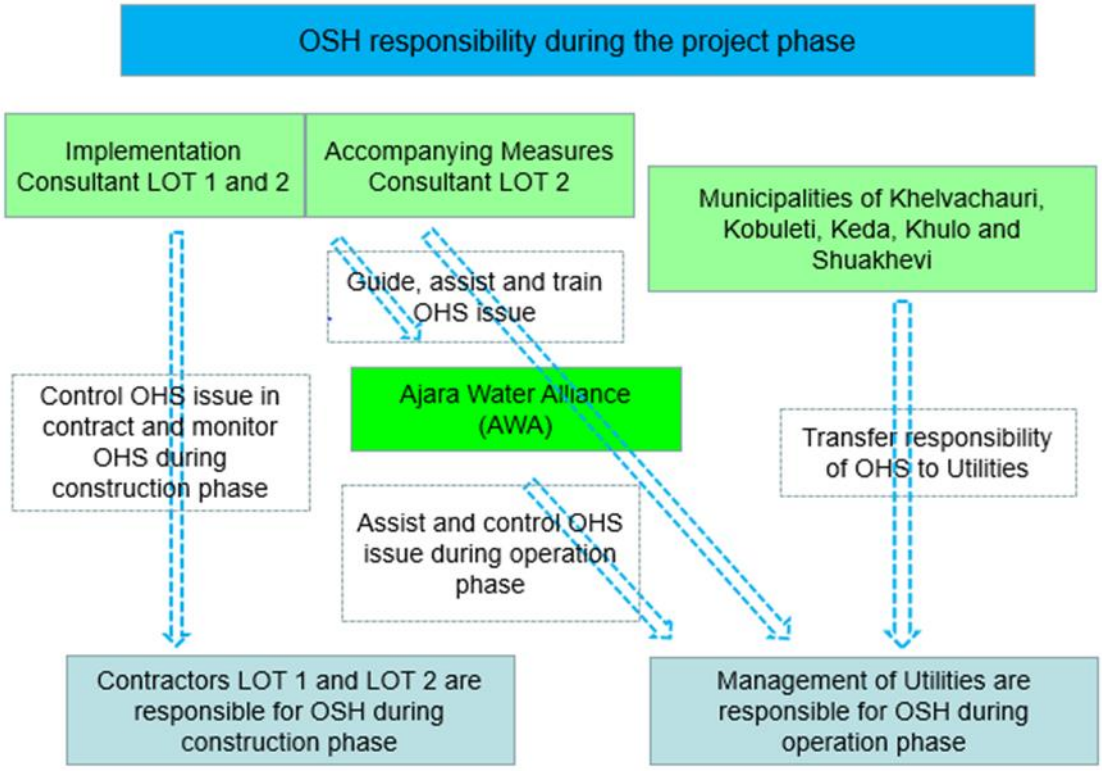

9.2 Health and Safety Management Plan

It is an important policy to protect safety and health of all project team members and contractors, as well as of the inhabitants of the municipalities. During the project, a comprehensive occupational safety and work management plan will be developed that will also safeguard that the water / wastewater utilities will obey all OHS guidelines and standards. The occupational safety management plan is based on a risk assessment that considers site-specific problems in the various project phases. The Health and Safety Management Plan will be update regularly on the fundament of management investigations, changed stipulations of authorities and other alterations related to the project.
During the construction phase of the project the particular contractor will lead the implementation of the Health and Safety Management Plan for all construction activities. The project consultant will carry out regular audits of the Health and Safety Management Plan of the contractor, in order to make sure that it corresponds to the OHS guidelines and the safety targets.

Table 59 Health and safety activities in different project phase

Project phase	Health and safety activities by consultant
Design process	Review of Tender Documents for supply and works contracts for related OHS and Labour Conditions; Review of the Technical and Financial Proposals of the bidders in respect of OHS and Labour Conditions; Review of the project design related to Health and Safety requirements for construction, operation and maintenance;

Project phase	Health and safety activities by consultant
	Involve the community in public OHS affairs;
Construction phase	Review of the Contractor's risk assessment and the resulting Health and Safety Plans and Method Statements prepared by the Contractor; Carrying out periodic OHS and Labour Conditions Audits of the construction site; Assistance in proposing corrective measures, immediate alerting in case of non-compliance; Monthly Health and Safety related meeting with the Contractor and the subcontractors; Final Compliance Audit on completion of the project and submission of an OHS close-out report; Involve the community in public OHS affairs;
Operation phase	Prepare "risk assessment" with ranking of each risk; Observe and implement measures that are in place to manage these risks; Elaboration of an operation and maintenance concept including a Health and Safety Management plan; Review all O&M manuals regarding updated OHS requirements;
Procurement of O&M equipment and personal protective equipment	Prepare and implement procurement tender for O&M equipment, include safety and personal protective equipment; Prepare and implement training of staff for proper using and storage of O&M equipment; Preparation of a storage and maintenance concept together with prices and conditions of use for the jointly used O&M equipment;

9.3 Risk Assessment – Identification of hazards at work area

In the framework of the elaboration of the Health and Safety Management Plan risk assessments to will be carried out for AWA and the utilities, in order to identify hazards in the work area. "Organic Law of Georgia on Labor Safety" dating from 19/02/2019, paragraph 4 stipulates that first an authorized person has to assess whether persons working in the utilities are executing activities with increased risk, heavy work, or hazardous and dangerous work. These activities have to be reported to the National Agency of Public Registry under the Ministry of Justice and be registered, in accordance to legal stipulations of the afore-mentioned law.

The risk assessment will be made in close cooperation with all national authorities and utilities, evaluating each work activity in accordance to the following criteria:

1. Identify the possible dangers to water safety (i.e. hazards/hazardous events) that may impact water quality, worker health and community health
2. Rank (prioritize) the significance of each risk accordingly.
3. Assess the effectiveness of any existing control measures that are in place to manage these risks

Table 60 Identification of hazards at work area for water supply and sewage disposal

Work area	Risk	Necessary measurement
Water Catchments	Discharge of mechanical, chemical bio bacteriological impurities; Floods; Climatic and seasonal variations (e.g., heavy rainfalls)	Set up and control water protection zones; Performing periodic chemical and bio bacteriological analyses; Constructive design of water intake is intended to prevent the physical entry of impurities; Promoting awareness in the community of the impact of human activity on water quality.;
Water treatment plant	Inappropriate or insufficient treatment processes, including disinfection;	Use of approved water treatment chemicals and materials; Instruction, training and controls in handling disinfectants; Security to prevent unauthorized access and tampering
Water reservoirs	Working in deeper and confined spaces; Bacteriological contamination; Handling and storage of disinfectants;	Observe and train occupational safety for work in deep and confined spaces – develop and implement SOP's; Periodic bio bacteriological analyses; Instruction, training and controls in handling disinfectants;
Water distribution network	Physical hazards during pipe-laying and pipe repair; Handling of construction machinery and tools; Traffic hazards when working in public areas;	Supervision and monitoring of own staff during construction activity; Instruction and training of own personnel in using with construction machinery and tools; Provide personal protective equipment and train using;
Wastewater network	Handling of suction and jetting vehicle and special tools; Working in deeper and confined spaces;	Introduction und train using of suction/jetting vehicle; Observe and train occupational safety for work in deep and confined spaces –

Work area	Risk	Necessary measurement
	Traffic hazards when working in public areas	develop and implement SOP's; Provide personal protective equipment and train using;
Wastewater treatment plants	Physical and hygienic hazards during the treatment process	Application and control of all health and safety regulations
Septic tanks	Working in deeper and confined spaces during maintenance works	Develop and implement SOP for maintenance works and emptying of septic tanks
Emergency management	Occurrence of events that endanger the life and health of people; Occurrence of events that endanger the structural substance of the water and wastewater facilities;	Develop and implement emergency action plans, train the staff and coordinate with the local public health department.

10. CAPACITY BUILDING MEASURES

10.1 AWA

AWA internal procedures are predetermined by the structure of the AWA as a Joint Stock Company (JSC). Accordingly, the AWA has to comply with the respective procedures of JSC. This includes the roles and responsibilities of all JSC organs (Shareholder General Assembly; Managing Director, Supervisory Board). With consultant assistance, AWA has already established a set of procedures, such as shareholder resolutions, annual action plans, corporate design principles, brand book and logo. This will be followed up and expanded upon throughout the Program by LOT 2 AMC.

The procedures the Program PEA role are mainly determined by KfW guidelines and the Separate Agreement. The implementation of relevant procedures and processes is done accordingly by AWA and assisted by LOT 2 AMC. The core of AWA procedures will be organized in the framework of the AWA Management Information System, which will organize AWA internal and external procedures and processes.

10.1.1 AWA Human Resources Development

The AWA organizational structure and staffing situation has significantly developed since AWA was established in 2017. It was initially foreseen for the staff to increase only slightly, with an emphasis on two additional engineers and an economist. By shareholder decision, AWA, supported by the LOT 2 AMC will, in order to foster coordination in the municipalities, recruit 2 coordination officers for each municipality. The respective recruitment process will be implemented in 2020.

Table 61 AWA Staff Overview, Status: December 2019 (5)

No	Position	Function
		Existing staff
1	AWA Executive Manager	AWA company management; Representing the AWA in public; Coordinating all AWA shareholders; Establishment and management of the PEA working group and PEA sub working groups; Coordination with the municipalities; Coordination with KfW, EU and governmental institutions; *Coordination, instructing and managing all AWA employees*
2	Lawyer and procurement officer	Contractual and legal aspects; Procurement of locally and internationally financed investments
3	Accountant	Accounting of AWA financials;

No	Position	Function
		Financial management.
4	Office manager	Coordination and translation of AWA documents, Management of AWA staff work spaces
5	Engineer	Management of engineering issues; assessment of designs;
6	Driver	Management of the AWA car
		New Staff
7	PR officer	AWA communication and PR; Coordination with all AWA shareholders; Manage content of the AWA website and other communication channels
8	Senior Engineer	Coordination all invest measures in centralized water and wastewater systems
9	Engineer	Coordination all invest measure in decentralized water and wastewater systems
10	Economist	Assist AWA management in financial and business planning
11	Accountant	Accounting of AWA finances
12	Assistant to the PR manager	Managing the AWA grievance mechanism
13-22	Coordination officers	Outposted in the 5 AWA municipalities to assist in the coordination with municipal key stakeholders

10.1.2 AWA Capacity Building Needs

The AWA was founded in 2017 and is operational to a large extent since its foundation, due to the fact that the core staff was already recruited parallel to the foundation. Nevertheless, for the AWA key stakeholders, it is clear that more senior engineering capacity needs to be established. This implies the need for the recruitment of two additional engineers. Furthermore, all staff needs to be included in the tailored assistance and trainings programs. In the following, the current AWA staff list, including envisaged staff development is depicted.

Table 62 AWA Current and Future Staff and Training Needs

Position	Function	Training Needs
AWA Executive Manager	AWA company management; Representing the AWA in public; Coordinating all AWA shareholders; Establishment and management of the PEA working group and PEA sub working groups; Coordination with the municipalities; Coordination with KfW, EU and governmental institutions; Coordination, instructing and managing all AWA employees	General Project management; FIDIC contracts; KfW and EU reporting requirements.
Lawyer and procurement officer	Contractual and legal aspects; Procurement of locally and internationally financed investments	FIDIC contracts; KfW and EU requirements.
Accountant	Accounting of AWA financials; Financial management.	Financial project management in line with KfW requirements
Office manager	Coordination and translation of AWA documents, Management of AWA staff work spaces	Coordinate the PEA meetings and translation of AWA documents
PR officer	AWA communication and PR; Coordination with all AWA shareholders; Manage content of the AWA website and other communication channels	PR, communication, awareness and grievance; Training in KfW and EU communication principles.
Engineer - *daba*	Coordinate all invest measures in the *daba* areas regarding the control of design planning, implementation of construction, commissioning and taking over	FIDIC contracts, Project management; Technical construction standards; OHS standards

Position	Function	Training Needs
Engineer – Decentralized and AST	Coordination all invest measure regarding control of design planning, implementation of construction, commissioning, take over in decentralized and AST areas	FIDIC contracts, Project management; Technical construction standards; OHS standards
Planning, GIS and NRW	Coordinate and capture all necessary future invest measurements in all 5 utilities; Water GIS MACS include data management; Capture all production and billing data for the preparation of water balance (NRW) according to the IWA standard.	Investment planning; Technical standards; Water GIS MACS; NRW – IWA standard
O&M, Water Quality and OHS	Support, instruction and controlling of operation procedures for all 5 utilities; Monitoring water quality; Water permits for all intakes and treatment plants; Support, instruction and controlling of observance of OHS laws and regulation in all 5 utilities	Preparation and monitoring of technical standard operating procedures (SOP); Water monitoring standards

10.2 Municipal Utilities

During the inception phase, all municipal utilities were visited several times by LOT 2 AMC and assessed regarding their managerial and technical capacities. As the municipal utilities do not cover commercial tasks, the respective capacities will need to be established from scratch. With a focus on technical O&M training needs, a comprehensive training needs assessment and deriving from there a detailed training program was developed, tailored for each of the five municipal utilities (.

11. GRIEVANCE REDRESS MECHANISM

A Grievance Redress Mechanism is an essential tool for allowing project affected persons (PAPs) to voice concerns as they arise and, if necessary, for corrective action to be taken in a timely manner.

It is recommended to establish the construction GRM at AWA.

It will be the responsibility of the AWA to ensure that:

- a responsible person is designated to manage the GRM at AWA,
- the GRM staff is available during office hours (phone number) for community members / all aggrieved APs (urgent issues),
- complaints are registered in e-documents about the project in the pre-construction and construction phases, (normally in Municipality, also by AWA, also link to Environmental Inspectorate)
- the grievance log-book (where complaints are registered is kept up to date by AWA (sorted file with relevant e-documents and follow-up monitoring,
- Contractors are actively asked to communicate complaints to village action teams/AWA,
- Complaints are followed up and the grievances are redressed / settled by the appropriate institution (Municipal utility, Constructor, AWA, etc),
- the resolution process is also documented in the log-book,
- the log book is periodically reviewed during ESIA/ESMP implementation monitoring.

Figure 24 Grievance Redress Mechanism

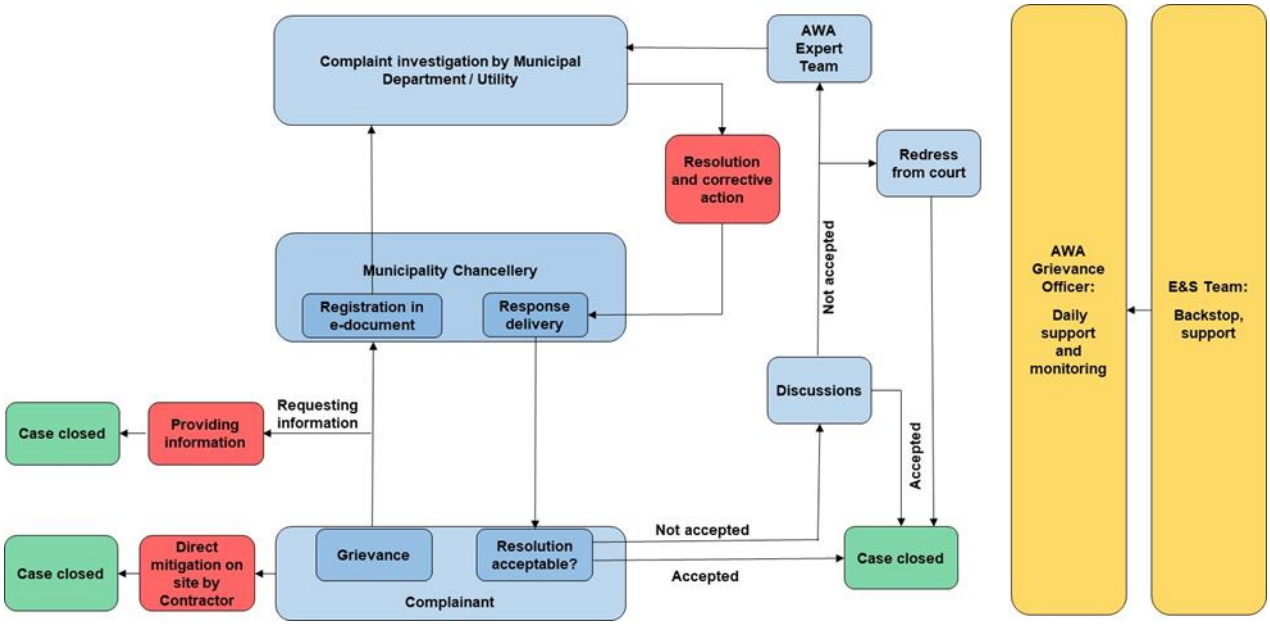

The e-document system is a centralized electronic document management system which was created by the Financial Analytical Service of the Ministry of Finance of Georgia. All municipalities are connected in this system and it is actively used on a daily bases for registering and handling community applications (e.g. request for social aid) and for inter-governmental correspondence. Each municipality has a so-called Chancellery which is a one-window customer service unit, using the E-document system for lodging complaints, requests, submitting forms, etc. For project related grievances, these well-established Chancelleries are planned to be the grievance contact points where stakeholders will be able to file a complaint in the E-document

system. This will allow a systematic tracking of the complaint, assign responsibilities, setting deadline and a guarantee for a close-out document. However, the E-document system has some limitations for its use as follows.

- Functionalities do not allow monitoring of all stages of the GRM;
- Acceptance/Nonacceptance of the resolution by the complainant cannot be recorded;
- Required follow up actions (in case of nonacceptance) cannot be recorded, nor monitored.

These short-comings will be duly followed up and monitored by the AWA Grievance Officer who will be maintaining a grievance master log-file (Excel data-base) for full record keeping. This log-file will have the following entries:

- Grievances and actions registered in the E-document system (AWA has also access to the E-document system, and AWA will be informed of all registered grievances by the Municipal Chancelleries);
- Grievances registered by AWA by direct incoming phone call or email;
- Grievances which are in-situ resolved by Contractor / User group

KfW grievance reporting will be based on AWA log-file statistics.

Figure 25 Grievance document flow, record keeping and monitoring

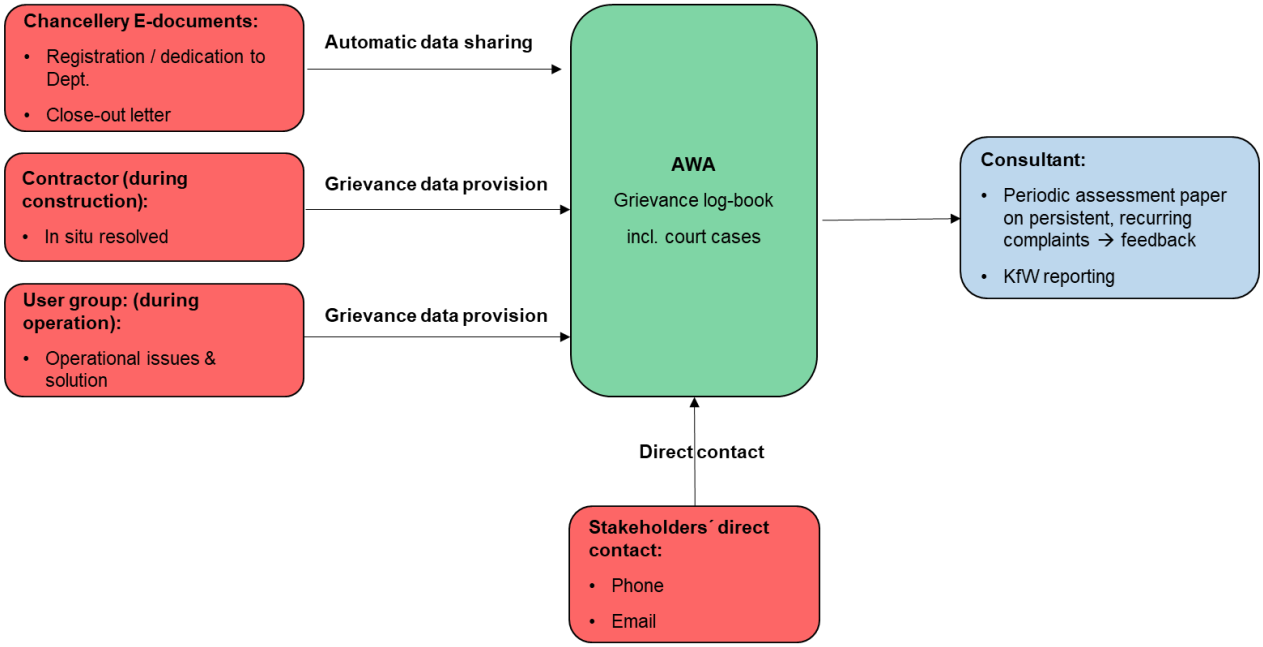

From the perspective of the aggrieved person (either community or worker), the GRM must be known, gender sensitive and its functioning transparent and free of cost. The telephone numbers of responsible staff of AWA should be accessible and distributed in all project locations. If grievance responsibility is in the regional branch, the central branch should also be informed. All grievances and complaints as well as the process of redress must be documented in a grievance/complaint log-book and followed-up timely and thoroughly. Reaction on complaints regarding construction disturbances, as individual access to house/office/workshop problems or other must be documented in the grievance log-book and guaranteed within a period of 24 hours.

The aggrieved person (AP) is encouraged to proceed in the following way:

a) Contact the contractor via designated telephone number; agree with the contractor on mitigation measure (on the spot as appropriate); Agree with the contractor on time limit for grievance settlement. Grievances have to be settled within two weeks, or otherwise specified in scheduled agreement; Sign, if the mitigation measure has been implemented as agreed; (Constructor grievance staff to give regular feed-back to AWA on GRM measures.
b) If redress by constructor is not successful or possible, lodge complaint at the municipality and provide information on the case; Complaints will be channeled via e-document process to the responsible utility / authority and documented in AWA GRM (e-doc procedure)
c) Seek redress from AWA via GRM hotline / telephone number if not satisfied with above mentioned procedures;
d) Seek redress from court if all else fails.

APs are allowed to address the Municipality or AWA directly if the contractor is not accessible for whatever reasons or if grievances occur before the start of the construction.

AWA grievance staff will periodically enquire with the Construction Contractor if any complaints have been logged there and register them in the AWA Project GRM logbook for follow up.

In case of damages to private property the contractor has to pay the proven replacement value of the damage or he/she will organize repair of the damage. In cases of grievances, which cannot be solved directly between the affected person and the contractor, AWA or the Mayor will act as mediator.

The operational GRM is the regular complaints mechanism or operational GRM, which can be used in case of normal problems related to water supply. AWA together with the municipality administration is recommended to establish the operational Grievance Mechanism (e-documents).

The complaint and grievance redress mechanism must be communicated to the citizens.

12. ANNEXES

Annex 1: Bibliography

Annex 2: Protected Flora Species per Municipality

Annex 3: Protected Fauna Species per Municipality

Annex 4: Daba/Village Level Data on Vulnerable Population

Annex 5: List of Cultural Sites

Annex 6: ESHS Checklist

Annex 7: Proposed ESMP Subproject Factsheet Structure (LOT 2)

Annex 8: Planned Capacity Building Measures for Municipal Utilities

Annex 1: Bibliography

1. Ketskhoveli N. Vegetation of Georgia. Tbilisi: Scientific Academy of Georgia; 1960.
2. KfW. Sustainability Guideline: Assessment and management of Environmental, Social, and Climate Aspects : Principles and Procedures. 2019.
3. MACS Energy & Water. Ajara - Additional Consulting Services for Project Preparation. 2017.
4. Global Water Partnership. Creating an Organisational Framework - Forms and functions (B1) [Internet]. 2017 [cited 2020 Apr 7]. Available from: https://www.gwp.org/en/learn/iwrm-toolbox/Institutional_Arrangements/Regulation_and_Compliance/
5. MACS Energy & Water, GITEC IGIP, IRC, Black Sea Eco Academy. Rural Water Supply and Wastewater Treatment Programme Ajara LOT 2 Inception Report. 2020.
6. World Bank. The World Bank Environmental and Social Framework. 2017.
7. Fichtner FWT. Rural Water Supply and Wastewater Treatment Programme Ajara LOT 1 Inception Report. 2020.
8. Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia. Air Quality Portal [Internet]. 2020 [cited 2020 Apr 8]. Available from: http://www.air.gov.ge/en/
9. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Climate Change Strategy of Ajara. 2013.
10. Rukhadze A, Vachiberidze I, Fandoeva M. National Climate Vulnerability Assessment: Georgia. 2014.
11. International Bank for Reconstruction and Development, World Bank. Georgia Country Environmental Analysis: Institutional, Economic and Poverty Aspects of Georgia's Road to Environmental Sustainability [Internet]. 2015. Available from: https://www.sprep.org/att/IRC/eCOPIES/Countries/Vanuatu/38.pdf
12. CBW.ge. Rural Development Strategy for Ajara A. R. 2016 - 2021 [Internet]. 2015 [cited 2020 Apr 7]. Available from: https://old.cbw.ge/economy/rural-development-strategy-for-ajara-autonomous-republic-2016-2021/
13. United Nations Development Programme. National Biodiversity Project : Expansion and Improvement Management of Achara Protected Areas. 2012.
14. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Georgia's Third National Communication to the UNFCCC. 2015.
15. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Fourth National Report to the United Nations Convention on Biological Diversity [Internet]. 2011. Available from: https://www.cbd.int/doc/world/al/al-nr-04-en.pdf
16. Engconsult. Technical Assistance Consultant ' s Report Georgia: Preparing the Ajara Bypass Road Development Project. 2009.
17. Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia. Fifth National Report to the Convention on Biological Diversity: Georgia. 2014.

18. Mott MacDonald. Adjaristsqali Cascade Project ESIA. 2012.

19. National Statistics Office of Georgia. 2014 General Population Census [Internet]. 2014 [cited 2020 Apr 7]. Available from: http://census.ge/en/home

20. igr, eptisa, Caucasus Consulting Group. Inception Report - Revised: Consulting Services for "Feasibility Study on Water Supply and Sanitation Systems in Semi-Urban and Rural Communities in Ajara. 2016.

21. Ministry of Agriculture of Georgia. Rural Development Strategy of Georgia 2017-2020. 2017.

22. Ministry of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories Labor Health and Social Affairs of Georgia. Eco-migrant IDP Statistics [Internet]. 2019. Available from: https://www.moh.gov.ge/uploads/files/2019/Failebi/27.03.2019-51.pdf

23. United Nations Development Programme. Human Development Report 2019 Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century. 2019.

24. United Nations Development Programme. Gender Equality in Georgia: Barriers and Recommendations. Vol. 1. 2018.

25. Chkheidze K. Gender Politics in Georgia [Internet]. Heinrich Böll Stiftung Gunda Werner Institute. 2011 [cited 2020 Apr 9]. Available from: https://www.gwi-boell.de/en/2011/02/07/gender-politics-georgia

26. United Nations Development Programme. Gender Equality: Challenges & Opportunities [Internet]. 2020 [cited 2020 Apr 7]. Available from: https://www.ge.undp.org/content/georgia/en/home/gender-equality.html

27. Department of Tourism and Resorts of Ajara A. R. Rural Tourism. 2015.

28. CBW.ge. 124% More Tourists Traveled in Mountainous Ajara [Internet]. 2019. Available from: https://old.cbw.ge/ajara/124-more-tourists-traveled-in-mountainous-adjara/

29. MACS Energy & Water, GITEC IGIP, IRC, Black Sea Eco Academy. Rural Water Supply and Wastewater Treatment Programme Ajara: Socio-economic Survey Report. 2020.

30. World Bank. Guidance Note for Borrowers Environment & Social Framework for IPF Operations - ESS10: Stakeholder Engagement and Information Disclosure. 2018.

Annex 2: Protected Flora Species per Municipality

Table 63 Protected Flora: Kobuleti Municipality

No	Species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Coniferous	Evergreen
		Trees		
1	Buxus colchica	VU		+
2	Ulmus glabra	VU		
3	Juglans regia	VU		
4	Pterocarya pterocarpa	VU		
5	Quercus imeretina	VU		
6	Quercus hartwissiana	VU		
7	Taxus baccata	VU	+	+
8	Castanea sativa	VU		
		Bushes		
9	Corylus colchica	VU		
10	Corylus pontica	VU		
11	Betula medwedewii	VU		
12	Daphne albowiana	EN		+
13	Quercus pontica	VU		
14	Staphylea colchica	VU		
15	Rhododendron ungernii	VU		+
16	Salix kikodseae	EN		

Table 64 Protected Flora: Khelvachauri Municipality

N	Plant species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Coniferous	Evergreen
		Trees		
1	Buxus colchica	VU		
2	Ulmus glabra	VU		+
3	Juglans regia	VU		
4	Quercus hartwissiana	VU		

N	Plant species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Coniferous	Evergreen
5	Taxus baccata	VU	+	+
6	Castanea sativa	VU		
		Shrubs		
7	Staphylea colchica	VU		
8	Laurus nobilis	VU		+
9	Rhododendron ungernii	VU		+

Table 65 Protected Flora: Keda Municipality

No	Species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Coniferous	**Evergreen**
		Trees		
1	Buxus colchica	VU		+
2	Ulmus glabra	VU		
3	Juglans regia	VU		
4	Pterocarya pterocarpa	VU		
5	Quercus imeretina	VU		
6	Quercus hartwissiana	VU		
7	Taxus baccata	VU	+	+
8	Castanea sativa	VU		
		Bushes		
9	Corylus colchica	VU		
10	Corylus pontica	VU		
11	Betula medwedewii	VU		
12	Daphne albowiana	EN		+
13	Quercus pontica	VU		
14	Staphylea colchica	VU		
15	Epigaea gaultherioides	VU		+
16	Laurus nobilis	VU		+
17	Osmanthus decorus	VU		+

No	Species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Coniferous	Evergreen
18	Rhododendron ungernii	VU		+
19	Rhododendron smirnowii	VU		+
20	Salix kikodseae	EN		

Table 66 Protected Flora: Shuakhevi Municipality

N	Plant species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Coniferous	Evergreen
		Trees		
1	Ulmus glabra	VU		
2	Juglans regia	VU		
3	Arbutus andrachne	EN		+
4	Quercus imeretina	VU		
5	Quercus hartwissiana	VU		
6	Ostrya carpinifolia	EN		
7	Quercus pontica	VU		
8	Taxus baccata	VU	+	+
9	Castanea sativa	VU		
10	Laurus nobilis	VU		+
		Shrubs		
11	Corylus colchica	VU		
12	Betula medwedewii	VU		
13	Daphne albowiana	EN		+
14	Rhododendron ungernii	VU		+
15	Salix kikodseae	EN		
16	Astragalus Sommieri	EN		

Table 67 Protected Flora: Khulo Municipality

No	Species	Georgian Red List 2014	Brief description	
			Coniferous	Evergreen
		Trees		
1	Ulmus glabra	VU		
2	Juglans regia	VU		
3	Pterocarya pterocarpa	VU		
4	Quercus imeretina	VU		
5	Quercus hartwissiana	VU		
6	Taxus baccata	VU	+	+
7	Castanea sativa	VU		
		Bushes		
8	Corylus colchica	VU		
9	Betula medwedewii	VU		
10	Daphne albowiana	EN		+
11	Rhododendron ungernii	VU		+
12	Salix kikodseae	EN		

Annex 3: Protected Fauna Species per Municipality

Table 68 Protected Fauna: Kobuleti Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
		Mammals	
1	Lutra lutra	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Rhinolophus euryale	VU	No corridor
4	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream to the forest borders
5	Sciurus anomalus	VU	No corridor
6	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
		Birds	
7	Accipiter brevipes	VU	
8	Aegolius funereus	VU	
9	Aquila chrysaetos	VU	
10	Buteo rufinus	VU	
11	Falco cherrug	CR	
12	Falco naumanni	CR	
13	Falco vespertinus	EN	
14	Neophron percnop-terus	VU	
15	Pelecanus crispus	EN	
16	Podiceps grisegena	VU	
17	Tadorna ferruginea	VU	
18	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
		Fish	
19	Capoeta sieboldii	LC	
20	Salmo fario	VU	Upstream of the river
		Amphibians, reptiles	
21	Mertensiella cauca-sica	VU	

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
22	Vipera kaznakovi	EN	

Table 69 Protected Fauna: Khelvachauri Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
		Mammals	
1	Lutra lutra	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream to the forest borders
4	Sciurus anomalus	VU	No corridor
5	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
		Birds	
6	Accipiter brevipes	VU	
7	Aegolius funereus	VU	
8	Aquila clanga	VU	
9	Aquila heliaca	VU	
10	Buteo rufinus	VU	
11	Ciconia nigra	VU	
12	Falco vespertinus	EN	
13	Neophron percnop-terus	VU	
14	Podiceps grisegena	VU	
		Fish	
15	Capoeta sieboldii	LC	
16	Salmo fario	VU	Upstream of the river
		Amphibians, reptiles	
17	Mertensiella cauca-sica	VU	
18	Vipera kaznakovi	EN	

Table 70 Protected Fauna: Keda Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
		Mammals	
1	Lutra lutra	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Rhinolophus euryale	VU	No corridor
4	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream to the forest borders
5	Sciurus anomalus	VU	No corridor
6	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
		Birds	
7	Accipiter brevipes	VU	
8	Aegolius funereus	VU	
9	Aquila chrysaetos	VU	
10	Buteo rufinus	VU	
11	Falco cherrug	CR	
12	Falco naumanni	CR	
13	Falco vespertinus	EN	
14	Neophron percnop-terus	VU	
15	Pelecanus crispus	EN	
16	Podiceps grisegena	VU	
17	Tadorna ferruginea	VU	
18	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
		Fish	
19	Capoeta sieboldii		
20	Salmo fario	VU	Upstream of the river
		Amphibians, reptiles	
21	Mertensiella cauca-sica	VU	
22	Vipera kaznakovi	EN	

Table 71 Protected Fauna: Shuakhevi Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
		Mammals	
1	Sciurus anomalus	VU	No corridor
2	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
3	Lutra lutra	VU	No corridor
4	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
5	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream from snow covering to the forest borders
		Birds	
6	Accipiter brevipes	VU	
7	Aquila chrysaetos	VU	
8	Buteo rufinus	VU	
9	Neophron percnop-terus	VU	
10	Falco naumanni	CR	
11	Falco vespertinus	EN	
12	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
13	Aegolius funereus	VU	
		Fish	
14	Salmo trutta	VU	Upstream of the river
15	Amphibians, reptiles		
16	Mertensiella cauca-sica	VU	
17	Darevskia derjugini	VU	
18	Darevskia clarkorum	EN	

Table 72 Protected Fauna: Khulo Municipality

N	Animal species	Georgian Red List (2014)	Migration corridor
		Mammals	
1	Lutra lutra	VU	No corridor
2	Ursus arctos	EN	Upstream and downstream to the forest borders
3	Lynx lynx	CR	Everywhere within the forest
4	Rupicapra rupicapra	EN	Upstream and downstream from snow covering to the forest borders
5	Sciurus anomalus	VU	No corridor
		Birds	
6	Accipiter brevipes	VU	
7	Aegolius funereus	VU	
8	Aquila chrysaetos	VU	
9	Buteo rufinus	VU	
10	Falco cherrug	CR	
11	Falco naumanni	CR	
12	Falco vespertinus	EN	
13	Neophron percnop-terus	VU	
14	Tetraogallus caspius	VU	No transfer
		Fish	
15	Salmo fario	VU	Upstream of the river
		Amphibians, reptiles	
16	Mertensiella cauca-sica	VU	
17	Darevskia derjugini	VU	
18	Vipera kaznakovi	EN	

Annex 4: Daba/Village Level Data on Vulnerable Population

Table 73 Beneficiaries of the state Social Package program as of 2020

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Keda (Daba)		24	4	3
Keda	Gegelidzeebi	23	1	1
Keda	Agara	14	-	-
Keda	Jabalashvilebi	26	-	2
Keda	Tchalakhmela	5	-	-
Keda	Baladzeebi	10	1	2
Keda	Vaio	26	-	1
Keda	Bzubzu	30	1	6
Keda	Akho	63	6	4
Keda	Dandalo	55	3	2
Keda	Varjanisi	11	1	-
Keda	Kharaula	51	3	2
Keda	Garetye	4	-	-
Keda	Abuqeta	30	-	3
Keda	Zvare	17	3	1
Keda	Zendidi	11	-	3
Keda	Zesofeli	19	-	1
Keda	Tchinkadzeebi	6	1	6
Keda	Zundaga	14	2	-
Keda	Gobroneti	19	-	1
Keda	Dologani	17	1	2
Keda	Gulebi	21	2	5
Keda	Gundauri	10	-	6
Keda	Khunduka	5	-	-
Keda	Arsenauli	2	-	-
Keda	Aqutsa	19	4	3
Keda	Pirveli Maisi (First of May)	28	1	2
Keda	Kvashta	20	-	8
Keda	Kantauri	8	-	1
Keda	Inasharidzeebi	14	1	-
Keda	Kokotauri	35	1	3
Keda	Kolotauri	26	1	1
Keda	Koromkheti	8	-	2
Keda	Makhuntseti	31	2	5

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Keda	Namlisevi	8	1	1
Keda	Namonastrevi	4	-	-
Keda	Merisi	13	1	4
Keda	Medzibna	13	1	-
Keda	Milisi	8	-	-
Keda	Mosiashvilebi	3	-	-
Keda	Oqtomberi	40	3	-
Keda	Ortsva	14	-	-
Keda	Keda	47	4	3
Keda	Takidzeebi	4	2	-
Keda	Sikhalidzeebi	11	-	5
Keda	Silibauri	4	-	-
Keda	Sirabidzeebi	4	-	4
Keda	Qosopheli	5	1	-
Keda	Utchkhiti	15	-	1
Keda	Tsoniarisi	41	2	6
Keda	Dzentsmani	14	2	-
Keda	Shevaburi	10	1	-
Keda	Tskhemna	7	-	2
Keda	Tskhmorisi	52	4	9
Kobuleti (Daba)		657	58	126
Kobuleti	Dagva	88	7	10
Kobuleti	Tchakhati	39	7	6
Kobuleti	Gvara	53	4	11
Kobuleti	Atchi	10	1	2
Kobuleti	Khala	91	6	6
Kobuleti	Atchyva	9	-	-
Kobuleti	Atchyvistavi	50	7	2
Kobuleti	Zemo Atchyva (Upper Atchyva)	35	4	4
Kobuleti	Upper Kvirike	11	1	2
Kobuleti	Upper Sameba	16	3	4
Kobuleti	Jikhanjuri	38	3	14
Kobuleti	Alamabari	95	6	11
Kobuleti	Zeniti	19	2	-
Kobuleti	Boboyvati	127	9	14
Kobuleti	Gogragdzeebi	48	2	6

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Kobuleti	Buknari	47	-	4
Kobuleti	Khutsubani	241	11	34
Kobuleti	Kvirike	189	17	16
Kobuleti	Leghva	165	17	12
Kobuleti	Kokhi	17	1	1
Kobuleti	Kondidi	10	1	6
Kobuleti	Natskhvataevi	2	2	-
Kobuleti	Mukhaestate	97	9	10
Kobuleti	Mukhaestate Settle-ment	3	-	-
Kobuleti	Otchkhamuri	112	14	27
Kobuleti	Lower Atchyva	28	3	7
Kobuleti	Lower Kvirike	14	-	5
Kobuleti	Lower Sameba	64	1	7
Kobuleti	Sakhalvasho	20	1	1
Kobuleti	Qaquti	77	4	4
Kobuleti	Sachino	30	5	7
Kobuleti	Skura	1	1	1
Kobuleti	Village of Kobuleti	128	11	13
Kobuleti	Tsyavroka	56	7	5
Kobuleti	Chekhedana	1	1	-
Kobuleti	Chaisubani	100	9	22
Kobuleti	Chaqvi	285	15	20
Kobuleti	Tsetskhlauri	91	8	2
Kobuleti	Tsikhisdziri	139	12	21
Shuakhevi (Daba)		49	1	3
Shuakhevi	Phurtio	99	10	4
Shuakhevi	Khabelashvilebi	21	2	-
Shuakhevi	Dabadzveli	30	1	1
Shuakhevi	Akhaldaba	41	3	3
Shuakhevi	Tchvana	28	-	5
Shuakhevi	Jabnidzeebi	52	1	2
Shuakhevi	Tchala	38	4	4
Shuakhevi	Vani	4	1	-
Shuakhevi	Baratauli	45	-	1
Shuakhevi	Beselashvilebi	14	2	-
Shuakhevi	Darchidzeebi	30	1	2

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Shuakhevi	Zemokhevi	12	1	1
Shuakhevi	Gogadzeebi	4	-	-
Shuakhevi	Goginauri	23	1	1
Shuakhevi	Gomarduli	44	1	-
Shuakhevi	Gorkhanauli	1	-	-
Shuakhevi	Brili	17	-	1
Shuakhevi	Buturauli	41	1	2
Shuakhevi	Gundauri	3	-	-
Shuakhevi	Dghvani	17	-	-
Shuakhevi	Paposhvilebi	11	2	2
Shuakhevi	Kviakhidzeebi	16	2	-
Shuakhevi	Karapeti	8	-	5
Shuakhevi	Kldisubani	1	-	-
Shuakhevi	Kobalta	21	3	2
Shuakhevi	Lomanauri	4	-	-
Shuakhevi	Intskvirveti	26	2	3
Shuakhevi	Makhalakidzeebi	26	3	-
Shuakhevi	Nenia	61	7	2
Shuakhevi	Matsyvalta	11	2	3
Shuakhevi	Naghvarevi	12	2	-
Shuakhevi	Nigazeuli	42	2	1
Shuakhevi	Oladauri	22	-	3
Shuakhevi	Oqropilauri	4	-	-
Shuakhevi	Zhanivri	18	1	1
Shuakhevi	Skhephi	22	1	2
Shuakhevi	Tbeti	25	2	-
Shuakhevi	Takidzeebi	45	1	2
Shuakhevi	Samoleti	31	2	1
Shuakhevi	Qidznidzeebi	26	1	-
Shuakhevi	Tomashethi	21	-	-
Shuakhevi	Dsablana	26	4	-
Shuakhevi	Tsankalauri	5	-	-
Shuakhevi	Tsyarota	22	1	-
Shuakhevi	Chanckhalo	21	4	4
Shuakhevi	Shubani	35	2	-
Shuakhevi	Tskhemlisi	28	1	1
Shuakhevi	Tsivadzeebi	3	-	-

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Shuakhevi	Tsinareti	16	-	1
Khelvachauri	Pheria	105	14	9
Khelvachauri	Akhalsopheli	132	14	18
Khelvachauri	Akhalsheni	321	31	38
Khelvachauri	Atcharisaghmarti	33	4	5
Khelvachauri	Atcharistkali	58	4	9
Khelvachauri	Khelvachauri	341	35	43
Khelvachauri	Adlia	19	1	1
Khelvachauri	Ganakhleba	11	2	-
Khelvachauri	Gantiadi	52	6	3
Khelvachauri	Khertvisi	-	-	1
Khelvachauri	Tcharnali	125	11	20
Khelvachauri	Upper Chkhutuneti	13	4	-
Khelvachauri	Upper Akhalsheni	1	-	-
Khelvachauri	Zanaqidzeebi	13	-	3
Khelvachauri	Zemo Erge (Upper Erge)	1	-	-
Khelvachauri	Zemo Jotcho (Upper Jotcho)	17	2	2
Khelvachauri	Angisa	25	1	2
Khelvachauri	Gonio	53	1	4
Khelvachauri	Erge	98	9	13
Khelvachauri	Kakhaberi	93	4	2
Khelvachauri	Kapreshumi	24	2	4
Khelvachauri	Tkhilnari	131	14	20
Khelvachauri	Kibe	1	-	-
Khelvachauri	Kirnati	35	4	6
Khelvachauri	Kobaleti	1	1	1
Khelvachauri	Thodogauri	3	2	1
Khelvachauri	Matchakhlispiri	3	1	3
Khelvachauri	Makhvilauri	35	4	11
Khelvachauri	Makhinjauri	120	9	13
Khelvachauri	Mejinisdsyali	85	3	3
Khelvachauri	Makho	97	8	16
Khelvachauri	Maradidi	22	2	2
Khelvachauri	Masaura	2	-	-
Khelvachauri	Minda	2	1	-
Khelvachauri	Ombolo	1	-	-

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Khelvachauri	Ortabatumi	113	9	19
Khelvachauri	Mdsvane Kontskhi	19	1	4
Khelvachauri	Qveda Sameba (Lower Sameba)	59	7	3
Khelvachauri	Qveda Chkhutunethi (Lower Ckhutuneti)	11	1	2
Khelvachauri	Qveda Salibauri	4	-	3
Khelvachauri	Qvemo Jotcho	13	2	1
Khelvachauri	Qed-qedi	16	-	9
Khelvachauri	Salibauri	44	5	9
Khelvachauri	Sameba	3	-	2
Khelvachauri	Sarphi	27	-	4
Khelvachauri	Simonethi	2	-	3
Khelvachauri	Skurdidi	1	1	-
Khelvachauri	Urekhi	70	5	10
Khelvachauri	Dsinsvla	138	7	15
Khelvachauri	Shavlidzeebi	5	-	-
Khelvachauri	Chelta	61	2	8
Khelvachauri	Sharabidzeebi	30	2	3
Khelvachauri	Chiqunethi	19	1	1
Khelvachauri	Yorolistavi	18	5	3
Khulo (Daba)		103	8	4
Khulo	Phachkha	27	3	4
Khulo	Phushkurauli	13	1	3
Khulo	Tchakhauri	8	-	-
Khulo	Akhali Ubani	3	1	1
Khulo	Agara	42	1	2
Khulo	Jvariqeti	12	-	1
Khulo	Adadzeebi	2	1	-
Khulo	Dekanashvilebi	68	5	3
Khulo	Gelauri	7	-	-
Khulo	Geladzeebi	48	1	4
Khulo	Bako	21	2	1
Khulo	Ganakhleba	48	4	4
Khulo	Vanadzeebi	10	1	2
Khulo	Danisparauli	38	2	6
Khulo	Tcheri	14	-	3

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Khulo	Vernebi	28	1	5
Khulo	Vashaymadzeebi	1	-	-
Khulo	Beghleti	65	4	-
Khulo	Vashlovani	28	6	6
Khulo	Didatchara	81	7	3
Khulo	Khikhadziri	26	1	8
Khulo	Elelidzeebi	6	-	-
Khulo	Diakonidzeebi	29	1	-
Khulo	Zemo Vashlovani (Upper Vashlovani)	78	5	1
Khulo	Zemo Tkhilvana (Upper Tkhilvana)	17	1	-
Khulo	Dioknisi	22	1	5
Khulo	Godgadzeebi	9	-	3
Khulo	Gorgadzeebi	31	1	1
Khulo	Bodzauri	35	3	1
Khulo	Boghauri	1	-	-
Khulo	Gudasakho	10	-	-
Khulo	Duadzeebi	2	1	-
Khulo	Gurdzauli	4	-	1
Khulo	Pantnari	17	1	-
Khulo	Paqsadzeeebi	42	-	1
Khulo	Labaidzeebi	13	4	2
Khulo	Tago	30	2	5
Khulo	Kvatia	14	1	1
Khulo	Iakobadzeebi	20	1	1
Khulo	Kalota	11	-	1
Khulo	Kortokhi	47	-	-
Khulo	Iremadzeebi	52	1	1
Khulo	Kurtskhali	2	-	-
Khulo	Mekhalashvilebi	4	-	-
Khulo	Mekeidzeebi	19	1	-
Khulo	Maniaketi	18	-	-
Khulo	Namonastrevi	3	-	-
Khulo	Mertchkheti	5	1	-
Khulo	Mtisubani	1	1	-
Khulo	Mintadzeebi	8	1	6
Khulo	Oqruashvilebi	92	3	1

Municipality	Village	Disadvantaged people		Member of a family who lost bread-winner
		Total	Children up to 18	
Khulo	Tabakhmela	11	-	-
Khulo	Qedlebi	94	6	3
Khulo	Skhalta	-	-	1
Khulo	Skhandara	1	-	-
Khulo	Qevemo Vashlovani (Lower Vashlovani)	69	5	6
Khulo	Qvemo Tkhilvana (Lower Tkhilvana)	14	2	2
Khulo	Raqvta	30	-	1
Khulo	Satsikhuri	25	1	2
Khulo	Skvana	13	-	-
Khulo	Riyeti	45	1	7
Khulo	Sthephanashvilebi	10	2	-
Khulo	Tunadzeebi	13	2	3
Khulo	Qurduli	4	-	1
Khulo	Uchkho	22	2	-
Khulo	Dsablana	61	6	4
Khulo	Dsindskalashvilebi	7	1	-
Khulo	Dzirkvadzeebi	40	1	1
Khulo	Dzmagula	10	3	-
Khulo	Chao	17	1	-
Khulo	Yinchauri	14	2	-
Khulo	Yishla	1	-	-
Khulo	Ghorjomeladzeebi	3	1	-
Khulo	Ghorjomi	25	2	1
Khulo	Shuasopheli	14	-	-
Khulo	Shurmuli	14	-	-
Khulo	Ghurta	53	-	3
Total		**10.215**	**765**	**1.095**

Table 74 Beneficiaries receiving "subsistence allowance" as of May 2020

Municipality	Village	Number of people
Keda (Daba)		470
Keda	Abuqeta	100
Keda	Agara	15
Keda	Agota	21
Keda	Arsebauli	11

Municipality	Village	Number of people
Keda	Aqutsa	74
Keda	Akho	124
Keda	Baladzeebi	37
Keda	Garetye	10
Keda	Gegelidzeebi	105
Keda	Gobroneti	67
Keda	Gogiashvilebi	26
Keda	Goginidzeebi	2
Keda	Gulebi	52
Keda	Gundauri	25
Keda	Dandalo	100
Keda	Dologani	167
Keda	Vaio	129
Keda	Varjanisi	76
Keda	Upper Agara	21
Keda	Upper Bzubzu	80
Keda	Upper Makhuntseti	35
Keda	Zendidi	48
Keda	Zesofeli	40
Keda	Zvare	42
Keda	Zundaga	93
Keda	Inasharidzeebi	48
Keda	Kantauri	23
Keda	Kvashta	57
Keda	Kokotauri	124
Keda	Kolotauri	108
Keda	Koromkheti	45
Keda	Kutchula	49
Keda	Makhuntseti	3
Keda	Merisi	13
Keda	Medzibna	25
Keda	Milisi	40
Keda	Mosiashvilebi	26
Keda	Namlisevi	48
Keda	Namonastrevi	12
Keda	Ortsva	69
Keda	Oqtomberi	88
Keda	Pirveli Maisi (First of May)	125
Keda	Sabaduri	8
Keda	Silibauri	25
Keda	Sirabidzeebi	56

Municipality	Village	Number of people
Keda	Sikhalidzeebi	21
Keda	Village of Qeda	3
Keda	Takidzeebi	38
Keda	Tibeta	43
Keda	Uchkhiti	81
Keda	Qeda	2
Keda	Lower Agara	26
Keda	Lower Bzubzu	43
Keda	Lower Makhuntseti	56
Keda	Qosofeli	21
Keda	Shevaburi	36
Keda	Chetkidzeebi	24
Keda	Tskhemna	34
Keda	Tskhmorisi	112
Keda	Dzendsmani	24
Keda	Dsoniarisi	141
Keda	Tchalakhmela	34
Keda	Tchinkadzeebi	93
Keda	Kharaula	166
Keda	Khunkuda	43
Keda	Jabalashvilebi	54
Kobuleti (Daba)		1030
Kobuleti	Alambari	112
Kobuleti	Atchi	49
Kobuleti	Atchyvistavi	118
Kobuleti	Boboqhvati	148
Kobuleti	Buknari	61
Kobuleti	Gvara	78
Kobuleti	Gogmachauri	9
Kobuleti	Gorgadzeebi	113
Kobuleti	Daba Ochkhamuri	14
Kobuleti	Daba Chakvi	915
Kobuleti	Dagva	129
Kobuleti	Upper Atchyva	84
Kobuleti	Upper Dagva	71
Kobuleti	Upper Kvirike	74
Kobuleti	Upper Kondidi	9
Kobuleti	Upper Sameba	96
Kobuleti	Zeniti	77
Kobuleti	Tetrosani	66
Kobuleti	Kvirike	245

Municipality	Village	Number of people
Kobuleti	Kokhi	82
Kobuleti	Leghva	348
Kobuleti	Mukhaestate	204
Kobuleti	Natabiari	2
Kobuleti	Nakaidzeebi	48
Kobuleti	Natsakhvatevi	17
Kobuleti	Natskhavatebi	9
Kobuleti	Ochkhamuri	418
Kobuleti	Sachino	28
Kobuleti	Sakhalvasho	45
Kobuleti	Skura	27
Kobuleti	Stalinisubani	32
Kobuleti	Qaquti	156
Kobuleti	Lower Atchyva (Qveda Atchyva)	75
Kobuleti	Lower Dagva (Qveda Dagva)	13
Kobuleti	Lower Kvirike (Qveda Kvirike)	85
Kobuleti	Lower Kondidi (Qveda Kondidi)	32
Kobuleti	Lower Sameba(Qveda Sameba)	70
Kobuleti	Qobuleti	162
Kobuleti	Shuaghele	53
Kobuleti	Chaisubani	277
Kobuleti	Chaqvi	77
Kobuleti	Chaqvistavi	3
Kobuleti	Tsetskhlauri	289
Kobuleti	Tsikhisdziri	231
Kobuleti	Dsyavroka	114
Kobuleti	Tchakhati	73
Kobuleti	Khala	107
Kobuleti	Khutsubani	307
Kobuleti	Jikhanjuri	260
Shuakhevi (Daba)		184
Shuakhevi	Akhaldaba	31
Shuakhevi	Baratauli	134
Shuakhevi	Beselashvilebi	55
Shuakhevi	Brili	71
Shuakhevi	Buturauli	136
Shuakhevi	Gogadzeebi	46

Municipality	Village	Number of people
Shuakhevi	Goginauri	76
Shuakhevi	Gomarduli	82
Shuakhevi	Gorkhanauli	2
Shuakhevi	Gundauri	9
Shuakhevi	Dabadzveli	24
Shuakhevi	Darchidzeebi	79
Shuakhevi	Dghvani	47
Shuakhevi	Vani	18
Shuakhevi	Varjanauli	2
Shuakhevi	Zemokhevi	37
Shuakhevi	Ternali	14
Shuakhevi	Iakobauri	44
Shuakhevi	Intskvireti	71
Shuakhevi	Karapeti	42
Shuakhevi	Kviakhidzeebi	30
Shuakhevi	Kobalta	54
Shuakhevi	Laklaketi	35
Shuakhevi	Lomanauri	46
Shuakhevi	Madsqhvalta	27
Shuakhevi	Makhalikadzeebi	34
Shuakhevi	Mofrineti	9
Shuakhevi	Naghvarevi	50
Shuakhevi	Nenia	180
Shuakhevi	Nigazeuli	175
Shuakhevi	Oladauri	19
Shuakhevi	Ortamela	2
Shuakhevi	Oqropilauri	36
Shuakhevi	Paposhvilebi	40
Shuakhevi	Zhanivri	27
Shuakhevi	Samoleti	9
Shuakhevi	Skhephi	24
Shuakhevi	Takidzeebi	101
Shuakhevi	Tbeti	24
Shuakhevi	Tomasheti	42
Shuakhevi	Furtio	417
Shuakhevi	Qidzinidzeebi	61
Shuakhevi	Qutauri	5
Shuakhevi	Ghoroqeti	17
Shuakhevi	Shubani	29
Shuakhevi	Tchantchkhalo	66
Shuakhevi	Tsekva	7

Municipality	Village	Number of people
Shuakhevi	Tsivadzeebi	49
Shuakhevi	Tsinareti	32
Shuakhevi	Tskhemlisi	69
Shuakhevi	Dsablana	32
Shuakhevi	Dselati	8
Shuakhevi	Dsyarota	94
Shuakhevi	Tchala	82
Shuakhevi	Tchvana	57
Shuakhevi	Khabelashvilebi	56
Shuakhevi	Khitchauri	16
Shuakhevi	Jabnidzeebi	88
Shuakhevi (Daba)		24
Shuakhevi	Agara	50
Shuakhevi	Avgia	1
Shuakhevi	Atcharisaghmarti	99
Shuakhevi	Atcharistkali	6
Shuakhevi	Akhalsopheli	190
Shuakhevi	Akhalsheni	34
Shuakhevi	ახალშენის მეურნეობა	127
Khelvachauri	Ganakhleba	90
Khelvachauri	Gantiadi	117
Khelvachauri	Gemulauri	49
Khelvachauri	Gvara	6
Khelvachauri	Gogirdovani Tsklebi	12
Khelvachauri	Daba Makhinjauri	8
Khelvachauri	Evgenidzeebi	5
Khelvachauri	Erge	137
Khelvachauri	Varshalomidzeebi	37
Khelvachauri	Zablaveti	55
Khelvachauri	Zanaqidzeebi	46
Khelvachauri	Upper Agara	28
Khelvachauri	Upper Akhalsheni	37
Khelvachauri	Upper Ganakhleba	5
Khelvachauri	Upper Gantiadi	9
Khelvachauri	Upper Tkhilnari	43
Khelvachauri	Upper Kapreshumi	13
Khelvachauri	Upper Kirnati	38
Khelvachauri	Upper Makhinjauri	17
Khelvachauri	Upper Sameba	36
Khelvachauri	Upper Chkhutuneti	63
Khelvachauri	Upper Dsinvla	3

Municipality	Village	Number of people
Khelvachauri	Upper Tcharnali	11
Khelvachauri	Upper Jotcho	63
Khelvachauri	Tkhilnari	108
Khelvachauri	თხილნარის მეურნეობა	117
Khelvachauri	Kalendere	3
Khelvachauri	Kapandibi	21
Khelvachauri	Kapnistavi	28
Khelvachauri	Kapreshumi	105
Khelvachauri	Kibe	23
Khelvachauri	Kirnati	25
Khelvachauri	Kobaleti	14
Khelvachauri	Maradidi	23
Khelvachauri	Masaura	47
Khelvachauri	Maghlakoni	39
Khelvachauri	Matchakhlispiri	20
Khelvachauri	Makhvilauri	46
Khelvachauri	Makhinjauri	56
Khelvachauri	Makho	278
Khelvachauri	Mirveti	1
Khelvachauri	Miqeladzeebi	18
Khelvachauri	Nakirnatevi	7
Khelvachauri	Ortabatumi	24
Khelvachauri	Salibauri	173
Khelvachauri	Sameba	22
Khelvachauri	Sarphi	16
Khelvachauri	Satekhia	13
Khelvachauri	Simoneti	6
Khelvachauri	Sindieti	5
Khelvachauri	Tashkhana	8
Khelvachauri	Pheria	163
Khelvachauri	Qed-qedi	73
Khelvachauri	Lower Agara	20
Khelvachauri	Lower Salibauri	29
Khelvachauri	Lower Sameba	97
Khelvachauri	Lower Chkhutuneti	28
Khelvachauri	Lower Jotcho	66
Khelvachauri	Qoqolethi	14
Khelvachauri	Yorolisthavi	65
Khelvachauri	Sharabidzeebi	46
Khelvachauri	Shushaneti	16
Khelvachauri	Chelta	125

Municipality	Village	Number of people
Khelvachauri	Chiquneti	52
Khelvachauri	Chkhutuneti	7
Khelvachauri	Ckhemlara	20
Khelvachauri	Dsinsvla	197
Khelvachauri	Dsiqareuli	12
Khelvachauri	Tcharnali	238
Khelvachauri	ჭარნალის მეურნეობა	155
Khelvachauri	khe yru	63
Khelvachauri	Khertvisi	32
Khelvachauri	Jibinauri	44
Khulo		301
Khulo	Agara	226
Khulo	Adadzeebi	54
Khulo	Akhali Ubani	43
Khulo	Akhalsheni	9
Khulo	Bako	86
Khulo	Beghleti	217
Khulo	Boghavri	2
Khulo	Boghauri	55
Khulo	Bodzauri	231
Khulo	Ganakhleba	82
Khulo	Gelavra	27
Khulo	Geladzeebi	98
Khulo	Godgadzeebi	33
Khulo	Gorgadzeebi	140
Khulo	Gudasakho	74
Khulo	Gurdzauli	26
Khulo	Davladzeebi	10
Khulo	Danisparauli	119
Khulo	Dekanashvilebi	141
Khulo	Diakonidzeebi	24
Khulo	Didatchara	108
Khulo	Didi Riqheti	42
Khulo	Dioknisi	32
Khulo	Duadzeebi	45
Khulo	Elelidzeebi	27
Khulo	Vanadzeebi	48
Khulo	Vashaqhmadzeebi	16
Khulo	Vernebi	110
Khulo	Zeda Dekanashvilebi	53
Khulo	Zeda Vashlovani	147

Municipality	Village	Number of people
Khulo	Zeda Tkhilvana	77
Khulo	Tago	96
Khulo	Iakobadzeebi	73
Khulo	Iremadzeebi	187
Khulo	Kalota	56
Khulo	Kvatia	157
Khulo	Kortokhi	98
Khulo	Labeidzeebi	87
Khulo	Maniaketi	104
Khulo	Makhalakuri	34
Khulo	Mekeidzeebi	36
Khulo	Merchkheti	23
Khulo	Mekhalashvilebi	50
Khulo	Mtisubani	50
Khulo	Mintadzeebi	79
Khulo	Namonastrevi	10
Khulo	Oqruashvilebi	164
Khulo	Oshanakhevi	30
Khulo	Pantnari	28
Khulo	Paqsadzeebi	55
Khulo	Raqvta	146
Khulo	Riyeti	74
Khulo	Satsikhuri	149
Khulo	Skvana	28
Khulo	Stefanashvilebi	40
Khulo	Skhandara	39
Khulo	Tabakhmela	40
Khulo	Tunadzeebi	140
Khulo	Utchkho	42
Khulo	Phatchkha	168
Khulo	Fushrukauli	24
Khulo	Qedlebi	237
Khulo	Lower Vashlovani	357
Khulo	Lower Tkhilvana	80
Khulo	Qurduli	51
Khulo	Ghorjomeladzeebi	8
Khulo	Ghorjomi	7
Khulo	Ghurta	61
Khulo	Yinchauri	105
Khulo	Yishla(Dsabliani)	83
Khulo	Shuasopheli	40

Municipality	Village	Number of people
Khulo	Shurmuli	59
Khulo	Chao	46
Khulo	Dzirkvadzeebi	76
Khulo	Dzmagula	61
Khulo	Tsablana	263
Khulo	Dsabliani(Yishla)	79
Khulo	Tsintskalashvilebi	57
Khulo	Tchakhavri	10
Khulo	Tchakhauri	31
Khulo	Tcheri	58
Khulo	Khikhadziri	108
Khulo	Jayelebi	27
Khulo	Jvariqeti	34
Total		**25767**

Table 75 Single unemployed pensioners (recipients of social package) as of May 2020

Municipality	Village	Number of single living people
Keda (Daba)		40
Keda	Abuqeta	12
Keda	Agara	2
Keda	Agota	1
Keda	Arsenauli	6
Keda	Aqutsa	13
Keda	Akho	18
Keda	Baladzeebi	7
Keda	Garetye	4
Keda	Gegelidzeebi	4
Keda	Gobroneti	4
Keda	Gogiashvilebi	9
Keda	Goginidzeebi	4
Keda	Gulebi	8
Keda	Gundauri	4
Keda	Dandalo	24
Keda	Dologani	13
Keda	Vaio	14
Keda	Varjanisi	2
Keda	Zeda Agara (Upper Agara)	2
Keda	Zeda Bzubzu (Upper Bzubzu)	5

Municipality	Village	Number of single living people
Keda	Zeda Makhuntsethi(Upper Ma-khuntsethi)	2
Keda	Zendidi	4
Keda	Zesopheli	8
Keda	Zvare	6
Keda	Zundaga	10
Keda	Inasharidzeebi	6
Keda	Kantauri	3
Keda	Kvashta	15
Keda	Kokotauri	12
Keda	Kolotauri	9
Keda	Kutchula	11
Keda	Merisi	9
Keda	Medzibna	6
Keda	Mosiashvilebi	2
Keda	Namlisevi	3
Keda	Namonastrevi	3
Keda	Ortsva	5
Keda	Oqtomberi	9
Keda	Pirveli Maisi(First of May)	16
Keda	Silibauri	2
Keda	Sirabidzeebi	5
Keda	Sikhalidzeebi	8
Keda	Takidzeebi	3
Keda	Tibetha	5
Keda	Uchkiti	4
Keda	Qeda	1
Keda	Qveda Bzubzu (Lower Bzubzu)	7
Keda	Qveda Makhuntsethi (Lower Makhuntsethi)	12
Keda	Qosopheli	2
Keda	Shevaburi	6
Keda	Chetkidzeebi	5
Keda	Tskhemna	2
Keda	Tskhmorisi	20
Keda	Dsentsmani	3
Keda	Dsoniarisi	10
Keda	Tchalakhmela	1
Keda	Tchinkadzeebi	3
Keda	Kharaula	18

Municipality	Village	Number of single living people
Keda	Jalabashvilebi	18
Kobuleti	Alambari	25
Kobuleti	Atchi	1
Kobuleti	Atchqhvistavi	19
Kobuleti	Boboqhvati	34
Kobuleti	Buknari	12
Kobuleti	Gvara	18
Kobuleti	Gogmachauri	2
Kobuleti	Gorgadzeebi	17
Kobuleti	Daba Ochkhamuri	2
Kobuleti	Daba Chaqvi	117
Kobuleti	Dagva	25
Kobuleti	Upper Atchyva	9
Kobuleti	Upper Dagva	10
Kobuleti	Zeda Kvirike(Upper Kvirike)	13
Kobuleti	Zeda Kondidi(Upper Kondidi)	2
Kobuleti	Zeda Sameba(Upper Sameba)	12
Kobuleti	Zeniti	19
Kobuleti	Tetrosani	13
Kobuleti	Kvirike	35
Kobuleti	Kokhi	7
Kobuleti	Leghva	52
Kobuleti	Mukhaestate	14
Kobuleti	Nathiabari	2
Kobuleti	Nakaidzeebi	5
Kobuleti	Natskhavatebi	4
Kobuleti	Ochkhamuri	44
Kobuleti	Sachino	15
Kobuleti	Sakhalvasho	9
Kobuleti	Skura	2
Kobuleti	Stalinisubani	4
Kobuleti	Qaquti	23
Kobuleti	Qveda atchyva	9
Kobuleti	Qveda Dagva	14
Kobuleti	Qveda Kvirike	17
Kobuleti	Qveda kondidi	5
Kobuleti	Qveda Sameba	12
Kobuleti	Qobuleti	32

Municipality	Village	Number of single living people
Kobuleti	Shuaghele	2
Kobuleti	Chaisubani	34
Kobuleti	Chaqvi	12
Kobuleti	Chaqvistavi	9
Kobuleti	Tsetskhlauri	25
Kobuleti	Tsikhisdziri	28
Kobuleti	Tskhraphona	1
Kobuleti	Tsqharovka	5
Kobuleti	Tchakhati	20
Kobuleti	Khala	22
Kobuleti	Khutsubani	49
Kobuleti	Jikhanjuri	22
Shuakhevi (Daba)		23
Shuakhevi	Akhaldaba	18
Shuakhevi	Baratauli	28
Shuakhevi	Beselashvilebi	7
Shuakhevi	Brili	15
Shuakhevi	Buturauli	19
Shuakhevi	Gogadzeebi	8
Shuakhevi	Goginauri	8
Shuakhevi	Gomarduli	30
Shuakhevi	Gundauri	3
Shuakhevi	Dabadzveli	7
Shuakhevi	Darchidzeebi	25
Shuakhevi	Dghvani	12
Shuakhevi	Vani	2
Shuakhevi	Varjanauli	8
Shuakhevi	Zemokhevi	4
Shuakhevi	Ternali	5
Shuakhevi	Iakobauri	2
Shuakhevi	Intskvireti	5
Shuakhevi	Karapeti	4
Shuakhevi	Kviakidzeebi	7
Shuakhevi	Kobalta	7
Shuakhevi	Laklaketi	9
Shuakhevi	Lomanauri	8
Shuakhevi	Madsqhvaltha	13
Shuakhevi	Makhalakidzeebi	8
Shuakhevi	Mophrinethi	11
Shuakhevi	Naghvarevi	3
Shuakhevi	Nenia	19

Municipality	Village	Number of single living people
Shuakhevi	Nigazeuli	26
Shuakhevi	Oladauri	10
Shuakhevi	Oqropilauri	3
Shuakhevi	Paposhvilebi	7
Shuakhevi	Samolethi	12
Shuakhevi	Skhephi	6
Shuakhevi	Takidzeebi	16
Shuakhevi	Tbethi	23
Shuakhevi	Tomashethi	5
Shuakhevi	Phurtio	38
Shuakhevi	Qidzinidzeebi	24
Shuakhevi	Quthauri	5
Shuakhevi	Shubani	19
Shuakhevi	Chanchkhalo	18
Shuakhevi	Tsekva	2
Shuakhevi	Tsivadzeebi	9
Shuakhevi	Dsinarethi	5
Shuakhevi	Tskhemlisi	8
Shuakhevi	Dsablana	6
Shuakhevi	Dselathi	8
Shuakhevi	Dsqharotha	10
Shuakhevi	Tchala	10
Shuakhevi	Tchvana	16
Shuakhevi	Khabelashvilebi	6
Shuakhevi	Jabnidzeebi	33
Khelvachauri (Daba)		8
Khelvachauri	Atcharisaghmarthi	6
Khelvachauri	Atcharisdskali	1
Khelvachauri	Akhalsopheli	16
Khelvachauri	Akhalsheni	4
Khelvachauri	Akhalsheni settlement	12
Khelvachauri	Beradzeebi	2
Khelvachauri	Ganakhleba	16
Khelvachauri	Ganthiadi	14
Khelvachauri	Gemulauri	3
Khelvachauri	Gvara	3
Khelvachauri	Gogirdovani Tsklebi	3
Khelvachauri	Daba Makhinjauri	2
Khelvachauri	Erge	11
Khelvachauri	Varshalomidzeebi	9
Khelvachauri	Zablavethi	2

Municipality	Village	Number of single living people
Khelvachauri	Zanaqidzeebi	6
Khelvachauri	Zeda Agara (UpperAgara)	2
Khelvachauri	Zeda Akhalsheni (Upper Akhalsheni)	1
Khelvachauri	Zeda Ganthiadi (Upper Ganthi-adi)	7
Khelvachauri	Zeda Thkhilnari (Upper Thkhilnari)	7
Khelvachauri	Zeda kapreshumi (Upper Kapreshumi)	3
Khelvachauri	Zeda Kirnathi (Upper Kirnathi)	1
Khelvachauri	Zeda Makhinjauri (Upper Ma-khinjauri)	3
Khelvachauri	Zeda Sameba (Upper Sameba)	4
Khelvachauri	Zeda Chkhutunethi (Upper Chkhutunethi)	3
Khelvachauri	Zeda Dsinsvla (Upper Dsinsvla)	1
Khelvachauri	Zeda Jotcho (Upper Jotcho)	10
Khelvachauri	Thkhilnari	9
Khelvachauri	თხილნარის მეურნეობა	7
Khelvachauri	Kalendere	2
Khelvachauri	Kapandebi	2
Khelvachauri	Kapreshumi	19
Khelvachauri	Kibe	2
Khelvachauri	Kirnathi	2
Khelvachauri	Maradidi	5
Khelvachauri	Masaura	2
Khelvachauri	Matchakhlispiri	2
Khelvachauri	Makhvilauri	5
Khelvachauri	Makhinjauri	4
Khelvachauri	Makho	18
Khelvachauri	Mirvethi	3
Khelvachauri	Miqeladzeebi	7
Khelvachauri	Ortabatumi	5
Khelvachauri	Salibauri	8
Khelvachauri	Sameba	2
Khelvachauri	Simoneti	2
Khelvachauri	Pheria	13
Khelvachauri	Qed-qedi	3
Khelvachauri	Qveda Agara (Lower Agara)	3

Municipality	Village	Number of single living people
Khelvachauri	Qveda Salibauri (Lower Salibauri)	3
Khelvachauri	Qveda Sameba (Lower Sameba)	10
Khelvachauri	Qveda Chkhtuneti (Lower Chkhutuneti)	5
Khelvachauri	Qveda Jotcho	5
Khelvachauri	Qoqoleti	1
Khelvachauri	Yorolistavi	14
Khelvachauri	Shushaneti	2
Khelvachauri	Chelta	13
Khelvachauri	Chiquneti	2
Khelvachauri	Dsinsvla	14
Khelvachauri	Dsiqareuli	3
Khelvachauri	Tcharnali	10
Khelvachauri	Tcharnali Settlement	5
Khelvachauri	Khe Yru	7
Khelvachauri	Khertvisi	2
Khelvachauri	Jibinauri	1
Khulo	Agara	17
Khulo	Adadzeebi	6
Khulo	Akhali Ubani	5
Khulo	Akhalsheni	2
Khulo	Bako	7
Khulo	Beghleti	14
Khulo	Boghavri	6
Khulo	Boghauri	4
Khulo	Bodzauri	13
Khulo	Ganakhleba	17
Khulo	Gelavra	10
Khulo	Geladzeebi	8
Khulo	Godgadzeebi	4
Khulo	Gorgadzeebi	10
Khulo	Gurdzauli	9
Khulo	Davladzeebi	1
Khulo	Danisparauli	7
Khulo	Dekanashvilebi	23
Khulo	Diakonidzeebi	9
Khulo	Didatchara	56
Khulo	Didi Riyeti	6
Khulo	Dioknisi	16

Municipality	Village	Number of single living people
Khulo	Duadzeebi	7
Khulo	Elelidzeebi	1
Khulo	Vanadzeebi	9
Khulo	Vashaymadzeebi	2
Khulo	Vernebi	9
Khulo	Zeda Dekanashvilebi	12
Khulo	Zeda Vashlovani	27
Khulo	Zeda Thkhilvana	5
Khulo	Thago	15
Khulo	Iakobadzeebi	3
Khulo	Iremadzeebi	24
Khulo	Kalotha	5
Khulo	Kvatia	4
Khulo	Kortokhi	21
Khulo	Labeidzeebi	12
Khulo	Maniaketi	9
Khulo	Makhalakuri	1
Khulo	Mekeidzeebi	4
Khulo	Merchkheti	1
Khulo	Mekhalashvilebi	8
Khulo	Minthadzeebi	9
Khulo	Oqruashvilebi	11
Khulo	Pantnari	9
Khulo	Paqsadzeebi	13
Khulo	Raqvta	5
Khulo	Riyeti	10
Khulo	Sacikhuri	11
Khulo	Skvana	16
Khulo	Stephanashvilebi	4
Khulo	Skhandara	2
Khulo	Tabakhmela	3
Khulo	Tunadzeebi	4
Khulo	Utchkho	9
Khulo	Phatchkha	23
Khulo	Phushkurauli	8
Khulo	Qedlebi	40
Khulo	Qveda Vashlovani (Lower Vash-lovani)	68
Khulo	Qveda Tkhilvana(Lower Thkhil-vana)	1
Khulo	Qurduli	1

Municipality	Village	Number of single living people
Khulo	Ghorjomeladzeebi	3
Khulo	Ghurta	13
Khulo	Yinchauri	13
Khulo	Shuasopheli	5
Khulo	Shurmuli	16
Khulo	Chao	16
Khulo	Dzirkvadzeebi	17
Khulo	Dsablana	6
Khulo	Dsabliani(Yishla)	3
Khulo	Dsindskarashvilebi	3
Khulo	Tchakhavri	2
Khulo	Tcheri	10
Khulo	Khikhadziri	10
Khulo	Jayelebi	2
Khulo	Jvariqeti	12
Total		**3.186**

Table 76 Beneficiaries receiving 3 benefits) as of May 2020

Municipality	Village	Number of people receiving 3 benefits at the same time
Khulo	Oqruashvilebi	1
Khulo	Qveda Vashlovani (Lower Vashlovani)	1
Khulo	Dsindskalashvilebi	1
Total		**3**

Annex 5: List of Cultural Sites

Table 77 Cultural and Historical Sites and Monuments in Ajara

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
1	Mosque	Late Middle Ages	Village Beghleti	Khulo	3/133	n.a.
2	Fortress	Middle Ages	Village Diakonidzeebi	Khulo	3/133	n.a.
3	Mosque	Late Middle Ages	Village Didatchara	Khulo	3/133	n.a.
4	Church	Middle Ages	Village Vernebi	Khulo	3/133	n.a.
5	'Khikhiani Fortress'	Middle Ages	Village Zeda Tkhilvana	Khulo	3/133	n.a.
6	Bridge	Late Middle Ages	Village Okruashvilebi	Khulo	3/133	n.a.
7	Temple		Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
8	The Bell Tower	XIII Century	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
9	Cellar	Late Middle Ages	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
10	The Fence	Late Middle Ages	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
11	Other facilities	Late Middle Ages	Community of Skhalta	Khulo	3/133	n.a.
12	Begoshvilebi Fortress (Tsikhiskeli)	XII-XIII Centuries	Village Diakonidzeebi Begoshvilebi District	Khulo	3/41	n.a.
13	Vartsikhe	XI-XIII Centuries	Village Khikhadziri	Khulo	3/41	n.a.
14	Venebi Church	XI-XIII Centuries	Village Vernebi	Khulo	3/41	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
15	Tkhilvana Menhir	O.C. VIII-VII Centuries	Village Tkhilvana	Khulo	3/41	
16	The Kalota Altar	O.C. VIII-VII Centuries	Village Kalota	Khulo	3/41	
17	Kvatia Church	XI-XIII Centuries	Village Kvatia	Khulo	3/41	
18	Uchkho Stone Arch Bridge	IX-X Centuries	Village Uchkho	Khulo	3/41	
19	Purtio Arch Bridge	IX-X Centuries	Village Purtio	Khulo	3/41, 665	
20	Tsikhiskeli	XI-XIII Centuries	Village Khikhadziri	Khulo	3/41	
21	Khikhani Ancestral Fortress of Abuseridze	1st half of XI Century	Village Tkhilvana-Khikhani	Khulo	3/41	
22	The Former Church	XI-XIII Centuries	Village Kalota	Khulo	2/9	
23	The Former Church of Tkhilvana	Middle Ages	Village Kvemo tkhilvana	Khulo	02/38	
24	Fortress	Late Middle Ages	Village Darchidzeebi 'Kalaboni'	Shuakhevi	3/113	
25	Bridge	Late Middle Ages	Village Varjanauli	Shuakhevi	3/113, 665	
26	Purtio Bridge	XI-XII Centuries	Areas of Village Zamreti	Shuakhevi	3/113, 665	
27	Fortress	Late Middle Ages	Village Nigazeuli	Shuakhevi	3/113	
28	Fortress	Late Middle Ages	Village Takidzeebi	Shuakhevi	3/113	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
29	Fortress	Late Middle Ages	Community of Uchamba	Shuakhevi	3/113	
30	Fortress	Late Middle Ages	Village Khitchauri	Shuakhevi	3/113	
31	Khabelashvilebi Wooden Bridge	XVII Century	Village Khabelashvilebi	Shuakhevi	03/182	
32	Tsinareti Fortress	XI-XII Centuries	Village Tsinareti	Shuakhevi	3/41	42,139583330004 41,60448333
33	Tchvana (Varjanauli) Stone Arch Bridge	XI-XIII Centuries	Village Tchala	Shuakhevi	3/41	42,161300000004 41,67601667
34	Okropirauli Fortress	Xi-XIII Centuries	Village Okropirauli	Shuakhevi	3/41	42,183550000003 41,61343333
35	Takidzeebi (Otolta) Fortress	Xil-XIII Centuries	Village Takidzeebi	Shuakhevi	3/41	42,138466670004 41,65738333
36	Darchidzeebi (Gogolauri) Fortress	XI-XIII Centuries	Village Darchidzeeebi	Shuakhevi	3/41	
37	Kaviani (Khitchauri) Fortress	XII-XIII Centuries	Village Khitchauri	Shuakhevi	3/41	
38	Tsablana Former Church	X-XI Centuries	Village Tsablana	Shuakhevi	3/86	
39	Tsablana Former Church	X-Xi Centuries	Village Tsablana	Shuakhevi	3.86	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
40	Mosque	Late Middle Ages	Village Akho	Keda	3/133, 655	
41	The ruins of the tower	Late Middle Ages	Village Gegelidzeebi	Keda	3/133	
42	Mosque	XIX Century	Village Gegelidzeebi	Keda	3/133	
43	Mosque	XIX Century	Village Gulebi	Keda	3/133	
44	Dandalo Bridge	XI-XII Centuries	Village Dandalo	Keda	3/133, 665	41,10768333 41,64658333
45	Fortress Kaviani	XII-XIII Centuries	Village Dandalo 'Kalivake'	Keda	3/133	
46	Mosque	XIX Century	Village Dologani	Keda	3/133	
47	Mosque	XIX Century	Village Varjanisi	Keda	3/133	
48	Mosque	XIX Century	Village Zeda Bzubzu	Keda	3/133	
49	Tower	Middle Ages	Village Zeda Makhuntseti	Keda	3/133	
50	Church	Middle Ages	Village Zendidi	Keda	3/133	
51	Tower	Middle Ages	South-west of Village Zesopeli	Keda	3/133	
52	The Ruins Of The Fortress	Middle Ages	Village Zendidi	Keda	3/133	
53	Tower	Late Middle Ages	Village Zvare (At the main road)	Keda	3/133	
54	Mosque	1834 Year	Village Zvare	Keda	3/133	
55	Mosque	XIX Century	Village Kvashta	Keda	3/133	
56	Mosque	XIX Century	Village Kokotauri	Keda	3/133	
57	Winepress	Late Middle Ages	Village Kokotauri Mamuladzeebi Yard	Keda	3/133	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
58	Mosque	XIX Century	Village Kolotauri	Keda	3/133	
59	Madrashe	XIX Century	Village Milisa	Keda	3/133	
60	Source	XX Century	Village Medzibna	Keda	3/133	
61	Former House of Shervashidze	XVII Century	Village Oktomberi	Keda	3/133	
62	Fortress 'Tsivisrola'	Middle Ages	Areas of Village Pirveli Maisi	Keda	3/133	
63	Land Bridge	Middle Ages	Ares of Village Pirveli Maisi	Keda	3/133	
64	Mosque	XIX Century	Village Uchkhiti	Keda	3/133	
65	Bridge	XI-XII Centuries	Village Kveda Makhuntseti	Keda	3/133, 665	41,86006667 41,57105
66	Mosque	XIX Century	Village Kveda Makhuntseti	Keda	3/133	
67	Bridge	Late Middle Ages	Village Tskhmorisi	Keda	3/133	
68	Mosque	XIX Century	Village Tskhmorisi	Keda	3/133	
69	Fortress	Middle Ages	Village Dzentsmani	Keda	3/133	
70	Mosque	XIX Century	Village Dzentsmani	Keda	3/133	
71	Bridge	Late Middle Ages	Village Tsoniarisi	Keda	3/133, 665	
72	Mosque	XIX Century	Village Tchinkadzeebi	Keda	3/133	
73	Akutsa Bridge	XI-XII Centuries	Village Akutsa	Keda	3/41	41,96856667 41,61003333
74 /44	Dandalo Bridge	IX-X Centuries	Village Dandalo	Keda	3/41	See 44

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
75	Zendidi Church	VIII-IX Centuries	Village Zendidi	Keda	3/41	41,92776667 41,60306667
76	Zendidi Fortress	XVII-XIX Centuries	Village Zendidi	Keda	3/41	
77	Cave of the Neolithic Age of Kolotauri	B.C./VIII-VI Centuries	Village Kolotauri	Keda	3/41	41,88083333 41,58036667
78	Kolotauri Tower	XII-XIII Centuries	Village Kolotauri	Keda	3/41	41,88131667 41,58143333
79	Koromkheti Winepress	XI-XIII Centuris	Village Koromkheti	Keda	3/41	41,91843333 41,59033333
80	Fortress	Late Middle Ages	Village Zendidi	Keda	3/133	41,93054992 41,60278425
81	Makhuntseti Bridge	IX-X Centuries	Village Makhuntseti	Keda	3/41	41,86006667 41,57105
82	Oktomberi Winepress	XI-XIII Centuries	Village Oktomberi	Keda	3/41	41/95638333 41,58051667
83	Saghoreti (Kildistavi Fortress)	XII-XIII Centirues	Village Saghoreti (Kildistavi)	Keda	3/41	41,88638333 41,5862166
84	Saghoreti (Agara) Land Arch Bridge	XI-XII Centuries	Village Agara	Keda	3/41	41,88338333 41,59308333
85	Tsivasula Fortress	XI-XIII Centuries	Village Saghoreti	Keda	3/41	41,89115 41,5891
86	Dzentsmani Fortress	XII-XIII Centuries	Village Dzentsmani	Keda	3/41	41,92565 41,58585
87	Tsoniarisi (Jaimela) Bridge	IX-X Centuries	Village Tsoniarisi	Keda	3/41	42,01825 41,6568

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
88	Living House	XIX-XX Centuries	Village Tchinkadzeebi	Keda	2/305	
89	Fortress	Late Middle Ages	Areas Of Batumi City 'Tamara'	Khelvachauri	3/133	
90	Dome Church (Greek)	XIX Century	Vilage Akhalsheni	Khelvachauri	3/133	41,705483 41,618683
91	Mosque	XIX Century	Village Maradidi	Khelvachauri	3/133	
92	Fortress	Late Middle Ages	Village Makho	Khelvachauri	3/133	
93	Fortress	Late Middle Ages	Village Mirveti	Khelvachauri	3/133	
94	Bridge	XVIII Century	Village Kokoleti, On the Matchakhela river	Khelvachauri	3/133, 665	41,85726667 41,49943333
95	Bridge	Late Middle Ages	Village Tskhemlara, Areas of Village Kveda Chkhutuneti	Khelvachauri	3/133, 665	41,8205 41,50973333
96	Gonio Apsaros Architectural Complex		Village gonio	Khelvchauri	3/63, 665	41,57231667 41,57433333
97	Former Summer House (Sibiriakov house)	XIX-XX Centuries	Daba Makhinjauri	Khelvachauri	3/41	41,639383 41,650033
98	Former Summer House (Baryatinsky House)	XIX to XX Century	Village Mtsvane kontskhi	Khelvachauri	3/41	
100	Gvara Fortress	A.C. I-III Centuries	Village Gvara	Khelvachauri	3/41	41,7189 41,51688333

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
101	Erge (Jotcho) Bridge	XI-XIII Centuries	Village erge (Jotcho)	Khelvachauri	3/41	41,69215 41,59336667
102	Zemo Chkhutuneti (Chkheri) Stone Bridge	IX-X Centuries	Village Zemo chkhutuneti	Khelvachauri	3/41	
103	Zemo Chkhutuneti Cellar	XI-XIII Centuries	Village Zemoi Chkhutuneti	Khelvachauri	3/41	
104	Makho Fortress-Tower	XI-XIII Centuries	Village Makho	Khelvachauri	3/41	41,67133333 41,56386667
105	Makho Bridge	XI-XIII Centuries	Village Adjaristskali	Khelvachauri	3/41	41,67133333 41,56386667
106	Mirveti Bridge	IX-X centuries	Village Mirveti	Khelvachauri	3/41	41,71406667 41,53
107	Kokoleti (Chamakhisuri) Stone Arch BridgeI	IX-X Centuries	Village kokoleti	Khelvachauri	3/41	41,85726667 41,49943333
108	Tskhemlara Cellar and Winepress	XI-XII Centuries	Village tskhemklara	Khelvachauri	3/41	41,82995 41,51235
109	Tskhemlara Stone Arch Bridge	XI-XII Centuries	Village Tskhemlara	Khelvachauri	3/41	41,8205 41,50973333
110	Khertvisi (Zedobani) Winepress	XI Century	Village Khertvisi (Zedobani)	Khelvachauri	3/41	41,73711667 41,53805
111	Khertvisi Cellar and Winepress	XI-XIII Centuries	Village Khertvisi	Khelvachauri	3/42	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
112	Chkhutuneti (kalivake) Fortress	XI-XIII Centuries	Village Kveda Chkhutuneti	Khelvachauri	3/41	41,83738333 41,62376667
113	Khertvisi (Adjaristskali) Bridge	IX-X Centuries	Village Khertvisi	Khelvachauri	3/41	41,57015 41,54278333
114	Kirnati (Shushaneti) Cellar	XI-XIII Centuries	Village Kirnati (Shushaneti)	Khelvachauri	3/41	41,72488333 41,49873333
115	Chikuneti (Besleti) Bridge	Early Middle Ages	Village Erge	Khelvachauri	3/31	
116	Village Sarpi Church	Middle Ages	Village Sarpi	Khelvachauri	3/284	
117	Ioane Ghvtismetkveli Church	XV-XVII Centuries	Village Sarpi 2 km East Of Village Sarpi	Khelvachauri	03/171	
118	Countess Fesenko's Summer House/Children House	Beginig of XX Century	Village Makhinjauri	Khelvachauri	03/182	
119	Makho Bridge	Late Middle Ages	Village Makho	Khelvachauri	03/182	
120	Chikuneti Ilia's Cellar	Middle Ages	Village Kvemo Chikuneti	Khelvachauri	02/38	
121	Chikuneti (Besleti) Bridge	Early Middle Ages	Village Erge	Khelvachauri	3/31	
122	Village Sarpi Church	Middle Ages	Village Sarpi	Khelvachauri	3/284	
123	Kobuleti Seaside garden		City Of Kobuleti	Kobuleti	3/133	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
124	'Mamuka Fortress'	Late Middle Ages	Village Alambari	Kobuleti	3/133	
125	Bobokvati Government Residence		Village Bobokvati	Kobuleti	3/133	
126	St. Maryam Church	XIX Century	Village Dagva	Kobuleti	3/133	
127	St. Konstantin Dome Church	1901/1911 Years	Village Zeda Kvirike	Kobuleti	3/133	
128	Hall Church	Late Middle Ages	Village Zeda Atchkva	Kobuleti	3/133	
129	St. George Church	XX Century	Village Zeda Atchkva (At the Cemetery)	Kobuleti	3/133	
130	Winepress	B.C. III Century	Village Zeniti	Kobuleti	3/133	
131	Mosque	Late Middle Ages	Village Kvirike	Kobuleti	3/133	
132	Tskhemvani Bridge	Late Middle Ages	Village kolabauri. Tskhemvani	Kobuleti	3/133	
133	'Varjanauli Bridge'	Late Middle Ages	Village Tkemakaravi 4 km. East Kintrishi Valley	Kobuleti	3/133	
134	Bridge	XIX Century	Village Tkemakaravi Kintrishi River	Kobuleti	3/133	
135	St. George Church	XX Century	Village Kveda Atchkva	Kobuleti	3/133	
136	Mosque	XIX Century	Village Kveda Dagva	Kobuleti	3/133	
137	Bridge	XIX Century	Village Kobuleti	Kobuleti	3/133	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
138	Chatedral Church	VI Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
139	Former Church	Middle Ages	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
140	The Fence	Middle Ages	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
141	Other Facilities	Middle Ages	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	3/133	
142	'Elia Fortress'	Middle Ages	Areas of Village Tchakhati. Tchakhati Hill.	Kobuleti	3/133	
143	Dome Church 'Sameba'	XIX Century	Village Chaisubani	Kobuleti	3/133	
144	Mosque	Late Middle Ages	Vill;age Khala	Kobuleti	3/133	
145	Bridge 'Temakorpi Bridge'	Late Middle Ages	Village Khala	Kobuleti	3/133	
146	Former Church	Middle Ages	Village Khino	Kobuleti	3/133	
147	The Fence	Middle Ages	Village Khino	Kobuleti	3/133	
148	Other facilities	Middle Ages	Village Khino	Kobuleti	3/133	
149	Mosque	1923 Year	Village khetsubani (At The Cemetery)	Kobuleti	3/133	
150	Bridge	XIX Century	Village Khetsubani	Kobuleti	3/133	
151	Pharmacy	XIX Century	Kobuleti Davit Aghmashenebeli street #130	Kobuleti	3/31	
152	Living House	XIX Century	Kobuleti	Kobuleti	3/31	

Number	Type of site	Period	Location	Municipality	Classification	Coordinates
			Davit Aghmash-enebeli Street #276			
153	Public House (Former Efendiev's summer House)	XIX Century	Kobuleti Davit Aghmash-enebeli Street #568	Kobuleti	3/31	
154	Living House	XIX Century	Kobuleti Davit Aghmash-enebeli street #706	Kobuleti 3/31		
155	Living House	The end of the XIX Century	Daba Chakvi, Ninoshvili Street #18	Kobuleti	2/131	
156	Living House	The end of the XIX Century	Daba Chakvi, Ninoshvili Street #24	Kobuleti	2/131	
157	Ushakov's Summer House	Beginning of XX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/197	
158	Summer House Facility	Beginning of XX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	
159	Parmosky's Summer House	Beginning of XX Century	Daba Chakvi	Kobuleti	2/297	
160	Lao Jin Jao's Living House	Ending of XIX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	
161	Summer House with Tower in IV District	End of XIX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	
162	Zalensky's Summer House	End of XIX Century	Village Tsikhisdziri	Kobuleti	2/297	

Annex 6: ESHS Checklist

ESHS Checklist for small to medium Construction Sites

Project, Monitoring person, name of IC and PEA, Location/Sites, Time:

Before works start the following MUST be in place (tick ☑ if items are in place and ✓ if acceptable)

Permits	Supervision & ESMP	Qualified/ insured workers	OHS Plan & First Aid Provisions	OHS induction/ training	Drinking water	Sanitation	Changing/ Canteen

SELECT HAZARD OR ACTIVITY	SELECT CONTROL						
	Tick the ☑ box to identify if hazard or activity is identified. All controls identified below must be in place. Tick the ☑ box to identify if controls are in place; Tick ✓ when controls are OK according to guidance text.						
Excavations Remarks:	Shoring	Ladder Access	No undermining	Chock	Spoil back	Evacuation zone	Barriers

- >1.25m provide sloping the sides of the excavation to an angle not steeper than $1^1/_2$:1 or provide shoring & ladder
- Keep excavated soil (spoils) and other materials at least 0.6 meter from trench edges.
- Keep heavy equipment away from trench edges.

Falls and Falling Objects Remarks:	Scaffolding working platform	Edge protection	Safe Ladder	Trestle Platform	Open holes	Nets/Bean Bags	Propping

- Ladders are fastened in place at the top and bottom.
- Scaffolding have stable footing.
- Fixed guard rails are in place to prevent falls.
- Safety harnesses are worn and clipped on where a fall could occur.
- Equipment is in good working order.
- Workers are being supervised and acting safety.
- Fall from objects is prevented

Traffic management Remarks:	Liaison	Road signage	Traffic speed control	Reverse warning devices	Other

- A traffic control plan for the movement of vehicles in areas where there are also workers conducting other tasks and when members of the community can be impacted.
- Traffic management plans are in place to manage traffic movement.
- Vehicle and pedestrian walkways are segregated.
- Vehicles windscreens, mirrors and lights are clean and in working condition.
- Workers wear high visibility jackets.
- Reversing is avoided where possible and one-way systems are in place.
- Banksman or reversing assistant is used to assist when reversing.

Working close to the public Remarks:	Liaison	Fencing/Hoarding	Barriers	Pedestrian routes	Traffic control	Lightning	Dust-muck
					○ Public access to the site and equipment is restricted. ○ Construction sites will generally adopt perimeter security measures to control access, both for safety purposes, and to prevent damage, theft of vandalism.		
Other & Electric Works Remarks:	Check cable	Guards	Generator Outside	Confined space	Tripod	Other	
					○ Avoiding uneven surfaces, obstacles, trailing cables, wet or slippery surfaces, changes in level. ○ Avoid untidy workplaces ○ Are confined spaces safe and is worker properly secured (e.g. rope and tripod) and ventilation installed if required?		
Personal Protective Equipment Remarks:	Safety helmet/Boot/Hi-Vis	Eye Protection	Safety Gloves	Ear Protection	Dust Mask	Respiratory Equipment	Face Protection	Safety Harness
SELECT HAZARD OR ACTIVITY	SELECT CONTROL	Tick the ☑ box to identify if hazard of activity is identified. All controls identified below must be in place. Tick the ☑ box to identify if hazards could occur; tick ✓ when hazards are under control.					
Environmental and Social Aspects Remarks:	Waste managemt.	Leakages	Air pollution	Bad working environment	Unfair working conditions	Child labor	Other:
	○ Check ESIA and ESMP for risks and follow them up.						
Further notes:							

Annex 7: Proposed ESMP Subproject Factsheet Structure (LOT 2)

Based on the ESMF, very brief village-specific check-list type factsheets will be developed for the respective village schemes, with the tentative content as follows:

- Specific data based on Lot2 STE check-list (social, technical, environmental check-list) and indicator table
    - Socio-economic: population, acceptance / level of support, vulnerable groups, social tariffs
    - Technical: brief description of physical location, scope of works based on final design
    - Environmental: Any specific physical, biodiversity, social and community health aspects which is different than already assessed in ESMF, for example protected area status, biodiversity/habitat survey for water intake sites; any industrial sites; any significant cumulative impacts
- Stakeholder engagement: list of stakeholder engagement activities including gender sensitivity, proofs of community representation
- LARP: land ownership report with cadastral and land parcel map of the project area, list of AHs, summary of census, inventory of losses, results of valuation, cut-off date, time-line, budget and funds availability
- Grievance report and main contact points
- Permitting documents: environmental screening decision, cultural heritage clearance, forestry and water abstraction and discharge permit

Annex 8: Planned Capacity Building Measures for Municipal Utilities

Table 78 Current Status and Training Needs for the Municipal Utility of Shuakhevi

Topic	Current Status	Current O&M /Training Needs
Water source:	Shuakhevi and villages: 3 water sources (8 water sources in take over phase) Protection zones: some areas with partly fence	Operations: • Daily or weekly inspection • Cleaning of intake if required; Maintenance: • Repair of intake chamber and intake pipe if required Training Demand: • Adapted design of intake chamber for proper O&M; • Pipe repair material and installation of repair coupling; • Design and operation of well
Water treatment plant	Water treatment plant in Shuakhevi	Operations: • Operation with shift system • Filtration and disinfection process • Water production without metering • No water production data records Maintenance: • Partly cleaning of reservoir in treat-ment plant • Housekeeping Training Demand: • Provision or preparation of operation manual • Analysis of active chlorine • Operation of treatment plant during change of water volume • Records all necessary data • Occupational safety
Water PS	No facilities	Training Demand: • Basics for design and operation of water PS
Water reservoir	3 Water reservoirs, for each water sources one	Operation: • Inspection • Chlorination Maintenance: • Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by:	Operation: • No own analyses; Training Demand: • Proper sampling procedure • Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter

Topic	Current Status	Current O&M /Training Needs
	ARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	
Distribution Network	Distribution length: 19 km DN 32-315 mm Hydrant: partly in Daba Shuakhevi Leaks per week: 5	<u>Operation:</u> • Network permanently pressurised by gravitation • Pressure up to 10 bars, depending on location • Leak repairs on demand • No flow measurement <u>Maintenance:</u> • No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, • Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff <u>Training Demand:</u> • O&M of water distribution networks • Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing • Repair material
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 2.100 connections, No water metered	<u>Operations:</u> • HC Installation and operation conducted by customer <u>Training Demand:</u> • Water Meter Management • Design and material of house connection
Sewer network	5 km of sewer network in Shuakhevi and village DN 100 – 300 mm	<u>Operations:</u> • No cleaning activities, only in case of blockage <u>Maintenance:</u> • Repair if required <u>Training Demand:</u> Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	10 Septic tanks	<u>Operation:</u> • Emptying 1 x per 2 years <u>Maintenance:</u> • Repair if required <u>Training Demand:</u> • Basics for design and operation of septic tanks • Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 79 NLE Kobuleti Municipality – Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Kobuleti villages: 20 water sources Each water source operated by permanent staff No of wells: 4 Protection zones: some areas with partly fence	<u>Operations:</u> Daily or weekly inspection Cleaning of intake if required; <u>Maintenance:</u> Repair of intake chamber and intake pipe if required <u>Training Demand:</u> Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling; Design and operation of well
Water treatment plant	20 Water treatment plant with filtration and chlorination and without water flow measurement	<u>Operations:</u> Operation with shift system Filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records <u>Maintenance:</u> Partly cleaning of storage tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping <u>Training Demand:</u> Provision or preparation of operation manual Analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	PS Upper Legva	<u>Operations:</u> Operation through shift system <u>Maintenance:</u>

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Electrical panel Housekeeping Training Demand: Safety entering and cleaning of chamber Lifting and maintenance of pumps OHS – electrical facilities
Reservoir in area	40 reservoirs; e.g. Bobokvati 160 m³ and 200m³ Buknari 250 m³ Legva 1, 200 and 300 m³ Legva 2, 300 m³ Ochkhamuri 150, 450, 200,160,750,150,100m³ Lower Atchkva 150 m³ Upper Atchkva 150 m³	Operation: Inspection Chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by: Autonomous Republic of AJARA Laboratory research centre.	Operation: Analyses of smell. Tast, pH, residual chlorine, hardness, chlorides Training Demand: Proper sampling procedure Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Net-work	About 800 km DN from 32 to 315 mm Steel 20%, and 80 % PEHD Hydrant: only in Ochkhamuri network	Operation: Network mostly permanently pressurised by gravitation 4 teams (per 3 persons) carry out pipe repairs Pressure up to 10 bars, depending on location No flow measurement

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
	Leaks per week: 20	Maintenance: No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff Training Demand: O&M of water distribution networks Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material NRW balance
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 63 Approx. 15.000 connections, About 4.000 WM were installed	Operations: HC Installation and operation conducted by customer No reading of installed WM Maintenance: no maintenance of installed WM Training Demand: Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	In Ochkamuri some simplified wastewater collection system exists, but Kobuleti Tskalkanal do not have responsibility	Training Demand: Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	Some septic tanks are existing, but Kobuleti Tskalkanal do not have responsibility	Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 80 NLE Khulo Tskalkanal - Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Khulo and 26 (from the 79) villages: 29 water sources with 41 water intakes; Protection zones: only 10% protected with fences;	Operations: Daily or weekly inspection Cleaning of intake if required; Maintenance: Repair of intake chamber and intake pipe if required Training Demand: Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling;
Water treatment plant	2 Water treatment plant, without any Manuals and without water flow measurement 1 x Disinfection by UV light; 1 x Disinfection by hypochlorite;	Operations: Operation with 2 shift system (24 hrs) Cyclone cleaning, filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records Maintenance: Partly cleaning of sedimentation tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping Training Demand: Provision or preparation of operation manual Sampling and analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	No facilities	Training Demand:

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Basics for design and operation of water PS
Water Reservoir	85 Reservoirs	Operation: Inspection Partly chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: Khulo Tskalkanal Analyses is conducted by: ARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	Operation: No own analyses; Training Demand: Proper sampling procedure Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	Main pipes: 197 km DN 115 – 250 mm Distribution length: 63 km DN 32-115 mm Hydrant: some in Daba Khulo, partly main pipes Leaks per week: 15	Operation: Network permanently pressurised by gravitation Pressure up to 10 bars, depending on location Leak repairs on demand No flow measurement Maintenance: No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff Training Demand: O&M of water distribution networks

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material NRW balance
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 2.800 connections, No water meter	Operations: Installation and operation conducted by customer Training Demand: Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	Some few km of network is existing, but no official responsibility,	Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	Some few septic tanks are existing, but no official responsibility	Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 81 Keda Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Keda and villages: 12 water sources Protection zones: few protections with fences;	Operations: Daily or weekly inspection Cleaning of intake if required; Maintenance: Repair of intake chamber and intake pipe if required

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Training Demand: Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling; Design and operation of well
Water treatment plant	3 Water treatment plant, with filtration and chlorination and without water flow measurement Disinfection by hypochlorite (electrolysis and powder)	Operations: Operation with shift system (24 hrs) Filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records Maintenance: Partly cleaning of storage tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping Training Demand: Provision or preparation of operation manual Analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	No facilities	Training Demand: Basics for design and operation of water PS
Water Reservoir	12 Water reservoirs, for each water sources one	Operation: Inspection Partly chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand:

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by: Autonomous Republic of AJARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	<u>Operation:</u> No own analyses; <u>Training Demand</u>: Proper sampling procedure Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	Distribution length: 43 km DN 32-200 mm Hydrant: partly in Daba Keda Leaks per week: 15	<u>Operation:</u> Network permanently pressurised by gravitation Pressure up to 10 bars, depending on location Leak repairs on demand No flow measurement <u>Maintenance:</u> No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff <u>Training Demand:</u> O&M of water distribution networks Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 500 connections, Approx. 150 WM installed	Operation: HC Installation and operation conducted by customer No reading of installed WM Maintenance: no maintenance of installed WM Training Demand: Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	3 km of sewer network in Keda DN 100 – 300 mm	Operation: No cleaning activities, only in case of blockage Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	4 septic tanks (about 50 m³)	Operation: Emptying 1 x per year Maintenance: Repair if required Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks

Table 82 Khelvachauri Tskalkanal LTD - Operation Activities and Training Demand

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
Water source:	Khelvachauri and villages: 70 water sources;	Operations: Daily or weekly inspection

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
	Protection zones: few protections with fences; 20 ground wells	Cleaning of intake if required; <u>Maintenance:</u> Repair of intake chamber and intake pipe if required <u>Training Demand:</u> Adapted design of intake chamber for proper O&M; Pipe repair material and installation of repair coupling; Design and operation of well
Water treatment plant	4 Water treatment plant, without water flow measurement Disinfection by hypochlorite (electrolysis and powder)	<u>Operations:</u> Operation with shift system (24 hrs) Filtration and disinfection process Water production without metering No water production data records <u>Maintenance:</u> Partly cleaning of sedimentation tanks Partly cleaning of reservoir in treatment plant Housekeeping <u>Training Demand:</u> Provision or preparation of operation manual Analysis of active chlorine Operation of treatment plant during change of water volume Records all necessary data Occupational safety
Water PS	3 Water PS Capacity: 20 – 40 m³/h	<u>Operations:</u> Operation through shift system (24 hrs) <u>Maintenance:</u> Electrical panel Housekeeping

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		Training Demand: Safety entering and cleaning of chamber Lifting and maintenance of pumps OHS – electrical facilities
Reservoir in area	For each intake exist water reservoir. Capacity: 30 – 500 m³	Operation: Inspection Chlorination Maintenance: Maintenance / Cleaning if required Training Demand: Preparation and implementation of cleaning procedure, include prepare SOP
Water Quality / Laboratory	Self-monitoring with own laboratory; Periodical Monitoring Sampling is conducted by: National Food Agency Analyses is conducted by: ARA Laboratory research centre; Regarding report: no violation of limit	Operation: Analyses of smell. Tast, pH, residual chlorine, hardness, chlorides Training Demand: Proper sampling procedure Implementation of self-monitoring with multi parameter Portable Colorimeter
Distribution Network	Main pipes: 70 km DN 76 – 150 mm Distribution length: 150 km DN 32-100 mm Hydrant: scattered, not in each village Leaks per week: 20	Operation: Network permanently pressurised by gravitation Pressure up to 10 bars, depending on location Leak repairs on demand No flow measurement Maintenance:

Topic	Current Status	Current O&M /Training needs
		No preventive maintenance, no regular inspection or leak detection, Repair works on pipe breaks and other damages, carried out exclusively through Utility staff Training Demand: O&M of water distribution networks Hydrants and valves maintenance, include cleaning of water network by flushing Repair material NRW balance
House Connections / Water Meters	Single house: DN 20 Multi apartment house: DN 32 Approx. 18.000 connections, No water meter	Operations: Installation and operation conducted by customer Training Demand: Water Meter Management Design and material of house connection
Sewer network	Some few km of network is existing, but no official responsibility,	Training Demand: Basics for design and operation of sewer network
Septic tanks / cesspits	Some few septic tanks are existing, but no official responsibility	Operation: Emptying by BTS LTD Training Demand: Basics for design and operation of septic tanks Biological and mechanical treatment process in septic tanks